ובירושלים תנחמו

עזרי מעם ה׳ ספר עושה שמים וארץ

אם הבנים שמחה

מיוסד על גאולתינו ועל פדות נפשינו מגלות האחרון הזה אחר שנעשה כל מה שהבורא כל עולמים אלקינו ואלקי אבותינו מבקש מאתנו ומצוונו לעשות בענין קרבת הגאולה כמבואר בפנים כל דבר דבור על אופניו בשום שכל ודעת ממקורות נאמנים כולם נובעים ממעין הטהור של תורתינו הקדושה ומפי חכמינו ז״ל בש״ס בבלי וירושלמי במדרש וזהר ומשאר ספרותינו הקדושים ומבוקש מכל איש ישראל אשר כבוד ה׳ וכבוד אומה הקדושה וכבוד נפשו נוגע בלבו שיקח לו מועד לעבור במתינות ובדיוק על כל דברי הספר הזה אז אני ערב לו שבעזר הבורא יאירו עיניו ושכלו ולבבו יבין את אשר הוא חייב לעשות בעד נפשו בפרט ובעד כל אומתינו הקדושה בכלל ובעבור שמו הגדול יתברך ויתעלה בב״א.

מחובר ממני הצעיר באלפי ישראל

ישכר שלמה טייכטהאל

מלפנים אב״ד ותופס ישיבה נכבדה וכעת פה עיר הבירה בודאפעסט בעהמ״ס שו״ת **משנה שכיר** כמה חלקים עודם בכת״י ושני חלקים כבר יצאו לאור התחלתי בסידור הכת״י של ספר הנוכחי אור ליום ג׳ לסדר וארא בשנת תש״ג פה עיר הבירה הנ״ל **בעמק עכור** מצער חבלי משיח הנוראים אשר השתרגו על צווארנו במשך שנות המלחמה העולמית השנית הנוכחית וה׳ יזכני לגומרה **בפתח תקוה** לחזות במהרה בישועתן של ישראל ובהרמת קרנם ובשוב ה׳ את שיבת ציון בב״א.

בודאפעסט תש״ג

בדפוס של משלם (זלמן) כ״ץ קאטצבורג

Druck von Salamon Katzburg Budapest, Kazincy-u. 34.

ונודעה יד ה׳ את עבדיו וזעם את אויביו (ישעי׳ ס״ו).

וראיתם ושש לבבכם ועצמותיכם כדשא תפרחנה

ואתם תחיינה ועמדתם על רגליכם חיל גדול מאד מאד

מכתב ידידות מכבוד ידידי זקן הדור יחיד בדורינו בגאונותו ובקי כשמואל בדיני והלכה כמותו בכל מקום ה"ה הרב הגאון הגדול מופת הדור והדרו חד חד בדרא זקן ונשוא פנים ציס"ע כקש"ת מו"ה **שלמה דוב העללער** שליט"א ראבדק"ק **סיגעט** יצ"ו חתן רבן של כל בני הגולה מרן בעל ספרי ערך ש"י ושו"ת תשורת ש"י מסיגעט זצ"ל עוד ינוב בשיבה טובה דשן ורענן יהי' ועיניו יחזו בישועתן של ישראל ובשוב ה' את שבותינו לציון בב"א.

בעזה"י א' וישלח תש"ד לפ"ק פה סיגעט יצ"ו.

ישפות ה' רב שלום וברכה אלף פעמים ככה לכבוד ידידי הרב הגאון החו"ב המפורסם צבי תפארת ישראל ספרא רבה חכו ממתקים כלו מחמדים וכו' כקש"ת מו"ה **ישכר שלמה מייכטדאל** שליט"א המתגורר כעת בעיר הבירה ב' פעסט יהי נועם ה' חופף עליו כל הימים.

אחדשכה"ג כמשפט לאוהבי ה' אפתח פתחא לנפשאי לבל ירע בעיני הדר"ג כי אחרתי עד כה להשיב על מכתבו הנעים אשר אמנם הגיע אלי במועדו אכן בעוה"ר כד הייתי מוטל על ערש דוי ר"ל כי ששה שבועות רצופים אשר מסיבת מחלתי אשר יד ה' נגעה בי ביום א' דר"ה העל"ט הוכרחתי להיות סגור בהדר מטתי והרופאים יצאו ובאו עד כי בחמלת ה' עלי הוטב לי ועזבתי את מטתי הגם כי המחלה לא סר עוד לגמרי אבל תקותי בטח כי בזכות תפלת רבים וידידים יעזרני השי"ת להשיב לאיתני ויגמור רפואתי ברוב חסדו העודפת עלי לכן בתוך קהל ועדה אודה לה' על החסד שעשה עמי עד עתה ואבקש על העתיד. ומעתה אל יפלא בעיני כהדר"ג נ"י אשר החרשתי עד כה אם כי כבודו גדול בעיני מאד כי ראיתי מתוך קונטרסו רב גובריה ובקיאתו הנפלא ועצום בכל עבר ופינה ותמהתי על גודל שכלו הזך והישר וקסם על שפתיו ורב כחו בלשונינו הקדוש לדבר כל דבר על בוריים כמותו ירבה בישראל.

אמנם בגוף הענין אשר בדק לן לחוו"ד הקצרה בהרעיון הידוע הקשה לשאול ממני כי מעולם ידעתי מיעוט ערכי להתערב בדבר אשר נפתח בגדולי הדור כדבר הרעיון ההוא ומה מני יהלוך פעוט כמוני אני ירא ואזהל מלעמוד במקום גדולים ומעולם לא יצאתי חוץ למקומי בשום דבר זולת אם שאל אותי לחוו"ד בענין דבר הלכה כיד הקצרה עלי לא מנעתי את אשר אתי אבל לא בענין לכלל, לכן אל ירע בעיני הדר"ג כי גם הפעם לא אוכל לצאת מגדרי ואתו הסליחה.

והנני בזה ידידו דוש"ה בלונ"ה מאוה לו שבמהרה דידן יושע הדר"ג נ"י עם כלל ישראל בכל מיני ישועות טובות ונחמות ולהרמת קרן למעלה כאו"ג הטהורה ונפש ידידו דוש"ש המחכה לישועה ומוקירו ומכבדו כערכו הרם

שלמה דוב העללער

ראב"ד פה

נ"ב איש חכם אחד הי' בביתי וראה קונטרסו על שלחני והביט בו ומאד חמדה נפשי לו וביקש ממני לבקש מהדר"ג נ"י שימכור לו הקונטרוס ויכתוב דמי מחירו וישלח ברב תודה לכן יאבה הדר"ג נ"י להודיע כמה מעות ישלח האיש ההוא וכשיתן הסך אמסור לו הקונטרס למען לא יצטרך להוצאות פארטא מחדש כמובן מובן ממילא כי אם הפץ הדר"ג נ"י רק לשלוח לו הקונטרס בחזרה אשה כן אי"ה בלי איחור תיכף כאשר אקבל תשובתו.

ב״ה

למזכרת נצח

יזכר אלקים לטובה לאיש הדגול מרבבה ה״ה הגביר
הקצין מוקיר רבנן אבן פנת קה״י בפעסט כבוד ההבר

ר׳ שמואל ארי׳ שפוטין נ״י

בן ר׳ דוד יהודה שפוטץ

וגם לרבות זכירה לטובה רעיתו „אשת חיל״

מרת דינה תחי׳

בת יצחק

על שסייעני להופעת הספר הנוכחי לזכות את הרבים ולהלהיב את לב אחב״י לעלות אל ארץ אשר ד׳ דורש אותה תמיד כאשר כתב רבינו באמרי אש חיו״ד סימן ק״א, וזכות דמצוה תהיה לו ולכל בני משפחתו תסרה להצילם משעות הרעות המתרגשות כעת בעולם כמבואר בהקדמה הראשונה, ויזכו לראות בישועתן של ישראל ולעלות לציון ברנה עם יתר הפליטה בב״א.

וזכות אבות תעמוד ליוצאי חלציהם ולקרוביהם ה״ה:

בתם מרת בילה תחי׳ עם בעלה ר׳ שמואל בן יודא דוב גראסס ובתם אסתר תחי׳.

בנם דוד יהודה נ״י, בנם יצחק חיים נ״י.

חמותו מיכל בת דינה לאריי״ט, אחיו המופלג בתורה ר׳ אהרן שפוטץ מווין.

אחותו רבקה וויידער תחי׳, אחותו פראדל ווינרעב תחי׳, אחותו שרל גרינהוט תחי׳.

ש״ב ר׳ דוד בן אהרן שפוטץ מנעוויארק נ״י.

ש״ב הרב המופלג מוכתר בנימוסין ר׳ ראובן קאהן מוויען נ״י.

ש״ב הרב ר׳ יוסף שיק שליט״א מנעוויארק י״י.

ש״ב ר׳ יחזקאל שלעזינגער מק״ק טאפאלטשאן נ״י.

כולם יעמדו על הברכה

ועיניהם יחזו בישועתן של ישראל בב״א.

הזכרה

יזכר ד׳ לטוב את נשמת אביו יקר הערך ירא וחרד לדבר ד׳ החבר דוד יהודה בן מידל ש״ל כ״ז שבט תרנ״ח.

ואת נשמת אמו החשובה בילא בת רבקה ש״ל כ״ז אדר תרס״א.

ואת נשמת אחיו אלחנן בן דוד יהודה.

ואת נשמת אחותו הענדיל בת דוד יהודה שלעזינגער.

ואת נשמת דודו הרב הגדול בתורה צדיק תמים עובד את ד׳ כל ימיו מו״ה ר׳ שמואל שיק זצ״ל תלמיד הגאון ר׳ יהודה אסאד זצ״ל מק״ק טירנא כ״ה שבט תרפ״ד.

ואת נשמת ש״ב החרד לדבר ד׳ דודף צדקה וחסד החבר ר׳ צבי בן שיינדיל גרינהוט מוויען.

תנצב״ה

ויהיו מליצי יושר בגנזי מרומים בעדו ובעד כל בני משפחתו ולא יאונה אליהם שום דע ח״ו ויזכו לכל טוב ולישועת כלל ישראל בב״א אכי״ר.

דואיל ומצאתי מקום פנוי אעלה עוד איזה מילין קצרים הנוגע לספרי בנבואת זכריה סי׳ יו״ד פסוק ח׳ נאמר אשרקה להם ואקבצם כי פדיתים ורבו כמו רבו ופרש״י אשדקה להם כדרך השורקים לסימן ואות לבא אליו הטועים בדרך ואקבצם לעת הקץ לעתיד עכ״ל ובמצודות כתב אשרקה להם אצפצף לבני הגולה לרמז שיבואו ובזה אקבצם ר״ל אעיר לבם לשוב לארצם כי אז אפדם מהגולה ויתרבו בבנים ובבנות כמו שרבו מאז במצרים, ואמר עוד הנביא ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרוני וחיו את בניהם ושבו עכ״ד הנביא ופירש במצודות ואזרעם בגוים אף כי פזרתים בין העמים כהמפזר לזריעה אעכ״פ במרחקים במקום שנתפזרו יזכרו בי לכן יחיו עם בניהם וישובו לארצם עכ״ל הרי דניבא הנביא דהגאולה תהיה בדרך רמז שיקרא לבניו הטועים בארצות הגולה כאדם התועה במדבר ואינו מוצא מבוא לצאת עד שאחד מראה לו אות וסימן איך לצאת מהמדבר ולבא אליו וזה יהי׳ ע״י הערת הלב שיעיר הקב״ה לבם לשוב לארצם ואילו היה הגאולה ע״י נסים נגלים ובפומביה לא הי׳ צריך להיות ע״י רמז וסימן ואות ועל כרחך כמו שכתבתי בפנים כשיהי׳ כלל ישראל בבחינת לא זכה יצטרך להיות על דרך זה ועל זאת ניבא הנביא נביאה זו ועתה יאמר נא כל בר ישראל אם לא מראים נביאה זו על זמנינו שכבר בא התעוררת זו בלב כל איש ישראל לשוב לארצם ונתקיים בנו ובמרחקים יזכרוני וחיו את בניהם ושבו היינו אפילו במקומות היותר רחוקים יזכור כל אחד לשוב לארצו כי רק בשובם לארצם ימצא מקום מובטח לחיות עצמו עם בניהם וממש לא נפל דבר מנבואה זו שלא יהי׳ מתאים עם הנעשה בזמנינו וכבר הבאתי בפנים דחכמי הש״ס שכל דבריהם ברוח הקודש נאמרה גילו לנו שרמז ואות של ביאה ושובה זו לארצינו יהי׳ נעשה ע״י עופות טמאים שהם יהיו שורקים לנו לבוא אליהם אחרי המבוכה הגדולה שנהי׳ טועין במדבר העמים ונהי׳ צועקים אנא נלך ונברח אנא נלך ונברח כמבואר בפסיקתא שקודם הגאולה נהי׳ במבוכה כזאת ואז ישרוק לנו הקב״ה ויתן לנו אות וסימן לבא אליו וזאת יהי׳ נעשה ע״י עופות טמאים ר״ל ע״י אנשים אשר מחמת חיי הגלות קלטו רוח זר בקרבם ותעו מדרך התורה והיראה וכבר הארכתי בפנים שהחקר אלוקי מי ימצא וגבהו מחשבות מפעלות תמים דעים ממחשבותינו עכ״פ מנביאה זו נראה בעליל שעל זמנינו נאמרה ע״כ אל יתעקש שום אדם נגדה אפילו אם כונתם רצויה אבל מעשיהם בודאי אינם רצויה ועיין פ״ק דמגילה דאמר רבא לפקודה בעלמא וכתב המהרש״א דהפקידה היא שנתיישבו ישראל קצת

מאז בארץ ישראל עי״ש הרי דכל ישוב של ישראל באי״ הוי פקידה של גאולה ואז בעת ההוא נתיישבו רק איזה אלפים (וכעת אין ספר עזרא בידי לידע בדיוק כמה היו) וכעת בזמנינו שנתיישבו שם קרוב למיליאן כן ירבה וכן יפרוץ בעזה״י ומעת שגלינו מארצינו עוד לא הי׳ קיבוץ כמוהו שם בודאי דהוא פקידה לגאולה ע״כ בודאי החיוב לכל בר ישרא׳ להשתתף בה בכל מאמצי כחנו בגופנו ובממוניו ולא ישאר חוץ אפילו נפש אחת מישראל ולא יתן לבו לשום טענות שבעולם לעכב עלינו על השתתפותינו יחד כל איש ישראל וכל קהל ישראל ואז נשיג בעזר אלקו אלוקי את שלימות הגאולה ויתגדל ויתקדש שמיה רבא בב״א נצח סלה ועד אכי״ר.

ב) זה לשון רבינו הח״ס בדרוש לשה״ג תקנ״ח על מה דנאמר גבי גדעון לך בכחך זה והושעת את ישראל מכף מדין פירוש דהנה לתשועת ישראל מיד שונא צריך ד׳ צדיקים בדור מתחברים בשליחת הישועה ונקרא בקרא ד׳ חרשים ואנו מתפללים ארבע חרשים במחזה ועל זה אמרו מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד אחים ר״ת אהרן חור יהושע משה וכן בכל דור והנה רש״י פירש צליל לחם שעורים צלול כתיב שהיה הדור צלול מן הצדיקים ולא הי׳ לגדעון שלשה מסייעים בדור ההוא אך הנה אמרו חז״ל חד מינייהו דבני ארץ ישראל כתרי מינן של בני בבל וחד מינן כי סליק להתם כתרי מינייהו נמצא כל צדיק בחוץ לארץ העולה לא״י הרי הוא שקול כארבעה צדיקים ונראה לי לאו דוקא שעלה ממש רק שביקש לעלות ולא עלתה בידו הרי כל שחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה והרי הוא כארבעה וראוי לעשות נס על ידו לבד הנה כי כן הרי היתה הלכה מוסכמת ביניהם דא״י הי׳ לה אז דין חוץ לארץ וגדעון הצטער על זה הרי ממש כמו צדיק שבחוץ לארץ שמצטער לעלות לא״י ושקול כארבעה ויכול להושיע את ישראל וזהו לך בכחך זה והושעת את ישראל עכ״ל הקדוש והנה ידוע דגדעון היה אחד מן הריקים ולא היה בו שום זכות רק מה שלימד זכות על ישראל כמבואר במדרש וכן מה שנצטער עצמו לעלות לא״י כדברי רבינו הח״ס ועי״ז לבד נתחשב לצדיק ולהחשב כארבעה חרשים שיוכל להושיע את ישראל ע״כ אין אנו רשאים לזלזל בשום אחד בזמנינו שמוסר נפשו עבור הכלל ומצטער לעלות לא״י וכדברי הפוסק הגדול רבינו הח״ס כי גם בזמנינו יוכל להיות הישועה לכללות ישראל על ידו כמו שהי׳ אז לאבותינו ע״י גדעון וד״ל (עיין לקמן ריש פרק ב׳) וה׳ ישמח אותנו חיש מהר בדבר ישועה ורחמים אכי״ר.

זכרה לו אלקי לטובה את הרבני המופלג מו״ה צבי יודא נ״י בן הרבני הצדיק המפורסם מו״ה יצחק היילברונן מזענטא.

רבינו הרשב"א בתשובה סי' תקפ"א פסק דמצוה לפרסם עושי צדקה לכתוב שמם לזכרון טוב כדי לפתוח דלת לעושי מצוה והרמ"א ביו"ד סי' רמ"ט הביאו להלכה ולמעשה על כן שפתי לא אכלה מלהכיד טובה ברבים לאלו המטיבים עמדי מעת התגוררי פה בגולה ונתנו לבם לי כירני ואשר תנכו בידי בהדפסת ספרי הנוכחי לזכות את הרבים להחזיב את לב אחב"י לעלות אל המקום אשר בחר בו ה' ככתוב בספר איש אלקים לרבינו אמרי אש שמצוה על כל ישראל להלהיב את אחיהם לעלות ע"י"ש ביו"ד סי' ק"א וזכותיה דא"י יגן עלינו להצילנו משעות הרעות המתרגשות כעת בעולם ויחלצני ממיצר כמבואר בהקדמה ראשונה מספר זה ונזכה לגאולה קרובה ושלמה בב"א.

ראש וראשון אזכיר לטובה את האחד המיוחד שבקהל יראים דפה עיר הבירה ה"ה הקצין הגביר מפורסם והמורם מעם התורני והרבני מופלג בתורה ויראת ה' חתולתו מוכתר בנימוסו וברב קילוסו מוהר"ד **חיים ששערן דכהן** שליט"א **כוכב מזהיר** בשמי היהדות דפה קהל יראים מזרעו דאהרן קאתי ועבד עובדא דאהרן ענף עץ אבות חוטר מגזע רבינו הגדול רבן של ישראל מרן ר' שלמה קלוגר זצ"ל הוא נתן לבו להכירני ולתמכני בתמיכה שיש בו ממש מעת שבאתי לכאן ולא על אותי בפרט יצא דק על הכלל כולו יצא ונוטל חלק בראש בעזר הנדכאים והאומללים וכל הרבנים גדולי תורה שבדור המתגוררים פה כעת נשפעים ממנו בשפע רב טוב והכל נעשה בכבוד ובסבר פנים יפות על כן גם בשמם אהללנו בתודה ובתוך קהל ועדה אספר צדקתו כמצווה עלינו מפי רבינו הרשב"א הנ"ל יברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה ויתברך בי"א ברכות האמורים בצדקה ויאריך ימים ושנים טובות ומבורכות הוא ובני ביתו ויזכה לגדל בניו בנהת ובעונג לתפארת ישראל זו משלי ומאת ה' ישיג ברכה אלף פעמים ככה ותחזנה עיניהם בישועתן של ישראל ובהרמת קרנם וקרן בן דוד בב"א.

הרבני הגדול בתורה ובמעשים טובים העמקן דייק וגמר שמעתתא כרחבא דפומבדיתא העסקן צבורי באמת ובאמונה בנש"ק כמוהר"ר דוד הרש סופר זוסמאנן שליט"א בן הגאון מופת הדור כקש"ת מו"ה מרדכי פישל סופר זוסמאנן זצ"ל ראב"ד דפה קה"י.

הרבני הגדול בתורה בשכל חד ומפולפל רודף צדקה וחסד חבר לכל ירא ה' בנש"ק כמו"ה ברוך ווינהערגער שליט"א בן הגאון האדיר מופה"ד מסערדאהעלי זצ"ל.

הרבני הגדול בתורה המחודד ומפולפל תומך עני ודל מגזע היחוס והמעלה כמו"ה אשר זעליג שטיינמעץ שליט"א.

התורני והרבני המופלג בתורה וביראה טוב עין יבורך בנש"ק כמו"ה גבריאל שלעזינגער שליט"א בן הגאון צדיק תמים כמו"ה ישראל דוד מרגליות רב בביהכ"נ לינת הצדק פה ק"ו.

התורני והרבני מופלג בתורה וביראה בעל מעשים טובים מחותני כמו"ה חזקי' בן חנה שעהנבערגער שליט"א גבאי דקהל יראים דפה.

האחים המופלגים בתורה וביראה רודפי צדקה וחסד כמו"ה משה יהודא מפה ומו"ה נפתלי פאנפעדער מבעקעש טשאבא שליט"א.

התורני המופלג בתורה שוע ונכבד הגביר המפורסם ירא והרד לדבר ה' כמו"ה ישעי' בלאטטבערג שליט"א עם אשתו הצדקת ומפורסמת במעשים טובים מרת אסתר תחי' מבעקעש טשאבא.

האחים יראי ה' וחושבי שמו רודפי צדקה וחסד בעלי מעשים טובים מו"ה דוד ומו"ה שלמה פֿריעדלאַנדער שליט"א.

התורני והרבני מופלג בתורה וביראה טהורה בעל עובדיז טבין כמו"ה יעקב יוסף ווייללינגער שליט"א.

התורני והרבני המופלג בתורה וירא וחרד לדבר ה' רודף צדק וחסד כמו"ה מאיר בונצעל שליט"א.

התורני והירא וחרד לדבר ה' שוע ונכבד כמו"ה משה נאגעל שליט"א מוויען.

האחים הנכבדים יראי ה' וחושבי שמו רודפי צדקה וחסד ה"ה התורני והרבני מופלג בתורה וביראה טהורה כמו"ה זבולון יונתן וכבוד מו"ה שמחה בונם בני יוסף ז"ל שטערנבערג שליט"א.

השוע ונכבד אוהב צדקה וחסד כה"ר נפתלי פריינד שליט"א.

השוע ונכבד הולך בתום וביושר אוהב צדקה וחסד כה"ר ישעי' מאיר הכהן שפיטצער שליט"א.

התורני והרבני מופלג בתורה וביראה רודף צדקה וחסד כמו"ה דוב בער פֿראנק שליט"א.

התורני והרבני מופלג בתורה וביראה רודף צדקה וחסד כמו"ה פנחס ווייגנארטען שליט"א.

התורני המופלג בתורה רודף צדקה וחסד כמו"ה משה ווייס שליט"א.

תלמידי התורני והרבני מופלג בתורה וביראה שמואל ליעבער שליט"א

לעילוי נשמת אביו הרבני המופלג צדיק תמים מו"ה מנחם בן חיים יצחק ז"ל ששבק חיים לכל ישראל י"א סיון תו"צ"ט מטאקייא.

התורני והרבני המופלג בתורה וביראה כמו"ה ידידי' הירטענפעלד שליט"א ובנו הרבני המופלג מו"ה מאיר שליט"א לזכרון נשמת הח' אלי' בן פערל כ"ג תשרי, מרת שינדל בת מלכה י"א מרחשון, מרת נעכא בת שרה י"ד אייר, הבתולה רבקה בת שינדל י"א תשרי, הב' ישראל בן ברריגדל כ"ז מנחם אב, הילדה מלכה נעכא בת ברריגדל ט"ז טבת.

הרבני המופלג בתורה ויראה טהורה טוב עין יבורך מחותני מו"ה משה בן יעקב פוכס מסענץ.

הרבני המופלג ירא וחרד כמו"ה חנניא יו"ט ליפא בן אברהם נאָע.

הרבני המופלג בתו"י ירא וחרד כמו"ה דוד שמעון שטערן בן להה"ג הצ"ת מו"ה שמואל משה ז"ל מסערענטש.

כולם יעמדו על הברכה וה' יהי' עליהם סתרה ויסוך עליהם באברתו להצילם מזרם הפרעגות המתרגשות כעת בעולם וכל נגע ופגע לא יקרב באהליהם ויזכו לראות בישועתן של ישראל במהרה דידן אכי"ר.

* * *

והי' התחלת הדפסת הספר בשנת תש"ג בפרשת וארא ונגמר לטובה בשנת תש"ד ביום ה' לסדר מקץ שהוא יום ב' דחנוכה ויה"ר שיתעוררו הנסים שעשה ה' לאבותינו בימים ההם ויתחדשו ג"כ עלינו בזה"ז כדברי הטו"ז בשם הלבוש ויקוים בנו הקרא קץ שם לחושך וליהודים היתה אורה שמחה וששון כן תהי' לנו בב"א וכתיב בסדר השבוע ויאמר שלום לכם אל תיראו, וכתב הרב איש אלקים במגלה עמוקות רמז להם כשיש לכם שלום אזי אין אתם צריכים להתיירא כי חבור עצבים הנח לו כי שלום הוא שטנו של עשו שנקרא שונא שלום, וזה שאמר שלום לכם ולכן אל תיראו מפני ששטנו קיום עכ"ד וידוע דכל דבריו ברוח הקודש, ואברך ה' בכל לבי על שזיכני לגמור בכי טוב כן יזכני עוד להדפיס כל ספרי למען כבוד שמו יתברך ותחזינה עיניני ירושלים הבנויה כמו רמים, יגדל נא מלכותו מלכות כל עולמים, אמן ואמן.

כעת בגמר הדפסה אודיע שהמעשה שהובא בסוף הקדמה שניה אירע לי לעצמי, וברוך ה' שהפליא חסדו עלי כן אל יעזבני ואל יטשני לנצח ואראה בנחמות וישועות ישראל בב"א.

הסכמות

בתור הסכמות אעלה בראש ספרי הסכמות גדולי עולם וקדושי עליונים
משנת תרכ"ד שנתנו הככמתם על ספר דרישת ציון להגאון הצדיק
מו"ה צבי קאלישער זי"ל שהי' ראש מן המתעוררים על בנין הארץ
וחיבר ספר מיוחד על זה וספר זה בא לידי פה עיר הבירה אחר שכבר
גמרתי ספרי ובהרבה דברים זכיתי לכוון לדעתו ומשנה לא זזה ממקומה
ויען שהלכתי בעקבותיו ידעתי בטח שאילו היו הגאונים וקדושים הנ"ל
בחיים חיו נתנו מהודם עלי והיו מסכימים ג"כ לספרי ע"כ אני לוקח
הסכמתם שבספר הנ"ל ג"כ על ספרי.

הסכמת גאון עולם קדוש ה' מכובד רבן של כל בני הגולה **שר התורה**
מי כמוהו מורה כבוד מרנא ורבנא מרן ר' ישראל יהושע
זי"ל אב"ד דק"ק קוטנא הנקרא ר' יושעלע קוטנער בעה"מ ספרים הרבה
ושו"ת ישועות מלכו.

ב"ה ו' טבת תרכ"ד לפ"ק.

יקר רוח איש תבונה ממנו יתד ממנו פנה כבוד ידידי הרב הגדול
המפורסם לגאון ותפארת כש"ת מו"ה צבי הירש קאלישער נ"י.
הן האירו אל עבר פני אמרותיו היקרים ושמחתי בראותי גודל התאמצו
בדבר חברת ישוב א"י והנה המתחיל במצוה אומרים לו גמור עשה תעשה
וגם יכול תוכל **בל יפול לבו ואל ירך מדברי המנגדים כי לא**
בהשכל ידברו האומנם כי הגדיש מעכ"ת הרמה שי' קצת את המדה בדבר
הקרבנות כי הוא דבר קשה מאד אחר אשר אין היתר רק בקרבנות צבור
צריך שיסכימו על זה רוב ישראל והוא כמעט מן הנמנע כעת אחר אשר
נתפזרו ישראל בעוה"ר בכל כנפות הארץ בגופם ובדעותיהם אולם בדבר
החזרת ישוב א"י אשרי חלקם של המתאמצים בזה.

והנני אומר שלום לכ"ת שלום לראשי החברה והי' ראשיתם מצער
ואחריתם ישגא מאד כנפשם וכנפש הדו"ש בלו"נ
ישראל ידושע חפק"ק קוטנא יע"א.

הסכמת הגאון הגדול הצדיק עיר וקדוש הרב דומה למלאך ה' צבאות
כקש"ת מוה"ר אלי' [illegible]מוהר"ש זצ"ל אבדק"ק גריידיטץ
בפרייסען.

נדרשתי מאת י"נ הרב הצדיק המפורסם גאון ותפארת בישראל מו"ה
צבי קאלישער יחי' לא"ט להסכים על הספר השלישי
הזה אשר יקרא שמו בישראל דרישת ציון וחברת ארץ נושבת וכאשר
עיינתי בדבריו הישרים והנעימים הבנוים על קוטבי האמת וצדק גמרתי
אולי

הסכמות

אולי יחיש ה׳ בחמלה ויקוים בנו עתה דברי החוזה מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים האומר לירושלים תושב ולערי יהודה תבנינה וחורבותיה אקומם ומצאתי עצמי מחויב לא לבד להסכים על הדפסו אולם עוד להציע דברים בזה וכו׳ ואולי יתעשת לנו מהרה אחר שנעשה מצדנו התחלה מועטה ויקבל ה׳ ברחמיו זאת לקיים*) שובו אלי ואשובה אליכם וכו׳ ולכך גם עלינו לאמור קמתי אני לפתוח לדודי וכאשר יהי׳ התחלה מועטת מאתנו שוב יאמר ה׳ עלינו במלואה ובאמיתית דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו וכו׳ חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלקינו וה׳ יעשה הטוב בעיניו(ויתקיים בנו אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד מתי כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו ועיין לזה טעם בדברי הגאון ספורני.

ה״ק **אלי׳** במוהר״ש זצ״ל חב״ק **נריזיין** יע״א.

---

*) הנה נראה מדברי הגאון הקדוש דהוא כמסתפק בזה אם יחשב בזאת להקב״ה לקיים שובו אלי ואשובה אליכם במה שנשוב כולנו לארץ ישראל וב״ה שהאיר עיני למצוא מפורש כן במדרש תהלים סי׳ פ״ה על הפסוקים למנצח לבני קרח מזמור רצית ה׳ ארצך שבת שבות יעקב שובנו אלקי ישענו וז״ל המדרש למנצח לבני קרח מזמור רצית ה׳ ארצך אמרו בני קרח עד מתי אתה אומר שובו בנים שובבים והן אומרים לך שוב אתה תחלה שנאמר שובה ה׳ עד מתי והנחם ואתה אומר לא כי אלא ישראל תחלה לא אתה תשוב לעצמך ולא אנו נשוב לעצמינו אלא שניהם כאחת שנאמר שובה שבות יעקב שובנו אלקי ישענו עכ״ד המדרש והיינו שיעקב ישוב וגם אלקינו ישוב ויהיו שניהם כאחת ומדהביא המדרש טענותיהם של כנס״י וקבה״ו וגם השואת בני קרח על קרא דרצית ה׳ ארצך וכו׳ משמע בהדיא דבשובנו אל ארץ ישראל בודאי נקיים השובו אלי דקאמר לנו הקבה״ו ואם כי במדרש מבואר דבני קרח עשו פשרה ביניהם ובין הקבה״ו דלא הוא יעשה ההתחלה וגם אנו לא נעשה תחלה רק שנינו כאחת מ״מ ראיתי בספר תפארת הגרשוני לרבינו ר׳ גרשון מיין הברו של הש״ך ז״ל שכתב דמ״מ אנו צריכין לעשות ההתחלה דאם ש״ת יעשה ההתחלה אין אנו יכולין לכוון הרגע ולהתחיל ג״כ בפעם הזאת כדי שיהי׳ שניהם כאחת משא״כ אם אנו נתחיל תחילה ש״ת שפיר יכול לכוון להתחיל ג״כ בשעה הזאת (עיי״ש בזאת הברכה) ובזה פרשתי מאמר הנביא ישיש עליך אלקיך כמשוש חתן על כלה דלמה דימו שמחתינו

הסכמות

הסכמת הגאון הגדול חכם ספרדי קדוש וראשון לציון יצ״ו.

רב גובריה ורב חיליה לאורייתא גלי עמיקתא ומסתרתא ה״ה הגאון המפורסם הרב הצדיק דורש לציון כמוהר״ר צבי הירש קאלישער נרו יאיר והוי זהיר כאור שבעת הימים כיר״א.

רב שלום וכו׳ שותי׳ דמר אמרות טהורות עינים מאירות והוכח לחכם בראיות ברורות כי אין משיח לישראל כאשר עולה על לבות בני אדם יאמרו נא בית ישראל פתאום יבא עתו עת דודים ה׳ בשופר יתקע להאיר על הארץ לאמור לאסורים צאו מהושך וצלמות ומאפלה לאור גדול לא כן הוא כי אם קושטא קאי לפי האמת בני ישראל יוצאים מאפלה לאור גדול ברם בקושטא לא תזרח ולא תצמיח פתאום תשועה גדולה ולהעלות בתכיפה אחת מבור חושך וצלמות למדרגה עליונה כי אם עלייתם מעט מעט ממדרגה למדרגה אשר למעלה הימנה ואחר ההרגל באותה מדרגה ירימו ראש לאחרת הסמוכה כי העלייה ההפוכה כמו רגע מקצה האחרון אל קצה העליון מלבד שהוא רחוקה מהמציאות אף גם זאת הן עם בני ישראל לא יוכלו לסבול רוב טובה כמו שלא נוכל הנרפא ממחלתו הקשה והמסוכנת לקבל תיכף ריבוי המאכלים ותענוגות בני אדם לרוב חולשתו והנסיון יוכיח למאן דגני בבית אפל אם פתאום ירוהו אור גדול לא יוכל להנות מזיו אורו וכמו שהביא מע״כ מדברי הזה״ק פ׳ וישלח כן הדברים אמתיים ראויים למי שאמרן דברים הנכנסים ללב ישרים ילכו בם המלמדים להועיל כי האמונה האמיתות אשר באמת ובתמים לה׳ הישועה ואין זולתו ולכל היד החזקה והאותות והמופתים הנוראים אשר הם למעלה מן השכל ואלקים משמים ישלח בית המקדש בנוי ומשוכלל בידי שמים ומעינות החכמה ולכל הטובות השלמות וההבטחות העתידות את הטוב נקבל מאת האלקים באחרית הימים אחר ההכנה הטובה*) זו משלנו

דעתיד לשמחת חתן וכלה דוקא ולהנ״ל א״ש דידוע דאחר שהתחילה הכלה לילך לחופה מכריז השמש לקראת כלה היינו שהחתן ילך לקראתה וכן נוהגין כעת עוד אצל חסידים ואנשי מעשה וקאמר הנביא דכן יהי׳ ג״כ בינינו ובין אבינו שבשמים אחר שנתחיל לשוב לא״י יכריז משה רבינו שהוא הסרסור בינינו ובין שי״ת לקראת כלה ואז יבא לקראתינו שי״ת ויגמור עלינו לטובה אבל עכ״פ מפורש בהדיא במדרש תהלים כדברי רבינו ז״ל.

*) **נראה** לי דדברי הגאון ז״ל מפורשים בנבואת ישעי׳ (סי׳ ו׳) למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין ולסעדה

הסכמות

משלנו היא להכין לבבינו לקבל הטובה ההיא אשר ייטיב ה' עמנו ע"י מעשה בישר ודם להיות נעזר בגבורה וכשרון מעשה המיוחדים לעורר אהבת דודים כימי נעורינו ללכת אחרי ה' ואין זה מכלל השבועה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ כי בשגם קץ האחרון נסתם כל חזון ולא נוכל להחליט המאמר כאמור בא זמן הישועה מ"מ מאחר שעינינו רואות את מעשה ה' הנורא ונשגב בהשגחה אלקיות על עמו ישראל כי הנה לב מלך ביד ה' וה' נתן בלבם את החסד ואת הרחמים דעבדי הירותא חירות משיעבוד והמה המלכים מבקשים לפאר לרומם קרנם של ישראל ולגדל שמם בעולם אשר לא היו לעולמים ועוד ידם נטויה לשום את ירושלים תהלה מי שמע כזאת ומי ראה כאלה ולא יחשוב בדעתו כי רוצה ה' בעמו יפאר ענוים בישועה כי הפץ ה' בנו הוי דודי שלח ידו מן החור העורר אותנו על הישועה ועל הגאולה וכאור בקר יזרח ויאיר ה' לנו ואנחנו בשם ה' נקומה בעזרת ה' בגבורים עד קמתי אני לפתוח לדודי ואם ח"ו נחרשל בדבר ודודי חמק עבר ונבקשהו ולא נמצא ח"ו יהי' הראות לדעת כי ע"ז הקבה"ו הוא המעורר ומודיע כי חפץ ה' בעולות להעלות את ישראל למעלה ראש וזהו עד שתחפץ ומאחר שמלך ישראל וגואלו מושך אותנו באותות וסימנים אנחנו עמו ועבדיו אחריו נרוצה לא בחיל ולא בכח יגבר איש ח"ו להמרות בא"ה ומלכי חס"ו או חלילה לעלות בחומות ללחום את מושל כי אם לפלא נדר או בנדבה

ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה' צבאות תעשה זאת עכ"ל הקרא ולכאורה יש סתירה בקרא מיני' ובי' דתחלה אמר דצריך להכין ולסעדה גם מצדנו במשפט ובצדקה ואח"כ אמר קנאת ה' צבאות תעשה זאת אבל עם דברי הגאון מיושב מאד דלקבל הטובה הגדולה הזאת משי"ת צריך תחלה להכנה דרבה מצדנו בכשרון מעשינו ואז קנאת ה' צבאות יגמור עלינו לטובה כי בכחנו לבד אין אנו יכולין לגמור הדבר רק אחר שאנו נעשה ההתחלה בתור הכנה אז יגמור שי"ת שיהי' בשלמות העליון ומה שאמר הנביא להכין ולסעדה במשפט ובצדק נראה לי דמרמז על מה שאמר הנביא במקום אחר ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה היינו שלציון יש משפט עמנו שאנחנו חייבין לפדותה מידי טמאים כמבואר בתשובת הריב"ש סי' ק"א וכן כתב הרמב"ן בפסוק ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו בארץ ושבי' בצדקה היינו לעשות צדקה גדולות כמאמר חז"ל גדולה צדקה שמקרב הגאולה וזאת הוא ההכנה וסעד שמבקש שי"ת מאתנו וד"ל.

הסכמות

בגדבה הרצון והשלמות הלב להשלים רצון הבורא האל ית״ש באתערותא דלתתא במה שבידינו לעשות בעזר אלקים בסיוע מלכי החסד ורצונם הטוב הגמור ומן שמיא מיהב יהבי שיתגלגל זכות לטובתינו ולטובתם ע״י זכאים שכמותם ואנחנו בארץ נעשה ונצלח לתת גאולה לארץ הקדושה בחריש ובקציר ובמצוות התלויות בארץ ותשועת ה׳ מארץ תצמח והי׳ כאשר יראו עינינו עזרת ה׳ ממרום כפשט דברי הנביא (ישעי׳ מ״ט) ביום ישועה (פשטי׳ בעת הקץ) עזרתיך ואתנך לברית עם להקים ארץ (פרש״י להקים ארץ׳ ארץ ישראל הבחירה לי בכל הארצות) להנהיל נחלות שוממת וגו׳ לא ירעבו ולא יצמאו וגו׳ ואח״כ יפצחו הרים רינה כי נחם ה׳ עמו ועניו ירחם ע״כ לשון עתיד וגם כי נחם כמוהו כמו שתרגם יונתן עתיד ה׳ לנחמא עמיה ואחרי היות לנו שדית וכרמים ומהם ניזונים אביוני עמינו לא ירעבו ולא יצמאו ונחלו לעולם נחלת שדה וכרם ובתים טובים והשגחתו יתב׳ עלינו בבית ובשדה וראו כל עמי הארץ בית ישראל יושבים על אדמתם לא תחסר כל לכל עבודה בשדה כמוני כמוהם איש תחת גפנו ותחת תאנתו ולא יקנאו לבית ישראל אין שטן ואין פגע רע בהיות מלכי אדמה וכבודם חופף עלינו לקרבנו לעבודתו ית״ש איהו גופא יהי׳ לנו לאות ולמופת גדול כי מאת ה׳ היתה זאת והוא הנותן בח ולב זביר ודעת עליון יתננו לאות ולהבין ולהשכיל ולהסביר להתקרב עוד אל ה׳ לעמוד לפניו ולשרתו בעבודת הקודש ומזבח חדש בציון נכין כמבואר בדברי הירושלמי שהביא מע״כ נ״י ובזכרוני מדברי רז״ל שיהי׳ זה מ׳ שנה קודם לביאת הגואל וכאשר נתקרב ונכין עצמינו אצל מזבח ה׳ וישראל שרויים על אדמתם ישבו בנוה שלום איש לאהלו אוהלי ביהמ״ד מרבה ישיבה מרבה חכמה תורה יצאה בהינומא לדעת מה יעשה ישראל בסדר עבודה ולכל ציצין המעקבין ומגילת סתרים סתרי חכמה הלומד ע״מ לעשות ימצא חכמה לכל צרכי כהונה שניה ישבו כסאות ישיבה של כהנים לדעת את ה׳ ואת המעשה אשר יעשון.

וכרצות ה׳ דרכי איש כמעשהו ממנו מוציא הקבה״ו חמה כאור החמה שבעתים היא הגאולה שלימה תשועת ה׳ מעולפת ספורים עם כל היעודים וההבטחות המיוחדות לה׳ לבדו והי׳ ה׳ למלך על כל הארץ כהא אמינא ולא מסתפינא שהן הן הדברים מצודקין שמחוייבים לשמיר לעשות אתחלתא דגאולה וכל מעשה אשר נעשה אנחנו בתחלה הוא עצמו יורינו דרך נבחר אל המעשה הבא אחריו ובראותינו כי חפץ ה׳ בידינו יצלח ממנו נקח לשום לב ויתאמץ לבנו להתקרב אל ה׳ במדרגה היותר

הסכמות

מעלה ובכן נא גבור חזק ואמץ לבך ואתם שרי ישראל חזקו ויאמץ לבבכם לקרב אל המלאכה עוד יקנו בתים שדות וכרמים לעשות צדקה בארץ על האדמה כתיב לזכות לארץ הקדושה ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה לישראל למקנה ושתעשה בה מצות התלויות בארץ וזהו הצדקה שמקרבת הגאולה שממנה תוצאות חיים ומזון לכולה בה ואלקים משמים יסמוך גאולה לגאולת הארץ ותשועות בני אדם וגאולתם שלימות מהרה תצמיח על ידי מעשינו ומעשה ידינו כוננה עלינו מעתה קומי השרים שרי צבאות ישראל חזק ונתחזק בעד ערי אלקינו משחו מגן בבנין ירושלים וגאולה תתנו לארץ אל תראו ואל תחתו כי ה' עמנו וכל מלכי אדמה לבם שלם עמנו ואנחנו עמהם וחפצים בטובותינו למלא דצון בוראנו וה' יעזרנו על בבוד שמו ובא לציון גואל משיח לישראל כן יהי רצון אמן ואומ' חלותי הוא כרצון עליון תכונן חברת ארץ נושבת והתיקונים ממנין שבט"י יודיעני נא אופניו וסדוריה וה' עמנו ולדברו הוחלתי רק אין דבר זולתי החיים והשלום יסובבנהו ויכוננהו ולכל אשר יפנה ישכיל ויצליח ונגילה ונשמחה כנה"ר וכנא"ה דושו"ט ומעתיר בעדו עתרת החיים והשלום דא גושפנקא דשדר מלכא לי לשמי.

הצעיר חיים דוד חזן ס"ט.

אלה הן ההסכמות שלשה גדולי עולם צדיקי הדור מדורות שלפנינו ולפני לפנינו שהרימו קולם בהתלהבות עצומה לרעיון הנשגב והקדוש הזה ודברי רבינו הקדוש ר' יהושע"ע קוטנער ז"ל שהי' יחיד בדורו בתורה ובצדקות וכולם ענו אחריו מקודש שמתי לי למטרה שכתב בהסכמתו **בל יפול לבו ואל ירך מדברי המנגדים כי לא בהשכל ידברו** ומה שהגאון הקדוש מקובל אלקי מגרידיטץ וכן החכם הספרדי הראשון לציון כתבו בהסכמתם שבזה שנתנו לנו מלכי ארץ רשות לבנות ארץ ישראל וירושלים נתקיים בנו הקרא דודי שלח ידו מן החור כוונו בזה לדברי רבותינו במדרש שה"ש סי' ה' וזה לשון המדרש דודי שלח ידו מן החור (ופירש המתנות כהנה שלח ידו מן החור לעשות לי נסים ע"י כורש) א"ר אבא בר כהנה אמרה כנסת ישראל לפני הקבה"ו רבש"ע כל נסים שעשית לי ע"י כורש לא הי' טב לעשותן לי ע"י דניאל וע"י אדם צדיק אעפי"כ ומעי המו עליו א"ר עזריה אמר הקבה"ו גזר טב אנא אתון אמרין ומעי המו עליו גם אני אמרתי מעי מעי אוחילה עכ"ל המדרש (ועיין מה שכתבתי בפנים בישוב תמיהת כנס"י ובפירוש המדרש) עכ"פ אומר בפירוש המדרש דבזה שנתן כורש רשות לבנות נתקיים דודי שלח

ידו

הסכמות

ידו מן החור ונחשב לנו לנס כמו כן היטב דברו בזה צדיקי גדולי עולם הנ״ל שגם בימינו במה שנותנים לנו מלכי ארץ רשות לעלות ולבנות לנס יחשב שעושה לנו הקבה״ו נסים על ידם ונתקיים הקרא בזה דודי שלח ידו מן החור והוא מעשה אלקינו על כן כל המנגד בזה הוא מנגד לרצון העליון ויש לומר עליו כמו שאמר משה רבינו לקרח כי לא עלינו תלונותיכם רק על ה׳ וד״ל ונראה לי דעל כן תמיד בכל עת שנתנו מלכי ארץ רשות לעלות ולבנות הארץ ובית המקדש קבלו ראשי ישראל באהבה את רשות הזאת וכמו שסיפרו חז״ל במד״ר תולדות שבימי ר׳ יהושע בן חנניא נתן המלכות רשות לבנות בית המקדש הושיבו פפוס ולוליאנוס טרפיזין מעכו עד אנטוכיא (עיין מ״כ טרפיזין שולחנות בלשון יון) כי הם היו עשירי הדור והם דאגו על ההוצאות שקורין פינאנצירען ע״כ כי הכותים העלו שטנא בזה והטו את לב המלכות לבטל הדבר עכ״פ ר׳ יהושע בן חנניא וחכמי הדור קבלו באהבה את רצון הזה וודאי מפני שראו בזה באשר דודי שלח ידו מן החור ויש לדון בזה ק״ו הלא ר׳ יהושע בן חנניא הי׳ רק שני מאות וחמשים שנה אחר החורבן ועיין שם הגדילים לרבינו החיד״א שכתב בטעמא דמילתא דמשיח לא בא בזמן התנאים והאמוראים שהיו קדושי עליונים והיו ראויים במעשיהם לביאת בן דוד ורק מפני שנגזר כל היום דוה להיות בגלות אלף שנה והם היו היים באלף הראשון של הגלות ע״כ לא הי׳ זמנו של הגאולה בימיהם ואעפי״כ כשקבלו רשות לעלות לארץ ישראל לא דחו אותה מפני שאולי יהי׳ פקודה אף קודם הזמן ועיין ג״כ בע״ז פ״ק שה׳ מאות שנים אחר החורבן השבו שיהי׳ פקודת הגאולה אף שהי׳ באמצע האלף מפני שאולי יהי׳ עת רצון פרטי א״כ מכש״כ וק״ו בן בנו של ק״ו בזמנינו שאנו כבר עומדים באלף הששי בערב וכמו שכתבתי בפנים בודאי הדין נותן שלא לדחות בידיים הפקודה ששולח ה׳ לנו ע״י מלכי האדמה ובפנים בפרק שלישי אאריך יותר בזה אי״ה וכעת לא באתי אלא להראות במחוג שמה שאמרו שני שרי צבאות הנ״ל שבזה נתקיים הקרא דודי שלח ידו מן החור כוונו האמת בזה לדברי רבותינו בעלי המדרש ודוק.

ועתה אעתיק עוד בראש ספרי שיהי׳ לי ג״כ בתור הסכמה על ספרי מה שמצאתי בראש ספר שו״ת נפש חי׳ להגאון הגדול מובהק בדור קדום שלפנינו קדוש ה׳ מכובד מרן ר׳ חיים אלעזר וואקס אבדק״ק קאליש ברוסיא שהי׳ בזווג ראשון התן אחיו של רבינו בעל דברי חיים מצאנז ובזווג שני נעשה חתן ר׳ יושעלע קוטנער הנ״ל והי׳ גאון עולם וצדיק

הסכמה

וצדיק מופלא וזה לשונו אות באות והנני להעתיק בחיבורי זה האגרת אשר כתב אלי הגאון הצדיק עיר וקדיש הרב דומה למלאך ה' צבאות כבוד קדושת שמו תפארתו מוהר"ר אלי' במוהר"ש זצ"ל אבדק"ק גריידיטץ יע"א בארץ פרייסען.

ואלה דברי המכתב.

ב"ה י"ג לכ"י תרל"ד.

ישא ה' ברכה לידי"נ וכו' הרב מו"ה חיים אלעזר נ"י אבד"ק קאליש יע"א.

הנה אם הי' בכחי לעשות פעם נסיעה לשעשע עם כבוד גאונו נ"י בצירוף גדולי רבני פאלען לפקח על עסק הקודש ישוב ארץ ישראל הייתי מדלג על ההרים לבא שם אבל תש כחי לטוב נשמע ולבקש מאת כבוד גאונו למצוא מבוא לבוא לכאן לא רהב לבי על כן אניח הכל לרצון הבורא יתברך ואצלי כבר ברור שאם יקיימו ישראל שיתחילו לעבוד אדמת הקודש בסך ק"ל משפחות שיהי' התחלת הגאולה גם כשלא יהיו ישראל ראויים לכך ואין לבאר בכתב רק מעט נמצא בתהלים ק"ב עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה וגו' ועיין ספורני שם שנגלו לגלות מחמת מאיסת הארץ ובתיקון זה יבוא הגאולה (אמר המחבר ספר הנוכחי חידוש שלא זכר רבינו שגם רבינו המהרש"א בתענית ד' ט"ז ע"ב כתב בפירוש כן בביאור פסוק זה וכמו שאביא אי"ה דבריו בפרק שלישי) כתיב בתהלים פ"ה רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב ואיתא בילקוט בתיקון המתנות ואז שבת שבות יעקב באין זכות הרבה כמו שנאמר כמה קראי אח"ז ואיתא באלשיך ועקדה שניהם אומרים יחד וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור ואף הארץ אזכור שקשה למה כפל תיבת אזכור פעמיים שוב בסוף הא בזה התחיל הקרא אך אמר הקבה"ו וזכרתי הייתי זוכר זכות אבות ולא הגליתי אותם רק הייתי מעניש אותם במקומם אבל והארץ אזכור העלובות שעשו בארץ במניעת שמיטות ומתנות בארץ בלי מציאות למחול לכך צריך פיתוי האדמה וגם בשכל האנושי הוא לעשות לפדות האדמה התחלה מאתנו ושוב יגמור ה' ויש לראות גודל התכלית בזה **שהכליפה גובר גם בצדיקים היותר גדולים לבטל הטוב הזה** יען שכל כח הקליפה תלוי בגלות ובביטול הגלות יבוטל כמאמר הגמ' בסוכה.

ידידו ואוהבו

ה"ק **אלי'** במוהר"ש זצ"ל חו"פ **גריידיטץ** יע"א.
מסרתי

הסכמות

מסרתי עוד דברים בזה לידיד נפשינו הרבני מו"ה גרשון נ"י.

אמר המחבר (היינו המחבר ספר נפש חי') לעשות רצון צדיק וצוק"ל אחפוץ בכל לב ומצאתי מדרש רבה בפרשת קדושים בפסוק וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל ר' יהודה ב"ר סימון פתח אחרי ה' אלקיכם תלכו וכי אפשר לב"ו להלוך אחר הקבה"ו אותו שכתוב בו בים דרכך ושבילך במים רבים ואתה אומר אחרי ה' תלכו ובו תדבקון וכי אפשר לבשר ודם לעלות לשמים להדבק בשכינה אותו שכתוב בו כי ה' אלקיך אש אוכלה וכתיב כורסוון שביבין דנור וכתיב נהר דנור נגיד ונפיק מן קדמוהי ואתה אומר ובו תדבקון אלא מתחלת ברייתו של עולם לא נתעסק הקבה"ו אלא במטע תחלה ה"ד ויטע ה' אלקים גן בעדן אף אתם כשנכנסים לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחלה ה"ד כי תבואו אל הארץ ונטעתם עכ"ל המדרש (ואני המחבר ספר הנוכחי אוסיף על דברי הגאון נפש חי' במה שמצאתי בספר הקדוש צרור המור לחמיו זקנו של רבינו הבית יוסף בפ' מסעי שכתב דקדושת ארץ ישראל גבה מאד שתיכף אחר הקבה"ו בכבודו ובעצמו בא ארץ ישראל וזה שאמר הכתוב גבי כלב וימלא אחרי היינו אחרי ממש שהוא א"י שהוא אחרון עי"ש ועפי"ז שפיר למדו במדרש מקרא אחרי ה' אלקיכם תלכו לילך לארץ ישראל ולעסוק במטע היינו אחרי ה' תלכו לילך לא"י שהוא אחרי שי"ת ממש ודל"ב) והנה בשנה העבר בעזה"י קניתי שלש גנות בכפר חאטין הסמוך לטבריא ושם נמצא קבר יתרו ונטעתי שמה ששה מאות עצי אתרוגים ובשנה זו אקוה אי"ה לנטוע כמה אלפים עצי אתרוגים אצל ים החולה ומזה נוכל לקוות לעלות אל המסילה העולה בית ק"ל להושיב משפחות לעבוד את האדמה ולשמרה וגם יהי' לישראל אתרוגים למצוה כשרים בבירור בלי שום חשש כלל כאשר נתבאר בההשובות שלפנינו ואי"ה כאשר יצא לפועל מחשבותינו לטובה שיושלח לוח בכל שנה מאה"ק על קידוש חדשים ושנים (עיין בספר נפש חי' שם כי העלה להלכה שכל הלוחות שנעשים בחו"ל אינם כשרים רק צריך דוקא להשתמש בלוחות שנעשים בא"י ואני מוסיף על דבריו בזה לעיין בח"ס ח"ו סי' ל"ה שכתב ג"כ שצריך לעשות החשבון כפי מה שהוא בא"י א"כ צדקו דברי הנפש חי' בזה ודוק) שמה יבואר כל פרט ופרט הנעשה באה"ק לרוות צמאון שלומי אמוני ישראל המתרפקים על טהרת הקודש הכמהים ותאבים לדעת שלום ירושלים ומה נעשה בה כנאמר שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך יהי' שלום בחילך שלוה בארמנותיך ונזכה לראות הר בית ה' נכון בראש ההרים וארמין על משפטו ישוב אכי"ר עכ"ל הגאון הגדול מאור הגולה בעל נפש חי'.

ועתה אעתיק עוד מדברי תשובות ישועות מלכו להגאון רבן של ישראל איש אלקים קדוש מרן ר' יהושע קוטנער מה שהשיב להרבי מקאצק בענין זה וזה לשונו אות באות.

ב"ה יום עש"ק מצורע הרנ"א לפ"ק פה קוטנא.

סמוך לגאולה יעלה מעלה כבוד הרב הגדול בוצינא קדישא מגזע תרשישים כש"ת מו"ה ישראל נר"י בקאצק יצ"ו.

אחדשה"ט ע"ד שמעכ"ת חש לדברי הרמב"ם בה' מלכים ולפי דעת הכ"מ העולה מבבל אפילו לא"י עובר בעשה והוא אינו מובן שהרי זה לא נאמר אלא על ארץ בבל בפרט ולא על שאר ארץ לארץ והטעם כי אחרי שהם נתרשלו בימי עזרא ולא רצו לשוב כי לא חשבו זאת לפקודה גמורה שצריכים לישב שם כפי נביאת הנביא עד פקודה האחרונה אבל בני מדינות הללו שהם מגולי טיטוס שנגלו מא"י עם שאר בני הארצות אינם בכלל זה והוא מצוה גדולה ונראה שגם בני בבל שעלו לא"י בעור הבית המקדש קיים בבית השני כשגלו אח"כ מא"י לאלו הארצות אינם בכלל זה (אמר המחבר עיין בסולם בית אל בסידור יעב"ץ ובפאת השלחן סי' א' ובדרישת ציון מה שכתבו מהא דרב יודא הנ"ל דלק"מ ודוק) ומה שחשש מהר"ם מרוטענבורג הוא מחמת חשש דרכים וחסרון פרנסה גם מפני המהלוקות שהי' אז כידוע שבזמן מהר"ם מרוטענבורג הי' מחלוקה גדולה בין יושבי ארץ ישראל ויושבי אשכנז וצרפת בימי הר"ר משה תיקי שנתעורר עוד הפעם המהלוקה אודות הספור מורה נבוכים אבל בשביל העולה מבבל לא"י ליתי מאן דחש בזה וא"כ בזה"ז שנשתנה בעזה"י לטובה הן בכפנת הדרכים והן מצד טבעיית ודאי הוא מצוה גדולה.

אמנם גם לפי דעת הרמב"ן שחשב זאת למ"ע מ"מ בעיקר המצוה אינו אלא הירושה והישיבה כאדם העושה בתוך שלו לכבוש ארץ ישראל שתהי' תחת ירושתינו*) לא על ביאה ריקנית של עתה וכבר המשילו האחרונים

---

*) **מה** שכתב רבינו דעיקר מצוה היא הכבישה לכבוש הארץ מידם שיהי' בירושתינו ולא די בביאה ריקנית לשם ומשמע דאף דישב שם על התורה והעבודה לא קיים בזה המצוה כתיקונה וכתב עוד דמ"מ העלייה ג"כ מצוה היא רק הכשר מצוה זכה בכל זה לכוון אל דברי הריב"ש סי' ק"א וז"ל הריב"ש עין ספק שהעליה לא"י מצוה הוא (והביא ראיות לזה מחז"ל) ומה שהי' אומר הנביא לבני הגלות בנו בתים וכו' זה הי' מפני הגלות ומי שהגלם לא הי' מניחם לשוב עד שעלו ברשות כורש משמע

האחרונים למ״ע של אכילת מצה כי עיקר המצוה היא האכילה ולקיחת החטים לשם מצוה והלישה והאפיה אינם גמר מצוה ומ״מ בידאי מצוה גדולה היא ועל זה נאמר גומל לאיש חסד כמפעלו גם על הפעולה של מצוה מקבל שכר ונאמר אשרי תמימי דרך גם על הדרך של עושי מצוה יש בו שלימות ואין ספק שהיא מצוה נדולה כי הקיבוץ הוא אתחלתא דגאולה ונאמר עוד אקבץ עליו לנקבציו ועיין ביבמות ד׳ ס״ד שאין השכינה שורה פחות משתי רבבות מישראל ובפרט עתה שראינו התשוקה הגדולה הן אנשים פחותי ערך הן בינונים הן בישרים בלבותם קרוב לודאי שנתנוצץ רוח הגאולה אשדי חלקו שהוא ממזכי רבים, ומה שכתב מכ״ת בשם מהרי״ט שהעיד עזה לפי שאינו מכיבוש בני בבל בימי עזרא לא נתקדש אז אינה בכלל מצוה זו לא כן דעתי נוטה כבר הארכתי בזה בקונטרס מיוחד בענינים אלו ואחרי החג הבע״ל כשיהיו לי פנאי אשלח לו קונטרס מיוחד על ענינים אלו.

ידידו הדוש״ת ומברכו בברכת החג הבע״ל

ישראל ידושע חופ״ק **קוטנא**

עכ״ל אות באות.

ובסי׳

(משמע מדברי הריב״ש הללו דאם אפשר לשוב לא״י אסור לבנות בתים בחו״ל ועיין בזה בשל״ה סוף מס׳ סוכה ובח״ס יו״ד סי׳ קל״ח ובחידושיו לסוכה גבי אתרוג הכושי) וגם עתה אחת משלש שבועות שהשביע הקבה״ו לישראל שלא יעלו כחומה וכן אין לומר שאין העליה מצוה כי אם הישיבה שהרי העולה על דעת להתיישב נקרא עוסק במצוה ומה שכתב המשיב ועשה ק״ו מהקונה שדה בא״י שכותבין עליו אונו ואפילו בשבת והתירו שבות דאמירה לכותי במלאכה דאו׳ משום ישוב א״י ואמר שהקונה קרקע הוא מצוה קלה לגבי העליה לא דיבר נכונה בזה דאדרבא הקונה שדה מן הכותי הוא מצוה גדולה מן העליה כי העליה היא מצוה לשעתא ולעצמו בלבד ולא נתיר בה שבות בין במעשה בידים בין דאמירה לכותי במלאכה דאו׳ אבל ישוב א״י אינה מצוה לשעתא אלא מצוה המתקיימת לעולם הוא ומצוה ותועלת היא לכל ישראל שלא תשקע ארץ קדושה ביד טמאים ואין למידין ממנה לשאר מצות וכבר כתב זה להרמב״ן ז״ל עכ״ל הרי דהן הן הדברים דכתב הגאון הנ״ל וחידוש על גדולי האחרונים שלא זכרו דברי הריב״ש הללו בספריהם והעירני לריב״ש הלז ידי״נ הגאון הבקי הנפלא מו״ה **ישראל וועלץ** שליט״א דומ״ץ דפה קה״י.

ובמי שאח"ז נדפס קונטרס גדול הנ"ל ושם העלה להלכה כהכפתור ופרח שמצוה לדור גם בכיבוש עולי מצרים וכן בעבר הירדן ואין ספק להרהר אחר דבריו א"כ גם בזה"ז ג"כ מצוה אם מזדמן לאדם לקנות מצוה לקנות וכבר כ' כפתור ופרח דשבות דאמירה לעכו"ם מותר ג"כ במקומות שכבשו עולי מצרים ק"ו מסוריא רק אין לזוז מדברי הכו"פ שגם במקומות שכובשים עולי מצרים מצוה גם בזה"ז לדור בהם ואינו מטמא משום ארץ העמים עכ"ל הגאון הנ"ל.

ואחרי הציעי לפניך אחי הקורא את דברי גאוני וקדושי קדמאי עיניך הראות שעוד מלפני שמונים שנים התעוררה רוח הקדוש בקרב גאון עוזינו ומשיח אפינו ראשי ומנהיגי הדור לשוב לחיק אמנו ושלא לחבק עוד חיק נכריה וליתן כחותינו ודמינו וממונינו לארצינו הקדושה להדימה מעפרה לכוננה ולשכללה ולהרים קרן מלכותינו כנודע מספרי המקובלים וכמו שאביא אי"ה בפנים הספר שארץ ישראל היא בספירה העליונה בחינת מלכות ומלכות היא אם ישראל והיא ממתנת ובוכית עלינו שנבוא אל חיקה וגם הגאון הקדוש רבינו ר' הלל מקאלאמייא הדפיס בשנת תר"ם קול קורא וקרא בגרון ולא השחיך לעורר את אהב"י לקנות את אדמת ארץ ישראל מידי הישמעאלים והי' אז שעת הכושר שהשולטאן הי' עמד במלחמה ונחסר לו זוזי והי' רוצה למכור את א"י ועבר הירדן וסוריא בחצי חנם והקדוש הנ"ל ראה אז בזה פקידה לטובה וקרא בחיל בחוצות ודיבר על לב ישראל שימהרו לפדות מלכותינו מידי זרים ומידי טמאים ולבנות חורבותיה ולפאר מקום מקדשינו ולהחזיר העטרה ליושנה לעשותה ליפה נוף משוש כל הארץ והוא הי' הראשון שיסד קלוניא פתח תקוה כמסופר כל זאת בהקדמה לספר תוספות בן יחיאל על ספר הקדוש תנדב"א לחתנו הגה"ק מו"ה עקיבא יוסף בעל לב העברי אך בעוה"ר לא מצאו דבריו לאוזן קושבת ודבריו היו פודחים באויר ולא מצאו מקום להניח בלבות אחב"י כי החרידים אחזו בפלך השתיקה והדמי' ובמדת שב ואל תעשה עדיף כנודע מכדתם בזה מאז והקיצונים החפישים נשחדו מהתקופה החדשה שנתנה חירות בעולם ואמרו פה אשב כי אותיה וחשבו למצוא מנוח פה בארצות הגולה אחד שהשתוו בזכות הארץ כאחד מאזרחיה ובינו לבינה הניחו לאמנו הקדושה להתגולל בעפרה ובחורבותיה וליתן עיניה מקור דמעה לבכות וללילל עלינו על עמדינו עוד בגולה מבלי לשום לב להמוד ולכסוף ולחשוק לשוב אל חיקה ולהקים את ביתה ואחר עבור איזה שנים מהתקופה החדשה של החירות

החירות שהיתה נקראת עת הזהבה (דיא גאלדענע־צייט) התנוצצה תמיד
שנאה על אחב״י יושבי הגלות פעם כה ופעם כה וגדלה והתבערה במדה
גדולה עד שסכנה את הכלל כלו וכה הלכנו מדחי אל דהי עד שהגענו
לזמן הזה שאנו בו כעת במעמד איום ונורא והנה בעשריות השנים
האחרונים נפתחו עיניהם של החפישים והכירו טעותם במה שדימו למצוא
פה בגלות חפץ נפשם כי ראו שדברי שנאה יסובבם מכל צד ותחת אהבתם
ישטנונם ולוחמים אותם חנם אז נתנו לבם לפקח עיניהם ולהכיר כי אך
לשוא תוחלתם למצוא מנוח פה בגולה והתעוררה התשוקה בקרבם לשוב
לארץ אבותינו וכן עשו התחלה בזה אבל החרידים על דבר ה׳ עמדו
והתיעמדו עצמן מן הצד ולא לקחו הלק בעבודתם כי החזיקו עצמם
בחזקה ישנה שלהם מאז כי שב ואל תעשה עדיף ובינו לבינו ארצינו
הקדושה נבנה במקצת (כן ירבה וכן יפרוץ) ע״י המתחילים הנ״ל והחרידים
והצדיקים עמדו מדחוק וממילא מובן כי אשר טרח בערב שבת יאכל בשבת
והואיל שהחרידים לא טרחו בזה אין להם השפעה בארץ כלל והשפעת הארץ
הוא בידי הטורחים והבונים אותה והמה אדוני הארץ על כן אין לחידוש
ולפלא כלל על מי המושלים בארץ כי נוצר תאנה יאכל פריה ועתה
יאמרו נא החרידים ולא ידעתי אם יכלו באיזה פעם לתרץ עצמם לפני
ב״ד של מעלה על מניעתם עצמם מליקח חלק בתנועת בנין הארץ ולא
נתנו אוזן קשבת לקול קריאתם של צדיקי הדור הנ״ל שהיו ידועים
ומפורסם לקדושי ה׳ מבלי נגיעת עצמית כלל וכל דבריהם הי׳ תורה
שלמה ותורת אמת כמשה מפי הגבורה וע״ן שהתעוררות יצא מפיהם הקדוש
הי׳ להם להטות את לבבם אל דבריהם ולציית אל מליהן וליקה חלק
במפעל הקדוש הזה וממילא אם גם הירֵאים והחרידים היו בעצה ובמפעל
הזאת הי׳ לארצינו הקדושה מראה ותואר אחרת לגמרי במעלה של
קדושה ממה שיש לה עתה אם כי גם התואר ופנים של עתה היא רצויה
ונחמדה לפני אבינו שבשמים וכמו שכתבתי בפנים להלן בראיית מוכחת
מחז״ל אבל הכל מודים אם הי׳ הבנין בצירוף ובהשתתפות החרדים הי׳
זה במעלה קדושה ועודפת טפי במעלה עליונה ובקדושה עליונה הרבה
הרבה מאד ועתה כי המה התיצבו עצמם מרחוק אין להם להתפלא ולשאול
שאלות על זה ועל זה כי המה חייבים בדבר ועוד אלו הי׳ הבנין של
הארץ עוד מלפנים בהשתתפות ובהסכמות כל כלל ישראל כבר הי׳ הארץ מבונן
ומשוכלל להתקבץ בתוכה חלק גדול מיושבי הגלות וחלק גדול מאהב״י
שנהרגו בימינו בעוה״ר היו ניצולין ע״י שהיו כבר בא״י ועתה מי מקבל

האחריות בשביל אותו דם כשר שנשפך בימינו בעוה"ר וכמדומה לי שכל אלו המנהיגים שהיו מונעים את ישראל מלילך ולהשתתף עם הבונים לא יכלו לכפר את ידיהם ולומר ידינו לא שפכו את הדם הזה עיין תנדב"א פרק י"א שאמרו ולא פנחס בלבד אלא כל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר כל הדמים הנשפכים בישראל אינו אלא על ידו שנאמר ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל הוא בעונו ימות ודמו מידך אבקש לפי שכל ישראל ערבים זה בזה לפי שהי' להם לסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס עמהם הי' להם לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכבותיהן (הוא משל על הטרחא שהי' להם לטרוח) ויחזרו בכל עיירות ישראל יום אחד לכאן ויום אחד לכאן וכן בכל מקומות ישראל וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ושתים ושלש עד שיתיישבו ישראל בארצם כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקבה"ו והם לא עשו כן אלא וכו' כל אחד ואחד נכנס לכרמו וליינו ולשדהו ואומרים שלום עליך נפשי כדי שלא להרבות עליהן את הטורח עכ"ל' וכמו כן בזמנינו הי' להם להתענין בענין זה וללמד את בנ"י לילך אל ארץ הקדושה עפ"י רוח התורה והיכן היינו עומדין כעת אלמלי הי' בהסכמת כל הצדיקים והחרדים משנים קדמוניות עד עתה וכעת אלפי אלפים נפשות מישראל היו ניצולין ע"ז ואם כי יש לדון אותם החרדים שעמדו מרחוק לכף זכות שעשו זאת מחמת זהירות יתירה דהי' בהו מחמת היראה שאולי לא יהי' בשלימות רוח התורה כדבעי למיהוי, אבל ימחלו לנו ששכחו את דברי רבינו החסיד בחובת הלבבות בהקדמה שכתב מן הזהירות שלא תרבה להזהר וכתב שם שאם הי' כל מתעסק בענין מעניני הטובה שותק ועומד עד אשר יוגמר כל רצונו לא הי' אדם עושה דבר ואלו הי' כל מי שרוצה למלאות לו כל מדות הטוב ולא יכול להשיגם מניח מה שיזדמן לו מהן היו כל בני אדם ריקים מן הטובות וחסרים מן החמודות והיו שבילי הטוב שוממים ומעונות החסד היו נעזבים עכ"ד הקדושים הנאמרים בשכל ובחכמה (וכן הגאון הקדוש רבינו בעל בני יששכר בהקדמה להקונטרס תמכין דאורייתא כתב בזה הלשון הנה היצר אורב לאדם בכל דרכיו ורוצה להפילו במכמורות הנה יבא עליו בדברי רמאות להטיל עליו זהירות שאינו עפ"י התורה וע"ז יטהו מן דרך האמת על כן הזהיר החכם מן הזהירות שלא תזהר הרבה עכ"ל והאריך עוד בזה ונ"ים אם יעלה בלבו איזו זהירות ישאל את פי התורה והיא תלמדהו דעת ודרך תבונות ימצא ע"כ גזרו חז"ל ולא ע"ה

חסיד כי לא ידע לשקול הזהרות במילי דחסידי עפ״י דרכי התורה עכ״ל) וממש קיומו דבריו בזה באלו החרידים שעמדו מרחוק חברת הבנין מחמת הזהירות יתירה דהי׳ בהו דעתה אנו ריקים מן הטובות ושבילי הטוב שוממים ונעזבים מן מעונות ההצלה שהי׳ בידינו להציל אלפי אלפים מישראל שנהרגו בעוה״ר וגם מתו במיתות משונות ר״ל לאלפים ורבבות ממש נתקיים בנו נבואת ירמי׳ אהלי שדד וכל מתרי נתקי בני יצאנו ואינם ועיין בזהר הק׳ פ׳ וישלח בפסוק ויזרח לו השמש והוא צולע על ירכו שכ׳ בזה״ל דהא דעוד דישראל בגלותא וסבלין כאבין וצערין וכמה בישין כד איתנהיר לון יממא וייתי לון נייחא כדין יסתכלין ויכאבון בגרמייהו מכמה בישין וצערין דסבלו ויתמהו עלייהו בגין כך ויזרח לו השמש דההוא זמנא בנייחא והוא צולע על ירכו אתכאב וצעיר גרמיה על מה דעבר עכ״ל וכן כעת בעדון גילותא עוד לא נדע מה דעבדו לנו אבל בעת שה׳ יעורנו להשיג מנוחה מצרותינו הגדולים אז נדע יותר מה דעבדו לנו ויודע לכל את העבר שקרה לנו כעת בעוה״ד יחבוש ה׳ את שבר עמו ואת מחץ מכתו ירפא במהרה בימינו.

ואילו היו החרידים נתנו ידם להעוסקים בזה המפעל הקדוש לפני ששים המשים או ארבעים שנה והיו מלהיבים את לבות בנ״י להשתתף בזה אז כמה הי׳ הרחיב לנו בארץ וכמה וכמה אלפים מבני ישראל היו מתיישבים שמה והיו נצלים ממות לחיים והיו מקיימים בזה הצל לקוחים ממות אבל כעת שהתנגדו לזה ולא די בהתנגדותם לחוד עוד גרמו להעלות איזה שנאה בלבות הפשוטים מן החרידים לעסק בנין הארץ עד שאם אהד פותח פיו לדבר ולהתלהב עצמו לבנין ארצינו הוא משוקץ ומתועב בעיניהם והכל גוערין בו אתה ציוניסט ושקץ ומתועב וגרמו בזה באמת מיאוס ושיקוץ לארץ חמדה ואיש הפשוט שאין לו דעת עצמו להכריע מדעת התורה אם זה אמת או לא ורוצה שיחזיקו אותו לחרד וחסיד הוא צועק ככרוכיא על הרוצה להתעסק בבנין הארץ אתה פושע וציוניסט ובזה הוא מבאיש ריחו ואת ריח ארצינו הקדושה ובאמת הוא רק תם ושאינו יודע לשאול ואינו יודע בין ימינו ושמאלו ואם שכמה מן הת״ח אמיתיים הולכים בלבותיהם ומחשבים מחשבות טובות במפעל הקדוש הזה ומודים אמת בלבבם שרק זה תכליתנו לקומם ולכונן את בית חיינו ולחונן את ארצינו ולרצות את אבניה ועפריה אבל נשאר רק מחשבה טובה בלב לבד כי לא ימלא נפשו להוציא מחשבתו בדבוד כי ירא וחת מהגערות שיגערו בו ויעשו אותו לשיקוץ ומתועב ולציוניסט וכה היו

מפיצים

מפיצים שנאה ושטנה בעולם החדדית נגד כת שנתנו לבם לבנות את ארצינו על תילה וממילא גרמו בזה גם מיאוס לארץ חמדה ונפלו בעבירת המרגלים שעליהם נאמר וירגנו באהליהם וימאסו בארץ חמדה ומה הי׳ סופם של המדגלים שגרמו עי״ז בכי׳ לדורות וכן המה עוד הוסיפו בכי׳ על בכי׳ והגענו למה שהגענו היום שבבית ישראל ראינו שערוריה על שערוריה ובכי׳ על בכי׳ וכל זה הוא מפני שמאסנו בארץ חמדה כאשר הבאתי מדברי חז״ל בפנים להלן בספרי ועיין בספר שפת אמת למרן מהר״מ חאגיז ד׳ נ״א ע״ב שכתב בגודל העונש של המדברים בגנות יושבי ארץ ישראל וזה לשונו כי יצאה הגזרה מלפניו יתברך דכשם שכל האנשים הרואים את כבודי דהיינו הדור ההוא אני גוזר עליה שלא יהיו דואין את הארץ כך לדורות הבאים כל מי שיוציא שם דע על הארץ ילקה בגופו ויכנס בעונש זה והיינו וכל מנאצי לא יראוה דקאי על העתיד ג״כ עי״ש ועיין עוד בספר הקדוש חסד לאברהם להמקובל אלקי (זקנו למרן החיד״א) מעין ג׳ נהר י״ב שכתב בזה״ל כל הדר בארץ ישראל נקרא צדיק הגם שאינו צדיק כפי הנראה לעינים כי אם לא הי׳ צדיק היתה הארץ מקיאו כמו שאמד הכתוב ותקיא הארץ את יושביה וכיון שהארץ אינו מקיאו בהכדח הוא נקרא צדיק ואף אם הוא בחזקת רשע עכ״ל הקדוש (ונראה דיש מקור לדברי המקובל אלקי הנ״ל שכל דבדיו ברוח הקודש נאמרו גם בש״ס דילן ע״ז ד׳ כ״ו ע״א במה דקאמרו שם ת״ח מה בין גנבי בבל ללסטים דארץ ישראל עי״ש פרש״י ובספר עבודת עבודה להגאון מהרש״ק מבראד זצ״ל) ובספר נחלה לישראל לגדול א׳ מארץ ישראל שנפטר עוד בשנת תרכ״א הביא לדברי בעל חסל״א הנ״ל והוסיף עוד על זה בזה״ל הרי להדיא איך אין אנו מבינים עפ״י ראות עינינו גשמי את יושבי ארץ ישראל כי אדם יראה לעינים וה׳ יראה ללבב א״כ אין אנו יכולים לדונם ולבזות את אישים פרטים וכש״כ הכלל אפילו אנו דואים מהם אשר לא טוב בעינינו ולא טוב עשה בתוך עמו עכ״ל ואני מוסיף עוד על דבריו וכש״כ כשאנו דואין בדברי חז״ל שמעשיהם רצוים לפני המקום כגון אלו בוני הארץ דזמנינו כאשד אביא אי״ה בפרק ג׳ באריכות דודאי אסור לדבד עליהם סרה וכל מי שאינו נזהר בזה ואינו שומר את פיו אינו שומד מצרת נפשו ויפול תחת הגזרה וכל מנאצי לא יראוה וכדברי דבינו ד׳ משה חאגיז הנ״ל ה׳ ישמור מהם ומהמונם ואודה על האמת ואזכיר את חטאי שגם בעיני הי׳ לנמאס מפעל הזה של בנין הארץ מחמת ששמעתי כן מהרבה מנהיגי חרדים סתם ונשרש בלבי כך ולא התענינתי בזה כלל כי טרוד

חייתי בגירסא בלימוד תלמידים ולחבר חיבורים בגפ"ת ובשו"ת להשיב לכל שואל בדבר ה' ורק אחר שלקינו בגלות החל הזה עיינתי בהלכה זו והאיר ה' עיני שטעות הי' בידי וביד אשר התנגדו לזה ואני מודה ואומר כמו שמצינו בש"ס מרבא ונכמה גדולי חכמנו ז"ל שהודו ואמרו דברים שאמרתי לכם טעות היו בידי ומודים דרבנן הייגו שבחייהו וב"ה אני אינו חת משום אדם לומר בפומבי' דברים אמת שבלבי כי אני ב"ה שנשתי גדולים וצדיקי עולם ונחגדלתי בין הכמי דור קדושי עליונים אמיתיים וגם למדתי ב"ה מימי נעורי ונשאתי אשה בימי נעורי כי נתקשרתי עם בת גדול הדור בהיותי בן י"ש שנה ולא פסקה תורה משלחני מאז עד עתה ואין אני מבטל דעתי דעת תורה משום גדול או רבי בזמנינו רק אם יתוכח עמי בדרך משא ומתן של תורה בראיות מדברי חז"ל אז אודה על דבריו אם יצדקו אבל לא בסברות כרסיות לחוד וה' יודע ועד כי לא כתבתי דברים הללו למען להתגאות ולהתיהר רק למען האמת והצדק ולמען כבוד שמו יתברך ולמען כבוד אומנו וכבוד ארצינו הקדושה ואיש אשר אין לו פני' לא יירא ולא יחת מלומר האמת כאשר כתב בהקדמת ספר דברי יוסף להגאון ר' יוסף שוואַרץ מירושלים שכתב בפירוש הכתוב לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא כי המשפט שהיא אמת לאלקים הוא והוא המכריע והכונה אם ידעת שדבריך נכונים ואמיתיים לא תגור מלאומרם כי האמת הוא המכריע עכ"ד ועיין ירושלמי סנהדרין רפ"ב וירושלמי הוריות רפ"ג גבי ר"ל שאמר לרבי יהודא הנשיא וכי בשביל יראה דלכון אמנע מלמימר אולפנא דרחמנא עיי"ש המעשה דריש לקיש אמר מילתא שגרם בזה איזה בזיון לרבי עיי"ש.

ונחזור לראשונות מעת שהתעוררה התנועה הזאת עד עתה נתחלפו העתים ונשתנו הזמנים וכמעט כל סדרי בראשית נהפכו על שילה ובימינו בזמן מועט נתחדש מה שלא קרה מקודם באלף שנים ואנו רואים נגעים ומקרים רעים מתחדשים תמיד חדשים לבקרים במצב עם הישראלי והוא נקטף ונגדע מכל צדכי החיים הנחוצים ואחב"י אבדו במדינות אלו את האדמה מתחת כף רגליהם ומה גם הדור הצעיר אין להם קיום ושארית פה וכולם עיניהם נשואות לילך אל ארץ אחרת אם היו יכולין לילך אבל אנה? כי כל הארצות סגורות לפניהם גלל כן התגברה התשוקה והשאיפה אצלם לעלות לארץ ישראל כי שם ישוב חדש ונצרך כל כח גברא שבא לשם ועתה אם עוד החרדים והיראים לא יקחו חלק אקטיבית בבנין הארץ בכללותיה ובפרטותיה בעינא פקיחא ובהשתתפות ממוניהם ובדעתם וברוחם

לא

לא יהי׳ להם דעה כלל בהנהלה ולא יהיו להם יכולת להועיל להצעיר שבא לשם באיזה דבר חומריי אי״כ ממילא יפלו מהם כל דור הצעיר ויתנפלו בזרוע האחרים ובזה יוגזל מהם גם השפעתם הרוחניי עליהם ואנה יולך דבר זה? ובאמנה שמעתי מפי מגידי האמת ששמעו מפי קדשו של רבינו הקדוש מאונזדארף זצוקי״ל בשנה י״ח למספרם (שקורין אים יאהרע 18 נע) שאמר בזה הלשון אוי איך זעהע דאס חיו יידען וועלין נישט קענען פֿערבלייבען דא אין דיא מדינות און מען וועט מוזען לאפֿען מען וועט נישט האבען וויא צו לאפֿען פֿאר וואס זעהט מען נישט אויס צו בויען דען ישוב אין ארץ ישראל עי״ד הקדושים אשר דבר ברוח קדשו והוא בעצמו השתדל בדבר מה בזה וכה היו דבריו לפני כ״ה שנים ואז הי׳ עוד שקט ושאנן במדינות האלו וממש רוח הקודש נזרקה מפי קדשו כי בעוה״ר הגענו למה שאמר שאין שארית לישראל פה במדינות הללו וכונתו הי׳ לעורר את לב היראים ולהקיץ אותם מהרדמותם ולהקימם מעצלותם בנקודה הזאת אבל מה שעבר עבר וכעת שהגענו בעוה״ר לנביאתו של רבינו הקדוש הנ״ל החוב קדוש מוטל על החרדים והידאים וביותר על מנהיגי הדור להכיר את האמת וללבב את דברי רבינו ודברי שאר גדולי עולם וצדיקי אמת שהבאתי לעיל להתענין בענין זה בכל מאמצי כחם ומה גם שזהו שאיפת כל ההמון ודור הצעיר לעלות לארץ הקדושה מוטל על הכמי הדור להיות בעזרם ולעודדם ועצתם ינחם ואז יתגבר השפעתם עליהם גם ברוחניות ומי לנו גדול מרבינו החי׳ שהי׳ אומן מופלא במדת ההנהגה כנודע לכל ומרגלא בפימיה החדש אסור מן התורה ולא היה מכיר שום קאמפרומיס בדבר הנוגע לתורה ומצותיה ואעפי״כ מצינו שכתב בחידושיו לנדה ד׳ מ״ח בפסוק שעריך צמח שדים נכונו דשעריך קאי על ההמון בעת שיש איזה צמיחה ושאיפה להמון ודכמי הדור רואין שיש בה עיקולי ופשורי אז מוטל על חכמי הדור שלא לרחקם בזרוע כי עי״ז יפול השפעתם מעליהם רק מחויבים חכמי הדור להתנהג לאט לאט עם אנשי דורם ולהיות בבחינת שדים כי שדים הוא ר״ת שמאל דוחה ימין מקרב ועי״ז לא יופסק הקשר ביניהם זה הוכי״ד ובפנים הארכתי בזה יותר ולא כתבתי דברים הללו פה רק כדי לכוון דבריי לדברי הגדולים מדורות שלפנינו ולפני פנינו שהתלהבו לבם מאד בעד בנין ארצינו הקדושה שדבאתי פה בתור הסכמות על כפרי ואסתגר בזה.

נאום

נאום הכותב באישון לילה נגהי יום ג׳ לסדר ואתה תצוה את בני ישראל בשנת נשת אל הקודש פה עיר הבירה בודאפעסט ואני בתוך הגולה וה׳ ישים קץ לגלותינו ויביאנו במהרה אל הר קדשנו

ה״ק ישכר שלמה מייכטהאל

ה ע ר ה

עיין רבינו אלשיך בקרא אל אלקים ה׳ אל אלקים ה׳ הוא יודע וישראל הוא ידע (יהושע כ״ב) דפירש כאשר ה׳ אלקים יודע כי כנים אנחנו וכוונתינו לשמים אף כי אין בידינו לברר לעיני כל מחשבותינו אבל נקוה שיושפע מאתו יתברך רוח ממרום שישראל הוא ידע שיכנסו דברינו בלב ישראל ויאמינו לדברינו וידועה זו תושרש מאליו בישראל שלא יסתפקו רק יכירו וידעו האמת עכתו״ד הקדושים גלוי וידוע לפניו יתברך ויתעלה שמו בעילוי בניו ישראל עם קדושו במהרה בימינו שלא חיברתי חיבור זה לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא ולא לשום תועלת גופניי רק למען כבודו יתברך וכבוד אומה הקדושה הנשפלת כעת ארצה וכבוד ארצינו הקדושה מעון בית אלקינו שהיא אם ישראל כמבואר בירושלמי סופ״ב דברכות וסוף פרק בתרא דכתובות והיא מגעגעת ובוכית ומיללת עלינו שנשוב לחיקה וחברתי חבור זה לעורר את לב בני עמנו הקדושה לחשוק ולכסוף לשוב אליה ולעזוב את האם חורגת שהוא ארצות הגלות כמבואר בירושלמי הנ״ל שכבר השביעה אותנו מרורים די והותר זה כאלפים שנה ודין גרמא לכל הצרות שהגיענו כעת באחרית הימים מפני שהסחנו דעתינו לכבד את אמנו האמת שהיא ארץ ישראל ועפ״י סוד הספירה היא מלכות אימא עלאה אם דישראל כמבואר במקובלים וכשנשוב לחמוד ארצינו משום זה לחוד נזכה לגאולה זו שיבה וזו ביאה לארצינו ובהרמת קרנינו וקרן ה׳ צבאות כמבואר במגיד מישרים פ׳ שלח ובסה״ק דברי אמת לרבינו הקדוש מלובלין ז״ל בפ׳ בהר אף באין אנו ראויין לזה עי״ש וכאשר הארכתי בפנים בב״א.

ד"הקדמה ראשונה"

ראיתי בהמכתב שכתב רבינו התניא לרבינו מבארדיטשוב זכותם יגן עלינו בשנת תקס"ב בעת שבישרו שיצא לחפשי ממאסרו בפעטערסבורג וז"ל אגידה ואדברה עצמו מספר כי הפליא והגדיל ה' לעשות בארץ ומי אנכי שפל אנשים כמוני שהביאני ה' עד הלום שנתגדל ונתקדש שם שמים על ידי וכו' אך מאת ה' היתה זאת לגלגל זכות על ידינו בזכות ארץ הקדושה ויושבי' היא שעמדה לנו ותעזור לנו בכל עת להרחיב לנו מצר ולחלצינו ממיצר עכ"ד הצריך לענינינו ולמדתי מתוך דבריו הקדושים ממש דבר חדש שלא ידעתי עד כה ולא ראיתי עוד בשום ספר שבזמן שאדם הישראלי הוא בצרה ד"ל יוכל להנצל מהצרה בזכות ארץ ישראל ויושבי' כאשר כתב בפירוש דזכות א"י ויושבי' היא שעמדה לנו ותעזור לנו בכל עת להרחיב לנו מצר ולחלצינו ממיצר עכ"ל הרי דהיא שעמדה לו וגם כהב שתעזור לנו בכל עת שאנו בצרה ר"ל להרחיב לנו מצר ולחלצינו ממיצר וכבד העיד לנו רבו של מרן התניא ז"ל ה"ה רבינו הקדוש הר' ר' בער זי"ע ממעזבוז ז"ל בצוואתו שכתב לבנו ז"ל כי הכמתו (של מרן התניא) ובינתו ודעתו הם עד אין חקר ושקול דעתו הראשון הוא נבואה קטנה ואך למותר להביע ולספר את גדולת רבינו התניא כי מי לא ידע ערכו וגדולתו מיני שנות דור ולא הזכרתי את גדולתו רק לענין דבר החדש שלמדתי מדבריו הקדושים ואם שלא ראיתי עוד בחז"ל ובשאר ספרותינו הקדושים ענין זה שזכות א"י מגין עלינו לחלצנו ממיצר זולת בדבריו הקדושים הנ"ל אבל נאמנו עלינו דברי רבינו מאד כי כל דבריו ברוה הקודש נאמרו ואחר בינותי בספרים האיר ה' עיני ושכלי למצוא מקור נאמן לדברי רבינו הנ"ל ומתורת משה רבינו בעצמו למדתי זאת בפ' בחקתי כתיב וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור וכבד עמדו רבותינו במד"ר שם מה ענין הארץ לכאן עי"ש מה שאמרו בזה אבל לדברי רבינו ז"ל מובן היטב כי עיין ברש"י שם שכתב למה נמנו אחורנית כלומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו ואם אינו כדאי הרי אברהם עמו עי"ש ועפי"ז יש להוסיף דאף אם כולם אינם כדאים היינו באופן דתמה זכות אבות ח"ו אבל ו"הארץ אזכור" דזכות ארץ ישראל יחלצם ממיצר נמצא דיש מקור טהור לדברי רבינו ז"ל בתורה הקדושה עצמה דזכות א"י עומד על כל הזכותים שיש לנו וגדולה אפילו מזכות אבות ואף אם הם לא יועילו לנו היא תגן עלינו לחלצינו ממיצר בכל עת שאנו

נתונים

נתונים בצרה ר״ל והלום מצאתי עוד במכילתא פ׳ בשלח בפסוק מה תצעק אלי דבר אל בנ״י ויסעו ד׳ ישמעאל אומר בזכות ירושלים אני קודע להם את הים שנאמר וכו׳ עי״ש הרי דהיו בעת צרה וזכות ירושלים עמדה להם והיא פלא מה ענין ירושלים להתם אבל הוא הדבר שדיבר לנו רבינו התניא הנ״ל דזכות א״י עומד לנו בכל עת שאנו בצרה לחלצינו ממיצר וכבר ידוע מחז״ל במדרש דלפעמים נקרא א״י בשם ירושלים דהיא מרכז א״י וכן הוא במדרש הנעלם בזהר פ׳ וירא דכל א״י בכלל ירושלים הוא עי״ש הרי דדברי רבינו התניא מבוארים בתורה במקרא מפורש ובמדרש חז״ל ודבריו אמיתיים כמשה מפי הגבורה והואיל שכן כעת שאנו בני ישראל בצרה גדולה רחמנא ליצלן במהרה והצרות משתרגות על צווארינו ומתחדשות לא רק מיום ליום רק משעה לשעה אם אמרתי לספר כמו לא יספיקו לנו הגליונות ואני מניח זאת הסיפור לכותבי קורא הדורות והעיקר לדידי לזכור שאנו בצרה גדולה ר״ל ואין לנו יום שאין קללתה מרובה מחבירה על כן בודאי שאנו צריכין כעת לזכותה דארצינו הקדושה להגן עלינו ולשמרנו ולהרחיב לנו מצר ולחלצנו ממיצר וכבר ספרה לנו התוה״ק מיעקב אבינו ע״ה בשעה שהי׳ בצרה נדר נדר גדול לאלקיו כדכתיב וידר יעקב נדר לאמר אם יהי׳ אלקים עמדי ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ושמרני בדרך הזה אשר אני הולך ושבתי בשלום אל בית אבי וכו׳ וחז״ל אכרו מאי לאמר מכאן שנודרין בעת צרה כמו כן אני שכעת בכלל ישראל בצרה ר״ל ואני שעוררני ה׳ לראות את דברי רבינו הקדוש התניא הנ״ל דזכותא דא״י מרחיב לנו מצרותינו ומהלצנו ממיצר קיימתי בעצמי דברי חז״ל הנ״ל שלמדו מדבריו של יעקב אבינו שנדר בעת צרה שכמו כן יעשה כל בר ישראל לנדור בעת צרה אנדור גם אני נדר גדול לאלקי ישראל ואתפלל כתפלת אבינו הזקן הנ״ל בשם כל ישראל אם יהי׳ אלקים עמדי בעתות הצרות הקשות האלו ושמרני שלא יכלו להזיק לי וגם נתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ויעמוד לי זכות דא״י לתגן בעדי ובעד ביתי שלא יאדע לי ולאנשי ביתי שום היזק ושום נגע ופגע לא יקרב אלינו עד עת בא הישועה לישראל בכלל ולי בכללם בקרוב ואני מבקש בשם כל ישראל שיתעורר עלינו זכותא דא״י להציל אותנו ויאמר לצרותינו די ויקוים במהרה בימינו מקרא שכתוב שבע יפול צדיק וקם ורשע באחת יפול ואז צנו הקדושה תעורר זכות עלינו לפקדנו חיש מהר בדבר ישועה ורחמים כי כבר כשל כח הסבל ומי יתן שיהיו יסורים הללו במשך שנים האחרונות האלו שעברו עלינו יסורי דחבלי

משיח ויבא משיח צדקינו ויגאלינו מידם אבל אין לדעת מה הוא רצון הבורא בביאת המשיח כי ליבא לפומא לא גליא ואופן ביאתו איך יהי' אי נעלם מכל חי כמבואר בדרשות הר"ן שכמו שלא נדע זמן ביאתו כן לא נדע אופן ביאתו איך יהי' (כמו שהבאתי דבריו בפנים) אם יהי' בדרך נס נגלה או בדרך נס נסתר מלובש בטבע עכ"פ אם ח"ו אחר כלות הצרות וירחיב ה' לנו עוד יתעכב ח"ו ביאת המשיח עד עת שיעלה ברצונו יחברך לשלחו לנו אזי אקבל עלי בנדר כמו נדר של יעקב אבינו ע"ה לחבר ספר תיכף אחר שהרחיב ה' לנו מצר ספר הנוגע לכבידה של ארץ ישראל ולחפש בזכותה לרומם קרנה בכבוד ולהדאות לפני כל שעד כמה נתחייב עלינו לבנותה ולשכללה ולכוננה עליון ולהרימה מעפרה ושכל אחד מישראל ישתדל בבנין ארצינו הקדושה ושבזה תלוי כל גאולתינו וארץ ישראל שהיא האם של אומה הישראלית כמבואר בירושלמי סוף פ' אי קורא מגילת ממתנה עלינו בכליון עינים שנשום לביתו עליה לכוננה וליסדה ולהרים חומותיה על דגל הכבוד כלנו מנדולינו עד קטנינו כל זה אבאר בעזהי"ת בספרי הנ"ל לכבוד קודשא ב"ה ושכינתי' ובזכות זה יגן א' בעדנו ובעד כל ישראל הנתונים בצרה וגם עלי בכללם ואקוה אל ה' השומר ישראל שישמרני מן המזיקים ויחזקני בבריאות השלם ולא יהי' לאם שליטה עלי ועל ביתי בכלל כל ישראל ואשיכל לקיים נדרי שנדרתי וזכות א"י אשר אחוש בכבודה יעמוד לי להרחיב לנו מצר ולחלצנו ממיצר ושאוכל לקיים נדרי הנ"ל בהרחבת הלב ובדעת שלמה ב"ב אמן כן יאמר ה'.

ובעת נראה לי שזה בעצמו הי' נדר יעקב אבינו ע"ה בעת צרתו דישוב לארץ ישראל וירבה בכבודה וישום כל מעיינתו עליה בטובת ישוב ארץ ישראל ורצה בזה לעורר זכותא דא"י עליו בעת צרתו לחלצו ממיצר וזה שאמר בנדרו ושבתי בשלום אל בית אבי והי' ה' לי לאלקים והך ישבתי בשלום אל בית אבי הי' הנדר בעצמו ועפי"ז מיושב תמיהת המפורשים במה שאמר יעקב והי' ה' לי לאלקים היתכן דיעקב אבינו הי' מסיל תנאי בזה אבל עפי' הנ"ל א"ש דידוע מחז"ל סוף כתובות דכל הדר בא"י דומה כמו שיש לו אלקי וכל הדר בחו"ל דומה כמו שאין לו אלקי וזה שאמר יעקב ושבתי בשלום אל בית אבי והי' ה' לי לאלקים היינו שישוב לא"י ואז יהי' ה' לו לאלקים וזה בעצמו הי' הנדר שישוב לא"י שוב מצאתי במדרש תנחומא פ' ראה בפירוש כן שכתב שם דיעקב נתאוה לה (רצה לומר לא"י) שנאמר ושבתי בשלום אל בית אבי עי"ש וכן מצאתי בזהר פ' ויצא שכתב בזה"ל ד"א ושבתי בשלום אל בית אבי דתמן ארעא

הדישא

קדישא תמן אישתלים והי׳ ה׳ לי לאלקים עכ״ל הקדוש והן הן ממש הדברים שאמרתי מעצמי בבאור נדר יעקב אבינו וזכיתי לכוון לתגא אלקי רשב״י ושישו מעי שזכיתם לכך וכשהרציתי הדברים לפני ידיד״נ הרב הגאון המובהק בהוראה מו״ה ישראל וועלך שליט״א דומ״ץ דסה קה״י הראה לי תוספתא דע״ז פ״ה דג״כ כתב כהזהר וז״ל הרי הוא אומר ושבתי בשלום אל בית אבי שאין ת״ל והי׳ ה׳ לי לאלקים ואומר לתת להם ארץ כנען להיות לכם לאלקים כל זמן שאתם בארץ כנען הריני לכם אלוה אין אתם בארץ כנען אינו לכם לאלוה עכ״ל הרי דגם התוספתא מפורש דזה הי׳ כוונת יעקב אבינו בנדרו לשוב לא״י וב״ה ניונתי לדברי חז״ל דיעקב בנדרו זה כיון לשוב לא״י עכ״פ מוכח דגם יעקב אבינו נדר והתפלל להקבה״ו שיעמוד לו זכותא דא״י לחלצו ממיצר ובזה נבין ג״כ דברי המדרש בפ׳ וישלח בפסוק ויירא יעקב מאד אמר כל השנים הללו הוא יושב באי׳ תאמר שבא עלי מכח ישיבת ארץ ישראל עיי״ש והיא סלא לכאורה אבל בהנ״ל יובן היטב כיון דכל תפלת יעקב אבינו הי׳ שיגן עליו זכותא דא״י ע״י שרוצה לשוב אליה שפיר נתיירא כיון דהוא יושב בה כעת רק במחשבה ואותו רשע הי׳ בפועל בה אולי יתי׳ זכותו דאותו רשע גדול מזכותו ע״כ נתיירא עכ״פ תראה דגם יעקב אבינו בעצמו נדר בעת צרה לשוב לא״י ולשכללה ולכוננה וזכות זה יעמוד לו וממילא דממנו נראה וכן נעשה כעת שאנו נתונים בצרה לנדור לשוב לארצינו הקדושה ולהשתדל בהרשת קרנה ואז יעלה לנו זכות ישוב ארץ ישראל להלצינו ממיצר בב״א וזה נמי מה שאמרו במדרש נסל הקב״ה שיחתן של האבות ועשאן מפתח לגאולה של בנים עיי״ש במדרש בפסוק וידך יעקב וכו׳ היינו שנדור נדר כזה כמו שנדר הוא לשוב ארצינו הקדושה ואז יעמוד לנו זכותא דא״י והלום מצאתי בסה״ק דברי אמת לרבינו איש אלקים מלובלין ז״ל בפ׳ יצא שהביא שכל נדד יעקב הי׳ בשבולין עתה בעקבתא דמשיחא כדי שנשוב בשלום לארעא קדישא שהוא בית אבא וזה וישא יעקב רגליו דקאי על עקבתא דמשיחא דנקרא בזהר בשם רגלין עיי״ש וכן כתב בספר בית אלקים להגה״ק המבי״ט ז״ל הרי לדברי רבותינו כל נדר יעקב סובב עלינו מה לעשות עתה באחרית הימים לקרב לנו את הגאולה וכיון דכבר הבאתי בשם הזהר והתוספתא שיעקב נדר בעת הצרה לשוב לארצנו הרי דזאת הורה לנו לעשות עתה בעקבתא דמשיחא ורק זה ירק זאת יושיענו מצרה הגדולה שאנו בו כעת וזה אמת וברור לאמיתה של תורה ועיין רש״י דצדי הימים א׳ קאפ׳ כ״ט שבזמן שאדם בצדה ונודר נדר לה׳ צדיק להזכיר

להזכיר את יעקב אבינו שממנו למדנו זאת וכן הוא במדרש חייו שאנו עושין זאת על דעת יעקב אבינו ע״ש ואני בנדרי עשיתי לגמרי כיעקב אבינו לעורר בזכותא דישוב אי״ע כ״כ בודאי שיעמוד לנו זכות א״י כמו שעמד ליעקב אבינו ואקיים נדרי בשלימות ויפעול ספרי א״ה על לב אחב״י שבגולה למאוס מעתה בארץ העמים ולשוב ולחמוד את ארץ חמדת שהנחלנו מאבותינו ובזכות זה נושע בישועה שלמה בב״א.

כתבתי זאת הקדמה ביום ז׳ אב בשנה אל תשי״ב פני משיחך לפ״ק בעת שהייתי אני עם בני ביתי בכנה גדולה ונמלטנו ממש בנס נפלא ואין ספק בלבי שרק זכותא דא״י עמדה לנו הואיל שנדרתי נדר גדול לאלקים לחפש בזכותה בעת שירחיב לי ה׳ וכנדר יעקב אבינו הנ״ל כי גדול זכות דארץ ישראל ותמיד היא מרחבת לנו מצר ימחלצינו ממיצר ועיין בהקדמת ספר דרשות לרבינו הח״ס בפסוק ושמעה ישראל ושמרת לעשות וגו׳ כאשר דבר לך ארץ זבת חלב ודבש המקרא קשי ההבנה וכתב לפרש דהנה בכל הפרשיות הללו שנה ושלש בתוכחתיו ומזכיר ארץ ישראל בכל פרס ופרס והיא לסגולה נפלאה כי הזכרת הארץ המקודש מוליד קדושה בלב השומע כמו בטומאה ולא ישמע על פיך וכמו כל האומר רחב רחב מגילה ד׳ ט״ו כן ההיפוך בקדושה בהזכרה הארץ הקדושה ואנשי קדש ואמר הקבה״ו שכל כך יתקדשו כלל ישראל שאם ישמע שם ישראל ישמור ויעשה מצות ה׳ וזהו ושמעת ישראל אם תשמע שם ישראל ושמעת בקולו ע״י הזכרת שם ישראל ומסיים למשל כאשר דבר לך ארץ זבת חלב ודבש בכל ענין וענין כדי שע״י ההזכרה יהוסף לך קדושה ה״נ דכוותה עכ״ל הקדושה הרי דהתורה בכונה הרבתה להזכיר את הארץ הרבה פעמים אין מספר כדי שבהזכרתה יתוסף לנו קדושה הרי שכל כך גדול כחה א״כ אין תימה במה שיגדל כחה לחלצנו תמיד ממיצר בכל עת שנשא את שמה על שפתינו ונחמוד בלבנו לשוב אליה ולישב בתוכה כמקדם אכן כן יאמר ה׳ בב״א.

סליק הקדמה ראשונה.

מדוברה ברוח נשברה על שבר בת עמי אשר קרה לנו בימינו אלה אשר הגלות נברה ונעשה לנו כבית הכלא וכבית השבי אשר כולא איתנייהו בי׳ כדכתיב אשר לכות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי וכל המאוחר קשה מהברו כמבואר בב״ב ד׳ ח׳ דבשבי כללהו איתנייהו ביה ועי״ש ברש״י ונגדע כל קרן ישראל ומימיהם של ישראל לא הי׳ צרה כזאת אמת כבר הי׳ לעולמים תקופת קשות לישראל אבל מקומות מקומות חלוקות ושינוי והי׳ לאבותינו מקום פליטה למקום אחר אבל באופן רחבה ומתפשטת כזו בכל מלכות איירופא אשר מעולם היתה מרכז היהודים וכל גדולינו וחכמינו ממנה יצאו במאות שנות האחרונות ועתה נהרסה וערו ערו עד היסוד בה ואין מקום פליטה כי כל המדינות שבעולם סגרו שעריה מפנינו והכה סגיר ומסוגרת ואין יוצא ואין בא כזה לא היתה זולת בימי המן הרשע שגי״כ היתה גזרה כללית על כל האומה הקדושה וכגר בעדם כי שערי המדינות כמבואר במדרש וכעת שהגיע לנו ימים שאין בהם חפץ נטרדה מוחי מצרת הדור מלהעמיק בהלכות קבועות כדרכי מעידי כי צריכא שמעתא צלותא ועוד זאת כי על ידי סערת הגלות שתקפה עלינו נהבטלה הישיבה מבית מדרשי כי ביום מר שפרצה בעם הפרעות וחמסו ורמסו כל קודש נתגרשו התלמידים בני הישיבה מחדר הורתם ונשארתי לבדי מתבודד במחשבתי על הרבן ישראל וחורבן הקהלות שנעשה בימינו על מה עשה ה׳ ככה ימה חרי האף הגדול הזה ונתתי לבי לתור ולחקור בקורות ימי חיי עמנו אשר ניתן בבור שאון הגליות והשמדות בארצות העמים זה כשהי אלף שנים ואם כי מעולם לא עסקתי בשאלות כאלו כי מעודי מימי נעורי שהול הייתי בבית אלקים והייתי טמון וחבוי בד׳ אמות של הלכה ושי״ת זכני ללמוד וללכד ולחבר היבורים אשר נתקבלו בעולם וגדולי הדור שבהוהו ב״ה ראה בהסכמות גדולי הדור על ספרי משנה שכיר ח״א שנדפס בשנת תרפ״ד ובמכתב רבינו איש אלקים מאטטראוויצע שנדפס בספרי סיב יגאל שנדפס בשנת תרפ״ו ומעולם לא לקחתי לי פנאי להתענין בענינים הנוגעים לשאלת החיים של כלל אומתינו הקדושה כי הוא מצוה שאפשר להעשות ע״י אחרים ואז נאמר כל חפציך לא ישוו בה ואין לבטל לימוד התורה בשבילה כמבואר במו״ק ד׳ ס׳ וכן נפסק להלכה ביו״ד אבל כעת בתוך ההפיכה הגדולה אשר אי אפשר לצמצם המוח בהוויות דאביי ורבא ובהלכות עמוקות וגם כי תלמידיי נתגרשו ממחיצתי ואין לי עם מי לצאת ולבא במשא ומתן של הלכה נתעוררה בקרבי השאלה הנאמר בדניאל עד מתי קץ הפלאות והלא

והלא אנו עומדים כבר סמוך לערב יום הששי וכתיב והי' לעת ערב יהי' אור (זכרי' י"ד) עי"ש ברש"י דקודם שיגמרו אלף שנה יהי' אור הנוגה ועיין בפיוט של שחרית לר"ה יום ב' שנתן שיעור לזה כשהחמה נוטה ממעריב שתי ידות שעה נכהה אורים כן עד שלא יבא הערב יצמח אור לישרים והי' לעת ערב יהי' אור להדורים עכ"ל וכמדומה שכבר הגיענו לזה השיעור (שוב מצאתי בפירוש תוכפות בן יהיאל על התדב"א ריש פ"ב שכתב כן שכבר הגיענו לשיעור הזה) ועדיין בן ישי לא בא ועל כרחך שיש איזה מונע מאתנו שמעכבת עלינו את הגאולה וההיוב עלינו להתבונן עליה לידע ולהכיר את אותה המניעה המעכבת עלינו את הישועה מגלות החל הזה כדי להסירה מאתנו ולסקל המסילה לפני משיה צדקנו שבא יבא אלינו במהרה בימינו לחלצינו ממיצר ולאוקמא שכינתא מעפרה זאת נתתי אל לבי לדרוש ולחקור במקצוע זו עד היכן שידי יד כהה מגעת בעזר החונן לאדם דעת עוד זאת כי נזכרתי ממאמר חז"ל המובא בר"ה בפרק הדינין וזה לשונו ומי שהוא הגון וירא חטא אל ימנע עצמו מלהיות בצרכיהם של ישראל ומלעמוד עליהם בכל דרכיהם וישא משאם ויסבול טרחתם והעושה כך הרי הוא מקיים את העולם שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ וגו' אבל המונע עצמו מלישא משאם ומלגדור פרצותיהם ועושה עצמו כחרומה הפרושה כן העיכה הרי זה הורס העולם ומהריבי שנאמר ואיש תרומות יהרסנה מעשה ברבי אבהו כשבא להסתלק מן העולם נכנסו הכמי ישראל אצלו ונצאוהו שהוא בוכה אמרו לו רבי אתה בוכה הלא כל ימיך יגע בתורה היית כל כך תלמידים העמדת ולא עוד אלא עמדה יתירה יש בך שלא נתעסקת בדינים אמר להם עליה אני בוכה שלא נשאתי במשאן של ישראל וקיימתי כה שנאמר ואיש תרומות יהרסנה עכ"ל חז"ל (ר"ל שהי' מופרש מלשאת בצרכיהן של ישראל כתרומה שהוא מופרש משאר החטין) הרי דחז"ל חייבו להתבונן על מצב עם הישראלי ולטפל בצרכיהון והם חייבו זאת אפילו בשנים כתקונים שהכל הולך במרוץ הטבעתם ושלום ושלוה שוררת בעולם על אחת כמה וכמה שהחיוב על כל בר ישראל להתבונן על מצב עם הישראלי בשנים כאלו אשר נשפלה ונגדע כל קרן ישראל והמה מתבוססים עלי ארץ ונעשו לבוז ולקלון והפקר כדגי הים בנפשותם ובממונם על אחת כמה וכמה שחיוב כפולה ומכופלת יש על כל איש ישראל לטפל בצרכיהון ולהתענין בעניניהם ולהושיע לכלל ישראל בכל מה שבכחו להישיע בעצה ובלימוד בהשכל ודעת מה שחוננו ה' להאיר להם הדרך לילך בה כדי לצאת מן הצרה

שהגיעם

שהגיעם עיין תומר דבורה לרבינו מהר״מ קורדאווארירא פ״ז שכ׳ שצריך לחשוב טובות עבור כלל ישראל מה שטוב להם עיי״ש ועיין יע״ד ח״ב בברכת השיבה שופטינו מהחיוב שמוטל על המנהיגים לחשוב טובות לכלל ישראל וכל צרות שבאות על ישראל הוא מחמת מנהיגים לא טובים עיי״ש שהאריך בזה וזאת הרהיבני לתור ולחקור בענין התעכבות הגלות ולחבר חיבור הנוכחי בעזה״י ולהשמיע דעתי ברבים ללמד עצה ודעת את עמנו בני ישראל מה לעשות לקרב את הגאולה העתידה במהרה בימינו וקבלתי זאת עלי בנדר בעת צרה כמבואר לעיל בהקדמה הראשונה ומאחר שאסור לאחר מלקיים הנדר שנדר בעת הצרה כמבואר במד״ר ויצא ביעקב אבינו ע״כ קרבתי אל המלאכה אחר שמצאתי קצת מנוחה מיום בואי לכאן עיד הבירה ולחבר הספר שנדרתי המדברת מבנינה של ארצינו הקדושה ולהרימה מערמות עפרה ולעורר אהבה וחיבה בלבות אחב״י בכלל כל אומתינו הקדושה מגדלינו עד קטנינו לכסוף ולהשתדל לשוב לארצינו ארץ אבותינו ולא להשאר פה בארצות הגליות וכמבואר במדרש רבה לך מוטב ללון במדבריות של ארץ ישראל ולא ללון בפלטריות של חוץ לארץ וכל המכות שלקינו בגליות הוא רק לעורר אותנו לשוב לארצינו הקדושה וכמבואר במדרש שוח״ט סי׳ י״ז גבי דוד המלך בשעת המגפה ששלח הקבה״ו אליו את גד הנביא שנאמר ויבא גד אל דוד ויאמר לו עלה והקם לה׳ מזבח משל לאחד שהי׳ מכה לבנו ולא הי׳ יודע הבן למה הוא מכה אותו לאחר שמכהו אמר לו לך עשה דבר פלוני שצויתיך היום כמה ימים ילא עשית ולא השגחת בו כך כל אותו אלפים שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא שלא תבעו בנין ביהמ״ק והלא דברים ק״ו ומה אם אלו שלא נבנה בימיהם ולא חרב בימיהם כך נעשה להם ונענשו על שלא הבעו בנין ביהמ״ק אנו שחרב בימינו ואין אנו מתאבלים ולא מבקשים על אחת כמה וכמה, וברש״י הושע ג׳ מביא א״ר שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו את מלכות שמים ומלכות בית דוד ובנין ביהמ״ק שנאמר אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה׳ אלקיכם ואת דוד מלכם וכו׳ והנה יש בכלל בקשתינו לשוב לא״י כל שלשה הדברים דכל אדר בא״י דומה כאלו יש לו אלוקי וגם בנין ביהמ״ק יהי׳ כאשר נתקבץ שמה בעזה״י כמבואר במגילה ד׳ י״ט ואח״כ יהי׳ ביאת המשיח שהוא מלכות בית דוד כאשר הארכתי בפנים והראש והעיקר הוא שנשתדל תחלה לשוב לא״י ואז נשיג בעזה״י שלשתן ובתוספתא דע״ז פ״ה אמרו בפסוק ינטעתם בארץ הזאת באמת, אינן עליה אין נוטעים לפני באמת לא בכל

לבי

לבי ולא בכל נפשי עכ"ל והוא פלא דהקבה"ו אומר דכשאינן ישראל בארץ ישראל אינן דבקים בלבו ובנפשו וממילא לא יפלא בעינינו מה שנעשה אתנו בזמן הזה ועל מיעוט השגחתו עלינו כיון דאין אנו דבקים בכל לבו ובכל נפשו בהיותינו בארץ העמים אכן כשנשתדל לשוב עליה אז תיכף נהי' דבקים בו בכל לבו ובכל נפשו כמבואר בכוזרי ח"ב סי' י"ד (מובא בהגהות צבי חיות מו"ק ד' כ"ה) בטעם שהי' השכינה שורה על יחזקאל אף דאמרו שם חז"ל דאין השכינה שורה בחו"ל דכיון דנתנבא בשביל א"י שורה השכינה אף בחו"ל וכן כתב בספר החיים לדבינו חיים אחי מהר"ל מפראג אף דקיי"ל דמתי חו"ל אינן חיים לעתיד אלא בצער גלגול תחילות מ"מ מי שמשתדל לעלות לא"י ומת בחו"ל ה"ה כאלו הוא באי"י ויצטל מצער זה ויחי' בקומה זקופה כאלו הוא באי"י וכן כתב בספר בית אלקים לרבינו המבי"ט ושניהם לדבר אחד נתכוונו הרי דמי שעיניו ולבו לעלות לא"י הרי נחשב כאלו הוא כבר באי"י א"כ פשוט דאם נהי' נותנים דעתינו לשוב לארצינו הקדושה נהי' תיכף דבוק בו יתברך בכל לבו ובכל נפשו ויהי' השגחתו עלינו בשלמות נפשו יתברך להשגיח עלינו בעין פקיחא דלא נים ולא תוד להצילנו מאויבינו ולהצליח במעשה ידינו ונעלה לציון ברנה ובני ישראל יוצאים ביד דמה מגלות הגוף ומגלות הנפש ויחדש כליותינו לכסוף ולחמוד לעבדו עבודה שלמה ותמה בקיום התורה והמצות ככתוב בתודתו הקדושה והעיקר ששי"ת ממתין עלינו שאנו נהי' חושקים וכוספים מעצמינו תחלה לישב בארצינו ולא לחכות עד שהוא יביאנו מעצמו עליה על כן אמר לנו ונטעתם בארץ הזאת באמת היינו שאנו מרצונינו נחשוק ונשתדל לזה באמת בכל מאמצי כחנו ואז הוא יגמור בעדנו לטובה וכן כתב בזהר פ' נח גבי בנין שלמה אף שנבנה מעצמו מ"מ חכה הקב"ה על מעשה ידינו תחלה ואח"כ גמר ה' את הבנין וכן צדיך להיות אצלינו לענין ישוב א"י שאנו נשתדל בכל מאמצי כחינו כאשר ידינו מגעת ואז יגמוד ה' מעשינו ויהי נועם ה' עלינו לכוננה עלינו להצליח במעשה ידינו ומצאתי בר"ה א' י"ג גבי דוד שנתייעץ עם ישראל כתיב ויאמר דוד לכל קהל ישראל אם עליכם טוב ומן ה' אלקינו נפרצה נשלחה על אחינו הנשארים בכל ארצות ישראל עיי"ש ויש לדקדק למה הקדים דוד את ישראל לה' ואמר אם עליכם טוב ומן ה' אלקינו עיין סוף ידיים דאסור לעשות כן אך נראה לי דעיין ברש"י שם שכתב דאמר להם דוד כבר עסקתם בתקנתם מעתה תתעסקו בכבוד אלקים הרי דוד העצה הי' לעשות דבר בכבוד אלקים להשיב את הארון לידושלים

על

הקדמה שניה

על כן לא רצה דוד להתחיל בשם אלקים רק בשמם של ישראל דוקא כדי לעוררם יען שנוגע לכבוד שמים ראוי שההתעוררת לזה יבא תחלה מהם ולא מלמעלה ואח"כ יבא להם עזר משמים וע"כ הקדים אם עליכם טוב דייקא עליכם תחלה או יסכימו לכם גם מן ה' אלקיכם וזה לימוד דלכל דבר ה' צריך שתחלת מעשה יבא מן האדם ואח"כ ישיג עזר מן השמים וכן כתב הגאון עיר וקדיש הרב הדומח למלאך ה' צבאות כקש"ת מו"ה אלי' אבדק"ק גריידיטץ (במכתב הנדפס בראש שו"ת נפש חי' להגאון המובהק מו"ה חיים אלעזר וואקס כאשר הבאתיו לעיל וז"ל וגם בשכל האנושי הוא לעשות לפדות האדמה התחלה מאתנו ושוב יגמור ה' ויש לראות גודל ההכלית בזה שהקליפה גובר גם בצדיקים היותר גדולים לבטל הטוב הזה יען שכל כח הקליפה תלוי בגלות ובביטול הגלות יבוטל הוא כמאמר הגמרא בסוכה עכ"ל הקדוש הא לך דברי קדוש ישראל הנ"ל אשר הגאון בעל נפש חי' מתארהו בשם עיר וקדיש ובהרב הדומה למלאך ה' צבאות אומר בפירוש שמה שיש צדיקים שמתנגדים לזה הוא מטעם שהקליפה גברה בהם לבטל מאתנו דבר הגדול הזה אשר הקבה"ו מתאוה אלי' בכל עת ובכל שעה שנכסוף נכספנו לשוב לאחוזת אבינו כאשר אביא אי"ה בפנים מדברי חז"ל בזה באריכות בראיות מוכחת שהחיוב לכל איש ישראל להשתדל בזה לשוב לארצינו הקדושה ובזה נסבב בעזה"י לקרב הגאולה שלמה בב"א.

ברם צריך לי להודיע שדברי ערוכים אל אדם הישראלי אשר רוצה לידע האמת לאמיתו בדרך ויכוח ומשא ומתן של הלכה כי גם ענין הקץ הוא דבר הלכה כאשר דרשו חז"ל בשבת ד' קל"ח ובתנד"א דבר ה' זו הלכה דבר ה' זו הקץ הודו בזה כי גם במה שנוגע לקץ הוי כדבר הלכה שצריך ויכוח של חכמים בזה כאשר גם הגה"צ ר' עקיבא יוסף מירושלים כתב כן בפירושו הנפלא בתנד"א ולא יגרע הלכה זו דקץ משאר הלכות התורה שיתוכחו חכמים בזה בהוכחות מתורתינו הקדושה מה לעשות בזה ולמה יגרע הלכה זו דבנין הארץ משאר הלכות התורה מה גם הלכה זו שנוגע לכבוד ה' ולכבוד אומה הקדושה ולכבוד ארצינו הקדושה וזה בונה וזה סותר עד שיתבררו הדברים כשמלה ושו"ת יתעלה בכך כמבואר בתשו' מבי"ט סי' קי"ו ושם במבי"ט כתב דגם להסותר צריך להביא ראיות ולא לסתור בפטומי מילי בעלמא ובלי ראיות וזה לשון רבינו מהריב"ל בתשו' מבי"ט הנ"ל כל חכם הרוצה להשיג על פסק חכם חברו שהאריך בכתב להטעים דבריו אינו יכול להשיג על פסקו רק

אם ג"כ מברר דבריו בטענות צדקות אבל בפטומי מילי בעלמא לומר שאין הדין כפסקו אין שומעין לו עכ"ל ע"י"ש בארוכה ועל כן מי שהוא משוחד מעיקרא בדבר לא יראה האמת ולא יודה לדברינו ולזה לא יועילו כל ראיות שבעולם כי הנם מוכים בסנוורים והנגיעה שבקרבם יעור עיניהם ויכחישו אפילו דברים ברורים כשמש כי מי לנו גדול ממרגלים אשר הפסוק העידה עליהם שאנשים כשרים היו ואעפי"כ יען שהי' נגיעת הנשיאות טמון בקרבם כמבואר בזהר ובשל"ה בארוכה שהיו יראים שאם יבואו לא"י יאבדו נשיאתם מאסו בארץ חמדה והתעו אחרים עמהם עד שגרמו לנו גלות החל הזה כמבואר בחז"ל ויהושע וכלב התחילו לווכח עמם ולהוכיח להם שמשה אמת ותורתו אמת ואמרו עלה נעלה והאריכו בטענות והוכחות שיצליחו כאשר כתב רש"י ז"ל ואעפי"כ לא הועילו בטענתם לנצחם יען שהמרגלים היו משוחדים בהנגיעה שהי' טמון בלבם כמו כן הוא בזמנינו אפילו רבנים ורבי"ם וחסידים לזה יש רבנות טוב ולזה רעביסטע טובה ולזה עסק טוב או פאבריק טובה או משרה טובה ונכבדה עם סיפוק גדול אשר מורא עולה על ראשם אם ילכו לא"י יתרופף מצבם וכעין זה כתב בספר הברית ח"א במאמר ס' בהתמרמרו על אריכות הגלות כל כך זמן רב ע"י"ש ואנשים כאלו המה משוחדים ע"י הנגיעה זו הטמון עמוק בלבם עד שאינם יודעים בעצמם שהנגיעה דוברת מלבם כאשר הבאתי כן בשם רבינו הקדוש איש אלקים ר' ישעי' מושקאס מפראגא בספרי שו"ת כשנה שכיר חלק ב' בהספד על הגאון ר' מאיר שפירא אבדק"ק לובלין שלרוב פעמים אדם משטה עצמו וחושב שמעשיו הוא לשם שמים ובאמת הוא מנוהל מהנגיעה שטמון עמוק עמוק בקרבו והוא בעצמו אינו יודע וסובר שדבריו הוא לשם שמים והביא ראי' לזה ממעשה אברהם עם אליעזר ועיין דברי חיים על התורה שכתב דאדם רואה רק מה שרוצה לראות ועל כן מי שהוא משוחד מן איזה דבר בטל ממנו כח ההכרעה לשפוט אמת וזהו הטעם שאסרה התורה לשופט ליקח שוחד ע"י"ש בארוכה (עיין עוד בדברי חיים בהשמטות לפ' ויקהל שכתב בזה"ל אך הע"ר כל חסדים דעבדי לגרמייהו עבדי כנראה בעליל שהרבנים וחסידים והבע"ב שבדור המה בעוה"ר רובן מע"ר ורוצים לשרור על הצבור וכל מעשיהם רק לגרמי' לקבל כבוד וממון ולכן אין להתחבר עמהם רק אם עובדים באמת שמוסרים נפשם לד' לא לקבל שום תועלת לעצמם עכ"ד והיא מבהיל כל רעיון וגם רבינו איש אלקים הח"ס בחלק ו' בשו"ת סי' נ"ט כתב כיוצא בזה וזה לשונו וידעת את

אשר מרגלא בפומי תמיד אין יעקב שלא יפגענו לבן ומעטי לבן שיפגעו בהם יעקב ושמור זה כי הוא אמת ובחון הדברים ותראם אמיתיים ורצוני כי ברית כרותה כל ת״ח וצדיק המכונה יעקב יש לו מצידים נגדו המכונים לבן אמנם מועטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן והוה יודע כי הרבה פעמים הפכתי בהם ומהם ומהמונם ואמרתי להשמר מהם ולעשות העקוב למישור ואמרתי לברוח מן הקטנה שבתרמותם ונכשלתי בגדול ממנו ולא זה בלבד עמי הארץ והמוני עם אלא לומדי תורה ואפילו רבנים כל שאין דובר אמת בלבבו ולא היושר והצדק מרכבו הרחק דרכך ממנו הסר רגלך מנתיבו עכ״ל ה״ק, והם כתבו כך בדורם שהי׳ באמת עוד דור דעה מה נאמר בדורינו ואנן מה נענין בתרייהו עיין בירושלמי גיטין סוף פ״ו שאמרו שם כשם שבין קודש הקדשים לבין חולי חולין כך בין דורנו לדורו של ר׳ יוסי אמר ר׳ ישמעאל בן ר׳ יוסי כשם שבין זהב לעפר כך בין דורינו לדורו של אבא עכ״ל הרי דעד כמה הדורות נופלין ומרחיקין עצמם בין דור האב לדורו של הבן א״כ בכמה הי׳ לנו ליפול ולהתרחק מדורם של הקדושים הנ״ל לדורנו אעפי״כ כתבו כך על אנשי דורו על אחת כו״כ מה יש לומר על דורינו ודוק) עי״ש ולאנשים כאלו אפילו אם יביאו להם אלפי אלפים ראיות מן התורה לא יועילו כלל להטות לבם אל האמת וכאשר כבר אירע כן ליהושע וכלב עם המרגלים ע״כ דברי בספר הנוכחי המה מכוונים רק לאדם הדוצה לידע האמת כאשר הוא והמה יתנו אוזן קשבת למילי האמודים פה ואיני אומר קבלו דעתי ורק בדרך משא ומתן של הלכה באתי פה ומי שירצה לסתור דברי יסתור רק בראיות מוכחות מדברי חז״ל כאשר אני הבאתי ואז אתווכח עמו בזה כאשר יד ה׳ עלי לטובה אבל אם יבואו אלי בדברים בדויים גרידא בלי ראיות מחז״ל אין שומעין להם כמבואר במב״ט הנ״ל, ובאמת תנועה זו דעליה לעלות ולשוב לא״י לאו חדשה הוא וכבר נתעוררו בה גדולי וצדיקי עולם לפני שנים קדמוניות כאשר הבאתי לעיל, אך יען שהי׳ אז תקופת החירות לישראל והיו יושבים בארצות הגולה בשלום ובשלוה לא הטו אוזן לדבריהם הנאמרים בשלהבת יה ועיין רש״י קידושין ד׳ ס״ט ע״ב דבימי עזרא אלו שישבו בשלוה בגולה לא הלכו עמו רק העניים והמדוכאים עלו עמו ועיין סדר הדורות שהביא בשם רבינו הסמ״ע שראה בספר מעשה נסים לרבינו אליעזר מגרמיזא בעל הרוקח דעזרא שלח אגרות לכל ערי הגולה שיעלו אתו לא״י ובא מכתב כזה גם למדינת אשכנז לעיר ווארמס שדרו שם

ישראל

ישראל והשיבו שבו אתם בירושלים הגדולה ואנחנו נדוד פה בירושלים הקטן כי היו חשובים מאד בעיני השרים והערלים והיו עשירים גדולים וישבו שם בשלום ובשלוה עיין סדר הדודות ח"א בערך ה"א שנת ש"פ והביא שם בשם הסמ"ע שעל כן שכיחים גזרות גדולות וקשים בארץ אשכנז ובקהל ווירמיזא יותר משאר הקהלות כי בחורבן בית ראשון באו ונתיישבו שם ואחדי כלות ע' שנה כתב עליהם עזרא שיבואו ג"כ לשם ולא עלו עיי"ש ובאמת אנו רואים מקורות ימי עמנו שכל הצרות והגזרות יצאו מארץ אשכנז כמו שהוא בימינו והכל בא מהחטא שלא רצו לעלות עם עזרא שקרא אותם לעלות אתו מתוך שהיו יושבים בגולה בשלום ובשלוה וכדברי רש"י הנ"ל וכן הי' תמיד מתוך שלות ישראל בארצות הגולה לא רצו לשמוע מעליית א"י אך כעת בימינו שמעצה העמוקה של גדול העצה ונורא עלילות מעלת כל העילות ומסבת כל הסיבות סיבב שכל שכינינו הגוים יהיו רודפים אותנו בגזרות קשות שא"א להשאר עוד פה ביניהם עד שכל אחד מישראל הי' מאושר ומוצלח אם הי' יכול לשוב לארצינו הקדושה ובעת כזאת באהבה ובחיבה ישמע לקול קריאת העליה לעלות לא"י ונראה דזה הפירוש במדרש שה"ש בפסוק משכני אחריך נרוצה ואמרו על זה חז"ל במדרש ממה שגדית בי שכני הרעים אחריך נרוצה ר"ל שזה כמה שנים שהיינו בטובה ובחיבה עם שכינינו הגוים ובפתאום נהפכו לנו לאויבים ולשכנים רעים אשר דודפים אותנו ואין זה רק שנתגדו עלי מאיזה צד אבל כל זה נעשה ונסבב מעצה העמוקה משי"ת כדי שאחריך נרוצה לעלות לא"י שא"י הוא תיכף אחר שי"ת כמבואר בספר הקדוש צרור המור למדן חותנו זקנו של רבינו הב"י בסדר מסעי וכמו שהבאתי לעיל וזהו שאמד במדרש ממה שגרית בי שכיני אני מבין שאחריך נרוצה ר"ל לא"י שהוא אחדיך והבן הדברים כי המה אמת לאמיתה של תודה ובעת כזאת בודאי ישמעו כולן לקול קריאתינו לעלות לא"י וכמו שכתב דבינו הרא"ש בתשובה כלל ד' סי' יו"ד בזה"ל אמר לי לבי עתה הגיעה העת לתקן מה שנתאויתי זה ימים רבים כי בודאי ישמעו לי בעת צרה כזאת עכ"ל עיי"ש בדבר הנוגע לענינו וכן אני אומר בנוגע לענינינו והנביא בחגי א' צווח ועתה כה אבר ה' צבאות שימו לבבכם על דרכיכם זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה לבוש ואין לחום לו והמשתכר משתכר אל צרור נקוב כה אמר ה' צבאות שימו לבבכם על דרכיכם וברש"י שם פירש שימו לכבכם על דרכיכם על עסקיכם שאתם דואין שאין במעשה ידיכם ברכה כמו שהוא אומר זרעתם הרבה

והבא מעט והמשתכר משתכר אל צרור הנקוב כל ריוח שאתם עושים הולך ונלה כנותן מעותיו בקשר נקוב עכ"ל ועל כן צווח הנביא ליתן לב על זה והכפיל דבריו בזה כה אמר ה' שימו לבבכם על דרכיכם כמזהיר שלא לסגור את העינים מלראות שכל עגלנו הולך לטמיון ביד אויבינו ובמדרש תנחומא פ' הצוה כתב בזה ל את מוצא כשגלו לבבל מה עזרא אומר להם עלו לא"י ולא היו מכקשים אמר להם עזרא זרעתם הרבה והבא מעט אוכל ולא לשבעה לבוש ואין לחום והמשתכר משתכר אל צרור הנקוב עכ"ל הרי דכל זה נאמר על הממאנים מלעלות אל א"י ובצפניא נאמר ופקדתי על האנשים ה ופאים על שמריהם האומרים בלבבם לא ייטיב ה' ולא ירע והי' חילם למשיסה ובתיהם לשממה ובנו בתים ולא ישבו ונטעו כרמים ולא ישתו יינם עיי"ש בסי' א' וממש כל זה נתקיים בימינו האלה כמעט בכל מלוכות איירופא והכל נעשה בשביל ההיסח הדעת שהסיחו מלעלות לארץ ישראל כנ"ל במדרש תנחומא הנ"ל וכן ההמרמר על זה הגאון יעב"ץ בהקדמת סדרו בסולם בית אל על שהסחנו דעתינו מארץ ישראל לשוב ולדור בתוכה ובהיותינו בשלוה בחוץ לארץ כמדומה לנו שכבר מצאנו א"י וירושלים אחרת ע"כ באו עלינו כל הרעות בשבת ישראל בארץ שפניא וארצות אחרות בשלוה ושוב נתגרשו ממנה עד שלא נשאר שם שארית לישראל בארץ דהוא צדיק ה' כי יצא מדעתם לגמרי ענין גלותם והתערבו בגוים כל זאת באתנו כי ארץ צבי שכחנו לשוב אל ארץ מולדתנו עיי"ש שהאריך בתוכחה בזה וזהו נמי הטעם שנעשה בימינו בעמנו בארצות האלו כי קול דודי דופק לעורר אותנו לחמוד לשוב לארצינו ואחרי כל זאת הנעשה אתנו בימים הקשים האלו אין ספק שימצאו דברינו שהם פורים לעורר בלבות אחב"י בגולה לחשוק ולכסוף לשוב לארץ המדה של אבותינו וישימו את לבבם על דרכיהם פה בגולה שאין בכל עסקיהם ברכה שכל עמלם בא עשו ונטל מידם ולא די שגזל ממונם ורכושם מידם גזל גם את גופם וחיים מהם כידוע ממעשה הנעשה עמנו במדינות איירופא ובעת כזה בודאי ישמעו לי וכדברי רבינו הרא"ש הנ"ל עוד זאת מצאתי בהון עשיר לרבינו בעל משנת חסידים שכתב על המשנה דסוף סוטה והגליל יחרב בזה"ל יחרב מבתים כדכתיב וערים יהיו חרבה וכאשר זיכני השם עלות לא"י פה צפת תוב"ב שהוא ארץ הגליל בשנת תע"ח עיני ראו ולא זר איך בעוונותינו הרבים כן הי' כי כלו מלא בתים חרבות אבל ת"ל שמחתי כי ראיתי בשני שנים שנתעכבתי שם שבדי יום ביום בונים אותם ואומר

אני שזהו סימן לכיאת הגואל ב"ב שאם הי' בא בהיותו חרב לא הי' מקום לדור לגליות הנקבצות וכן מצינו בביאה ראשונה שארז"ל שעכב הקבה"ו את ישראל במדבר ארבעים שנה כדי שבמשך אותו זמן תחזור הארץ לאיתנה מאילנות ובנינים שהרסו ועקרו האמוראים ביציאת מצרים כי סבורים היו שיכנסו לארץ מיד כדי שימצאו אותם חרבה ומשחזר הארץ לאיתנה הכניסם לארץ וכה יהי' בעה"י בביאת משיחנו שיבא בב"י שתגלה תחלה בארץ הזאת כדאיתא בזהר עכ"ל הקדוש ועמדתי משתומם על מציאה הזאת כי ראיתי בה כעין תשובה מן השמים על השאלה שהצגתי בראש דברינו עד מתי קץ הפלאות ששי"ת מעכב עלינו הגליות עד בנינה של א"י לדברי הקדוש הנ"ל שהי' בעל רוח הקודש והי' לו מדרגות גילוי אליהו כידוע ופוק חזי מה שכותב עליו רבינו בד"ח אה"ע סי' ק"א וזה לשונו וראוי משנת חסידים לסמוך עליו ובפרט ידוע שדברי המשנת חסידים הוא מהאר"י ותלמידיו או מדברי גדולי המקובלים הראשונים בבירור בלא טעות ולכן אל יזוז מדבריו אשר ידוע שכל דבריו המה כסולת ברורה וממנו אין להסיר עכ"ד. ודי לנו בעדותו של רבינו הקדוש מצאנו על גדולתו שכל דבריו הוא כסולת ברורה וממנו אין להסיר והלא הוא כתב בפירוש שכה יהי' בביאת משיחנו שיבא בב"א היינו שהקבה"ו ימתין עם הגאולה עד בנין ארצינו בבתים ובאילנות ובעת שרואין שא"י נבנת והולכת יש להכיר בו סימן טוב דגאולה כה הם דבריו של ראש המקובלים האחרונים אשר כל דבריו ברוח הקודש נאמר כאמור ומאן ספין ומאן יהיר בזמנינו לחלוק עליו וכעת בימינו בשנים האחרונות שבאמת נבנתה חלק גדול מהארץ במדה גדולה ונעשה באמת לארץ פודיה לפי דברי המקובל חקדוש הנ"ל יש להכיר בו סימן דגאולה ועל כן טובא יש להפליא על מה שיש קצת מן החרדים על דבר ה' מתנגדים לזה והדבר כמעט משוקץ ומתועב בעיניהם ואין זה רק כדברי הקדוש ר' אלי' מגריידיטץ שהבאתי לעיל שהוא מצד הקליפה שגוברת עליהם לעכב בדבר יען שהיא יודעת שבבנין הארץ יהי' סופה או שהוא מצד איזה נגיעה שיש להם להשאר פה על דרך שהי' למרגלים וכאשר זכרתי למעלה עכ"פ הראיתי לדעת לכל אהב"י בגולה שעתה הגיע ביותר העת להשתדל בכל מאמצי כחנו לעזוב את ארץ העמים ולשוב לארצינו הקדושה ולעסוק בבנינה ובזה נקרב את ביאת משיחנו בב"א.

וקראתי את שם הספר בשם "**אם הבנים שמחה**" עפ"י הירושלמי ברכות סוף פ' הי' קורא דמכנה את ארץ ישראל בשם אם דישראל

דישראל וארצות הגולה בשם אם חורגת ע"י"ש וידוע מחז"ל דאמנו ציון בוכית ומיללת עלינו בהיותינו בגלה וממתנת עלינו לשוב לחיקה ומבשרי אחזה אלקי כאשר בשנת תש"ב קודם הפסח יצאה הגזרה האיומה במדינת סלאוואקייא ע"י הרשעים הארורים לחטוף בתולות ישראל משנות ששה עשר ולמעלה ולהובילם לארץ גזרה אל מקום לא נודע כאשר עד היום לא נודע מה נעשה עם אלפים נשמות טהודות מישראל שהובילו שמה וה' ינקום נקמתינו מהם במהרה והי' אז בהלה גדולה במחנת ישראל ואדע מעשה מאחד שרצה להציל את בנותיו הצעירים שלא יפלו במצודה רעה הנ"ל ניסה לעבור הגבול עם בנותיו ואז הי' בחוה"מ פסח והבטיח לאשתו שישלח הודעה טלגרפית מעבר הגבול שהוא עם ילדיו הגיעו נכון למקום חפצם והאם ישבה בביתה בעינים כלות וצופות על עת בא הבשורה נעימה שעברו הגבול בשלום והגיעו למקום מובטח אבל הי' המעשה שתפסו את האב עם בנותיו עוד טרם עברו הגבול והובילו אותם לעיר הסמוך לגבול ושמו אותם בבית הכלא וישבו שם בבית האסורים כל החוה"מ וגם הימים האחרונים של פסח והיו בככנה גדולה לשלח אותם תיכף אל ארץ גזרה כי כן ה' החוק אצלם בתור עונש על הניסה כי מי שעושה פליטה ונתפס לשלחם אל ארץ גזרה עוד באופן אכזרי יותר משאר הנשלחים לשם ובנתיים נודע הדבר לאשתו ולאם של הבנות ונוכל לשער מהרגש המר שתפסה את אמם ונהפך אצלה השמחה של ההמלטה לתוגה והיו"ט נהפך לה לאבל ר"ל על בעלה ועל בנותיה וישבה ובוכית בכל היו"ט מאין הפוגות וממש העולם חשך בעדה ואין לתאר במלים את מצבה העצובה משעה שנודעת לה מהמאורע לבעלה ולבנותיה כי יודעת מה ממתנת עליהם וברם זכור אותו האיש לטוב ה"ה הגאון הצדיק האי עובד ה' במסירת נפש ממש במלוא מובן המלה מה גם בעת הצוק הזה שהשליך נפשו מנגד בסכנת עצמו ה"ה הגאון החסיד מו"ה שמואל דוד אונגאר שליט"א אבדק"ק נייטרא שלא נח ולא שקט עד שפרה בממון רב את שלשה השבוים הנ"ל ויצאו לחפשי ולחירות והיו יכולים לחזור לביתם לשלום בלי שום מכשול וזאת הי' ביו"ט האחרון של פסח והודיעו זאת תיכף בהודעה טלפנית להאשה קשת רוח שבעלה ובנותיה יצאו לחירות וביום מחר שהוא אסרו חג ישובו לביתם לשלום בלי מכשול אין מהצורך לספר מהפעולה שפעל על נפש האשה האומללה הזאת בשורה טובה הלזו שבעלה ובנותיה יצאו מבין שיני האריות בשלום ומאותו רגע חיכה בכליון עינים על עת שוב אב עם הבנות לביתה ולמחר לא עצרה חיל להמתין

עליהם

עליהם בביתה רק ישבה בפתח החצר ובעינים צופות חיכה על הרגע של בואם וברגע שבאו וראתה אותם פרצה קול בכיתה בשפיכת כל הרגש לבבה עד להפליא ולא יכלה להוציא איזה מלין של הודיה להקבה״ו על גודל הנס שנעשה לה ולהם מרוב השתפכות רגשות לבבה ומי שלא ראה את רגע הפגישה שפגשו וראו שנית אם עם הבנות אחר שובם משבי גירה כזו ואת הבכיות של האם בשעה שראתה שהבנות שבו לגבולם יאת השמחה של האם הבנים שמחה בשעה הזאת לא ראה מימיו רגש של של שמחה ע״כ מה שידעתי מהמאורה הנ״ל שאירע בימינו כן אני מדמה ומתאר לפני מהשמחה של אמנו ארץ ישראל בשעה שנשוב כולנו אל היקה אחרי שבי נוראה כזו שעבר עלינו בעתות הללו ועל שמחה הנפלאה הלזו תשמח אם עם הבנים ר״ל ארץ ישראל עמנו ואנו עמה ע״כ קראתי את ספרי בשם **אם הבנים שמחה**״ וה׳ יזכני לפעול עם ספרי להשיב הבנים לגבולם ולחיק אמם ויקוים בנו בב״א אם הבנים שמחה ושנעלה לציון ברינה ב״ב אמן כן יאמר ה׳.

סליק הקדמה שניה ה׳ לסדר וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל ר״ח שבט ביומא דהילולא דרבינו המהר״ם שיק ז״ל•) שנת **נשת** אל אקודש פה עיר הבירה בודאפעסט

ה״ק **ישכר שלמה טייכטהאל**

•) **ואגב** אוכיר דבר אחר משמא דרבינו ביומא הילולא דיליה ששמעתי ממו״ח הגה״צ מו״ה יעקב יוסף גינז אבדק״ק בוסערמין שהי׳ תלמיד מובהק שלו ששמע מפיו קדשו בפסוק וארשתיך לי באמונה וידעת את ה׳ היינו שכל קשרותינו עם ה׳ הוא באמונה בלי דעת וטעם אבל וידעת את ה׳ היינו התי״ח שנתרבה מאת ה׳ אם אומר דבר מה שמציט בדברי חז״ל היפ׳ דבריו לא צריך להאמין לו באמונה גרידא עד שנדע טעמו וניסוקו עמו אם יעמדו דבריו עכ״ד וכן הוא בענינינו שאנו עסוקים בו ודוק.

פתיחה

תורה וארץ ישראל בדבור אחד נאמרו
והם תרי רעין דלא מתפרשין
בתורה כתיב תורה צוה לנו משה מורשה
בארץ ישראל כתיב ונתתי אותה לכם מורשה
הרי דנתייחדו ונתכוונו שתיהן בלשון אחד מורשה
מורשה לגו"ש להורות דעינים שוין אצלינו. ואין מקבלין הפרדה

תחלה אבאר בעזה"י ענין מורשה הנאמר בתורה מהו כוונתה אח"כ אבאר בסייעתא דשמיא ענין מורשה הנאמר בארץ ישראל ונראה בעליל איך שאלו שני המושגים קשורין ואגודין יחד ואין מקבלין הפרדה ביניהם.

ישעי' הנביא אמר כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתם נאום ה' (ישעי' כ"ב י"ז) ואדונינו הרמב"ם זי"ע רבינו האלקי הפילוסוף הגדול באגרתו המפורסמת הנקראת אגרת תימן שכתב לבני עמנו יושבי תימן בעת שצר להם מאד מכח תוקף יד האויבים שגברה עליהם וצרות רבות ורעות השתרגה עלי צוואריהם וגזרו גזירות שמד עליהם לצאת מן הדת ח"ו שלח להם רבינו משה איש אלקים דברים הנדברים באש שלהבת"ה לחזק אמונתם ולהעמיד רגלם לבל תמעד ולסבול צרות השמדות התוכפות עליהם ולשמוח במה שסבלו וישאו מן הצדות ואבדת ממון והגלות והפסד כל ענינם שכל זה לתפארת לנו לנגד בוראנו וכבוד גדול וכל מה שיפול מאתנו בענין זה הוא חשוב לפניו יתברך כקרבן כליל על גבי מזבח ויאמר לנו על זה מלאו ידיכם היום לה' ולתת עליכם היום ברכה ועוד האריך שם בנפלאות לחזק ידים רפות ולאמץ בדכים כושלות שם באגרת הנ"ל הביא הרמב"ם פסוק דישעי' הנ"ל וביארו ויען שהאריך מאד אעתיק רק תוכן דבריו הצריך לענינינו וכה המה דבריו ז"ל דעו שזאת התורה שהיא בידינו הוא תורת ה' האמיתית שנתנה לנו ע"י אדון כל הנביאים שבתורה הזאת הבדילנו הבורא משאר בני העולם ואמיתת תורתינו אין בנוי לא על מופת ולא על אות רק על ראייה ושמועה ממשכת שבעינינו ראינו את הופעת מלכנו בוראנו על הר סיני ובאזנינו שמענו ממנו איך שדיבר עם משה ואמר אנכי ה' אלקיך וכל הדברות כולן ומקרא מלא דיבר הכתוב הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם כי ראינו בעינינו את שי"ת על הר סיני כמו משה ראה אותו שם וגם שמענו דיבורו של הקבה"ו כמו ששמע הוא ובזה האמננו בו אמונה שלימה מקויימת עד עולם וזה שנאמר וגם בך יאמינו לעולם ואנחנו בענין זה עם משה רבינו כמו שני עדים שהעידו שראו שום דבר שכל

שכל אחד מהם יודע בודאי שהוא אמת מה שיעיד חברו וכן הדבר בנו אנחנו עדת ישראל ידענו אמיתת משה רבינו לפי שראינוהו במעמד הר סיני בשעת הדבור לא מפני המופת (שעל מופת יש להסתפק שמא אינה אמת אבל על ראייה אין להסתפק כמו שאמרו גדולה ראייה משמועה) וזהו גדלו של המעמר ההוא וראוי לכם אחינו שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו הודו והדרו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו והטענה המביאה לידי אמת ודעו אחינו שהדבר הגדול הזה הוא כמו שאמרתי כי לא הי׳ זולתינו שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקבה״ו ושתראה כבודו עין בעין ודבר זה הי׳ כדי שתתחזק האמונה בקרבנו חיזוק שלא ישונה לעולם על ידי איזה משנה ויגיענו אל האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו בעת שיתגבר יד האנס ויגזור עלינו גזירת שמד וצרות או אם יפתו אותנו להחליף דתינו הקדושה אנו אומרים להם הראוני כמו מעמד הר סיני שהי׳ בו מחנה אלקים ומחנה ישראל זה לעומת זה אז אשוב לעדתכם ופירש בזה מאמר קרא כי לבעבור נסות אתכם בא אלקים ובעבור תהי׳ יראתו על פניכם לבלתי תחטאו כלומר שזה שנגלה עליהם בענין גלוי כזה הי׳ כדי שהעמדו בכל נסיון שיפגע בכם באחרית הימים שלא יזוז לבבכם ולא תחטאו (ובאמת כדברים האלה בביאור ענין מעמד הגבחר כתב גם רבינו הסמ״ג בהקדמה לספרו מובא ג״כ בשל״ה בשער האותיות אות א׳ וכן בהקדמה לרבינו החינוך והוסיף עוד לבאר אמיתת תורתינו הקדושה דנראה דהוכחם בכל העולם זה מקדם עד עתה דאם שני בני אדם אומרים על דבר אחד בשוה ובשפה אחת שהוא כן או לא כן נקח זאת לאמת ברור בלי ספק דהא אם שני עדים אומרים שזה הרג את זה הורגין על פיהם את מי שהעידו עליו ואם הי׳ רק לספק שאין עדות פיהם אמת לא היו שופכים דם האדם על פיהם אלא על כרחך נקח הדבר לאמת בלי שום ספק כלל והסברא היא כיון דאין דעות בני אדם שוות אלמלא ל״ה האמת כן לא היו מכוונין עדותן כאחת (ותוס׳ בכתובות אמרו דהיינו טעמא דלא אמרינן מגו בשני עדים עיי״ש) ומדכוונו להגיד כאחת מוכח שהוא אמת זהו בשני בנ״א וכש״כ אם הם שלשה או ארבעה או עשרה או מאה או אלף וכש״כ הרבה אלפים אנשים ואמרו כאחד ובשפה אחת אז ברור כזהר הרקיע בלי שמץ ספק כלל דהדבר אמת מה שאמרו דאלמלא הי׳ שקר ורק דנדברו ביניהם לומר כך וכך לא ימלט שאחד מהן לא יכזב הדבר ועתה הדור שעמדו במעמד הר סיני שהיו ששים רבוא אנשים גדולים לבד הנשים וטף

מסרו

מסרו לדור השני שכך ראו וכך שמעו מפי הקבה"ו ומסרו לדור החדש כולן בשפה אחת וברורה ששמעו את התורה מפי הקבה"ו ואף אחד מהם לא כיוב את הדבר מזה ראי' ברורה ונכונה על אמיתת הדבר שהוא ברור כשמש וברוד לנו מציאתה בעולם זהו דברי רבינו הרא"ה בהקדמתו לספר החינוך בקצרה) ומני או שקרבינו ה' לעבודתו במעמד הנבחר הזה ויחד אותנו לו לעם והגביה מעלתינו על כל העמים שעל פני האדמה קנאונו העכו"ם כולם על דתינו קנאה גדולה כמאמר חז"ל למה נקראת שמה הר סיני שמשם ירדה שנאה לעולם עלינו ויחלצנו מלכיהם ואדוניהם בשבילה לעורר עלינו שטנה ואיבה ואין לך זמן מאז שנתנה לנו תורה זו עד זמנינו זה שכל מלך עכו"ם גובר או מכריח או מתגבר או אנס שאין תחלת כוונתו ודתו לסתור תורתינו ולהפך דתינו באונס ובנצחון חרב כמו עמלק יסיסרא וסנדריב ונבוכדנצר והמן וטיטוס ואדריונוס והרבה כיוצא בהן וזהו הנוע האחד (ר"ל התנועה האחד) משני הנועים (ר"ל משני התנועות) שהתכוונו בו לנצה החפץ אלקי אבל הנוע השני הם דמחודדים משאר המושלים (ר"ל שבאו עלינו בשכל מחודד יותר משאר המושלים שבאו עלינו בתוקף יד) והחכמים מותר הלשונות כמו האדומים והפרסיים והיונים שאלו כמו כן שמו כוונתם לסתור דתינו ולהפר תורתינו אבל רק בטענות שטוענים עליה ובקושיות שמחברים להקשות עליה וכגמתם בכל זה להפר התורה ולמחות עקבותיה בחבוריהם כמו שהתכוונו אלו האנסים במלחמותיהם נמצא שיש לנו שני מיני רודפים אלה ברכב ובחרב ובחנוה ואלו בשפתי זרה ובהלקלקות לשונם ולא זה וזה יצליח בידם שהקבה"ו בישר אותנו על ידי ישעי' שכל אנס או נצחן שיתכוין לסתור תורתינו ולבטל דתינו בכלי זיין ישבר הבורא כלי מלחמתו ולא יצליחו וזה על דרך משל כלומר שעצתו לא תשלם לעולם וכמו כן כל טוען שיתכוין לבטל מה שבידינו יצא מחויב מן הדין בטענתו ויבטל אותה ולא תתקיים וזהו שאמר כל כלי יוצר עליך לא יוצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאום ה' כלומר ששתי אלו המינים לא יועילו להרוס יסודי הדת שהוטבעו במעבה נאמן והבנין יעמוד על חוקתו ודאמת יהתל בהם וישחק כלומר הקבה"ו שהוא אמת יושב ומהתל ושוחק בהם על שהם מתכוונים בחלישת שכלם כוונה שאין לה תכלית ועל זה הענין אמר דוד ע"ה ברוח קדשו בראותו כוונתם לסתור דת האמת ובראותו שהקבה"ו יושב ומשחק בהם ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו יושב בשמים ישחק ילעג למו ועדיין אנו בחינים

ומנוסים

פתיחה

ומנוסים בשתי הכתות האלו מיום מלכותינו וקצת ימי גלותינו עכ"ד רבינו הרמב"ם מאגרתו הקדושה הנ"ל הצריך לעניינינו.

ובאגרת תיכן שנדפס בפראג ע"י ר' ישראל לאנדא בן רבינו הנו"ב ז"ל מצאתי הג"ה אחת בגליון מאוד יקרה היא מפנינים על דברי רבינו הרמב"ם הללו וזה לשונו אכר ישראל בן לא"א ו גאון המפורסם מו"ה יחזקאל סג"ל לאנדא נרו בראותי דברי נשר הגדול הכותב אמרתי לעשות תפוחי זהב במשניות כסף מה שאמר אדוני אבי הגאון נר"י בהיבורו דורש ציון וה לשונו באמצע הדרשה: באמת אני המה איך ישלוט שכל האנושי שיש לו קץ וחלוש מאד להשיג דבר עמוק שאין לו קץ (ואני הכותב בעל המחבר ספר הנוכחי "**אם הבנים שמחה**" אראה מקום על דברי הרמב"ם בתשובה שנדפס באגרות הרמב"ם שכתב ג"כ כן וז"ל ואני אומר שדעת האדם יש לה קץ וכל מן שהנפש בגוף אינה יכולת לידע מה למעלה מן הטבע ולפי שהיא שורה בטבע אי אפשר לה להזות ולראות למעלה הלכך כשתכנס הדעת להסתכל למעלה לא תוכל כי הדבר גובה ממנה אבל כל מה שבטבע יכולה היא לדעת ולהסתכל עכ"ל שם בתשובה ובפירושו על המשניות בחגיגה פ"ב על המשנה וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם כתב וז"ל כי השכל הוא כבוד השם ומי שלא יחוס ולא יחמול על שכלו היינו שאינו יודע שיעור זה הדבר שניתן לו מפני שמבקש לדעת הדבר חוץ מדרכו ועל מה שאינו בטבעו כי לא ידמה מה למעלה ומה למטה אלא זויל בצורת הנמצאים וכשירצה האדם חערום מן החכמה להשוב עוד שידע מה למעלה מן השמים ומתחת לארץ בדמיונו הנפסד שהוא מדמה אותו כמו בית ועליה וכו' תוציא אוהו זו המחשבה אל השגעון והתמהון ושאינו יודע שיעור זה שניתן לו בשכל נשתלח עם תאוותו ונמשל כבהמות ע"כ הקדושים. והנה כתיב ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים היא נסתרה וחז"ל בשבועות אמרו דמקרא זה נאמר על התורה דאפילו ממלאכים דהמה עוף השמים היא נסתרה כש"כ דנעלמה מעיני כל חי והבל רותח יוצק בפי הביבלקריטיקער דמלאו לבם לעשות קריטיק על תורתינו הקדושה עליהם שיך לשון המשנה הנ"ל וכפירוש רבינו הרמב"ם ז"ל דנשתלחו עם תאוותם לצאת חוץ לגדר שכלם החלוש ולטפס ולעלות למעלה מרשותם לבחון תורתינו הקדושה שהוא למעלה לא רק מהשגת שכל האנושי אלא אפילו למעלה מן השכלים הנבדלים שהם המלאכים ונמשלו כבהמות נדמו) ואם אברהם אבינו השיג מעצמו זה הי' עזר אלקי והוא התחיל לתת לב והקבה"ו

פתיחה

והקבה"ו האיר שכלו חוץ לטבע האנושי ודי שאנו מקובלים דור אחר דור מששים רבוא שראו בעיניהם וקבלו התורה פה אל פה ושמעו מפי הגבורה אנכי ולא יהי' לך ודוד המלך ע"ה אמר לשלמה דע את אלקי אביך הזהיר שידע שהוא אלקי אביו וכן הוא מאביו דור אחר דור ואם באמת זכו כמה וכמה לעמוד על שרשי האמונה מדעתם הנה תחלת הכל הוא האמונה וזה העיקר באשר ידבקו בהבורא אז בורא עולם בחסדו ברחמיו פתח להם צנורי השפעה בשכלם שהשיגו למעלה משכל האנושי וראו במראות אלקים קצתם במראה נבואה כמו הנביאים וקצתם ברוח הקודש וקצתם ברוה חכמה כמו התנאים והאמוראים קדושי עליונים אבל השכל האנושי קצר מהשיג והקבלה היא העיקרית בזה ובזה אמרתי פירוש הכתוב כל כלי יוצר עליך לא יוצלה וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאום ה' והנשר הגדול הכותב הרמב"ם ז"ל אמר פירוש תחלת הפסוק נגד הקמים להלחם עם הדת קצת בחרב ובחנות כמו נבוכדנצר שהקים צלם ואנס בזרוע את ישראל וכן המן וכיוצא כמה שמדים שנגזרו בכמה דורות וקצת בויכוח כמו הפילוספים והיונים ואמנם כל אלה כלו ואנחנו הדבקים בה' אלקינו ובתורתו ובמצותיו נשארנו קיימים באמונתינו ואמר הרמב"ם שזה כוונת הנביא כל כלי יוצר אלו שנלחמים בך להסירך מהתורה בכלי יוצר שהם כלי זיין ואעפ"כ עליך לא יצלח שהקב"ה עזרינו על דבר כבוד שמו כמו שעשה לחנניה מישאל ועזריה וחבריהם וכל לשון תקים אתך למשפט דהיינו דרך ויכוח תרשיעי שגם הפילוסופים בחקירותיהם לא יועילו נגד תורתינו הקדושה עד כאן דברי הנשר הגדול הרמב"ם ז"ל ואמרתי סיפא דקרא בא ליתן עצה איך לא יועילו ברוב חקירות וטענות מזויפות אמר זאת נחלת עבדי ה' כי אמונתינו והורתינו האמיתית לא מצד השכל קבלנום שיבא אחד ויאמר שישוב טענות המתקבלות על השכל להיפוך אלא נחלה מאבותינו היא אמונתינו דור אחר דור לנפרע עד דור נותן תורה שראו מראות אלקים כולם יחד ואמנם מה שזכו כמה אנשי השם לעמוד על זה במופת ומצד השכל ג"כ זה צדקתם מאתי הי' זה צדקה ממני שמסייע הבא לטהר ברוב חסדיו שנותן השפעה לחסידיו למעלה מן השכל עכ"ד רבינו הנו"ב בהגי"ה הנ"ל ודפח"ח.

המורם מדברי אדונינו ורבינו הנו"ב הנ"ל שאלמלי קבלנו את התורה מכח עצמינו רצוני לומר שאנו בחקירת שכלנו שחקרנו ודרשנו בה עד שהתאימה שכלינו עמה הסכמנו לקבלה אז הי' פתחון פה לבעל

פתיחה

דין לחלוק ולבא בטענות להפך שכלנו ולהסיר אותה מאתנו ח"ו אבל כעת שהתורה אינה קנין ורכוש עצמינו רק שהיא ירושה לנו מאבותינו שראו את נותן התורה בעין מורגש ושמעו מפי הקבה"ו באזניהם החושיית כאשר דיבר עמהם כדיבר איש אל רעהו והם יירשו לנו זה שוב אין בכח לשום בעל דין לחלוק על זה זה תוכן דברי רבינו ואני אסביר הדברים עם הנוהג שבעולם שאחד שרכש לו שדה וכיוצא בו בדרך קנין שקנה לעצמו כיון שהגיע לזה בדרך קנין מוכרח שיתקיימו בהקנין כל תנאי הקנין שיש בקנין או הקנין כתיקונה ואם אחד יבא ויערר ויאמר שהי' חסר בהקנין אחד מהתנאים שמבטלים הקנין וגם יביא דאי' או עדים על זה אז יבטל בזה את הקנין ויעשה כאלו לא הי' מעולם וכל זה בדבר שהוא בעצמו רכש אותו דבר על ידי קנין אבל בדבר שנודע לכל שהוא לו על ידי ירושה שירש אותו מאבותיו שוב אין מקום לשום אדם לערר עליו כי אין הדבר קשור לשום תנאי שיוכל המערר לערר שחסר תנאי זה או זה כי זאת ידוע לכל שזה הי' אביו וזה בנו וגם הי' ידוע ומפורסם מאז שנולד זו של אבותיו הי' שוב מה יש לערר על ירושתו וזהו אמת ממנהג העולם והטבע כן הוא ממש אצל תורתינו הק' שלא אנו הקונין אותה מראש בשכלנו שיוכל המערר לערר ולהראות שטעינו בשכלינו רק היא ירושה לנו מאבותינו שנתאמת להם אמיתתה על ידי ראייה מפורסמת ע"י ששים רבוא שקבלו אוהה בריש גליה מפי הקבה"ו בעצמו ובכבודו שגלה עליהם והם יירשו לנו אותה מדור דור עד דורינו ואנו מורישים אותה לבנינו ובנינו לבניהם עד עולם כדכתיב לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת והכל הוא בתורת ירושה וכיון דהוא בדרך ירושה שוב אין בכח שום טוען לטעון עליה זאת הוא תוכן כוונת רבינו הנו"ב ז"ל בכוונת הפסוק זאת נחלת עבדי ה'.

ועתה אחי ורעי צאו וראו שכל דברי רבינו ז"ל הם כלולים בדברי רש"י בפסוק זה אלי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו שכתב רש"י בזה"ל לא אני תחלת הקדושה אלא מוחזקת ומיורשת לי מימי אבותי ע"כ. ר"ל מה שאני אומר זה אלי לא תחשוב שאני מיחס אותו לי מכח קנין שלי שקניתי אותו לי מכח שכלי העצמי אלא אלקי אבי מוחזק ומיורש לי הוא מימי אבותיי והן ממש דברי רבינו הנו"ב ז"ל. הראיתי לדעת שכל קיום תורתינו בידינו הוא מכח שהיא ירושה מאבותינו. ואחרי הדברים האלה נבין היטב לשון מורשה הנאמר בתורה תורה צוה לנו משה מורשה קהלות יעקב ר"ל שקהלות יעקב לא בא אליה מכח קנין

פתיחה

של עצמה שהיא רעועה ביד הקונה רק בתורת ירושה באתה אליה וזהו תוקפה של התורה בידינו וזהו הענין של תיבת „מורשה" הנאמר בתורה ולהורות בא על יסודותיה החזקים ועל נצחייתה בידינו וכמו שהוא לשון רבינו הרמב"ם שהבאתי למעלה שהוטבעה במעבה נאמן ובנין זה אינו יכול שום מהרס להרוס והעמוד חזק על חזקתה לעד ולעולמי עולמים וכל הפושט יד עליה יובטל ויאבד מן העולם במוקדם או במאוחר כמו שנאבדו כל מהרסי תורה וממנה לא נבטל אפילו נקודה קטנה וכן לא יובטל לעולם מן העולם ועד העולם וזה מה שרציתי לבאר בתיבת „מורשה" הנאמר אצל תורה.

ועתה אני בא בעזה"י לבאר תיבת „מורשה" הנאמר גבי ארץ ישראל הנה בעת שהבורא ית"ש ויתעלה ברא את העולם והאדם עליה וממנו נפרדו גויי הארץ ונעשו שבעים עמים מסר השי"ת אותם לשרי מעלה שכל עם יעמוד תחת שר שלו ותחת השפעתו כל מעלה וכפי עמידת השר למעלה בשמים כן הוא עמידתו פה על ארץ וביגדל השר למעלה יגדל העם כה למטה ובנפול השר למעלה יפול העם מלמטה כמאמר הכתוב יפקוד ה' על צבא מרום במרום ועל מלכי אדמה על האדמה וכן חלק את הארץ בין שרי מעלה ולכל שר יש חלק בארץ והעם הניתן בידו יושב עליה כאשר גילו לנו רבותינו ז"ל חכמי אמת כל זאת אשר דבריהם אמת ויציב כאשר האריך בזה הרמב"ם בהקדמתו לזרעים בנפלאות ובכל מקום שמזכיר רבני הז"ל כינה אותם בשם רבותינו חכמי אמת כי הם ברוח קדשם כוונו בדבריהם אל האמת הברור ע"ש. אך ארץ אחת הניח ה' תחת ידו וממשלתו ולא מסרה לידי שום שר באמרו זאת הארץ אני מניח לי ולממשלתי ובעת שאמצא אדם עלי ארץ אשר יהי' כלבבי וכרצוני אשיבנו כחותם על לבי ואשיבנו בארץ הזאת ויעמוד ישר תחת השגחתי וממשלתי בלי אמצעת איזה שר משרי מעלה כשאר עמי הארץ אשר מקבלים השפעת שי"ת באמצעת שר שלהם והנה זה האדם הי' אברהם אבינו ע"ה כי הי' האיש אשר הי' כלבב וכרצון הבורא כ"ע במלא מובן המלה ומקרא מלא דיבר הכתוב אתה הוא האלקים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך ואותו מצא שי"ת להגון וראוי להשיבו בארץ אשר בחר ובירר לחלקו וכדרך שאמרו חז"ל במדרש חנחומא פ' ראה חביבה א"י שבחר בה הקבה"ו אתה מוצא כשברא העולם חלק הארצות לשרי האומות ובחר בא"י מנין שכן משה אמר בהנחל עליון גוים וגו' ובחר לחלקו ישראל

שנאמר

שנאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו אמר הקבה"ו יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי עכ"ד.

אבל צריך לידע מהו הדבר שהכשיר לאבינו אברהם ע"ה להיות זוכה ליפול לחלקו של הקבה"ו הוא המסירת נפשו לה' אשר מסר עצמו לקדש שמו יתברך וזה העילוי שלו שנתעלה על ידו מכל האדם אשר על פני האדמה שבחר בו שי"ת כאשר הכתוב מכריז עליו אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים וכאומר שזכה לזה שבחרת בו יען שהקדיש את שמך ברבים באור כשדים והוא הי' הנסיון הראשון מעשרה נסיונות שעמד בם אברהם כמבואר ברע"ב בפ"ה דאבות ומאז בחר בו שי"ת והגדילו על כל המון גוים וש"ה ושמת שמו אברהם בה' שמרמז דשם אותו לאב המון גוים וכמו שאמרו חז"ל וזכה לכל זה יען שמצא ית"ש לבבו נאמן לפניו וזהו שהכשידו להיות זובה להיות בחלקו של שי"ת וגם ליתן לו את הארץ אשר בחר שי"ת לחלקו ובאשר ראיתי בסה"ק בית אלקים (לרבנא ומרנא דמבי"ט חברו ומבית דינו של רבינו הב"י) בשער היסודות פרק ל"ב שכתב שאברהם אבינו זכה לארץ ישראל מעת שמסר עצמו למיתה על קידוש שמ יתברך באור כשדים ואז נדר שי"ת לתת לזרעו את הארץ כמו שא"ה אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה כי גם שדבור זה נאמר לו במעמד בין הבתרים שהי' בן שבעים שנה ובאור כשדים הי' בן נ"ב שנים הרי הודה והודיע לו כי מאז שהוציאו מאור כשדים היתה הכוונה לתת לו את הארץ והרי הוא כאלו מאז נדר לו בזכות מה שמסר עצמו על קידוש שמו יתברך עכ"ד הצריך לעניינו.

וראה אחי שתיכף מראש שנדר שי"ת לתת לאברהם את הארץ גילה לו דעתו יתברך שלא רק לו לבדו נותן את הארץ אלא גם לזרעתה היינו שיהי' הוא מוריש זאת גם לזרעו אחריו וגם זרעו יוריש זאת לזרעו אחריו כמו כל ירושה שהולך מדור לדור בלי הפסק וכה זכינו אנחנו זרע אברהם יצחק ויעקב בארץ ישראל שהיא חלקו של הקבה"ו ע"י אברהם אבינו שנפל ג"כ לחלקו של הקבה"ו ומאז שבחר באברהם לחלקו נפלנו ג"כ לחלקו של הקבה"ו כאשר הכתוב אומר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ויפה אמרו חז"ל אמר הקבה"ו לישראל אי' הוא חלקי כדכתיב ארץ אשר עיני ה' דורש אותה תמיד ואתם חלקי כדכתיב כי חלק ה' עמו נאה לחלקי לחיות יושב בחלקי אבל כל זאת באתנו רק מחמת ירושת אבותינו וכאשר חז"ל אמרו ארץ ישראל מיודשת לנו מאבותינו ועל זאת

מיוסדת טענתינו על ארץ ישראל כי טענת ירושה יש לנו עליה כמו שאמר הכתוב לתת לך את הארץ הזאת "לרשתה" ולא טענה אחרת מחמת קנין או מחמת כיבוש כי טענה מחמת קנין הוא רעועה ויש לערר אחרי' כאשר כתבתי למעלה וטענה מחמת כיבוש מלחמה ג"כ אינה טענה כי בא כיבוש אחר ומבטל כיבוש עיין רמב"ם ה' בית הבחירה וכ"מ שם (והבאים אחריהם פלפלו הרבה בזה ואכ"מ לפלפל בזה) אבל לטענת ירושה יש יתרון וה"א המעולה לכל הטענות שאין להרהר אחריה וכמו שכתבתי לעיל והתורה הקדושה הוא השטר והראיה שלנו שמוכיח מתוכה שהבורא כ"ע נתנה לאברהם אבינו ובאופן שלרשתה שיורישו לנו את הארץ מדור לדור וראיה זאת מהתורה קיימת לעד ומודעת לכל העמים ועיין בסה"ק נצח ישראל להחוקר אלקי רבינו מהר"ל מפראג שכתב שהטבע הוא החזק שבכוחות ומתגבר על הכל ועושית את שלה ואינה מניחה לשום מונע למנוע אותה מפעולתה הטבעית ואף אם אירע איזה מניעה שעומד לנגדה לעכב עליה בפעולתה הטבעית ובמרוץ מהלכה הוא רק לשעה ולא לעולם כי אח"כ תתגבר עצמה על ההמניעה הזאת ותנצח אותה ותסיר אותה מדרכה ותהלך את דרכה כבפעם הראשונה שהטביע בה הקבה"ו הבורא עולם וכן הוא ג"כ בשייכות שלנו לארץ ישראל אנו יכולין להיות בטוחים שארץ ישראל תשוב אלינו בעזר הבורא יען כי כן הטביע הבודא עולם בטבע העולם שיהי' לכל עם ועם ארץ נושבת לישב ולדור בה וכולם יהיו נאספים ומקובצים בארצם ולא שיהיו מפוזרים ומפורדים בעולם וכן הי' גם אצלינו ששי"ת בחר את ארץ ישראל לארץ נושבת שלנו ומעת שגלינו מארצינו ונתפזרנו ונפרדנו בין העמים מעמדנו זה הוא ענין שלא כדרך הטבע א"כ מעמד הגלות הוא מניעה לפעולת הטבע שהטביע הקבה"ו בעולמו שיהי' לכל עם ועם ארץ מיוחד לישב עליה על כן הקבה"ו המנהיג עולמו ונתן כח בהטבע שתפעול פעולתה בלי מפריע יגלגל הדבר בכמה גלגולים ובכמה מיני סיבות עד שארצינו הקדושה תשוב אלינו ואנחנו אליה כבראשונה ותוסר המניעה מניעת הגלות שמנעה אותנו מלישב בארצינו שנתן לנו הקבה"ו מראש וגם הוא מטבע העולם שבן יודש את אביו א"כ מצד הטבע הוא שאנו נירוש את ארצינו הקדושה ועתה בהיותנו בגלות ואנו מנועים מלהחזיק בירושתינו הוא ג"כ דבר העומד נגד פעולת הטבע ע"כ לא תעמוד לעד מצב זה ושי"ת יסבב סיבות ויגלגל גלגולים ואופן בתוך אופן עד שיתגלגלו הדברים שנחזור לירושתינו ונשוב לארצינו הקדושה אלה הדברים שדיבר הגאון הקדוש החוקד אלקי רבינו מהר"ל

בספרו

פתיחה

בספרו נצח ישראל.

על כל פנים כל טענותינו על ארץ ישראל הוא מפני שהיא לנו ירושה מאבינו הראשון עד עתה ברם צריך להודיע דכמו דמתנת א״י לאברהם אבינו הי׳ ממנו יתברך נדר ונדבה לאברהם עבור שמסר עצמו על קידוש שמו יתברך וכמו שהבאתי לעיל כמו כן ירושה זו שאנו רוצים להחזיק בה מכח ירושתינו ג״כ קשור בתנאי זה אם אנו אוחזים במעשה אבותינו לילך בדרכיהם כמו שהלכו הם אזי אנו בניהם וראוים לירושה אבל אם ח״ו אנו נוטים מדרכיהם אזי אין לנו חלק בירושה הזאת והוא מקרא מפורש בקרא ותרא שרה את בן הגר המצרית מצחק ואמרו חז״ל מובא ג״כ ברש״י שם שיצא לתרבות רעה ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק הרי בפירוש יען שיצא ישמעאל לתרבות רעה אין לו חלק בירושת אביו וגם הסכים דעתו של שי״ת לדברי שרה וכמו שהעיד הפסוק וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו ויאמר אלקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער כי כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע ובמדרש אמרו על זה א״ר יודן יצחק אין כתיב כאן אלא ביצחק בי״ת תרין במי שהוא מודה בשני עולמות כל מי שהוא מודה בשני עולמות יקרא לך זרע וכל מי שאינו מודה בשני עולמות לא יקרא לך זרע הרי בפירוש דמי שאינו מודה בשני עולמות אינו קרוי זרע אברהם והוא אינו ראוי לירושה הזאת ובאגרת תימן לרבינו הרמב״ם ראיתי שפירש מקרא זה כך כי ביצחק יקרא לך זרע מלשון ויקרא בהם שמי ושם אבותי שאמר יעקב רצה לומר דוקא זרע כזה שאוחזין במעשה אבותיהם שיתודע האב ויתפרסם חסידותו וצדקתו ע״י בנו ההולך בדרכיו זהו קרוי בן ואמר שי״ת לאברהם דישמעאל לא יהי׳ חסיד ולא יהי׳ חן בשלימות האנושי כדי שתתפרסם ותתודע בו שיהי׳ ראוי להקרא שמך עליו אבל תתודע חסידותך בזרעך החסיד והוא זרע הבא מיצחק וזהו פירוש יקרא כמו שנאמר ויקרא בהם שמי ושם אבותי כלומר יתפרסם ויתודע בהם עכ״ד הק׳ ודפח״ח, ואברהם אבינו עשה כציווי שי״ת וכמו שאמר הכתוב וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ואמרו במדרש רבה פ׳ שמות וכי תעלה על דעתך שאברהם שכתוב בו ואברהם כבד מאד במקנה וכסף וזהב הי׳ משלח אשתו ובנו מביתם ריקם בלא כסות ובלא מחיה אלא ללמדך כיון שיצא לתרבות רעה לא נפנה על ו וטרדו מביתו עי״ש ובזה מובן סמיכות העקידה למעשה דשרה

שאמרה

שאמרה לא יירש עם בני עם יצחק להוכיח שיצחק הי׳ כדאי לירושה מפני שקידש ג״כ שמו יתברך כמו אברהם וכי הוא בן הגון לירושה וזה הפשט באחר הדברים האלה הנאמר בעקידה דקאי על מעשה דשרה ודוק.

דרכי כיון דיצא לתרבות רעה לא הי׳ מחשיבו לבנו כלל ונטרד מירושת

אביו כמו כן אנו שרוצים לבא לנחלת אבות ולהחזיק בארץ ישראל מכח ירושת אבותינו מוכרח לנו לאחוז במעשה אבותינו שנה׳ ראויים שיקרא שמם עלינו והכל יכירו בנו שאנחנו זרע אברהם יצחק ויעקב ושיתפרסם חסידותם וצדקתם על ידינו וכדברי רבינו הרמב״ם הנ״ל אז בטח שנבא למטרתינו כי אז אנו המה אותו הזרע שהבטיח הקבה״ו לאבותינו שיהיו יורשים את הארץ אחריהם ויעשה לנו נסים ונפלאות ומופתים שנבא לנחלתינו ואז עלינו נאמר הכתוב כי יכרית ה׳ אלקיך את הגוים אשר אתה בא שמה וכו׳ וירשת וישבת בארצם ואמרו במדרש על זה הפסוק יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבא לחלקי לכך כתיב כי יכרית ה׳ אלקיך את הגוים עכ״ד ר״ל כשנהי׳ אוחזין במעשה אבותינו עד שנהי׳ כדאים להיות בחלקו של הקבה״ו אז נזכה לירושתינו ואלו הגוים שיעמדו לפנינו לעכב עלינו יכרית ה׳ ולא יכלו לעכב על ידינו מלבא לירושתינו.

ומצינו שכן התנה הקבה״ו עם יהושע תיכף בתחלת בבישת הארץ דכתיב ויהי אחרי מית משה ויאמר ה׳ אל יהושע ועתה קום עבור את הירדן אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נותן לבני ישראל חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה ואז תשכיל הלא צויתיך חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת כי עמך ה׳ אלקיך בכל אשר תלך ויצו יהושע את שוטרי העם וכו׳ ואתם תעברו חמושים לפני אחיכם כל גבורי החיל וכו׳ הרי רש״ת צוה ליהושע שני דברים א׳) על חיזוק ואימוץ דמלחמה לזרז ולחלץ גבורי חיל ללחום עם העמים יושבי הארץ ולכבוש את הארץ מידם כאשר פתח בזה חזק ואמץ כי אתה תנחיל וכו וכן סיים בזה כמו שאמר גם לבסוף חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת כי ה׳ עמך. ב׳) גלגל באמצע הדברים היזוק ואימוץ בתורה לשמור ולעשות בכל אשר צוה משה בתורה הקדושה ומצאתי בספר הקדוש בית אלקים לרבינו המבי״ט הנ״ל שעמד בזה וכתב דבאמת הי׳ נצרך ליהושע לכבוש את הארץ

בדרך מלחמה בדרך הטבע (כאשר כתב הרמב"ן כמה פעמים בספרו על התורה דאין התורה סומכת על הנס עיין פ' במדבר ובפ' שלח וכן כתב הרביבו בחיי שם וכן איתא ברש"י שבת ד' כ"ג ע"ב עי"ש וכן איתא בירושלמי יומא פ"א ה"ד דלא לסמוך על הנס משום דלא תנסו את ה' והכי אמרו בפ' תמיד נשחט ד' ס"ד דלא סמכינן אניסא עי"ש ועיין בזרע אברהם על המד"ר סוף שה"ש שכתב בפירוש המדרש בפסוק וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים מן השטים שם קלקלו ישראל בזנות וקשה למאי נ"מ רמזה התורה זה כאן וכתב עפ"י דברי הרמב"ן טעם לשלוח מרגלים כדי שיראו מאיזה מקום יהי' נוח לכבוש את א"י כמו שעושים המלכים כשרוצים לכבוש מדינה שולחים שלוחים שיראו מקום שנוח לכבוש וא"כ אם הי' הדור זכאי לא היו צריכים לזה כי הי' בנס וכעת שלא הי' זכאי הוצרך לנס טבעי עכ"ד) ע"כ הי' הולך עליהם בחיל ובכח אבל הורה לו הקבה"ו כי עיקר הצלחתו בנצחון ובכיבוש הארץ הי' תלוי בקיום לימוד התורה ומצותיה לא בחיל ולא בכח לבד ולזה אמר חזק ואמץ כי אתה תנחיל וגו' כלומר ראוי שתתחזק ותתאמץ בחיל ובכח אבל עיקר ההתחזקות וההתאמצות יהי' לשמור התורה וכו' ולזה אמר גבי התורה רק חזק ואמץ מאד לשמור לעשות וגו' ובתחלה גבי ההתאמצות המלחמה לא אמר תיבת רק כי אם חזק ואמץ גרידא דרצה לומר בזה החזק והאומץ שאמרתי לך מקודם יהי' מיעוט וטפל לגבי החזק והאומץ שאני מבקש ממך לגבי התורה כמו שאמר רק שהוא מיעוט והחזק והאומץ שאני אומר לך עתה יהי' העיקר וכמו שאמר גבי חיזוק התורה חזק ואמץ מאד וגבי חיזוק המלחמה לא אמר מאד כי בזכות התורה שעיקר קיומה בארץ וכמו שאנו רואין כי מיד שזכו ישראל לקבל התורה כולה ביום שמת משה שאז נשלם ספר התורה וכמו שכתוב לקוח את ספר התורה הזאת זכו ליכנס לארץ אחר שתמו ימי בכייתו ע"י יהושע והיינו דכתיב ויהי אחרי מות משה ויאמר ה' אל יהושע ועתה קום עבור וכו' כי בזכות התורה שעיקר קיומה בארץ ירשו וינחלו את ארץ ישראל וכמו שאמר כי אז תצליח את דרכיך שאתה הולך בהן לכבוש אותה ואז תשכיל במה שתעשה בכיבושה עכ"ד הקדושים.

ולי נראה לומר עוד כוונה אמיתית בהך תיבת רק שאמר גבי חיזוק ואימוץ של תורה מה שלא אמר כן גבי חיזוק דמלחמה מלבד דברי רבינו משה מביה"ג הנ"ל שהן כנים ואמיתיים שצריך חיזוק יתירה בקיום התורה ומצותיה עוד יש בה כוונה אחרת דכבר הבאתי למעלה דלזכות

לירושת א״י צריך שנהי׳ בנים הגונים לאבותינו ולילך בדרכיהם כמו שמוכיח כן מעשה דשרה שאמרה על ישמעאל כי לא יידש עם בני עם יצחק יען שלא אחז בדרכו של אברהם אבינו ויצא לתרבות רעה ועתה כשאנו רוצים לכבוש את הארץ ולהנחילה תלוי ג״כ בזה אם נלך בדרכי התורה כאשר הלכו אבותינו דאם ח״ו אנו נוטים דרכנו מדרכיהם ולא נשמור את התורה ומצותיה אז אין לנו חלק ונחלה בנחלת אבותינו כלל ולא תעשה ידינו תושיה בכיבוש הארץ כי אינה מגעת לנו ע״כ אחר שאמר חזק ואמץ למלחמה אמר עוד רק חזק ואמץ בתורה וכאלו התנה תנאי בדבר ואמר תדע כי דק באופן זה מהני לך החיזק והאימץ של המלחמה אם גם תתחזק ותתאמץ לשמור התורה ומצותיה כי זה בלא זה לא יהי׳ מהני לך ותיבת רק הכא היא תנאי כלומר שתצליח במעשה המלחמה הוא רק אם תתאמץ ג״כ בתורה לעשות ולשמור כל דברי התורה הזאת וזה נכון ואמת בפירוש הדברים.

דהרי דתיכף בתחלת כבישת הארץ היתה תלוי בתנאי שמירת התורה ומצותיה וכן מצינו בדוד המלך ע״ה שאמר לשלמה בנו עתה בני יהי׳ ה׳ עמך והצלחת וגו׳ אך יתן לך ה׳ שכל ובינה ויצוך על ישראל ולשמור את תורת ה׳ אלקיך אז תצליח אם תשמור לעשות את החקים ואת המשפטים אשר צוה ה׳ את משה על ישראל חזק ואמץ אל תירא ואל תחת (ד״ה א׳ י״ב) הרי דגם דוד המלך עשה את הקיום התורה ומצותיה לראש תנאי להצלחת שלמה בנו וכן הוא במלכים א׳ (סי׳ ב׳) למען יקום ה׳ את דברו אשר דבד עלי לאמוד אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם ואמרו ע״ז במדרש ילקוט שלשה דברים נתנו על תנאי א״י ובית המקדש ומלכות בית דוד וכן מצינו (בד״ה ב׳ סי׳ כ״ד) ויעזבו את בית ה׳ אלקי אבותיהם וכו׳ ויהי הקצף על יהודה וירושלים באשמתם זאת ורוח אלקים לבשה את זכריה בן יהוידע הכהן ויעמוד מעל לעם ויאמר להם כה אמר האלקים למה אתם עוברים את מצות ה׳ ולא תצליחו כי עזבתם את ה׳ ויעזוב אתכם הרי דהי׳ מכריז ואומר יען דעזבו את ה׳ עזב ה׳ גם אותם ונמסרו ביד האויב ויואב בהלחמו עם בני עמון וארם אמר חזק ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלקינו וה׳ הטוב בעיניו יעשה הרי שאמר בעד ערי אלקינו שיהי׳ להערים תואר אלקית ע״י שמירת התורה ומצותיו ואז ה׳ יעשה הטוב להם וכן נצחו את המלחמה ומקרא מלא דבר הכתוב (בד״ה א׳ סי׳ כ״ה) ויקהל דוד את כל שרי ישראל וכו׳ ויקם דוד המלך על רגליו ויאמר

ויאמר שמעוני אחי ועמי וכו׳ ועתה לעיני כל קהל ישראל קהל ה׳ ובאזני אלקינו שמעו ודרשו כל מצות ה׳ אלקיכם למען תרשו את הארץ הטובה והנחלתם לבניכם אחריכם עד עולם עכ״ד. הרי דמלכנו הנבחר לנו למלך עד עולם הודיע מראש לכל קהל ישראל דאי אפשר לנחול את הארץ הטובה בלתי שמור את מצות אלקינו ובפירוש אמר דכן יהי׳ גם לבניהם אחריהם עד עולם וכן עשה עזרא בעלותו בבית שני דכתיב כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה׳ ולעשות וללמד בישראל חוק ומשפט. הרי דקיום התורה ומצותיה הוא תנאי ראשית בהצלחת ישראל לכבישת הארץ ולהתקיים בה וכל זה הוא מפני שהוא מורשה לנו מראש רק בתנאי זה אם נהי׳ בנים הגונים וראוי שיקרא שמם של אבותינו עלינו וכפירוש דבינו הרמב״ם בהך כי ביצחק יקרא לך זרע הנאמר אצל ירושת אבותינו.

ואחרי כל מה שהקדמתי לך תבין את תיבת „מורשה״ הנאמר אצל ארץ ישראל להודות בא שזכייתינו לארץ ישראל הוא ענין ירושה ודוקא אם נהי׳ בנים הגונים וראוים לירושה היינו אם נתאמץ שיגיעו מעשינו למעשה אבותינו וכמאמר התנדב״א חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותינו אז נזכה לנחלת ירושתינו אבל אם ח״ו נתרשל בזה ונטה דרכינו מדרכי אבותינו אז ניגע ח״ו לריק ולא יעלה בידינו לבא בגבולה וכמאמד זכריה הכהן ולא תצליחו כי עזבתם את ה׳ ויעזוב אתכם.

ובזה יובן לנו דברי הירושלמי בב״ב פרק ח׳ סוף הלכה ב׳ כתיב והבאתי אתכם אל הארץ וכו׳ ונתתי אותה לכם „מורשה״ מתיב ר׳ יוחנן אם מתנה למה ירושה ואם ירושה למה מתנה? אלא מאחר שנתנה להן לשום מתנה חזר ונתנה להם לשום ירושה עכ״ד ולכאורה אינו מובן מה נפ״מ אם הוא ג״כ ירושה או מתנה גרידא אבל בהנ״ל מובן מאד דלא תימא דהוא מתנה לנו לחלוטין בכל אופן ע״ז אמרו בירושלמי דאחר שנתנה לנו לשום מתנה לא הוי מתנה מוחלטת בכל אופן רק דחזר ונתנה לנו לשום ירושה דקשוד נתינתה לנו בתנאי הירושה דנאמר לאברהם אבינו כי לא יירש עם בני עם יצחק דוקא באופן דנהי׳ אנו כדאים להירושה כיצחק ועפי״ז דברי הירושלמי מאירים כספירים ודוק.

ועפי״ז נבין היטב את ההשתוות של תורה וארץ ישראל דנכתב בשתיהן לשון „מורשה״ דבשתיהן אנו באים לה דק בשביל ירושה שירשנו אותם מאבותינו ולא מכח עצמינו וכמו שהארכתי לעיל בביאור הדברים הדק היטב ועפ״י הנ״ל המה קשורים ואגודים יחד וע״כ נתייחדו ונתכוונו שתיהן

שתיהן בלשון אחד ואי אפשר להפריד ביניהם וראיתי בספר הקרוש בית אלקים למרן מביי"ט הנ"ל שכתב רגם ענינם שוה ותשכיל זאת ממה שמצינו דדבר ירושת הארץ מעת שיצא מפי האל יתברך לתת אותה לנו עד ירושתה הי' תפ"ח שנים כמו שיש מהתחלת קבלת התורה עד תשלומה תפ"ח שנים שכשהי' אברהם בן נ"ב שנים שנשלמו שני אלפים ליצירה נחשב כהתחלת קבלת התורה שאז השלים אברהם אבינו הכרת הבורא יתברך ונפלאותיו אשר עשה עמו שהצילו מאור כשדים ואז נדר הקבה"ו לתת לזרעו את הארץ כמ"ש אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשרים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה הרי דענינם שוין ע"כ נתיחדו ונתכוונו גם כן בלשון אחד והוא מ"ש בארץ ישראל ונתתי אותה לכם מורשה ובתורה כתיב תורה צוה לנו משה מורשה כאלו רומז ומורה לנו בהיותן נאמרות בדבור אחד שהן מיוחרות כוונה וענין אחד שבהיות מורשה לנו תורת משה תהיה לנו ג"כ מורשה ארץ ישראל וכשנסור ממנה ימין ושמאל שלא תהי' לנו מורשה ג"כ לא תהי' לנו א"י מורשה כמו שקרה לאבותינו ולנו בעונותינו וג"כ אין אנו משיגים אמיתת סודותיה כי אם באי"י וכמו שאמרו אוירא דא"י מחכים וספרו ג"כ במעלת הלומד תורה באי"י עכ"ד הקדושים. ועפי"ז תבין את אשר הצגתי בראש דברינו כי תורה ואי"י בדבור אחר נאמרו והן תרי רעין דלא מתפרשין והא לך לשון משה רבינו איש אלקים מהר"ם קורדאוואריא באור נערב פ"ה וז"ל נורע כי ארץ ישראל לה קורבה ויחס עם התורה כיחס החיות עם הלב כי חיים אל העולם הוא התורה כאומרו וחיי עולם נטע בתוכינו ומשכן החיות והנשמה הוא בלב ושם עיקר הוראותיה ומשם מתפשטת אל שאר הגוף וכן ענין התורה עיקרה בארץ ישראל עכ"ל וזה מה שרציתי לבאר בעזרת השם יתברך.

אחר כתבי דברים הנ"ל מצאתי בירושלמי דבב"ב פ"ח סוף הלכה ב' שמשלו ג"כ מושג ירושת הארץ למושג ירושת התורה במה שאצל שניהם נאמר מלת "מורשה" באי"י נתתי לכם מורשה בתורה מורשה קהלת יעקב ומבאר הירושלמי דכמו בתורה יפול לאדם בתחלת למודו כמה ספיקות וההתחלה קשה עליו אבל אח"כ כל מה שלומד יותר ימצא יותר מבוקשו ויערב לו בסופו כן הוא ג"כ בענין ארץ ישראל דמורשה לשון דיהא הוא פירוש כהה וספק כי יהי' לנו כמה ספיקות ועיכובים בתחלתה וההתחלה יהי' קשה לנו מאר אבל אחר שנתאמץ בה בכל מה דאפשר לנו יעבר לנו בה בסופנו ונמצא בה כל מבוקשינו ממש רומיא דתורה עיין בירושלמי שם ותמצא שם דברינו אלה ורוק. ואחרי

ואחר כל אלה הדברים הנאמרים למעלה אשא דברתי אל בוני ארצינו הק' מדורינו זה ה' עליהם יחיו וחפץ ה' יצליח בידם, זה ברור כשמש כי מעשיכם ופעולת ידכם רצויה לפני הקבה"ו בניתם ערים ומשדה בור עשיתם שדה פוריה וכל זאת באתה לכם במלאכה ועבודה רבה וגם בכמה מקומות ממש במסירת נפש באה לכם לעשות מרקק מים שהי' טמון בתוכה כמה מיני חולאים העליתם אותה לשדה מבחר ופוריה וכי מעשיכם רצויה אל הקבה"ו הוכחתי בפנים בכמה ראיות ואביא כאן רק ראי' אחת מוכרחת שאין עליהם תשובה מסנהדרין ד' ק"ח א"ר יוחנן, מפני מה זכה עמרי למלכות מפני שהוסיף כרך אחת על ארץ ישראל תנא דבי אלי' פעם אחת הייתי יושב בבית המדרש אמרתי להם רבותי מה נשתנה עמרי מכל המלכים שלא הושיבו בניהם אחריהם עד שבא עמרי והושיבו לו שלשה מלכים על כסאו אמרו לי לא שמענו אמרתי להם רבותי על שהוסיף עיר גדולה בישראל וכך חשב עמרי בדעתו אמר כשם שירושלים הוא למלכי יהודה כך תהא שמרון למלכי ישראל ע"כ כסנהדרין שם ובילקוט מלכים א' ט"ז.

וראיתי בספר אוצרות יוסף להגאון המובהק ר' יוסף ענגעל ז"ל המיוסד על קבלה שהביא בשם המקובלים דלכאורה קשה למה נתן לו הקב"ה שכר זה דוקא מלכות עבור מעשה הנ"ל ולא שכר אחר וכתבו המקובלים דידוע דארץ ישראל הוי בספירת מלכות דלמעלה ויען דהוא תיקן בחי' מלכות בהוספה דהוסיף עיר אחד באי' ע"כ זכה למלכות דוקא ע"ד הקדושים הרי אף דעמרי הי' ממלכי הרשעים ומקרא מלא דבר הכתוב במלכים א' סי' ט"ז ויעלה עמרי ויקן את ההר שמרון ויבן את ההר ויקרא את שם העיר אשר בנה שמרון ויעש עמרי הרע בעיני ה' וירע מכל אשר לפניו וילך בכל דרך ירבעם בן נבט ובחטאותיו אשר החטיא את ישראל וגם כרך זה שהעמיד לא הי' כוונתו לשם שמים רק לכבודו וכמו שהבאתי לעיל שאמר כשם שירושלים הוא למלכי יהודא כך תהא שומרון למלכי ישראל ועל כרחך אף דנבנה בעבירות גדולות ורבות כזו קיים בזה מ"ע דישוב א"י דאל"כ דליכא מצוה ליכא שכר וגם כיון דקיבל שכר מלכות דוקא ע"כ דתיקן בזה ספירת מלכות עליונה ועל כן הגיע למלכות כל כך במדה גדולה שזכה למלכות שלשה דורות כדלעיל הרי דקיים את המצוה בכל תיקוניה אף למעלה בעליונים והרימה והקימה בבינינו דלמטה אף דל"ה כוונתו לזה כלל וגם הי' בעבירה והא ראי' מקבלת השכר שהגיע למלכות ע"י בבחי' מדה כנגד מדה א"כ יש לך ראי' ברורה שאין עליה תשובה שאף אם בעל

בעל עבירה היותר גדול וכופר בכל התורה כולה ר״ל כעמרי שהי׳ מעובדי ע״ז וכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה אעפי״כ זכה ותיקן בבנין העיר באי״י לכל התיקונים שיש במצוה זו בעולמות עליונים א״כ הא לך ראי׳ ברורה גם על הנעשה בזמנינו שבוני הארץ המה בעוה״ר עוזבי התורה ר״ל אבל בטח שאינם גרועים מעמרי שהכתוב העיד עליו שהרע בעיני ה׳ מכל אשר לפניו והלך בדרך של ירבעם בן נבט שהחטיא את ישראל ואעפי״כ בבנינו שבנה אי״י קיים את המצוה כתיקונו וגם היחוד נעשה למעלה על ידו כמו כן נראה ברור דספירת המלכות למעלה בעולמות עליונים נתקנה ונתגדלה ע״י מעשה הבנין של אלו בוני הארץ דזמנינו יהיו מה שיהיו אף הפושעי׳ היותר גדולים מ״מ מעשיהם רצוים לפני הבורא כ״ע והתיקונים והיחודים נעשה על ידיהם היינו ע״י הבנינים שבנו והוסיפו והפריחו את הארץ לארץ פוריה אשר זה עיקר ישוב הארץ וכמו שכתב רבינו המהרש״א בברכות ד׳ נ״ח דעיקר מצות ישוב הארץ הוא ע״י שדות וכרמים עי״ש וכן כתב רבינו הח״ס בדרוש לשבה״ג שנת תקנ״ח דארץ כיחון ועוג לא הי׳ נקרא ארץ נושבת אף דהי׳ מיושבת משום דלא הי׳ נזרע לא מגוים ולא מישראל ע״כ לא קראו ארץ נושבת שהיתה שממה ולא זרעו בתוכו וזה אמת עכ״ד הרי דעיקר ישוב הארץ הוא ע״י זרועה ונראה לי ראי׳ ברורה לדברי רבינו מקרא דוישלח אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ ודרשו בשבת ד׳ פ״ח מובא ברש״י שם שהיו בקיאים בישובה של הארץ מלא קנה זו לזיתים מלא קנה זו לגפנים שהיו טועמים ויודעים איזה נטועה ראויה לה עכ״ל הרי דזה הוי עיקר הישוב בארץ, ועיין תשו׳ הרשב״ש מרבינו בן התשב״ץ סי׳ א׳ ב׳ ג׳ וכן כתב הח״ס מעצמו בחידושיו לסוכה ד׳ ל״ה דהחרישה והזריעה באי״י הוי כמו שמקיים מצות תפילין או סוכה או לולב עי״ש ודוק. ולא עוד אלא נראה לי דאיש פשוט הזה שבונה את הארץ בלי שום כונה לשמים רק למובתו עושה בזה תיקון יותר גדול בעולמות עליונים ממה שעושה איזה צדיק יהי׳ אפילו גדול שבצדיקים עם תיקון חצות שלו בבכיות ומקונן על השכינה והגלות שבודאי עושה בזה תיקון גדול אבל עם כל תיקונו שעושה לא הגיע להתיקון שגורם איש הפשוט במעשה ידיו במה שנבנה בפועל אף בלי שום כונה לש״ש כאשר הגמרא דסנהדרין הנ״ל מוכיח על זה וכן כתב רבינו בהקדמת ספר ראשית חכמה דעיקר התיקון נעשה בעושה בפועל המצוה עי״ש שוב מצאתי כן בישמח משה פ׳ אמור דמעשה המצוה בפועל אף בלי שום כונה מועיל יותר ממצוה בלי פעולה ממשית אף

בבונה יתידה עיי"ש. ע"כ דבדי המה ברודים ואמיתיים ולא יחלוק על זה אלא מי שחולק על האמת.

וגם על פי כללי ההלכה הוא כן דידוע מהפוסקים דמצוה שיש בה מעשה אינה צדיכה כונה ומתקיימת המצוה אף בלי כונה ועיין רשב"א יבמות ד' ק"ג דמעשה מצוה דאי אפשד למיהדר המעשה אף מצוה הבא בעבידה לא מזיק בה והמצוה היא מצוה אף אם ח"ו נעשה ע"י עבידה והכ"נ כן כיון דהישוב נתדבה ונתגדלה על ידי מעשיהם ואי אפשר למיהדר המעשה שנאמד כאילו אינו דהא אנו נהנים ממעשה ידיהם אף אם יהי' בעבידה ח"ו נתקיימה המצוה בכל תוקף ועוז בגלה ובנסתד ועפי"ז בדוד מה שאמדתי דמעשה בוני האדץ דזמנינו אפילו ח"ו יהי' בעבידה ובבחי' אינם עושים דצונו של מקום בשאד מצות התודה מ"מ מעשה הבנין שלהם דצויה לפני המקום ומקובלת לפני כסא כבודו באהבה ובחיבה יתידה וזה אמת ובדוד ובפנים האדכתי בעוד דאיות הדבה וכאן די לי בדאי' אחת מוכרחת. גלל כן כל בר ישדאל אשד לבו נאמן לה' באמת ובתמים ואהבת ה' ועמו עומד למעלה אצלו מאהבת עצמו יוקיד ויעריך את מעשה הבנין שנגמד עד כעת על ידיכם בארצינו הקדושה.

אך תדעו אחיי ורעיי ותזכדו מתפלת משה דבינו שאמד וחתחנן לפני הקבה"ו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר ע"פ האדמה מהות עמנו לא נבנה על המושג לאומיית לחוד על הנאציאנאליטאט לחוד כדרך שאר האומות ע"פ האדמה כי גוי קדוש אנחנו והקדושה תלוי בתודה הקדושה שצונו השם ודק ע"י התורה אנו נעשים לעם ככתוב היום הזה נהיית לעם והחכם הערבי כינה אותנו בשם „עם הספד" וחכמי שאר האומות קוראים אותנו בשם „עם הדוח" ע"כ טעות הוא ביד אלו המאמינים שדי לנו ח"ו במושג הלאומיית לבד כי מושג זה אין במציאות לנו כלל וגם כי מודיד עצמו בזה ממדדגה הגבוה שהגביהנו ה' על שאר האומות כי גם לשאר העמים יש מושג הלאומיית ורק ע"י מושג התודה אנו נפלאים מהם ובמדרש איכה אמדו אם יאמר לך אדם שיש חכמה באומות העולם תאמין יש תורה באו"ה אל תאמין ועיין תפאדת ישראל למדן מהד"ל דהתודה מוציא אותנו מעולם הטבע ומגביה אותנו למעלה מהטבע ואם אנו מחזיקין את עצמינו לעם התורה ומתקנין את דרכינו ברוח התורה אז התורה מגביה אותנו למעלה מן הטבע ומה שאין להשיג מצד הטבע משיגין אנו בזכות התורה וגם בלי תורה אין לנו קיום החיים כלל כמשל ר"ע בדגי המים בברכות ואין אנו אומה כלל וזאת הפלאתינו משאר

האומות

תאומות דהם אינם קשורים בדתם ויכלו להיות לאום אף בלי דת מה שאינו כן אצלינו וזה שאמר משה ונפלינו אני ועמך מכל האדם אשר ע״פ האדמה.

ערך זאת תדעו דהנה כל סענתינו על ארץ ישראל הוא רק מכח דאנו טוענין דשל אבהתא הוא דאבותינו ישבו בה מעולם וכמו שאומרים בל״א ,ווייר חאבען איין היסטארישעס רעכט אויף ארץ ישראל זיא איזט דאס לאנד אונזערער פֿאטער״ ושהוא ארץ אבותינו מפורש בתורה ובנביאים ובכתובים וגם כל האומות העולם מודים זאת לנו ומכח טענה זו אנו באים אל הממשלות גדולות המושלים בעולם לתת לנו ארץ ירושתנו בחזרה וכיון דכל טענתינו בנוי על ירושת אבותינו צריך שיהי׳ לנו כל התנאים שיש בירושה זו והתנאי היתה ב ה כי לא יירש עם בני עם יצחק וכאשר כתבתי לעיל דמי שאינו הולך בדרך אבותינו אינו בכלל הירושה וכי ביצחק יקרא לך זרע בירושה זו והנה הרשב״א והמהרש״א בעין יעקב הקשו כיון דיש מידעה רבה לאורייתא קודם ימי מרדכי ואסתר א״כ למה גלו ישראל ונחרב הבית קודם מרדכי ואסתר ותירצו שנתן להם א״י בעבור שישמרו את התורה שא״י הוא מורשה ועל תנאי נתן האל לנו אותה שנשמור את תורתו וכמ״ש דוד ויתן להם ארצות גוים בעבור שנשמור חקיו ותורתו ינצורו וכיון שלא קיימו אבותינו התנאי המתנה בטלה עכ״ד ואני אוסיף עוד בזה ירמי׳ הנביא אמר בקינתו אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה ולכאורה איזה שייכות יש לזה שקונן הנביא ומספר דטבעו לארץ שעריה ואיבד ושיבר בריחיה למה שמספר עוד דמלכה ושריה נגלו בגוים ואין תורה בארץ אבל נראה פשוט דהנביא מרמז דעיקר בריחיים של הארץ הוא התורה דאם יש תורה בארץ אז יש לה בריחים המבריח את הארץ מקצה אל קצה ונותן לה השמורה מעולה שלא יכלו האויבים ליכנס בה אבל אם אין תורה בארץ אז נשברו בריחיה ואין לה שמורה וזה שאמר המקונן איבד ושיבר בריחיה וע״י מה ומפורש אח״כ שהיא ע״י שמלכה ושריה בגוים אין תורה וכיון דאין תורה בארץ ע״ז עצמו איבד ושיבר בריחיה וזה אמת וברור וזהו נמי כוונת המדרש בקרא זה וז״ל אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמין יש תורה בגוים אל תאמין שנאמר מלכה ושריה בגוים אין תורה עכ״ל היינו שבגוים אין תורה רק בישראל הרי דהנביא מדבר מתורתנו לחוד שנתן לנו הקבה״ו ע״י משה רבינו בסיני ורק תורה זו שקבלנו מפי הקבה״ו הוא בריחיה דארץ ישראל ולא שארי תורות של העמים להבדיל עוד יש

לומר

לומר עם מרדש ילקוט שופטים בפסוק נביא מקרבך מאחיך כמוני יקום לך ודרשו במדרש כמוני יקום לך ולא לגוים ומה אני מקיים נביא לגוים נתתיך בנוהגים מנהג גוים עכ"ד. הרי כשנוהגים במנהג גוים אז הסה חשובים נביא של גוים ולא של ישראל וזה שאמר הנביא בקינות מלכה ושריה בגוים אין תורה היינו שעזבו את רוח התורה והנהיגו את הארץ ברוח ובחכמות העמים היינו דכתיב מלכה ושריה בגוים על דרך הגוים על כן איבד ושיבר בריחיה ועל זה רמזו נ"כ חז"ל במדרש הנ"ל דאם דחכמה יש בגוים אבל תורה אין בגוים ועיקר הבריחים של המדינה דארץ ישראל הויין רק התורה שלנו והרברים כנים ואמיתיים המה על כן מחויבים אתם וכולנו לראות ריסור הבנין ויסוד ההנהלה ויסור כל החיים יהי' הכל ברוח תורתינו הקרושה ורק אז נשכיל ונצליח וכמאה"כ ביהושע שהבאתי לעיל ואז יש לנו טענה וחזקה על הירושה ואם ח"ו אנו נוטין מדרך התורה נפלה כל הטענה ואין לנו שום זכות על זה וכשנפל עוזר כשול עזור וכאשר ראינו בעינינו כמה עיקולי ופשורי הי' לכם ולכל ישראל בשנים האחרונים מעת שהתחילו לבנות את הארץ כמה נפשות נפלו מישראל שם בארצינו הקרושה בלא חמס בכפיהם ואין אשם ואשמה בנפשותם ע"י קנאת הערביים והכל הי' מכח שהטענה על ירושתנו לא הי' בשלמות כשאינו לגמרי על רוח תורתינו הקדושה ואין אני חושדכם שח"ו בעמל רוחכם תעשו זאת רק מפני שהבאתם עמכם בעלייתכם לארץ את רוח העמים שקלטתה בכם בהיותכם בארצות הגלות וכמאמר הכתוב ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם ורק רוח העם זר מתבוצץ בקרבכם וזאת הוא לכם למכשול ולפוקה אך לו עמי שומע לי כמעט אויביכם אכניע אמר הפסוק תעזבו את רוח העמים שהבאתם עמכם ותראו לעשות הכל עפ"י עצת גדולי התורה שיהי' הכל נעשת ברוח התורה כי הורתינו הקדושה עשורה בדעת לפתור כל שאלת החיים חיי המדינית באופן היותר טוב ומועיל בכל עידן ועידן באופן שיפריח הארץ בכל פינה ופינה ובכל מדה ומדה שלא יושבת ההילוך חיי מדינית בארץ אפילו על רגע והכל ברוח התורה וכדאמרו במדרש שה"ש בנות ירושלים רבנן אמרו אל תקרא בנות אלא בונות ירושלים זו סנהדרי גדולה שיושבין ומבינין אותה בכל שאלה ומשפט היינו שכל הבנין נחתך על פיהן וכל שאלת החיים והמדינה נפתר ע"י פיהם ואמרו בירושלמי דפאה בפסוק כי לא דבר ריק הוא מכם שאין ב"ד שנותנת נפשה על דבר שלא יתקיים בידם נמצא שיש כח ביד גדולי התורה לפתור הכל ברוח התורה ע"כ אחיי עמי כמוני וכמוכם אותה

נפשינו

נפשינו לראות בהצלחת הארץ הקדושה ובהרמת דיגלה ע"כ שמעו לי אם אתם רוצים לראות סימן ברכה במעשה ידיכם אז כייפו עצמיכם לחכמי גדולי הדור נושאי דגל התורה ואל תקשו לבכם שאין אתם צריכים להם כי אז לא תעשה ידיכם תושיה כי לא בכח ולא בחיל לבד תבנה הארץ כי אם ברוחי אמר ה' צבאות כי כשם שאנו צריכים לכם כי גם בימי שלנ"ה מצינו שבחר לכל מלאכה ומלאכה מביני דעת שקורין פאכלייט לכל דבר ודבר כך בזמנינו יודה כל אחד שבלא פאכלייט אין לבנות הארץ ע"כ יודה כל נבין שאנו צריכים לכם ולפעלתכם אבל גם אתם תדעו שגם אתם צריכים לגדולי תורה שיהי' הכל נעשה ברוח התורה ואז יהי' קיום לפעולתכם וכעין זה אמרו בסנהדרין ד' מ"ה אלמלא דוד שהי' יושב בתורה לא הי' יואב בן צריה מצליח במלחמה ואלמלא יואב לוחם מלחמה לא הי' יכול דוד להיות יושב ועוסק בתורה עיי"ש וזכות אבותינו הקדושים יעורר רצון העליון לגמור מעשה ידיכם בשלימות ואין שטן ואין פגע רע ולא יתייצב איש בפניכם ויתפרדו כל פועלי און ובכל אשר נפנה חפץ ה' יצליח בידנו והארץ יתן פריו בברכה מרובה ושפע שלמעלה יבא לנו ממרום בשופי גדולה וכפירוש רש"י בפסוק וכימיך דבאך וז"ל כל הימים אשר אתם עושים רצונו של מקום יהיו דבאך שכל הארצות יהיו דובאות כסף וזהב לארץ ישראל שתהא מבורכת בפירות וכל הארצות מתפרנסות הימנה וממשיכות לה כספם וזהבם הכסף והזהב כלה מהם שהן מזיבות אותם לארצכם עכ"ל ולכל זאת נזכה רק אם הארץ נבנה ברוח התורה עפ"י עצת גדולי התורה וכן הי' בימי עזרא שההמון כייפו את ראשם לנושאי דגל התורה (עיין מלבי"ם שם) וכך בנו את הארץ וכך צריך להיות גם בזמנינו ואז יחזור אליה כל הדרה הראשון שהיתה יפה נוף ומשוש כל הארץ ויתגדל ויתקדש שם שמים על ידינו וישתלשלו הדברים עד שתבא הגאולה שלימה בביאת בן דוד משיח צדקנו ב"ב אמן כן יאמר ה' אמן ואמן.

ובזה נשלם פתיחת הספר שבח לאל בורא עולם.

כוננתי את ספרי על ארבעה פרקים

פרק ראשון

מדבר מענין חבלי משיח אשר יקרה אותנו באחרית הימים כיעוד יעקב אבינו ע"ה ונקרא:

פרק הצרות וחבלי משיח.

פרק שני

מדבר מגאולתן של ישראל ונקרא:

פרק הפדות והגאולה.

פרק שלישי

מדבר ממ"ע דישוב בארץ ישראל ונקרא:

פרק הישוב והבנין.

פרק רביעי

מדבר מאחדות ושלום ישראל ונקרא:

פרק האחדות והשלום.

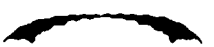

אם הבנים שמחה

פרק ראשון

פרק הצרות וחבלי משיח

ונקרא

מאמר קול דודי דופק

ידוע דאמונת ביאת משיח צדקנו אצלינו זרע אברהם יצחק ויעקב תלמידי משה רבינו עבדי אדונינו מלך דוד הוא כלל מונח ויסוד מוסד והיא תקוע בלבנו מגדלינו עד קטנינו עמוק עמוק עד שאפילו כל הרוחות שבעולם וכל המהפכות וכל אנדרלמוסיות שבאים לעולם אינם יכולים לזוז אותה מלבינו אפילו זוז כל שהוא ואף אם יתמהמה אנו מחכים לו בכל יום שיבא בב"א ואין אנו עושים לו זמן ולא סברות מן המקראות להוציא זמן ביאתו כי הוא מן הדברים הנעלמים והחתומים סתום וטמון מכל בן חי וכמאמר רשב"י במדרש שה"ר אם יאמר לך אדם מתי כן דוד בא אל תאמין לו כי ליבא לפימא לא גליא וכאשר האריך בזה גם רבינו הרמב"ם בפירושו למשנה פ"י דסנהדרין ובאגרתו הנפלא והקדוש הנקראת אגרת תימן עיי"ש, אך נבאו לנו נביאנו וגם חכמינו ז"ל בש"ס ובמדרש ובספרי הקבלות מגודל הצרות והריגות ורדיפות שיהי' נעשה לעם בני ישראל באחרית הימים קודם ביאת המשיח מזה לבד יש להכיר זמן התנוצצת אור של משיח כאשר מבואר בספרותינו הקדושים דקישוי הגלות אין מתחיל רק אחר זמן צמיחת הגאולה (עיין עבודת עבודה על ע"ז לרבינו הגאון מהרש"ק מבראד ד' ט' ע"א בבאור מאמר שני אלפים ימות המשיח) וכן כתב רש"י (בישעי' כ"ו י"ז) בפסוק כמו הרה תקריב ללדת תחיל ותזעק בחבליה כן היינו מפניך ה' וז"ל רואין אנו צרות מתחדשות וסבורים אנו שהם מיני סימני ישועה וגאולה לפי שאנו מובטחים ליגאל מתוך צרה וצוקה כיולדה זו מפניך מפני גזרותיך עכ"ל וכל אלו הצרות והגזרות קשות ושמדות הבאים עלינו בעת הזאת עלינו לישא באהבה ובחיבה ולסבול בכל מאמצי כחנו כי הם חשובים לנו כקרבן כליל ועולה כאשר הבאתי לעיל בפתיחה בשם רבינו הרמב"ם באגרת תימן ולא חי"ו ליפול בספק הספקות ולומר כאשר ניבא הנביא האחרון על זמן דחבלי משיח כאשר יהיו הצרות משונות ורבות אמרתם שוא עבוד אלקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו הוגעתם ה' בדבריכם באמרכם כל עושי רעה טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ או איה אלקי משפט או נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי

ליראי ה׳ ולחושבי שמו והיו לי אמר ה׳ צבאות ליום אשר אני עושה סגולה וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו ועיין רש״י שם שפירש אז נדברו וגו׳ אני משיב על דבריכם אז בעשיית הרשעים רשעם והטובים הלכו קדורנית מפני נדברו יראי ה׳ שלא לידבק במעשיהם הרעים ואני לא נשכחו דבריכם מלפני ואעפ״י שאיני ממהר להשיב גמול כי הקשבתי ושמעתי וציויתי לכתוב להם בזכרון והיו לי דבריהם מקויימים ליום אשר אני עושה סגולה אשר אצרתי והנחתי לשלם בו גמולו ושם אראה אתכם מה בין צדיק לרשע עכ״ל הקדוש הרי דמלאכי הנביא האחרון ניבא מה שיקרה אותנו באחרית הימים מהצרות שישתרגו עלי צווארנו בזמן החבלי משיח עד שימצאו אנשים שיאמרו שוא עבוד אלקים ומה בצע כי נשמור תורתו וכל עושה רעה טוב בעיני ה׳ ובהם הוא חפץ ואיה אלקי משפט והם הדברים ששמענו בזמנינו בימים המרים שהגיענו כעת אך יראי ה׳ והדבקים בה׳ דברו איש אל רעהו שלא לידבק במעשיהם הרעים וחזקו ואמצו איש את רעהו כדברו של ישעי׳ סי׳ ח׳ חיכיתי לה׳ המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו היינו אף שמסתיר פניו מבית יעקב אעפי״כ אחכה וקוה לה׳ והקבה״ו שומע ומקשיב דברים חללו שדברו יראי ה׳ איש אל רעהו ביום צרה וכותב דבריהם בספר זכרון ואח״כ בבא יום הגמול והישועה יראה הקבה״ו את החילוק בין אלו שדבקו בו ובין אלו שסרו ממנו וגר״ל דעל צדיקים הללו שנכתבו בספר לזכרון לפניו כיון דניאל באמרו ביום ההוא ימלט כל הנמצא כתוב בספר היינו אלו שדבקו בהקב״ה אף בעת ההסתר פנים ונכתבו בספר לזכרון אלו ימלטו בעת הצרות של חבלי משיח. שוב מצאתי שאחד ממפרשי התנ״ך פירש כן דדניאל כיון בדבריו על הספר שניבא מלאכי הנ״ל וכעת בעת סדרי הדברים לבית הדפוס אין בידי שום ספר ע״כ איני יכול לציין המקום בתנ״ך ע״כ בודאי יחזק עצמו כל איש הישראלי בעתות הקשות האלה ובל ימעד קרסולו כי בא יבא העת אשר יתגלה לעיני כל החילוק בין עבוד אלקים ללא עבדו כנביאת הנביא ויקיים בעצמו מה שאנו אומרים בתפלה ובכל זאת שמך לא שכחנו כדאי לנו לישא כל עול הגליות בכל חומרותיה עלינו מפני גודל הגמול שיעשה לנו הקבה״ו ליום אשר יעשה הסגולה לשלם גמול לכל אחד כפי פעלו אשר פעל עם הקבה״ו.

אולם לכאורה יפלא הדבר מאד למה יעשה ה׳ ככה להביא לנו משיחו באמצעות הצרות הגדולות הכי קצרה ח״ו יד ה׳ מלהושיענו בלי צרות

צרות הלא הי׳ יכול משיח צדקנו לבא מתוך רוב טובה שהי׳ משפיע לנו, אך כבר גילה לנו רבינו האוה״ח הק׳ בפ׳ בהר ברוח קדשו טעם הדבר בזה משום דבאמת יש שתי בחינות בביאת משיחנו בחי׳ הא׳ בחינת רוממת וגדלות והוא בחינת זכה שאמרו חז״ל ובחי׳ הב׳ מתוך עניות ודחקות וזהו שרמז הנביא (זכרי׳ ט׳) הנה מלכך יבא לך וכו׳ הוא עני ורוכב על החמור היינו בבחי׳ עני שהוא רוכב על החמור והוא בחי׳ לא זכה ואלמלי היינו עושים רצונו של מקום ושומרי מצותיו אז הי׳ הגאולה מתוך עשירות וגדולה אבל בעת שנהי׳ בבחינת אין עושין רצונו של מקום יהי׳ מוכרח להיות הגאולה מתוך תוקף הצרות ודחקות ועניות ר״ל מפני שאלו הצרות ישלימו הזכות שהי׳ לנו ע״י שמירת התורה והמצוה ע״י״ש וכעת אינו לפני וכן כתב רש״י בסנהדרין ד׳ צ״ז ע״ב אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומע״ט ושמואל אמר דיו לאבל שיעמוד באבלו ופרש״י בלשון אחר דיו לישראל צער גלות אפילו בלא תשובה נגאלין עכ״ל. (ובדרשותי פירשתי בזה המדרש בפסוק או מי יחי׳ משומו אל ואמרו במדרש משומו אל משמואל ההי״ד וסלחת לעוני כי רב הוא עכ״ד המדרש והיא פלא ונראה עם פלוגתא דרב ושמואל הנ״ל דרב סובר דהגאולה תלוי בתשובה ושמואל סובר דדיו לישראל בצער גלות והוא ישלים התשובה וסובר המדרש דאין פלוגתא כלל בין רב ושמואל דבלא גלות גם שמואל מודה דצריך תשובה ואם יש צער גלות גם רב יודה דכבר נסלח לישראל עונם עם צער הגלות ונגאלין אף בלי תשובה וזה שאמר המדרש או מי יחיה משומו אל משמואל היינו אם יהי׳ הגאולה באופן שאמר שמואל ע״י צער גלות בלי תשובה דיהי׳ צרות רבות וגדולות ועל זה אמרו מגדולי חכמינו ז״ל בש״ס יתי ולא אחמיניה ההי״ד וסלחתי לעוני כי רב הוא היינו באופן זה גם רב מורה דכבר נסלח עון ישראל וגם אליבא דרב הוא ודוק.) ובספר נצח ישראל לרבינו מהר״ל מפראג אמר בטעם הצרות דחבלי משיח שהוא בחינת ההערך קודם ההויה ולפי גודל ההערך יש להכיר את גודל ההויה שיעשה לנו ש״ת בעת הגאולה וכן ראיתי להגאון יעב״ץ בסידור במעמדות ליום שני שכתב בזה״ל הגדולה וההצלחה עפ״י הרוב צומחת אחר היאוש מחמת הנפילה ברע עצום תחלה כמו שהוא הענין בהויה והמציאות שאחד מארבע סיבותיו הוא ההעדר קודם וכמו שאמרו חז״ל (תמורה ל״א) לכי גבל מסרח ומזה בא ענין ירידתינו אנחנו האומה הנבחרת פלאים בגלות בטרם באנו אל המנוחה והנחלה והאחרון הכביד מאר לפי ערך הטוב המוחלט המתמיד

הצומח

הצומח אחריו ולזה אמר כשהן יורדין יורדין עד לעפר ומשם עולין שנאמר ישפילה עד עפר וכתיב כי שחה לעפר נפשינו קומה עזרתה לנו עכ"ד, הרי לפי דבריהם הוא ענין טבעי שקודם הוייתינו הגדולה צריך שיהי' העדר גדולה כמו שהוא בטבע בכל המציאות וכמו שאמרו לכי גבל נסרח.

ואני למדתי עוד טעם לזה למה מסבב הקבה"ו לנו צרות ורדיפות נוראות קודם ביאת משיחנו בב"א מדברי המקובל אלקי בעל שערי אורה (שהי' ממקובלי הגדולים מימי קדמון אשר גם רבינו הב"י מביאו כמה פעמים) מרבינו יוסף גיקטילא בספרו צפנת פענח על הגדה בפיסקא ברוך שומר הבטחתו לישראל שכתב בזה"ל ואמנם יש לנו לחקור חקירה גדולה ונכונה והיא טעם הגלות אשר במצרים הוא לסוד גרול וזה כי מאחר שהשי"ת בחר בזרע אברהם אלו לא יתנם בגלות א"א להם לקבל התורה כי אלו הרבה אותם והפרם והשפיעם בלי גלות והיו מתאחזים בארץ ומצליח עליה והם מבלי תורה מקובלת מפי הגבורה האיך היו מכריחם להוציאם למדבר ולאסור עליהם כמה דברים שהיו רגילים בהם בין במאכלות בין בעריות בין בשאר דברים ואילו יתעכב לאחד מהם היום לאכול בשר או לשתות יין אנו מצטערים לרוב אחר שאנו מורגלים בהם כ"ש באיסור תרי"ג מצות לדורי דורות היש דבר קשה ליצרו של אדם יותר מזה והנה הוצרך יתברך להגלותם במצרים וכו' ולא היו רשאים לצאת ממנה כי כולם תחת שעבור הגלות היו עומדים וכו' וכששלח הקבה"ו למשה רבינו ע"ה א"ל לך אמור להם לישראל תרי"ג מצות יש לכם לקבל אם אתם מקבלים הנני גואל אתכם ואם לאו היו בהיותכם וכך היתה ההסכמה במצרים כד"א בהוצאך את העם וגו' והסוד כלו רמוז בפסוק זה שמי לעולם וא"כ נמצאת גלות מצרים לקבל התורה סבה לגמול הטוב והגדול הנשפע עלינו מאתו יתברך עכ"ד הקדושים למידין אנו מדבריו שסוד הגלות הי' כדי שירצו לצאת למדבר לקבל את התורה דאלו היו שרויין בטובה מיאנו היו לצאת למדבר שממה ולקבל את התורה ולאסור עליהם מה שהיו רגילים מקודם ועפי"ז גם אנו נאמר בטעם הצרות שיהי' לנו קודם ביאת המשיח רידוע דגאולה זו האחרונה יהי' נצחית ואין אחריה גלות ושעבוד והקבה"ו רוצה דאף נפש אחת ישראלית לא ילך לאבוד בין העמים כדכתיב ואתם תלקטו אחד אחד ולא יחד ממנו גרח ועתה אם הגאולה הי' מתוך טובה ושלוה והשקט בין העמים היו נמצאים הרבה והרבה מאחינו בנ"י שלא היו רוצים לצאת כי מה חסר להם פה בגלות

המה

אם הבנים שמחה

המה עשירים וחשובים ושרים בין העמים כמו הראטהשילדס והבאראנען מישראל שהשיגו גדולה וכבוד ונתרוממו לשרים וחורי ארץ מה להם ולמשיח ולארץ ישראל להם יש פה משיח וירושלים ואינם צריכים למשיח יותר טוב ממה שיש להם פה וכאשר עשו באמת כן עשירי ישראל שהיו יושבים בשלוה בבבל בימי עזרא כאשר כתב דש"י בקידושין ד' ס"ט ע"ב דאפילו כשרים שהיו יושבים בשלוה ובעשירות בגלות לא עלו עמו רק העניים והמדוכאים הלכו אתו ע"ש וכן אביא בסדר הדורות ה' אלפים ש"פ בהשמטה בשם ספר מעשה נסים סי' ט' בזה"ל ר' יוסף שמש בבחרותו למד בישיבת הגאון מו"ה פינחס סג"ל כשהי' אב"ד בק"ק פולדא והי' אז שנת ש"פ ואמר בשם רבו הג"מ ולאק בעל מחבר סמ"ע מה ששכיחין גזרות בק"ק ווירמשא יותר משאר קהלות ומדינות כי בחורבן בית ראשון באו ונתיישבו בק"ק ווירמז ואחר כלות ע' שנים גלות בבל חזרו הגולים לירושלים וא"י ואלו אשר היו בווירמיז לא חזרו לא"י וכתבו יושבי ירושלים לאנשי ק"ק ווירמיז שיבואו גם המה לישב בא"י כדי שיהיו יכולין בג' רגלים לילך לירושלים שהוא רחוק מאד מהם לא השגיחו על זה וכתבו השובה שבו אתם בירושלים הגדולה ואנחנו פה ירושלים הקטן כי באותו הפעם היו חשובים מאד בעיני השר והנכרים והיו עשירים גדולים ובענין זה נתחדש עליהם גזרות יותר משאר הקהלות ומדינות ע"כ"ל, ונדאה לי להוסיף דאולי מטעם זה היתה תמיד ארץ אשכנז יתד תקועה לרעה לישראל כי כל הצרות והגזרות יצאו תחלה משם כאשר נודע מקורות ימי חיי ישראל מימי הביניים עד עתה בדורינו ע"כ"פ אנו רואים דמפני שהחזיקו עצמם לבטוחים במדינתם על כן בא עליהם הצרות והגזרות והגלות וכן הוא מה"ט בכל ארצות הגולה יען שהסיחו דעתם מלישב ולשוב לארץ ישראל ע"כ מעצה העמוקה של גדול העצה מסבב תמיד גלות ושעבוד קשה עליהם כדי שירצו לשוב לא"י וכן ראיתי ביעב"ץ בהקדמת סולם בית אל כתב ג"כ כן דעל היסח הדעת מא"י באים הגזרות הקשות תמיד על ישראל וזה אמת וברור והוא סוד הגלות וכמו שכ' רבינו המקובל הנ"ל.

ועתה בא ברוך ה' וראה כי דברינו מפורשים במדרש חז"ל בפסוק וישלח את היונה יונה הוא סימן לישראל כשם שלא מצאה היונה מנוח לכף רגלה כך ישראל לא יהי' להם מנוחה בגלות שנאמר ולא יהי' מנוח לכף רגלך וכשם שהיונה שבה אל התיבה כך ישראל עתידים לשוב לארצם מן הגלות מפני עול הגוים שנמשלו למים שנאמר הוי המון עמים רבים

רביב כהמות ימיב יהמיון (ישעי׳ י״ז) עכ״ד המדרש באגדת נח סי׳ ח׳ הרי מבואר במדרש שהגלות ידהקם לארצם וכן נשנו הדברים במדרש איכה א׳ בפסוק היא ישבה בגוים ולא מצאה מנוח ר״ש בן לקיש אומר הא אם מצאה מנוח לא היתה חוזרת וכן הוא בב״ר סי׳ ל״ג ולא מצאה היונה מנוח יהודא בר נחמן בשם ר״ש אמר אילו מצאה מנוח לא היתה חוזרת ודכוותה היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח אילו מצאה מנוח לא היו חוזרים ודכוותיה ובגוים ההם לא תרגיע ו״א יהי׳ מנוח הא אילו מצאו מנוח לא היו חוזרים עכ״ל, וכתב על זה בספר תורה תמימה בזה״ל והכי פירושו היא ישבה בנפש חפיצה בגוים ולא היו נותנת לב לשוב ולחזור לארץ ישראל אלא שלא עלתה בידה לפי שלא מצאה מנוח והנה הדרשה הזאת יקרה היא מאד בהשקפתה הבהירה וחד קילה ישמע בכל דור ודור עד היום הזה עכ״ל עכ״פ נודע לנו מדברי חז״ל הנזכרים לעיל סוד הגלות וקישוי הגזרות שבאים ע״י נו תמיד מימים ימימה כדי לעורר אותנו משינת הגלות והקיל קולדודינו זה הקבה״ו דופק על פתח לבנו לעורר בנו החשק והכסיפה לשוב לארצינו הקדושה אשר כבר הסתנו דעתינו ממנה זה כמעט אלפים שנה והתפשרנו עם שלוה קטנה ומיעוטה לישב בגוים בכחישת כבוד ה׳ וכבוד אומנו וכבוד ארצינו הקדושה ומכרנו את בכורו של ישראל עבור נויד עדשים של ארץ העמים.

ועל זה בוכה השי״ת כמבואר בחגיגה על גאונם של ישראל שניטל מהם וניתן לגוים (וכעת אין הגמ׳ לפני לציין על הדף ועל הלשון כי אני כותב בלי ספרים) וראיתי לאחד מן הגדולים הקדמונים שפירש דבריהם ז״ל דהקבה״ו בוכה על מה שניטל כל גאון ויקר מישראל שנאבד מהם הרגש של גאון שיש יכל אומה ואומה שמתגאה על אומתו וישראל אינו מרגיש שום יקר וכבוד על שהוא ישראל (עד האט פֿערלאָרן דען זעלבסט־בעוואוסטען שטאָלץ פֿיר זייגע הייליגע נאטיאָן) עד שמכר כל גאונו וגדולתו עבור נויד ערשים שמושיטין לו בארצות הגלות ועל כן מוכרח הקבה״ו לבא בקול דודי דופק אלו הגזרות קשות שמתחדשים לנו בכל עת כדי לעורר בנו הרצון לשוב לארצינו ולכבודינו ובזה נראה לפרש מא״ק כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחז זה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם וכבר אמרו חז״ל על לשון ונתתי דמשמע בשורה טובה (עיין הוריות ד״י) אבל בהנ״ל יובן דהבונה דשי״ת מבשר לנו דבעת שכבר נטבעו בגוים כל כך עד שמחשבים ישיבתם בארצות הגולה לארץ אחוזתם והסיחו דעתם לשוב לא״י אז יתן שי״ת נגע צרעת בבית

בבית ארץ אחוזתם היינו בארץ הגולה דחשביהו לארץ אחוזה שלהם יתן השי"ת כמה מיני נגע צרעת עד שיפקחו עיניהם וידעו כי מי לך פה ומה לך פה ויתנו לבם לשוב אל אחוזת אבותינו וכאשר אנו רואים בימינו שאחר כל הצרות שהגיענו כל אחד ואחד מישראל כוסף וחומד אל ארץ אבותינו ומה מאד הי' מאושר ומוצלח אם היו מניחים אותו לשוב אליה וכל זה מעצה עמוקה של אלקינו ואלקי אבותינו שחושב עלינו מחשבות טובות שלא להטמע בארצות הגוים רק לשוב אל ארץ שנשבע לאבותינו לתת להם ולזרעם אחריהם, ועיין תנד"א פי"ח שאין בע"ב נעקרו מן העולם ויודדין לארץ (היינו שיורדין מנכסיהון וממצבם) אלא בשביל שאוכלין ושותין ומבעטין מתוך טובה ואינן עוסקין בד"א ודברי תורה (כי טוב תורה וד"א) ועליהם אמר הכתוב תחת שלשה רגזה הארץ וכו' ונבל כי ישבע לחם ע"ל ונתקיים מאמר זה באחב"י שבמדינות בעהמע"ן מעהרן ואשכנז שישבו בעשירות גדולה ובעטו כל כך עד שנשכח מאתם שהמה זרע ישראל עד שהוכרח לשלוח אחד שיזכירם שהמה בני אברהם יצחק ויעקב.

והנה בפסוק ושב ה' אלקיך את שבותך פירש רש"י שגדול יום קיבוץ גליות ובקושי כאלו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו כענין שנאמר ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל ע"ל בבאור דברי רבינו נראה לי עם מה שראיתי בסה"ק אוהב ישראל לרבינו מאפטא זי"ע בלקוטים לפסח בבאור מדרש תהלים בפסוק מארצות קבצם שכתב המדרש וז"ל כשם שהצפור נתונה ביד הצייד כך היו ישראל משוקעים במצרים שנאמר וארד להצילו א"ר אבהו בר' אחא בשם רבינו כך היו ישראל נתונים בתוך מצרים כעובר שהוא נתון בתוך מעיה של בהמה וכשם שהרועה נותן ידו בתוך מעיה ושומטו כך עשה הקבה"ו שנאמר לבא לקחת לו גוי מקרב גוי א"ר איבו בשם ריב"ז כשם שהזהבי הזה פושט ידו ונוטל הזהב מהכור כך הוציא הקבה"ו את ישראל ממצרים שנאמר ואתכם לקח ה' מכור ברזל ממצרים ע"ל המדרש ולהבין ענין ג' הדעות אלו וטעמם והחילוק שיש ביניהם (במשלם שכל אחד המשיל משל אחרת) כי חז"ל דברו כאן נגד ג' כתות שיש בישראל צדיקים בינונים רשעים ומי שממשיל את ישראל לצפור דיבר בצדיקים גמורים והיינו כמו שהצפור ביד הצייד אין לו שום שייכות וחיבור עמו כלל כי הוא בריה בפ"ע רק שהיא כלוא בידו וכהצייד פותח ידו מיד בורה הצפור ולא ישוב אליו עוד כמו כן היו הצדיקים בגלות מצרים שלא הי'

להם

להם שום שייכות אל הקליפות רק שלא היו יכולין לצאת משם ובחסדי השי"ת ירד להצילם והוציאם מבלי שום קישוי ומי שממשילם לעובר במעי בהמה מדבר בבינונים היינו כמו שעובר יש לו שייכות קצת עם הבהמה מצד שהוא אמו גם היא נגרד אחריה כמו כן היו הם במצרים שהי' להם שייכות קצת עם הקליפות אבל לא כל כך ח"ו כי אעפי"כ ניכר העובר שהוא בדיה בפ"ע ומי שממשילם לזהב שבכור מדבר ברשעים ולכך מדמה אותם לזהב שבכור המעורב עם הפסולת שהזהב עם הפסולת הוא אחד ואינו ניכר בפ"ע כך היו הכ במצרים שהי' להם התחברות גדול עם הקליפות ר"ל וגם הם הוציא הקבה"ו עכ"ד רבינו, ונראה לי שעל מדרגה הג' מרמז לנו פסוק הנ"ל שצריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו כדכתיב ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל היינו לרשעים דיהיו קשורים ואגודים ומחוברים בעומק הקליפות כל כך עד שהקבה"ו יצטרך לאחוז בידם ולהוציאם מעומק שקועיהם בגלות בהתחברותם עם הגוים בכל דרכיהם משא"כ בבינונים וכש"כ בצדיקים לא יצטרך שי"ת לשום קישוי כי מיד שיהיו נפתחו שערי הגלות יריצו הם מצד עצמם מבלי שיצטרך שי"ת לאחוז בידם ולהוציאם וזה אמת וברור, וממש נתקיים זאת ביבינו שהרבה מבני עמנו כבר נטמעו ונשקעו בין העמים וחשבו עצמו ללא בני עמנו וללא בני אל חי בא אותו רשע ועשה הגזרה של הראסטן־גיזעטץ ובחיפוש אחר חיפוש אחר מקור האבות משלשה דורות מלפנים עד שהמציא אותם לזרע אברהם יצחק יעקב ונתקיים בם נבואת הנביא והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי היינו שהגיעו למקום ודרגא שחשבו כולם עליהם ללא עמי יחשוב הקבה"ו מחשבה טובה שיאמר להם בני אל חי ועל אלו קאמר חנביא ואתם תלקטו לאחד אחד וכדברי רבינו מאפטא שאפילו הרשעים גמורים יתבררו ויוציאם הקבה"ו מעמקי הקליפות כי לא ידח ממנו נדח כתיב.

וכן ראיתי בספר מלבושי יו"ט להקדוש מזידוטשוב זצ"ל שהביא בשם הר' ר' מענדעלע מרימאמנוב זי"ע שאמר שגם בן השני שבהגדה יהי' לו תיקון בגאולה אחרונה והקדוש הנ"ל מרוב אהבתו לישראל לא רצה להזכירו בשם רשע ע"כ אמר רק בן השני פוק חזי עד כמה צריך להיות אהבת ישראל (וזה יהי' למוסר השכל לכמה וכמה שאוחזים קנה המדה בידם למדוד את אחרים לכנותם בשם רשע) דאפילו לרשע גמור כבן השני שבהגדה לא הי' רוצה קדוש ישראל הנ"ל לקרוא בשם רשע

וכן

וכן מצאתי בבני יששכר בז' נחמתות שהביא בשם המקובלים כן דבגאולה האחרונה יהי' תיקון אפילו להרשעים גמורים וכולם יגאלו אח"כ מצאתי כן בפירוש בפסיקתא רבתי פיסקא קומי אורי שהקבה"ו אומר למשיח ובעוונותיהם של אלו עתיד לשונך וכו' אמר לפניו דבש"ע בגילת נפש ובשמחת לבי אני מקבל עלי (היינו ליסבול כל אותו הצרות שאמר לו הקבה"ו) שלא יאבד אחד מישראל וכן הוא עוד בפיסקא גילו מאד ושם אמר משיח דאפילו על אילו ששחקו עליו ולא האמינו בביאתו הוא מכפר עליהן ושלא יאבדו עיי"ש.

דרי מכל זה שעד כמה יקר בעיני משיח ובעיני הקבה"ו אף נפש גרוע מישראל ומשיח מקבל עליו לסב ל כמה וכמה צרות רק שלא יאבד אף נפש היותר גרוע מישראל כי כולם המה זרע אברהם יצחק יעקב ובזהר הקדוש ראיתי (וכעת א"א לציין מקומו כי אני כותב בלי ספרים) דאפילו הפושעים שבישראל נאחזים בימין ונשרשים בקדושה על כן אסור לזלזלם וכש"כ לקללם ואדרבא מצוה לאהוב אותם ולקרבם, עיין בספר ליקוטי בית אפרים להגאון ר' נפתלי סופר אשר בסופו נדפס חידושים מרבו מרן ח"ס ושם ראיתי דבר נפלא וזה לשון רבינו ח"ס, בח"א אמרתי הא דאמרינן בפ' ב"מ דב"ש הי' קפדן וב"ה הי' אוהב שלום ורודף שלום ומקרב בריות לתורה לא שב"ש הי' קפדן שלא מן הדין ח"ו אלא ב"ש הי' מרחק אלו שהי' בהדין לרחק רק ב"ה ה' ענוותן יותר שלא מה"ד וקירב בריות שלא מה"ד היינו שהי' בדין לרחק אותן וה א קירב והלכה כב"ה עכ"ל הרי דרבינו ח"ס פסק בפירוש דהלכה כב"ה לקרב אפילו אותן שהי' מן הדין לרחק צריך לקרבן כמו שעשה ב"ה וכן מצאתי בספר נתיב מצותיך לרבינו המקובל ר' אייזקל מקאמארנא בנתיב אמונה שביל ששי אות יו"ד אחר שהביא מספר החזיונות לרבינו ח"ו ששאל לרבו האר"י ז"ל איך אמר עליו שנפשו יש לה מעלה כל כך וה י הקטן שבדורות הראשונים הי' צדיק וחסיד שהוא אינו מגיע לעקבו והשיב לו האר"י ז"ל וז"ל דע כי גדלות הנפש אינו תליה כפי מעשה הא ם הנראה לעינים כי בוחן לבות וכליות השם יתברך וכפי הזמן והדור ההוא מעשה קטן מאד בדור הזה שקיל בכמה מצות בדורות הראשונים כי בדורות האלו הקליפה והרע גברת מאד ומאד עד א ן קץ ועד אין שיעור מה שא"כ בדורות הראשונים ואלו הייתי אני חי באותן הדורות הי' מעשה וחכמתי נפלאות ועולה מכמה צדיקים הראשונים תנאים ואמוראים ע"כ בספר חזיונות הנ"ל וכתב על זה הקדוש הנ"ל וזה לשונו ומעתה בין

תבין

תבין אחי אם בימי מרן האר״י הי׳ התגברות הקליפות כל כך מה נאמר ומה נדבר בזמן הזה המר בודאי יש לנשק לכל מי שבשם ישראל יכונה ולעורר עליו אהבה וזכות כי כל מה שעושה הכל הוא מחמת התגברות הרע ומחמת הצרות והיסורים עד שנסתלק דעת כל אחד מהם וכל הרשעים שבמדינה זאת ובפרט במדינת אשכנז נשבע אני בחיי עולם שכולם אנוסים כתינוק שנשבה לבין הנכרים ובלי דעת ידברו וכולם מוכנים ברגע אחת לשפוך דמם כמים על קדושת שם הגדול באהבה ובשמחה ובלב שמח במחולין ורקודין עכ״ד הקדושים וכן הוא האמת שמוכן הוא לפי השגתו עד כמה שמשיג מן היהדות למסור נפשו עליה ואילו השיג יותר הי׳ עושה יותר עכ״פ חראה אחי שהקדוש איש אלקי הנ״ל אמר בפירוש שיש לנשק כל אותן אשר בשם ישראל יכונה וסובל עם הכלל עבור שגם הוא נקרא ישראל ומצוה לעורר זכות עליהם ולקרבם בכל מיני חיבה עד שנשבע בחיי עולם שכל הרשעים שבישראל בזמנינו המה אנוסים על הכל כתינוק שנשבה לבין העכו״ם דו״ק והעמק בדבריו כי הי׳ מפורסם לבעל רוח הקודש.

עכ״פ זה ברור ששום אחד מישראל אפילו היותר גרוע לא יהי׳ נדחה בעת הגאולה וישובו כולם לגבולם ושי״ת יקבלם באהבה וחיבה וכבר הי׳ כן בימי עזרא דכתיב הבאים מהשבי הגולה הקריבו עולות לאלקי ישראל פרים שנים עשר ועיין בהוריות ד׳ ו׳ ובתמורה ד׳ ט״ו דר׳ יהודה אומר דעל עבודת כוכבים הביאום שעשו בימי צדקיהו ופריך בגמרא והא מזידין היו (עי״ש בגמרא דדורו של צדקיהו שעבדו ע״ז היו עדיין בחיים והן ששבו מהגולה) ופרש״י דדורו של צדקיהו מזידין היו ובני קטלא נינהו ולא בני קרבן נינהו והיכא מתכפרין בהנך קרבנות ומתרץ הגמרא הוראת שעה היתה ופרש״י דאע״ג דהיו מזידין היו מתכפרין ורבינו גרשון מאוה״ג פירש בתמורה על תירץ הש״ס דהוראת שעה היתה וז״ל לפנים משוה״ד עי״ש (ונר״ל דהוא כהנהוג ביום שמחה למלך לחלק „אמנעסטיען״ לעוברי עבירה וכבר כתב השל״ה בספרו הקדוש דכל המדות שנמצאים עתה במלך בשר ודם נשתלשלין מן הקדושה עי״ש וכן גנבו הם מדה זו לחלק אמנעסטיען ביום שמחתן מן הקבה״ו שעשה אז כן ביום שמחת הגאולה בימי עזרא ליתן אמנעסטיא לאלו שעבדו ע״ז במזיד שיכפרו בקרבן כשוגג אף שהיו מזידין כדי שלא ידחו משמחת הגאולה) עכ״פ הנך רואה שהקבה״ו אז אפילו לאלו הכופרים גמורים עובדי ע״ז שאין לך דבר יותר חמור מזה כמבואר בשבועות ד׳

י״ג ע״א אעפי״כ לא דחה אותם משמחת הגאולה גלל כן בדוד לי שגם עתה בעת שנזכה לגאולה בב״א בודאי לא יהי׳ נדחה שום נפש מישראל אפילו מן הפושעים והמורדים היותר גדולים הנמצאים בזמנינו מה גם בימינו כמעט אינם נמצאים שיהיו בבחי׳ יודעים את רבונם ומכוונים למרוד בו ח״ו רק המה כתינוק שנשבה בין העכו״ם אשר אינם יודעים ולא נתגדלו על רוח התורה והמה אנוסים על הכל וכדברי הקדוש איש אלקי מקאמארנא הנ״ל אשר ודאי דמצוה לקרבם וכדברי הרמב״ם בה׳ ממדים שהבנים של הפורשים מצבור כמו של הקראים דבניהם כבר נתגדלו שלא ברוח התורה אינם בכלל ההרחקה אדרבא מצוה לקרבם עי״ש על כן דורנו זה ודאי דחביבים לגבי הקבה״ו ויתקרבו בעת הגאולה בב״א וכן אנן אינן רשאין לרחקם אדרבא מחויבים אנו לקרבם כעת אחר כל אלו הצרות שהגיענו מתוקף הגלות שעבר עלינו בשנים הללו וגם רשעי ישראל לא פלטו מהגלות וגם סבלו בעד ששם ישראל נתכנה עליהם וכבר נתרכך לבבם והכירו כי שקר נחלו להם אבותם בהרעפארעם שהנהיגו להם אבותיהם מדורות שלפנינו ומאד היו שבים אלינו בכל לבבם רק שאבדו הדרך שכבר נתנכרו מאתנו בודאי מחויבים אנו ליתן ידינו להם לקרבם בכל מיני קרבות ובאהבות של אחים והם הם בכלל דברי הרמב״ם הנ״ל שהבאתי לעיל שהבנים של הפורשים מדרכי התורה מצוה לקרבם שהמה בכלל תינוק שנשבה לבין העכו״ם והלום ראיתי בסה״ק אזור אליהו לבעל שבט מוסר סי׳ ק״מ שהביא ילקוט תהלים וז״ל נערת גוים זה עמלק אבדת רשע זה עשו יכול אף יעקב במשמע רשעים לא נאמר אלא רשע עכ״ל וכתב על זה והנה מאמר זה תמוה באומרו יכול אף יעקב במשמע אמנם נראה בשנקדים לדקדק שלא אמר אף ישראל במשמע רק אמר יעקב במשמע הם מי שאינו הגון כדאחז״ל והי׳ משמע שגם רשעי ישראל ח״ו נאבדים בחטאם כשם שנאבד עשו ברשעו גם המכונה בנו יעקב שהוא דשע יהא נאבד כמוהו לזה אמר יכול אף יעקב במשמע שהוא רשע ולא אמר ישראל לזה השיב רשעים לא נאמר אלא רשע לרמוז דוקא עשו וזרעו נאבדים אמנם אם הי׳ אומר רשעים הי׳ משמע כל מין רשע בין ישראל בין מאומות העולם אמנם רשע מרמז על מין אחד שהוא עשו אבל רשעי ישראל אינן נאבדים וח״ו שיאבד אפילו פרסה מישראל כי אפשר להם בתיקון יסורים וכדומה ואין רשע שבישראל שאינו מהרהר בתשובה עכ״ל.

ואגב אומר דבר פלא שראיתי במהרי״ל ה׳ עשי״ת שכתב דלימות המשיח אין

אין מקבלין בתשובה ודוגמת זה אין מקבלין גרים אז דהמתנייר אז אין עושה מאהבת השי"ת רק לשמוח בשמחת ישראל ומאחר דאנו מצפין לישועה בכל יום מי שאינו שב ויבא משיח במהרה בימינו שוב לא מצי שב וישאר בחטאו ח"ו עכ"ל והוא רבר המפליא דלא יהני אז תשובה ח"ו ובמדרש שה"ש פ' ז' מצינו להיפך וזה לשון המדרש על פסוק זכרי' ט' משא דבר ה' בארץ חדרך חדרך זה מלך המשיח שעתיד להדריך כל באי עולם בתשובה לפני הקבה"ו (עיין מת"כ שם דהיא בחילוף ח' בה"א כמשפט אחה"ע) וכן הוא בתנד"א סופכ"ב וז"ל אבי שבשמים יהי' שמך מבורך לעולם ולעולמי עולמים ותהא לך קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקום מושבותיהם על מה שאמרת שאתה מקבל את פושעי ישראל בתשובה שאפילו הגדיל אדם עבירות זו למעלה מזו ועשה תשובה הריני עמו ברחמים ואקבל את תשובתו ואפילו עומד ומחרף ומגדף כלפי מעלה ויחזור ויעשה תשובה אתה הקבה"ו מוחל לו על כולם שנאמר או תפקחנה עיני עורים ואזני הרשים תפתחנה או ידלג כאיל פסח ותרן לשום אלם וגו' ואין עור וחרש ופסח ואלם אלא מי שהוא חסר דעת בדברי תורה וחסר מעשים טובים שהרי נאמר כי נבקעו במדבר מים ונוזלים בערבה עכ"ל ופירש המפורש דר"ל ראם אלם וחרש כפשטיה מה נתינת טעם הוא זה כי נבקעו וגו' אבל אם נדרש בד"ת א"ש לכך תפקחנה עיני העורים לפי שנבקעו במדבר מים ר"ל כי מלאה הארץ דעה עכ"ל. הרי דהקרא מדבר מימות המשיח דאז יהי' מלאה הארץ דעה ואעפי"כ יהי' מועיל תשובה אפילו למחרף ומגדף כלפי מעלה ח"ו וכן כתב רש"י שם בישעי' בפסוק זה אז תפקחנה עיני עורים וז"ל אותם שהיו עד הנה עורים מהביר את מוראו עליהם ואזני חרשים שלא היו שומעים לקול נביאים עד הנה תפקחנה ותתפחנה כי אתן להם רוח נכון ליראה אותי' עי"ש בכל הקאפיטל דמדבר מעת הגאולה וכן הי' בימי עזרא שנתקבלו בקרבן וכמו שהבאתי לעיל א"כ דברי רבינו המהרי"ל הם פליאים לכאורה.

וליישב את דבריו נ"ל דכוונתו הי' רק לאיים על השומעים לעשות תשובה תיכף ומיד עוד טרם ביאת משיח צדקנו כי בודאי יותר במעלה הוא תשובה כזו כידוע מחז"ל אבל באמת גם רבינו המהרי"ל יודה לדברי רבותינו בעלי מדרש הנ"ל דמשיח יקבל בתשובה לכל אחד מישראל. עיין מלכים ב' י"ד כי ראה ה' את עני ישראל מורא מאד ואפס עצור ואפס עזוב ואין עזר לישראל ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ירבעם בן יואש ובתנחומא אמרו על זה הפסוק לא

דבר

דבר ה׳ למחות את שם ישראל אין הקבה״ו מבקש שיפסול אחד מישראל ראה מה כתיב ואל יאמר בן הנכר הבדל יבדילנו ואם על בן הנכר לא אמרתי לפסלו על בניי על אחת כמה וכמה עכ״ל.

וכדברים האלה יצאו מפי רבינו איש אלקים קדוש מרנא ר׳ ישכר דוב מבעלז זצוק״ל זי״ע בשנת תרע״ד כשפרצה המלחמה שנקראת מלחמת העולם הראשון והוא ברח ממשכן כבודו ונמלט לעיר ראצפערט אשר בארץ הגר ובעת הזאת היתה עוד שבתי בק״ק בוסערמין אשר הוא עיר קרובה לראצפערט וכמעט כל משך התגררותו של רבינו ז״ל שם הייתי סוכך באברתו והייתי מקורב אצלו ואצל בני ביתו והייתי נכנס ויוצא בביתו (ובעיר בוסערמין השכנתי קצת מקרוביו והרבה פעמים השתדלתי עבורם אצל הממשלה דשם) ומכל המדינה נהרו אליו לקבל פני קדשו ופעם אחת הי׳ אצלו קיבוץ גדול מחכמי המדינה שהי׳ עוד אז מדינה גדולה עם גדולי תורה גאוני דור וזקני הדור גדולי המדינה קדושי עליונים היו יושבים לפניו ובראשם הי׳ האי סבא קדישא שלשלת היוהסין מו״ה משה דוד טייטלבוים אבדק״ק מאדיאר־לאפוש בזיעבענבירגען נכד ותלמוד מובהק למרן בעל ייטב לב ז״ל (והוא הדפיס שו״ת השיב משה לזקנו רבן של ישראל בעל ישמח משה וכל ספרי זקנו בעל ייטב לב) והי׳ דברן ודרשן נפלא וערך וטען לפני רבינו מבעלז היות שעם בני ישראל שרויין בצער כמעט בכל העולם והצרות תקופות ותכופות הרבה מאד ואין תרופה למכות ישראל זולת אם יתעוררו כולם יחד כל הכלל ישראל לתשובה והי׳ מן הראוי שתנועה זו על התעוררות התשובה יצא מיד צדיק הדור כמותו שהכתירו אותו בדוד הזה לצדיק הדור ואם ההתעוררות לזה יצא ממנו בודאי יפעל על הדור להשיב את לבם לאבינו שבשמים ובזה ישיגו את הישועה הממתינים עליה כל כך קשה כל כלל ישראל כה טען לפניו כמעט שעה שלמה והטעים את דבריו בטעמים מתוקים ונפלאים שרק עליו מוטל דוב זה, וכאשר השלים את דבריו פתח רבינו פיו קדשו וענה לו רק תשובה קצרה וחדה בזה הלשון **לאפושר רב זענט אידר שאן פארטיג מיט אירע טענות אז משיח וועט קומען וועלין יודען תשובה טון דער עיקר איז דאס יודען זאלין זיך ליב האבען איינער דעם אנדערן וצריך לאהוב אפילו לאיש היותר גרוע שבישראל כנפשו ולאחד הלבבות ולרחק כל דבר הגורם פירוד לבבות ובזה תלוי ישועתן של ישראל בעת צרה** עכ״ד הקדושים אשר יצאו בחדרת קודש מעמקי לבבו וכל מה שהבאתי למעלה ממדרש ומש״ס ומתרב״א ומספר נתיב

נתיב מצותיך ומרבינו הח״ס נכללים בדבריו הקצרים הנ״ל אשר חותכין כל לב בר ישראל אשר מרגיש בצער הדור ויש לו הרגש אמיתי באהבת ישראל ודע והבן כל זאת ואל תהי חסיד שוטה ומבוהל לקטרג על ישראל ולעשות פירוד בין הדבקים מה גם בעת שמדת הדין מתוחה על כלל ישראל ועת צרה ליעקב רחמנא ליצלן והלום מצאתי בפירוש כן כדברי רבינו הקדוש מבעלז בספר הקדוש דברי אמת לרבינו איש אלקים מלובלין זי״ע ועל כל ישראל בפ׳ קרח שכתב בזה הלשון הנה יש שמתפללין רק על תשובה לדור אבל לא זה הוא האמת כי מעורר דין ח״ו ודרך הנכון הוא להמשיך נסים ונפלאות לטובת ישראל וישובו מאהבת הנס כמו בימי מרדכי ואסתר קימו מה שקבלו כבר וכן פרשנו על כימי צאתכם מא״מ אראנו נפלאות עכ״ד הצריך לעניינו הרי דכתב דאם מתפללין על תשובה לדור עוד מעוררים דין ח״ו רק לבקש על נסים ואז ישובו כולם לעבדתו וכן הוא האמת כאשר אמרה אשה אחת גבירה ועשירה מעיר טרענטשין בעתות הצרה שהגיענו ר״ל בזה״ל אָ וואן דער ליעבער גאָטט העטטע נור איין וואונדער געצייגט וועלדען וויר זיך אונס אללע בעקעהרען צו איהם ומדרגת עיר טרענטשין בדת יהודית ידוע לכל ואעפ״כ אמרה כן ודברי רבינו מלובלין אינן צריכין חיזוק רק הבאתי מעשה רב וד״ל, ועיין רש״י (ישעי׳ ס״ג ח׳) ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע ופרש״י וזה לשונו אך עמי המה אעפ״י שגלוי לפני שיבגדו בי מכל מקום עמי הם והרי הם לפני כבנים אשר לא ישקרו עכ״ל הקדוש ועיין רש״י בפסוק ויהי העם כמתאוננים שכ׳ אין העם אלא רשעים וכשהם כשרים קרוים עמי עי״ש הרי בפירוש אעפ״י שרשעי ישראל הם בוגדים ח״ו אעפ״כ לא פסקו מלהיות בנים למקום וקראם בלשון עמי כאלו הם כשרים וממילא שמצוה לאהוב אותם ולקרבם ולהיות בחיבה עמהם ועי״ז נשיג הישועה וזה שסיים הפסוק ויהי להם למושיע היינו שאז נשיג הישועה אשר אנו מחכים לה בכליון עינים וכדברי רבינו מבעלז זצ״ל, ועיין ילקוט הושע אמר הקבה״ו להושע חטאו ישראל אמר לפניו רבש״ע כל העולם שלך העבירם באומה אחרת אמר הקבה״ו מה אעשה לזקן זה וכו׳ אני שישראל הם בני בני בחוני בני אברהם יצחק יעקב והם אחד משלשה קנינים שקניתי בעולמי תורה ארץ ישראל וישראל ואתה אומר לי העבירם באומה אחרת עכ״ל הרי שתמיד ישראל הם קנין הקבה״ו אפילו בשעה שחטאו ואיך רשאי לזלזל בקנין של הקבה״ו ואדרבא חובה לנו ללמד זכות על ישראל אף בשעה שאינם הגונים כמבואר במדרש

תנחומה פ׳ שופטים בקרא ושפטו את העם משפט צדק שיהיו מטין את העם לכף צדק א״ר יהודה בר שלום שיהיו מטין ומלמדין עליהם זכות לפני הקב״ה ממי אתה למד מגדעון בן יואש שבימיו היו ישראל בצרה והי׳ הקב״ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות ולא הי׳ מוצא שהי׳ הדיר דל במצות ובמעשים כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות מיד נגלה עליו המלאך שנאמר ויבא אליו מלאך ה׳ ויאמר לו לך בכחך זה בכוח זכות שלמדת על בני הוי ושפטו את העם משפט צדק שיהיו מלמדין זכות על הדור עכ״ל המדרש ויהי׳ מזה מוסר השכל לאלו המצפצפין ומהגים ומדברים סרה על ישראל אפילו יהיו מהיותר גרועים שבישראל אסור ללמד עליהם חובה ח״ו כי המה זרע בחונים בני אברהם יצחק יעקב ומושרשים בקדושה כאשר הבאתי לעיל מהזהר ושמור וזכור זה ואל תשכח שלא תפול ברשת השטן המשיאך לקטרג על ישראל ועיין עוד בגודל הענין ללמד זכות על ישראל אף בשעה שאינן ראויין במדרש שה״ש פרשה א׳ ר׳ סימון פתח וכו׳ ובויקרא רבה פ׳ יו״ד מצינו בגדעון וכו׳ וברש״י שופטים סימן ואו פסוק י״ד ובפסחים ד׳ פ״ז ובמדרש הנעלם פ׳ נח ובאוה״ח הק׳ פ׳ חקת וברש״י ורד״ק מלכים א׳ פסוק י״ם ובשבת ד׳ קי״ז ובתנד״א פט״ז ורמב״ם ה׳ דעות פ״ה ובדבש לפי מערכת ת׳ וכן מערכת כף ודוק בכל המקומות שציינתי ותראה עד היכן מגיע דבר זה ללמד זכות על ישראל בשעה שנתונים בצרה והחוב לאהוב ממש באהבת נפש אף היותר גרוע שבישראל בדבקות נפלא ובזכות זה יפעלו שירחם ה׳ עליהם ויחלצם מצרה ועל זה כיון רבינו מבעלז שאמר דער עיקר איז דאס מען זאלל זיך ליב האָבען איינער דען אנדערן אין דעם זכות וועט דער אייבישטער העלפין.

ולכאורה דברי רבן של ישראל מבעלז ז״ל שהשיב בפשיטות אז משיח וועט קימען וועלין יודען תשובה טון דמשמע מדבריו דמשיח יבא קודם תשובת ישראל צריכין ביאור דהלא מרמב״ם ה׳ תשובה משמע דתלוי בתשובה של ישראל תחלה שכ׳ שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה התורה שסופן של ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד נגאלין, אך לכאו׳ גוף דברי רבינו הרמב״ם קשין הלא בסנהדרין ד׳ צ״ז ובירושלמי פ״ק דתענית גבי פלוגתא דר״א ור״י אם ישראל נגאלין בלא תשובה מבואר דר״א לבסוף הודה לר״י דאף בלא תשובה נגאלין. ונראה בכוונת הרמב״ם דבר אמת דעיין ילקוט סוף תרי עשר וז״ל רבי יהודה אומר אם אין ישראל עושים תשובה אין נגאלים ואין עושים תשובה אלא

אלא מתוך צער וטלטול ומתוך שאין להם מחיה ואין עושים תשובה עד שיבא אליהו שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא מה כתיב אחריו והשיב לב אבות על בנים עכ"ל, הרי דתרתי צריך להיות, קודם כל תוקף הצרות ואח"כ ביאת אליהו והוא יעורר את לבבם לתשובה ואילו בלתי הצרות שמקודם שכבר נתרככו הלבבות אף אליהו הנביא לא הי' יכול לעוררם לתשובה ועל יסוד זה דברי הרמב"ם אמורים שאין נגאלין בלא תשובה כדברי ר' יהודה בילקוט הנ"ל אבל האמצעות לזה יהי' ע"י ב' סיבות ע"י הצרות וע"י ביאת אליהו ואז יעשו תשובה ומיד נגאלין וזה הי' הבטחת התורה שכתב הרמב"ם שסופן של ישראל לעשות תשובה ומיד הן נגאלין היינו ע"י ביאת אליהו ככתוב מפורש בילקוט אבל אליהו יבא אלינו אף טרם שיעשו ישראל תשובה והוא יחזירן למוטב וזה נמי כוונת רבינו מבעלז חנ"ל שאמר אז משיה וועט קומען היינו משיח ומי שיתלוה עמו זה אליהו כידוע ועיין אוה"ח הק' בפ' בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו כי אל רחום ה"א וכתב האוהח"ק שכתוב מדבר בהבטחת הגאולה כי בצר לעם ישראל שהוא זמן הגלות והם חבלי משיח ולא יהי' להם כל הצרות אלא באחרית הימים ומבטיחם שיעורר ה' לבבם אז לשוב בתשובה והיא אומרו ושבת עד ה"א ונתן טעם להבטחה זו כי אל רחום ה"א ולא ירפך ויחזק לבך לשוב ואולי שזה הוא טענת מיכאל לפני ה' שהביא בזהר חדש שהרי באו אחרית הימים ומצאו אותם כל הדברים ולמה לא יעורר ה' לבבם לשוב ופירשתי המאמר במקו"א ועינינו לה' צופות לפתוח אוצר רוח טהרה לפקוח עינים עורות ולהטות לבבות עם ה' להכיר נעימות עריבות ידידתו עכ"ל הק' הרי דהבטיחה התורה דאחר שיבואו על ישראל כל אותן הצרות יעורר לבבם לעשות תשובה ואח"כ יהי' הגאולה ונר"ל דאותו ההתעוררת יהי' ע"י אליהו הנביא כמבואר במדרש ילקוט הנ"ל.

אך עדיין יש לשאול הלא אנו בדורנו זה שמצאנו באמת כל הדברים האלה במדה גדושה מאד וגם אנו באחרית הימים בסוף אלף הששי ואעפי"כ עוד אין אנו רואים איזה רוח טהרה שיערה ה' עלינו ממרום וגם לא ביאת אליהו שיעורר לבבנו לתשובה אעפי"י שכבר אנו מוכנים לזה מתוך תוקף הצרות שעברה עלינו בימים הללו וכבר נתרכך כל לבב איש מבני ישראל אך התירץ לזה מצינו בתוה"ק בפ' נצבים והביאך ה' אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירושתה וכו' ומל ה' אלקיך את לבבך

ואת

ואת לבב זרעך לאהבה את ה״א בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך עיין אוה״ח שם שכתב כי אחר שמל לבו לאהבה את ה׳ בכל לבו ובכל נפשו אין לך תשובה גדולה מזו הרי שתלה הכתוב בביאתנו לארץ תחלה ולאחוז בירושת אבותינו ואז ימול ה׳ את לבבינו ויערה עלינו רוח טהרה ממרום להטות לבבינו אליו וא״כ כ״ז שאנו בארץ נכריה מעוכב הוא האי רוח טהרה שיבא אלינו ע״כ נכון וחוב קדוש לכלנו להתאמץ לבא לארצינו הקדושה היינו ע״י הסיבות שסובב לנו עלת כל העלות וסיבות כל הסיבות ע״י שלוחיו להביאנו אל ארצינו הקדושה וזה שאמר והביאך וכו׳ היינו ע״י שלוחיו וסיבות שסיבב לנו ואז יקיים הקבה״ו הבטחתו לשלוח עלינו ממרום רוח טהרה ולמול את לבבינו ולשוב אליו בכל לבבנו ובכל נפשינו אבל כל זמן שאנו באויר ארץ העמים אין מבוא לבא לידי הבטחה זו כי טומאת ארץ העמים מסוכך עלינו וכמו דקיי״ל במו״ק שאין השכינה שורה בחו״ל כמו כן אין יכול רוח הטהרה ממרום לבא עלינו וזה אמת וברור ונר״ל דזה נמי כונת הרמב״ם בה׳ תשובה הנ״ל שכ׳ דאין ישראל נגאלין בלא תשובה וכבר הבטיחה התורה שסופן של ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין דהרמב״ם לשיטתו בפ״ק דסנהדרין דקודם ביאת המשיח יכון ה׳ את לבות ישראל ויתן בהם רוח טהרה ויסמכו זקנים עיי״ש וזה בחינת מילת הלב שאין לך תשובה גדולה מזו וכדברי האוה״ח הנ״ל וזה יהי׳ בא״י וכדברי הרמב״ם בסנהדרין וכמו שכ׳ הח״ס בדרשותיו דמשמע מדברי הרמב״ם אלו דאף קודם ביאת המשיח יתקבצו ישראל בא״י בלי בית המקדש וממילא יבא אח״כ משיח כיון דכבר עשו תשובה אבל לכל זה יזכו דוקא אם יתקבצו תחלה ישראל בא״י וא״ש דברי הרמב״ם עכ״פ משמע מדברי כולן דחוב קדוש לכלנו לשוב לארצינו ואז נשיג בעזר השם כל הבטחות גדולות שנבאו עלינו נביאנו הקדושים ודוק.

ועתה בא ברוך ה׳ ותראה כי מה שכתבתי שהרוח טהרה יערה ה׳ עלינו דוקא בשובנו ובהיותנו בארץ ישראל ולא בהיות אנחנו יושבים בארץ העמים מפורש בדברי הנביא ביחזקאל סי׳ ל״ו דאמר ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם וכו׳ ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם

לי לעם ואנכי אהי' לכם לאלקים עכ"ל הרי מקרא מפורש ד"ק אחרי בואנו לארץ אבותינו נזכה לזה שימול ה' את לבנו לאהבה אותו ולעבדו בכל לבנו ובכל נפשנו ועיין בדרשות רבינו הח"ס לפ' פרה שכתב דכל הפרשה זו דיחזקאל מדברת מקודם הגאולה שלמה רק אנו עוד בתוך הגולה אעפי"כ ירחם ה' עלינו אחר תוקף הצרות שיעברו עלינו להביאנו לארצנו ואז יערה ה' עלינו שם רוח טהרה וליתן לנו לב חדש לשמור חקיו ומשפטיו ואעתיק את לשון רבינו שם בפסוק האמור שם ביחזקאל בנבואה הזאת ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישבו וידעו הגוים וכו' כי אני ה' בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה אני ה' דברתי ועשיתי וכתב רבינו בזה"ל שהיתה גן עדן שהוא התענוג היותר גדול ומ"מ אין אדם זוכה לזה אלא ע"י יסורים תחלה (כדאמרו בב"כות ה' דא"י נקנה ע"י יסורין דוקא תחלה) ה"נ אחר שסבלנו צרות יושיענו ה' ואם תהי' כזאת בשעת גאולה שלמה אין חידוש כ"כ אבל ואני בתוך הגולה ומ"מ ירומם ה' קרן עמו וזהו השגחה נפלאה מאת ה' הטוב וזהו הארץ הנשמה היתה כג"ע אחר שסבלו יסורים הושיעם ה' והיתה זה בשעה שהערים בצורות ישבו כי בעת הגאולה השלימה כתיב בזכריה ב' ח' פרזות תשב ירושלים אמנם עתה בהיותם עוד בגלות בין העמים הם בבחינת בצורות ומ"מ היתה כג"ע מזה יבינו וידעו כי ה' ית' הוא המושיע לעמו מכל צרותם הוא המסיר יגונם ואנחותם ונפשות עגומים ישמח לטובה אמן עכ"ד הק' הרי דמשה ספרא רבא אומר כן דנבואה זו מדברת מעוד קודם הגאולה יביא אותנו לא"י בהשגחתו הנפלאה ע"י שלוחיו וסיבותיו דיסבב לנו אחר צרות שיעברו עלינו ונעשה מא"י גן עדן ובהיותנו שמה יזרוק עלינו רוח טהרה לעבדו בלבב שלם הרי שכיונתי אל האמת בדברים שכתבתי לעיל דשבתנו פה באויר ארץ העמים מעכב עלינו לקבל הרוח טהרה ממרום.

והלום ראיתי באור החיים הקדוש פ' צו שכתב ג"כ ממש כדברי רבינו הח"ס דאחר תוקף הצרות שיעברו עלינו יביא אותנו לארץ הקדושה וזה לשונו שם בפסוק ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא וכו' אל מקום טהור להיות שבגדים הראשונים הם לעשות משפט בעושי רעתנו ועכשיו בא להטיב להוציאנו מגלות ולהטיב אותנו לזה ילבש בגדי בחינת ההטבה כי לא יעכב קבוץ גליות עד כלות עושי רשעה אלא תיכף ומיד יקבץ נפיצותיו יוציא אותנו ממחנה האנשים הרשעים אל מקום טהור היא ארץ ישראל הטהורה כי ארץ העכו"ם היא טמאה היא

ועפרה

זעפרה ואפילו אוירה ואין לך מקום שיקרא טהור זולת ארץ הקדושה עכ"ל הק' ומדיוכרח להקב"ה למהר להוציא אותנו מידי הרשעים הללו טרם יעשה כלה בעושי רשעה מוכה דמיירי מעוד קודם הגאולה שלמה דבביאת הגואל בב"א לא ירעו ולא ישחיתו כידוע עכ"פ שני נביאים כרבותינו האוה"ח והח"ס מהנבאים בסגנון אחד דאחר תוקף צרות יביאנו ה' בהשגחתו הנפלאה לא"י ופשוט וברור דעל דורינו זה נאמרה נבואה הזאת וזה אמת וברור.

ואגב אומר עוד מה שראיתי שם באור החיים הקדוש שמדבר שם מיסורי הגלות שיארע לנו בגלות הזאת כתב בזה"ל ואומרו והרים את הדשן כנגד מה שהריעו בבחינת היסורין העינויים אשר צררו אותנו ואם באת לראות הוא יותר מגלות מצרים כי גלות מצרים היו משעבדים אותם ומאכילים אותם ומלבישים אותם צא ולמד ממה שאמרו ז"ל בפ' זכרנו את וגו' חנם היו אוכלים הכל והן גלות וישמעאלים אשרי מי שלא ראה משעבדים ומרירים חיי ישראל ולא די שלא יתנו שכר אלא עוד שואלים ממנו מדוד והבה ועוד אדם נגזל ממה שיש לו והם תובעים ממנו מה שאין לו וכוס זה ישקוהו עד שימות עכ"ל הק' ממש כל זה נעשה עמנו בימינו עוד במדה גדולה מזו אבל פלא לי על רבינו שמדבריו נראה שהוא רק השערת עצמו להגדיל גלותנו עתה על גלות מצרים מכח השערה הנ"ל ואין לא העלה על שפתו הקדוש שהוא ירושלמי מפורשת בסוכה בפ' הישן קשה שעבודן של גליות משעבוד מצרים דמשעבוד מצרים ראה משה את המרכבה בבחינת לבינה כדכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ויחזקאל ראה המרכבה כמראה אבן ספיר ואבן קשה מלבנה ע"י"ש הרי דכבר הרגישו בקושיות הגליות יותר מגלות מצרים רבותינו בעלי הש"ס ע"י"ש דקאמר הירושלמי דהקבה"ו מרשים לפניו יתברך במרכבה כל צער ויסורים של גלות אף מן הקטנה שבקטנות אף השפלות שעושים לנו בפרופרוס נרשם לפניו ויתבע עלבון ישראל מהם וכן הוא במד"ר פ' אחרי ואין דבר נעלם ממנו יתברך ממה שעושין לנו ודוק.

ונחזור לראשונות למה שכתבתי למעלה שכל המכות שלקינו הוא רק לעורר אותנו לשוב לארצינו הקדושה ושמעתי בזה דבר נאה משמא דרבינו איש אלקים הגאון הקדוש ר' בונם מפשיסחא בפסוק משכני ואחריך נרוצה דביארו כך דהנה בקניית בהמה יש שני מיני משיכה האחת קורא אותה והיא הולכת אחריו והשני הכישה במקל ורצתה לפניו בכל אחת מאלו שני המינים הוא קונא אותה במשיכה רק החילוק באלו שני

ינים הוא דבמין הא׳ דהמשיכה הוא בדרך קריאה הבעל בית הולך לפניו והבהמה אחריו ובמין הב׳ דהמשיכה הוא בהכשת מקל אז הבהמה הולכת לפניו והבע״ב הוא מאחריה ואיזה המשיכה עדיף לבהמה ודאי המשיכה בדרך קריאה דאין לבהמה שום כואב משא״כ המשיכה דהוא דרך הכאה כואב לה וסובלת יסורי דהכאה כן אנחנו לפני הקבה״ו בענין קריאתנו לשוב לא״י דאם נשמע לקול הקורא אותנו בשם הקבה״ו לשוב לא״י אז נהי׳ בבחינת משיכה דקורא אותה והולכת אחריו ולא נסבול שום צער ושום הכאות רק נלך מרצונינו הטוב בלי איזה הכרח מבחוץ ושי״ת ילך לפנינו ואנו אחריו משא״כ אם לא נשום לבנו לשוב לארצינו מעצמינו רק נמתין עד שיבא המקל ויכה אותנו אז יהי׳ המשיכה בבחינת הכישה במקל ורצתה לפניו ונסבול כאבים ויסורים של המקל מאויבינו עד שהם יכריחו אותנו לרוץ לפניו יתברך לא״י וזה שאנו אומרים לפני שי״ת משכני ואחריך נרוצה היינו שקנה אותנו בקנין משיכה כזו שאחריך נרוצה בבחינת קורא לה והיא הולכת אחריו שתן בלבנו להמשך אחריך לשוב לארצינו הקדושה ע״י קול קריאתך לחוד שאתה קורא אותנו ע״י צדיקי הדור שקוראים אותנו בשמך לשוב לאחוזת אבותינו ולא תקנה אותנו במשיכת המקל שלא יהי׳ ברצונינו לשוב רק המקל יכריחנו לשוב דאז צריך ריצה לפניו שאנחנו נהי׳ לפניך ואתה אחרינו עכ״ד ודפח״ה.

ואחזק את דברי רבינו עם דברי המדרש תהלים סי׳ י״ז דכל הכאות באים על ישראל על ידי שאין מבקשים את ארץ ישראל אבל אחר ההכאות כבר המה רצים לא״י כאשר מעשים דזמנינו מוכיחים דכולם היו רצים לא״י אם היו יכולים אם היו מניחים אותם לילך אף אלו דהתנגדו מעולם לתנועה דעלייה אך הליכה כזו הוא בבחינת הכישה במקל והיא רצתה לפניו אבל אם היו צייתי לקול הקריאה של הצדיקים אשר התעוררו לזה היו נמשכין אחריהם בבחינת משכני ואחריך נרוצה ולא היו צריכין לכל אלו ההכאות שלקינו בעתות האחרונים הללו ובזה נראה לבאר המדרש בפתיחתא דאיכה אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה תביאמו ותיטעמו בהר נחלתך ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים תבא כל רעתם לפניך ע״כ. הכוונה דאילו זכיתם היתה העליה לארץ ישראל בדרך משכנו ואחריך נרוצה היינו בבחי׳ קורא לה והולכת אחריו והיינו תביאמו כמו מי שמוליך ומביא לאחר שהוא הולך בראש והאחר נמשך אחריו ועכשיו שלא זכיתם שלא רציתם להמשך אחר הקול הקריאה של צדיקים מוכרח הי׳ להיות בדרך השני בבחינת הכישה במקל ורצתה לפניו כמו כן כאן

הי׳

הי׳ מוכרח להיות ע״י הכאה וצרות רבות ורעות וזהו שתצעק תבא כל רעתם לפניך היינו ע״י הרעות שהשגוך אתה רצת לפניו יתברך ותבא כל רעתם לפניך היינו שהרעות הביאך להיות בבחינת לפניך כמו רצתה לפניו וכמו שאנו רואים בזמנינו שהכל רצים לא״י ע״י ההכאות שהשיגם והענין נכון מאד ואמת. והכפות תמרים בר״ה ד׳ ל׳ בפסוק ציון דורש אין לה כתב דפירוש דהאי קרא הוא דישראל הי׳ מתרעמים על צרותיהם ע״כ שלח ה׳ דברו ואמר מה אתם מתרעמים הן לא קצרה ידי מלהושיע אבל מה אעשה דעונותיכם גרמו דציון דורש אין לה והיא צועקת לפי שאין אתם זוכרין אותה א״כ איכה איך אזכור אתכם לגאלכם ע״כ הרי דאם אנו זוכרין את ציון לדרוש בשלמה אז יפסקו הצרות.

והנה איתא בתיקוני זהר חדש הנספח לזהר חדש ד׳ פ׳ ע״ב על פסוק אני ה׳ בעתה אחישנה והא אוקמוה אם זכו אחישנה ואם לא זכו בעתה בעת ה׳ צריך למינדע מאי עת ה׳ והא אית עת ואית עת ובגין דא אמר קהלת עת לבכות ועת לשחוק ורזא דמלה מיד דייתי עת דבכי׳ עת דדהקו לישראל מיד יהא לון פורקנא ה״ד עת צדה הוא ליעקב וממנה יושע ופריך בזהר והא סגיאין הוו עתין דעאקו מאן יכול למנדע ההוא עת בינייהו אלא עת דבכיה איהו ורזא דמלה בבכי יבואו נבכי דדלות דכך סליק חושבן בבכי כחושבן דל וכיון דחזא משה האי דוחקא דדלות לישראל איתמא בי׳ והנה נער בוכה מיד מה כתיב בתר בכי׳ ותחמול עליו בפורקנא ע״כ הרי דהזהר ביאר לנו מתי יהי׳ ה׳ת דבעתה היינו כמו שאמר קהלת עת לבכות היינו בעת שיהי׳ עת דבכיה אז עת דפורקנא ע״כ בלתי ספק שאנו הגיענו לעת הזאת דיש לשמוע קולות דבכיה בימינו בכל פינה ופינה של בתי ישראל כי בבית ישראל יש לראות שערוריה גדולה ר״ל ואין צריך לדבר מה שנעשה עם אחב״י בנ״י בפולין ובמדינת סלאוואקייא ושאר מדינות איירופא כי הוא מפורסם לכל מן החורבן שעשו שם מן הריגות והרציחות וכמה מיני אכזריות מן עולל ויונק עד שיבה וחורבן הקהלות קהלות גדולות שהיו מלאים עם ת״ח וסופרים עם פרחי ילדים שהיו פורחים בתורה וביר״ש כי כלה גרש נתגרשו לארץ גזרה בעירום ובחוסר כל ולבי לבי על חלליהם ומעי מעי על חלליהם והכי צריך לעת דבכי׳ יותר מזה וגם לפי מה שאמר הזהר דהבכי׳ מרמזת על הדחקות והדלות ג״כ נתקיים בימינו דכמון של ישראל הלכה לטמיון ואוי לעינים שכך רואות איך שמשכו הבוזזים ממון של ישראל בחוצות במדינת סלאוואקייא שלקחו את כל אשר לישראל מלבושים וכלי בית וכל

וכל המטלטלין שיש לאדם בבית נטלו מהם והביאו גזרה שכל נכרי אשד רואה איזה חפץ אצל ישראל מותר לו לומר תנה אותה לי והיהודי מחויב ליתן לו וכה נשארו היהודים בעירום ובחוסד כל ונתקיים ממש בנו עתה אקום יאמר ה׳ משוד עניים ואנקת אביונים אבל עוד לא זכינו לזה וכה עשו הני עכברי רשיעי עם המטלטלין שלנו מה גם עם הנכסים שאינם מתטלטלין כמו עם הבתים והשדות כולם לקחו מאתנו בעודנו שם שרויין ביניהם ואח״כ גזלו מאתנו גם את החיים שגרשו אותנו ולא לילך כאשר תאוה נפשינו רק לארץ גזרה ושם המתגרשים גועים ברעב כל זאת מה שחשבתי פה הוא כטפה מן הים מן האכזדיות שעשו לנו בלא אשם בכפנו רק מה שאנו זרע אברהם יצחק יעקב ונשבר כל מטה לנו ולאחב״י כל יושבי מלוכות איירופא והכי יש לך דחקות ודלות גדול מזה ממש נתקיים בנו מאמר הנביא בצפניא והשארתי בך עם עני ודל וחסו בה׳ וגם מא״ק בשמואל (ב׳ כ״ב) ואת עם עני תושיע וכמו שכתוב בזהר בהעלותך ד׳ קנ״ז ע״א מענין גלות בתראה דיהי׳ עניות ר״ל כדכתיב והשארתי בך עם עני ודל חסו בשם ה׳ לקיים ואת עם עני תושיע והנשירים שיהיו לא ירצו למיעבד טיבו ושיאמרו דמהמת כובד המס שעליהם לא עבדין טובו והוא שקר ויטמרו כספם וממונם בתוך ביתם עי״ש בזהר שכתב דאלו שהן רחמנים מארי חנא וחסדא לא יצטרכו לצי׳וף קשה (של חבלי משיח) לאדכאה לון במים פושרין כבינונים כ״ש בחמי חמין דבהון מתדכאין רשעים גמורים ועלייהו איתמר כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש עכ״ל, וכן הוא באמת דיש כעת כ ה וכמה עשירים שהיו יכולין להחיות נפש האומללין מאחיהם ואינם עושים כלום ולבסוף נאבד ממונם והלך לטמיון ביד עשו הרשע כמו שראינו כזאת בסלאוואקייא ואצלם נתקיים דברי הזהר כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש שבאו באש הגלות. ובאו ונחזיק טובה לאחב״י ממדינת אמעריקא כי לולי תמיכת הזאנט שלהם בעוד שהיו יכולין לשלוח לכאן תמיכתם קודם שפרצה המלחמה היינו גועים ברעב כאשר באמת מעת שפסקה תמיכתם ע״י המלחמה כמה מאחב״י סובלים הרפת רעב וגם כעת כמה וכמה מתו ברעב במדינת פולין אבל הם מוכנים לשלוח תמיכתם גם כעת ואין עיכוב מצדם יזכור ה׳ זאת להם לטובה ובזכות זה ינצלו מכל צרה וצוקה ועליהם אמר בצדקה תכונני וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה ועיין בתפלה למשה לרבנו בעל השיב משה תהלים ק״ו שמביא מדרש לעתיד לבא באים כל שרי מעלה ויאמדו וכי משא פנים יש לפניך הללו מג״ע ושד והללו

והללו וכו׳ מה נשתנו אלו מאלו אמר הקבה״ו למיכאל אמור להם תשובה נשתתק מיכאל ההי״ד בעת ההוא יעמוד מיכאל אין עמידה אלא שתיקה שנאמרו וכו׳ אמר הקבה״ו למיכאל נשתתקת אני מחזיר להם תשובה בזכות הצדקה שהיו ישראל עושים אלו עם אלו ההי״ד אני מדבר בצדקה ורב להושיע עכ״ל המדרש. בטוח אני שעל אחב״י יושבי מדינת אמעריקא כיון שי״ת בתשובתו אני ה׳ המדבר בצדקה ובזכות זה יושעו ויזכו לראות בישועתן של ישראל וינצלו מן חומר דחבלי משיח ככתוב בזהר שהבאתי דאלו שהן בעלי חנא וחסדא ובעלי רחמים לרחם על עניים ואביונים סגי להו בהגעלה קל לחוד כמו דבר שבא בצונן סגי במים צוננין לחוד כמו כן לאנשי אמעריקא שעושין צדקות גדולות אין לשער יצאו מן צירוף דחבלי משיח בצירוף קל לחוד כדברי הזהר הנ״ל ואם תאמר הלא אחב״י שבארצות הברית ובענגלאנד יושבים במנוחה ובמשקט ובכבוד כמקדם ואף צירוף קל לא בא עליהם והצירוף של חבלי משיח צריך שיבא לכלל כל ישראל כולה קודם ישועת הגאולה ככתוב בדניאל יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים עיי״ש בזהר דהבאתי והצרות שבא עלינו לא הגיע להם כלל ואיך יהיו בכלל הצירוף ואף צירוף קל אין להם.

אשוב לך דבאמת צרותינו זו שאנו בה הגיע גם אליהם ואם לא במדה שאנו בה עכ״פ בבחינת מה הגיע גם אליהם וכאשר אבאר בעזה״י ואקדים את דברי רבינו מהר״ל מפראג ז״ל בספר גבורות ה׳ שהביא מדרש על ויושע ה׳ ביום ההוא דעוזא של מצרים קטרג על ישראל כי ת׳ שנה נגזר גלות ועדיין לא שלמו והשיב שי״ת שמיכאל השר ישוב תשובה על זה ולא ידע להשיב ואמר שי״ת אני אשוב כי לא אמרתי בארץ מצרים אלא בארץ לא להם וחשבינן מלידת יצחק ע״כ המדרש וצריך להבין למה מלאך מיכאל לא הי׳ יכול להשיב תשובה זו הלא נרמז בקרא בהדיא וביאר הגאון אלקי הנ״ל כי באמת בחינת הגלות והגרות של אברהם אבינו לא יבחן לשום מלאך כי אברהם אבינו הי׳ עשיר גדול ונכבד ורם בעיני כל וכמו שאמרו לו נשיא אלקים אתה בתוכינו ובמדרש אמרו שרצו לקבלו עליהם למלך ולאלוקי והוא לא רצה לקבל כי אמר שלא חסר העולם מלכו ולא אלוקותו הרי דהי׳ אברהם גדול ונכבד מאד ואיך שייך לקרותו גר ואיך שייך לומר עליו שהוא בגלות ועל כן באמת לא הי׳ נבחן בעיני האדם גלותו וגרותו ואפילו מלאכים לא בחנו בחינת גלותו וגרותו רק השי״ת בעצמו הי׳ מרגיש בו בחינת הגרות והגלות דק מן הדקה וע״כ לא הי׳ השר מיכאל יכול להשיב רק השי״ת בכבודו

ובעצמו

ובעצמו אלו דברי רבינו מהר"ל ז"ל ודפח"ח והגאון מהרי"ם פאדווה אבדק"ק בריסק בספר נחלי מים פירש בזה מה שנאמר בהנדה ברוך השם שהקבה"ו חישב את הקץ לעשות היינו שהוא בעצמו ולבדו הי' יכול לעשות את חשבון הקץ ולא אחר עכ"ד.

עכ"פ אנו רואין שהרבה בחינות יש בבחינת הגלות וכמו כן אני אומר על אחב"י יושבי ארצות הבדית ושאר מדינות שאם שצרותינו אלו שבאו עלינו לא הגיע להם ממש אבל בבחינת מה ובמדה קלה הגיע גם להם והם משותפים בצרותינו והם בוכים ומבכים עמנו כי כבודם נלקה עמנו בין שכיניהם הגוים כי הגע בעצמך בעת ששכיניהם הגוים קוראים בעתונות או שומעים את הראדיא מכל אלו השפלות שנעשה אתנו פה הכי אין כבוד עצמם נשפל ג"כ בעיני שכיניהם שם באומרם ראו מה שעושים עם אחיהם שם ושם ועי"ז גם המה נשפלים ונבזים בערך מה בעיניהם וגם הם משתתפים בפועל עמנו בתמיכתם לנו רק כל זה הוא במדה קלה בערך שנעשה לנו עכ"פ לצידוק קל שפיר יחשב ולגלות דקה יחשב להם נמצא דגם המה בצירוף דחבלי משיח ויצאו ידי חובתם ככתוב לעיל והקבה"ו יודע לחשב את הקץ לעשות גם בשבילם עכ"פ דא ודאי שכבר הגיענו לעת הגאולה לדברי הזהר הנ"ל ועלינו לעשות רק התעוררת תחלה וה' יגמור בעדנו לטובה*) והעיקר שנתעורר לשוב לארצינו

---

*) **ובספר** הק' זכרון זאת לרבינו איש אלקים מלובלין ז"ל ראיתי שכתב בביאור הויכוח שיש בין כנסת ישראל לקב"ה כנס"י אומרת השיבנו וקב"ה אומר שובו אלי וכביכול עומד בדעתו וממתין על התחלתנו תחלה ואמר הקדוש שהקב"ה מכוין בזה לטובתינו דהנה ידוע דגאולות הראשונות נמשלות לנקבה דמה נקבה שיש לה צער חבלי לידה וכשנולד הולד נגאלה מצרתה אבל שוב נופלת בצער זו פעם שנית כך היו גאולות הראשונות אף דנגאלו חזדו ונשתעבדו אבל גאולה העתידה דומה לזכר דאינו נופל בצער חבלי לידה בשום פעם כך מבואר במדרש והנה אמרו חז"ל בפסוק אשה כי תזריע וילדה זכר איש מזריע החלה יולדת נקבה אשה מזרעת תחלה יולדת זכר א"כ ממילא אם אנו רוצים שהקב"ה יעשה לנו גאולה בבחינת זכר מוכרח שיבא ההתחלה מאתנו שנהי' בבחינת אשה מזרעת תחלה ואז ילדה זכר משא"כ אם הקבה"ו יעשה ההתחלה א"כ יהי' בבחינת איש מזריע תחלה ויהי' הגאולה בבחי' נקבה שלא יהי' נצחית והיינו טעמא דגאולות הראשונות דלא היו נצחיות מפני שהיו מבלי ההתעוררת

לארצינו הקדושה אשר רק בעבור זה באו עלינו כל אלה שהגיענו כאשר הארכתי לעיל ואז יתקיים בנו מא"ק ובני ישראל יוצאים ביד רמה אמן כן יאמר ה'.

סליק פרק ראשון וה' ישמור אותנו כאישון ונזכה לבנות צ ון וירושלים שנקרא ראשון, ב' לסדר ובני ישראל יוצאים ביד רמה שנת גש"ת אל הקודש לפ"ק פה עיר הבירה בודאפעסט יצ"ו.

ההתעוררת של ישראל תחלה רק מההתעוררת של הקב"ה בעצמו וע"כ עתה שהקב"ה שוחר טובתנו שלא נהי' חוזרין ומשתעבדין עוד והגאולה יהי' נצחיות ממתין על ההתעוררתנו מתחלה כדי שנהי' בבחי' אשה כי תזריע וילדה זכר עכ"ר הק' שכתב כמה פעמים בספרו הנ"ל ודפח"ח ואחר שנדע זאת מפי בעל רוח הקודש כרבינו מלובלין שוב אין לנו להתמהמה עוד בזה ורק לעשות ההתחלה מאתנו לשוב לארצינו הקדושה וה' יגמור עלינו לטובה בדבר ישועה ורחמים אכי"ר.

פרק שני

מדבר מגאולתן של ישראל

ונקרא

פרק "הפדות והגאולה" בב"א

א) **במלכים** (ב' י"ד) כתיב כי ראה ה' את עני ישראל מורא מאד ואפס עצור ואפס עזוב ואין עוזר לישראל ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ירבעם בן יואש ובמדרש תנחומא אמרו על פסוק זה ולא דבר ה' וגו' וכי מה טובו של ירבעם הכא והרי עובד ע"ז הי' אלא מפני שלא קיבל להי"ד על עמוס באותה שעה הי' דור עובד ע"ז וראש הדור עובד ע"ז אעפי"כ הארץ אשר אמרתי לאבדהם יצחק יעקב ולזרעך אתננה תנו אותה בידו זה שלא קיבל להי"ר אמרו מה שלא מסר ביד יהושע בן נון וביד דוד מלך ישראל מסרוהו בידו שנאמר ויושיעם ביד ירבעם בן יואש עכ"ל המדרש הרי כשעולה ברצון העליון ית' להושיע את ישראל בשעה שהשעה דחוקה להם מאד מושיע אותם אפילו ביד רשע היותר גדול כעובד ע"ז רק כשמוצא בו מדה טובה אנושית של אהבה ואחדות שיסוד לזה הוא שלא לקבל להי"ד ומה שלא מסדו להצדיקים היותר גדולים כיהושע ב"נ ולדוד המלך מסדו בידו אף שלא הי' זכאי וכדאי לעצמו וגם הדור לא היו זכאים וכדאים כאמור במדדש הנ"ל והטעם לזה נדאה לי הוא ככתוב בספורני פ' וישלח בפסוק פרה ורבה וז"ל ולא תדאוג שיכלה זרעך ביד גוים גם כשיהי' הזרע בלתי הגון וזה בהיותי אל שדי בלתי צריך לנושא מוכן אעשה מה שאמרתי על כל פנים גם בלתי נושא מוכן עכ"ל היינו שאינו צריך לשום סיבה ע"כ יעשה מה שאמד אף שלא יהי' לו יתברך שום סיבה לזה מצד הגונתם של ישראל וראיתי בספר משפטי יעקב על סוגיות אש"ס לגאון אחד מליטא (בע"ב סוחר קמח תלמיד הגאון מרגא יצחק אלחנן ז"ל ובקיץ תרצ"ז בהיותי בקאוונא נתכבדתי על ידו בספד נפלא זה והוא גאון עולם נהנה מיגיע כפו מה שלא נמצא כזה במדינות אלו וזכות תורתו יעמוד לו בצוק העת הזה) בהקדמה שפירש מאמד הנביא כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה וחסדי מאתך לא תמוש יען כי חסד ה' אינו תלוי בשום סיבה אחרת אשר בהעבר הסבה יבוטל המסובב כמו הרים וגבעות שתלוים ביסוד הארץ אשד אם ינתק הארץ ממקומה יפלו ההרים וגבעות כמו שנשמע ממעשה הטבע שכמה הדים נטבעו בתחתית

הארץ

הארץ ע"י העתקת הארץ ממקומה וזה מפני שההרים וגבעות תלוים בסיבה אחרת ובבטל הסיבה יבוטל המסובב אבל חסד ה' הוא סיבה אשר בלתי תלויה בסבה אחרת ע"כ לעולם לא תמוש וזה שא"ה כי ההרים ימושו וגבעות תמוטנה וחסדי מאתך לעולם לא תמוש עכ"ד ודפח"ה והוא מתאים עם דברי הספורני הנ"ל.

וכן כתב רבינו המהר"ל בנצח ישראל שכל הבטחות ויעודי ישראל שהבטיח אותנו הקבה"ו ע"י נביאיו אינם תלוים ואינם קשורים בשום תנאי ובשום ענין ואף אם אנו ח"ו אינן עושים רצונו יקיים אותם בני והאריך בזה נפלאות וכתב רבינו הרמב"ם באגרת תימן וזה לשונו וכמו כן בשרנו והאמץ אותנו יתברך שמו שנמנע אצלו למאוס אותנו בכלליות ואפי' שנכעיסהו ונעבור על מצותיו שכן כתוב (ישעי' ל"א) כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי הארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם ה' עכ"ל הק' ורבינו בנועם אלימלך בפ' דברים כתב ג"כ כדברי הרמב"ם וז"ל כי הכללות ישראל הם צדיקים כמ"ש ועמך כולם צדיקים וא"כ אף שהפרטים חוטאים לפעמים אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדושתם ואין שטן ואין פגע רע בהם חלילה ותמיד צורתם חקוקה למעלה עכ"ל ונראה דמה דמדמה הנביא כללות ישראל למדידת שמים מלמעלה מרמז על דברי רבינו נוע"א דכתב דכללות ישראל הוא שלם בלי פגם וחקוק צורתם למעלה ע"כ אמר דכמו דא"א למדוד שמים מלמעלה כן א"א למדוד את ערך ישראל דעומדים בכסא הכבוד מלמעלה וכן א"א להקור אותם מלמטה דהם הם מוסדי הארץ למטה אף בשעה דח"ו אינם עושים רש"מ וכיון שכן אנו יכולים להיות בטוחים דש"ת יאמת דברו בכל אופן במה שהבטיחנו בתורה ובנביאים ובכתובים שיגאלנו מגלות החל והמר האחרון הזה וכמו שאנו מברכין ברי"ה בקידוש ובתפלה זדברך אמת וקיים לעד וכתב הב"י בחד פירוש דקאי על הבטחת הגאולה ששי"ת יאמת דברו בזה לגאול אותנו בקרוב בב"א.

ב) אך אופן הגאולה איך שיהי' אם בנס נגלה ומפורסם או בנס מלובש בטבע זאת תלוי במעשינו ובהתנהגתינו אם ננהג עצמינו בדרכי התורה לקיים מצותיו בכל הכתוב בתורה הקדושה אז נזכה לגאולה דבריש גליה בנס נגלה ומפורסמת למעלה מן הטבע אבל אם ח"ו נהי' בבחינת אין עושין רצונו של מקום אזי יהי' הגאולה ע"י נס המלובש בטבע ויהי' נעשה ע"י השתלשלת הטבע ודבר זה מפורש בש"ס סנהדרין ד' צ"ח א"ר אלכסנדרי ריב"ל רמי כתיב וארו עם ענני שמיא כבר אינש את' וכתיב

וכתיב ועני ורוכב על החמור זכו עם עניי שמיא לא זכו עני ורוכב על החמור עכ"ל הגמ' ר"ל אם נהי' בבחי' זכו אזי יבא הגאולה בבחי' עניי שמיא שהוא נס מפורסם לא זכו אזי יהי' בטבע וזהו עני ורוכב על החמור על חמריות הטבע ובבחי' עניות ולא בגדלות ככתוב באוה"ח הק' בפ' בהר וכן כתב עוד בפ' בלק דמה שכתוב בזהר דיהי' בנס מפורסם זה דוקא אם נהי' בבחי' זכו אבל בלא זכו אזי יבא לנו בטבע (וכעת אינו לפני להעתיק לשונו הק') ובהגדה מראה יחזקאל ראיתי לבנו הגאון בעל שו"ת שערי צדק שכתב בזה"ל בגאולה העתידה העיקר דיהי' בנסים נגלים כמ"ש כימי צאתך וכו' אבל י"א שיהי' עפ"י התנהגות הטבעיות (עיי"ש דהביא זה בשם הקדמונים) ויש לומר דתליא אם זכו או לא זכו והנה מה שבא בדרך הטבע אינו בפעם אחת רק מזמן לזמן מתהפך פושט צורה ולובש צורה למשל גידולי פירות באילן שנוטעין צריך זמן והתהפכות עד שנעשה פרי אבל במטה אהרן הי' הכל ברגע אחד והיינו זכו אחישנה היינו בנסים נגלים שבא מהר אבל לא זכו ג"כ יהי' הגאולה אבל בדרך הטבע ולזה צריך זמן להתהפכות והיינו לא זכו בעתה דיצטרך לעת ההשתלשלת הטבע עכ"ד וממילא עפי"ז תבין דמה שאמרו חז"ל במדרש שוח"ט סי' י"ח כתוב אחד אומר מגדיל וכתוב אחד אומר מגדול א"ר יודן לפי שאין הגאולה של אומה זו באה בבת אחת אלא קימעא קימעא ומהו מגדיל שהוא מתגדלת והולכת לפני ישראל לפי שהן עכשיו שרויין בצרות גדולות ואם תבא הגאולה בבת אחת אינן יכולין לסבול ישועה גדול שהוא בא מתוך צרות גדולות לכך היא בא קימעא קימעא ומתגדלת והולכת ולכן היא משולה הגאולה כשחר שנאמר אז יבקע כשחר אורך ולמה נמשלה כשחר שאין לך אפלה גדולה מאותה שעה הסמוכה לבקר ואם יעלה גלגל חמה באותה שעה כל הבריות נלכדין אלא עמוד השחר עולה ומאיר לעולם תחלה ואח"כ גלגל חמה עולה ומאיר ואין בריה נלכדת שנאמר ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום עכ"ד, היא מדבר מהגאולה שיהי' בדרך הטבע אז צריך שיהי' קימעא קימעא כדי שלא יזיק להם דומיא דהארת השמש עלי ארץ דבא בהדרגת הטבע אבל כשיהי' עפ"י נס תהי' בפעם אחת שלא בהדרגת הטבע ויען שהצרות באו ע"י עונותיהן שאלמלי היו בבחי' זכו שעושין רש"מ לא היו בצרות גדולות והיו יכולין לסבול האור גדול של הגאולה והי' יכול להיות בבת אחת אבל בעת שיהיו בבחי' לא זכו אזי מוכרח להיות החבלי משיח והצרות הגדולות כמבואר באור החיים הק' פ' בהר וברש"י סנהדרין ד' צ"ז אזי אינן יכולין לסבול

אור גדול הבא בבת אחת ע"כ מוכרח לבא הישועה והגאולה קימעא קימעא בבחינת הטבע שבא קימעא קימעא וזה אמת וברור, וכן אמרו בירושלמי דיומא פ"ג ה"ב ובירושלמי דבדכות פ"א ה"ו ז"ל הירושלמי שם ר' חייא רבה ור"ש בן חלפתא היו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה וראו איילת השחר שבקע אורה א"ד ח"ר לרשב"ח בי רבי כך היא גאולתן של ישראל בתחלה קימעא קימעא כל מה שהיא מהלכת היא רבה והלכת מאי טעמא כי אשב בחושך ה' אור לי כך בתחלה מרדכי יושב בשער המלך ואח"כ ויקח המן את הלבוש וכו' ואח"כ וישב מרדכי ואח"כ ומרדכי יצא מלפני המלך ואח"כ ליהודים היתה אורה ע"כ וכן היא במדרש רבה שה"ש על קרא מי זאת הנשקפה כמו שחר וכו' כך תהי' גאולתן של ישראל מצפצפת בתחלה היא באה קימעא קימעא וכו' עיין שם וכן נמצא בזהר פ' וישלח בקרא שלחני כי עלה השחר ר' יהודה פתח ואמר מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומא כנדגלות האי קרא אוקמוה אבל מי זאת הנשקפה אילין אינון ישראל בזמנא דקבה"ו יוקים לון ויפיק לון מגלותא כדין יפתח לון פתחא דנהורא דקיק זעיר ולבתר פתחא אחרינא דאיהו רב מיניה עד דקבה"ו יפתה לון תרעין עלאין פתיהן לארבע רוחי עלמא וכו' לבר נש דאיהיהב בחשוכה ודיוריה הוה בחשוכה תדיד כד יבעון לאנהרא ליה בעיין לאתפתחא ליה נהורא זעירתא כעינא דמחטא ולבתר רב מיניה וכו' כך אינון ישראל כד"א מעט מעט אגרשנו וכו' אבל ישראל נהורא דילהון זעיר זעיר עד דיתתקפון וינהיר להון הקבה"ו לעלמין וכלהו שאלו ואמרו מי זאת הנשקפה כמו שחר איהו קדרותא דצפרא ודא איהו נהורא דקיק ולבתר יפה כלבנה בגין דסהרא נהורא דיליה יתיר משחר ולבתר ברה כחמה בגין דנהורא תקיף ונהיר יתיר ולבתר איומא כנדגלות תקיפה בנהורא תקיף כדקא יאות ת"ח בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא ואתי צפרא יתנהר בקדמיתא זעיר זעיר עד דיתרבי נהורא כדקא יאות דהא כיון דהקבה"ו יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל יתנהר בקדמיתא כמו שחר דאיהו אוכמא ולבתר יפה כלבנה ולבתר ברה כחמה ולבתר איומא כנדגלות עכ"ל הזהר הקדוש.

בפיוט לשבת שני אחר הפסח אמר קץ השלישי לדניאל נעטר וקץ הרביעי מכל עין נסתר וכן הוא בספרי זוטא מובא בילקוט פ' נשא סי' תשי"ז הרי דיהי' קץ שלישי ורביעי וקץ שלישי יהי' באופן הזה שאנו עסוקין בו ברשיון המלכים וזה יהי' הכנה לקץ הרביעי הנעלם מעין כל וכן הוא בזהר פ' פינחס ד' רנ"ב ארבע גאולות עתידין למהוי

לקבל

לקבל ארבע כוסות דפסח עכ״ל וכן הוא בזהר ויקהל ד׳ רי״ו עיי״ש ובמדרש תנחומא פ׳ דברים ללמדך שבשעה שמגלה הקב״ה שכינתו על ישראל אינו נגלה בפעם אחת שאם יגלה להם טובתו כאחת ימותו כולם שאין יכולין לעמוד בטובה ע״כ מתגלה להם קימעא קימעא ובזה״ק פרשת בשלח אמרו וכד התהדר כנס״י לאתרה כדין יתוב מלכא קדישא לאתרה לציון עיי״ש הרי דתחלה צריך דתתהדר כנס״י לאתרה אז אח״כ יתוב גם מלכא קדישא לציון והכלי פז ובעל שהי יהדות ורבינו בחיי כתבו על פסוק ועצת מלאכיו ישלים שלא יהא הוא יתברך המתחיל כי אם ישראל בשובה אל הארץ אז הוא יתברך ישלים וזה שאמר הכתוב ועצת מלאכיו הם הם סיבות הטבעיים שהם מלאכיו כמו שכתב המנורת המאור בדרוש לשבועות אז הוא ישלים פעולתם כן הוא דעת שלשה בעלי מקובלים הנ״ל ודוק.

דקדי דבריהו לנו חכמינו האמיתיים במקומות הנ״ל שלא כמו רבים מבני עמנו מדמים ועולה על לבם שמשיח יבא לישראל פתאום כנהר שוטף מאפלה לאור גדול בפעם אחת כי אם עלייתם תהי׳ מעט מעט ממדרגה למדרגה אשר למעלה הימנה ואחר שירגלו לאותה מדרגה יעלו למדרגה עוד למעלה ממנה עד שיעלו ויבואו למדרגה היותר גבוה ע״י שכבר הרגלו במדרגות העולות סולם בית אל מעט מעט כי העליה כמו רגע מקצה האחרון אל קצה העליון מלבד שהוא רחוקה מהמציאות אף גם זאת הן עם בני ישראל לא יכלו לסבול רוב טובה כמו שלא יוכל הנרפא ממחלתו הקשה והמסוכנת לקבל תיכף רבוי המאכלים ותענוגות בני אדם לרוב חולשתו וכמו למאן דגני בבית אפל אם פתאום ירוהו אור גדול לא יוכל להנות מזיו אורו וכמו שאמרו זאת המשל בירושלמי ובזהר הנ״ל כמו כן הוא אצל גאולתן של ישראל שתבא אלינו רק במדרגה ולא בבת אחת והטעם לזה נראה לי כמו שאמרו במדרש רבה שמות פ׳ ט״ו אמר הקבה״ו אם אני מסתכל במעשיהם של ישראל אינן נגאלים לעולם אלא למי אני מסתכל לאבותיהם הקדושים עכ״ל וכן כתב הגאון רבינו מווילנא בספרו אבן שלמה שהגאולה לא יהי׳ ע״י תשובה רק בזכות אבות כמו שאנו אומרים בתפלת שמ״ע וזוכר חסדי אבות ומביא גאולה לבני בניהם וכיון דמצד מעשינו לא נהי׳ כדאים לזה לא תהי׳ בנס נגלה רק בנס המלובש בטבע ע״כ לא תוכל להיות בבת אחת רק מעט מעט וכמו שכתבתי לעיל ונר״ל דמשום זה כינו בנביאים את משיח צדקינו בשם צמח כדכתיב הנני מביא את עבדי צמח (זכרי׳ ג׳) איש צמח מתחתיו יצמיח והקימותי לדוד צמח צדיק (ירמי׳ כ״ג) וכן אנו אומרים בתפלתנו

את

את צמח דוד עבדיך מהרה תצמיח והוא על דרך שכתב הגאון בספר עזרת כהנים בפ"ג דמדות בשם הש"ג דעל כן נקרא זרובבל צמח (בפסוק) כי מעלתו תהי' כמו צמח האדמה שמגדל מעט מעט כן מעלתו תעלה מעט מעט עד שתגדל מאד עכ"ל וע"כ משיח נקרא ג"כ צמח שכן יעלה מעלתו ומעלת ישראל מעט מעט עד שיגדל מאד כמו צמח האדמה. ממילא מוכח מכל זה דישועתינו דלעתיד תצמיח בדרך הטבע רצוני לומר בנס המלובש בטבע ועל כן יצטרך לזה עת השתלשלות הטבע שבא במעט מעט ולא בבת אחת וכן מוכח ג"כ ממה שהבאתי לעיל בפרק ראשון מרבינו המהר"ל ומרבינו היעב"ץ בטעם הצרות דהבלי משיח דהוא בבחינת העדר קודם הויה והיעב"ץ הביא סמוכין לזה מש"ס המורה דאמרו גבי ביצה דכי קא מסרח קא גביל הרי דדימו הויית גאולתינו להוויית דביצה דבא בטבע כמו כן גאולתינו יבא בטבע הויה דכל מציאות ודוק כי כל מה שהקדמתי עד כה המה הקדמות אמיתיים נובעים ממקור מעין טהור של רבותינו בעלי הש"ס והזהר וירושלמי ומדרש וגדולי חכמינו כנהר"ל ויעב"ץ שהיו בעלי רוח הקודש.

ג **ואחר** שביארתי בעזה"י שגאולתינו שאנו מצפים עליה כל כך תהי' לאט לאט ממדרגה למדרגה נבין מה שהביא רבינו הח"ס בדרשותיו שנדפסו מקרוב בדרוש אלול תק"פ שנראה מדברי הרמב"ם בסנהדרין פ"א שיתקבצו ישראל תחלה יחדיו לארץ ישראל קודם ביאת משיח ואף בלי בנין ביתהמ"ק עיי"ש וכן מצאתי בספר שבילי אמונה לנכד רבינו הרא"ש נתיב עשירי פרק א' שכתב בשם המדרש שקודם הגאולה יתנדבו הרבה מישראל לדור בארץ ישראל ולהתיישב שם מארבע פינות העולם וכאשד יתיישבו שם הרבה וירבו להתפלל בהר הקודש ישמע הבורא יתברך ויקרב קץ הגאולה עיי"ש והגאון הצדיק רבינו ר' הלל מקאלאמייא בתשובת בית הלל סי' ל"א הביאו ועי"ז התלהב לבו שם מאד במכתב אל הגאון ר' זלמן שפ"צער מוויען שידבר עם הבארן ראטהשילד שיכניס עצמו בזה ולתמוך זאת בכטפו ובזהבו כי לדבר כזאת צריך לעשירי עם בני ישראל (כאשר הובא מעשה כזו במדרש רבה תולדות שבימי ר"י בן חנניא נתן המלך רשות לעלות לא"י ולבנות ב"המ"ק הושיב ריב"ח שני עשירים גדולים מישראל שיתנו הוצאות ע"ז עיי"ש) והגה"צ שם כתב כי מי הוא מישראל עם ה' אשר לא יתאוה להיות לו חלק במצוה זו, ורב גדול אחד עוררני מרש"י תהלים ריש סי' ע' שכתב בפסוקי' כי אלקים יושע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחולה ואוהבי שמו ישכנו בה למנצח

למנצח לדוד להזכיר וזה לשון רש"י לדוד להזכיר לשון תפלה הוא וכו'
ובמדרש תהלים ראיתי משל למלך שכעס על צאנו וסתר את הדיר והוציא
את הצאן ואת הרועה אחר זמן החזיר את הצאן ובנה את הדיר ולא
הזכיר את הרועה אמר הרועה הרי הצאן מוחזר והדיר בנוי ואני איני
נזכר כך למעלה מן הענין נאמר אלקים יושיע ציון וגו' ואוהבי שמו
ישכנו בה הרי הדיר בנוי והצאן כנוס והרועה לא נזכר לכך נאמר לדוד
להזכיר עכ"ל היינו שדוד התפלל שגם הוא יחזור לישראל למקומו הרי
מפורש ברש"י כאן דתחלה יחזרו ישראל לארץ ישראל ויבנו אותה עוד
טרם ביאת בן דוד עד שדוד יבקש משי"ת אחר שישראל כבר חזרו גם הוא
רוצה לחזור להם והוא ראי' נפלאה לדברי רבינו הרמב"ם הנ"ל,
ונראה לי הטעם עפ"י דברי הח"ס בעצמו בדרוש למגילת רות שכ'
דתכלית רעתינו הוא הפיזור וגליות כי אפילו הי' נהרב בית המקדש
והיינו נשארים באי"י לא הי' רע כל כך כמ"ש הרמב"ם בה' תענית בהריגת
גדליה בן אחיקם נכבה גחלת ישראל ונתפזרו בעוה"ר בגליות עיי"ש והנה
כבר הבאתי בשם חכז"ל בזהר ובמדרש וירושלמי דהגאולה יהי' קימעא
קימעא ולא בבת אחת ע"כ יצטרך להיות קיבוץ ישראל בארץ ישראל
קודם הגאולה אמיתית כדי לצאת תחלה מתכלית הרעה שהוא פיזור
וגליות לרע אמצעי שהוא רק חורבן ביתהמ"ק אבל ישראל המה
במקומם ואח"כ כשנהי' מקובצים בארץ ישראל יש תקוה לאחריתינו
וכמו שכ' הח"ס שם דהיינו שאחריתם יהי' שלום ביניהם והוא תקוה
ואחרית טוב להם וע"י השלום שיהי' ביניהם ישובו בנים לגבולם ויבנה
בית המקדש ולא יהי' שנאה ביניהם כבזמן החורבן בית שני עיי"ש שהאריך
בנועם אמירותיו ונראה לי להוסיף על דבריו הקדושים ולבאר איך יגרום
הקיבוץ דיהי' נעשה תחלה באי"י אף בלי בנין בית המקדש למעט פיזור
הגליות אף דאי אפשר בתחלה לקבץ את כל האומה בכללה בארץ ישראל
עד שנזכה שארץ יתפשט עורה לאסף עליה את כל בניה כמו שאמרו ז"ל
דאי"י דומה לצבי כידוע ועל כרחך ישארו עוד ישראל בארצות הגוים
עד עת בא דברו לקבץ בתוכה כלל כל ישראל וכמו שכתב הרמב"ן על
דברי ישעי' שאמר נאם ה' אלקים אקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו
לנקבציו פירוש שמתחלה יקבץ רבים מנדחי ישראל ולא כולם ואחר
מלחמות גוג אמר עוד אקבץ עליו לנקבציו שיתקבצו שנית על הנקבצים
הקבוצים מכבר נראה לי דבזה שיהי' נעשה קיבוץ ישראל בתוככי ירושלים
ואי"י יהי' נעשה עי"ז מרכז כללי לישראל בכלל עד שאפילו אלו שנשארו
בגולה יהי' עיניהם ולבם שם ויהיו אגודים וקשורים בכל נימי נשמותיהם
למרכז הכללי שנתיסד באי"י עד שזה יהי' מאחד ומאגד אותם יחד אף
בגולה

בגולה ולא יהי׳ פיזורם נחשב לפיזור כלל כי כולנו אגודים ומאוחדים יחד למרכז אשר בארץ ישראל משא״כ עתה היא שה פזורה ישראל וכשה אובד בין העמים ואין לאחד שום שותפות עם חברו ישראל ודמה כאברים המדולדלים בכל מקומות מושבותיהם מבלי איגוד ואיחוד עם הפרט וכש״כ עם הכלל ע״כ היא פיזור באמת ובתכלית הרע רחמנא ליצלן כי כלנו ממש בפיזורינו הפקר כדגי הים כמו שראינו בשנים הקשים האחרונות שכל פחות וגרוע כפר ידו בנו ועשה עמנו כל מה שלבו חפץ מהשפלות והרציחות מבלי גבול ומבלי שום קבלת אחריות על מעשיו שעשה עמנו כי אין לבן בליעל הזה למי שיתן דין וחשבון על מעשיו שעושה עמנו משא״כ אם ניסד בעזר השם מרכז כללי באי״י ויתרוממ קרנינו בכבוד נגד כל עמי הארץ ונחשבנו לאומה יקרה וחשובה בכלל וכדאיתא במדרש שה״ש בפסוק הבו לה׳ משפחות עמים הבו לה׳ כבוד ועוז כשתהיו מביאין אותן לא תביאו דרך בזיון אלא בכבוד ועוז עיו״ש. אז אף הפרט שנשאר בגולה לא יהי׳ הפקר מבלי אחריות כי כל הרוצה לעשות איזה דבר חמס בנו יהי׳ יודע שיהי׳ מי שיבקש ממנו דין וחשבון על מעשיו ויקבל אחריות על פעולותיו האון ע״כ יהי׳ בשב ואל תעשה ולא יעשה דבר שאינו הגון עמנו נמצא דע״י הקיבוץ דיהי׳ נעשה בארץ נצא מתכלית הרע אף בגולה וזה אמת וברור וגם יגרום קיבוץ לבבות כל ישראל אף בגולה ויהי׳ שלום ביניהו ונשיג האחרית והתקוה טובה לבא על ידה לגאולה שלימה בב״א.

ד) **ועוד** נראה לומר דאם יסכים רצון העליון ע״י שלוחיו דלמטה לעשות קיבוץ ישראל בא״י וכמו שכתב האברבנאל בכפר משמיע ישועה ד׳ כ״ה וז״ל וע״י הגוים עצמם יהי׳ הנס הזה עכ״ל וכן כתב מהריב״ח בהקדמה לעין יעקב ששי״ת יתן בלב המלכים להכיר האמת עיי״ש אף קודם בנין ביתהמ״ק יוכל הארץ לאסוף בתוכה את כל בניה אם ירצו לעלות עליה ושלא ישאר אף פרסה בארצות הגולה ואקדים את דברי רבינו הרמ״ע מפאנו בתשובה סי׳ ע״ג על השאלה מה שאמרו בגמרא דדברו חכמים בלשון הבאי וקשה דאמר מר אפילו שיחתן צריכא לימוד ומהו הלימוד בלשון הבאי תשובה לא חכמים בלבד אמרו אלא דברה תורה בלשון הבאי ערים גדולות ובצורות בשמים דברו נביאים בלשון הבאי ותבקע הארץ לקולם בשעה שנמשח שלמה וכבר פירשו מרא דאגדתא כי ערים גדולות ובצורות בשמים הוא כמשמעו שהן בצורות במרום שאין ע׳ שרים של מעלה נכנסים באוירא של א״י אף אנו נאמר ותבקע הארץ לקולם כי א״י שהוא פעמים מתקפלות כטעם הארץ אשר אתה שוכב עליה פעמים מתרחבת כטעם ורחבה ונסבה למעלה כי על כן נקראת ארץ הצבי

אם הבנים שמחה

הצבי אף במלכות שלמה בקעה ורחבה כל האשר בחק מציאתה של אותה שעה כיון שהי' עתיד לישב על כסא ה' וכן הוא בדברי חז"ל ע"י"ש שביאר כל מקום שאמרו דברו חכמים בלשון הבאי שאין בדבריהם דבר בטל ויש בהן ענין לשבח הנה **ברכו את ה'** ר"ת **הבאי** שאין בהם דבר בטל ודאי שיחתן והיינו הבאי שלהן צריכה למוד בלי כפק עכ"ד הקדושים ויש לי להוסיף על דבריו הק' דכתיב ויהי בימי שלמה ישראל כחול הים על כן הי' נחון אה דיתרחב א"י ויבקע לאורכה ולרוחבה הרי דיען דנתקבצו ישראל לרוב נתרחב הארץ ונבקעה לאורכ ולרוחבה אף טרם בנין בית המקדש דזאת הי' בשעת משיחת שלמה שעוד לא נבנה הבית המקדש כי תמיד הוא ממדת א"י פעמים מתקפלת ופעמים מתרחבת והכל לפי הצורך של ישראל עליה בכל עת ובכל זמן ועיין בהגהות ד' יוסף שאול במשניות אבות במשנה ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים דהכונה הא דאמרו על ארץ ישראל ארץ צבי כתוב בה הכונה כמו שאדם עושה לתינוק בגד ומכפיל אותו ועושה לו קטן כאשר יגדל יתרחב הבגד כמו כן הארץ שאם אין ישראל עליה הוא מקמיט וזה סימן שארץ ישראל שייך לישראל וזה גם בישיבתה היתה ג"כ לפי הערך אנשים שדרו בה וכשהיו באין לרגל היתה מתרחבת יותר ולא הי' צר לאדם שילין בה וזה הי' נס גדול עכ"ד.

ובאמת דבדי הגאונים הללו מפורשים במדרש רבה סוף פ' ראה בפסוק כי ידחיב ה' אלקיך אפשר שהקבה"ו מרחיב את ארץ ישראל אמר ד' יצחק המגילה הזאת אין אדם יודע כמה אורכה וכמה רוחבה וכשהיא נפתחת היא מודעת כמה היא כך ארץ ישראל כל רובה הרים וגבעות שנאמר והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים וגבעות ארץ אשר עיני ה"א דורש אותה תמיד עיני ה"א בה וכו' וכשישרה אותה הקבה"ו מנין שנאמר כל גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והי' העקוב למישור והרכסים לבקעה אותה שעה מודעת מה הוא עכ"ל. הדי דכל דבריהם של רבותינו הגאונים הנ"ל כלולים בדברי המדרש דכששורים ישראל עליה מודעת כמה היא גדולה בלי גבול ומדה והכל לפי הישוב שישראל יושבים עליה היא מתפשטת ומתרחבת בכל עת ובכל זמן וא"כ קטנותה של ארצינו בעת הזאת לא יהי' עיכוב על קיבוצינו הכללי בתוכה ברצות ה' כי אז תפתח כמגילה ותתפשט לאורכה ולרוחבה כפי הצורך לישיבתנו ולא תהי' צר לכל העולים עליה וכדברי רבותינו חכמי אמת הנ"ל ועיין תשב"ץ ח"ג סוס"י ר"א דגם בזמנו נראה נס זה בבואם שם

אם הבנים שמחה

בחג השבועות כל סביבותיהם ולא צר להם עי״ש ובח״ס יו״ד סי׳ רל״ד ודוק.

ה) **נחזור** לראשונות למה שהוכחתי דכשהגאולה נעשה בבחינת לא זכו
אז יהי׳ נעשה בדרך הטבע וכל הבא בדרך הטבע אינו בבת
אחת רק תלוי בעת ובזמן ומתהפך מעת לעת מענין לענין עד שבא לגומרה
של דבר וכפירוש הגאון ר׳ מענדעלע ז״ל מדעש מה שאמרו ז״ל לא זכו
בעתה היינו בעתה הקבוע לכל פועל טבעי עד שיוגמר הפעולה בשלימות
עכשיו נזכרתי דיש ראי׳ לדבריו מדברי רש״י בגמרא שהבאתי לעיל
מהדרין ד׳ צ״ח דריב״ל רמי כתיב בעתה וכתיב אחישנה זכו אחישנה
לא זכו בעתה אמר ר׳ אלכסנדר ריב״ל כתיב וארו ענני שמיא וכתיב
ענני ורוכב על החמור זכו ענני שמיא לא זכו עני ורוכב על החמור
ורש״י שם פירש עם ענני שמיא במהירות לא זכו רוכב על החמור כעני
הבא על חמורו בעצלות עי״ש והיינו כנ״ל דאם זכו יהי׳ עפ״י נס נגלה
ובמהירות בבת אחת וזהו דיבא עם ענני שמיא שמורה על כח שמים
וממילא דיהי׳ במהירות בפ״א לא זכו אז יבא ע״י חומריות הטבע וזהו
רוכב על החמור וממילא דיבא בעצלות כי קשור בהשתלשלות העת
שתהפך מענין לענין עד שיוגמר וכמו שהי׳ באמת בימי עזרא וכמו שאמרו
הז״ל מלמד שראוי הי׳ להעשות להם נס אלא שגרם החטא ר״ל בימי
עזרא יען שגרם החטא שלא היו בבחינת זכו מוכרח הי׳ להיות מלובש
בטבע ברשיון המלכות על כן לא בא הישועה בב״א רק מזמן לזמן
קימעא קימעא מתחלה עלו ואחר י״ח שנים שהיו שם בנו המקדש ואח״כ
בנה נחמי׳ חומת העיר הרי דהי׳ לאט לאט והכל הי׳ מחמת דהי׳ בבחינת
הטבע שלא היו דאוים שיהי׳ נעשה בנס נגלה דאז הי׳ הכל בבת אחת
וכמו שכתבתי וכמו כן בגאולה האחרונה שבעוה״ר אנו בבחינת לא זכו
כאשר הבאתי ממדרש שאמר הקבה״ו שאם אסהכל במעשיהם לא יהיו
נגאלים לעולם ע״כ מוכרח להיות בדרך הטבע וע״כ יבא לאט לאט וכאשר
הבאתי למעלה ומזה תשובה גלויה לכל צעקת של אדונינו ורבינו הגאון
הקדוש בעל מנחת אלעזר ז״ל ממונקאטש על ענין התעסקות של ישוב
בנין הארץ שגם אנכי הייתי מבני היכלא דיליה וידעתי שכל טעמו הי׳
מפני שהכל יהי׳ נעשה בנסים ובנפלאות וכל העושה דבר בזה הוא כופר
בגאולה שיהי׳ בדרך נס כאשר כל ספריו מלאים מזה ועל כן צעק ככרוכיא
על זה אבל כבודו במקומו מונח הוא במדרגתו הגדולה שפט שכל העולם היא
בבחינת זכה כמוהו אבל באמת הדור האחרון הוא בעוה״ר בבחינת לא
זכה ואז יבא הגאולה בנס מלובש בטבע וכמו שהבאתי בשם האור החיים
הקדוש

הקדוש בפ׳ בלק שכתב בפירוש כן דאם לא זכו יהי׳ בטבע וכל מה שהבאתי בזה מדבותינו חז״ל במדרש ובזהר ובירושלמי מוכיחים כן דיבא קימעא קימעא ככל דבר הבא בטבע בא יבא קימעא קימעא וכאשר ביארתי הדברים לעיל באדוכה ע״כ בודאי החיוב עלינו להתענין בזה בכל מאמצי כחנו כאשר אבאר בארוכה בעזה״י להלן ואז יגמור ה׳ בעדנו לטובה ונזכה לגאולה שלמה בב״א.

וכעת נראה להוסיף שאילו הי׳ רבינו בעל מנחת אלעזר בחיים אתנו וראה את כל אשר הגיע לנו מהגזרות הנוראות ומהדיגות שעשו בנו ר״ל גם הוא הי׳ מודה שנעזוב את ארצות הגלות ונלך לא״י שנתנו לנו מלכי ארץ ולא נמתין עד קריאת המשיח כי עיין בזית רענן לדבינו בעל מג״א בילקוט יתדו רמז רצ״ב על מה שאמר ר׳ נתן בפסוק לאוהבי ולשומרי מצותי אלו שהן יושבים בא״י ונותנים נפשם על כל המצות וכתב רבינו מג״א על זה וז״ל אלו שהן יושבים בא״י שבא״י היו גזרות קשות והיו יכולין לברוח לח״ל ואפ״ה מסרו נפשם על ישיבת א״י משא״כ היושב בחו״ל במקום הגזרות קשות מתחייב בנפשו דלא אזיל למדינה אחרת עכ״ל רבינו בעל זית רענן, ומעתה אחר כל אלו הגזרות הקשות דנעשה לנו פה בארצות הגולה ויש לנו מקום לנוס לא״י שנתנו לנו מלכי ארץ רשות ליכנס לשם הכי יש הוי אמינא לומר דרבינו הנ״ל ל״ה מסכים לזה והוא לא צוח רק לשעתו שהי׳ מנוחה פה ויכלו להמתין עד שיקדא לנו הנביא משיח ה׳ וזה ברור ואמת ועיין רמב״ן פ׳ ראה בפסוק לשכנו תדרשו מביא ספרי יכול תמתין עד שיאמר לך נביא ת״ל לשכנו תדרשו ובאת שמה דרוש ומצא ואח״כ יאמר לך נביא וכן את מוצא בדוד עכ״ל הזהב הרי דהזהיר לבל נמתין עד שיאמר נביא אלינו עלו רק אנחנו נעלה ונדרוש כאשר לאל ידינו ואח״כ יזכנו וישלח לנו נביא ונתחייבנו להשתדל בכל עוז ותעצומות עד מקום שידינו מגעת כש״כ בעת צר כזה ועיין באהבת יהונתן פ׳ עקב שכתב דבאחרית הימים יבואו גזרות על ישראל ועי״כ יתנדבו לבם לילך לארץ ישראל עיי״ש, וזה לשון הכוזרי בחתימת ספרו אך האדם נאשם כאשר איננו מביא אל המעשה הטוב ולא די במחשבה לחוד לבסוף אל ארץ הקדושה וכאשר יהי׳ המעשה והכונה שלמה יהי׳ עליהם הגמול וכו׳ ובהערת בני אדם והתעורדת אל אהבת המקום הקדוש ינחנו הענין המיוחל שכר גדול וגמול רב כנאמר עתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ועפרה יחוננו ר״ל כי ירושלים אמנם תבנה כשנכספו בני ישראל לה

תכלית

הכלית הכ׳ סף עד שיחוננו אבניה ועפרה עכ״ד החוקר אלקי הקדמון, עוד כתב שם במאמר השני אחר שהביא מאמרי חז״ל בשבח הדר באי״י כתב בזה״ל אם כן אתה מקצר חובת בוראך שאין אתה משים מגמתך אל המקום הזה אתה אומר רחם על ציון כי היא בית חיינו ותאמין כי השכינה שבה אליה והי׳ מן הדין שתכספנה הנפשות היקרות לחזור בה וכבר היו אבותינו הראשונים בוחרים לדור בה יותר מכל שהיו אזרחים במקומותם הגם שלא הי׳ בעת ההיא נראית השכינה בה אבל היתה מלאה זמה ועכ״ז לא הי׳ להם תאוה כי אם לעמוד בה עכ״ל הרי דאיש אלקי הזה אומר בפירוש דאף אם יהי׳ ח״ו א״י מלאה בזמה מוטב לדור בה מלדור זולתה וזה יהי׳ מוסר השכל לאלו המתחסדים בזמננו ומוציאים דבה על ישיבת הארץ מטעם דאין די כשר להם ודי״ל.

ו) **מצאתי** בספר ישן נושן על סדר מועד המיוסד על דרך פרד״ס באגדת חז״ל (והואיל דחסר דף הראשון איני יודע ממי לקדושים הוא ואיננו יכול לכנותו אבל ניכר מספרו שהי׳ אדם גדול ומקובל מגאוני וקדושי קדמאי) בברכות פ״ק שכתב בטעם שגאולתינו לא יהי׳ בשלימות הכל מיד רק קימעא קימעא כי גאולה שלמה אין לנו עד שיהי׳ תיקון שלם בכל עולמות וזה אין אנו יכולין עכשיו רק סמיכא מעט לאתחלתא דגאולה שיפתח לנו שערי התפלה ולבטל מחיצה של ברזל ויהי׳ מתחיל הגאולה קימעא ואז נשוב בתשובה שלמה מאהבה וע״כ כל תפלתינו ותשובתינו משנים קדמוניות יבא לחיבון גדול לעשות מהם תיקון גדול בכל יום יותר ואז יהי׳ גאולה שלמה עד שיהי׳ מקוים בנו ואולך אתכם קוממיות עכ״ל הרי דכתב דע״י התחלת הגאולה של קימעא יבוטל מחיצה של ברזל המפסקת בינינו לאבינו שבשמים ובזה יפתחו לנו שערי תפלה ונוכל לשוב בתשובה שלמה לפניו יתברך ויצטרפו לנו אז כל תפלתינו שהתפללנו בגלות ויהי׳ נעשה יקון השלם ואז יהי׳ הגאולה שלמה אבל לכל זה צריך לנו הגאולה של קימעא תחלה כדי לבטל חומת ברזל מעלינו שלא יהי׳ מפסיק בינינו לאבינו שבשמים.

ז) **וחנה** ראיתי בספר הברית ח״א מאמר ט׳ שהתמרמר מאד על אריכת הגלות כל כך זמן רב ועוד לא נראה אות לטובה והאריך שם בנפלאות כי כל אשמתינו הוא שאין תפלתינו בצדק לכוון לפדות קובה״ו ושכינתי׳ מהגלות וגם מעשינו במצות אינה באמונה לכוון לתקן קומת השכינה ולמהר את הקץ וכתב שם כי לא נקוה לאיש ולא ניחל לבני אדם גדולים שהמה בזכותם ותפלתם יביאו לנו הגואל כי הרואה ללבב הוא

הוא יודע מי גדול לא הנראה לעינים וכתב עוד שם גם כי ביאת המשיח רגיל על לשוננו תמיד אך משפה ולחוץ לא בלב שלם כי חפץ לגמור הבנין שהוא בונה וכן לגמור המשא ומתן שיש לו על ר׳ וה׳ שנים אשר קשר בכתב מן השרה או מן המלכות וכרומה מן התועליות שיש לו פה בחוץ לארץ וזה טעם אריכות הגלות והעיקר שכל איש יהודי אפילו אינו בעל תורה, במצות אשר עושה יכוין רק למיפרק קבה״ו ושכינתי׳ מגלותא ואז נזכה להגאולה אבל זולת זה לא עכ״ר בקצרה והוא האריך שם בהתמרמרות גדולה ובירא׳ שמים עזה בהתלהבות גדולה ומי יתן שנשמעו מליו אל עם בני ישראל שכל אחד ואחד יעשה מצות ויכוין למיפרק קבה״ו ושכינתי׳ מגלותא שהרי בעל ספר הברית גזר ואומר כן שאין לנו לסמוך על יחידים הגדולים והמפורסמים כי אין לידע אם באמת המה גדולים כי האדם יראה לעינים רק כי כל אחד יעשה וילחום בעד השכינה במצות ובמע״ט אז יבא משיח ולא זולת ח״ו כן יוצא מדבריו הנאמרים שם והלואי שנזכה לראות שיהי׳ כן בישראל כי אז נהי׳ כלנו זכאים ובמדרגת בעלי תשובה גמורה ובבחינת זכו ואחשינה שאמרו חז״ל אם כל אחד ואחד מישראל יעשה מצות ויכוין למיפרק השכינתא מגלותא וכי צריך לבחינת זכו יותר מזה ונחשבנו בטח לכולו זכאי שאמרו חז״ל ויצטרך לזה להיות אחישנה אבל לדאבון לבי מוכרח אני לומר על הפסק שפסק בעל ספר הברית ראם לא נעשה כן לא יבא משיח ח״ו מלומר כן ולא ניחא לי׳ למארי׳ יתברך מלומר כן דהלהן תשברנה והלהן תעגנה עד שיהי׳ כן שכל אחד מישראל יעשה כזאת דא״כ תנעול דלת להמחכין על ביאת המשיח ואין תקוה לגאולתינו ח״ו וכל ספרי גדולינו מלאים ראפילו אם לא יעשו ישראל תשובה הם נגאלים עיין רבינו בחיי בפ׳ בהר וכן היא בירושלמי פ״ק דתענית וכן הוא בר״י סנהדרין ר׳ צ״ז וכן כתב הגר״א בספר אבן שלמה וכן שאר גדולי חכמינו וכמו שהבאתי דבריהם בראש פרק זה.

ומצאתי שכבר ישב על מדוכה זו של אריכת הגלות הגאון רבן של ישראל מרן המבי״ט (חברו של הב״י) בספרו בית אלקים שער התפלה פי״ז והתפלא מאד בהיות תפלה בצבור נשמעת תמיד צריך לבאר ענין תפלת ביאת הגואל שאנו מתפללין אותה מזמן החורבן ג׳ פעמים בכל יום ואין אנחנו נענים ובהיות שתפלה זו נאמרת בכל יום ג׳ פעמים מפי כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם ואי אפשר שלא תהא נאמרת בכונה בקהל אחד מן הקהלות ומפי צדיקים וישרים וכן אמרו כל המתאבל

על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה כמה וכמה צדיקים וחסידים התאבלו ולא זכו לראות עדיין בנחמתה.

וכתב בישוב הדבר שענין קבלת תפלה זו שהיא כוללת לכל ישראל אינה תלויה בכונת קהל מן הקהלות בתפלה אלא שהי׳ צריך כונת רוב כל ישראל בה כיון שהיא כוללת לכלם ואף בכוונם בה צריכים לעשות תשובה שלמה כדי שיענו וכמ״ש היום אם בקולו תשמעו ומבלי זה אין תפלתם מקובלת גם כי תהי׳ בכוונה ביום מן היומים מן רוב ישראל כי הוא כמו גזר דין שיש עמו שבועה דלא מיקרע אפילו לצבור עד אשר יבא עתה כדכתיב בעתה אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה ונראה כי על ענין נפלא כזה שהוא גאולתן של ישראל גאולה נצחית שאין אחריה גלות צריך להרבות בתפלה דורות ראשונים ואחרונים ומועילה תפלת הראשונים לתפלת האחרונים ויותר נקל הוא לאחרונים הקרובים יותר לזמן הגאולה שתתקבל תפלתם מהראשונים מב׳ טעמים הטעם הראשון כי הרחוקים מן זמן הגאולה הם צריכים הפצר והעתר יותר שתקובל תפלתם לדבר רחוק אלף שנים מהזמן מאותם שהם רחוקים רק ת״ק שנה ואותם מאינם רחוקים מהזמן הגאולה אלא כמאה שנים הוא יותר נקל להם שתקובל תפלתם בהיות תפלתם שוה וכן הקרוב קרוב קרובה תפלתם להיות נשמעת דמיון העומד רחוק מן המדינה שלא תקפוץ לו הדרך כל כך מהרה כמו העומד קרוב מן המדינה טעם ב׳ כי להיות הענין גדול הערך צריך ריבוי התפלות דור אחר דור כדי שתקובל תפלת הגאולה ובהיות נשלמות תפלות הצריכות ידיעות לו יתברך אז בדור ההוא תקובל תפלתם גם כי בזמנים הקודמים לא היתה מקובלת ובעת שנשלם סכום התפלות הצריכות תקובל התפלה לא בשביל תפלה זו לבד כי אם בהצטרף אותה עם התפלות הקודמת באופן שכל התפלות הקודמת הן מועילות גם כן וכשתתקבל תפלה זו לדור האחרון כשתצרף עם הקודמת הרי הוא כאלו נתקבלה תפלת הראשונים כיון שהיתה סעד לקבלת תפלה זו והאריך עוד בזה שם וכתב דעל שני טעמים אלו רמז ישעי׳ הנביא באומרו דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב לרמוז על שני הטעמים שכתבתי בדורות האחרונים כי בהמצאו מורה על טעם השני כי לפי ריבוי התפלות שמימי עולם ושנים קדמוניות יהי׳ נמצא אלינו קראוהו בהיותו קרוב כפי הטעם הראשון שקרובה היא שתתקבל תפלת האחרונים מן הראשונים עוד כתב להרץ קושיא הנ״ל מדוע לא נתקבל תפלת הגאולה שבכל דור ודור וכתב בזה״ל ומלבד כל זה נשמעת הפלת כל ישראל

בכל

אם הבנים שמחה

בכל דור ודור בענין הגאולה שגואלם הוא יתברך ונותנם לחסד בעיני כל שוביהם למעלה ולכבוד ומתקיימים בהם קצת הבטחות הגאולה וכמו שאמרו על הונא בר נתן שנתקיים בו והיו מלכים אומנין ואין לך דור מן הדורות שאין עליו איזה צרה והוא יתברך מושיע אותם וגואלם מיד חזק מהם ואף בלי צרה להעמיד אותם ולקיימם בין כל האומות הוא מצד תפלתם על הגאולה כי הוא יתברך רואה ומשגיח בעניגם וטרם יקראו עונה אותם וטרם מכה צץ רפואה יפרח ואם כן הרי הוא כעין גאולה בכל דור ודור וכמו שכתוב ואף גם זאת וגו' עכ"ד הקדושים.

הרי דגם רבינו נדחק בתירץ קושיא הגדולה של ספר הברית הנ"ל מדוע הוא הארכת הגלות ולא נתקבלה עוד תפלת הדורות על הגאולה שבודאי נתפללה מכמה וכמה צדיקים בכוונת שלמה, והנה מה שכתב רבינו בסוף דבריו דאם לא הועילה לגאולה שלמה מן הגלות הועילה עכ"פ על קצת גאולה לגאול אותנו מן הצרות המזדמנים בכל דור ושי"ת גואל אותנו תמיד מהם על זה יש לעורר מדברי רש"י מגילה ד' י"ז ע"ב דכתב דעל הגאולה מן הצרות שבכל דור ודור נתיסדה ברכה בפ"ע דהיינו ברכת גואל ישראל באה על זאת ואינה תפלה על הגאולה מן הגלות כי תפלה על הגלות המה הברכות ולירושלים עירך וכו' את צמח דוד וכו' ג"כ לדברי רש"י אין תירץ זה האחרון מספיק אולם בהקדמה לסמ"ג חלק מ"ע מצמע דאינו סובר בזה כרש"י ורק דגם ברכת גואל ישראל על הגאולה מן הגלות נתיסדה ע"י"ש ולפי דבריו יש מקום לדברי רבינו.

והנה אנו רואין בדברי רבינו דעיקר תירוצו בקושיא זו הוא דלענין גדול כזה שנוגע לכללות ישראל לא סגי בכוונת קהל מן הקהלות בתפלה אלא שצריך לזה כוונת רוב כל ישראל כיון דהיא כוללת לכלם גם אפילו יהי' כוונת רוב כל ישראל לא סגי עוד בזה כי צריך עוד לזה תשובה שלמה כדי שיענו כי הוא גזר דין שיש עמו שבועה דלא מהני אפילו לצבור עד אשר יבא עתה כמאמר חז"ל לא זכו בעתה עוד כתב דלענין גאולה נצחית שאין אחריה גלות צריך ריבוי תפלה מדורות ראשונים ואחרונים ובצירוף כל התפלות מכל הדורות נזכה לגאולה שלמה וע"ז יהי' נקל לדורות האחרונים מן הראשונים מב' טעמים הנ"ל זה תוכן דבריו.

וארשה לי לעורר קצת על דברי רבינו ז"ל תחלה מה שאומר דלא סגי בזה התפלה והתשובה מן קהל מן הקהלות רק צריך לזה רוב כל ישראל יש לעורר מדברי זהר חדש בפ' בראשית דאפילו כנופיא חדא אם יתפללו בכונה שלמה ובתשובה יכלו לעורר הגאולה גם מה שאמר שצריך לזה

לזה ריבוי תפלות סכום ידוע לו יתברך וכשיכלה הסכום יהי׳ הגאולה הנה אם כי אנחנו לא נדע כמה יהי׳ סכום זה של ריבוי התפלות כי אפשר היא מכלל לבא לפומא לא גליא אך אולי יש ללמוד זאת ממשה רבינו שהי׳ כללות ישראל שנתאמץ מאד לבא לארץ ישראל ואלמלי הי׳ בא ל״ה גלות והי׳ תיקון השלם ונצחית כנודע והרבה בתפלות על זה עד שאמרו חז״ל דרצה להתפלל תקט״ו תפלות וכשהגיע להתפלה האחרונה שהתפלל תקי״ד תפלות ורצה להתפלל עוד תפלה אחת להשלים הסך של תקט״ו תפלות אמר לו שי״ת רב לך אל תוסיף לדבר אלי עוד בדבר הזה היינו שעיכב עליו להתפלל עוד תפלה זו להשלים הסך דאז כביכול הי׳ מוכרח לענית אותו הרי שלך לפניך שמספר תקט״ו תפלות די לרצות פני אבינו שבשמים ליכנס לארצינו הקדושה ולקיום הנצחית בתוכה כי אם הי׳ בא משה לארץ ל״ה נחרב הבית כידוע הרי דדי לזה דק סך תקט״ו תפלות ואולי גם לנו די בכמו סך זה ואם כנים דברי הרי תפלות כל הדורות כבר עלו למעלה מסך תקט״ו תפלות.

גם מה שאמר יען שהוא גזר דין שיש עמה שבועה צדיך להמתין עד בעתה הנה אנו שעומדים כעת בשנת תש״ג לאלף הששי בודאי כבר הגענו לזמן של בעתה לא מיבעא לדעת רבינו האר״י ז״ל התחיל הזמן של בעתה משנת של״ה כמבואר בזהר חי ולדעת האוה״ח הק׳ משנת ת״ק ועיין ח״ס ח״ו סוס״י ס״א ובספר דרשות דדוש לפסח תק״ס דגם הוא כתב דמשנת ת״ק מתחיל זמן של משיח אבל לכל הדעות לנו שכבר עבר עלינו שני שליש מאלף הששי בודאי כבר הוא בעתה ועיין מהרש״א תענית ד׳ ט״ו ע״ב שביאר מה שאמר דוד ימי כצל נטוי שהם צללי ערב ורצה לומר שעת וזמן הגאולה הגיע כמ״ש והי׳ לעת ערב יהי׳ אור דהיינו כשיהיו בתכלית השפלות כמ״ש כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב עיי״ש והמהרש״א כתב כן בזמנו שהי׳ בשליש ראשון של אלף הששי הי׳ מוכרח לפרש דהערב הכונה על השפלות אבל אנו שחיין בשני שליש של אלף הששי הפירוש ערב הוא כפשוטו שהוא כבר ערב ממש עיין פייט שחרית של יום שני דר״ה דאמר דאחד שני שליש היום יהי׳ מה שנאמר בפסוק והי׳ לעת ערב יהי׳ אור וממש על זמנינו הוא מתאים דאנו עומדין כבר בשני שליש היום ועיין מו״ק ד׳ י״ט ע״ב בתוס׳ ובריטב״א דמשמעות ערב הוא מבעוד יום (ועיין מה שכתבתי בזה להלכה ולמעשה בספרי משנה שכיר ח״ב ס״י והוא עודנה בבית הדפוס ועצור תחת יד המדפיס נ״י בטידנא ה׳ יזכני להוציאה מתח״י) ולא לילה ומה גם שגם שפלות לא

חסר בזמנינו די והותר כידוע לכל א״כ כבר כלו כל הקצין של בעתה ובן דוד עדיין לא בא ועל כרחך שיש בזה איזה דבר המונע ומעכב עלינו וכדברי ספר הברית הנ״ל וצריך לחקור ולהבחין מהו זה הדבר המעכב עלינו.

ואחר היגיעה האיר ה׳ את עיני למצוא פשר דבר זה על האריכות הגלות אף דכבר הגיע זמנה של בעתה דהנה הושע הנביא אומר ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה׳ אלקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה׳ ואל טובו באחרית הימים ואמרו חז״ל על פסוק זה לא גלו ישראל אלא משום שמאסו בנ״י בשלשה דברים במלכות שמים ובמלכות דוד ובבית המקדש א״ר שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן כמ״ש ואחר ישובו בנ״י ובקשו את ה׳ זו מלכות שמים ואת דוד מלכם כמשמעו ופחדו אל ה׳ ואל טובו זה ביהמ״ק כד״א ההר הטוב הזה עכ״ד כן הוא באגדת שמואל פי״ג סי׳ ד׳ ורש״י שם מביאו וכן אמרו בילקוט לא גלו ישראל אלא על שמאסו בארץ ישראל שנאמר וימאסו בארץ חמדה ונראה לי דהילקוט מתאים עם דברי המדרש שמואל ורש״י דכל שלשה דברים הנ״ל כלולים בארץ ישראל דאי אפשר להגיע לשלשה דברים הנ״ל אלא בא״י דכל הדר בא״י דומה כמי שיש לו אלוקי כידוע ומלכות בית דוד הוא בא״י ובית המקדש הוא ודאי רק בא״י ועפי״ז לא יזכו להגאל עד שיבקשו את ארץ ישראל ואז ישיגו את כל שלשה דברים הנ״ל ועיין בשוחר טוב סי׳ י״ז דהמגפה בימי דוד הי׳ רק על שלא בקשו בית המקדש וכבר הבאתיו לעיל בהקדמה ועשה המדרש ק״ו מה בימי דוד שעוד לא הי׳ להם בית המקדש נענשו על שלא בקשו על זה אנו שכבר הי׳ לנו ונחרב על אחת כו״כ שנענשים על שאין אנו מבקשים על זאת לפיכך תקנו להתפלל על בניית ירושלים שלשה פעמים בכל יום עי״ש.

ועתה קמה גם נצבה קושיית גדולי עולם הנ״ל הלא אנו מתפללים על זה כמה וכמה שנים מזמן החורבן עד עתה א״כ כבר נתקיים בנו המקרא של ובקשו את ה״א ואת דוד מלכם ואת ביהמ״ק דבתפלתינו נכללו כל שלשה דברים הנ״ל ומדוע אנחנו עדיין לא נענים ועדיין לא באנו אל הנחלה ואל המנוחה ועדיין אין אנו רואין איזה סימן טוב ור׳ שמעון ב״מ אמר אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן הלא אנו עושין כן מזה כמה שלשה פעמים בכל יום ועדיין לא הראו לנו איזה סימן טוב של הטבה והיא פליאה נשגבה לכאורה אך התירץ על זה

זה הוא כך בעוה״י ואקדים ש״ס דנדה ד׳ ע׳ ע״ב מה יעשה האדם ויחכם
ירבה בישיבה אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם אלא יבקשו רחמים
ממי שהחכמה שלו שנאמר כי יתן חכמה מפיהו מאי קמ״ל דהא בלא הא
לא סגיא מה יעשה אדם ויתעשר ירבה בסחורה אמרו לו הרבה עשו כן
ולא הועילו אלא יבקש רחמים ממי שהעושר שלו שנאמר לי הכסף והזהב
מאי קמ״ל דהא בלא הא לא סגי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים וכרים
אמר להם ישא אשה הוגנת לו אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא
יבקש רחמים מי שהבנים שלו שנאמר הנה נחלת ה׳ בנים מאי קמ״ל
דהא בלא הא לא סגי עכ״ל הגמ׳ הרי דבשלשה דברים חלוקים שחיי
העקרים של האדם תלוי בהם הודיעונו חז״ל דהא בלא הא לא מהני
היינו דתפלה בלא עסק ועסק בלא תפלה לא מהני ומזה אתה דן לכל
עניני האדם ולכל ענינים שבעולם לא סגי בהא בלא הא היינו שיתפלל
על דבר להשיג ולא יתעסק בו כלל רק יסתפק עצמו בתפלה לחוד לא
ישיגנו לעולם ומה שאמרתי דהואיל דחז״ל משמיענו זאת בג׳ דברים
הנ״ל שהם עיקר באדם אתה דן מזה לכל הענינים למדתי זאת ממ״ן
הב״י באו״ח סי׳ שמ״ג בשם המורחי דהתורה גילתה בשלשה מקומות
דאסור להאכיל לקטן דבר איסור מזה אתה דן לכל התורה כולה וממילא
גם בדברי חז״ל כן דגילתו לנו בשלשה דברים העקרים בחיים דתפלה
בלא התעסקות והתעסקות בלא תפלה לא מהני ממילא הוי כן בכל הענינים
הצריכים לנו בחיים ובלמדי גמרא הנ״ל מה יעשה האדם שיהיו לו בנים
זכרים ישא אשה נזכרתי מהמעשה שסיפר לי זקן אחד מחסידי הרבי ר׳
אליעזר מקאמארנא ז״ל שלהרב הקדוש הזה הי׳ משמש בחור זקן בלא
נשא אשה ולא הי׳ שלם בדעתו אך הי׳ ירא שמים והי׳ נקרא בשמו פרץ
גבאי שאלו אותו פרץ למה אין אתה נושא אשה השיב למה לי אשה מה
חסר לי אצל הרבי אמרו לו הלא לאדם צריך בנים ענה על זה בנים?
אתן פתקא אל הרבי ויהי׳ לי בנים (איך וועל געבין א קוויטל צום רבי
וועל איך האבין קינדער) וכשהגידו דברי פרץ אל הרבי צחק ואמר א
פנים וועד עס פערלאוט זיך אין גאנצען אופין רבין האט א פנים וויא
פרץ והן הן דברי הגמרא הנ״ל מה יעשה האדם שיהיו לו בנים ישא
אשה וקמ״ל דהא בלא הא לא סגי דתפלה בלא נשיאת אשה לא סגי ולא
כפרץ גבאי שסמך עצמו על התפלה לחוד שיתפלל בעדו הרבי והוא לא
ישא אשה עכ״פ נלמד מן הש״ס הנ״ל דמי שסומך עצמו לגמרי על התפלה
לחוד ואינו מתעסק כלל בדבר יש לו פנים כמו פרץ גבאי הנ״ל והנה

ראיתי באיזה ספר לגדול מן הגדולים (וכעת אי אפשר לי לציין על הספר והמקום שאני כותב כעת בלי ספרים מחמת גלותי שברחתי מחדר הורתי מחמת המציק) שביאר הכתוב שאמר דוד אחת שאלתי מאת ה' ואותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי שעמדו כל המפורשים על כפל הלשון שאלתי ואותה אבקש מהו שאלה ומהו בקשה הלא אחת הוא וכתב לבאר עפ"י הגמרא דנדה הנ"ל דהא בלא הא לא מהני ואם אדם מתפלל על איזה דבר לא סגי בתפלה לחוד אפילו יהי' בכינה היותר גדולה עד שיתעסק ג"כ בה בפועל ויעשה את שלו אז יועיל התפלה לשמים להשיג חפצו ונקח דמיון אחד יבקש משי"ת שיהי' ת"ח ולא ישב כלל בבית המדרש ללמוד רק יסייל בחוצות ובשוקים אדם כזה אפילו יתפלל כל היום בבכיות לא ישיג שאלתו לעולם מפני שהוא מצדו לא עשה לזה הדבר כלום אבל אם הוא יעשה את שלו היינו שילך לבית המדרש ויתאמץ בכל כחו ללמוד וגם יתפלל לשי"ת לפתוח לו שערי החכמה אז ימלא ה' משאלתו בטח והנה החילוק בין שאלה ובקשה הוא כך שאלה הוא תפלה ששואל משי"ת משאלות לבבו מה שמתאוה בלבו בקשה הוא בפועל ובמעשה הוא מבקש ומחפש אחר דבר שחפץ להשיג שקורין בל"א "זוכען" וויא איינער זוכט נאך איינער זאכע כמ"ש אקומה נא ואסובבה בעיר ובשוקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי שהוא הולך בחוצות ומבקש בפועל למצוא את שאהבה נפשו וכמו בקש שלום ורודפהו שהוא רודף אחר השלום בפועל ובמעשה אבער וואן ער ווירד ניכט זוכען ווירד ער ניכט פינדען וזה שאמר דוד אחת שאלתי מאת ה' ואותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי היינו שדוד אמר זואת אשר אני שואל מאת ה' שבתי בבית ה' כל ימי חיי גם אותה אבקש בפועל ובמעשה ר"ל שאני עושה גם מצדי בכל מה שבכחי לעשות להשיג חפצי זאת להיות יושב בבית ה' היינו שאני הולך לבית המדרש ללמוד ולישב שם לעסוק בתורה רק שאלתי דוא ג"כ משי"ת שיעזרני לזה ואזכה שיהי' שבתי בבית ה' כל ימי חיי שלא יטרידני שום מניעה מזה איך זוכע אונד ארי בייטע אויף דעם דאס איך זאָל קאָנען זיצען אין בית המדרש כל ימי חיי דאם לא אבקש גם בפועל שאוכל לישב בבית ה' אז לשוא שאלתי מאת ה' על זה וזהו המשמעות של כפילת הלשון הנ"ל ע"כ דברי הגדול הנ"ל.

ועפ"ז יובן ג"כ דברי הכתוב הנ"ל ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' ואת דוד מלכם היינו לא בתפלה לחוד רק בקשו ר"ל בפועל ידם יבקשו אחר זאת ויתורגם בל"א זיא ווערדען זוכען בפועל דיא ווענע

וויא

וויא צוריק צו קאממען נאך ארץ ישראל היינו שיעשו פעולות לזה ולא יסמכו על התפלה לחוד כי הא בלא הא לא מהני רק לבד התפלה עוד יבקשו בפועל ובמעשה לזה אז יהי' מראין להם סימן לטובה וזה שאמר ר' שמעון בן מנסיא דאין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו דייקא ויבקשו ולא אמר שישאלו כי שאלה מורה על תפלה ובתפלה לחוד לא סגי רק יבקשו בפועל ובמעשי שיעשו גם פעולות לזה לחזור לארצינו ולמלכות שמים ולמלכות בית דוד ויבקשו את שלשתן בפועל ויעשו מצדם כל מה שביכולתם לעשות וגם יתפללו על זה אז חפץ ה' יצליח בידם אבל אם לא יעשו דבר במעשה בזה רק יסמכו על התפילה לחוד לעולם לא ישיגו חפצם ועפי"ז מתורץ קושיא הגדולה הנ"ל דזכיון דלא התעסקו בזה כלל לשוב לארצינו הקדושה ע"כ לא הי' להועיל בתפלתינו לחוד שהתפללנו עד כה וע"כ עוד לא היינו רואין איזה סימן לטובה אבל אם אנו נעשין את שלנו גם בפעולות ובמעשים אז יבא לנו עזר מן השמים ע"י התפלות שאנו מתפללים ג"כ לשוב לארצינו הקדושה ונשיג חפץ לבבנו לבא לנחלת אבותינו בב"א. וכן הביא רש"י בפ' במדבר דא"ל הקב"ה למשה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי עיי"ש גבי מנין הלוים והוא כלל גדול לכל הענינים דתחלה נעשה אנו שלנו ואז יעשה הקב"ה את שלו וזה לשון החבר בספר הכוזרי העון הזה (ר"ל קאי על מה שאמר לעיל מזה שאין רבים נכספין לשוב בפועל לארץ ישראל) מנעונו כהשלמת נה שידענו בו בבית שני כי כבר הי' הענין האלקי לחול כאשר בתחלה (ר"ל כמו שאמרו חז"ל שראוי הי' גאולה שנית להיות גאולה נצחית רק גרם החטא וביאר הגר"א ביומא ד' ט' דזה הי' החטא דלא שבו כולם עיי"ש ממש כדברי האלקי בכוזרי הזה) אלו היו מסכימים כולם לשוב בנפש חפיצה אבל שבו מקצתם ונשארו רובם בבבל כי הענין אלקי אינו חל על האיש אלא כפי הזדמנותו לו אם מעט מעט ואם הרבה הרבה ואם היינו מזדמנים לקראת אלקי אבותינו בלבב שלם ובנפש חפיצה היינו פוגעים ממנו כאשר הי' לאבותינו במצרים ואין דבורנו המחזיר שכינתו לציון והשתחוו להר קדשו וכיוצא בו אלא כצפצוף הדרור שאין אנחנו חושבים על מה שנאמר בזה עכ"ל הזהב וכן הוא עד היום אנו אומרים בפינו ובלשוננו ולבנו אין עמנו להתעורר כוסף נפשינו בפעולת ארץ נושבת להרבות שמה החזרת עם בני שראל ולחזק הישוב ודין גרמא לכל הצרות שהגיענו.

ח) ויש להביא ראי' ברורה לדברינו דלעיל מדברי חז"ל בפג"ה וברש"י

פ׳ וישלח דאמר הקב״ה גבי יעקב צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה ונעקר הר המוריה ובא עד בית אל וזה שא״ה ויפגע במקום וא״ת וכשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא עכבוהו שם איהו לא יהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו ומן השמים יעכבוהו (בתמי׳) איהו עד חרן אזיל כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו יהב דעתיה למהדר וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ עכ״ד חו״ל שם.

וראיתי בספר הקדוש בית אלקים למרן המבי״ט (חברו ומבית דינו של רבינו הבית יוסף) בשער התפלה פי״ח שחשב כל מיני תפלות שנמצא בתורה שהתפללו כל הצדיקים וצדקניות וביאר אותם ובהגיעו לתפלת יעקב כתב בזה״ל תפלת יעקב כדכתיב ויפגע במקום ואין פגיעה אלא תפלה מכאן למדו שתיקן יעקב אבינו תפלת ערבית ותפלת ערבית הוא רשות כיון שלא היתה כוונתו להתפלל אלא אח״כ נתן אל לבו ואמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותיי ואני לא התפללתי חזר שם והתפלל ולכך אמרו שהוא רשות וענין כוונת תפלת יעקב אבינו בזה המקום הוא תפלה על גלותינו זה האחרון כי גלות מצרים וגאולתן הי׳ מצד אברהם אבינו וגלות בבל וגאולתן מצד יצחק וגלות זה וגאולתינו מצד יעקב וכמו שכתבתי באגרת גאולת עולם שחברתי בענין הקץ החתום (צר לי שלא זכיתי לספרו זה) וזה שאמר יעקב אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותיי ואני לא התפללתי והמקום הזה הוא בית אל והוא ירושלים וכמו שהם התפללו על בנין ירושלים ובית המקדש ונתקבלה תפלתם בבית ראשון ובבית שני רצה הוא להתפלל על בנין ירושלים וביהמ״ק העתיד ולזה היתה תפלתו זאת קרובה לביאת השמש שהוא רמז לגלות הארוך הזה עכ״ד הקדושים הרי דכל מעשה יעקב אבינו במקום הזה רמז על בנין ארצינו הקדושה ובנין ביהמ״ק ויעקב אבינו התפלל על זה בסוף היום שהוא רמז על סוף אריכת הגלות שכבר הגיע זמנו של בעתה ואעפי״כ אם איהו לא הי׳ יהב דעתו ולבו על זה מעצמו לחזור לא היו עושין התעוררת על זה מן השמים דק אחר שהוא עשה מעצמו ונתעורר מעצמו לחזור וגם עשה פעולה בזה שחזר מחרן עד בית אל והיינו חוץ מהתעוררת הרצון לחזור המתינו בשמים גם על פעולתו בזה לעשות מעשה בפועל וזה שאמרו וחזר עד בית אל דייקא אחר שגם חזר מחרן עד בית אל אז בא גם הסייעתא דשמיא שקפצה לו הארץ ולא מקודם אף שכבר יהב דעתיה בחרן לחזור ואעפי״כ לא קפצה לו הארץ אז תיכף

בחרן

בחרן רק שהמתינו גם על פעולתו שפעל וחזר עד בית אל רק אז בא הסייעתא דשמיא וקפצה לו הארץ הרי נראה בעליל דבשמים לא סגי ברצון טוב לחוד רק מכתינין גם על פעולת ידינו בצירוף רצונינו הטוב וכל זה מרמז על ומנינו זה שאנו עומדים בסוף הגלות כדברי מרן הנ״ל שלא די ברצונינו לחוד לחזור לארץ אבותינו ונצפה על התעוררת דשמיא לחוד רק אנו צריכים למיהב דעתינו למיהדר לארצינו וגם צריכים להתחיל בחזרה בפועל ובמעשה כמו שעשה יעקב אבינו אז יבא הסייעתא משמיא ויקפוץ לנו הארץ לקראתינו היינו שאז חפץ ה׳ יצליח בידינו אבל אם רק נהכה על נסים ונפלאות לחוד ואנו מצדנו לא נעשה בזה דבר אז לשוא הוחילתנו כי מן השמים מתינין שאנו נעשה ההתחלה בזה כמו שהי׳ אצל יעקב אבינו ע״ה וזאת אשר הראה לנו יעקב אבינו בתפלתו ובחזירתו אל מקום המקדש כדי שממנו נלמד וכן נעשה כי כל ענינו הי׳ מרמז על ענינינו בסוף הגלות כנ״ל וזה אמת וברור.

ערך נראה לומר בטעמא דמלתא דלא קפצה לו הארץ בחרן רק עד שובו לבית אל דעיין במדרש תהלים בפסוק למנצח לבני קרח מזמור רצית ה׳ ארצך אמרו בני קרח להקבה״ו עד מתי אתה אומר שובו בנים שובבים והן אומרין לך שוב אתה תהלה שנאמר שובה ה׳ עד מתי ואתה אומר לא כי אלא ישראל תחלה לא אתה תשוב לעצמך ולא אנו נשוב לעצמינו אלא שניהם כאחת עכ״ל הרי דבני קרח עשו השוואה בינינו למקום דשניהם כאחת ישובו זה לזה ובאופן זה יהי׳ ריצוי הארץ כמו שהתחיל המדרש בפסוק רצית ה׳ ארצך דלא זה תחלה ולא זה תחלה אלא שניהם כאחת וראיתי בספר הקדוש עבודת הגרשוני לחברו של רבינו הש״ך שכתב דעכ״ז מוכרח לנו לעשות ההתחלה בזה דאילו אם יעשה הקבה״ו אנו אין יודעין לכוון הדגע להתהיל עם הקבה״ו בשוה משא״כ אם נעשה אנו תחלה אז יכוון הקבה״ו הרגע ויתחיל עמנו יחד בפ״א דהנה בית אל הי׳ באמצע בין חרן להר המורי׳ ובאותו רגע שהתחיל יעקב בחרן לחזור התחיל ג״כ ההר המוריה לצאת נגדו שהוא השכינה והלכו שוה בשוה צעד בעד צעד כדי שלא להקדים אחד לחברו מפני שזה היתה ההשוואה של בני קרח שילכו שניהם כאחת ומה שעשה יעקב אז הי׳ סימן למה שיהי׳ נעשה כעת עמנו באחרית הימים וכמו שהבאתי בשם רבינו המבי״ט ע״כ לא הי׳ יכול להעשות הקפיצה של הר המורי׳ רק באופן הנ״ל וכשפגעו עצמן יעקב עם השכינה שהי׳ בהר המורי׳ הי׳ ממש באמצע הדרך שהיא בית אל נמצא דאז נעשה ההשבה זה לזה ממש שניהם כאחת בן נראה לי

בבאור זה והיא נפלא בעיני הפלא ופלא ובריך ה' שהאיר עיני בענין נפלא כזה עכ"פ זו ג"כ ראי' שלנו לעשות ההשבה לארצינו תחלה דאז יבא ה' לקראתינו ונשובה זה לזה כאחת משא"כ אם חי' לא נעשה דבר רק נצפה לנס משכים זה אי אפשר להיות כפי ההשוואה של בני קרח.

ועיין אהבת יהונתן פ' בלק שכתב דזה גופה שאנו חוזרים לארץ ישראל זה גופה לתשובה תחשב וזה עיקר התשובה וכה לשונו עם כאשר יעברו עליהם כמה וכמה צרות ואפ"ה לא יעזבו את ה' ואת נחלתם ארץ הקדושה תוב"ב וזהו עיקר תשובתם כי התשובה צריך להיות באותו מקום ובאותו מעשה ועיקר חטאם בזמן הבית היא הי' ירידתם למצרים כמש"ה הוי היורדים מצרים ונשתרבב מואת הטאים גדולים ולכך תהי' תשובתם לעתיד שלא ינטשו את נחלתם עכ"ל והנה כעת בזמנינו אחר שנתנו לבם אפילו היותר גרועים לשוב לנחלתינו ומוסרים נפשם על זאת ואינם רוצים בארץ אחרת בודאי לתשובה יחשב בעיני הקבה"ו ומה שאין מקיימין את מצות התורה היא מפני שלא נתגדלו ולא נתחנכו בזה והמה בזה כתינוק שנשבה בין העכו"ם וכדברי רבינו הרמב"ם בה' ממרים אבל גוף העלייה ודאי לתשובה יחשב ומקיימין בזה מצות עשה דתשובה וזה עיקר התשובה וכדברי רבינו יהונתן הנ"ל עיין מדרש תלפיות בערך גלות שמביא ז"ח שמיכאל שר הגדול אפטרופא של ישראל אומר רבש"ע אימתי יפקון ישראל מגלותא דאדום שהרי כתבת כאשר יסבלון צרות רבות יגאלו מן הגלות אמר הקבה"ו יבא ס"מ אפטרופא דאדום לידון עמך אתא וטען ס"מ אתה אמרת שיהיו ישראל בגלות עד שיעשו תשובה והה הם רשעים וכו' אמר לי' הקבה"ו למיכאל הי' לך לראות תחלת הפסוק ושבת עד ה' א ואח"כ כי אל רחום וכו' א"ל מיכאל מרי דעלמא וכי בחנם נקראת אל רחום שתרחם אעפ"י שאינם ראויים אמר לי' הקבה"ו כבר נשבעתי שלא אפדם עד שישובו לפני אפילו כחידה של מחט אני אפתח להם פתח גדול עכ"ד הרי דלהקבה"ה סגי להגאולה אף בתשובה כל שהוא כחודה של מחט ולדברי הגאון רבינו יהונתן שעיקר התשובה היא החזרה וההשבה לארץ ישראל נמצא דבזה מקיימין כל הני שנטו מדיני התורה והמצות בעוה"ר את התשובה שמצפה שי"ת לתשובה כהודה של מחט שעכ"פ יחשב חזרתם לארץ לתשובה כחודה של מחט ואח"כ יפתח הקבה"ו את לבם בפתח גדול ויטה את לבבם אליו לאהבה אותו ולעובדו בכל לבב וזה ברוד ואמת בעזה"י ובודאי שיקוים בהם עי"ז מצי' גודרת מצוה שהי' יעיר את לבם לעבודתו ולירא'ו וכמו שאביא להלן אי"ה מדברי הרמב"ם ואהבת יהונתן ואוה"ח

אם הבנים שמחה

ואוה"ח הקדוש, ע"פ כיון דהם עושין מצוה בזה ומעשיהן רצויה קמי' קודשה ב"ה וכמו שהוכחתי בפתיחת הספר וכן אוכיח עוד בפרק הבא בעזה"י בודאי דמחויב כל בר ישראל לעוזרם ולסייעם ולהשתתף עמהם בפעולה זו ושומר מצוה לא ידע דבר רע ולא יצטרך עי"ז שום רע חי"ו רק אדרבא יתגדל ויתקדש שמי' רבה עי"ז וזה אמת וברור ע"פ הוכחתי מיעקב אבינו ומההשוואה של בני קרח ומש"ס דנדה שהכל תלוי במה שנעשה תחלה בפועל ידינו מצדנו ואז נוכל לחשוב גם על הסייעתא משמיא שיגמור בעדנו לטובה וכדברי הזהר בפ' נח (שהבאתי בהקדמה שני) דגם בבנין שלמה הי' כן שהוא התחיל במלאכה תחלה ואז סיועו לו משמים שנגמר מאליו והמתינו מן השמים על מעשי ידיו תחלה והיינו נמי טעמא דמילתא דגאולתינו דלעתיד נקרא צמח וכמו שהבאתי למעלה לרמז דכמו דא"א לאדם דיצפה דיצמח תבואה בשדהו טרם שיעשה הוא תחלה מידי בזה היינו לחרוש ולזרוע ולהכין את השדה שיצמיח תבואה בשדה דאם לא יזרע אפילו יתפלל כל היום וכל הלילה לא ישיג חפצו ולא יעלה כלום בידו רק אחר שיעשה את שלו שיחרוש וזרע אז יוכל להתפלל לשי"ת שיראה ברכה במעשי ידיו כמו כן הוא בהגאולה אחר שנהב דעתינו לחזור לארצינו וגם נעשה ההתחלה בזה בפועל ידינו אז יגמור הקבה"ו בעדנו לטובה וזה אמת וברור וברוך ה' שהאיר עיני בזה.

ט) **ועתה** בזמנינו שנעשה התעוררת לשוב לארץ אבותינו וגם חזרו בפועל ועושין מעשה בבנין הארץ בודאי נקיים בזה נבואת הושע ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה"א ואת דוד מלכם היינו בקשו ממש וכמו שביארתי לעיל משמעת תיבת בקשו בפועל ומעשה ידיהם וא"ת הא בפסוק נאמר ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם והלא בעוה"ר אלו הבונים אין זכר להם לבקש את מלכות שמים ואת דוד המלך וגם התנהגותם מורה על זה, על זה אשיב לך עפי"מ שמבואר במדרש שה"ש אל תראוני שאני שחרחורת שזפתני השמש אמרה כנס"י לנביאים אל תראוני בשחרורותי ולהגיד דלטורי על ישראל שזפתני האומות היינו שאין שחרורותי בפנימיותי אלא רק שזפתני השמש היינו האומות שנתגדלתי בין האומות וקלטה חיצוניותי את סוגיהם אבל בפנמיותי אני לבנה ונקיה חיינו שאין חידוש באלפי השנים שנתגדלתי בין הגוים שלמדתי ממעשיהם הרעים כדכתיב ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם אבל הנפש הישראלי זרע אברהם יצחק יעקב המה טהורים בפנמיותם ומשתוקקים לחזור למקורם רק אינם יודעים הדרך לשוב אל הטהרה מפני שהרגילו

בגידול

בגידול הגוים ואינו דומה לעת שהיו בארצם וראו וידעו את דרכי התורה ע"י הסנהדרין יושבי כסאות למשפט התורה והיראה ומאסו בם ובתורת ה' ולא שמעו לקול נביאיהם ע"כ התחייבו לילך בגלות אבל עתה דור של גליות שנתערבו בם ונולדו בגוים ולא ראו ולא שמעו ואין חזון למו בכבוד ה' אין ראי' ממה שאין הולכין בדרך התורה דמשום מיאוס הוא רק דנשחרו ממעשי הגוים וכבר הבאתי בשם רבינו המקובל מקאמארנא דנשבע בחיי עולם דהמה כתינוק שנשבה בין העכו"ם דאנוסין על הכל ושוגגין על הכל ובאמת גם הרמב"ם בה' ממרים כתב כן על אלו שכבר נתגדלו במנהג הגוים שמצוה לקרבם כי המה כתינוק שנשבה בין העכו"ם אבל המה זרע אברהם יצחק יעקב ומצוה לאהוב אותם על כן אלו בודאי אינם נמאסין בעיני הקבה"ו ועיין מדרש ילקוט איכה שאמר בפסוק בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו אותה אמר הקבה"ו הלואי יהון בני עמי בארץ ישראל אעפ"י שמטמאין אותה עכ"ל הייגו נמי על פי כונה זו שכעת ששהו כל כך זמן רב בין הגוים המה כלא יודעין מחומר האיסורי' ואנוסין על הכל ואינו דומה למעשה החוטאים בזמן הבית וזהו לחוד שמחבבין את הארץ ואינם רוצים בארץ אחרת רק בארץ אבותינו ומוסרין נפשם עליה כידוע דכמה וכמה מתו עבור הארץ כמו ששמענו בזמן הפרעות של הערביים וכמה מן בני ישראל שעמדו לנגדם ומתו על ידיהם אמרו קודם יציאת נשמתם בזה"ל **אין דבר טוב למות בעד ארצינו** ועיין ח"ס בתשובה שהביא הגמרא דסנהדרין דישראל שנהרג ע"י עכו"ם אפילו הי' רשע וגרוע נקרא קדוש וכש"כ אלו שהעדיפו נפש למות בעד ארצינו (עיין ספרי זוטא פ' בהעלותך סי' ל"ג ר' שמעון אומר בא וראה חיבתו של ארץ ישראל כמה היא חביבה שכל מי שהולך למלחמה הרי הוא רץ והולך כשהוא מגיע למלחמה הרי רגליו משתברות אבל ישראל אינו כן אלא כשהיו קרובין לא"י היו רגליהם נושאות אותם ואמרו אלו לאלו אילו אנו נכנסין לא"י ומתים מיד אין אנו כדאי שאנו נכנסין אל המקום אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו עכ"ל וממש כן עשו אלו הקדושים שנהרגו במלחמת הערביים כדברי ר' שמעון הנ"ל) הכי יש ספק שבן עוה"ב המה והכי לא עדות ברורה הוא דאע"ג איהו לא חזי אבל נפשו נפש הישראלי שבקרבו חזי ומשתוקק לחזור למקורה וכבר אמרו כל הדר בא"י דומה שיש לו אלוק היינו אפילו אינו יורע ומבין לבקש בפיו את אלקית אבל נפשו בקרבו מרגיש הצורך לזה ועל זה רמזו בתיבת דומה שאמרו היינו אף שלפי הנהגתו אינו כן ועל

כן כיון שמבקשים את ארץ ישראל הוי בכלל ג״כ ובקשו את ה׳ אלקיהם וגם דוד כלכם כי זה יביא את זה לכונן מלכות בית דוד ולבנות ביהמ״ק אחר ההזדככות ברוב ימים ויקוים בנו נביאת הנביא ומשתי את עון ישראל ביום אחד וגם כבר כתב האלשיך ור״ן בדרשותיו דבצירוף כל כלל ישראל זה עושה מצוה זאת וזה מצוה אחרת נתכללו כלם יחד בכל המצות והלא יש בכלל ישראל באמת אנשים בעלי השגות שיודעין ומבינים בפירוש לבקש שלשתן ובין כללות ישראל אם יצטרפו כלם יחד יקוים היטב נביאת הנביא בזאת ואחר ישובו ישראל ובקשו את ה״א וכו׳ ואם גם יעשו כלם בפועל יחד פעולות לזה וכמו שבארתי לעיל אז יבא הסיוע מן השמים כמו שהי׳ אצל יעקב אבינו ונראה סימן לטובה עד שנזכה לגאולה שלמה בב״א וזהו מה שרציתי לבאר בזה כי עיקר הכל הוא שכלנו יחד נשתוקק לחזור לארצינו וגם נעשה לזה פעולות מצדנו כל מה שבכחנו אז יגמור ה׳ בעדנו ויביאנו ויטענו בהר נחלתינו ועיין רמב״ם בפיה״מ בפ״א דסנהדרין שכ׳ דהקב״ו יעד שישיבו שופטינו כבראשונה ויועצנו כבתחלה ואח״כ יקרא לך עיר הצדק וזה יהי׳ בלי ספק כשיכין הבורא יתברך לבות בני אדם ותרבה זכותם ותשוקתם לשם יתברך ולהורה ותגדל תומתם לפני בא המשיח כמו שיתבאר זה בפסוקים הרבה במקרא ע״כ הק׳ הרי דכתב רבינו הרמב״ם דהקב״ו יכין את לבות בני אדם עוד קודם ביאת המשיח שיהי׳ כוספים וחומדים לעשות רצונו ולקיים תורתו וזה יהי׳ אחר שיתקבצו לארצו וכמו שהבאתי לעיל בשם הח״ס שכ׳ דמשמע מרמב״ם בפ״א דסנהדרין דעוד קודם ביאת בן דוד יהי׳ קיבוץ ישראל בא״י ואחר שיהיו בארצם יתן ה׳ בלבם רוח טהרה לטהר לבבם מטומאת אויר העמים שיכספו וישתוקקו לידבק בו יתברך ולעשות רצונו ולקיים כל מה שכתב בתורה והוא על דרך שהבאתי למעלה בשם האוה״ח הק׳ דענין מילת הלב שיעדה התורה תהי׳ אחר שישבו בארצם הק׳ ואחד כל זה אין להתחכם כלל בזה רק אנו נעשה את שלנו לשוב ולחזור לארצנו ולהשתתף עם כל כלל ישראל החוזרים להתיישב בארץ אהזותנו יהיו מי שיהיו וכמו שעשו בעליית הגולה בימי עזרא ושי״ת יעשה את שלו שיכין את לבנו לאהבו ולעבדו ולעשות רצונו בלבב שלם ודבינו הח״ס בדרשותיו לימי הספירה כתב בביאור פסוק תעיתי כשה אובד בקש עבדך מצותיך לא שכחתי עפ״י מה דקי״ל בב״ק דף קי״ח דבגונב שה מעדר והחזירה לא יצא ידי מ״ע דהשבה עד דיודיע לבעלים אף שלא הי׳ לבעלים ידיעה מהגזבה לא סגי בהשבה עד

דמודיע אותו שהחזיר את השה ומפרש רב חסדא הטעם משום דנקטי ליה נגרי ברייתא ופרש"י משום דהרגילה לצאת מהעדר והבעלים לא יעדו מזה ולא יזהר לשומרה יותר משה אחר שלא יצאה מעולם מהעדר, וכן קי"ל בש"ע חו"מ להלכה ומפורש בירושלמי דאם יש בעדרו תיש זקן ההולך לפני הצאן או פנדורא וכדומה באופן שהטלה הנגנב מכיר עדרו אז מועיל השבה כל שהוא דאע"ג דכבר נקיט לי' נגרי ברייתא מ"מ בקל חוזר לקדמותו להרגיל עם עדרו ע"י סימנים הללו עי"ש, והכא נמי אעפ"י שחטאו ישראל ע"י שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות ונקטו להו נגרי ברייתא לצאת חוץ מדרכי התורה ותעו כשה אובד מ"מ חלילה לומר שהחזרה קשה לנו כי מצותיך לא שכחתי וברמז קל שנרמז לנו עדיין אנו זוכרים וחוזרים לימי נעורתינו מהרפקת על דודה ית"ש עכ"ד ודפח"ח ודברי אלקים חיים הנה והיינו כדברינו הנ"ל שבקל ישובו אל ה' ותורתו בהכנת לבבם לטובה, וכדברי רבינו הרמ"ם הנ"ל אמן, כן יאמר ה' אחר שנשוב כולנו לארצנו הקדושה.

עיין ברכות פ"ק גבי ישעי' הנביא דאמר לחזקי' המלך צו לביתך כי מת אתה ולא תחי' כי מת אתה בעוה"ז ולא תחי' לעוה"ב א"ל מאי כולי האי א"ל משום דלא עסקת בפו"ר ג"ל משום דחזאי ברוח הקודש דנפקי מנאי בנין דלא מעלי א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת אבעי לך לאיעבד ומאי דניחא קמי' קובדב"ו ליעבד עי"ש ודכ"נ כן בנדון דידן כיון דכל ישראל מיפקד במצוה זו לעלות לא"י ולבנות את ארצינו הקדושה יאמר כל אחד לעצמו מה דאני מפקיד מקבה"ו אנא עביד ומה דניחא לי' לקבה"ו ליעבד וכמו דלא נבטר חזקי' ממ"ע דפו"ר בטעם דחזא דנפקי ממנו בנין דלא מעלי כמו כן אין שום בר ישראל יכול לפטור עצמו ממ"ע דבנין הארץ מכח הטענה משום דירא מבנין דלא מעלי ח"ו דהוא עושה ציווי הבורא בזה ובענין השני' יאמר בהדי כבשי דרחמנא למה לי ובאמת מצוה גוררת מצוה ויעמוד לו זכות מצות ישוב הארץ דגדולה מכל מצות התורה כמבואר בספרי דיזכה גם לבנין מעלי דש"ת יכין את לבות בני עמנו עיין הנדב"א פ"ח שהביא ג"כ מעשה זו דישעי' עם חזקי' והיינו בזה"ל לכן ישא אדם אשה כדי שיהיו לו בנים וילמוד מחזקי' אעפ"י שידע בדעתו ברוה"ק שלא יהיו לו בנים הגונים ולפיכך נתן דחוים לפני המקום אפ"ה הי' נענש אם לא הי' נושא אשה עכ"ל וכמו כן גבי בנין הארץ הוא ג"כ כן הוא יעשה את חיובו לפני המקום ושום דחוים וטעמים אינם יכולין לפטרו מחיוב זה ואם מתרשל בזה לא יפטור מעונש ח"ו כמעשה דחזקי'.

וכן כתב הגאון הצדיק הקנאי היוחר גדול מור"ה עקיבא יוסף זי"ל בעל לב העברי חתן הגאון הצדיק רבינו הלל מקאלאמייא בספרו תוספות בן יחיאל על התנדב"א ספר נפלא מאד וזה לשונו בפכ"ט על התנדב"א שכתב בדוך המקום ב"ה וב"ש שאין לפניו משא פנים בשביל אותה בכי' של חנם שבכו ישראל נקבע להם בכי' לדורות וכתב הנ"ל בזה"ל אמנם אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה' אם גם כל החכמות וסברות שלהם נגד ארץ ישראל הכל כעצת המרגלים הם בטל ומבוטל כי אנו אין לנו כי אם לעשות רצון בוראנו כמצותיו לבד אחרי כי בחר ה' בציון טובה הארץ מאד הן בגשמיות הן ברוחניות ושומר מצוה לא ידע דבר רע אחרי נכנס לשם כאשר צונו ה"א אני פי מלך מלכי המלכים הקבה"ו אשמור וכח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים כלומר מסר לעמו הכח לתת להם נחלת גוים והם צריכים להשתדל עליו כי גדולים מעשיהם של צדיקים כפרש"י כתובות ד' ה' יותר ממעשה שמים וארץ כי כאשר נעשה מן בורא עולם אין זה תפארתם כמו עם מעשי ידינו כוננה עלינו וכל סדר גאולה הכתוב ביחזקאל ל"ד ל"ו יוכיח לך כן לבדך את מעשי ידיך עכ"ד.

ועיין בספר אהבת יונתן בהפטרת בלק בפסוק והי' שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה' והאריך בביאור פסוק זה ותוכ"ד הוא דיעתי' הבטיח לנו בנבואתו והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' בסוסים וברכב ובצבים ובפדרים ובכרכדות על הר קדשי ירושלים אמר ה' וכו' וגם מהם אקח לכהנים ללוים אמר ה' ופירש האברבנאל דזה קאי על היהודים האנוסים במדינת ספרד ופודטוגאל ואף כי נטמעו בין הגוים גם מהם יקח הקבה"ו לעתיד לכהנים וללוים ויכניסם תחת כנפי השכינה ואף שאלו היהודים אין להם התעוררת מלמטה כלל כי כבר נטמעו וגם נתערבו בגוים ולמדו ממעשיהם אעפ"כ יתעורדם הקבה"ו מלמעלה ליתן יראתו בלבם לאהבה וליראת אותו והנה ההפרש בין טל ומטר הוא שאין טפה של גשמים יורדת מלמעלה שאין כנגדה עולה מלמטה כמש"ה ואד יעלה מן הארץ וא"כ צריך התעוררת התהום בתחלה משא"כ הטל הבא מאת ה' בלתי התעוררת מלמטה וא"כ לעתיד יהי' דוגמת הטל דיתן ה' רוח טהרה בלבם בלי התעוררת מלמטה תחלה וזה שאמר הנביא והי' שארית יעקב בקרב עמים רבים ר"ל אלו היהודים שנטמעו בקרב רבים עמים ואין להם התעוררת לשוב לה' מצד עצמם יהי' כטל הבא מאת ה' בלתי שום התעוררת מלמטה כלל עכ"ד וזה ממש כדברי רבינו הרמב"ם

הנ"ל

הנ"ל שה' יכון את לבות בני אדם אף קודם ביאת המשיח אחר שיתקבצו לא"י שיהיו כוספים וחומדים לעשות רצונו יתברך וד"ל.

יוד, עיין בגבורות ה' לרבינו מהר"ל פ"ל בענין השתי פקודות שהי' בגאולת מצרים שאמר פקד פקדתי וכן לעתיד שג"כ נגאלים בצדיק כפולה כדכתיב איש צמח מתחתיו יצמח (וכמבואר בפרקי דר"א דאותיות הכפולות באו על הגאולות וצ"ץ בא על גאולה העתידה ויוצא מקרא איש צמח מתחתיו יצמח) יש כאן שתי צמיחות וכל זה להעלות הגאולה שא"א שתבא הגאולה שהיא מעלה עליונה בפעם אחת וביאר בזה המדרש דומה דודי לצבי מה צבי זה נגלה וחוזר ונתכסה כך גואל ראשון נגלה וחוזר ונתכסה והוא נגד שתי הפקודות שאמר פקד פקדתי שלא הי' בבת אחת וכן לעתיד לא יהי' בבת אחת מטעם דדבר גדול אינו יכול להיות בבת אחת רק לאט לאט עי"ש, וב"ה כוונתי לזה מעצמי שלענין גדול מוכרח להכין את העולם לאט לאט ואי אפשר להביאה לעילא ולעילא פתאום ובפעם אחת מבלי להכינה לאט לאט מקודם ולמדתי זאת מדברי רבינו הרמב"ם באגרת תימן שביאר ענין מה שנאמר במתן תורה הופיע מהר פארן וז"ל וביאור הדבר שהוא מספר מעמד הר סיני ואומר כשנגלה על הר סיני לא נגלה מן השמים על הר סיני כרדת אבני אלגביש (ר"ל שבא ישר מן השמים על הר סיני כמו שנופלים אבני אלגביש ישר ממעלה למטה) אלא נגלה מעט מעט לאט מראשי ההרים מראש הר לראש הר עד שירד על הר סיני ואמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתא מרבבות קודש מימינו אש דת למו והדבר מובן למי שירצה כלומר לישראל והבן אין דייק שפארן שהוא יותר רחוק נאמר בו הופיע (ובדברי הרמב"ם ז"ל שכ' דתיבת הופיע בא על מקום רחוק פירשתי מה שאנו אומרים שבת בקדושה ממקומך מלכינו תופיע היינו אף שאנו ע"י מעשינו רחוקים ממך מ"מ תופיע עלינו ברחמים ודו"ק) ושעיר שהוא יותר קרוב אמר וזרח וסיני שעליו היתה הכונה ובו שכן הכבוד כמו שנאמר ושכן כבוד ה' על הר סיני אמר בו מסיני בא וכענין זה ספרה דבורה כשספרה מעמד הר סיני שהכבוד נגלה לאט לאט מהר להר שכן כתוב (שופטים ה' ד') ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו וגו' עכ"ל שוב מצאתי שגם רש"י בזאת הברכה כתב כן שהופעת יתברך על ה"ס היתה לאט לאט ולא נגלה פתאום רק הכינם קודם לאט לאט עי"ש — עכ"פ נלמד מכאן שאיזה ענין גדול מגודל המעלה לא יוכל לבא פתאום מבלי שיכינו את העולם

לזה

אם הבנים שמחה

לזה מקודם לאט לאט א"כ כש"כ ענין גדול כזה כגאולתינו האחרון אשר כל בריאת העולם תלוי בו כדרשת חז"ל שמח לא נאמר אלא ישמח לע"ל שבודאי לא תבא בפ"א אלא בהכנה דרבה לאט לאט מקודם כה אמרתי מעצמי ואחר שמצאתי את דברי רבינו החוקר אלקי הנ"ל שכתב ג"כ כן שא"א לגאולה שהיא במעלה העליונה לבא בפ"א נחניתי מאד שזכיתי לכוון בזה אליו — ונרמז לי שדברים אלו מפורשים בנביא במלאכי ג' שאמר הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית אשר אתם חפיצים הנה בא אמר ה' צבאות עכ"ל, היינו אחר שכבר הכינו ופינו הדרך לפני ה' היינו בהכנות מוקדמות לאט לאט להכין את העולם על הגאולה השלמה היינו בבנין ובישוב הארץ ובהשיג רשיון מן המלכיות על זה לבא לארצינו ולשכללה ולכוננה עליון ויתנו לנו חירות להיות ברשות עצמינו בארצינו אז אחר שכבר הי' לנו בזה הכנה להגאולה כי הכינו בזה את העולם לאט לאט אז גלה האדון המשיח ויבא האדון אשר אנו מבקשים ומלאך הברית אשר אנו חפיצים ומה שאמר פתאום יבא אל היכלו האדון אף שהי' הכנה לזה מקודם ואיך שייך על זה לאמור פתאום יפה ביאר זאת רבינו הרמב"ם באגרת תימן שכתב וז"ל ודע שלא תדע עמידתו (של משיח) קודם היותה עד שיאמר עליו שהוא בן פלוני וממשפחה פלונית אבל יעמוד איש שלא נודע קודם הראות והאותות והמופתים שיראו על ידו הן הן הראיות על אמתות יחוסו שכן אמר הקבה"ו כשספר לנו ענין זה הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ואמר ישעי' כן כשיראה מבלי שיודע לו אב ואם ומשפחה עכ"ל רבינו הרמב"ם הרי דתיבת פתאום קאי על משיח עצמו שיתגלה פתאום מבלי שנודע לנו מקודם ממנו דבר וכן מבואר בח"ס ח"ו וחידוש שלא הביא מאגרת תימן ודו"ק, אבל ודאי שיהי' הכנה מצדנו על ביאתו ואדרבא אמר הנביא הנני שולח מלאכי ופנה הדרך לפני משמע שיכינו את הדרך לפני בא משיח ה' והיינו היא ההכנה מה שנעשה בזמנינו שמכינים את הארץ להיותה ראוי' לקבל בניה בתוכה וכמו שהבאתי בהקדמה שני' בשם רבינו הקדוש בעל משנת חסידים דבבונים את הארץ זה סימן דגאולה כדי להכין אותה שתוכל לקבל בתוכה את העולים מן הגלות והן הנה הבונים את הארץ והמלכים שנתנו הרשות לזה המה המלאכים שאמר הנביא הנני שולח מלאכי ופנה את הדרך לפני ועיין מנורת המאור בחג השבועות שכתב בזה"ל כי כל הפועל שום דבר אפילו כפי טבעו נקרא מלאך כדכתיב עושה מלאכיו רוחות עכ"ל ע"כ אלו המכינים ובונים את הארץ המה

שלוחי

שלוחי ה' עיין גבורות ה' לרבינו מהר"ל שכתב בזה הלשון אין דבר במקרה כמו שאמרנו בכמה מקומות שאין לומר כי הי' דבר אחד במקרה מן הגאולה כש"כ סדר השתלשלות רק הכל על פי ה' עכ"ל א"כ עפי"ז כל אלו שנעשה הכנה דגאולה על ידיהם המה מלאכי ה' ועליהם נאמר הנני שולח מלאכי ופנה הדרך לפני ואז כאשר נעשה הכנה הראוי ובקיבוץ רוב ישראל בארץ ישראל וכדברי רבינו הרמב"ם ורש"י בתהלים שהבאתי לעיל דקודם ביאת בן דוד יהי' קיבוץ ישראל בארץ ישראל אז יתגלה פתאום האדון המשיח אשר אנו מבקשים הרי לך שכל זה נרמז בדברי הנביא הנ"ל ודוק.

י"א) **רבינו** מהר"ל בספריו הנפלאים כשרוצה להדגיש על רעיון מופלא ולעורר את האדם לשום מכטו ולבו על זה כותב בזה הלשון אין ספק שדברים גדולים אינם באים במקרה רק באים בהשגחה מרצון העליון יתברך כן כופל ושונה הרבה פעמים ונודע למי שבקי בספריו הקדושים לזאת נתתי אל לבי לתור ולחקור על דבר הנפלא במינו כי מי שמביט על קורות ימי חיינו בימי גלותינו רואה שתמיד לא מצאנו מנוח לכף רגלינו אף אם ישבנו במקום אחד בהשקט ובשלוה לא ארכה לנו הזמן כי מיד נברה השנאה והקנאה משכנינו הגוים עלינו וגדל כל כך עד שלקחו ממונינו וכל רכושינו וכל אשר לנו והכריחו אותנו לעזוב את הארץ בעירום ובחוסר כל וכה הלכנו מגוי אל גוי ומדחי אל דחי והמיד הי' אתנו כן בכל משך ימי גלותינו וכמו שנעשה באמת אתנו כן גם הי' ם ובזמן הזה כמעט בכל מלוכות איירופא באמצעות אמזריות גדולה אשר יראה הפה לספר והעט לכתבה וכמו שאמר רשב"ג בשבת ד' י"ג אם באנו לכתוב הצרות אין אנו מספיקין ומה שנעשה אתנו היום אין זה דבר חדש רק המעשה הוא חוזר חלילה (כמו שאומרים בל"א אייגע וויעדערהאלונג דער געש כטע) ואעפי"כ לא עלה על דעתינו בימי קדם בעוה"ר שהי' מוכרח לנו לעזוב איזה מקום חנייתנו לרכוש לנו מקום קיבוץ וישוב חדש בארצינו הקדושה עד זה מקרוב בעשיריות השנים האחרונים שהתעוררה התנועה לקנות שדות ואדמה וחלאות בארץ ישראל ולהפריא אותם ולבנות בתים ופרדסאות ומחלקי אדמה אשר אלפים שנה היו פנוי וריק מכל פרי ולא היו מוצלחות לכלום כי היו רקקי מים וטיט וניצא בם הרבה מיני חלאים נעשה היום ראוי לישוב והתיישב שם בכל תנאי החיים ומאז שה חילה התנועה למרות כל העיכובים והמניעות שהי' להמתחילים מכל צד ופנה נעשה היום ארץ ישראל לארץ פוריה וארץ סוחרת ולתל תלפיות אשר אלפים ורבבות מכל פינות העולם פונים אליה

ונעשה

אם הבנים שמחה

ונעשה ליפה נוף משוש כל הארץ ולבה לא חשבו לעשות כן בשנות הקודמים ולמה לא עלה על דעת קדמונינו בכמה וכמה גירושים שהי׳ בימי קדם והי׳ ביניהם גדולי ארץ כמו האברבנאל וכדומה איך לא נפל בלבם ובדעתם עצה זו ולעשות כן לקנות את ארץ ישראל ולעשות ממנה ישוב חדש וראה זה במכתב השר דן יצחק אבדבנאל אל הגאון הנשיא מפיסה (שנדפס מכת״י שהי׳ מונח בבדיטיש מוזעאום ונדפס מהדש) איך שקובל לפניו על גורל עם ישראל המד וזה לשונו שד וגדול אף לזאת פקח עיניך וראה כי למן היום חדבה עידנו ושמם מקדשינו ויגל יהודה מעל אדמתו לא שלונו ולא שקטנו ולא נחנו להתגולל עלינו תמיד כל ילכו במועצותיהם אדום וישמעאלים והגדים ואם יום או יומים נעמוד בשובה ונחת קול פחדים באזנינו ושמועות יבהלונו ממזדח וממעדב ומצ׳ון ומים אשר אכלו שארית ישראל ועודם מעליהם הפשיטו עכ״ל באמצע האגרת שם והוא עודנה הי׳ עומד שם בפורטוגאל במצבו המלכות ולבה לא טיכס עצה עם השר הגדול הזה לעשות פעלים לקנות את ארץ ישראל ולבניתה מחדש כדי שיתקבצו שמה אנשי הגולה הנדחים והנדדפים ממקום למקום ולא דברו כלל מכמו דוגמא זו הכי הי׳ חסרים להם האמצעים החומדים לזה? הלא היו עומדים עיד בדום המעלה והעושר וכן מזמן האברבנאל עד זמנינו לא יעץ זה שום איש והוא באמת פליאה נשגבה וכעת אחר זמן ארוך מימי גלותינו נתעוררה הרעיון אצל כל בני הגולה ורוח חיים נפח בקרבם בשאיפה חדשה לבנות את הארץ מחדש ולהכינה שתהי׳ מוכשרת לקבל בניה בתוכה בבניית בתים ובקנין שדות ובעבודת האדמה ובגנות ואילנות להיות דאוי לישב בתוכה הכי זה מקרה בעלמא חי׳?

אמת שלפני זה שלש מאות שנה התחיל השר דון יוסף הנשיא שהי׳ יושב בחצר המלך שולטאן לעסוק בזה לבנות את ארץ ישראל ולעשות ממנה ישוב וקיבוץ ישראל ברשות השולטאן ושלח פועלים וכל עושי מלאכה וגם הוא בעצמו הלך כפעם בפעם לדאות בעושי המלאכה אבל לא עלתה בידו כי עלה קנאת הערביים השכנים עד למעלה עד שהפריעו המלאכה ונתבטל הדבר (אודות השר דון יוסף הנשיא הנ״ל מה שהי׳ לו עם נאמן ביתו שהגביהו משפל מצבו ונעשה בביתו לשר וגדול ולבסוף מסדו במסידה קשה נגד המלכות בשקד ובעלילה וכל חכמי הדור החרימו אותו עיין בתשובת אלי׳ ן׳ חיים סי׳ נ״ה) אבל בימינו דפעולת בנין הארץ מתגדלת והולכת מיום ליום וכן ירבה וכן יפרוץ למדות קנאת הערביים וכל המניעות והעיכובים שעשו בזה לא יכלו

להשבית את עושי מלאכה ממלאכתם ובכל יום נתוסף ונתגדל הארץ בבנין בתים ובאילנות ובשדות ובכרמים ובפרדסאות וראי לאו דבר פשוט הוא וודאי לאו מקרה ממקרי הטבע הוא.

אבל האיר ה' עיני ומצאתי להגאון המקובל בעל משנת חסידים בספרו הון עשיר בסופ"ב דסוטה על המשנה והגליל יחרב מבתים וז"ל וכאשר זיכני ה' לעלות לארץ ישראל פה צפת תוב"ה עיני ראו ולא זר איך בעונותינו הרבים כן הי' כי כלו מלא בתים חרבות אבל ת"ל שמחתי כי ראיתי בשני שנים שנתעכבתי שם שמדי יום ביום בונים אותם ואומר אני שזהו סימן טוב לביאת הגואל ב"ב שאם הי' בא בהיותו חרב לא הי' מקום לדור לגליות הנקבצות וכן מצינו בביאה ראשונה שארז"ל שעיכב הקבה"ו את ישראל במדבר ארבעים שנה כדי שבמשך אותו זמן תחזור הארץ לאיתנה מאילנות ובנינים שהרסו ועקדו האמוראים ביציאת מצרים כי סבורים היו שיכנסו לארץ תיכף ומיד כדי שימצאו אותה חרבה (והיא במדרש רבה פ' בשלח ובמכילתא שם וברש"י תהלים מ') ומשחזר הארץ לאיתנה הכניסם לארץ וכה יהי' בעזה"י בביאת משיחנו שיבא בב"י עכ"ד הק' הרי לך שקודם ביאת המשיח יצטרך שיבנה הארץ בבתים ובאילנות כי זולת זה יתעכב ביאת ישראל לארץ ישראל ויתעכב הגאולה ח"ו ואם הארץ נבנה זה סימן טוב לקרבת הגאולה ופוק חזי מאן קאמר זאת אחד מבעלי קבלה האחרונים היותר גדול והיותר קדוש ונורא אשר הי' לו גילוי אליהו זל"ט ואשר כל דבריו ברוח הקדש נאמרו ופוק חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליו ה"ה רבינו איש אלקים מצאנז בד"ח כאשר הבאתיו בהקדמה שני עי"ש ומאן ספין בדורנו לחלוק עליו א"כ בזה נמצא פשר לפליאה הנ"ל דכעת דאנו עומדים בסוף הגלות כאשר הארכתי לעיל וקרוב לגאולה העיר ה' בלבות בני אדם הישראלים ליתן לבם לבנין הארץ ולעשות אותה לישוב כדי להכין המקום לבני העלייה שיכלו להתקבץ שמה בשעת הגאולה עכ"פ בניית הארץ היא סימן טוב לגאולה ואתחלתא דגאולה לדברי רבינו בעל משנת חסידים וכעת נזכרתי להביא ראי' ברורה לדברי רבינו בעל משנת חסידים ז"ל דגאולתינו העתיד תלוי בבנין הארץ ממדרש חז"ל שהביא בתשובת מהרלב"ח בריש קונטרס הסמיכה כי בשני מקומות נתחלפו האותיות מ"ם פתוחה עם מ"ם סתימה כי בתיבת למרבה המשרה (האמור בישע') כתיב מ"ם סתימה באמצע התיבה ובפסוק חומות ירושלים אשר הם פרוצים (האמור בנחמי') כתיב מ"ם פתוחה בסוף התיבה ואמרו חז"ל שבא לרמז שכל זמן שחומות ירושלים

אם הבנים שמחה

ירושלים המה פרוצים כמו מ״ם פתוחה המשרה הוא סתומה ונטלה מישראל בעוונותינו עכ״ד המדרש הרי דשררותן של ישראל תלוי בבנין עירנו וארצינו הקדושה וד״ל.

והלום נזכרתי שדברי בעל מקיבל הנ״ל הוא נמרא מפורשת בסנהדרין ד׳ צ״ח ע״א וזה לשון הש״ס שם ואמר ר׳ אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא (יחזקאל ל״ו) ופרש״י ד״ה מגולה מזה כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ ואין לך קץ מגולה יותר עכ״ל והן ממש דברי רבינו הקדוש הנ״ל שקודם הקץ יבנה הארץ והאדמה תתן פריה בעין יפה וזה אות וסימן על קרבת הגאולה ונזכרתי עוד שחוא ג״כ גמרא ערוכה מגילה ד׳ י״ז ע״ב ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא ופרש״י אלמא קיבוץ גליות בעת ברכת השנים הוא עכ״ל רצו לומר בזה דעל כן תקנו לנו אנשי כנה״ג ברכת תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבץ גליותינו אחר ברכת השנים שהוא בדך עלינו וכו׳ ואת כל מיני תבואתה לטובה מפני שכך יהי׳ לעתיד בעת ביאת הגואל בב״א דההרים והאילנות דהיו מונחים שמם בכל משך ימי הגלות וכשיהי׳ הגאולה קרוב לבא אז יתנו פרים וזה יהי׳ סימן דקרבה העת דקץ לבא הרי דאנשי כנה״ג שהיו מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים שהם תקנו השמ״ע ברכות על הסדר כדאמרו שם במגילה הסכימו לרעיון זה דקודם קיבוץ גליות יפרו את השדות ואת הארץ כדי שיהיו ראויים לישוב ואח״כ יהי׳ קיבוץ גליות ממש כדברי רבינו בעל משנת חסידים ובימינו שנעשה באמת כן ע״י הרבה מאהב״י שהקדימו לעלות לארץ ובנו ערים ונחלאות וכפרים וגנות ופרדסאים וחלקים גדולים מהארץ שהיו רקקי טיט בעלמא ועלולים לכמה מיני חלאים ר״ל עשו אותם לאדמה יבשה ולשדה פוריה ומבורכה ממש בסכנה ובמסירת נפש עבור בנין הארץ שיהי׳ ראוי להתיישב בה הכי יש אפילו צל ספק בזה שמעשה ה׳ כי נורא הוא ויש בזה סימן ואות על כי קרובה ישועתינו לבא ובלתי ספק דאתחלתא דגאולה היא ונתקיים בנו בזה מאמר ר׳ שמעון בן מנסיא שהבאתי לעיל דאין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו את שלשתן וכו׳ וכאשר ביארתי לעיל דבריו שישתדלו בפועל לחזור אחריהן ולא בתפלה לחוד וכאשר חלק מאחב״י חזרו ממש לארצינו בעמל גדולה ובהשתדלות גדולה למרות כל העיכובים שעמדה נגדם על אם דרכם

חפץ ה' הצליח בידם ונתן ברכה במעשה ידיהם עד שעלה בידם להפריא ולהבריא את הארץ מה שלא היו כן מימי החורבן עד עתה וזהו בעצמו הסימן טוב לנו כי קרבה הישועה לבא וכדברי רבינו איש אלקים בעל משנת חסידים הנ"ל וזה אמת וברור ולא יחלוק על זה אלא מי שהוכה בסימת עינים ורוצה לעקב את המישור בשאט נפש.

יב) **וידעתי** בני ידעתי כי יקשה לך קושיא גדולה על דברינו אם כן הוא שהבנין שנעשה בימינו בארץ הקדושה הוא סימן ואות על הקץ שקרבה לבא ואתחלתא דגאולה ואיך יתכן שרוב בוני הארץ המה לדאבוננו מחללי שבתות ועוברי עבירה ר"ל וכמעט אשר כגויי הארץ המה בעוה"ר ואיך יתכן שהבורא כל עולמים יעשה אתחלתא דגאולה ואות וסימן על ידיהם הלא קי"ל מגלגלין זכות ע"י זכאי אהובי בני קושייתך עצומה לכאורה אבל הסכת ושמע לדברי דע בני כי מי יעמוד על מפעלות תמים דעים והנה זה אלקי עולם בורא הכל ומאתו כל אשר נעשה בארץ ועקו מחשבותיו מסבות סיבות וגלגולים וקושר גימא בגימא עד שיתקיימו גזרותיו לאמה בעולם התחתון הוא יודע ומבין למה בחר דוקא באלו לעשות אתחלתא דגאולה ואות וסימן לטובה על ידיהם ולרווחא דמילתא בא ואראך דוגמא גמרא מפורשת בחולין ד' ס"ג גבי עופות טמאים דקאמר הגמרא רחם זו שרקרק א"ר יוחנן למה נקרא שמה דחם כיון שבא רחם בא רחמים לעולם (ופרש"י רחמים מטר) אמר רב ביבי בר אביי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקרק (ופרש"י כשהוא מצפצף נשמע כאומר שרקרק) וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתי משיחא שנאמר אשרקה להם ואקבצם עי"ש ובזכרי' יו"ד פירש רש"י אשרקה להם כדרך השורקים לסימן ואתי לבא אליו הטועה בדרך ואקבצם לעת קץ לעתיד עכ"ד ולפום ריהטא עמדתי משתומם כשעה חדא על דברי הז"ל בזה דעפ"י דבריהם הבטיח הנביא דלעת קץ העתיד יתן לנו האות וסימן דגאולה ע"י עוף טמא וכן אמר הגמרא בפירוש גמירי דאי יתיב אארעא אתי משיחא וכאומר דבא להם בקבלה דעוף זה יבשר לנו הבשורה דגאולה וכפירוש רש"י שם בחולין דסימן בשורה הוא עי"ש הרי דבשורת הגאולה דלעתיד יהי' ע"י עופות טמאים ומה תאמר בני על זאת ותקשה ג"כ ככה קושיא לאלוקינו למה יעשה כזאת לבשר לנו את הבשורה היותר גדולה שאנו מצפין אליה בכליון עינים ובכל אות נפשינו ע"י עופות טמאים דוקא הלא יותר היו מן הראוי לעשות זאת ע"י עופות טהורים לגלגל זכות כזאת ע"י זכאי וטהור ולא ע"י טמא רק האמת הוא כאשר כבר אמר

אמר איוב החקר אלוקי תמצא מי יחקור פעולותיו ומי יעמוד על דרכיו אלקים הבין דרכו למה דוקא עושה שליחתו בבריה זו ובהדי כבשי דרחמנא למה לך עכ״פ הראתיך לדעת בני דוגמא לנדון שלפנינו אשר מזה הבין שאין לאדם להקשות קושיות כמו אלה על מעשה אלקינו כי גבהו דרכיו מדרכינו ולא מחשבותיו מחשבותינו והעיקר כי האמת עד לעצמו כי המה שלוחי דרחמנא ושתוק ואל תקשה קושיא לאלקינו ודי לחכימא ברמיזא. ואם תרצה אראך ביותר מבואר דבוני הארץ האלה אשר הם בעיניך כרשעי ישראל ח״ו כי הם הם המבשרי דגאולה ועליהם רומז הש״ס דחולין הנ״ל למבשרי הגאולה דרבינו הקדוש בספר הקדוש נועם אלימלך מכנה את רשעי ישראל בשם עופות טמאים וכתב עפ״י הקבלה דהמה העופות טמאים הנזכר בתורה (עיין בכור שור בב״ק ותורת חיים בפ׳ חלק דג״כ כתבו כן עפ״י הקבלה ויען שאני כותב כעת בלי ספרים במחיצתי כי אני בגלות פה עיר הבירה וטמון בירכתי הבית במקום מוצנע א״א לי לציין המקומות בספרים הנ״ל) ועפי״ז הענין מבואר בהדיא דחכמי הש״ס גילו לנו דסימן דגאולה יבא לנו ע״י עופות טמאים ורשעי ישראל המה העופות טמאים עפ״י הקבלה א״כ הרי לך בני דכך באה בקבלה וכמו שאמרו בש״ס גמירי ועל הקבלה אין להקשות מידי וכמו דאמרו בש״ס הרבה פעמים אם קבלה נקבל ואין להקשות מידי והבן כי זה ברורא דמלתא ואקוה בני שינוח דעתך בזה וד״ל. (ואגב אומר על מה דקפיד הגמרא דוקא דאי יתיב אארעא אתי משיחא דמרמז על מה שאמר במד״ר שמות בפסוק ועלה מן הארץ שבזמן שישראל בירידה ותחתונה הם עולים ראה מה כתיב ועלה מן הארץ אמר דוד כי שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטנינו אותה שעה קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך עכ״ד המדרש ועל זה מרמז הש״ס והוא דיתיב אארעא היינו דקרן ישראל נגדע ונשפל עד לארעא אז אתי משיחא כן נראה לי).

י״ג אך בני חוץ ממה שכתבתי למעלה להניח דעתך בתמיהתך הגדולה דאיך יתכן שהקב״ה יתחיל הגאולה ע״י עוברי רצונו וע״י אנשים דאין ניכר בם שום לחלוחית של יהדות ח״ו העיר ה׳ את לבי לתת טעם לשבח בזה אף לרעתינו הקצרה ואקדים לך גמרא דסנהדרין ד׳ צ״ז ע״ב על פסוק אם יתמהמה חכה לו שמא תאמר אנו מחכין והוא אינו מחכה ת״ל לכן יחכה ה׳ להנחם ולכן ירום לנהמכם (ופרש״י יחכה ה׳ הוא עצמו מחכה ומתאוה שיבא משיח) וכי מאחר שאנו מחכין והוא מחכה מי מעכב מדת הדין מעכבת עכ״ל הש״ס הנצרך לעניינו הרי לך

ששי"ת מחכה ואנו מחכים על הגאולה ורק מדת הדין עומדת ומעכבת והנה מבואר בספרי המקובלים שבעת ששי"ת רוצה לעשות איזה דבר גדול בעולם שנוגע לעליונים בשמי שמים ולתחתונים בארץ אז שי"ת מעטף דבר זה בכמה מיני עיטופים ואפילו באמצעים שאינם נאים ועוד הן כעודים כדי שלא ירגישו בזה הדינים והמקטריגים ואלמלי הי' נעשה בפומבי' תיכף הי' עולה המקטרג לקטרג ומדת הדין הי' מעכב בדבר וזה לשון הש"ך על התורה בפ' וישלח שמעתי בשם הר' יעקב אריי"ז ז"ל שקיבל מרבותיו למה היחס והשררה והמלכות של ישראל יהי' על זה הדרך שהרואה יראה שח"ו יהי' צד ממזרות עיי"ש שחשב כל השתלשלות של משיח שהי' על דרך מכוער ופריצות אלא שעשה הקבה"ו כן כדי להביא מלך המשיח בהיסה הדעת כדי שלא יקטרג המקטרג כמו שאמר בזהר ולזה רמזו ז"ל נחש מציאה משיח באין בהיסח הדעת של מקטרג ועשה הקבה"ו כן כדי שיסיח השטן דעתו ויאמר השררה והמשיח לא יבואו אלא מהיחס והקדושה ולא יבא על זה הדרך עיי"ש שהאריך בזה ועיין ג"כ בסה"ק מגיד מישרים בפ' ויגש דהמלאך גילה לרבינו הבי' הטעם דאיצטרך דוד ומלכא משיחא דיתו מרות המואבי' משום דע"י כך אית להו תוקפא לאתקפא על ההוא סטרא עכ"ל וכן כתב בסה"ק נועם אלימלך בפ' וישב דכל דבר שאדם רוצה לשבר כחו צריך לשבר בדוגמא מיני' ובי' עיי"ש והן הן ממש כדברי המגיד מישרים הנ"ל ועיין עוד בנוע"א פ' קרח במדרש מצאתי דוד עבדי היכן מצאו בסדום וכ' דנראה שהוא ע"ד דאיתא בספרי המקובלים הטעם דלמה יצא אברהם מתרח וכן כמה צדיקים הקדושים יצאו מאבות הטומאה ופירשו מחמת שהמקטריגים החיצונים בראותם הנשמה העליונה וגבוהה אינם מניחים לה לצאת לעולם ועושים כל התחבולות לעכבה מה עושה הקב"ה נותן אותה בגוף טמא ואז מניחין אותה ועי"ז באה הנשמה בעולם כי גם הם בראותם שיורדת למקום טמא סוברים שבודאי א"א שתעלה במעלות קדושים ומניחים לה לצאת עכ"ד הקדושים, וכן הוא באלשיך על רות ובאגרת שמואל על רות דא"א לדבר גדול בקדושה להשתלשל אלא ע"י עבירה עיין בדבריהם (ודע דבמה שהבאתי בפנים בשם גדולי המקובלים דאורו של משיח יען גבה מאד לא הי' יכול להשתלשל למטה רק ע"י מעטיפים מכוערים כדי להתגנב מפני המקטריגים יתיישב מאד תמיהת רבינו רש"י בדברי הימים (א' ב' פסוק ד') בפסוק ותמר כלתו ילדה לו את פרץ ואת זרח וז"ל תמיה אני האיך מזכיר גנות זקנתו של דוד עכ"ל הק' ונראה לתרץ תמיהת

רש"י

רש״י ז״ל דבתחלת הספר כתב רבינו ז״ל דעזרא כתב היחס הזה ע״י חגי זכריה ומלאכי והכל בשביל יחס דוד המלך ולפיכך יחסם מאדם עד אברהם ומאברהם עד דוד ובשביל שכל היחוס נכתב בשביל דוד השגיח הכתוב על כבודו של דוד בכל סדר היחוס וכמו שכתב רש״י שם בפסוק בני יצחק עשו וישראל וז״ל מפני כבודו של דוד אמר ישראל ולא יעקב ועתה אחר זה יגדל התימה של רש״י למה כתב הקרא ותמר כלתו וכו׳ האיך מזכיר גנות זקנתו של דוד והיא תימא גדולה ובטח דתמיהת רבינו בתמיהתו דלא הו״ל להזכיר תיבת כלתו רק יכתוב סתם ותמר ילדה לו את פרץ ואת זרח דאם שלא לכתוב כלל מלידת פרץ וזרח ליהודה זה א״א כיון דהם עיקר יחוסו של דוד שבא מהם אלא ודאי דכוונתו הי׳ שלא הי׳ להכותב להזכיר תיבת כלתו דבתיבת כלתו הוא גנות לזקנתו של דוד וזה ברור בכוונתו של רבינו רש״י.

ונראה דבמה שהבאתי בשם המקובלים דהי׳ מוכרח להעטיף לידת משיח במעטה מכוערה כמו מ שה לוט ותמר ואינך א״כ עיקר ביאת אור של אדונינו דוד לעוה״ז הי׳ ע״י שהי׳ תמר כלתו של דוד לולי זה לא הי׳ בכחה להוליד את פרץ ואת זרח וגם הי׳ מעוכב ביאת דוד לעוה״ז וכיון דעיקר בסדר היחס הזה להודיעני איך היתה ביאתו לעולם והך סיפור כלתו הוא העיקר בסיפור ביאת דוד לעוה״ז ע״כ לא הי׳ הכותב חושש על הגנות שיש בתיבת זו כיון דהוא הוא העיקר בסיפור היחס של ביאת אדונינו אלינו ועוד יותר יש לומר דלא הי׳ גנות כלל דמתוך גנותו בא לידי שבחו דיען דאורו גדול כל כך לעילא לעילא עד גבהי מרומים מוכרח הי׳ להעליטו במכסה לא יפה נמצא דזה שבחו באמת הגמור ואין כאן גנות כלל וכלל לא ומיושב היטב תמיהת רבינו רש״י והדברים כנים ואמיתיים ידוקו וכן עיין בספר גבורות ה׳ לרבינו מהר״ל מפראג פי״ח ואעתיק את לשונו הקדוש כי דבריו הקדושים מפיצים אור על הנעשה בזמנינו בארץ שראל אם שנעשה ע״י פועלים בעלי החומר במדה גדולה מאד ובגשמיות רבה אעפי״כ יהיו מביאים למדרגות אלקית גדול וח״ו לרחקם ולמונעם במפעלם כי אדרבה לקרב אליהם בכל מה דאפשר ולהיות בסייעתם כי זה רצון אלקי להעשית דוקא כן ותכליתו ויסדתו בהררי קודש להשתלשל מאלו הפועלים ענין נורא ונשגב מאד אשר הוא תכלית עתידותינו הגדולה והרמת קרן של האומה הקדושה אשר עליה נבאו כל נביאנו הקדושים וזה לשון רבינו ז״ל ועוד יש לך להבין כי מלכות ישראל הקדושה שיש לה מדרגה אלקית פנימית היא

צומחת מתוך מלכות בלתי קדושה שכך ראוי למלכית שיש לה מעלה אלקית מעלה פנימית והכל רמזו במה שאמר ואוציא אש מתוכך כי יציאת הקדושה הנמשלת באש לדק"ת האש תצא מתוך דבר חול ושורף את דכל וכן תמצא שהפרי כאשר היא בלתי נשלם הוא בתוך הקליפה עד שהפרי גדול ועומד על שלימותו ואז כאשר הפרי גדול נפסדה הקליפה מכח גידול הפרי שכל דבר שיש לו מדרגה פנימית הוא יוצא מתוך דבר שהוא חיצון לו וזכך הי' גדל משה רבינו ע"ה בבית פרעה להיות יוצאת המדדגה אלקית שיהי' למשה מתוך דברי החמדי דאל"כ לא הי' הנבדל מדרגה פנימית והבן הדבר כי הוא עמוק מאד והוא ידוע למי שיודע בענין דברים הנבדלים היוצאים ומתעלים מתוך דבדים החמדיים וכן משיח יושב במדינת אדום עכ"ד האלקיים הרי כל דבדי רבותינו גדולי עולם הנ"ל עולים בקנה אחד שכל דבר גדול צריך לצאת מדברי חול ואז עולה ונתעלה למעלה ולמעלה והכל הוא להתגנב מן המקטדיגים שיבא להם בהיסח הדעת והנה כבר הבאתי למעלה דגאולתנו העתידה יהי' קימעא קימעא ותחלה נקבץ עליה ולעשות ממנה ישוב ויהי' זאת ברשיון המלכיות כמבואר ברמב"ן בשה"ש ובדד"ק תהלים קאפ' קמ"ו וכן היא בירושלמי מובא בתיו"ט ובשל"ה כאשר אבא בזה באריכות אי"ה בפרק הבא יין צרוד המור לחמיו זקנו של מרן הב"י בסו"פ וישלח שכתב ג"כ כן) ועוד נדאה כבר הבאתי מש"ס דסנהדרין דהקבה"ו רוצה ואנו רוצים רק המדת הדין מעכב מזה אנו רואין שהשטן עומד ואודב עלינו תמיד לעכב את הגאולה ובשעה שבונין את הארץ להקים השכינה מעפרה הוא הריסה וירידה להסט"א כידוע והנה אם ההתחלה של הבנין הי' נעשה תיכף מאנשים חרדים ויראי ה' והי' נגלה לעיני כל כי יבנה שם עיר ה' ונקח לדמיון אם היו הראשונים בהתנועה של הבנין לבנות ולהפריא את הארץ כמו רבינו מבעלז ומשינאווא ומגור וממונקאטש ומשאר צדיקי הדור הכי הי' אפשר להתגנב ממה"ד ומצד הסט"א דבאנו לעשות להם קץ ותכלה ולשבר כחם על לעולם ועד והלא בודאי הי' מדה"ד וכל הסט"א יודעים ומבינים מה שרוצים לעשות צדיקים אלו בתנועה זו של בנין הארץ ותיכף הי' עולה מדה"ד לקטרג והי' מעכב על ידיהם וכמו שהי' באמת בימי ר"י בן חנניא כמבואר במדדש רבה תולדות דבימיו נתן המלך רשות לעלות לא"י ולבנות ירושלים ובית המקדש וריב"ח בירר שני עשירים ליתן המעות על זה והתחילו במלאכה ולבסוף נתבטל ע"י קנאת הגוים עי"ש ובודאי יען שדיב"ח הי' עומד בראש והסט"א הכירו בו את

אם הבנים שמחה

מתנגדם הגדול ע״כ קטרגו ועכבו בדבר ואפשר דזה הי׳ ג״כ הגרם בימי דון יוסף הנשיא שהזכדתי לעיל דהי׳ צדיק מפורסם וגדול הדור בתורה ובצדקות ע״כ קטרגו עליו הסט״א וכת דילה עד שבטלו את הדבר וכן עתה בזמנינו אלמלי הי׳ ההתחלה יוצא מכת של צדיקים אז לא היו יכול להיות בהיסח הדעת של המקטרג ועי״ז הי׳ בטל כל הדבר ולא הי׳ יכולין להתחיל כלל אפילו לדבר מאיזה תנועה של בנין הארץ כי תיכף הי׳ כמו נפל בל חזי שמש והבורא כל עולמים שהי׳ רוצה באמת שיהי׳ אתחלתא דגאולה והתנאי הראשון לגאולה הוא לבנות את הארץ וכמו שכתבתי למעלה ושיעשו עכ״פ ההתחלה בזה ואח״כ כשכבר נעשה ההתחלה יהי׳ מתנוצצת והולכת ושוב לא יהי׳ מדה״ת יכול לעכב עלינו וכמו שכתב הבעל עקידה שעיקר בכל דבר הוא ההתחלה ואם נעשה ההתחלה שוב אין יכולין לעכב עיין בפסוק ושבת עד ה״א ועל כן מעצה העמוקה של גדול העצה יעץ והעלה איש אחד שיבא עם פראיעקט הזה לקנות את הארץ הקדושה ולבנותה איש אשר לא ידע מהיהדות בין ימינו ושמאלו וכל העוזרים שלו היו אנשים כערכו וכמותו וכשראה המדה״ד והסט״א כל התנועה הזאת ממי יוצאה ומי המסייעים ומי המה הבונים לא הי׳ לו הרדה כלל מפניהם בחושבו כי המה מכת דיליה ומה יכלו לעשות בארץ ולנו המה ולא לצרינו כן הי׳ חושבים המדה״ד והסט״א ע״כ לא עיכבו הדבר והוא ע״ד שכתב לעיל דבינו הנוע״א וההתחלה נעשה ושוב אין בכחם לבטל והפקודה יהי׳ מתגדלת והולכת וכל זה נעשה מעצה עמוקה של ש״ת וכמו שאורו של משיח מעיקרא נשתלשל בכמו זה בעיטופים מכוערים ומיני׳ ובי׳ כמו כן עתה בעקבתא של משיח דבא זמנו של משיח לבא רק דצדיך לזה הכנות של בנין הארץ וכמו שכתבתי לעיל הי׳ מוכדח ג״כ לעשות כן להתגנב מפני הסט״א ומיני׳ ובי׳ לשבור כחם מכח של עצמם ע״כ נבחרו לזה אנשים כמו אלה והכל היא ממפעלות תמים דעים וגם זה אמת ובדור, (ובדברים שכתבתי בפנים יתיישב תמיהת כנסת ישראל המובא במדרש שה״ש פ׳ ה׳ בפסוק דודי שלח ידו מן החוד (ופירש במתנת כהונה שלח ידו מן החור לעשות לי נסים ע״י כורש) א״ר אבא בר כהנא וכי מה טובו של חור זה להיות מגדל שדצים אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הקבה״ו רבש״ע כל נסים שעשית לי ע״י כורש לא הי׳ מוטב לעשותן לי ע״י דניאל וע״י אדם צדיק אעפי״כ ומעי המו עליו אמר ר׳ עזריה אמר הקבה״ו גזר טב אנא אתון אמרין ומעי המו עליו גם אני אמרתי מעי מעי אוחילה עכ״ל המדרש.

ולכאורה

ולכאורה באמת היא פלא למה סיבב הקבה"ו כן לבנות ירושלים ובית המקדש ע"י גוי ולא ע"י אדם צדיק כפליאת הכנס"י אך לפי מה שהבאתי בפנים דבעת שיש קטרוג והקבה"ו רוצה בעמיו לעשות להם טובה וישועה מוכרח לו כביכול להסתיר הדבר לפני המקטריגים כדי שלא יקטריגו ולהסיח דעתם מזאת הטובה על כן אז בדור של עזרא שלא היו ראויים לנס כמבואר בברכות פרק קמא שראוי הי' בימי עזרא לעשות להם נס אלא שגרם החטא ע"כ מוכרח הי' להעלים הדבר מפני המקטריגים ואילו היו הבונים אנשים צדיקים הי' הדבר גלוי לעיני המקטריגים מה שרוצים לעשות בבנין הזה ע"כ סיבב הקבה"ו שיבנה ע"י גוי וממילא הי' בזה היסח הדעת אל המקטריגים מפני שאמרו אם כורש בונה אותה שהוא מכת דידהו בודאי לא יהי' בזה איזה קדושה ועל כן שתקו ולא קטרגו ולא עכביהו מלבנות ואחר שכבר נבנה העיר ובית המקדש שוב לא היו יכולין לעכב ונראה לי עוד דהיינו טעמא של עזרא שלא התחיל להחזיר את העולים למוטב תיכף בתחלת העלייה רק אחר עשרים שנה שכבר הי' הכל נבנה ומתוקן על מקומו עמד וטיהר אותם והפריש אותן מנשים נכריות כמבואר בנחמי' ולמה לא עשה כן תיכף בתחלת עליה וחכל מטעם הנ"ל כדי להעלים מפני המקטריגים דאילו עשה כן תיכף היו נראה בעליל להמקטריגים דרוצים להתקדש בארץ והיו עולין ומקטריגין והיו מעכבין את כל הבנין משא"כ עתה שעלו אנשים בעלי עבירות ועוד החזיקו במעשיהם לא הי' הסט"א וכח דילה מתיראין מפניהם מפני שאמרו אלו הן מכת דילה לא היו מעכבין בדבר ואחר שכבר הי' נבנה עמד עזרא להפריש אותן ממעשיהם הרעים וזה המכוון במדרש הנ"ל אמר הקבה"ו גזר טב אנא היינו במה שגזרתי שיבנה ע"י כורש בזה גזרה טובה נתתי לכם כדי למנוע הקטרוג ואתון אמרין ומעי המו עליו גם אני אמרתי מעי מעי אוחילה היינו שגם לי הי' כואב לעשות הבנין ע"י גוי אבל מה אעשה שלא יכולתי לעשות באופן אחר ע"י צדיק מפני הקטרוג עכ"פ ממדרש זה הוא ראי' ברורה למה שנעשה בזמנינו ואלקים אמת יודע האמת איך לסבב הדברים ודוק.

ודע דכל מה שכתבתי על בוני הארץ וכיניתי אותם בשם רשעים ח"ו כל זה כתבתי לפי דעת הקנאים שמכנים אותם כן וכתבתי אפילו לשיטתם אין הצדק אתם שרחקו את מעשה הבנין מפאת שבוני הארץ אינם נראים בעיניהם כי המה שלוחי דרחמנא ויסודתם בהררי קודש וכמו שהוכחתי בכל מה שכתבתי עד כה אבל לי לעצמי אינה נראה כן ואין דעתי

דעתי מסכמת אתם שבעיני המה אינם רשעים רק זרע אמת זרע אברהם יצחק יעקב זרע בחונים ורק המה כתינוק שנשבה בין העכו"ם וכמו שהבאתי לעיל ומצוה לאהוב אותם ולקרבם כמו שכ' רבינו הרמב"ם ופוק חזי שרבינו ור' מעדעלע מרימאנוב לא רצה לכנות את בן השני שבהגדה בשם רשע ואמר רק בן השני וכמו שכתבתי לעיל וזה יהי' למוסר השכל לכמה וכמה שבנקל עושים את אדם הישראלי לרשע ולקרותו רשע וח"ו לעשות כן כי כולם המה זרע אהובים למקום ב"ה וה' יערה עליהם רוח טהרה ממרום לטהר לבבם ויקרבם לעבודתו יתברך בזכות מצות חישוב שמוסרים נפשם עליה אכי"ר.

לעיל הבאתי דברי הש"ס דסנהדרין דשי"ת מחכה ואנו מחכין רק מדה"ד מעכב את הגאולה עיין זית רענן לרבינו בעל מג"א על הילקוט סוף פ' נשא שכתב בפירוש הת"כ בפסוק אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי כשישוב אפי יבואון אל מנוחתי עכ"ל הת"כ ופירש בזה דהקב"ה מחזרט על השבועה כראיתא פ"ק דחגיגה ואמר כל זמן שהאף עומד לנגדי היינו המקטרג א"א להם לבא אל המנוחה אבל כשישוב האף יבואון אל המנוחה א"כ ש"מ שנתן רשות למקטרג עד שיבוטל המבטל עכ"ד.

וע"כ יען שיש רשות להם לקטרג מוכרח להעלים מהם וכמו שכתבתי.

י"ד) ועוד נראה רא' לדברינו הנ"ל דמהקבה"ו נסבב הדבר בכוונה מיוחדת למנוע לעשות הבנין ע"י צדיקים תיכף מתחלה כדי למנוע הקטרוג עוד ממדרש שה"ש שם אמר ריש לקיש מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה שאילו עלה עזרא באותה שעה הי' לשטן לקטרג ולומר מוטב שישמש עזרא כהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כ"ג ויהושע בן יהוצדק הי' כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא ע"י שהי' אדם צדיק לא הי' ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו א"ר סימון קשה הוא שלשלת יוחסין לפני הקבה"ו להעקר ממקומה עכ"ל המדרש ופירש במתנות כהונה מקודש הבית כלומר אשרי וטובה וקדושה היתה זאת אל הבית שלא עלה עזרא לא הי' ראוי שישמש יהושע כהן גדול באותה שעה כמו עזרא קשה היא וכו' שאעפ"י שהי' עזרא יותר ראוי לכהונה גדולה מיהושע היתה נסבה מה' שלא יעלה עזרא כדי שלא יעקור יהושע כה"ג ממקומו עכ"ד, ולבאורה קשה להבין במה דאמר ר"ל מקודש הבית שלא עלה עזרא וכפירוש המ"כ דאשרי וטובה וקדושה היתה לבית במה שלא עלה עזרא דמה טובה וקדושה הי' לבית בשביל זה הלא אדרבא אם הי' משמש בה אדם גדול וצדיק יותר מיהושע בן יהוצדק הי' לה קדושה עודפת ועוד יותר קשה במה שאמר המדרש דאלו עלה עזרא הי' השטן מקטרג לשום

משרת העבודה ביד אדם צדיק וגדול מיהושע הלא לא זו הדרך של השטן להדר אחר שלימות העבודה טפי אדרבא מדתו הוא לקלקל ולהשחית את עבודת השם, אבל נראה דהכונה בזה דאלמלי עלה עזרא באותה שעה הי' השטן יכול לעשות איזה קטב מרירה ולעורר מחלוקה ופירוד לגבות הגורם סילוק השכינה מישראל ומבית ה' דהי' מעמיד אנשים שיאמרו דהכונה גדולה שייך לעזרא מפני שהוא צדיק יותר ואין ראוי לכ"ג כמותו ואחרים היו אומרים שהכ"ג שייך ליהושע ע"י שהוא כ"ג בן כ"ג והי' נעשה בזה חילוקי דעות ופירוד לבבות וביני לביני הי' השכינה מסתלקת מהבית ע"כ מנע הקבה"ו עליית עזרא כדי שלא ליתן פתחון פה להשטן לקטרג ושפיר אמר המדרש מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה וכפירוש המ"כ דאשרי וטובה וקדושה היתה בזה אל הבית והבן הדברים כי המה אמת לפע"ד עכ"פ מזה תבין דהרבה פעמים מעכב הקבה"ו עליית הצדיקים כדי למנוע הקטרוג ע"כ גם בנדון שלפנינו בהבנין שנעשה בזמננו י"ל כן שמנע הקבה"ו מתחלה עליית הצדיקים כדי למנוע הקטרוג מעלינו וכמו שכתבתי בפנים ושי"ת יאיר עינינו לראות את האמת ודוק.

ראיתי לנכון להביא לזה את דברי הגאון הצדיק המקובל מו"ה עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל מספרו על התדב"א פ"ו על מה שאמר בתנדב"א שם אמר הקבה"ו יעקב לא עשיתי לו נסים מעולם וכל ימיו הי' ישר לפני שנאמר ויעקב איש תם וכשהקבה"ו זכרו טופח שתי ידיו זו על גב זו שנאמר וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב עכ"ל ופירש הנ"ל ויעקב לא עשיתי לו נסים כי אם הי' רועה צאן ביגיע כפו והי' תם מן הענרה ובכן ויבא יעקב שלם ויקן את חלקת השדה ובזה הדרך בחר הקבה"ו בישראל ככתוב כי יעקב בחר לו ישראל לסגולתו וכמו שנאמר וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ וגו' וזכור זאת עד כי פדה ה' יעקב את יעקב ר"ל לעשות כי יעקב על דרך הטבע ולא לטמוך על נסים כיעקב שלא סמך על נס (וע"ין רמב"ן וישלח כי יעקב עשה הכל בטבע ולא סמך על נס וידוע שמעשי יעקב הי' סימן לבניו על עת שיבא יעקב שעירה עי"ש) ועל דא נקרא יעקב איש תם (זעיר אנפין) כי נסים הם בהי' מוחין דגדלות (חב"ד) משא"כ בדרך הטבע הוא זעיר אנפין בשכל אנושי אשר אין עליו קטרוג כל כך בדרך הטבע כי אז אם בדרך הטבע למה נגרע מכל עם ולשון וכאשר אומרים בשם הרב האר"י ז"ל בפייט דבי מלכא בגילופין כי בו מלובש הטבע גמטריא אלקים

כי

כי יד אלקים בטבע מלובש בו ואין בעל הנס מכיד בניסו ועי"כ לית דינין דתקיפין אין למדת הדין מקום לקטרג כמו שקטרג בקרי"ס הלולו ע"ז וכו' אחרי כי בדרך המלך נעלה ברשות המלכיות וביגיע כפם ובזה יסכר פיהם של כל המקטריגים כי לא נלך בגדולות ובנפלאות (ר"ל בנסים) כי אם כמו במסילה נעלה וגו' ונתתי מכרם רק אין דבר ברגלי אעבורה אם הדשות נתונה ממלכי ארץ ואיזהו פתחון פה יש על זה לקטרג עליו לא מלמעלה ולא מלמטה ע"כ בזה הדרך וישכון ישראל שכינה עולמית בטח בדד עין יעקב כמו שמפורש כאן מפי אלי' אשר עליו נבאו הנביאים כי הוא יורה לנו את הדרך נלך בה קודם ביאת המשיח הנה אנכי שולח לכם את אליהו וגו' ע"כ בדרכי הגאולה הוא הנבחר והמיועד למורה דרך למבקשי ה' לאמיתו ע"כ בסעודה שלישית (בשבת) שהוא כנגד יעקב להנצל מחבלי משיח עפ"י ררכו שעשה הכל בטבע ולא סמך על נסים אנו אומרים בפייט דבי מלכא בגילופין כי הקבה"ו מלובש בו בטבע קריבו לי חזו חלי דלית דינין דתקיפין (ר"ל קריבו לי כל עמא ישראל חזו חלי חזו כחי בדדכי אשר אני הולך בדרך הטבע דלית בזה דינים ומקטרינים) דעל מעשה נסים יש מקטריגים אבל אם בדרך הטבע אין מקום לקטרג כי למה נגדע מן כל אומה ולשון אטו הם יותר טובים ממנו ע"כ לבר נטלין ולא אעלין הני כלבין דחציפין אשר מקטריגים על ישראל כי יסתם פיהם עכ"ד הרי לך כי מדת יעקב הי' שלא לסמוך על נסים רק לעשות הכל בטבע כדי שלא ליתן מקום למדת הדין לקטרג ועל אופן זה הורה לנו יעקב אבינו לעשות בעת שישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותרוש היינו לעשות תחלה ישוב בארץ ועי"ז יתקרב הגאולה כי לא יוכל אז מדה"ד לעכב עלינו ועל הקבה"ו לעשות כחפצנו ולזכות אל הגאולה וזה אמת וברור.

ט"ו) **בתנדב"א** בפ"א לשמור את דרך זו דרך ארץ עץ החיים מלמד שדרך ארץ קדמה לעץ החיים ואין עץ החיים אלא תורה שנאמר עץ חיים הוא למחזיקים בה וכתב הרב הגה"צ הנ"ל בפידושו וזה לשונו מלמד שדרך ארץ קדמה לתורה וצריך ביאור איזהו דרך ארץ מכוון בזה ולפי המבואר בילקוט כי נגרשו מן הארץ זה א"י אפשר לומר דקמ"ל לאפוקי מן דעת מרגלים אשר מאסו האדץ ואמרו תורה מוקדם לא"י ע"כ בקשו שלא ליכנס לא"י כי אם להיות נשאר במדבר ללמוד תורה מפי משה רבינו ע"ה שלא נתנה תורה אלא לאוכלי המן ע"כ בא לומר לנו כי דרך ארץ זה הדרך המביא לארץ הוא מוקדם לתורה כמו שכתוב

שכתוב בספרי מלמד שישיבת א״י מכריע את כל התורה עכ״ד. — עוד כתב שם כי הסבה אשר נכשלו המרגלים כאשר לא רצו ליכנס לא״י כי יראו מן החטא שבה שהוא חמור ביותר מן חוץ לארץ וחטאו בזה כי בזה נדמו כמו אוה״ע שלא רצו לקבל ע״כ את עול התורה אך ישראל אמרו נעשה ונשמע כי אמונתם רבה בו והבא לטהר מסייעין אותו עכ״ל הרי דאין לירא שמא ח״ו נחטוא בישיבתנו בה כי הבא לטהר מסייעין אותו מן השמים.

ט״ז **ואחר** שבירהתי לך מדברי חז״ל מכמה מקומות שגאולתינו העתידה יבא לנו קיבעא קימעא ולא בפעם אחת וגם בנסים מלובשים בטבע העולם ולא בנס נגלה ומפורסם רק בהשתלשלות דברים טבעיים יובן לנו מה דמבואר בירושלמי פ״ה דמעשר שני הלכה ב׳ אמר רב אחא זאת אומרת שבית המקדש עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד ועיין שם בפני משה דכתב דהטובות על ישראל אינם באים אלא במדרגה דמתחלה יבנה בית המקדש ואח״כ יצמח ויעלה מלכות בית דוד ותהי׳ ישועה גמורה בב״א אמן עכ״ד ותיו״ט שם מביא ירושלמי הלז בפ״ה דמע״ש משנה ב׳ וז״ל התיו״ט ותנאי הי׳ בדבר וכו׳ שהתקנה הי׳ שלא להעלות כדי שלא לעטר שוקי ירושלים הנתונה ביד האויבים ואף אם יתבטל זה הטעם שיבנה בית המקדש ולא יהי׳ ב״ד שבאותו הדור רשאין לבטל כי אולי לא יהיו גדולים מזה הב״ד כי בנין ביהמ״ק קודם למלכות בית דוד כדאיתא בירושלמי שבית המקדש עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד ונמצא שעד מלכות בית דוד יהי׳ לאויבים קצת ממשלה עלינו וכמו שהי׳ בתחלת בית שני ובשלוט האויבים ויהיו בירושלים לא נתבטל הטעם לגמרי עכ״ל הרי דיהי׳ נבנה ברשיון המלכות וכן הביא ירושלמי זו רבינו השל״ה בבית דוד וגם רבינו הרמב״ן בשה״ש בפסוק האלף לך שלמה כתב כן וז״ל ראשית הגאולה העתידה תהי׳ עפ״י רשיון המלכיות ויהי׳ קצת קיבוץ גליות ואח״כ יוסיף השי״ת שנית ידו כדכתיב ושב את שבותך ואח״כ ושב וקבצך מכל העמים עכ״ד וכן כתב הרד״ק בתהלים קמ״ו וז״ל כי לה׳ לבדו התשועה והוא יסובבנה על ידי בני אדם כמו שסיבב גלות בבל ע״י כורש וכן לעתיד יסבב גאולת ישראל ע״י מלכי הגוים שיעורר את רוחם לשלחם עכ״ל וכן כתב ברבינו בחיי פ׳ שמיני למה נקראת אומה זו אדום „חזיר״ שעתיד להחזיר עטרה ליושנה והענין כי שני המקדשים נבנו ע״י ישראל מקדש ראשון בנה שלמה בית שני זרובבל ברשות כורש אבל הבית השלישי עתידה אומה זו לבנותה וז״ש

עתיד להחזיר עטרה ליושנה לפי שהחריבו וכו׳ ולעתיד ישוב עם שאר כל הכחות לעזור לישראל כי ירבה השלום עכ״ל ואני מצאתי עוד בפסיקתא בפסקא קומי אורי וז״ל ת״ר בשעה שמלך המשיח נגלה בא אליהו ועומד על גג של בית המקדש והי׳ משמיע להם לישראל ואומר להם עניים הגיע זמן גאולתכם וכתב שם בביאור לרבינו ר׳ זלמן מרגליות וז״ל עומד על גג בית המקדש בירושלמי דמע״ש הובא בתיו״ט שם דבנין ביהמ״ק יהי׳ ארבעים שנה קודם לביאת המשיח לפי״ז א״ש עומד על גג בית המקדש בפשיטות עכ״ל והיינו דיהי׳ נבנה תחלה ברשיון המלכות והלום מצאתי להגאון מהרש״ק בסידור יעב״ץ בתפלת מוסף לשלש רגלים בנה ביתך כבתחלה וכונן מקדשך על מכונו והראנו בבנינו ושמחנו בתיקנו וכתב כי לכאורה היא כפל לשון ובפרט מ״ש בנה ביתך כבתחלה הרי לא יהי׳ כבתחלה רק יהי׳ של אש, אך נראה דכאן מרמז מה שכתב התיו״ט במס׳ מע״ש דתחלה יהי׳ נבנה ביהמ״ק ע״י מלכות ואח״כ יהי׳ בנין שלו ית׳ באש ולכך מדיוק זה הנוסח התפלה דאנו מבקשים בנה ביתך כבתחלה ע״י אדם ואח״כ וכונן מקדש על מכונו שיהי׳ ע״י הקבה״ו עכ״ד ובאמת גם בתלמודינו הבבלי אמרו במגילה בסדר הברכות מאנשי כנה״ג וכיון דנבנית ירושלים בא דוד שנאנר ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה׳ אלקיהם ואת דוד מלכם ע״י״ש וכמילא דעד ביאת משיחנו בב״א יהי׳ נעשה כל זה ברשות והסכמות המלכיות וכן כתב האברבנאל בספר משמיע ישועה ד׳ כ״ה דע״י דגוים עצמם יהי׳ הנס הזה עכ״ל וכן כתב מהריב״ח אביו של מהרלב״ח בהקדמה לעין יעקב שפ״ת יתן בלב המלכים להכיר האמת ע״י״ש.

ונראה דיש סמך לכל דברי חז״ל הנ״ל מדברי הנביא בישעי׳ (סי׳ מ״ד) שאמר מפר אותות בדים וקוסמים יהולל משיב חכמים אחור ודעתם יסכל מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים האומר לירושלים תושב ולערי יהודה תבנינה וחרבותיה אקומם האומר לכורש רעי וכל חפצי ישלים ולאמור לירושלים תבנה והיכל תוסד כה אמר ה׳ למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו וגו׳ (ורש״י פירש למשיחו כל שם גדולה קרוייה משיחות) וראיתי לרבינו הרמב״ם באגרת תימן שכתב דנבואה זו של מפר אותות בדים משיב הכמים אחור ודעתם יסכל מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים האומר לירושלים תושב ולערי יהודה תבנינה וחורבותיה אקומם מדברת מימות המשיח מזרה יתגלה לפי שחשבו העכו״ם שאומה זו לא יהי׳ לה לעולם ממשלה ולא יגאלו מן השעבוד שהם בו

וכל ההכמים כולם פה אחד בעצה זאת יפר הקבה"ו מחשבותם וסברתם הנוכחשת ואז יגלה המשיח שכן אנר ישעי' בבאור ענין זה מפר אותות בדים וקוסמים יהולל משיב חכמים אחור ודעתם יסכל מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ירושלים האומר לירושלים תושב ולערי יהודה תבנינה וחורבותיה אקומם עכ"ל הרי דרבינו הרמב"ם כתב דנבואה זו על גאולה דעתיד נאמר ועתה נדרוש סמוכין דכיון דהנביא הסמיך נבואה זו לנבואה דכורש האומר לכורש רעי (ופירוש דש"י רעי מלך שלי) וכל חפצי ישלים ולאמור לירושלים תבנה והיכל תוסד כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו משמע דגם נבואת ישעי' על גאולתינו יהי' באופן זה דתחלה יבנה ירושלים ע"י דשיון המלכות דיתנו דשות לשוב לא"י ולבנותה ויבנו ביהמ"ק ואח"כ ישתלשל משובה זו גאולה אמיתית כמו שאמרו חז"ל דבאמת ראוי הי' גם מכורש להשתלשל גאולה אמיתית ושלמה רק גרם החטא אבל משובה זו של עתה ודאי ישתלשל גאולה שלמה אבל בתחלתה תהי' על אופן דהי' בימי כורש והיינו דסמכה הנביא להדרי עיין רש"י עזרא א' ב' כה אמר כרש מלך פרס על ממלכות הארץ נתן לי ה' אלקי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים פרש"י צוה עלי על ידי ישעי' הנביא כמו שנאמר בספר ישעי' מ"ד האומר לכורש רעי ולאמור לירושלים תבנה כה אמר למשיחו כורש אשר החזקתי בימינו וכבר נאמר נבואה זו ע"י ישעי' עכ"ל — הרי דזה מדבר בבית שני ולמה הוצרך להסמיך למה שניבא ישעי' תחלה בבנין ירושלים דלעתיד אלא על כרחך להורות על מה שאמרו רבותינו חז"ל דגם בנין ירושלים דלעתיד ובית המקדש שבה יהי' בתחלה על אופן של כורש דיבנה ברשות וברשיון המלכות ועצת מלכיו ישלים קאי על המלכים שנתנו רשות לזה וכמו שכתבתי לעיל דהמה מלאכיו בזה ובאמת ראיתי ג"כ בספר האמונות והדעות לרבינו סעדיה גאון כן דתחלה יהי' נבנה ברשות מלכי אדום וזה יהי' הכנה לבית המקדש של מעלה והאמיתית יעי"ש וגם האברבנאל בפסוק בונה ירושלים ה' כתב שיוכל להיות כי הגאולה תהי' אשר יעלה ברצון המלכים אשר יוחזר ארץ הקדושה לישראל ומי שיחפוץ לעלות יעלה כמו שהיתה בגלות בבל ואח"כ כאשר נבנה ירושלים ועה"ק אז יעלו כולם יחד עכ"ל וכן כתב המלבי"ם במיכה ד' וקיצור דבריו שהגליות יתחילו להתקבץ ויהי' להם קצת ממשלה והנהגה ואח"כ יהי' להם מלכות קבוע שהוא מלכות בית דוד ואח"כ ימלוך המלך המשיח בממלכה קבוע ומלכות בית דוד תחגלה במדרגה בתחלה לא יהי' רק שופט ויתעלה לאט לאט עד שיהי' לה' המלוכה עכ"ל ואני מצאתי עוד בפסיקתא שוש אשיש כנסת ישראל בשעה שעלתה

שעלתה מבבל במוצאי שבעים היתה טעונה חסד בפני כל מלכיות ופירש ר׳ אפרים זלמן מרגליות וז״ל שבעת פקודת בבל היו מפוזרים בעולם והיו כפופים למלכי האומות ונשאו חסד בעיניהם ונראה דדריש ליה מסיפא דקרא כי כארץ וגו׳ כן יצמיח ה׳ צדקה ותהלה נגד כל הגוים כלומר שישא חן בעיניהם וכן הוא אומר בצפניא כי אתן לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשובי את שבותיכם עי״ש הרי דגם בעתיד יהי׳ תלוי בחן וחסד של אומות העולם וע״כ דיתי׳ תחלתה באופן של כורש ולפלא שכל אלו הגדולים הנ״ל לא הרגישו שכל זה מרומז בנבואה דישעי׳ הנ״ל כאשר כתבתי ואולי שמקום הניחו לי להתגדר בעזה״י.

י״ח) **כתב** הרמב״ם באגרת תימן וזה לשונו מה שזכרת מדבר הקצים תחלת מה שיש לך לדעת שהקץ על דרך האמת לא יתכן לשום אדם לדעת אותו לעולם כמו שביאר דניאל ואמר כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ והאריך שם וכתב ק״ו מה הקץ של מצרים שנודע זמנו ד׳ מאות שנה ככתוב בקרא והתבאר לא ידעוהו עד שהי׳ דאחר שיצאו ידעו דנחשב משנולד יצחק כש״כ הקץ הזה הארוך שפחדו הנביאים וחרדו מרב אריכתו עד שאמר הנביא על דרך התימה הלעולם תאנף בנו תמשוך אפך לדור דור ואמר ישעי׳ (סי׳ כ״ד) כשסיפר אריכות הגלות הזה ואספו אספה אסור על דור וסגרו על מסגר ומרב ימים ופקדו ובאר לנו דניאל עמק ידיעות הקץ והיותו סתום ונעלם ולפיכך מנעוני חכמים מלחשוב הקצים לביאת המשיח לפי שיכשלו בהם ההמון ושמא יטעו בראותם שבאו הקצים ולא בא וכן אמרו חכמים ז״ל תפח רוחם של מחשבי קצים לפי שהם תקלה לעם לפיכך התפללו עליהם חכמים שתפח דעתם וישחתו חשבונם עכ״ד הקדושים.

ונראה לי שכמו שהקץ סתום ונעלם ואין חזון כמו כן אופן הווייתו ואיכות הגאולה איך יתחיל ואיך יוגמר ואיך השתלשל הוא סתום ונעלם וכמו שכתב הר״ן בדרשותיו סוף דרוש י״א וזה לשונו והנה אנו רואים בגאולה זו של מצרים שבאותו עת עצמו שהיתה הגאולה ובה היו רואים עצמם נגאלים ועם כל זה היו רואים פעלים ומעשים שהם סיבת גאולתם ואעפ״כ היו נלאים לעמוד על סיבתם עד שגלה ה׳ יתברך ענינם כ״ש אנחנו שראוי שנהי׳ סכלים יותר בגאולה העתידה מפני זה כתב הרמב״ם ז״ל שלא ידעו הדבריכ ההם איך יהיו עד שיהיו עכ״ל הק׳ עכ״פ אין לנו ידיעה ברורה באופן הוויית הגאולה עד שיהי׳ וכן כתב הרמב״ם בעצמו שם באגרת תימן וז״ל אבל איכות עמידתו רע שלא ת׳ע עמידתו

עמידתו קודם היותה עכ״ל א״כ אין לנו לדחות שום ענין שיש לומר שהוא התנוצצת הגאולה דשמא רצון העליון הוא כך שיהי׳ נעשה דוקא באופן זה מה גם שחז״ל חכמי אמת הגידו שיהי׳ נעשה באופן זה שאמרנו היינו ברשיון המלכיות ואפשר שהוא מפורש כן בנבואת ישעי׳ וכמו שאמרתי ומרבינו ישמח משה ראיתי בספריו שכתב בבאור הפסוק בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה׳ דהכונה דבאמת כתוב מפורש אופן הגאולה וזמן דגאולה רק עינינו המה סגורים ואין אנו יודעין פירוש הדברים אבל אחר שישוב ה׳ את שבותינו אז נדע הפירוש בזה שכתוב והי׳ נגלה לעינינו שאמר ה׳ זמן הגאולה ואופן הווייתה וזה שאמר הכתוב בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה׳ ואולי אח״כ נבין נבואת ישעי׳ הנ״ל שבאמת הי׳ כונתו להדמות גאולה העתידה למעשה דכורש עכ״פ כמו שלא נוכל לומר בבירור שכן הוא כך לא נוכל לדחותה ולומר לא כן הוא רק צדיך לקבל כל המדות והאמצעות ועת הנכונה הבא לידינו בענין זה כי אולי רצון הבורא לעשות דוקא באופן הזה וכל הדוצה באמת יודה לי בזה ודוק.

י״ט) **בתחלת** החורף הזה ביום ד׳ וישב בשנת תש״ג בימי גלותי השליכו אותי הסיבות לק״ק בוסערמין מקום מושבי מלפנים ובקרתי שם את כבוד תלמידי (מנוער בימי חרפי בהיותי כמוך על שלחן חותני הגאון הצדיק מו״ה יעקב יוסף גינז ז״ל אב״ד דשם בא אלי בכל יום ללמוד שיעור קבוע גמרא הוספות) חביבי מאז המופלג בתודה הגביד המפורסם ותיק וחסיד מו״ה אביש דאטמאן נ״י אבן יקר בקהלתו אחד מיוחד שבאדוקי החסידים של הדב הגאון הגדול שר התורה בוצינא קדישא אור עולם ע״ד בית ההר רוחו פי שנים בנגלה ובנסתר כק״ש מרן ר׳ אהרן ישעי׳ פיש זצוק״ל אבדק״ק האדעס שהי׳ מגדולי תלמידים של דבינו מקאמארנא ז״ל שהי׳ מסמיך אותו לדבי וזכיתי להכיר אותו ולהשתעשע ולהתבסם מאור תודתו בימי הודפי בהיות שבתי בק״ק בוסערמין והי׳ רגיל לבא בכל שנה ושנה על שבת אחת לעיר הנ״ל לשכון כבוד בין חסידיו ואנשי מעדיציו וא״א לי לתאר את צדקתו ותומתו עוד יותר מגדולת תודתו וחכמת אדם תאיר פניו והי׳ חכם עתיק מבין ויוצע להבחין בין דבר לדבר בין אמת לשקד ממש אדם גדול בענקים והדפסתי ממנו בספרי שו״ת משנה שכיר ח״א סי׳ פ״ו תשובה שהשיב לי בפלפול ההלכה שהיה לי עמו בענין אי מורר לשמוט האימום מהסנדל בשבת עי״ש ההוא כי אביש הנ״ל הגיד לי שיחה אחת ששמע מפיו קדשו בענין

אם הבנים שמחה

בענין התנועה הציונית שהתעוררה אז בימיו מן החדש לילך ולבנות את ארץ ישראל שרבים מגדולי הדור רגמו אותם באבנים והוא אמר בזה הלשון „הנח להם באשר אין אנו יודעים האמת איך יהי׳ השתלשלות הגאולה כי במקום אחד בזהר איתא שקודם יבנה ירושלים וקיבוץ גליות ובמקום אחר בזהר אמרו שיהי׳ הגאולה בלי סיוע מאתנו ע״כ לא נדע איך הוא רצון הבורא כל עולמים ואם אנו רואין שרבים מתאוין לבנותה אפילו יהי׳ על ידי מי שיהי׳ אפילו ע״י הגרועים שבישראל מאן מפיס ומאן יהיר להפריע אותם מעבודתם אולי הוא רצון שי״ת לבנות על ידי אנשים כאלו דוקא ובהדי כבשי רחמנא למה לך עילות כל העילות וסיבת כל הסיבות יודע איך לסבב הדברים והנח להם עכ״ד הקדושים ודע לך ממי יצאו הדברים מאדם שהי׳ ממש יחיד במינו בדורו במדינה זו נגלה ונסתר וחכמה עליונה היו מיוחדים אצלו והן הן ממש הדברים שכתבתי לעיל באות הקדום, והלום שמעתי מפי מגיד אמת ששמע מפה קדוש איש אלקים הגאון הגדול בנגלה ובנסתר האדמו״ר מוויזניצא מרנא ורבנא כ״ק מרן ר׳ ישראל שהי׳ דר בגראסווארדיין זצוק״ל שאמר שלא רצה להשתתף ולאסור הציונסטען מפני שלדעתו הוא סיבה מן השמים שיבנה הארץ על ידיהם מפני שהבוריינים החריבו ארצינו ואת בית מקדשינו על כן הם הם יבנו ארצינו כעת ובזה יתקנו את אשר קלקלו עכ״ד הקדושים ועיין לעיל ברבינו בחיי שהבאתי שכתב כעין זה, ועתה ראה והתבונן איך שתרי גברי רברבא כאלו הביטו בעין חודרת במעשה ידיהם של אלו הבונים והכירו בם רצון העליון.

כ׳ **כתיב** בדניאל ואתה דניאל סתום הדברים וחתום הספר עד עת קץ ישוטטו רבים ותרבה הדעת עכ״ל הקרא עיין מלבי״ם שם שפירש דדוקא ער עת קץ יהיו הדברים סתומים אבל בעת קץ יוסר הספק וכל שיתקרב הזמן יהי׳ הספק יותר מועט כי זאת ידענו שהגאולה מוכרחת לבא קודם אלף השביעי וא׳כ בזמן הקודם (שהוא זמן העבר ולא בא ידענו בודאי שלא הי׳ זמן המיועד) הי׳ הודאי מועט והספק (שהוא זמן העתיד עד אלף השביעי) הי׳ מרובה אבל כל שיתקרב הזמן לאלף השביעי יהי׳ הודאי מרובה יותר והספק יתמעט יותר ועי״כ תרבה הדעת עכ״ד מבואר מדבריו דבעת קץ יוסר הספק ויתרבה הדעת לידע כי הזמן של הגאולה בא ואם כי כתב כן סתם כאילו אמר זאת מעצמו אבל מצאתי כדבריו ממש בכסא המלך בתיקוני זהר תיקון כ״א אות ד׳ וזה לשונו והגם דמלבא לפומא לא גליא הנה כשיהי׳ זמנו קרוב יתגלה לעליונים ותחתונים ואפילו רובא דעלמא יודעין הקץ וכמ״ש בזהר פ׳

וירא ובההוא זמנא אתגלייא וכו׳ וכו׳ עכ״ל ועפי״ז הגאון המלבי״ם כיון לאמת בגירושו הנ״ל.

כ״א) **ומקום** את׳ להציג פה סיפור נפלא ששמעתי מעמיתי איש בריתי ה״ה הגאון המובהק בהוראה כקש״ת מו״ה **י ש ר א ל ו ו ע ל י ן** שליט״א דומ״ץ דקהל יראים דפה עיר הבירה דבעת שהדפיס המלבי״ם את ספרו על דניאל ויצא לאור גדולי דורו תפסו עליו במה שחישב את הקץ לעשות בסוף כפרו שם וכתבו לו אגרת תוכחה הלא חכז״ל אמרו הופח רוחן של מחשבי קיצין ואיך מלאו לבו לעשות נגד דבריהם ז״ל ולפרסם זאת בעולם ויען כי רבו כמו רבו מכתבים כאלה מכל צד הדפיס קול קורא בהתנצלו שם יען כי רבים השואלים אינו יכול להשיב לכל אחד במיוחד רק יתן תשובתו אליהם בקול קורא (והקול קורא הזאת מונח משומר במוזיאום דק׳ק פראג) וכה תשובתו אספר לכם מורי ורבותי מעשה שאירע בגליל בוקארעסט השייך לדגל הרבנות שלי שאחד עשיר שהי׳ סוחר עורות והנהיג מסחר גדול בזה והי׳ לו בן יחיד שנעשה בר מצוה ואמר בבר מצוה שלו פשטל טוב וחריף וכדי לעשות לבן אהוב שלו נייחא נפש עבור טוב לימודו ועבור הפשטל טוב שאמר בפני רבים והנאהו בזה מאד אמר לבנו תדע בני שאחשוב כעת לעשות נסיעה גדולה וקשה לרגלי מסחרי לשוק לייפציג אקח אותך אתי עמי בנסיעה זו כדי להנאותך בזה כמו שהנאתני בפשטל שאמרת והבן הזה שמח מאד על דברי אביו האלה ואמו והמשרתים עשו הכנות לנסיעה גדולה כזו אשר בימים ההם הי׳ קשה מאד וארוכה ערך ג׳ ד׳ שבועות והדרך הי׳ מסוכן על הרים וגבעות כמובן וכשהגיע הזמן ליסע הבעל והבן לקחו פרידה מאשתו ומאמו בדמעות ובברכות שבודאי לא יארע להם שום אסון על הדרך ושי״ת יעזרם לבא בחזרה בלי מכשול ובלי צרה והאב והבן ישבו על העגלה והתחילו ליסע בדרך הארוכה הזו וכשנסעו דרך שתי שעות שאל הבן את אביו אבא כמה שעות יש עוד להגיע ללייפציג והאב כששמע שאלה זו מבנו נתמלא בחרי אף והביט עליו במר פנים מאד ונשאר בשתיקה ולא השיב מאומה וגם הבן שתק ולא שאל עוד כזאת מאביו ואחר ג׳ או ד׳ שבועות של הנסיעה שאל האב את הבעל עגלה משה אמר כמה ישהה עוד הדרך עד לייפציג השיב לו הבעל עגלה בעוד שעה וחצי נבוא העירה אי״ה והבן בשמעו את שאלת האב לבעל העגלה נשתומם ופתח פיו ואמר לאביו אבא איני מבין את הדבר מדוע כששאלתיך שאלה כזו כמה ישהה עוד הדרך ללייפציג הרגזת עלי

והביטית

והביטת עלי בפנים של קצף וכעת אני שומע שאתה בעצמך שאלת שאלה הזאת השיב לו אביו בפנים של צחוק בני לא מחכמה שאלת לא אז ולא עתה אז היינו עומדים בהתחלת הנסיעה ולא נסענו עוד רק שעות אחדים והי' לך לידע מהכנות שעשו על הדרך ומהבכיות שבכינו בשעת הפרידה מאמך שלא על נסיעה של דרך שתי שעות נעשה כזאת אלא ודאי שהיא נסיעה ארוכה וקשה על כן מה לשאול אחר שתי שעות כמה הדרך ללייפציג וע"כ שפיד קצפתי עליך על שאלתך אבל כעת שאנו עומדים כבר התחת לייפציג הגיע העת לדרוש ולחקור כמה ישהה עוד הדרך ללייפציג עד כאן המעשה. רבותי! כזה ממש אידע לנו בדרך הארוכה של הגלות המר הזה זה אלפים שנה דודאי בתחלת הגלות אסרו חז"ל לחשוב קיצים דמגודל הבכיות ומגודל ההכנות של גלות הי' להכיר שאין זה על יום או יומים הלא יעקב אבינו בראה החורבן והגלות הי' נדעש ופחד על זה כמבואר במדרש ע"כ לא הי' מקום לחשוב קצים ואדרבא כי היו דואין אז שכל כך יהי' מאריך ומי יסבול כח לסבול כל זאת והלא רשב"י כשראה אדיכת הגלות בכה ואמר וי דגלותא יתמשך מי יסבול דא כמבואר בזהר אבל כעת שאנו עומדים כבר תחת לייפציג שפיר מותר וראוי לשאול שאלות כזה כמה ישהה עוד הדרך ללייפציג ע"כ תשובתו בקול קורא הנ"ל ודפח"ח — ונראה לי דהיינו טעמא דזהר הנ"ל שהבאתי כשיהי' הזמן קרוב יתגלה אפילו לדובא דעלבא משום דכבר אנו עומדים תחת לייפציג ואז שרי לידע כמה ישהה עוד הדרך ללייפציג ודי לחכימא.

כ"א) **במדרש** בפסוק פרש רשת לרגלי א"ר אבא בר כהנא אם ראית ספסלים מלאים בבליים בארץ ישראל צפה לרגליו של משיח מאי טעמא דכתיב פרש רשת לרגלי עכ"ל המדרש וראיתי בתורה תמימה שכתב וז"ל דרש פרש כמו פרס (בחילוף אותיות זסשר"ץ) ובבליים היינו פרסיים (ולא דוקא הני אלא מפני שהי' פרס ובבל ידועות למקום גלותינו) ולרגלי רמז למשיח על שם הכתוב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר וגם ראית ספסלים מלאים בבליים בארץ ישראל ר"ל אם תראה רגלי בני הגולה עולים מבבל לא"י סימן הוא שהקבה"ו חשב את הקץ לעשות ונתן סימן ורמז לדבר פרש רשת לרגלי ויתכן עוד דרומז למה שאמרו בכתובות קי"א ע"ב כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה לעלות לא"י עד שתחפץ כלומר עד שיעלה רצון מהקבה"ו וא"כ כשנעשה ההעוררת כללית לעלות אות היא כי הגיעה השעה הרצויה מהקבה"ו וזהו

אם ראית ספסלים מלאים בבליים מונחים בארץ ישראל כלומר ריבוי העולים צפה לרגליו של משיח ר״ל אות הוא כי כבר עומדות רגלי מבשר בשערי ירושלים ויתכן עוד כי דריש רשת מלשון ירושה ר״ל שהירושה תבא לרגלי משיח עכ״ל — וכעת בימינו שזה שנים האחרונים רבים מאחב״י שנהרו לארץ ישראל מכל פינות הגולה לאלפים ורבבות ודאי אות וסימן הוא לאתחלתא דגאולה וכן המלחמות שנעשה בימינו משנת תרע״ד שפרצה מלחמות העולם לא שבתה עד כה דהמיד היתה בוערה פעם כה ופעם כה ומה גם כעת דחזרה והלהבה בעולם עוד במדה גדולה ויתירה מאז וכבר אמר במגילה בלחמה אתחלתא דגאולה ובמד״ר פ׳ לך אמרו אם ראית שהמלכיות מתגרות זו בזו צפה לרגלי של משיח מנלן מאברהם שהי׳ מלחמה בין המלכים ולאברהם נעשה גאולה עיי״ש (וכעת אין המדרש לפני) ועיין בספר ברית מנוחה מהמקובל הגדול והנורא שהי׳ מאה שנים לפני האר״י ז״ל והוא העיד עליו שכל קבלתו הוא רוח הקודש (בדף כ״א מדפי הספר) שכתב דבזמן הגאולה כתיב וסכסכתי מצרים במצרים עיר בעיר ממלכה במלכה ואח״כ יהי׳ שלום ושלוה ומנוחה והשקט אשר לא נחשבו דורות ראשונים לדורו של משיח לא דור המדבר ולא דורו של שלמה המלך ע״ה וכו׳ ומלחמה גדולה יעור בשמים אין תכלית למלחמה ההוא וכנגד אותה מלחמה יהי׳ למטה עליונים ותחתונים אלו עם אלו כדי שיודעו אלה הדברים לישראל מהקמת ג׳ המאורות המעותדים לקבץ את ישראל מארץ אויביהם ומלאכי משחיתים נסים לקראתם ונוטלים כוחות המשחית ומתפשט ממשלתו ומתאמצים להגביר הגלות ויהי׳ בלבול גדול ורבים יחשבו להנצל עצמם ע״י שיצאו מן הדת ר״ל וצריך להחזיק עצמו בתומתו וכן הי׳ במצרים שם עמדו ישראל בצרה צרורה מפני כחות המשחית והחבלה שירדו להשחית את ישראל ולאבד זכרם ושם נתאמצו ישראל ועמדו קיימים באמונה והחזיקו בתומת אבותם וע״כ נקרא המקום הזה איתם וכתיב בין מגדל ובין הים ונקרא מגדול כי שם נתגברו ישראל בגבורה ושם ראו כל גדולתם אשר יבא אליהם וראו עוד כי גדולתו מגיע למקום שנקרא ים החכמה ה״ד בין מגדל ובין הים עכ״ד בקצרה ונראה דעל זה ומה שנעשה בימינו מרמז נביאת חגי (ב) כי כה אמר ה׳ צבאות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים ואת החרבה והרעשתי את כל הגוים ובאו חמדת כל הגוים ומלאתי את הבית הזה כבוד אמר ה׳ צבאות עכ״ל, הכל כאשר כתב המקובל הנ״ל דיהי׳ בזמן הגאולה והכל ממש נעשה בזמנינו

אם הבנים שמחה

ע"כ סימן גדולה היא שאנו קרובים לגאולה הרי תראה שכל זאת נעשה בימינו מהמלחמה שנעשה בימינו ומהבלבול שנעשה בעולם ומרבים הנוהרים לארץ ישראל מכל זה יש לראות שאנו כבר עומדים תחת לייפציג ושי"ת ימהר לנו ישועתנו ופדות נפשינו בב"א.

סיימתי פרק זה בכ"א אותיות וסימנא מילתא לטבא א"ך טוב לישראל בב"א היום ד' משפטים פה עיר הבירה בשנת נשת אל הקודש בב"א.

פרק שלישי

הנקרא

פרק הישוב והבנין

טרם עסקי בעזה"י במצות עשה דישוב ובנין הארץ אקרים לפרק ההוא.

פתיחה

א') זה לשון הגאון בעל עזרת כהנים על מסכת מדות בהקדמה: נשא נא לבבינו ונשים עצה ונחקורה אולי כל המאורעות הקשות הפוגעין בנו מרעין בישין פגעים בישין וכיוצא בהן הן הן הדופקים כפטיש על דלתי שערי לבבינו ומקיצין ומעוררין אותנו משינת ההתרשלות והן הנה חלף ניב שפתי הנביאים בזמן המוקדם זה שנים קדמוניות וכמאמר חז"ל בספרים הקדושים דשליחות התוכחה אשר היתה בפי הנביאים בימי קדם עת הנבואה פרצה בישראל נמסרה כהיום בידי יסורים וחלאים רעים כמדומה הוא בזה"ק (ואני הכותב מחבר ספר נוכחי מצאתי בביאור כן במד"ר וארא פרשה יו"ד וז"ל המדרש שם א"ל הקבה"ו לנביאים מה אתם סבורים אם אין אתם הולכים בשליחותי וכי אין לי שליח ויתרון ארץ בכל היא אני עושה שליחותי אפילו ע"י נחש אפילו ע"י עקרב ואפילו ע"י צפרדע תדע לך שכן שאילולא הצרעה האיך הי' הקב"ה פורע מן האמוריים ואילולא הצפרדע האיך הי' פורע מן המצריים ה"ד הנז אנכי נוגף וגו' מהו הנה אנכי נגף אמר הקב"ה הריני דוחק עליך את המכות כמה דתימא וכי יגוף שור את איש עכ"ל הרי בביאור דכל פגעין ומרעין בישין המה חלף ניב שפתים של הנביאים) ואעיד עדים על בירור ואמיתית דברינו בזה בעליל אמיץ בדברי חוזינו הקדושים הלא ראו נא איך כמו אלה עוררו ג"כ נביאנו הקדושים את לב אבותינו בימי התחלת בנין בית שני ואמרו להם בשם ה' בעת היותם דוממים ובטלים ממלאכת הבנין בעצת השוטנים מצרי יהודה וירושלים אשר בכח ואדרע יחיל בטילו המו ויעוררו אותם הנביאים בשם ה' ואמרו להם העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב שימו לבבכם על דרכיכם זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה וגו' יען מה נאום ה' צבאות יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו על כן עליכם כלאו שמים מטל והארץ כלאה יבולה ואקרא חורב על הארץ יעיין שם ברש"י ואחר התעוררם

התעודדם לבנות המקדש אמר להם הנביא ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מטרם שום אבן על אבן בהיכל ה׳ מהיותם בא אל ערימת עשרים וגו׳ מן היום הזה אברך וגו׳ כאומר ראו נא החילוק וההפרש בין המוקדם ובין ההוה יתראו כי בזכות בנותכם את הבית יהפכו היסורים והצער לברכה ובאמת אז לא לבד בגופניות לבד נתברכו אלא גם בנפשיות כי נתגדלו אז גם במדרגות גבוהות להפוך כל מדע לטוב כידוע והגם כי בתחלת ביאתם לארץ ישראל היו במדרגה קטנה כי עיקר החרש והמסגר נשארו בבבל (ואני המחבר אוסיף עוד על דברי הגאון עזרת כהנים כי לא לבד שהיו הבאים במדרגה קטנה כאשר כתב הגאון ז״ל רק שהיו במדרגה פחותה מאד וגרועים ביותר כאשר כתב הרד״ק ריש מלאכי וזה לשונו כי הדור העולה מבבל היו רובם מחזיקים במעשים שאינם טובים שהיו נושאים נשים נכריות כמו שהוכיחם עזרא בזה וכן מלאכי הוכיחם בזה כמו שאמר ובעל בת אל נכר וכן בחלול שבתות לא היו נזהרים ובדברים אחרים כמו שכתוב בספר עזרא עכ״ל ומקרא מלא דבר הכתוב בעזרא ט׳ נגשו אלי השרים לאמור לא נבדל העם ישראל והכהנים והלוים מעמי הארצות כתועבותיהם לכנעני וגו׳ ופירש במצודות רצה לומר עודם עושים כתועבותיהם של הכנענים עיי״ש עיין קידושין ד׳ ע׳ ע״א אלה העולים מתל מלח וכו׳ ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם (כאמור בעזרא) תל מלח אלו בני אדם שדומים מעשיהם למעשה סדום שנהפכה לתל מלח פרש״י מעשה סדום שהיו מגלה עריות דכתיב רעים וחטאים רעים בגופם וחטאים בממונם עכ״ל הרי מזה יש לראות דעד כמה היו גרועים ועיין ספורני שה״ש בפסוק אל גינת אגוז ירדתי שהקב״ה התרעם אל חגי זכרי׳ ומלאכי שנשארו בבבל ולא עלו לארץ ישראל שהקב״ה אמר להם יען שאנשי מעשה נשארו בבבל ולא עלו רק הגרועים אין יכול להשרות שכינתו בתוכם וביקש מהם להשתדל אצל אנשי מעשה שיעלו ג״כ לא״י ואז ישרה שכינתו שם עיי״ש בספורני ועיין בספר העקרים למהד״י אלבו פכ״ב מאמר ג׳ שכתב לא עלו עמו (ר״ל עם עזרא) אלא מתי מספר והגדולים שבישראל והחכמים והמיוחסים כולם נשארו בבבל עכ״ל ולשון דש״י כתובות כ״ה ריש ע״ב רובן נשארו בבבל עיי״ש והיינו רוב בכמות ורוב באיכות) אכן אח״כ אחר איזה שנים אדרבה נהפך הדבר ורק מציון שאלו תורה כל זה קדושת המקדש סבב עיין בספר פרקי היכלות מגודל מדרגתם עוד מצינו בדברי חז״ל דאנשי בית שמש נענשו עונש גדול על התרשלותם מלחזר אחר הארון שהי׳

שבוי

שבוי בידי פלשתים שבעה חדשים וכדאיתא ביפ"ת הקצר במד"ר במדבר פ' ה' שכתב שהי' עונשם על שלא היו מחזידים על הארון להשיבו לפי שהם היו קרובים יותר לפלשתים מכל ערי ישראל ואמרו שם במדרש פ' נ"ד וז"ל אמר הקב"ה אלו תרנגלתם של אחד מהם אבדה הי' רוצה עליה כמה פתחים להביאה וארונו וכו' אני אשגיח עליו ע"כ, וכל זה הי' רק על בקשת הארון לבד ומבלי הלוחות וכמו שיבואר לקמן מכש"כ על בית המקדש כולו עם הלוחות וכל כלי הקודש על אכ"כ מחויב לדרשו עי"ש שהאריך בזה בנפלאות דאיך החיוב מכל ישראל להשתדל לבא לא"י כדי לזכות לבנות בית המקדש וכתב דכבר נרמז בששת ימי בראשית דזה עיקר בקשת ישראל וצפויים וכמאמר הז"ל בב"ר פי"ג על מה שא"ה וכל שיח השדה טרם יהי' בארץ ו"ל כל תפלתן של ישראל אינה אלא בית המקדש מתי יתבני בית מקדשך עוד אמרו חז"ל בב"ר פ' נ"ו שהקב"ה בעצמו מאז בימי אברהם וודאי גם קודם לזה הי' מתפלל על בנין בית המקדש ובעיקר הבנין ודאי על כל ישראל בצירוף כאחד הוטל המשא והדרבא יד כולם שוה בזה ואינו כשר עכ"י יחיד ואך מלאכת רבים היא והכל חייבים בה וכדברי הרמב"ם בה' בית הבחירה שכתב והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמם ובממונם אנשים ונשים שי"ש וכמצינו בדוד המלך שגבה הכסף מכל שבטי ישראל לקנות מקום המקדש והי' הקפדה בזה שתהא יסוד הבנין דווקא מכל ישראל ביחד ועיקר היא הקרקע דכיון דקרקע הוא של כולם כל הבנין נגרר אחריו עי"ש שהאריך מאד בזה והוכרח ממדרש שאנחנו בעצמינו נבנה הבית המקדש דלעתיד וכתב דהי' לו בזה הוצעת דברים לפני כבוד קדושת הגאון הרב הקדוש בוצינא קדישא חסידא פרישא אדמו"ר שליט"א ואמר לו בפירוש בפיו הקדוש שאנחנו בעצמינו נבנה בית המקדש ואחר כך בעת התיקון הגמור היינו בביאת המשיח יבנה מאליו מהשמים בנין יחוקאל עי"ש דכן שמע מפי האדמו"ר מהר"י מראדזין זצוק"ל עכ"ל הגאון בעל עורת כהנים שהדפיס סדרו בשנת תרל"ב.

ב) **הנה** מה שהביא בשם האדמו"ר מראדזין ז"ל דתחלה נבנה אנחנו בית המקדש עוד קודם ביאת המשיח בפנים אריך בזה אי"ה ואביא דגם בספר אספקלריא המאירה על הזהר בפ' שופטים כתב כן אבל פלא על כל הני גדולים איך לא זכרו שבפירוש מבואר כן בתיקוני זהר תיקון כ"א דתחלה נבנה ע"י אדם היינו על ידינו ואח"כ כשיהי' גמר התיקון יבא מן השמים וינוח על בנין שנעשה על ידינו וכן כתב בספר

אם הבנים שמחה

בספר האמונות והדעות לרבינו סעדי׳ גאון דתחלה נבנה בית המקדש ברשיון המלכות וזה יהי׳ הכנה לבנין שיבא מן השמים עיי״ש וכן הוא בפסיקתא עיי״ש בביאור הגאון ר׳ זלמן מרגליות וכן הוא בירושלמי וכמו שהבאתי כבר לעיל בפ״ב וכפי קט שכלי אסביר הדברים למה יצטרך להיות כך שנבנה אנחנו תחלה בית המקדש ואח״כ יורד מלמעלה הבית המקדש דלעילין על בית המקדש דלמטה עם דברי רבינו השל״ה בדרוש לפ׳ תצוה שכתב בזה״ל ומתחלה אקדים הקדמה אחת והיא זאת ידוע דביקות הקב״ה בנו ואנחנו בו ואנחנו הגורמים הדביקות הגדול שיהי׳ לו עמנו מכח התעוררת מלמטה אז מתעורר השפע הדב מלמעלה ובזה מתורץ מה שכתב רש״י בפ׳ משפטים בפסוק ולהביאך אל המקום אשר הכינותי וז״ל כבר מקומו ניכר כנגדו וזה אחד מן המקומות שאומדים שבית המקדש שלמעלה מכוון נגד בית המקדש שלמטה וקשה מי נתלה במי הלא הקטן נתלה בגדול והל״ל ביהמ״ק שלמטה מכוון נגד שלמעלה עוד קשה ריש״א לסיפא שאמר כבר מקומו ניכר נמצא המקדש שלמעלה קדם ואח״כ אמר מכוון נגד שלמטה משמע כאלו הי׳ שלמטה קודם ח״ו אלא הענין הוא שמקדש שלמעלה כבר הוא קדמון ושי״ת צוה לעשות מקדש שלמטה בסודותיו לקדש שלמעלה שמכח עבודת המקדש שלמטה מוכן לקבל ההשפעה מהמקדש שלמעלה וזה ההשפעה אינה יורדת מלמעלה עד שתעלה מלמטה התעוררת מהכנה שלמטה ולענין ירידת השפעה זו מכוון של מעלה נגד של מטה כי צריך לעלות מתחלה התעוררת מלמטה דהיינו כשלמטה כסא והכנה שתשרה עליו ההשפעה מהמקדש שלמעלה וע״ז רמזו רז״ל אעפ״י שהאש יורד מלמעלה צריך להביא מן ההדיוט כי בהבאת אש מלמטה מעורר האש הרוחניי למעלה עכ״ד הקדושים הצריך לענייננו הרי דאם אנו רוצים לזכות להשפע דלמעלה צריך לזה שיבא התעוררת מצדנו פה למטה התחלה ולתכלית זאת צוה לנו שי״ת לבנות בית מקדשא למטה ועפי״ז א״ש דודאי קודם גמר התיקון של ביאת המשיח לא זכינו ע״י בית המקדש שבנינו פה למטה רק להשפעת של הבית המקדש שלמעלה דע״י התעוררתנו פה למטה נמשך לנו השפעה רוחניי מבית המקדש שלמעלה אבל כשנזכה לתיקון הגמור נזכה שגוף הבית המקדש שלמעלה יורד למטה וינוח על בית המקדש שלמטה ולא דק השפעתה לבד כמו שהיתה בב׳ הביתות של תחלה דק היא בעצמה יבא למטה והוא דיניח הבורא כ״ע עליונים ויעשה משכנו בתחתונים דעל זה הי׳ תכלית הבריאה אבל לזכות לזה צדיך שיבא ההתעוררת תחלה מלמטה ככתוב בספר רבינו

השל״ה

השל״ה דכך הוא דביקות הבורא אלינו דההתעוררות יבא מצדנו תחלה ועל כן יצטרך שנבנה אנחנו תהלה בית המקדש ואח״כ יניח הקבה״ו בית המקדש שלמעלה על בית המקדש דלמטה כן נראה לי הפעוט בהסבר הדברים ועפ״י דברי רבינו השל״ה הדברים כנים ואמיתיים ודוק.

ג) **ובזה** יובן ג״כ מה שהבאתי לעיל בשם המדרש דהקבה״ו מתפלל על בנין בית המקדש דלכאו׳ מה מקום מצדו יהברך להתפלל על זה הא בו תלוי הדבר להורידו למטה ומתי שירצה יוכל להורידו אבל בהנ״ל דהכל תלוי בהתעוררתינו דלמטה שפיר מתפלל שי״ת דמתי יבא אליו התעוררתנו דלמטה היינו שיבנה תחלה בית המקדש דלמטה כדי שיוכל להוריד אח״כ את בית המקדש דלמעלה עליה וא״ש בהבנת הדברים בס״ד. וידוע דקודם בנין בית המקדש צריך שיתקבצו ישראל שם תחלה וכמו שהבאתי לעיל בשם ש״ס ורמב״ם על כן ודאי דעונש של ההתרשלות שהבאתי לעיל בשם העזרת הכהנים שהקב״ה קוצף על זה הוא ודאי על ההתרשלות של הקיבוץ שמתרשלין לעשות קיבוץ ישראל שם בארץ ישראל וכל קיבוץ שיתקבץ שם חשוב מאד בעיני שי״ת ואינו רשאי לקטן אותה כמאמר הנביא בזכריה ח׳ מי בז ליום קטנות עיין אבן עזרא שמבזה לישועת קטנות שמחזיק זאת לדבר קטן ישמחו וראו וגו׳ והי׳ כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה וישראל כן אושיע אתכם והייתם ברכה אל תיראו תחזקנה ידיכם עיין במצ״ד אל תיראו מדברי המקטינים כבוד הבית והפקידה ותחזקנה ידיכם לאחוז בבנין ולהשלימה אלה הדברים תעשו יעי״ש, ואחר שיהי׳ שם קיבוץ ויבנו את הארץ יהי׳ הבנין על ידי מי שהוא יתבדכו בגופניות וברוחניות וכדברי העזרת הכהנים הנ״ל כי ה׳ ישגיח עליה בעין פקיחא והנביא אומר כן בפירוש בזכריה ג׳ על אבן אחת שבעה עינים ר״ל שמודה יהי׳ מאת המקום ב״ה על בנין ההוא הנני מפתח פתחה נאם ה׳ צבאות המקום בעצמו יחקוק צורות על האבנים ליפותם רצה לומר ה׳יתן כח ועזר על המלאכה ומשתי את עון הארץ ההוא ביום אחד ר״ל בפעם אחת אסיר את עון הארץ כי אחדש בקרבם רוח נכון ולא יחטיאו ולא ימצאו עוד עון עי״ש במפורשים וכוונת הנביא בזה בולט לומר שלא לקטרג על הבנין משום דבוני הארץ המה לא טובים ומלאים עון וע״כ לא ירצו להשתתף עמם על זה אומר הנביא שה׳ הבטיח שימוש את עון הארץ ביום אחד ר״ל שפתאום ביום אחד (כמו שאומרים בל״א אין איינעם מאָרגען מאןווירד אויף וואכען פּאָם שלאָפּפּען) ימצאו את לבבם שנהפך לטובה ולא ימצאו עוד עון ורוח

חדש

חדש בקרב לבבם לעשות רצונו של מקום ואל תתמה איך אפשר שדור כזה אשר מלא חטאים ועונות ייטיבו מעשיהם משום שזה יהי' בכחו של קבה"ו שיחדש כליותם לעשות רצונו יתברך ועל זאת באה הבטחה הנ"ל של ומשתי את עון הארץ ביום אחד וגרולה מזו כתב הרשב"ם סוף פ' ואתחנן שאפשר שיעברו תשעה מאה דורות שיכעיסו את המקום ב"ה ודור האלף יהי' תמים עי"ש ואחר שכן הבטיח הנביא בשם שי"ת אין לנו להתחכם ולומר כי בוני הארץ אינם נראים וכו' ואינו רוצה להשתתף עמהם כי המה עוברים על רצונו של מקום תדע כי זה הוא כסימת עינים של הס"ם ר"ל לעכב עלינו מלעשות הכנין בהסכם כלנו או להיות בכלל מרובים עושים את המצוה כי אינו דומה מועטים עושים את המצוה למרובים עושים את המצוה כי לנו לעשות את שלנו שלא להתרשל בזה ולהשתתף עם כל הבונים אותה ושי"ת יעשה את שלו לקיים ומשתי את עון הארץ ביום אחד וזה אמת וברור לאמיתה של תורה וכל המתרשל בזה יפול בעונש הגדול שהבאתי לעיל בשם העזרת כהנים ודין גרמא על כל הצרות שהגיענו כעת על שהסחנו דעתינו מארץ ישראל שעיני ה' אלקינו בה מעולם עד עולם וגם עוד זרקנו ביז וקלון על הבונים אותה וכל זמן שלא נשוב מדעתינו זה ח"ו עוד יתגברו עלינו הצרות ח"ו ואלו הצרות ופגעים בישין שאירעו לנו המה חלף ניב שפתים של הנביאים שיבואו להוכיח על פנינו והם הם המרברים אלינו ומוכיחים לנו ומעוררים את לבבנו שנקום משינת עצלתינו ושניתן לבבינו לשוב לארצינו הקדושה וכמו שהבאתי לעיל בשם המרדש שההצרות ומכות המה שלוחי ה' תחת הנביאים וכמו שכ' ג"כ העזרת כהנים כן בשם הזהר הקדוש — וכן מצינו במרדש תנחומא בהר סי' ג' בענין אלימלך עם בניו על הפסוק וישבו שם כעשר שנים כל עשד שנים הללו הי' הקבה"ו מתרה בהם שמא יחזרו בתשובה וישובו לארץ ישראל כיון שלא עשו תשובה התחיל לפשוט ידו במקניהם ובגמליהם כיון דלא הרגישו לעשות תשובה מיד וימותו וכו' עי"ש הרי דכל ההתראה שהתרה בהם הקבה"ו לא הי' ע"י נביאים דלא מצינו שנשלח להם לשם נביאים רק הפגעים ומרעין דאירעו בהם הן הן היו תחת הנביאים והם היו המעוררין אותה לעשות תשובה ומה הי' להיות אצלם התשובה רק לשוב לא"י כמפורש במדרש וכיון דלא עשו תשובה זו וגם לא הרגישו לעשות תשובה זו בא העונש של אבידת הונם ואח"כ המיתה ר"ל וכן אמרו עוד במדרש גבי יעקב אבינו ע"ה שלא הרגיש כמה פעמים באיזה חטא הוא לוקה שהוא מפני שלא

נזדרז לשוב לארץ אבותיו וידוע שכל מאודעות של יעקב אבינו הוא סימן לבניו על אחרית הימים על כן עלינו כיונו חז״ל בדבריהם הנ״ל שאנו אינם מרגישים באיזה חטא אנחנו לוקים כל כך הרבה פעמים ושהוא מפני שאין אנחנו מזדרזים עצמינו לשוב לארץ אבותינו.

ד׳ כתב הרמב״ן בפ׳ תבא על מה דכתיב בתוכחות זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף וכו׳ וזה לשונו כי כל אלה התוכחות הוא רק בהיותם בארץ כי כן יאמר ונסחתם מעל האדמה שהוא הגלות אבל אחר היותנו בגלות בארצות אויבנו לא נתקלקלו מעשינו ולא אליפנו ועשתרות צאנינו ולא כרמנו וזיתינו ואשר נזרע בשדה אבל אנחנו בארצות כשאר העמים יושבי הארץ ההוא או בטוב מהם שרחמיו עלינו כי ישיבתינו בגלות הוא ההבטחה שאמר לנו ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני ה׳ אלקיהם וכבר פירשתי בסדר בחקתי סוד הברית הזאת וכי הוא על זמן גלותנו היום ביד החיה הרביעית ואח״כ יבטיח על הגאולה ממנו עכ״ל, הרי דהקבה״ו הבטיח לנו וכרת עמנו ברית מיוחד על זמן היותנו בגלות שנשב בשלוה ובפרנסה מרווחת בארצות הגוים כשאר יושבי הארץ ואולי עוד בטובה מהם וכהיום שגזלו מאתנו כל זכות החיים ונטלו מאתנו כל מעמד ומצב פרנסתינו ושברו לנו כל מטה לחם נראה בעליל שהקבה״ו נטל מאתנו הבטחת הגלות הנ״ל וכאלו אמר לנו בפירוש בניי מעתה אין אני רוצה שתתעכבו עוד בארצות הגלות ע״כ המשכתי ידי מכם מלהבטיח עוד ישיבתכם בגולה רק תקימו ותלכו אל חיק אמכם ותשיבו אל ארץ אבותיכם עיין בספר תועליות הרלב״ג (לבן בתו של הרמב״ן והשל״ה הק׳ מביאו הרבה פעמים בספרו ושיבחו מאד) בפ׳ לך בפסוק ויהי רעב בארץ וירד מצרימה כי כבד הרעב שכתב בזה״ל ראוי להתחרץ על בקשת ההכרח לאדם להעמיד גופו והמזונות וממה שידמה להם הלא תראה שאברהם שכבר הבטיחו ה׳ יתעלה בהצלחת קניינו התעורר מפני הרעב שהי׳ בארץ כנען ללכת לארץ מצרים ולא נמנע מההליכה שם מפני שצוהו השם יתברך שישב בארץ כנען כי אין מצות השם יתברך כי אם להטיב לאדם לא שיחי׳ בצער ידע אברהם שרצון השי״ת הי׳ שיסור משם לבקשת הטרף ועוד שהכונה היתה בהליכת אברהם לארץ כנען כדי שיהי׳ מוכן אל שידבק בו השפע אלקי וזה לא יתכן עם הרעב וחסרון מזונות ולזה הי׳ יותר טוב לו לילך משם אל המקום אשר ימצא שם מזונות עד שיכלה הרעב עכ״ד הרי אף שצוה השם לאברהם לילך לארץ

לארץ כנען עם כל זה מתנאי החיים הקשים שנעשה אז בארץ ובמצרים היתה רווחה דן מזה שזה רצון השם שיעזוב אז את הארץ וילך למצרים כאשר היתה באמת כן רצון הבורא כמבואר במדרש שאמר לו הקבה״ו במצות לך לך צא וכבוש הדרך לפני בניך וזה מימן לבניו על העתיד עכ״פ הקב״ה לא אמר לו בפירוש לירד למצרים רק מהסיבות שנסבב לו הבין כוונת הבורא כן עתה בימינו שנסתבב הדבר הדוחק הגלות בארצות הגולה והגירושים שנתגרשו מהם עד שא״א להשאר עוד פה ולעומת זה נפתחו לנו השערים לשוב לארצינו ארץ ירושתינו ומזקנים נתבונן היינו מזקיננו אברהם ובדרך ק״ו מה אצלו שבא לו הציווי מהשם לילך לארץ ישראל וגם כבר הי׳ שם אעפי״כ מכח תנאי החיים הקשים שנתהוה אז בארץ שפט בנפשו שרצון הבורא הוא לעזוב את הארץ ולילך למצרים כי שם ימצא מחייתו וכן עשה והלך מא״י לחו״ל על אחת כמה וכמה לנו שאנו בחו״ל ותנאי החיים נעשים לנו פה קשים מבלי נשוא ופתחו לנו השערים לילך לא״י על אחת כו״כ שדי לנו ברמז זה לידע שרצון הבורא הוא שנעזוב את ארצות הגולה ונלך ונשוב לא״י ונעשה בזה כמו שעשה אבינו הזקן אברהם ע״ה ורק בשינוי למעליותא הוא דן מתנאי החיים הקשים לילך מארץ ישראל לחוץ לארץ וגם עשה כן ואנן גלך מחו״ל לא״י אשר בודאי שיהי׳ חביב מעשינו זה לאבינו שבשמים וזה אמת וברור לאמיתה של תורה בלי שום צל ספק ח״ו.

ה׳) **ומצאתי** בהקדמת ספר ערך דל על ערכין להגאון החסיד מו״ה מרדכי אליעזר וועבער זצ״ל שהי׳ אבדק״ק אדא מגדולי חסידי צאנז ורבינו ז״ל כינה אותו מרוב חבבותיה בשם רב אדא בר אהבה ועלה לארץ בשנת תרל״ד שם ביאר מאמר חז״ל ג׳ מתנות טובות באים ע״י יסורים תורה ארץ ישראל ועוה״ב ובגמרא ובמדרש מביא על כל אחד ואחד פסוק מיוחד והקשה הרי״ף בעין יעקב למה לן ג׳ פסוקים מיוחדים לכל אחד דהא יש למילף כולן מפסוק אחד ותירץ הרב הנ״ל וז״ל ונלע״ד דיש סימנים לכל הג׳ מיני יסורין שמהם יוכל האדם להבין ולהכיר את אצבע אלקים לאן מטהו ללכת ולאיזה מהשלשה המנויין מרמזין לו להתעורר אשר מן השמים מעוררין אותו לארץ הקדושה אז היסורין באים בענין מקום מושבו ודומה לו שאי אפשר לו להתקיים במדינה אשר הוא יושב בה ויש להסתייע לזה מדברי הרמב״ן על התורה שפירש על הפסוק שהביא בש״ס להורות כי א״י בא על ידי יסורין שנאמר כי כאשר ייסר איש את בנו כן ה׳ אלקיך מייסרך וכתיב בתריה כי ה״א מביאך אל ארץ טובה ופירש

הרמב״ן

הרמב"ן בפ' עקב וזה לשונו הקדוש כי כאשר ייסר איש את בנו כן ה"א מייסרך בתחלה בעינויי במדבר ונסיון המן שתעכב לפניך טובת הארץ ופירותיה ע"כ אמר אח"כ כי ה"א מביאך אל ארץ טובה עכ"ל הרמב"ן מלמדנו רבינו בזה שיש להכיר ממהות ותוכן היסורין מורים לו באצבע לעלות לאה"ק וכן אינך ולכן מביא הש"ס אלו ג' פסוקים מיוחדים להבננו סימני היסורין להכיר על ידם רצון הבורא וזה אמרם קורות ביתו מעידין בו דהיינו הקורות והמקרים והיסורין מעידין בו ומתרין בו ומראין לו הדרך אשר ילך ואל אשר יחפוצו מן השמים יטנו ללכת עכ"ל הגאון ההסיד ז"ל והם דפח"ח ודברי אלקים חיים אמת.

ומעתה אחרי הדברים האלה הכי צריך לנו עתה בזמננו להוראה יותרת מן השמים אחר כל מה שנעשה לנו בעתות הללו בארצות גלותינו שרצון מלכנו ממהקב"ה הוא שנשוב לארץ הקדושה ועל כן עשה לנו כל זאת שלא יהי' יכלת להתקיים עוד בין העמים ומשך מאתנו הבטחת הגלות הנ"ל מפני שזה רצונו יתברך שלא נשב עוד פה בגלות רק נקומה ונעודד לחזור ולשכון כבוד בארצינו.

וא"ו, ובהיות כן בין תבין את אשר כתב רבינו באהבת יונתן בהפטרת ואתחנן על הפסוק השבעתי אתכם דכנס"י צווחא באלה ובשבועה שלא ילכו לא"י אף שהאומות יסכימו כי הק' סתום עי"ש ועל דברי אהבת יונתן אלו בנו וסמכו כל המתנגדים את דברי התנגדותם לרעיון הנשגב והקדוש הזה של בנין הארץ ועל פי הדברים הקודמים שערכתי לפניך תבין דדברי האהבת יונתן צדקו כשלא יש אות מן השמים שרצונו יתברך הוא שנעזוב את ארצות הגלות והיינו כששלוה ומנוחה שוררת בעולם הישראלי והבטחת הגלות שכתב רבינו הרמב"ן הנ"ל עודנה מתקיימת אצלם ויכלו לישב פה במנוחה ובפרנסה כמו שהי' בימיו בשנות הקדם אז באמת צדקו דבריו שלא לשוב אפילו אם האומות יתנו לנו רשות מטעם שכתב שם אבל לא כן בזמנינו שנתקיים בנו דברי הנביא והי' שארית יעקב בגוים כאריה בבהמות יער ככפיר בעדרי צאן אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל ולעומת זה המלכיות נתנו לנו רשות לשוב לארצינו הקדושה הכי יש עוד ספק שזהו רצון ש"ת שנשוב לארץ ישראל ובטוח אני שאלמלי רבינו בעל אהבת יונתן ז"ל הי' חי עמנו עתה בגלות וראה את מעמדנו היום בגלות המר שעבר עלינו שגם הוא בעצמו הי' אומר לנו אחב"י הגיע השעה שנעלה לציון ולארץ אבותינו שזאת הוא רצון השם שלא במקרה נעשה לנו מה שנעשה עמנו פה בגלות רק אצבע

אם הבנים שמחה

אלקים הוא המורה לנו לעלות מן הגולה לירושת אבותינו וכן מה שכתב רבינו הח״ס בהפטורת שופטים דכמה פעמים הי׳ אפשר להיות גאולה שאינה שלמה או כמו גאולת בית שני וכדומה אבל אין חפץ בזה וטוב לישראל לסבול אורך הגלות כדי שתהי׳ בסוף גאולה שלמה עכ״ד ג״כ מדבר בשעה שאין אות על זה משמים ויש לנו מבוא לישב בגלות ולעסוק בתורה ומצות מתוך פרנסה ומנוחה כמו שאנו רואין מספרי רבינו הח״ס שכתב דמה״ט לא עלו גדולי חכמי ישראל לא״י משום דכל העולם כולו כדאי להם היינו שיש להם מנוחה פה לישב על התורה ועבודה ובכל מקום מוקטר ומוגש לשמי ויש להם פה קדושת א״י עיין ח״ס גיטין דף מ״ד ובליקוטי חבר בן חיים ח״ד ד׳ כ״ז, וכן מה שכתב רבינו הקדוש משינאווע ז״ל בסוף ספרו דברי יחזקאל וכעת אין ספרו בידו להעתיק דבריו ג״כ מדבר משעתו שהי׳ לישראל פה בגלות מנוחה אבל לא כן עתה בזמנינו שניטל מאתנו כל חיותנו ממש גם רבינו הח״ס ואהבת יונתן ורבינו משינאווע יודו שזה הוראה מן השמים שנעזוב את ארצות הגלות ונקומה ונלכה אל ארץ אשר ה׳ אלקינו דורש אותה ושזה רצונו כעת עיין ירושלמי ברכות סו״פ הי׳ קורא דרב כהנא שאל לר׳ יוחנן מאן דאימי׳ מבסרא לי׳ (ר״ל מבזה אותו) ואיתת אבוה מייקדא לי׳ להן ייזל א״ל יזיל להן דמוקרא לי׳ עכ״ד (מובא ברש״י בב״ק ד׳ קי״ז ובסולם בית אל לרבינו יעב״ץ) והפירוש בזה דשאל מי שאמו מבזה אותו ואשת אביו שהוא אם חורגתו מכבד אותו להיכן ילך השיב לו דילך אל אמו חורגתו דמכבדת אותו ולרב כהנא הי׳ יותר נוח חוץ לארץ מבארץ ישראל כמבואר שם בירושלמי ע״כ הסכים לו רבי יוחנן דילך לחו״ל וזה ג״כ הי׳ הטעם של רבותינו אה״י והח״ס ודברי יחזקאל אבל כעת בזמנינו דאיתת אבוה היינו חו״ל לא מייקרא לן אדרבא מבסרא לן ונתנה למשיסה יעקב ועול ברזל על צווארנו כ״ע מודים דילך לאמו היינו לא״י כה אמרתי וחילקתי מעצמו בין הזמנים של רבותינו אהב״י וח״ס שהי׳ אז מנוחה לישראל בגולה ובין זמננו שתכפו עלינו הצרות והגזרות ועתה נתעוררתי לראות כי כן כתב רבינו באהבת יונתן בעצמו בפ׳ עקב וז״ל או יאמר דלעתיד כשיגיע עת דודים יגזור מלכות גזרות על ישראל ויתנדבו לבם לילך ולדור בארץ ישראל ובעת ההוא נהיתה עת צרה ליעקב וישמע ה׳ את צעקתם וירחם עליהם וישלח לפניהם משיחו הולך תמים וישוב את שבות ציון כבתחלה עכ״ד.

ולכאורה היא סתירה גלויה למה שכתב בפ׳ ואתחנן דאפילו אם יתנו האומות רשות לילך לא״י לא ילכו וכאן כתב דמחמת הגזרות יתנדבו לילך ולדור וע״כ דעתות גזרות שאני ומה שכתב דה׳ ירחם עליהם וישלח לפניהם משיחו אין המשמעות דישלח לפניהם משיח דוקא

תיכף ובלא זה לא ילכו דהא מחמת הגזרות לא יכלו להשאר פה רק דמחמת הגזרות יתנדבו לבם לילך לא״י ואם יזכו ודאי דיבא תיכף משיח צדקנו ואם ח״ו לא יזכו תיכף לזה עכ״פ יתנדבו לילך לא״י בכל אופן עד עת שנזכה לביאת משיח צדקנו ויהי׳ בעלייתם לארץ ישראל ההכנה לביאת בן דוד בב״א וכמו שהארכתי לעיל עכ״פ אמר רבינו בפירוש דכשיהי׳ עת דודים יגזרו גזרות על ישראל כדי שיתנדבו לבם לילך ולדור בא״י א״כ ממילא עתה שבאו עלינו כל אלו גזרות רעות צריך להתבונן ולהכיר בזה שהגיע העת רודים שאמר רבינו הנ״ל וכל אדם הישראלי יתנדב לבו לילך ולדור בארץ ישראל ושלא להשאר עוד בגלות אף אם יתרצו האומות ובזכות זה נזכה שה׳ ירחם עלינו וישלח לנו תכף משיחו הולך תמים וישוב את שבותינו כבתחלה אכי״ר וזה מה שרציתי לבאר שעתה בזמנינו החיוב על כל בר ישראל להתנדב לבו לעזוב את ארץ העמים ולילך ולדור לארץ ישראל. וכן כתב רבינו הח״ס בעצמו, וכמו שאביא דבריו להלן.

סליק דברי הפתיחה.

ז׳) **ועתה** אחל בעזה״י לדון אם גם בזמן הגלות יש חיוב ומצוה לעסוק בבנין ובישוב הארץ ידוע מדברי הרמב״ן בספר המצות שהוא מ״ע מן התורה גם בזה״ז לירש את הארץ ולא נעזבוה ביד זולתנו מן האומות ויוצא מן הפסוק (במדבר ל״ג) והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם עיי״ש שהאריך והוכיח שהוא מ״ע לדורות א״כ לדעת הרמב״ן הוא מ״ע מן התורה ואחד מתרי״ג מצות והמגילת אסתר שם רוצה לומר דדעת הרמב״ם דלא מנה מצוה זו בין התרי״ג מצות דסובר דמצוה זו לא הוי לדורות רק בזמן ביהמ״ק קיים וכ״ז שלא גלו מארצם אבל אחר שגלו מעל אדמתם אין מצוה זו נוהגת לדורות עד עת בא המשיח והביא סמוכין לזה מדברי התוס׳ כתובות דכתבו בשם רבינו חיים דכתב דבזח״ז לא הוי מצוה עכ״ד המג״א אמנם כל הבאים אחרי התוס׳ דחו את דברי רבינו חיים מהלכה עיין של״ה בשער האותיות שכתב דהם דברי יחיד וגם לא מסתבר טעמי׳ ע״כ אין להשגיח בדבריו וגם המהרי״ט ח״ב סי׳ כ״ח האריך והוכיח להלכה כהרמב״ן הנ״ל וכן כל גדולי הפוסקים הבאים אחרי המג״א הנ״ל דחו דבריו שאין להם שורש וקיום והדברים עתיקים אין לי צורך להאריך בהם ובשנת תרנ״ח נדפס בווילנא קונטרס מצות ישיבת ארץ ישראל מגדול אחד מדווינסק (רינאבורג) חיבור נפלא מפלא פלא וכל הספר מיוסד לבחון ולבקר את דברי המגילת אסתר אם

יש להם קיום בהסבר דעת הרמב"ם על מה שלא מנה מצוה זו בתרי"ג מצות משום דלדידיה ל"ה מצוה לדורות וסתר כל דבריו מרישא לסיפא בדברים צודקין והוכחות אמיתיים מש"ס ורמב"ם גופא ולדידיה גם להרמב"ם הוא מצוה מן התורה גם בזמן הזה והוי מצוה לדורות ומה שלא מנאה במנין התרי"ג הוא מפני שאינו מתאים להי"ד כללים שהניח הרמב"ם ליסוד איזו מצוה מן המצות התורה שיבא לכלל מספר התרי"ג וישנם כמה מצות התורה שהן מהתורה ואפ"ה לא באו לכלל מספר מפני שאין בהם תנאים של הי"ר שרשים שהניח הרמב"ם בזה והוי גם מצות הישוב כחד מהם עי"ש שירד לעומקה של הלכה זו ונדפס בהסכמת גדולו דורו וכולם שבחו דבריו ושקולעים מטרת האמת ואין לי להאריך בזה שכבר האריכו בזה רבים וגדולים אשר לפני וכולם רחו את דברי בעל מגילת אסתר הנ"ל ואני אוסיף עליהם רק שני הערות הערה אחד מצאתי בספר קונטרס ישיבת ארץ הנ"ל שקרמני בזה ובהערה השני הוא חדש ממש אשר גם בעל הקונטרס הנ"ל לא קרמני אם שהרחיב והעמיק הדיבור בזה טובא והוא דעיין ברמב"ן בסוף ספר המצות גבי מצוה דאל תצר את מואב ובבני עמון אל תתצורם ובשעיר אל תתגר בם מלחמה שכתב הרמב"ם שמצוה זו היא לשעה ולא לדורות והקשה הרמב"ן שהרי כתיב אל תצר את מואב וגו' כי לא אתן לך מארצו ירושה כי לבני לוט נתתי את ער ירושה וכתיב כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר והדבר ידוע שלא תקרא ירושה אלא רבר הניתן לדורות כמו שאמר בארצנו כאשר עשה ישראל לארץ ירושתו וכן הרב עצמו הביא מלשון מורשה קהלת יעקב שהוא לדורות ולשון חכמים וירושה אין לה הפסק וכן אמרו מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים לפי שהוא בית עולמים ודרשו לענין מעשר הקישו הכתוב לנחלה מה נחלה אין לה הפסק אף מעשר אין לה הפסק ומאחר שהוא יתעלה ביאר טעם המניעה שמנענו ממלחמות אלו האומות מפני שנתן להם הארץ ירושה א"כ המניעה ג"כ לדורות הוא שלא ננחול נחלתן ואת אשר הוריש ה' אותם ירשו לעולם עי"ש ברמב"ן שהאריך עוד בזה, והמגילת אסתר שם תירץ את דברי הרמב"ם ופתב בזה"ל שהנכון כדברי הרב שכתב בהדיא שהם מצות שעה ומה שאמר הרמב"ן שהרי נאמר בהם לשון ירושה דמשמע לעולם נראה לי שבתחלה נתנה להם הקבה"ו לדורות עולם אמנם אחרי התנהגותם עם ישראל דרך אכזריות התיר ארצם וגופם וכתב עליהם לא תדרוש שלומם דבזה התיר להם מה שאסר בתחלה עי"ש עכ"פ גם הוא מודה להרמב"ן דלשון ירושה מורה על לדורות עולם ושאין לה הפסק בזמן מן הזמנים

ורק

ורק דשאני גבי אומות הנ״ל דהתורה התיר אח״כ מה שאסר בתהלה וכיון שכן תמה אני על הגאון בעל מגילת אסתר איך כתב דמצות ירושת הארץ וישבת בה ל״ה רק בימי משה ויהושע ודוד כ״ז שלא גלו מארצם אבל אחר שגלו מאדמתם אין מצוה זו נוהגת לדורות עד עת בא משיח א״כ הוי בה הפסק ולשון ירושה מורה על שאין לה הפסק כמו שאמרו חז״ל הנ״ל ולא מצינו בתורה שום רמז רמיזא בשום מקום שיתיד ויפסיק אח״כ את התיוב של והורשתם וישבתם בה שאמר בתחלה לעשותן מצוה של שעה כמו גבי מצוה דאל תצר ואל תתגו׳ של אומות הנ״ל וגם כי הרמב״ם עצמו כתב גבי מורשה קהלת יעקב שהוא לדורות מפני שנאמר בהם לשון מורשה והלא גם גבי הארץ כתיב ואני נתתי אותה לכם מורשה א״כ מוכח להדיא דלדעת הרמב״ם דסובר דמורשה באה על לדורות א״כ גם גבי הארץ דכתיב ג״כ מורשה נמי לדורות הוא ואפשר לפרש בזה דברי הירושלמי בבא בתרא פ״ה סוף הלכה ב׳ על פסוק והבאתי אתכם אל הארץ וגו׳ ונתתי אותה לכם מורשה ומקשה אם מתנה למה ירושה ואם ירושה למה מתנה אלא מאחר שנתנה להם לשום מתנה חזר ונתנה להם לשום ירושה עכ״ד ובהנ״ל מנואר היטב כונת חז״ל דאילו נשאר רק במתנה לבד ל״ה משמע שיהי׳ לדורות בלי הפסק דהי׳ אפשר רק לזמן כמו ואחריך לפלוני אבל כשחזר ונתנה לשום ירושה משמע שיהי׳ לדורות בלי הפסק עכ״פ לפי הנ״ל יוקשה מאד על המג״א וצע״ג מאד עליו שהוא כסותר דברי עצמו וצ״ע והוא הערה חדשה מה שלא העירו בזה שום אחד מהגדולים שפלפלו בדבריו ודוק.

א׳ **שנית** אני מתמה על הגאון בעל מגילת אסתר שחושב בדעת רבינו הרמב״ם דס״ל דעתה בזמן הגלות אין מצוה כלל לעסוק בהתיישבות הארץ ולא רק דאין מצוה בזה אלא עוד יש איסור בזה וכמו שכתב שם בדבריו תמה תמה אקרא עליו ועל דבריו האיך אפשר לומר כן בדעת רבינו הרמב״ם צא ולמד ממה שכתב הרמב״ם בספר המצות במצות עשה דקידוש החדש מצוה קנ״ג אחא שכתב דאין חשבוננו בארצות הגולה כלום רק אנו סומכין על חשבון דא״י וחשבונינו הוא רק גילוי מילתא בעלמא כתב בזה״ל ואני מוסיף לך באור אילו הנחנו דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מא״י חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל ולא יהי׳ שם ב״ד ולא יהי׳ בחו״ל ב״ד שנסמך בארץ הנה חשבוננו זה לא יועילנו כלום בשום פנים לפי שאין לנו לחשב חדשים ולעבר השנים בחוצה לארץ אלא

בתנאים

אם הבנים שמחה

בתנאים הנזכרים כמו שביארנו כי מציון תצא תורה עכ"ל הקדוש והעתקתי
כל לשונו בזה כי ממנו נקח השגה שלמה להשיג בדעתו איך הוא סובר
וחושב לעיקר גדול עסק הישוב בארץ הקדושה כי מלשון רבינו יש
ללמוד איך קשור חיי האומה הקדושה בכללה לישוב הארץ עד שאם
הי' האפשרות שיעדרו ח"ו ישראל מארץ ישראל יהי' נמחה האומה
בכללה וכן כתב בשמו המפורש בפ"ה מה' קה"ח הי"ג וזה לשונו ונאמר
שאם יאבדו ח"ו ישראל מארץ ישראל יתברך השם על זה שהבטחנו
בתורה שלא תכלה האומה זו כלל עכ"ל הרי דגם הוא הבין בדעת רבינו
שאם לא ישבו ישראל בא"י הרי הוא כליית האומה ח"ו והם דברים
המבהיל כל רעיון האדם והטעם הוא לדעתי כי ארץ ישראל הוא לב
האומה כמבואר בספר הקדוש אור נערב לרבינו איש אלקים מקורדאווא"ריא
וכמו שהבאתי לעיל וכבר כתב הח"צ בתשובה דבלא לב אי אפשר
לשום בריה לחיות וממילא דבלא יהיו ישראל בארץ ישראל הוי כניטל
הלב דבטל כל החיות ועוד יש להסביר הדבר עם דברי חז"ל במדרש
הנחומא פ' ראה דאמר הקב"ה ישראל הם חלקי דכתיב כי חלק ה' עמו
וארץ ישראל היא חלקי דכתיב ארץ אשר ה"א דורש אותה תמיד יבא
חלקי וישדה בחלקי היינו דכל התקשרותם של ישראל עם הקב"ה הוא
דוקא ע"י ארץ ישראל דנפל לחלקו של הקב"ה ומה גם לפי דברי הצרור
המור לחמיו זקנו של רבינו הב"י בפ' מסעי דארץ ישראל בא תיכף
אחר שי"ת בעצמו ועל כן אמרה התורה גבי כלב וימלא אחרי אחרי
ממש עיי"ש ע"כ כל קשר של ישראל עם הקב"ה הוא דוקא ארץ ישראל
וע"כ אמרו ז"ל כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלקי והבן
הדברים כי המה מיוסדים על אדני האמת על כן שפיר מובן למה ארץ
ישראל היא לב האומה הישראלית אשר שמה היא מקור חיותם ועפי"ז
תבין היטב את דברי מאור עינינו הרמב"ם שכתב שכל נימי חיי עם
הישראלי קשור בארץ ישראל עד שאם יעדרו ח"ו ישראל מארץ ישראל
הרי היא ח"ו כמחיית האומה בכללה מפני שהוא כבריה בלא לב דבטל
כל החיות וממילא יש לדון דביוחזק הישוב בארץ ישראל יוחזק לבן של
ישראל ויסגי ויופרא לעילא ולעילא ועתה אחרי שרבינו הרמב"ם מגדיל
כל כך ענין הישוב בארץ ישראל עד שעושהו לנשמה של האומה הישראלית
וכמו שכתב שאם ח"ו יעדרו משם בני ישראל הוי כנמחה מכל וכל איך
יש לצייד כלל בדעת האדם בר שכל שלדידיה אין חיוב בזה"ז לעסוק
בהתיישבת הארץ ולא עוד אלא שיש עוד איסור בדבר חי נפשי שאני

הרגשתי בזה מעצמי זה כמה מעת עסקי בזה ועתה אחרי בואי לכאן עיר הבירה הזמין ה' לידי ספר נפלא הפלא ופלא מגדול אחד מדינאבורג מו"ה יונה דוב בלומבערג שעשה וחיבר ספרו עוד בשנת תר"ן שם העמיק והרחיב הדבור להסיר השגת בעל מגילת אסתר מעל הרמב"ן וכל גאוני מדינתו הפליאו את דבריו שקולעין את מטרת האמת שם ראיתי שקדמני בזה וכתב שם בזה"ל מפני שכל מיתרי חיי האומה קשורים ואחוזים בהארץ הזאת דוקא כמ"ש רבינו במצות קה"ח וז"ל שם ואני אוסיף לך באור אלו הנחנו דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מא"י חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה הישראלית מכל וכל ח"ו ולא יהי' שם ב"ד וכו' הנה חשבוננו זה לא יועילנו כלום וכו' המעיין בדבריו יראה כי המלים ממלות חלילה עד מכל וכל הם אינם שייכים כלל לעצם הענין שמדבר ממנו והי' די בכתבו אלו הנחנו דרך משל שבני א"י יעדרו מא"י ולא יהי' שם ב"ד הנה חשבוננו זה לא יועילנו כלום והמלות הנ"ל המה רק מאמר מוסגר בדברי רבינו רק מפני שהוציא מתחת עטו הקדוש המלים "יעדרו מא"י" נסוג כמעט אחור מדבריו מפני יראת ה' החופפת על צדיקו של עולם זה והשתער ממורא ומפחד ה' כמו מי שמזכיר לתכלית דבריו איזה ענין נורא או מלה נוראה ותוך כ"ד יסוג אחור מדבריו ויאמר ח"ו שכך יהי' כן הוא נמש כאן לכל מי שיעיין היטב הלא שער תאחוז כל איש הוגה דעה ישרה האיך התחלחל והזדעזע הרמב"ם ז"ל למלים נוראים בעיניו כאלה יעדרו בני ארץ ישראל מא"י עד ששב וכתב וסגר בדבורו מאמר מיוחד חלילה וכו' שלא ימחה אותות האומה וכו' ונשער נא בנפשינו האיך הרמב"ם אחזתו שער ואנחנו לא נזדעזע כלל ולא איכפת לן כלל אם יהיו ישראל בא"י או להיפך ח"ו ודי לחכימא הרי דמשל ההעדר של ישראל מא"י בכל העתים הוא בציור דעת קדשו של רבינו ז"ל כמו מחיית האומה הישראלית מכל וכל ח"ו וא"כ כל יסוד קיום האומה אך בה תלוי ואין מבלעדה לצייר כלל תקומת האומה הישראלית בכל העתים והזמנים והגאון הנ"ל פירש בזה המדרש רות פסוק אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול וכתוב אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב כאן בחו"ל וכאן בא"י בחו"ל הוא עושה בשביל שמו ובארץ ישראל הוא עושה בשביל עמו ונחלתו ע"כ המדרש והוא כדברי הרמב"ם הנ"ל דבא"י הוא עושה בעבור עמו ונחלתו שלא ימחה ח"ו האומה ע"י שיעזוב את ישראל שם בארץ ישראל כי יען עיקר יחס מעמד הלאום והעם הישראלי

הוא

אם הבנים שמחה

הוא בהווייתם באי"י די לו להקבה"ו לעשות באי"י בגלל אומתו זו לבדה משא"כ בחו"ל שאין תלוי קיום העם בם הוא עושה רק בעבור שמו הגדול ודפח"ח ועי"ש דבזה תירץ דעת הרמב"ם שלא מנה מ"ע דישוב א"י בתרי"ג מצות אף דגם לדידיה הוי מן התורה והוא עפ"י הכלל שהשריש בשורש הרביעי מספר המצות שלא למנות צווים הכוללים כל התורה כולה א"כ כיון דישוב א"י הוא מצוה יקרה כל כך שהוא כלולה מכל המצות וכוללת כל התורה וכל קביעת המועדים ור"ח וכל מצוותיה תלויין בה וכמו שכתב הרמב"ם שם על זה כי מציון תצא תורה (עיין באוה"ח ה"ק בפ' נצבים שכתב ג"כ דישיבת הארץ הוא מצוה דכוללת כל התורה כולה עי"ש) וכן כל חיית האומה תלוי בה א"כ הוא מצוה כוללת ולא פרטית ע"כ אינה באה בחשבון המצות שבאה לחשוב דק מצות פרטים והוא דומה למה שכתב הרמב"ן במצוה ח' על מצות תמים תהי' בטעם הרמב"ם מדוע לא חשבה במנין המצות משום דהיא מצוה כוללת ולא פרטית כמו כן הוא במ"ע דישוב לדעת הרמב"ם שהגדילה כל כך וכנ"ל ע"כ הוא מצוה כוללת דאינו בא בחשבון המצות עכ"ד הנוגע לענייננו והאריך שם נפלאות בדבריים אמיתיים ומצוה לכל בר ישראל לעבוד על ספרו בדיוק ויאיר עיניו ושכלו במצוה גדולה הזו ולבבו יבין שלא לזלזל מהיום והלאה במצות ישוב א"י ואז יעמוד לנו זכותם דא"י להלצני ממיצר וכמו שהבאתי בהקדמה ראשונה בשם דבינו התניא ז"ל עכ"פ זכיתי לכוון לדעת הגדול בראי' נפלאה הנ"ל מרבינו הרמב"ם הנ"ל בקה"ח ואכפול הדברים שאין נוכל לצייר כלל ולומר כדברי המג"א הנ"ל בדעת הרמב"ם שאין להתעסק עתה בישוב הארץ ובבנינה כיון דכל חיי האומה תלוי בה אתמהה!

ס' **ועתה** אוסיף עוד לחזק דברים הנ"ל מדברי רבינו החי"ס באו"ח סי' ר"ג שהביא ג"כ דברי הרמב"ם מקה"ח הנ"ל וביאד דבריו דאם דהלל וחבריו קדשו כל החדשים והשנים עד ביאת הגואל מ"מ זה לא יועיל אלא א"כ יושב שום ישראל בא"י ולדידיה הוקדשו המה עפ"י חשבונות של הסמוכים האחרונים הלל וחבריו ומשם קדושה יוצא לכל ישראל אבל אי ח"ו הי' בטלה ישיבת א"י בזה"ז בטל גם הקידוש ההוא ודוב מצות בטלה חלילה ע"כ עלינו לקיים הספקת ישיבתם בכל מאמצי כוחינו עכ"ל והגאון בשד"ח במערכת י"א הביא דברי חי"ס אלו וכתב בזה"ל עיין ח"ס שכתב שיש עלינו חוב להחזיק ישיבת א"י לא בשביל לסייעם למצות ישיבת א"י אלא בשביל עצמינו לקיים את דברי התורה כי לולי ישיבת ישראל שם תפוג תורה ח"ו כמו שמתבאר מדברי הרמב"ם סופ"ה מה' קידוש החודש וכדבריו כתב ג"כ מרן החיד"א

בס'

אם הבנים שמחה

בספר יוסף אומץ סימן י"ט וז"ל ועוד אמרתי דכתב הרמב"ם סוף פ"ה מקדה"ח דמה שאנו חושבים ד"ח ומועדים בחו"ל אנו סומכים על חשבון בני א"י וקבועתם וכו' והוסיף בסה"מ עשין קנ"ג שאם יעדרו ח"ו בני ישראל חשבונם לא יועיל כלום וא"כ חיובא רמיא על כל בני הגולה חו"ל להשתדל שיהיו ישראל בארץ ישראל דאי לאו ח"ו יהיו בני גולה ר"ח ומועדים שב מידיעתם עכ"ל הרי דכתבו כל אלו גדולי עולם דאי לאו ישיבת ישראל בא"י בכל עת וזמן הי' בזה בטלת התורה ח"ו א"כ צדקו בזה דברי הגאון דליטא הנ"ל דמצוה זו של ישוב א"י הוי מצוה כוללת ולא פרטית וכבר הבאתי לעיל דגם רבינו אור החיים חשב מ"ע דישוב א"י למצוה כוללת כל התורה כולה, ואילו ראה זאת הגאון הנ"ל הי' שמח מאד למצוא בו תנא דמסייע לו, ועפ"י שורש הרביעי מי"ד שרשים שהשריש הרמב"ם מצוה כוללת אינה בא בחשבון המצות אף שהיא מן התורה א"כ עפי"ז גם הרמב"ם סובר דישוב א"י אף בזה"ז הוי מצוה מן התורה וגם מן הסברא הוא כן כיון דלדעת הרמב"ם רוב מצות התורה תלוים בה כנ"ל על כן ודאי דהחיוב מן התורה להחזיק בישובה של הארץ כדי שנוכל לקיים שאר מצות התורה וזה ברור ואמת בדעת הרמב"ם בלי שום ספק כלל.

ועפי"ן משלשה פנים אנו מחויבים לחזק הישוב בארץ ישראל לדעת הרמב"ם א') בשביל קיום האומה הישראלית כי מבלעדה אין לצייר כלל תקומת האומה וכמו שדייק הרמב"ם בספר המצות במה שכתב אילו הנחנו בדרך משל שבני א"י יעדרו מא"י, חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל, ולא יהי' שם ב"ד אין לו שייכות כלל אל הענין דשם הוא רק מאמר מוסגר לחוד וזהו רק משום שלא מצא רבינו עוז בנפשו הטהודה להוציא מתחת עטו הקדוש דברי רעיון כזה שבני ישראל יעדרו מא"י חזר ואמר חלילה וכו' מפני רבינו בדעתו הוא דההעדר ישראל מא"י הוא בגדר מחיית האומה מכל וכל ח"ו בכל העתים ובכל הזמנים ובודאי שגבה דעת רבינו מדעתינו לידע מאין מקור לזה שחיי האומה הישראל תלוי בישיבת ישראל בא"י דוקא וא"כ ממילא כל מה שיתחזק הישוב בארץ ישראל יתחזק קיום האומה בכללה בכל מקומות מושבותיהם וגם מסברת האנושי היא כן וכמו שהארכתי לעיל בפרקים הקודמים ב') מפאת קיום התורה וכמו שכתבו רבותינו הגדולים הח"ס והשד"ח והחיד"א ביוסף אומץ וכ"ל והח"ס ביו"ד סי' רל"ד הביא ג"כ דברי הרמב"ם הנ"ל וביאר בהתלהבות יתירה שאז ח"ו בטלה כל התורה כולה ואין כאן אומה ישראלית ע"י"ש. ג) מטעם מ"ע דישוב עצמה דג"כ לרמב"ם דאו' ומה דלא מנאה בחשבון

אם הבנים שמחה

המצות משום דהוא מצוה כוללת וכנ"ל שוב עיינתי בח"ס יו"ד סי' רל"ד וראיתי שכ' ג"כ כהגאון דליטא הנ"ל וז"ל וגם הרמב"ם דלא מנה למ"ע ישיבת א"י כמו שחשב הרמב"ן במנין המצות מ"מ מודה ביתר שאת בקדושתה בזה"ז ומפני כן כתב במ"ע קנ"ג גבי קה"ח דאם יאבדו בני מא"י וכו' לא יועיל חשבוננו כלום וכו' עי"ש שכתב דמהאי טעמא קי"ל דמקדימים יושבי א"י משום דישיבתה מצוה מפני קדושה שבה וראוי להקדים עושה מצוה עי"ש הרי דכתב ג"כ דגם להרמב"ם יש מצוה בישוב א"י בכל הזמנים מפני שקדושת א"י הוא מימות עולם עד סוף כל העולם לא נשתנה ולא ישתנה ולא תליא כלל בקיום המצות אלא הארץ עצמה קדושה עכ"ד רבינו הח"ס נמצא דאדרבא לרמב"ם חיוב הישוב עוד בכפילא יתירה מלדעת הרמב"ן דלדידיה הוי החיוב רק מפנים אחת מטעם מצוה ממצות התורה ולרמב"ם הוי משלשה פנים הנ"ל.

יו"ד) והנה בא לידי העתק מתשו' מנחת אליעזר חלק ה' כת"י וראיתי שם שהשיג על האבני נזר ח"ב שהחזיק במ"ע דישוב א"י עי"ש באריכות (וספר זה אינו תח"י וחפשתיו פה עיר הבירה ולא השגתיו) והגאון הקדוש דמונקאטש זצ"ל הביא מהרמב"ם דלא מנה זה למצוה וכמו שכתב המג"א בטעמי משום דאינו נוהג לדורות וע"ש שהשיג על האבני נזר שהשיג על המג"א והוא קיימו וכן מסיק דלדעת הרמב"ם אין בזמן הזה שום מצוה להחזיק בהתיישבות הארץ ואינו הוא מצוה לדורות רק לשעה עי"ש וכמה דבריו פליאים ואין להם מקום כלל במחילה מכבודו גאונו וכמו שהבאתי גם מרבותינו הח"ס והשד"ח והחיד"א שכמה מן החיוב אליבא דרמב"ם להתאמץ להחזיק בישוב הארץ מפני שבה תלוי קיום כל התורה והאומה וגם הלא כל הבאים אחר המג"א דחו דבריו עיין גם בשו"ת בית יהודה לחכם ספרדי מרנא ר' יהודה עאייש ח"ב סי' קכ"ד (שהי' בזמן היד מלאכי ורבינו בעל אוה"ח הק' ונדפס שם בספרו כמה תשובות מהם שהחליף אתם) שכתב דהלכה כהרמב"ן ודחה את דברי המג"א וכן הגאון ר' יוסף שאול ביוסף דעת סי' שע"ב השיג על המג"א והוכיח מכמה מקומות כהרמב"ן וכה סיים בלשונו שם וע"כ ברור כהרמב"ן וה' יזכנו לקיים מצוה הלז עכ"ד וכן הגאון בפאת השלחן לתלמוד הגר"א מסיק להלכה כהרמב"ן וגם גאונים קדמאי כמהרי"ט ומביט הלכו בשיטה זו ודחו שיטת התוס' בכתובות ואין מהצורך להביא דבריהם כי מבוארים הם בפאת השלחן שם וגם מה שהביא המג"א מרב יהודא בכתובות כל העולה מבבל לא"י

עובר בעשה השיגו עליו גדולי עולם גם היעב״ץ בסידור דזה הי׳ רק הס״ד דש״ס אבל למסקנא מסיק הגמרא דבכלי שרת הוא דכתיב וכן כתב בספר קונטרס ישוב א״י הנ״ל להגאון מדינאבורג כללו של דבר אין מקום כלל לדברי הגאון הקדוש בעל מנחת אלעזר בהשגתו על אבני נזר ושהחזיק בדעה יחידית שנדחית כמעט מכל גאוני דור ודור הבאים אחרי המג״א ומכל פלפולו שם בתשובה זו הרגיש הגאון דליטא הנ״ל ודחה אותם בטוב טעם ודעת ואין כאן מקום להאריך בפלפולים כי לא לפלפולא קאתינא הכא גם מה שהביא מתשב״ץ קטן שכתב בענין מצוה ללכת לא״י ובלבד שיהא פרוש מכאן ולהבא ויזהר מכל עון ויקיים כל מצות הנוהגת בה שאם יחטא יענש יותר וכו׳ ואינו דומה המודד במלכות בפלטין למודד לחוץ לפלטין והיינו ארץ אוכלת יושביה וכו׳ ואותם שהולכים לשם ונוהגים קלות ראש ובפחזותם להתקוטט שם קורא אני עליהם ותבואו ותמטאו את ארצי ומי ביקש זאת מידכם דמוס חצדי עכ״ל התשב״ץ ומכח דברים אלו קרא בחיל שלא ליתן יד אל בוני הארץ דזמן הזה בכל שום וחניכא דאית להו דצד השוה שבהן שאין בהם רוח חיים של תוה״ק והאמונה הקדושה בביאת גצבב״א גם הביא שם דברי האהבת יונתן הידועים ומסיק שם דאין להשתתף עמהם כלל בשום ענין של בנין הארץ זה תוכ״ד.

תמהני עליו ז״ל בזה הלא רבינו השל״ה בשער האותיות הביא דברי הרבינו חיים שבתוס׳ כתובות שכ׳ דעכשיו אין מצוה לדור בא״י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשים בא ואין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם וכתב עליו בזה דדברי הר״ח הם דברי יחיד (ועיין במהרי״ט ח״ב סי׳ כ״ח שכתב על דברי התוס׳ הללו דלאו מדברי תוס׳ הם רק מאיזה תלמוד טועה ודחאו מהלכה וכן כל הבאים אחריו כתבו כן) וגם לא מסתבר טעמי׳ דעל זה נאמר צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם דודאי מי שדר בארץ ישראל ואינו מקיים מה שמחויב לקיים אז הוא פושע אבל המקדש עצמו ומקיים כפי מה אשר מחויב אז אשריו ומ״ש דאין אנו יכולין ליזהר בהן זה הדבר אין מובן אצלי דלמה אין יכולין ליזהר ומי הוא המונע ע״כ אין להשגיח בדבריו עכ״ל, ודברי רבינו השל״ה סובבים ושייכים גם על דברי רבינו התשב״ץ הנ״ל וגם כבר הבאתי לעיל בפתיחת הספר דברי הגאון הקדוש ר׳ יושעלע קיטנער בישועות מלכו יו״ד סי׳ ס״ו שכתב על דברי התשב״ץ הללו בשם המהר״ם מראטטבורג בזה״ל ומה שחשש מהר״ם מדוטענבורג הוא מחמת

אם הבנים שמחה

חשש דרכים וחסרון פרנסה גם מפני המחלוקת שהי׳ אז כידוע שבזמן המהר״ם מרוטענבורג הי׳ משה תיקי שנתעורר עוד הפעם המחלוקת אודות הספר מורה נבכים וא״כ בזה״ז שנשתנה בעזה״י לטובה הן בסכנת הדרכים והן מצד טבעיית ודאי הוא מצוה גדולה עכ״ל.

י״א) **ועוד** אני תמה על הגה״ק בעל מנחת אלעזר ז״ל שלדידיה פשיטא כל כך יען שבוני הארץ דזמנינו אינם מתנהגים בעוה״ר בדרכי התורה אין להשתתף עמהם כלל בשום ענין של בנין הארץ והיינו דסברתו היא דמוטב שנעזוב את הארץ בידם לבד ולעשות בה כחפצם וכרוחם ממה שנשתתף עמהם בפעל ידינו ורוחנו ג״כ זאת לא אוכל להבין אמאי לא? בשלמא אי הי׳ מקום אם אנו נמשוך ידינו מהבנין גם הם ימשיכו ידם ממנה אזי הי׳ מקום לומר כדבריו דמוטב להיות בשב ואי״ת מלבנות ח״ו בעבירה ואם כי לפע״ד לאו ברור כל כך לומר כן כי מוכח מש״ס דסנהדרין דהבאתי לעיל בפתיחה דניחא לי׳ להקב״ה הבנין דארץ הק׳ אף אם הוא בעבירה ח״ו וא״כ יש לדון אם הי׳ לפנינו ענין דאפשר לקיים מ״ע דישוב רק בעבירה ח״ו ואם לא העבירה לא הי׳ נבנה אולי הי׳ נדון לומר דמוטב לבניתה וידחה העשה דבנין דשקולה נגד כל התורה כמבואר בחז״ל את העבירה ומה גם דכל קיום האומה הק׳ תלוי בישוב הארץ וכמו שהבאתי בספרי זה מחז״ל בהרבה מקומות וכבר ידוע מכללי הש״ס דעשה גדולה וחשובה דוחה עול״ת וגם לא צריך בעידנא דוקא אבל כעת דהם לא ימשיכו ידיהם מהבנין אף זולתנו וכמו שהי׳ באמת כן שהם עסקו בהבנין מזה שנים אף בלי השתתפות היראים א״כ מנא לן זה דעדיף לסלק ידינו מהם לגמרי ושלא לערב כחנו ורוחנו בפעולת ידם שיהי׳ עכ״פ קצת רוח התורה ורוח קדושה במעשה הבנין כפי שכחנו מגיע להשפיע עליהם ואולי ע״י ההשתתפות של היראים יעלה בידם בעזרת השם לפעול שיהי׳ לגמרי עפ״י רוח התורה אבל כשיעמדו היראים לגמרי מבחוץ והכל נעזב בידם לחוד א״כ יהי׳ ברור נגד רוח התורה וכמו שהמעשה רב מוכיח על זה דע״י שהחרדים נסוגו לאחור מהתנועה של הבנין מאז שהתעוררה התנועה של הציונית והם עשו את שלהם אף זולתנו באמת יש לקונן שרוח של אי התורה בעוה״ר שוררת שם ועתה מה תקנו בזה החרדים במה שהמשיכו ידם ממפעל הקדוש הזה הכי לא הי׳ עדיף אז להשתתף עם הבונים יהי׳ מי שיהי׳ כדי ליתן גם כחם ורוחם הקדוש במפעל הזאת ואז הי׳ להאיר הארץ תואר אחר לגמרי תואר של קדושה ורוח טהרה כי כבר ידוע שאור קטן אחד דוחה

חושך של חדר גדול ע״כ אינו מבין כלל סברתו של הגה״ק הנ״ל.
י״ב) **ואחי** הקורא אל תחשוב שכל מה שאמרתי לדחות סברתו של בעל
מנח״א מלבי אני אומר כן לא כן בני רק תדע כי היא
סברתו של רבינו הח״ס ותלמידו רבינו המהר״ם שיק (כאשר הובא במהר״ם שיק או״ח סי׳ ע׳) בבאור דברי חז״ל בב״ב סו״פ חזקת הבתים מיום שחרב ביהמ״ק וכו׳ ומיום שפשטה מלכות שגוזרת עלינו גזרות קשות וכו׳ דין הוא שנגזור עלינו שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא שזרעו של אברהם אבינו כלה מאליו אלא הנח להם לישראל עיי״ש ולשון ונמצא שזרעו של אברהם אבינו כלה מאליו תמוה מאד דנראה כאילו זה הי׳ חפצם ומאויים של חז״ל של אותו דור דזרעו של א״א יכלה ח״ו, וביאר רבינו הח״ס עפ״י המדרש בפ׳ שמות כשגזר פרעה גזרת כל הבן הילוד ה׳אורה תשלכהו עמד עמרם וגירש את אשתו עמדו כל הצדיקים וגרשו את נשותיהם אמרה לו מרים גזרתך קשה משל פרעה ואמר מרן ז״ל בבאור המדרש דהנה הקבה״ו כרת ברית עם אבותינו לקיים זרעם אחריהם ולתת להם נחלת ארץ ישראל והנה אם ישראל יגזרו על עצמן שלא להוליד בנים ודור הולך ואין דור אחר בא ויש לחוש שח״ו יכלה זרעו של א״א יהי׳ מוכרח שי״ת תיכף להושיע את ישראל ולהשיב בנים לגבולם כיון דלא יהי׳ דור אחר אחריהם ויכלה זרעו של אברהם אבינו לא יהי׳ לשי״ת במי לקיים בריתו שכרת עם האבות ועפי״ז הי׳ תיכף הישועה אלא שכל זה אם כל הקהל יעשו כן אבל אם רק הצדיקים והכשרים יעשו כן והרשעים ישאו להם נשים א״כ שוב אין הקב״ה מוכרח לעשות תיכף הישועה כיון שגם הרשעים המה זרע אברהם וא״כ יהי׳ מזה הפועל יוצא דרק הצדיקים יכלו ויתמו וזרע הרשעים ישארו ויעמדו ואז יהי׳ הרע בכפליים דהישועה לא בא וגם כי הצדיקים יכלו וישארו רק הרשעים וזה כונת הגמרא דין הוא שנגזר על עצמינו שלא לישא נשים וא״כ זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו ויהי׳ הקב״ה מוכרח להושיע לנו תיכף אלא הנח להם לישראל וכו׳ משום דהרשעים והקלים לא ישמעו לנו וישאר זרע ישראל מהם והצדיקים יהי׳ חסרים בעולם וזה הי׳ ג״כ כונת עמרם כשגירש את אשתו כדי שכ.לם יגרשו נשותיהם וא״כ יכלה זרעו של אברהם אבינו וממילא יהי׳ הגאולה תיכף אמנם רק הצדיקים גרשו ושאר דלת העם קיימו נשותיהם לזה אמרה מרים גזרתך קשה משל פרעה כיון דרק הצדיקים עשו כן ויכלה ח״ו זרע צדיקים ורשעים יתרבו א״כ הרע בכפליים ולכך צעקה גזרתך קשה משל פרעה עכ״ד רבינו הח״ס ודפח״ח ומזה למד תלמידו המהר״ם שיק לכל ענין

וענין בחיי היהדות אם הצדיקים ימשכו ידיהם מדבר מן הדברים שיש בהן צורך להכלל והקלים לא ימשכו ידיהם ממנה אז תהי' הרע בכפליים וכדברי מורם רבינו הח"ס ז"ל שהדבר יהי' לגמרי ברוח הקלים ח"ו וע"כ מוטב שהכשרים לא ימשכו ידיהם מזה עי"ש, ועיין לעיל בסוף ההסכמות מה שהבאתי מח"ס בחידושיו לנדה כיוצא בזה.

וכמו כן הוא בנדון בנין ארצינו הקדושה דמאז שהתעוררה תנועה הזאת היראים והחרדים סלקו עצמם מזה והתנגדו לזה והקלי הדעת לקחו הדבר בידם והתאמצו יותר ויותר להשיג מטרתם במעשה הבנין והפץ ה' הצליח בידם טרחו ועמלו עד שעשו חיל וכיון דהיראים עמדו והתיצבו להלאה מכל הפעולה א"כ מה חידוש הוא שהבנין נעשה ברוח חפשית ובטוח הדבר שאלמלי היו כלנו משותפים בפעל הזאת תיכף מתחלה הי' שוררת שם דוח התורה ורוח היראה במדה גדולה וממילא עתה כשכבר יש ישוב נאה והוא הפועל יוצא ממעשי הקלי הדעת הם הם אדוני הארץ כי הוא פרי מעלליהם ונתאמתו דברי רבינו הח"ס הנ"ל עכ"פ אנו דואין דשיטת רבינו הח"ס ושיטת תלמידו רבינו המהר"ם שיק ז"ל אינו כשיטת הגה"ק בעל מנח"א הנ"ל והלכה בכל מקום כהח"ס ומהר"ם שיק דאסור להיראים והחרדים לסלק ידם ממעשה הבנין רק אדרבא החוב קדוש מוטל עליהם ליתן ידם למפעל קדושה זה מכאן ולהבא ולאחד הכוחות כלם ולילך עם הראשונים יחד בשלובי זרוע בפעולה הנשגבה הלזו להגדילה יותר ויותר וכמו שאמרו במדרש שוח"ט סי' י"ח כתוב אחד אומר מגדיל וכתוב אחד אומר מגדול לפי שאין הגאולה של אומה זו באה בבת אחת אלא קימעא קימעא ומה מגדיל שהוא מתגדלת והולכת לפני ישראל וכשיראו אלו הקלי הדעת שהחרדים אינם מרחקים אותם ודיצים להשתתף עמהם אז גם המה יתקרבו אליהם וישנו את דעתם מרעה לטובה כי סוף כל סוף גם המה זרע אברהם יצחק יעקב ונשרשים בקדושה עיין בהקדמה לספר התניא לרבינו בעל ש"ע התניא שכתב דאפילו היותר גדועים שבישראל נאחזים ונשרשים באותיות התודה והתודה מקשרתם לשי"ת עי"ש, ונפשם מתגעגעת לשוב למקורם וכמו שכתבתי למעלה ואז נלך לבטח דרכנו בגומרה של בנין ויתקדש שם שמים על ידינו עיין נוצר חסד לרבינו איש אלקים מקאמארנא בפירושו לאבות במאמר הדחק משכן דע ואל תחבר לרשע ואמר דאין התנא אומר הרחק מרשע כמו שאומר בשכן דע דק אל תתחבר הייגו שח"ו לרחק עצמו מדשע רק אדרבא מצוה לקרב עצמו אליו כי בזה שאתה מקרבו תפעול עליו להמשיכו לטוב רק אל תתחבר אליו ר"ל בפנמיות לבך אבל ודאי אל תדחיקהו ממך וכן אתה לא תרחק ממנו עי"ש וכן הוא בנדון שלפנינו ואגב אעלה

את אשר שח לי אתמול ביום ב׳ אמור שנת תש״ג פה עיר הבירה בהיותי לבקר את הגאון הגדול בו״ק כקש״ת מו״ה דוד מייזלס אבדק״ק אוהעל בעה״מ ספר שו״ת בנין דוד שהוא פה בבית החולים ווארוש מאיאר ה׳ ידפאהו ויחלמהו במהרה ויהי׳ בריא אולם לעבודתו הק׳ עד ביאת משיחנו בב״א והנה בשבת חוהמ״פ העבר נתכבדתי לדרוש בבית הכנסת של הש״ס חברה היראים דפה והי׳ קיבוץ רב והכנסתי בתוך הדרשה עניין בניית ארצנו שהוא חוב של כלנו מעתה אחר כל מה שעברה עלינו ואין לנו חיכוי אחרת רק ארצינו שתהי׳ נבנית על תילה מכלנו ודברתי מהענין בהתלהבות גדולה ורבים היו מתרעמים עלי והגיע גם לאזניו של הגאון הנ״ל והוא אמר שבאמת האט זיך הערויס געשטעללט דאס מיר האבען נישט רעכט געהאבט מיט דעם וואס מיר האבין זיך צוריק געהאלטען פּאָן תנועת בנין הארץ עכ״ד הגאון גדול הדור הנ״ל ואמר עוד שהרבה והרבה מאחב״י היו נצולים אם היינו כולנו עוסקין בבנין ארצינו מאז ולא הי׳ לנו חילוקי דעות בזה וגנח מלבו שגם מבניו נלכדו בסלאוואקייא בפח יוקשם.

ר״ג **עוד** אני אומר שכעת אחר המהומה ומבוכה שאחב״י נפלו בתוכה שפור התפוררה הארץ תחת רגלינו ומילליאנען מאחב״י פה במלוכות אירופא מהם שנשפך דמם כמים ר״ל ומהם שנשארו כתורן בראש הספינה בלא מכסה ובלא צל מעל ראשיהם ולא קרקע תחת כף רגלם והם כאני׳ נודדה בתוך גלי הים הצרות ואינם יודעים אנה יסבו בלכתם ולאָן פניהם מועדות פשוט וברור שאין הלכה כהני קדושי עליונים שהיו נגד הישוב רק הלכה כהגדולים שהיו בעד הישוב והבנין וכאשר אומר ואקדים דברי רבינו הקדושת לוי בליקוטים ענין נפלא בהא דאמרו חז״ל הרבה פעמים בש״ס על איבעא דלא איפשטא תיק״ו דהוא ר״ת **ת**שבי יתרץ **ק**ושיות **ו**בעיות ובהשקפה הראשונה יש להקשות הא זה יהי׳ אחר ביאת הגואל בב״א ולמה יתרץ אליהו הקושיות והאבעיות הא יעמוד משה רבינו ע״ה שנתן לנו התורה והמצות ולמה לא יתרץ הוא כל הקושיות שיש לנו בתורה הקדושה אך פשר דבר בזה דהנה כתב בסדר הדורות בהפלוגתא דרש״י ור״ת בענין התפילין דרש״י ז״ל הי׳ משה רבינו בסייעתו והר״ת לא השגיח על זה ואמר לו שכבר נתן לנו התורה ובידנו להורות כפי הוראת שכלנו בהתורה הקדושה ונראה להבין זאת ונבאר זאת בקיצור דהיינו לגבי פלוגתתם דב״ש וב״ה אמרינן אלו ואלו דברי אלקים חיים דהנה יש בחינה שאדם לומד הפשט בתורה הקדושה כפי הבחינה שלו אם הוא מעולם החסד אז הכל טהור ומוהר וכשר כפי

אם הבנים שמחה

הוראת שכלנו בתורה הקדושה וכן להיפך כשהוא ממדת הגבורה אז הוא להיפך והנה ב"ה מדתו ה' מדת החסד ולכך ב"ה לקולא וב"ש שהי' ממדת הגבודה לכך ב"ש לחומרא אבל באמת כל אחד לפי מדרגתו דברי אלקים חיים וזהו אלו ואלו דברי אלקים חיים (אמר הכותב עיין רש"י כתובות ד' נ"ו בזה) והנה חז"ל שהיו אחר הדוד ב"ש וב"ה וראו שהעולם צריך להתנהג בחסד וקבעו הלכה כב"ה בכל מקום לקולא כב"ה והנה מי יכול להבחין זאת באיזה מדה צדיק זה העולם להתנהג שיופסק הלכה כמותו מי שהוא בהיים והוא בזה העולם הוא יודע באיזה מדה צריך זה העולם להתנהג אבל מי שאינו חי אינו יודע כלל באיזה מדה צריכה לזה העולם להתנהג בה והנה אליהו הוא חי וקיים ולא טעם טעם מיתה והוא תמיד בזה העולם ולכך הוא יפשוט הקושיות ואיבעיות כי הוא יודע באיזה מדה צריך העולם להתנהג בה ובזה יובן מה שאמר ר"ת למשה דבינו ע"ה שכבר נתן לנו התורה ובידנו להורות עכ"ל רבינו בעל קדושת לוי וכונתו הי' יען משה דבינו אינו בזה העולם אינו יכול להכריע כעת ההלכה כפי צריכת העולם בעת ההיא והדברים רואיים לאיש אלקי כמותו והאיר ה' עיני למצוא חבר לרבינו בזה אחד מגדולי הפוסקים אשר בכל יומא שמעתיה מבדרין בכל בי מדרשא ה"ה רבינו הגדול מרן משה מביש"ט חברו ומבית דינו של דבינו הב"י בספרו בית אלקים כתב ממש כדברי רבינו הקדושת לוי בטעם דתשבי יתרץ קושיות ובעיות ולא משה רבינו וממש שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד ואעתיק אות באות את לשונו כי דברי אלקים חיים הנה וז"ל אליהו ז"ל ימצא בפרסום בזמן ההוא (ר"ל בזמן התחיה) אשר הוא תשבי יתרץ קושיות והויות והוא ישוב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם בכל הדברים ובפרט בקבלת התורה ובכל העניינים שהיו נסתרים בעוה"ז הכל יתגלה על יד אליהו הנביא כי שאר הנביאים והשופטים והחכמים אשר היו בדורות העוברים וגם האבות והשבטים וממשה דבינו עד ימי התחיה כשיחיו לא ידעו מעניני העוה"ז מכח שקרה אחרי מיתם כי היו בג"ע התחתון והעליון מובדלים מעניני העוה"ז הגשמי אבל אליהו ז"ל אשר חיה מימות משה רבינו עד ימי הודם ידע כל מה שהי' בימיו ואחר הסתלקותו בגוף ונפש נזדכך גופו כאחד מן הגשמיים השמימיים או יוהר והכינו האל יתברך להמצא בעת צרת ישראל להצילם על ידו ובזכותו בכל הדודות אשר הם צריכים לו ומתגלה ג"כ לחכמי ישראל לגלות להם סודות התורה כפי הכנת כל דור ודור מלבד מה שמקובל אצלינו היוהו מצוי במצות ברית

מילה

מילה אשר הוא עליה ואנחנו מכינים בפועל כסא לכבודו ולא לבד בדברים אלו אלא גם בעניני העולם הנסתרים ומכוסים מבני אדם באברם יהא מונח עד שיבא אליהו הוא משיג כל דברי העוה"ז ואין נסתר מחכמתו וזה מפני אריכות ימיו בנבואה ונתדמה למשה רבינו בכמה דברים שאמרו ז"ל והשגות אלו לא ניתנו אפילו למרע"ה כיון דנפרד גופו ונפשו אינו יכול להשיג עניני עוה"ז ואפילו המלאכים אינם משיגים בעניני עוה"ז אלא במה שהם שלוחים מאתו יתברך לעשות בעולם ואין מלאך אחר עושה שתי שליחות אבל אליהו ז"ל קיימו האל יתברך בגוף זך ונפש דקה ובחר בו האל יתברך משאר נביאים שידע בו איזה הכנה טובה יותר מאחרים להשגות אלו ובהיות הדבר כן הוא מוכן לדעת כל דברים העליונים המתחדשים בעולם העליון מצד דקות נפשו וידיעות כל הדברים ההוים בעוה"ז מצד זכות גופו כי אם היותו דק וזך יש בו מעט מן הכמות והאיכות הגשמי בלתי נרגש בעניינים ובתנועות שהוא מעופף בעולם ובזמן התחיה גם כי הוא חי על הדרך שביארנו יהי' לו כעין החי' שיתגשם ויתעבה מעט זכות גופו להיותו נראה וכל בני הגאולה והתחיה ולהיותו מתמיד ויושב עמהם ומתנהג בהנהגתם כמו שיתנהגו האבות והנביאים מרע"ה בראשם בזמן ההוא ובידיעת כל דברי העוה"ז הנסתרים ישיג יותר מכולם לסיבת אריכות ימיו בעוה"ז עד הסתלקותו ועלותו בסערה השמימה ומאז עד זמן הגאולה והתחיה הוא משוטט בעוה"ז בין הצדיקים והחסידים והצלת ישראל מצרותיהם על ידו כמו שנזכר כי בזה הוא משיג בכל דור ודור לדעת כל עניני העולם השפל לברר וללבן כל הדברים שנסתפקו בהם חכמי הדורות ושאר הדברים הנסתרים ממנו ובזה תגבר לימוד התורה בבירור על ידו בלי שום ספק כי אפילו משה רבינו שנתנה התורה על ידו אינו יכול לברר ספיקות התורה אף כי הם ברורות אצלו לסיבת שנפרדה נשמתו מגופו ועתה החייהו האל יתברך ודבורו יהי' כמדובר מן השמים והכתוב אומר לא בשמים הוא ואין משגיחין בבת קול ומה שנקבל מאליהו הוא כדמות זה שהוא הי' לעולם קיים בגוף ונפש כנזכר ולו נאה בירור ספיקות וסודותיה עכ"ד בזה הרי לך לפניך שהם דברים שדיבר רבינו בעל קדושת לוי ז"ל שיעין שאליה לא נפסק חיותו מזה העולם ויודע ענינינו תמיד בכל דור ודור יכול לקבוע ההלכה לפי ענין הדור בכל עת המצטרך משא"כ צדיק שכבר נסתלק מזה העולם ואינו יודע מצב הדור אינו יכול להכריע ההלכה כפי אותו הדור ומזה יש להכיר גדולת שכלו של רבינו בעל קדושת לוי שזכה לכוון למרנא המבי"ט שהי'

אם הבנים שמחה

שהי׳ בזמן הב״י ומאד הי׳ שמח אילו הי׳ ראה ספרו הנ״ל למצוא חבר כמותו המורם מדברי רבותינו הנ״ל שצדיק אחד שפסק איזה פסק ואח״כ עלה לשמים ונשתנו הענינים וסדר העולם ולפי מעמד הדור כאשר הוא עתה יוקשה מאד לאחוז בשיטת ההלכה של צדיק ההוא שהחמיר בעודו בחיים חיותו ואילו אם נאחוז בשיטת שאר הצדיקים יצמח מזה טובה אל הדור אז כפי דעת שני גדולי עולם הנ״ל יען שהצדיק אשר החמיר אינו עוד בעוה״ז והוא אינו יודע כעת ענינים הנצרכים אל העולם כי נפרד מאתנו אז אין הלכה כמותו א״כ לפי״ז בזמנינו שנעשה השערוריה הגדולה בישראל ואין מקום עוד להשאר בגולה פשיטא דאין לחוש לדברי הגדולים שהיו נגד הישוב ורק ההלכה כאלו הגדולים שהיו בעד הישוב כי השעה צריכה לכך ואולי אם היו בחיים אתנו והיו רואין מצבנו עתה גם הם בעצמם היו מסכימים לכך ודוק.

י״ד) **הנה** כבר כתבתי בפרק הקודם שכל טעמיה דמרן הגה״ק בעל מנחת אלעזר שהי׳ מתנגד לכל תנועת הבנין היא כאשר אנו רואין בכל ספריו הקדושים משום דדעתי׳ דהגאולה השלישית יהי׳ בנס ולא בטבע וכל מי שמצפה על ענין טבעי בזה הוא כופר בביאת משיח ח״ו וכל ספריו מלאים בזה ומלבד מה שהבאתי בפרק הקודם מחז״ל בש״ס ומדרש ומדברי האוה״ח הקדוש ומשאר קדושים דזה תלוי בשתי בחי׳ הגאולה אם נהי׳ בכלל זכה או ח״ו בבחי׳ לא זכה דאם נהי׳ בבחי׳ לא זכה אז מוכרח שיבא בנס מלובש בטבע עוד אוסיף ממה שמצינו שהי׳ שנאה כבושה לבני ארץ ישראל על בני בבל על מה שלא עלו כולם עם עזרא לא״י דאלמלי עלו כולה היתה גאולה נצחית ושנאה זו היתה נמשכת והולכת מזמן הבנין עד אחר החורבן עיין תוס׳ מנחית ק׳ ותיו״ט שם דת״ח דא״י היו שונאין את בני בבל ע״כ היו קוראין בשם גוי אותן בבליים והיו אומרים עליהם הבבליים אוכלין אותם חי׳ וזה הי׳ בזמן שבית המקדש הי׳ קיים ואחר החורבן מצינו לר״ל ביומא ד׳ ט׳ דאמר לי׳ ר״ל לרבב״ח אלקא סניגא לכו (ופרש״י סניגא לכו לכל בני בבל שלא עלו בימי עזרא ומנעו שכינה מלבוא מלשוב לשרות בבית שני) דכתיב אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כלכם בימי עזרא נמשלתם ככסף שאין רקב שולט בו וגם הי׳ גאולה שלימה עכשיו שעשיתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו הכונה שנחרב הבנין ועיין בהקדמת סידור יעב״ץ מה שפירש בר׳ חייא בפ׳ הפועלים דאדמי לי׳ כדובא דנורא דהוא המקטרג נגד הבב[illegible]ים

הבבליים מבני ישראל שלא עלו ברשיון כורש מלך פרס שאלמלי עלו כחומה באותה פקודה לא הי׳ רקב שולט בהם והיתה גאולה שלמה ולכן הי׳ מקום לקטרג לפי שהבבליים היו סיבה להאריך זמן הגלות עיי״ש הרי רגם בזמן ר״ח שהי׳ אחר החורבן קטרג המקטרג על זה שלא עלו כולם בזמן רשיון דכורש עיין ג״כ במדרש שה״ש פ׳ ח׳ בפסוק אם חומה היא אילו ישראל העלו חומה מבבל לא חרב ביהמ״ק פעם שנית ר׳ זעירא נפק לשוקא למיזבן מקמא (עיין מתנות כהונה שפירש מקמא לקנות מלאכת דבר מה במלאכת רעהו ותרגום יונתן מקמתא דחבריה) א״ל לית את אזיל מהכא בבליי די חורבן אבהתיה (ופירש במ״כ דא״ל המוכר אין אתה הולך מכאן אתה בבלי שהחריבו אבותיך ביהמ״ק) א״ר זעירא לית אבהתי כאבהתון דהדין (ר״ל ר״ז הי׳ מתמה וכי אין אבותי כאבותיו של זה דלא הי׳ מבין למה אבותיו היו גורמין יותר החורבן מאבותיו של זה על לבי וועדא (ר״ל נכנס לבית המרחץ) ושמע קליה דר׳ שילה יתיב ודריש אם חומה היא אילו ישראל עלו חומה מן הגולה לא חרב ביהמ״ק פעם שנית אמר (ר״ז לעצמו) יפה לימדני עם הארץ עכ״ל המדרש עיין תשו׳ חות יאיר סי׳ ק״ז דר׳ זירא קרא לבבלאי בבלאי טפשאי מכח חבבותא דארץ ישראל נמי על כונה זו נאמרה עיי״ש הרי דהשנאה עבור שלא עלו כולם בימי עזרא היתה נמשכת והולכת מדור דור ולא היו יכולין למחול להם על שלא עלו כולם בימי רשיון דכורש עד שאפילו עם הארץ פשוט לא רצה למכור דבר לבן בבליי ואמר לו שאבותיו חרבו עירנו ושממו בית מקדשינו ועיין מהרש״א יומא דף ט׳ על מאמר חז״ל ראוי הי׳ בימי עזרא לעשות להם נס אלא שהחטא גרם היינו החטא שלא עלו כולם עיי״ש והשתא לשיטת הגה״ק הנ״ל דגאולה העתידה תבוא דוקא ע״י נס נגלה ולא ברשיון המלכים מה הי׳ חטאם של דורו של עזרא ומה מקום יש לשנוא אותם כל כך בשנאה כבושה ארוכה כל כך הלא בני בבל לא רצו בגאולה כזו ע״י כורש רק בגאולה של הקבה״ו בעצמו ובנס נגלה ומפורסם אלא ע״כ שבהדי כבשי דרחמנא למה לך דלמא הי׳ רצון הקב״ה שתבא דוקא באופן זה וא״כ מזה אתה דן גם למה שלפנינו באופן שאם המלכים נותנים רשיון על ביאתנו לארצינו זהו רצון הבורא ומזה ישתלשל מה שהי׳ מוכן להשתלשל בימי כורש אלמלי הי׳ ביאת כולם ורק עלינו לראות שתהי׳ ביאת כולם בעזה״י ואז נשיג חפץ נפשינו להיות גאולה שלמה בעזה״י וזה ראי׳ שאין עליה תשובה.

וזה הי׳ נמי טעמו דר״י בן חנניא כמובא במד״ר תולדות שהבאתי לעיל בפ״ב דבימיו נתן המלך רשות לעלות לא״י ולבנות ביהמ״ק וקיבלה ריבנ״ח אף דידע דיותר מגאולה שלישית לא יהי׳ וע״כ דמזה ישתלשל הגאולה

הגאולה השלמה ועיין כחובות דף קי"א שאחד מן השבועות שהשביע הקב"ה את כנס"י שלא ירחקו את הקץ ופרש"י שלא ירחקו את הקץ בעונם לישנא אחרינא שלא ידחקו גרסינן לשון דוחק שלא ירבו בתחנונים יותר מדאי (עיין בה"ס ח"ו סי' פ"ו שפירש כונת רש"י במ"ש יותר מדאי היינו כמו יוסף דילי ריינא וכדומה אבל להתפלל בכל יום חובה עלינו וכן מצאתי בישמח משה החדשים על שה"ש שפ' ג"כ כן. שניהם לדבר אחד נתכוונו) ועיין פייט לשחרית דיום א' דפסח דאמר "רחוק דהוק השבעתי אתכם" נראה דהפייטן נקט שני הגירסות לאמת דעל שניהם נשבעו והפייטן בעצמו שם באות ל' מפורש שלא לדחוק את הקץ ד"ל שלא לצאת קודם זמנם כבני אפרים ולא כפרש"י הנ"ל עכ"פ מבואר מהפייט דגם הגירסא שלא ירחקו את הקץ ג"כ אמת ומה שפירש רש"י שלא ירחקו בעונם קשה לכאורה דאם כונתו על סתם עונות למה על זה שבועה חדשה הלא כבר נשבעו ועומדים על זה מהר סיני שלא לחטא וגם כתיב לא תעשון כן לה' אלקיכם ופרש"י וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותם למקדש אבותיכם שתחרב עכ"ל וידוע מהירושלמי פ"ק דיומא כל יום שלא נבנה כאלו נהרב בימיו א"כ כבר נשבענו על זה שלא להרחיק את הקץ בעונינו מקרא זה דלא תעשון א"כ דברי רש"י הנ"ל צריכין ביאור ונדאה בכונת רש"י דלא על סתם עון קאי אלא על עון דנוגע בקץ עצמו וכמו שכתב המהרש"א ביומא ד' ס' בפירוש חז"ל ראוי הי' לעשות נס בימי עזרא אלא דגרם החטא היינו ראוי הי' להיות גאולה דעזרא גאולה נצחית אלא דגרם החטא היינו החטא שלא עלו כולם וכן הבאתי לעיל בפ"ב בשם הכוזרי שאמר כן ועי"ז נתרחק הקץ האמיתי ועל זה בא השבועה הנ"ל שלא ירחקו את הקץ בעונם שאם ימצא להם שעת הכושר לעלות ע"י רשיון המלכים יקבלו רשיון זה ויעלו כולם כדי שישתלשל מזה גאולה נצחית ולא יעשו כמו שעשו בימי עזרא שרחקו את הקץ בעונם שלא עלו כולם ומכש"כ אם לא ירצו כלל לקבל את הפקודה ח"ו שירחקו בזה את הקץ וזה אמת בביאור דברי רש"י הנ"ל ודוק.

ס"ו **ובזה** נראה לי לפרש מה שמצינו בדברי הימים א' פסוק כ"ט אצל דוד המלך ע"ה באמרו לפני שי"ת (בעת שאסף נדבות לבנין הבית המקדש) ועתה עמך הנמצאים פה ראיתי בשמחה להתנדב לך ופרש"י הנמצאים פה וז"ל הנמצאים כאן הכתובים למעלה ויקהל דוד את כל שרי ישראל וגו' אבל עשירי ישראל כולם אשר בכל עיר ועיר לא

נמצאו פה ועל כן רבוש״ע נתמעטה הנדבה שאילו הי׳ שאר כל ישראל כאן אז הרבה הנדבה עכ״ל וזה לגנאי לעשירי עמנו שתמיד המה ממשיכין ידיהם מלהתנדב אף לדבר היותר גדול כבנין ביהמ״ק וכן היא עד היום הזה ועל זה הי׳ מתרעם דוד על שעשירי ישראל ישבו בביתם ולא באו להתנדב א״כ ממילא לא כל ישראל נטלו חלק בו ע״כ לא הי׳ לביהמ״ק קיום ולא הי׳ כסף שאין רקב שולט בו ודוק, וכן מצאתי בתוספתא דע״ז פ״ה כמה גדול כח של העליה בזמן שהוא מכלל כל ישראל וזה לשון התוספתא שם ואומר כי נתן בידי את יושבי הארץ וגו׳ כי עלתה על דעתך שישראל מכבשין את הארץ לפני המקום אלא כל זמן שהם עליה כולה נכבשת אינו עליה כולה אינה נכבשת עכ״ל.

ט״ז **הנה** באלו בעלי התנועה שהתנועעו בראשונה לעלות לארצינו הקדושה ולהתיישב בה ואחוזת מרעהם שעומדים בעוה״ר ברגל חלושה מאד בדת תורתינו הקדושה וכמעט נתקו כל קשר עמה ואעפי״כ אנו רואין שלא רצו לבחור איזה אדמה מחלקי האדמה ולעשות ממנה ישוב להתיישב בה ורק בחדו בארץ אבותינו בארץ הקדושה ומוסרין נפשם עליה כאשר מעשה רב מוכיח על זה דכמה וכמה מן קלי הדעת הערו נפשם למות בעדה ואין מספר להקרבנות שהקרבו נפשם על מזבח האדמה הקדושה וזכרה להם לולוק לטובה על זאת והיא פלא לכאורה כיון דאין מחזיקים בתורת אלקינו נה להם לארץ ישראל שהיא מקודשת רק ע״י קדושת התורה דעיקר התורה היא רק בא״י וכמו שהבאתי לעיל בשם האיש האלוקי מהר״ם קורדאווארייא וגם משה רבינו נתאוה ליכנס בה רק בשביל קדושת התורה כידוע מחז״ל וכן אברהם אבינו נתאוה אליה רק כדי להתחכם בחכמת התורה דאין תורה כתורת א״י כמאמר חז״ל וכיון דאילו בעלי התנועה אינם מחזיקים בעוה״ר בתורת ה׳ מה להם לא״י והוא פלא לכאורה.

י״ז **אך** פשר דבר זה למדתי מדברי האלוקי במגיד מישרים פ׳ שלח שביאר שם המלאך לרבינו הב״י כל ענין שילוח מרגלים שהי׳ בימי משה וזה לשון המגיד מישרים שם אור ליום שבת כ״ג לסיון ה׳ עמך גבור חיל וכו׳ והנה בפרשתא דא איכא למידק אמאי איכתיב שלח לך אנשים דמחזי כתפקידתא דקב״ה הוא ולא אתערותא דישראל ואלו במשנה תורה כתיב ותקרבון אלי כלכם וגו׳ ותו אמאי הוה צריך לאללא ארעא כגוונא דסדר להו משה רבע״ה השמנה הוא ואם רזה וגו׳ דמשמע דאי לא הות שמנה ולא טובה לא הוו סלקין ותו דהוה מתחזי דעייל מרע״ה טעותא בלבהון

אם הבנים שמחה

בלבהון דלא ליהמנו לקב״ה דאבטח להו אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ואיהו אמר להו השמנה הוא אם רזה.

אבל ברירו דמילתא כמא דאימא ובהכי יתייתיבון כמה ספיקי דאקשו המפורשים הלא לך למינדע דישראל משום דנסיאו כמה נסיוני קמיה דקב״ה אתחייבו דלא למיעל בארעא אלא דברוב רחמיו וחסדיו הכניס בלבם דיבקשו לשלוח אנשים לרגל את הארץ ואי הוו זכאין בההוא שליחותא כדקא יאית הוו נעייל להו לארעא בההוא זכות ולבתר הכי הוה מיתפרע מינייהו חובייהו קדמאי זעיר זעיר כדי למירמז דהקב״ה איהו דעיול בלבייהו למתבע היי שאלתא משום הכי לא כתב קרא הכא דקרבו אליו כולם כדכתב במשנה תורה, ופקיד דישלה כל נשיא בהם כלומר כל רברבי חכימאי די בהון ויהושע יוכיח כי הוה רבא באורייתא ודוגמת כן הוו כלהו ואמר להם משה דיחזון השמנה היא וגו׳ ומשום דידוע דודאי היא שמנה וטובה ויש בה עץ ורמז רמיז להו דיספרון בשבח דא״י כי היכי דיכספין ישראל למיעל בה וע״כ יזכון למיעל בה עכ״ל הצריך לענינינו ועוד האריך שם הרי לפי דברי המלאך הקדוש הנ״ל ככל דבריו הוא דברי אלקים חיים יען שישראל שבאותו דור מפני עונותיהם לא היו כדאים ליכנס לארץ ושי״ת אעפי״כ הי׳ רוצה להביאם שמה כדי לקיים השבועה שנשבע לאבותינו לתת לזרעם את ארץ נחלתם הכניס בלבם שישאלו ממשה שאלה זו על שילוח מרגלים ומשה רבינו הסכימה דעתו לדעת הקב״ה ושלח וסידר להם סדר על מה לרגל השמנה היא אם רזה ויען שידע שבאמת טובה ושמנה היא ערר דעתם שבבואם בחורה יספרו בשבח ארץ ישראל ומגודל השמנות שיש בארץ ועי״ז יעוררו חשק וחמדה בלבות בני ישראל ובזכות החשק והכסיפה יהיו ישראל ראויין ליכנס בה זה תיכן דברי רבינו המגיד שם בבאור ענין המרגלים ויש ללמוד מזה דבזכות הכוסף והחמדה אל הארץ לבד כדאים ישראל לירש אותה עוד יתב שם המגיד מישרים דמשום זה בחר רק בגדולי תורה ולא בנשיאים דחנוכת המזבח משום חשש דימעלון בשליחותהון ואעפי״כ לא הועיל משה בזה ואף דהיו הגדולים יותר בתורה מעלו בשליחותהון וכמבואר בזהר הק׳ ובשל״ה משום נגיעת עצמם דהיו יראים ואמרו במדבר ראויין הן להיות נשיא וכשיכנסו לארץ יעשו נשיאים אחרים עי״ש וזה יהי׳ למוסר השכל דאף הגדול היותר בתורה ובצדקות לא יאמין לעצמו כשמתנגד לתנועת בנין הארץ שרק לש״ש מתכוין כי ודאי אינו יותר גדול בתורה ובצדקות מהנשיאים ששלח משה ואעפי״כ

מעלו בשליחותם מנגיעת עצמם ודוק והפוך בזה ותראה כי האמת כן וד״ל

עב״פ אנו רואין כי שי״ת הכניס בלבן של ישראל לשלוח אנשים לא״י לטובתן של ישראל כדי לעורר בהם הכוסף והחשק לארץ הטובה ובזכות זה יהיו המה כדאים לכנס וליירש אותה ועפי״ז תבין גם את הנדון שלפנינו כי אין ספק שרק הקב״ה שחושב תמיד עלינו מחשבות טובות וכדי שלא ידח ממנו נדח הכניס החשק הזאת בלבות אחב״י אשר מכח ההתערבות בגוים באריכות הגלות החל הזה למרו מעשיהם שיחשקו ויכספו דוקא לארץ אבותינו וימסרו נפשם על זה ומשום זה בעצמו כדאים המה ליירש אותה ולהתיישב בה ובטח שמצוה גוררת מצוה שברבות הימים אחר שתתיישב בה הרבה מישראל יטהר הקב״ה את לבבם ויחזרו לעבודתו יתברך וכאשר הבאתי לעיל מרבינו האוה״ח הק, ומרבינו הח״ס זי״ע ועכ״י וזה ברורא דהך מילתא בעזה״י.

י״ז) **הנה** הרמב״ם בה׳ תשובה כתב דאין נגאלין ישראל אלא בתשובה וכבד הבטיחה התורה שסופן של ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין עכ״ד נראה באור דברי רמב״ם אלו עם מה שראיתי בספר מנחת יהודה מהכם ספרדי מהדב יהודה אלקלעי תלמוד הקדוש בעל פלא יועץ ז״ל (שנדפס בשנת תר״ג זה מאה שנה ובהשגחה מן השמים בא לידי כי הוא יקר המציאות וכל הספר מדבר מגאולתן של ישראל) שהביא מהרמב״ם שכתב שבעשית מצוה אחת כתיקונה יזכה לעוה״ב וכן דעת הרא״ש, והר״ן בדרשותיו דרוש הששי הביא דעת הרמב״ם בזה והוסיף דצריך שיהי׳ מצוה זו מצוה של ערך גדול שיהי׳ שקול כנגד כמה מצות והוסיף הרב הנ״ל דכן הוא ג״כ לענין תשובה דבעשות מצוה אחת בשלימות יהי׳ בעל תשובה גמורה וכן הביא בשם מורו בעל פלא יועץ שאמר כן בשם המקובל אלקי מרן ר׳ שלום שרעבי ואם כך אמרו בתשובת היהיד כ״כ בתשובת הרבים ודאי שבקבלת מצוה אחת נקראים בעלי תשובה גמורת ועפי״ז כתב הרב הנ״ל דבעשות רבים מצוה אחת בשלמות נקראים בעלי תשובה ויזכו לגאולה על ידה, וכן אמרו בפ״ק דקידושין כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו וניחל את הארץ ואם ביחיד הוא כן כ״כ ברבים עושין את המצוה דידוע דא״ד מיעוטין העושין לרבים העושין כמפורש ברש״י בפ׳ בחקותי והביא שם דברי רש״י בהושע ג׳ בפסוק אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה׳ אלקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה׳ ואל טובו באחרית הימים פירוש רש״י אחר ימי הגולה ישובו ישראל תנא משום רשב״י בשלשה דברים

אם הבנים שמחה

מאסו בני ישראל במלכות שמים ובמלכות בית דוד בבית המקדש א״ר שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה׳ אלקיהם זו מלכות שמים ואת דוד מלכם כמשמעו ופחדו אל ה׳ ואל טובו זה ביהמ״ק כד״א ההר הטוב הזה והלבנון עכ״ל רש״י וכתב הרב הנ״ל אחר דאמר דאפילו סימן טוב לא יראו ישראל עד שיבקשו שלשתן ודאי חיוב גדול הוא לשום לב אליהם אחר ישובו בנ״י ובקשו את אלקיהם זה מלכות שמים איתא בזה״ק ריש פ׳ תצא אין הקב״ה נקרא מלך אלא בארץ ישראל ר״ל התשובה הראשונה שיעשו ישראל באחרית הימים היא שיבקשו מלכות שמים דהיינו לשוב לארץ ישראל כדי שיקרא הקב״ה מלך וזהו אומרו ובקשו את ה׳ אלקיהם כי הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוק ושמעתי מפי קדוש הרב הגדול מעוז ומגדל הר״ר יהודה ביבאס נרו שזהו הנאמר במלאכי שובו אלי ואשובה אליכם ר״ל שישובו ישראל לחסתופף בצלו בארץ ישראל ואח״כ ישרה שכינתו בינינו וכן איתא בזהר פ׳ שמות א״ר חייא לית שלטנו לאומין עלייהו דישראל אלא יומא חדא דהוא יומו של הקב״ה והוא אלף שנים ההי״ד נתנני שוממה כל היום דוה יומא חדא ולא יתיר א״ר יוסי אי יתיר ישתעבדון לא על פום גזרת מלכא הוא אלא דלא בעין למהדר לקבליה עכ״ל הזהר ומלת לקבליה נראה דרומז שישובו לארץ ישראל כדברי מהר״י ביבאס נר״י שלא אמר למהדר בתיובתא כדרכם ז״ל בזהר אלא לקבליה היינו שישובו לארץ ישראל ששם הקב״ה תמיד אפילו בחרבנו וילכו לנגדו אלו דברי הרב חכם ספרדי הנ״ל והנה ידוע מהספרי דגדולה מצות ישיבת הארץ ושקולה נגד כל התורה כולה והשתא דכעת הכל עולין לא״י ובאה מצוה זו אליהם ביגיעה ובמסירת נפש ממש כידוע לכל וכיון דבמצוה אחת מגדולת הערך נקרא בעלי תשובה וזוכין על ידה לגאולה שפיר נתקיימו דברי הרמב״ם דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה התורה שסופן של ישראל לעשות תשובה ומיד הן נגאלין היינו דזה גופא שמשתוקקין לחזור לארץ ישראל שהוא מצוה מגדולת הערך זה גופא היא תשובתן וכמו שהכאתי מספר מנחת יהודא הנ״ל ומהקדוש מהר״י ביבאס דבזה מקיימין הקרא דשובו אלי וכמו שמוכח בהזהר הנ״ל ומשום זה יזכו לגאולה שלמה בעזר השם וגוף ההשתוקקת שיש להם לזה והו מהבטחת שי״ת שהבטיח שיעורר לבם לעשות תשובה בסוף גלותן וכמו שכתבתי לעיל מזה דהקב״ה יכניס בלבם חשק וחמדה וכוסף לכסוף לשוב לארץ ישראל וזה גופא יהי׳ תשובתן וכמו שאמר הנביא בהושע אחר ישובו בנ״י ובקשו את ה״א זו מלכות שמים לשוב

לארץ

אם הבנים שמחה

לארץ ישראל כדי שיהי' הקב"ה נקרא מלך וכמו שכתבתי לעיל ושפיר נתקיימו דברי רבינו הרמב"ם הנ"ל ודוק.

י"ח) **ובמה** שכתבתי דבקיום מצוה אחת יכלו לזכות להגאולה נר"ל באור מדרש פלא בפסוק מנחה היא שלוחה לאדוני ואמרו במדרש נשר שלח לו (עיין ילקוט הראובני) והיא פלא ונראה דהנה אמרו לרבקה ורב יעביד צעיר הרי דתיכף בתחלת יצירתם נקבע עשו להיות עבד יעקב ורק יצחק בברכתו אמר לו והי' כאשר תריד ופרקת עולו מעל צואריך אך לא ידענו באור ענין תריד כמה היא דהנה יש לנו תרי"ג מצות לקיים ויש לומר בשני אופנים אם דוקא בשיקיים יעקב כל התרי"ג מצות ולא יחסר לו אפילו אחת מהן אז לא נקרא כאשר תדיד משא"כ אם יחסור לו מצוה אחת שוב חשוב כאשר תריד ופטור עשו מעולו של יעקב ואדרבא אז ישתעבד הוא עמו זה אופן אחד ואופן הב' הוא דכל זמן שיקיים יעקב אפילו דק מצוה אחת מתרי"ג מצות ואף ששאר המצות לא יקיים לא הוי עוד בזה בכלל כאשר תריד רק עד שלא יהי' לו אפילו מצוה אחת אז הוי בכלל אשר תריד והנה לכאורה ממה ששלח יעקב לעשו עם לבן גרתי ודרשו חז"ל דתרי"ג מצות שמרתי לכאורה משמע מזה כאופן הא' דצריך לקיים כל התרי"ג המצות אך יעקב דאג בשביל בניו ושלח לו נשר להודיעו שלא יקח ראי' ממנו שצריך לקיים כל התרי"ג מצות כדי שלא להיות בכלל כאשר תריד זה אינו דמנשר מוכח דכל זמן שיש לנו אפילו דק מצוה אחת אין אנו בכלל כאשר תריד והוא דאמרו בחולין בסוגיא דנשר דעוף הבא לפנינו בסימן אחד טהור מנא לן מנשר דנשר דכתב לן רחמנא למה אלא להורות דדוקא כנשר שאין לו אפילו סימן אחד טהור הוא טמא אבל אם יש אפילו רק סימן אחד טהור הוא טהור עיי"ש בכל הסוגיא א"כ מוכח מנשר דאפילו בסימן אחד הוא טהור א"כ די לנו ג"כ אפילו מצוה אחת לחוד שלא נהי' בכלל כאשר תריד ומה שאני נזהרתי לקיים כל התרי"ג מצוה למצוה מן המובחר עשיתי כן אבל ענין כאשר תריד די אפילו רק מצוה אחת גרידא שלא תשעבד בנו ודוק.

י"ט) **הנה** עוד כתב שם בספר מנחת יהודא הנ"ל דהך ובקשו את ה' אלקיהם שאמר הנביא אין משמע בקשה בתפלה לבד אלא דבר הגדול הזה צריך בקשה מאת מלכי ארץ והקב"ה יתן בלבבם שיקראו לנו דרור לשוב אל אחוזתינו ואל נחלת אבותינו ואין מראין סימן טוב לישראל עד שיבקשו ויפתחו פתח כחודה של מחט וחקב"ה יפתח כפתחו של אולם וכן הבטיחה התורה ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וכן כתב

אם הבנים שמחה

כתב הרב יפה תואר בב"ר פ' צ"ח אגדה י"ד דאין ביאת משיח לקבץ הגליות דלזה אין צורך לו כי ה' מזרה ישראל יקבצנו באומרו ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל וכן והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' וכו' וה' יעשה הדברים בדרך ארץ עכ"ל ולפי טבע הזמן הדרך ארץ הוא לבקש חנינא מאת מלכי ארץ וכן רמז יעקב אבינו בשובו מגלותו ויהן את פני העיר אמרו חז"ל בב"ר פ' ע"ח ויחן את פני העיד חנן את הפנים שבעיר התחיל משלח להם דרונות וכן כתב הרד"ק בתהלים קמ"ו בבן אדם שאין לו תשועה כי לה' לבדו התשועה והיא יסובבנה ע"י אדם כמו שסבב תשועת גלות בבל ע"י כורש וכן לעתיד יסבב גאולת ישראל ע"י מלכי הגוים שיעיר את רוחם לשלחם וכו' וכן איתא בשה"ר פסוק אתי מלבנון כלה הבו לה' משפחות עמים הבו לה' כבוד ועוז ואמרו במדרש כשתהיו מביאין אותן לא תביאו דרך בזיון אלא בכבוד עוז וכן כתב האברבנל במשמיע ישועה ד' כ"ה וז"ל ולפי שציון תתפלא על שיבת בניה לתוכה לכן אמר הנביא הנה הדבר הזה יהי' בכח גבורתי ועל ידי הגוים עצמם יהי' הנס הזה והוא אומרו הנה אשא אל גוים ידי ואל עמים ארים כפי עכ"ל וזה אומרו דהיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך ר"ל כמו שבגאולת מצרים צוה ה' את משה שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק כך בגאולה אחרונה יהיו מלכים אומניך ר"ל כמו שבגאולת מצרים יחנו ויסעו עפ"י ה' ביד משה כך בגאולה אחרונה יסעו עפ"י ה' ביד מלכי ארץ וזהו אומרו והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך ר"ל כי כל השררות כולם כאחד יסכימו לדבר זה שמן היושר הוא להחזיר העטרה לבעליה כדאיתא בויקרא רבה סוף פ' שמיני וזה שאמר הכתוב יחזקאל כ' והבאתי אתכם אל מדבר העמים מדבר הוא לשון דיבור כדאיתא בשמות רבה פ' כ' אין מדבר אלא דבור שנאמר ומדברך נאוה ר"ל אביא אתכם אל דבור העמים שיהיו נידונים ומדברים ביניהם על אורך גילותינו כאשר שמעתי אומרים שהכהן הגדול במדינת הונגארן הנקרא בלשונם פרימאס יר"ה פיו פתח בהכמה לפני מלך ושרים ואמר לא שמענו ולא ראינו שיהי' חבוש בבית האסורים שמנה עשר מאות שנה כאשר היה דים האומללים האלה דווים וסחופים תחת יד מלך ושרים ואעפ"כ הם מתנהגים כהוגן וכשורה דפח"ח (אמר הכותב עתה בזמננו אנו רואים עד כמה נ אמתי דברי הרב ההכם ספרדי הנ"ל בביאורו בפסוק והבאתי אתכם אל מדבר העמים שהוא לשון דבור שהעמים יהיו נידונים ומדברים ביניהם אודותינו איך לעשות סוף וקץ לשיעבודינו

בהחזיר עטרה ליושנה ולתת לנו ארצינו הק׳ שעתה הוא באמת שאלה בכל בית מחוקקים שלהם ומתאמצים לפותרה עד שבזמן החכם הנ״ל שהוא לפני מאה שנה קודם לא היתה שאלה בין שאלות החיים בבית המחוקקים רק כהן של חסר אחד סיפר בשבח עם ישראל שלמדות אורך גלותינו אנו מתנהגים כהוגן וכשורה אבל בזמנינו הוא שאלה פתוחה כשאר שאלות היומיים בבית החוקקים שלהם ונותנים לבם לפתור אותה באופן שיהי׳ טוב לנו כל הימים והכל הוא מעצה העמוקה של הבורא כ״ע עכ״פ מזה אנו רואים שהחכם ספרדי הנ״ל כיון אל האמת בדבריו וכמעט נבואה נזדקה בו ומזה אתה דן לכל שאר דבריו שכתב שהמה אמיתיים ודברי אלקים חיים) וזהו אומרו ושרותיהם מניקותיך ר״ל כי כל השררות יסכימו וינוקו אותנו בדבש וחלב תחת לשונם כמ״ש וינקת חלב גוים ועוד מלכים תינקי אפים ארץ ישתחו לך ר״ל כי הקב״ה יעשה הדברים בדרך ארץ וכבוד ובדרך חכמת הפוליטיק ועפר דגליך ילחכו ר״ל כי גם מהגוים ילוו אל ה׳ ביום ההוא ויבואו לארץ ישראל לדור ולסחור באהבה ואחוה ודעות וידעת כי אני ה׳ אשר לא יבושו קוי עכ״ל החכם הנ״ל שם בספרו אות י״ט אהובי הקורא ראה והתבונן במחשבתך בהדברים שהכאתי לך באות הקודם לזה מחכם ספרדי הנ״ל שהי׳ אדם גדול וצדיק ותלמוד של אדם גדול וצדיק ה״ה מרן בעל פלא יועץ שנתקבל ספרו בכל תפוצות העולם ואשר הביא בשם היפה תואר שהי׳ מן החכמים הגדולים הראשונים ומשאר גדולי עולם שהחזרת ארצינו תהי׳ בדרך ארץ ובדרך הטבע וע״י חכמת הפוליטיק ע״י שתהי׳ נעשה פראבלעם בין העמים והוא כתב זאת בעת שעוד לא הי׳ שום זכר בעולם ושום שאלה בעולם בבתי המחוקקים שלהם איך לפתור את היודען פראבלעם כי לא הי׳ אז בימיו פראבלעם כזה כלל וכעת שהגענו לתקופה כזאת שבאמת שאלת היהודים נוקבת ויורדת בכל בתי העמים הכי אתה יכול לעבור על זאת מבלי משים לב על זה? ועל כרחך מי שיש לו מח בקדקדו מוכרח להודות שעתה הוא העת והתקופה שעליו נבאו נביאנו שהגיע עת פקודתנו ע״י הסיבות שיסבב לנו העילת כל העילות וסיבת כל הסיבות.

כ׳ **ומאד** צדק המחבר החכם הנ״ל בפתיחת ספרו הנ״ל שכתב בענין המאורעות של הגאולה שלא להרחיק שום מאורע בזה ולומר שאינו הוא יען שענין של הגאולה הוא נסתמה מאד כמאמר של הקב״ה לבא פומא לא גליא וכן חז״ל שיש בהם מדעת קונם לא פירשו לנו דבר ברור כי אם בדמיז ובמשל כמ״ש הרמב״ם סוף ה׳ מלכים ע״כ כל

שעת

שעת הכושר לזה מחיובים גדולי ורועי ישראל לקבלו באהבה ולעשות פעלים להביאו לידי גמר ולהם המצוה הזאת לרחם על פלטתינו ובחכמתם יקבצו פזרנו מארבע כנפות הארץ להיות בעצה אחת והם ישובו ויבקשו את ה״א ואת דוד מלכם וכל אשר יעשו ה׳ יצליח בידם ומה שיעשה על ידם הוא יהי׳ עשו ומטעם זה לבא לפומא לא גליא לפי שהדבר מסור ביד אדירי ישראל ורועי ישראל שהם יעשו לפי ראות עיניהם והביא דמיון אל זה ממה שדרשו חז״ל גבי קביעת המועדים אשר תקראו אותם במועדם אתם אפילו שוגגין ואפילו מזידין והסביר האבן עזרא בהקדמתו לתורה דבר זה כי לא פורש בתורה קביעות החדשים אף שנוכל לבא לידי איסור כרת ע״י קביעות החודש שלא כהוגן כמו אכילת חמץ בפסח ויוהכ״פ וכמה דברים בתורה שהם לאדם פרט ולא בכל מקום ולא בכל זמן באו מבוארים כל משפטיו כלליו ופרטיו אלא ודאי וברור ואמת שהדבר מסור לב״ד אפילו שוגגין ומזידין וע״כ הסתים לנו זאת התורה עכ״ד הא״ע, כך העיקר הגדול הזה של הגאולה לא פירש מה יעשה ג״כ מפני כי הדבר מסור לגדולי ישראל שהם יעשו לפי ראות עיניהם לפי המקום ולפי הזמן ולכן כתיב גבי הגאולה והצומות יהיו לבית יהודה למועדים טובים להודיע שהגאולה מסורה לב״ד כקביעת המועדים עכ״ד בהקדמת ספדו שם וממילא מזה תבין את אשר לפניך ואל תבהל ברוחך לדון ולפסוק שאין לנו לעשות דבר בענין הגאולה רק נהי׳ בשב ואל תעשה ולהמתין עד שיבא משיח והוא ישא אותנו על כנפי נשרים לארצינו ולנחלתינו כאשר רבים מבני עמנו ואפילו רבנים וגדולי תורה חושבים ומתארים לעצמם כן ענין גאולתינו וכאשר רב גדול אחד דרש ברבים כן שאין לעשות דבר בזה אפילו בנין וישוב הארץ רק להמתין עד ביאת המשיח שיפרח לנו ע״י עב וישא אותנו בעבים לארץ ישראל וגרם לו זאת יען שלא ירד לעומקה של הלכה זו שהוא אחד מן ההלכות העומקת והעוממת וכמו שהבאתי בהקדמה שני׳ מש״ס ותנדב״א ומי שלא העמיק בה אין לו שום השגה בזה ואביא לך לדברי תנא דמסייע לי׳ ה״ה הצדיק המקובל החכם ספרדי הנ״ל שם הנ״ל אות ל״ד מה שכתב בזה וזה לשונו: ולא תעלה בדעתך שהקץ והגאולה וביאת משיחנו אחד הוא ויבא הכל בבת אחת וביום אחד כי באמת שני דברים המה (עיין בתחלת הספר בהסכמת הגאון קדוש עליון חכם ספרדי מקובל וראשון לציון שכתב ג״כ כן) ויש לכל אחד עת וגבול וזמן לכל חפץ וכמו שאנו אומרים בסליחה קרב לנו קץ הגאולה כי ראשיתה היא דבר מועט שאינו מורגש כדאיתא בירושלמי דברכות פ״א אגדה ב׳ ר׳

חייא ור׳ שמעון ברבי היו מהלכין בקריצתא (שם מקום) וראו אילת השחר שבקע אורה א״ר חייא לר״ש כך יהי׳ גאולתן של ישראל בתחלה קימעה קימעה כל מה שהיא היא רבה והולכת מ״ט כי אשר בחושך ה׳ אור לי וכן אמרו במגילה פ״ב וכיון דנקבצו גליות נעשה דין ברשעים (היינו רשעי הגוים שהרשיעו לישראל וזה ראי׳ לדברי האוה״ח הק׳ בפ׳ צו שהבאתי לעיל פ״ב שהקב״ה לא ימתין עם הקיבוץ של ישראל לא״י עד שיעניש את הרשעים שהרעו לישראל בגלות כי עוד קודם שיענשם יקח את ישראל מידם לארץ ישראל עי״ש והיא גמרא מפורשת פה) וכיון דנעשה דין ברשעים כלו המינים (ר״ל שירא הכל השגחת שי״ת ועי״כ יטו כולם לבבם לשי״ת ויאמינו בו ויתוקנו כל המינים שבישראל וכמו שהבאתי לעיל בשם גדולי רבותינו ז״ל שעתה בגאולה הבא בב״א ישוגו תיקון אפילו הכופרים שבישראל וכמו שהארכתי לעיל) וכיון שכלו המינים מתרוממת קרן הצדיקים והיכן מתרוממת קרנה בירושלים שנאמר שאלו שלום ירושלים וכיון שנבנית ירושלים בא דוד וכיון שבא דוד באת תפלה וכיון שבאת תפלה באה עבודה וכיון שבא עבודה בא הוראה האריך בעל המאמר ואמר בכל החלוקות וכיון וכו׳ להודיע שיש עת וזמן מוגבל לכל חפץ ובאת משיחנו הוא היעוד האחרון והמופלא שבכולם קודם תחיית המתים כנכתב לעיל שבהמ״ק עתיד להבנות קודם מלכות בית דוד כמבואר בירושלמי דמעשר שני ולכן נקרא מלכות בית דוד שמש כרכתיב וכסאו כשמש נגדי כי הגאולה היא כמו השחר עולה וכל מה שהיא היא רבה והולכת ומלכות בית דוד יהי׳ מאוחר אליה כצאת השמש בגבורתו והאומר שראשית הגאולה תהי׳ ע״י משיח בן דוד כמו שמקוים דלת עמי הארץ הוא כמו שאומר שקודם אור הבוקר יזרח השמש שהם דברים בטלים ומבוטלים והרעה הגדולה הנמשכת מן הדעה הנפסדת הזאת הוא בורגש לכל והנסיון יוכיח והדבר הזה מצוה לאומרו בפני עמי הארץ וברוך המקרש שמו ברבים ולפי דעתי המסתיר את הדבר הזה הוא מחלל שם שמים בסתר כי בעוה״ר כמה קלי הדעת פערו פיהם לבלי חק שהיו עיניהם נשואות לשנת ת״ר ויחפאו דברים אשר לא כן על ה׳ ועל משיחו והיעוד הנפלא הזה שנתאוו אליו אבותינו הקדושים והבטיחו עליו כל הנביאים שב לחוכא ואטלולא בעיני ההמון אוי לאזנים שכך שומעת והדבר הרע הזה חי״ו נעשתה מעיני העדה לשגגה שאם אפילו באה האזהרה מפי הגבורה שאין לדבר ביעוד הגאולה מטוב עד רע אבל כתיב עת לעשות לה׳ הפרו תורתיך ואם הקב״ה חס על כבודם של צדיקים יותר

מכבודו ק״ו לצדיקים שחייבים לחוס על כבוד קונם יותר מכבודם מבלי להביט אל הרקים ואל הפוחזים המקדימים פיהם לאזנם לה׳ אלקינו הרחמים והסליחות כי מרוב שיחי וכעסי דברתי עד הנה ואם יבא איש אשר קנא לשם האל ויסכר פי דוברי שקר אפילו בדברי הבאי ברוך הוא לה׳ וכל ישראל מצווים על קידוש השם אבל מקובלים אנו ומורגל בפי כל ישראל שמשיח בן יוסף קודם למשיח בן דוד והגאולה קודם גם אליו שהיא ההצלה מהגזרות והרעות המתרגשות לבא לישראל ואופן הגאולה הזאת ומהותה לבא לפומא לא גליא והרבה פתחים למקום ואין מעצור לה׳ להושיע ולא בחרב ובחנות יושיע ה׳ רק ע״י שלוחיו הנאמנים וכמו שביארתי לעיל באות י״ט שעלינו לבקש חסד והנינא מאת מלכי ארץ (והן הן הדברים שהבאתי לעיל בשמו באות י״ט) ועפ״י הדברים האלה תשכיל כי הן דברים אשר לא יערכנה זהב וזכוכית וכל חפצים לא ישוו בח וכש״כ בהצטרף עדות האדירים הנזכר הרד״ק ומהר״י אברבנל ומרן מהר״ש יפה בעל יפה מראה הנ״ל ועפ״י שלשה עדים נאמנים האלה יקים הדבר הזה כי לא נעלם מאתם מאמרי חז״ל אך חם ידעו שראשית הגאולה תהי׳ דבר מועט כמו עלות השחר וזאת תולה בנו להשיגו ע״י שלוחי ש״ת עכ״ד ועוד האריך בענין זה בנפלאות ואין אני יכול להעתיק כל דבר כי צריך לזה ספר בפ״ע הרי לך תנא דמסייע לי לכל מה שכתבתי לעיל ודלא כרב הנ״ל שדרש שאין לנו לעשות דבר רק להמתין על ביאת המשיח שיבא פורח באויר על רכב וסוסי אש והיא ישא אותנו לא״י, ודאה אחי כי החכם המקובל הנ״ל כתב על דעה כזו כי הוא דעה נפסדה וחילול השם וכל השותק ומסתיר דבריו ואינו מודיע לרבים שאינו כן הוא מחלל לשם שמים בסתר ומצוה לפרסם ברבים שאנו מחויבים לעשות את שלנו בכל מאמצי כוחנו ולבקש ממלכי חסד שיתנו לנו חנינא בזה ושי״ת יגמור בעדנו לטובה וחפץ ה׳ יצליח בידינו ודר״ק כי הדברים כנים ואמיתיים בעזה״י.

כ״א) **ואביא** ראי׳ גם מרבינו הרמב״ם שאין לנו לסמוך על נסים גרידא רק לעשות הכל מה שבידנו לעשות בטבע ואח״כ יבא לנו הסיוע מן השמים ממה שכתב באגרותיו לחכמי מרשילא אודות החכמת החוזים בכוכבים מה דעתו בזה ואחר שכתב דאין ממש בספרים אלו שמדברים מזה ואין בהם חכמה כלל אלא טפשות ואין בלימוד בספרים הללו אלא איבוד זמן לחוד בלי שום תועלת כלל כתב בזה״ל ״וזאת היא שאבדה מלכותינו והחריבה בית מקדשינו והאריכה גלותינו והגיעתנו עד הלום״

הלום" שאבותינו חטאו ואינם לפי שמצאו ספרים רבים באלה הדברים של דברי החוזים בכוכבים וטעו ונהו אחריה ודמו שהם חכמות מפארות ויש בהן תועלת גדולה "**ולא נתעסקו בלמידת המלחמה ולא בכבוש ארצות**" אלא דמו אותן יועילו להם ולפיכך קראו אותם הנביאים סכלים ואוילים ודאי סכלים ואוילים היו ואחרי התוהו אשר לא יועילו ולא יצילו כי תוהו המה הלכו עכ"ל הקדוש הרי שאדונינו הרמב"ם האשים את אבותינו על החורבן ארצינו ומקדשינו על שלא נתעסקו בלמידת המלחמה ובכיבוש ארצות רק בילו ימיהם בתוהו ובוהו וסמכו על זה ולמה לא האשים אותם על שלא נתעסקו בתורה ובעבודה כדבעי למיהוי וע"כ דזה להוד לא מהני וכדברי הרמב"ן בכמה מקומות בפירושו על התורה דאין לסמוך על נסים ורק צריך לעשות הכל מה שבטבע לעשות ואז יבא הסיוע מן השמים וכן כתב הרשבא בתשובה סימן תי"ט וכפירוש המדרש בפרשה פקודי על הפסוק אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו דאין הכונה דאדם לא יעשה כלל רק יסמוך על שי"ת שהוא לבדו יבנה רק הכונה דבעת שהאדם עושה ומעמל לא יסמוך על מעשי ידיו לחוד דאז שוא עמלו בוניו בו רק יסמוך על הסיוע מן השמים שיסייע לו וזה מדויק בפסוק שאו עמלו בוניו בו היינו שיש מי שמעמל ובונה רק לא יסמוך על עמלו לבדו רק ישים מבטחו על ה' ובאמת מבואר בירושלמי בפ"ק דיומא דבבית שני היו עוסקים בתורה ובמצות ולא בשביל שהי' חסר להם זכות התורה והמצות נחרב הארץ והבית ועל כרחך כדברי הרמב"ם דסמכו על תוהו ובוהו ולא עסקו בדברים הטבעיים דהי' נצרך לקיום הארץ כמו למידת מלחמה וכבישת ארצות זאת גרם אבדת הארץ וחורבן ביהמ"ק וגם כתב רבינו הרמב"ם דזה ג"כ אריכת גלותינו והגעתנו עד הלום "ובלי ספק דאין כוונתו דעתה בגלות הי' לנו ללמוד ללחום מלחמה ולכבוש ארצות דזה אין ביכולתנו כעת מחמת חלושתינו מכח פיזורנו בין האומות וזאת הי' שייך בהיותנו יחד בארצינו וגם אנו מושבעים על זה שלא נעלה בחומה וברור דכוונתו בזה הוא דיש לנו להשתמש באמצעות הטבעיית שיבא לידנו כמו לבקש את המלכים שיטו חסד עלינו להשבית את הגלות מעלינו ולכבוש את הארץ בקניית כסף (וכמו שהאריך הגאון הצדיק מו"ה צבי קאלישער ז"ל בספרו דרישת ציון ועוד גאונים האריכו והביאו ראי' מירושלמי מו"ק פ"ב ה"ד דקניית קרקע מידם הוי כמו כבישה וזה מצוה עלינו לפדות הארץ מידם וכמו שכתב ג"כ הריב"ש בסי' ק"א וכמו שהבאתי לעיל בהסכמה (ועיין בזה באריכות בקונטרס ישיבת ארץ ישראל להגאון הגדול מו"ה יונה דוב בלומבערג מק"ק דווינסק שנדפס בווילנא שנת תרנ"ח)

אם הבנים שמחה

וכי"ב מן השתדלות הטבעיים ולא לסמוך על נסים גרידא ואז יבא לנו העזר מן השמים ויביאנו לארצינו וישים קץ לגלותינו. אבל בלא נעשה דבר מה בזה אז עלינו יסובבים דברי רבינו הרמב"ם שכתב דזאת "האריכה גלותינו והגיעתנו עד הלום" היינו שנוכל להאשים רק אותנו ועצמינו על אריכות הגלות ועל מה שהגענו עד הלום שאנו עתה הפקר כדגי הים וכל מאן דהוא עושה עמנו כל מה שלבו חופץ ודמנו נשפכה במים בעוה"ר וה' יתן בלבנו להכיר את האמת ויעורר את לב כל ישראל לשוב ולחמוד לחיק אמנו ולעשות פעלים לזה ויפקח את עיני העורים אשר הס"מ ר"ל מסמא את עיניהם בטענות בדיות אשר אין להם שורש ועיקר ואדרבא מבואר בחז"ל היפך דבריהם וד"ל.

כ"ב) **כתב** הגאון המקובל איש אלקים מו"ה דוד לידא בעיר מקלס בפסוק והארץ לא תמכר לצמיתות וז"ל מוהרמ"ש כתב שבגאולת הארץ תלוי גאולתינו ובשיעבודה תלוי שיעבודנו עכ"ל וגם הרמב"ן בספר המצות מצוה רכ"ז הביא ירושלמי דמאי, דעלינו החיוב שלא נצמית ארצינו ביד הגוים וסיים דבריו בזה"ל והנראה מדבריהם אלו שהיא מניעה שלא נצמית הארץ ביד הגוים ולא נעזבנה להם והענין הוא כאשר נצטוינו בגופותנו הנמכרים לגוים שנוציא אותם מידם ופירש הכתוב הטעם כי לי בני ישראל עבדים וכן הזהרנו בנחלת הארץ ולא נניח אותם בידם ונתן בה הטעם כטעם הנזכר בגופות לפי שהארץ שלו יתעלה ולא יחפוץ להושיב בה אחרים זולתנו ואלינו תחזור עכ"ל הק' של הרמב"ן (ובדרישת ציון ביאר דעיקר הכיבוש כעת הוא בקנין כסף כתוס' קידושין ד' כ"ו ע"י"ש) ובדברי הרמב"ן הללו יובנו היטב דברי העיר מקלס הנ"ל שכתב דגאולתינו תלוי בגאולת הארץ ובשיעבודה תלוי שיעבודנו דלכאורה צריך להבין למה תלוי זה בזה אבל בהנ"ל יובן מאד דכבר כתב הרמב"ן דשי"ת הקפיד שלא נצמית הארץ ביד דגוים כמ' שנצטוינו בגופים של ישראל שנוציא אותם מידם והשתא שאין אנו חשים להוציא את הארץ מידם בא העונש מדה כנגד מדה שגם גופנו משעובד בידם אבל באם נשתדל להוציא את הארץ מידם בזכות זה נזכה שגם גופנו תצא לחירות מידם והוא טעם אמת וברור בעזה"י.

כ"ג) **והלום** מצאתי עוד ראי' מש"ס דבישוב ארץ ישראל רצוני לומר בפדיית הארץ מידם ובעסק בנינה ובישובה תליא גאולתינו העתידה בעזה"י מש"ס תענית פ"ב דהנן התם סדר תענית כיצד וכו' עכדו כתפלה וכו' ואומר עשרים וארבעה ברכות י"ח שבכל יום ומוסיף עליהן

עליהן עוד שש ואלו הן וכו׳ ואומר חותמיהן על הראשונה הוא אומר מי שענה לאברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם ברוך אתה גואל ישראל על השניה הוא אומר מי שענה את אבותיכם על ים סוף הוא יענה אתכם ברוך אתה זוכר את הנשכחות על השלישית הוא אומר מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם באי״י שומע תרועה על הרביעית הוא אומר מי שענה לשמואל במצפה הוא יענה אתכם באי״י שומע צעקה על החמישית הוא אומר מי שענה לאליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם באי״י שומע תפלה על הששית הוא אומר מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם באי״י העונה בעת צרה על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם באי״י המרחם על הארץ (ובפירוש ברכה זו באי״י המרחם על הארץ פירש רש״י ותוס׳ ומהרש״א שם שהם התפללו על ישוב ארץ ישראל כמו שמבואר במזמור תפלה לעני שנתייסד זה המזמור על תפלת בני הגלות ומתפללין לקרב הגאולה ועיי״ש במהרש״א שהאריך לבאר את כל הקאפטל של תפלה לעני שמדברת מצרות הגלות ומהגאולה) ובדף י״א ע״א בד״ה על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו קפריך הש״ס מכדי יונה בתר דוד ושלמה הוה מ״ט מקדים ליה ברישא ומשני הש״ס משום דבעי למיחתם מרחם על הארץ תנא משום סמכוס אמרו ברוך משפיל הרמים עכ״ל הש״ס ורש״י פירש דלסמכוס במקום ברוך מרחם על הארץ היו אומרים ברוך משפיל הרמים עיי״ש.

והנה במהרש״א שם עמד על פירכת הש״ס דמה טעמא הקדים יונה לדוד ושלמה דמפני מה לא פריך הש״ס גם מאליהו דגם כן בתר דוד ושלמה הוה דבשלמא למ״ד דאליהו זה פינחס ניחא מיהו בכמה מדרשים מוכח דאו כהן הוה כמו שכתבו תוס׳ בפרק המקבל א״כ קשה מ״ט לא פריך הש״ס מאליהו, וכתב ליישב דגבי אליהו ניחא ליה דרמז רמיז דאליהו יבא קודם מביה בן דוד עכ״ד, הרי דכל תפלות דסדר תענית נתקנה ונסדרה על דרך ביאת משיח צדקנו בב״א ובהכי ניחא לי להבין תירץ הש״ס על הפירכא מכדי יונה בתר דוד ושלמה הוה מ״ט מקדים ליה ברישא ומשני משום דבעי למיחתם ברוך מרחם על הארץ ולכאורה קשה מ״ט עשה התנא דמתניתין לעיקר גדול כל כך למיחתם במרחם על הארץ עד דבשביל זה שינה מסדר הזמן להקדים את המאוחר ולאחר את המוקדם אבל בהנ״ל דרמזו בזה מענין ביאת המשיח ניחא הכל דבכונה מיוחדת חתמו בברוך מרחם על הארץ דמיירי מישוב ארץ ישראל דדוד

ושלמה

ושלמה התפללו עליה כמו שהבאתי בשם רש"י ותוס' ומהדש"א ולא לבד התפללו עליה אלא גם עסקו בבנינה ובישובה ומה דנקט הש"ס תפלתם כדי להורות על מה שהבאתי לעיל בפ"ב בשם הש"ס דנדה דהא בלא הא העסק בלא תפלה לא מהני והם עסקו וגם התפללו על ישוב הארץ וע"כ חתמו דוקא בברכה זו להודות דהכל הולך אדר החיתום וזהו העיקר בביאת משיח צדקנו לעסוק בישוב א"י כמו דוד ושלמה ובזה יקרבו ביאת המשיח וכדברי המקובל אלקי בעל משנת חסידים שהבאתי לעיל בפ"ב דשי"ת ממתין בביאת המשיח עד שיבנה הארץ תחלה וע"כ היתה קפידא אצל חכמי הש"ס לחתום במרחם על הארץ להורות דאם אנו מרחמין על הארץ בבנין אותה ונעסוק בכל כחנו בישובה וגם נתפלל על זה כמו דוד ושלמה דעשו שתיהן אז נקרב בזה ביאת משיחנו בב"א דבזה אנו מראין לשי"ת שאנו מצפין ומתאוין וחומדין אל ארצינו הקדושה אז בזה נקרב זמן ביאת מועד לגאול אותנו מגלות החל והמר הזה וכמו שכתב רבינו המהרש"א שם בביאור הכתובים בקאפטל תפלה לעני הנ"ל "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו וזה לשונו כי בא מועד שאמר דניאל "עד עת מועד" כי כבר רצו עבדיך בגלות המר את אבניה ואת עפרה הוסיפו לחננה לא כדור המדבר שמאסו בה שע"כ נגזד עליהם הגלות ממנה אבל עתה שנתייסדו בגלות כבר שבו לחמוד את ארצה וממילא כדאים המה שתרחם עליהם עכ"ר הקדושים, ונראה לי להוסיף באור על דברי רבינו המהרש"א דלמה נקט בקרא דוקא אבניה ועפרה הוה לי' למימר כי רצו עבדיך את ארצה אבל ברור דלהורות בא דייקא על אבניה ועפרה שהמה חלקי הבנין לבנות עמהם בית וחומה ולהורות שבני הגלות חומדין ומתאוין לבנות את האדץ ובזה המה מרוצין לפניו יתברך שמו ויתעלה לנצח והדברים ברורים ומאירים כשמש ובשביל זה יזכו לקרב את עת מועד שאמר דניאל בב"א.

ועפ"ז נראה לומד דמה שהביא הגמרא הברייתא דסמכוס דלדידיה היו חותמים ברוך משפיל הדמים דרש"י פירש דהוא חולק על הת"ק דאמר דהיו חותמין ברוך מרחם על הארץ ולולי פרש"י הי' נראה לי דסמכוס אינו פליג על הת"ק ורק להוסיף בא על המשנה ולדידיה בתרווייהו היו חותמין "ברוך מרחם על הארץ ומשפיל הרמים" (כדמצינו בשאר דוכתי בש"ס כן שאמרו הלכך נימרי תרווייהו עיין מגילה ובברכות ודוק) וכו' נתו הי' בהוספה זו ג"כ לרמז על גאולתינו בב"א דבאופן אם נהי' מרחמין

אם הבנים שמחה

על הארץ לכללה ולשכלה ולבנותה אז זכות ישוב ארץ ישראל יועיל לנו להשפיל רמים כל העומד לנגדנו אף אם יהי' כגובה ארזים גבהו וחסון כאלונים יהי' נשפל ונגדע נגדנו כי ה' אתנו וכאשר כתב רבינו יעב"ץ בסולם בית אל אות ב' וז"ל וכל חפצי שמים הנעשים בלב שלם מצליחים כמו שאמר הכתוב בחזקי' ובכל מעשה אשר החל בעבודת בית אלקים בכל לבבו עשה והצליח (ד"ה ב' סוס"י ל"א) כן יהי' גם אצלינו ועל זאת כיון סמכוס בהוספה שלו ששי"ת ישפיל הרמים שירצו לעכב עלינו ומעשה ידינו כוננו עלינו אמן כן יאמר ה' בב"א, הרי בפירוש דבזכות ישוב ארץ ישראל אנו מקרבין את הגאולה.

כ"ד) **וכן** כתב עוד המהרש"א בברכות דף ו' על מה שאמר הש"ס שם גבי מצות שמחת חתן וכלה רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר כי אשוב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה' כתב שם המהרש"א בחד"א שהוא קיומו וישובו של ארץ ישראל והיינו שאם מקיימים ומיישבים ארץ ישראל אז אמר ה' שאשוב את שבות הארץ כבראשונה ודוק.

כ"ה) **וגם** זכות אבות אינו עומד לנו רק כשאנו מחבבים את הארץ כמו שאוכיח בעזה"י ואקדים את המדרש בפ' בחקתי וז"ל ולמה הוא מזכיר זכות אבות ומזכיר זכות הארץ עמהם אמר רשל"ק משל למלך שהי' לו שלשה בנים ושפחה אחת מגדלתן כל זמן שהי' המלך שואל בשלום בניו הי' אומר שאלו בשלום המגדלתן כך כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות מזכיר הארץ עמהם ההי"ד וזכרתי את בריתי יעקב וכו' והארץ אזכור עכ"ד המדרש.

ונראה לי ביאור מדרש זה עם דברי הרמב"ן בפ' שלח בתפלת משה על ישראל בעון מרגלים אמר ועתה יגדל נא כח אדוני וכו' סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדיך וכו' ויאמר ה' סלחתי כדבריך וכתב הרמב"ן וזה לשונו ולא הזכיר נוצר חסד לאלפים כי לא בזכות אבות התפלל משה עכשיו ולא הזכיר בתפלה הזאת לאברהם ליצחק וליעקב כלל והטעם בעבור שהארץ ניתנה לאבות ומהם יירושה והם מורדים באבותם ולא היו חפצים במתנה שלהם אשר האבות היו בוחרים בה מאד זהאיך יאמר אשר נשבעת להם בך כי הארץ הזאת אתן לזרעכם והם אומרים אי אפשינו במתנה זו עכ"ל הקדוש וגם כבר הבאתי לעיל מדרש תנחומא פ' ראה על מה שאמר ירמי' הנביא ואתן לך ארץ חמדה ארץ שחמדוה אבות העולם אברהם נתאוה לה יצחק נתאוה לה ויעקב נתאוה לה

אם הבנים שמחה

לה וכמו שהביא שם הוכחות מפסוקים על זה, ועתה י"ל דזה כונת הפסוק והמדרש דהתורה גלתה דדוקא אז יזכור לנו שי"ת זכות אבות אם אנו נאחוז במדתם לחמוד ולחבב את הארץ כמו הם שחבבו וחמדו ונתאוו את הארץ כמו כן נעשה אנו אז יזכור לנו שי"ת את זכותם וזה שאמר הכתוב וזכרתי את בריתי יעקב וכו' אבל רק בחנאי והארץ אזכור אך הוא חיבתכם להארץ וזה ג"כ מה שאמר המדרש כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות מזכיר הארץ עמהם ודוק כי הוא ברור ואמת ולפי מדת החיבה שיהי' לנו אל ארצינו הקדושה כמדה זו יגדל זכות האבות עלינו וד"ל.

כ"ו) **ובספר** אוצרות יוסף להגאון רבן של ישראל מרן ר' יוסף ענגיל זצ"ל (שהוא אחד מספרי הקבלה שחיבר ועד כעת לא נדפס ממנו על חכמת הנסתר רק ספר זה לבד והשאר עודם בכת"י והוא מבהיל כל רעיון על גודל חבמתו בחכמת האמת וכמו שהי' עילוי וגאון עולם בנגלה כמו כן הי' בחכמת הנסתר) ובמאמר דוד אות ד' הביא מדרש הנ"ל וביאר דנודע בחכמה כי יחוד מלכות עם ת"ת נחשב ליחוד המלכות עם הג' מדות חסד גבורה ת"ת כי הת"ת כולל שלשתן כנודע וזאת אתה רואה בדברי המדרש כי כל זמן שהקב"ה מזכיר ג' אבות מזכיר הארץ עמהם וכבר ידעת כי ארץ הוא בחי' מלכות וא"כ תבין כי ענין הזכרת ארץ ישראל עם האבות הוא סוד יחוד המלכות עם חסד גבורה ת"ת דהם ג' אבהן אברהם יצחק יעקב וזה הטעם הכתוב אל אלקים ה' דיבר ויקרא ארץ וכו' כי השמות אל אלקים ה' הם כסדרן חסד גבורה ת"ת ואל הג' מתיחדים עם הארץ כאמור.

והנה תראה דבר מפליא כי כמו שאמרו במדרש הנ"ל דכל מקום שהקב"ה מזכיר האבות מזכיר הארץ עמהם כן תמצא בצוואת ר' אליעזר הגדול אמר בזה הלשון ותפלת ערבית שים ראשונה לכל התפלות כי יעקב אבינו תיקן אותה והכתוב עשאו ראשונה לכל האבות שנאמר והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ ע"כ"ל והנה תיבת הארץ שהביא כאן ר' אליעזר הגדול אין לה שום ביאור ולשון הפסוק בם' ויצא הוא כך והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך ועל כן נכתבה שם בפסוק תיבת הארץ אחר האבות אבל לענין שהי' ר"א עסוק בה לא נצרפה כלל ולמה הביא תיבה זה לכאן ועל כרחך דע והבן כי כמו שאמרו חז"ל בכל מקום שנזכרו האבות נזכרה הארץ עמהם וזה לסוד יחוד המלכות עם ג' האבהן ועל כן גם כאן אחרי הזכרות

האבות

האבות דהרי והנה ה׳ נצב עליו הרי יעקב אלקי אברהם אביך הרי אברהם ואלקי יצחק הרי יצחק נאמר אח״ז במקרא תיכף הארץ וכו׳ והי׳ כוונת הפסוק להסמיך הזכרת הארץ להאבות והנה ככה כיון גם התנא ר״א הגדול דלא רצה להפריד היחוד אפילו בדבור בעלמא ע״כ הואיל והוצרך ר״א לאתויי הקרא דוהנה ה׳ נצב עליו ויאמר אני ה׳ אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק לכן הזכיר ג״כ תיבת והארץ בתדייהו כדי שלא להפריד בדבורו היחוד הקדוש הנרמז במקרא וכמובן למשכיל עכ״ד הגאון עולם רבן של כל בני הגולה הנ״ל ודפח״ח וראויים אליו.

הרי מזה תראה ותבין מגודל ההתקשרות שיש להאבות עם הארץ עד שאפילו בדיבור גרידא אין להפריד ביניהם ושעל זה קפדה התודה וגם התנא הגדול רבי אלעזר על כן תרע מזה שמה שכתבתי לעיל בבאור המדרש עפ״י דברי הרמב״ן הנ״ל דאין אנו יכולין להזכיר זכות אבות זולת אם אנו יהיו מחבבין את הארץ ג״כ כמו שהם היו מחבבין ומחמדין את הארץ דזה אמת גם עפ״י חכמת הנסתר דכיון הארץ והאבות הפה אגודין זה בזה ועל ידי שניהם יחד נעשה היחוד השלם ע״כ איך אנו יכולין לעורד זכות אבות עלינו בשאין חיבת הארץ תמה בלבנו כיון דהאבות עם הארץ המה כהרי רעין דלא מתפרשין ע״כ עלינו לחבב ארצנו בכל מאמצי כחנו במחשבה ובדבור ובמעשה אז ממילא יתעורר עלינו זכות אבותינו כיון דהם מושגים האגודין זה בזה ודוק.

ועפ״ז תבין ג״כ דהגאולה תלוי רק בהחיבה שאנו מחבבין ארצינו הקדושה ולפי החיבה שאנו מביאים נגדה ככה תתקרב הגאולה לנו כי עיין בספר אבן שלמה לרבינו הגאון מווילנא ז״ל שכתב דגאולה העתידה אינה תלויה בתשובתינו רק תהי׳ בזכות אבות כמו שאנו אומרים שלשה פעמים בכל יום וזוכר חסדי אבות ומביא גאולה לבני בניהם הרי דתלוי בזכות אבות וזכות אבות תלוי כפי המדה שאנו מחבבין את הארץ א״כ יפה אמרתי דהכל תלוי בחיבת הארץ ושי״ת ישים בלבנו למסור לבנו ונפשינו על קדושת ארצינו ולבניתה על תילה למען כבוד שמו יתברך ויתעלה ונזכה לגאולה שלמה בב״א.

כ״ז) במדרש רבה פ׳ מסעי איתא אמר הקב״ה חביבה עלי ארץ ישראל יותר מן הכל למה שאני תרתי אותה להודיעך שאין חביבות כא״י אמר לו הקב״ה למשה הן הארץ חביבה עלי שנאמר ארץ אשר ה׳ אלקיך דורש אותה תמיד וישראל חביבין עלי שנאמר כי מאהבת ה׳ אתכם אמר הקב״ה אני אכניס ישראל שהן חביבים עלי לארץ ישראל שחביבה

אם הבנים שמחה

שחביבה עלי שנאמר כי אתם באים אל ארץ כנען ע"ל והנה כבר האריך המהר"ל בספריו שאהבת ה' אל ישראל אינו קשור בשום דבר ובין עושים רצונו או לא עושים ח"ו לעולם לא סר אהבתו מהם וכן כתב בפירוש גם רבינו הרמב"ם באגרת תימן וגם רבינו בעל נועם אלימלך בפ' דברים א"כ עפי"ז תמיד רוצה שי"ת שבניו החביבים יכנסו לארץ משום דתמיד המה חביבים עליו ורק אם המה טובים אז יכניסם בנס נגלה ואם ח"ו אינם כדאים אזי יהי' הכניסה עפ"י אמצעים טבעיים וכמו שהארכתי לעיל בפ"ב וז"ב.

כ"ח) **עוד** שם במדרש בפסוק זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה מהו לכם לכם היא ראויה משל למלך שהיו לו עבדים ושפחות והי' משיא לעבדיו שפחות מן אוסיא אחרת ולשפחותיו עבדים מן אוסיא אחרת עמד המלך וחשב בדעתו אמר העבדים שלי והשפחות שלי מוטב שאשיא עבדי לשפחותי שלי לשלי כך כביכול אמר הקב"ה הארץ שלי שנאמר כי לי הארץ וישראל שלי הם שנאמר כי לי בני ישראל עבדים מוטב שאנחיל ארצי לעבדי שלי לשלי לכן נאמד זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה עכ"ד המדרש.

ויש להקשות מה צורך הי' לחז"ל במשל הנ"ל הוי להו למימר בסתם בא"י כתיב לי ובישראל כתיב לי וכו' גם קשה למה הביא המדרש פסוק כי לי בנ"י עבדים הוי להו להביא הפסוק הנאמר במתן תורה ואתם תהיו לי וכו' למה הזכירו כאן הפסוק הנאמר בישראל בעת שהמה בבחינת עבדים, ויש לפרש דקשה הי' למדרש למה כתיב אשר תפול לכם בנחלה דיחס הכתוב הנחלה להארץ דהיא מעצמה תפול לכם זאת הארץ אשר תנחלו הוי ליה למימר דהנחלה בא מצד ישראל ולא מצד הארץ ועל זה הביא משל הנ"ל לתרץ את הכל דנחזי אנן במלך שיש לו בנים ודאי דלא יעלה על דעתו כלל להשיא בניו לעבדים ושפחות דעלמא רק ישיא אותם בדומה לו אבל עבדיו ושפחותיו לא יקפיד מלהשיאם לעבדים ושפחות דעלמא אבל התיישב אח"כ דגם בעבדיו ושפחותיו מוטב להשיאן שלו בשלו ולא מדעלמא דעכ"פ מוטב לעשות כן דעל זה יורה לשון מוטב היינו אף דגם זאת טוב אבל זאת מוטב קצת יותר וכבר ידענו ממאמר חז"ל דבזמן שעושין רצונו של מקום אנו בנים למקום ובזמן שח"ו אין עושין רצונו הוויין עבדים ועפי"ז א"ש הכל דודאי בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ונוהגין כשורה וכראוי והויין בנים למקום אז לא הי' שום הוי אמינא דלא להם יהי' הארץ דאז השידוך הוא ענבי גפן בענבי גפן אבל כשח"ו אין עושין

רש"מ והוויין בבחי' עבדים אז היו יכולין לחשוב כיון דישראלים הוויין דק עבדים אולי ישיא הקב"ה את הארץ לעבדים דעלמא המה אומות העולם ע"ז הביא המדרש משל הנ"ל דגם אפילו בעת שישראל הוויין דק בבחי' עבדים היינו שאין עושין רש"מ מוטב להשיא את הארץ שלי בשלי ועפי"ז א"ש במשל שהביאו לדמו דגם בעת שיהיו ישראל בבחינת עבדים היינו דאין עושין דצונו ח"ו דאפילו בעת הזאת רוצה ש"ת בהשידוך של ישראל עם ארץ ישראל וע"כ דייק המדרש והביא הפסוק כי לי בני ישראל עבדים לדמז על זה על עת שהמה בבחי' עבדים ולא הפסוק של מתן תורה דאז מיירי בעת ששומעין בקולו כמו שנאמר שם ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ואתי נמי שפיר מה שנאמד אשר תפול לכם בנחלה ולא כתיב אשר תנחלו משום דאז הוי משמע תנחלו מצד עצמיכם הייתם ראוי לכך ושייך ייחוס הנחלה לישראל דהיו דאוים לזה והי' מיידי דוקא בזמן שעושים רצונו יתברך ע"כ כתבה התורה אשר תפול לכם היינו שהארץ תפול לכם מצד רצון הארץ ולא מצד כשרות מעשיכם דק מצד יחס הארץ דאמדה מוטב ליפול לכם מלעבדים אחרים וכמשל הנ"ל וא"ש הכל בפידוש דבדי מדרש הנ"ל והדברים מתוקים בס"ד. עכ"פ מבואר בחז"ל ובתודה שלעולם הוא דצון הבודא שישדאל ישכנו בה בארצנו הקדושה אפילו בעת שח"ו המה בבחי' אין עושין דש"מ ואינם ראויין מצד עצמם לכך, שוב מצאתי בפידוש כן במדדש איכה בפסוק זכור תזכור שאמד הקבה"ו הלואי יהוון בניי עמי אעפ"י שמקניטין אותי ה"ד מי יתנני במדבר מלון אורחים אמר הקב"ה הלואי יהוון בניי עמי כמו שהי' במדבר שהיו מלינין עלי ודוק.

כ"ט) עוד אמרו שם וז"ל בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו אותה אמר הקב"ה הלואי יהוון בני עמי בארץ ישראל אעפ"י שמטמאין אותה עכ"ל וזה המדרש היא פלא מאד איך יצפה הקב"ה על זה שיהיו בניו עמו בארץ ישראל אעפ"י שמטמאין אותה הלא אין הארץ סובל אותם בשעה שמטמאין אותה כאשר הכתוב אומר ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה והיא פלא גדול ובחלה חשבתי אולי אין הלכה כמדרש זה בעבור פליאתה הגדולה אבל אח"כ מצאתי בספר הקדמון כפתור ופרח בפ"ט שמביא את דברי המדרש הזה הדי לך שאחד מרבותינו בעלי התוספות הביאו והסכים לדבדי המדרש הנ"ל וידוע דהבעל כפתור ופרח הי' אחד מבעלי תוס' ועיין תשובות דבינו בצלאל אשכנזי בעל שיטה מקובצת דף מ"ט שכינה אותו בשם חכם וחסיד ע"י"ש והאיר ה' עיני

להסיר

להסיר פליאה הנ"ל ולהבין כונת הכמי אמת רבותינו בעלי מדרש הנ"ל (כאשר רגיל רבינו הרמב"ם באגרותיו על לשונו בכל עת שמזכיר את דברי חז"ל כינה אותם בלשון הזה "חכמי אמת רבותינו ז"ל" רצה לומר בזה שהם הם חכמי אמת ושכל דבריהם המה מאה אחוזים אמת וכאשר האריך בזה בהקדמה לזרעים מפני שכל דבריהם נאמרים בכח אלקית שאין בו טעות כלל ולא בכח אנושי אשר יפול בו טעות ובזה יש יתרון לחכמינו ז"ל משאר חכמי העולם עי"ש וילהב לבך עד כמה להאמין ברברי חז"ל ופוק חזי מי הוא המעיד על אמיתת דברי חז"ל הלא זה אדם גדול אדונינו הרמב"ם אשר מלאה כל העולם תהלתו כאשר הינו רואין זה לפני שנים שהי' שמנה מאות שנה ליום מולדתו שכל חכמי האומות היו חוגגים את יום מולדתו לאות ההכרה על גודל חכמתו ואדם גדל ה עלה הזה מדבר בירא הכבור כזה מדברי חז"ל ומעיד על גודל אמיתתן ושאין לספק בהם כלל וכלל לא. וזכור ואל תשכח ואל ילוזו מעיניך) ולא יוקשה לנו כלל על המדרש הנ"ל ואקדים את דברי רבינו האור החיים הקדוש פ' אחרי שהעלה ענין נפלא מאד ובאמת לא כל אדם יוכל להעלות דבר כזה רק אדם קדוש כמוהו אשר העיד על עצמו בהקרמת ספרו פרי תואר שלא חידש דבר בתורה עד שתחלה קשר עצמו ונפשו בקדב"ה נותן התורה עי"ש ויפול עליך פחד מפני גודל קדושתו ז"ל ההוא אמר עם בפירושו על התורה שלאו כל החטאים גורמין ההקיא הארץ את ישראל אלא חטא אחד לבדו דוקא גורם בעשות את החטא הזה להקיא אותם מארץ ישראל ויען שהתורה הקדושה סתמה ולא גילתה איזהו אותה החטא אסר לן לעשות כל החטאים ואין לומר דיובטל אותה החטא ברובא זה אינו כיון ריש אחד ביניהם הוי קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואסור מן התורה כדין כל קבוע שהוא מן התורה (אמר המחבר מכאן יהי' ראי' לשיטת הב"ח ביו"ד סי' ק"י דקבוע שאינו ניכר הוא מן התורה) ואין לומר דהא פירש מן הקבועות מותר מטעם דכל דפריש מרובא פריש ז"א דכאן ריש לפנינו תרי"ג מצות והוא לוקח אחד מהם ועובר עליו הוי כלקח מן הקביעות דרין קבוע עליו ע"כ אסר לן לעשות אף אחד ממעשי הגוים ויכול לגרום את ההקיא מטעם רכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אלה דבריו ז"ל והם דברים אלקיים וראוים אליו ודוק.

והנה בדין לקח מן הקבועות שהוא כקבוע מבואר בפוסקים דדוקא בלקח אותו אדם בן דעת שיורע מהענין ומכיר את הספק אשר

יש בקבוע הזה או נמשך עליו הקביעות אף שפירש ממקום הראשון אבל בלקחו משם אדם שוטה שאין בו דעת אז פשוט בכל הפוסקים דדין פריש יש לו ובטול ברובא ומותר ועפ"י ההקדמה זו יאירו לנו דברי חז"ל במדרש הנ"ל כאור הבהיר בלי שום קושיא ופליאה על דבריהם דודאי בעת שישבו ישראל על אדמתן והי' לנו סנהדרין גדולה וקטנה ובכל עיר ועיר היו יושבין ב"ד כמבואר בסנהדרין שהיו מורין ומלמדין את ישראל וכל בני ישראל נתגדלו ברוח התורה והיו יודעין את דיני התורה ואת משפטיה ואז אם אחד עבר על מצות השם ידע ומכיר את הלאו שיש בזה העשיה הוי עליו דין דלקח מן הקבוע אבל אחר שהלכו בגולה ונתפזרו בין העמים שאין לנו מורה ולא נביא ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם ולרוב אחב"י בעוה"ר אין בגלות הכרה אמיתית בערך מצות התורה ומה גם באלו שנתגדלו ונתחנכו בבתי חכמי העמים שיצא מהם כל זיק ולחלוחית התורה ויש מדינות ומחוזות ששכחו לגמרו כל דרכי התורה בעוה"ר ופשוט דלאנשים כאלו דין תינוק שנשבה בין העכו"ם יש עליהם ככתוב ברמב"ם ה' ממרים וכאשר האריך בזה ולימד עליהם זכות המקובל אלקי מרנא ר' אייזקל מקאמארנא שהבאתי לעיל בפ"א הנה אנשים כאלו נחשבו כשוטה וכטיפש שאין להם דעת שלגבי לקח מן הקבוע הוי דין פירש עלייהו כמו כן לענין שלפנינו באנשים כאלו דין פירש עלייהו וכל דפריש מרובא פריש ע"כ שפיר בטול מצוה זאת בשאר מצות דתרי"ג מצות התורה ואין כאן דין הקיא שיקיא אותם הארץ וכחידושו של רבינו האוה"ח הק' דלולי דין קבוע הי' בכל עבירה זו דגורם ההקיא בתרי"ג מצות שהן הרוב לגבי מצוה זו דגורם ההקיא והשתא לגבי אנשים הללו דבטל דין קבוע מטעם שכתבתי אין כאן דין הקיא כלל ע"כ שפיר אמרו חז"ל במדרש בשמו של הקב"ה שהא יתברך מתאוה שיהיו בניו בארץ ישראל אעפ"י שמטמאין אותה חו"ו מפני שהמדרש מדבר מעת הגלות שנתפזרו בניו של הקב"ה בגלות בין הגוים שבטל מהם הכרת התורה ומצותיה וכדאמרו בחגיגה בפ"ק כיון דגלו ישראל ממקומם אין לך בטול תורה גדול מזה ובאופן זה אף אם יהיו בארץ ישראל ויעשו חו"ו כמעשה הגוים לא שייך דין הקיא עליהם מפני שאין לקיחתן בדעת והוי עלייהו דין פירש שבטול במרובא א"כ ממילא אין כאן דין הקיא שיקיא אותם הארץ ואעפ"י שמטמאין אותה חו"ו הארץ מחבבה אותן יען שעושים זאת מבלי הכרה ודעת והארץ מהכה עד שיתרבה להם הדעת להכיר את ערך תורתינו הקדושה ע"י שה' ישפיע עליהם רוח טהרה

ממרום

אם הבנים שמחה

ממרום ויסור מהם את לב האבן וכמו שהארכתי לעיל בפ״א דאחר שיתקבצו ישראל בארץ ישראל יעורר ה׳ את לבות בנ״י לעובדו בלבב שלם ורוח טהרה יערה עליהם ממרום ואז יהי׳ מילת הלב שהבטיחנו בתורה ומל ה׳ את לבבך וכו׳ ואז גם מהם ימלא הארץ דעה ויקיימו את התורה ומצותיה בעזה״י וא״ש דברי המדרש הנ״ל ולק״מ ודו״ק כי היא ענין אמת לדעתי וב״ה שהעיר עיני בזה.

ואל תשיבני א״כ למה הקיא הארץ את הגוים שנ״כ אין להם דעת והכרה א״כ גם אצלם הוי לן למימר דהוי כפירש דבטול במרובא על זה אשוב לך כמה תשובות חדא דכבר ידוע מהפוסקים האהרונים דלגבי גוים לא שייך דין ביטול ברוב א״כ גם מרובא פריש לא שייך אצלם. ב׳ דגבי גוים אזהרתן זו מיתתם א״כ גם בזה לא הקיל עליהם ג׳ עיין ילקוט סוף קדושים בפסוק הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה איני מביא אתכם שמה אלא על מנת לירש ולשבת בה לא ככנעניים שהיו שומרי המקום וכן כתיב ואני אתננה לכם לרשת אותה עתיד אני שאתננה לכם ירושת עולם שמא תאמרו אין לך שתתן לנו מפני ששל אחרים היא והלא שלכם היא אינה אלא חלקו של שם ואתם בנים של שם והן אינם אלא בני חם מה טובן בתוכה אלא שהן שומדים אוהה עד שתבואו עכ״ד המדרש ועתה כיון דאין הארץ שלהם במעט סיבה הארץ מקיא אותם וא״ש ולק״מ ודו״ק.

ויד״נ הרב הגאון מו״ה **ישראל וועלין** נ״י דיינא רבה דפה קה״י אמר דיש ראי׳ למדרש הנ״ל מקרא כי אני ה׳ השוכן אתם בתוך טומאותם הרי בפירוש דשי״ת רוצה לשכון אתם אף בשעה שח״ו מטמאין את הארץ עכ״ד. אבל אכתי צריכין אנו למודעי הנ״ל להחילוק שחילקתי בין אם מטמאין אותה מדעת או שלא מדעת דאל״כ יוקשה על הקרא גופא אין ישכון אתם בתוך טומאתן הלא הארץ יקיא אותם ועל כרחך כמו שחילקתי ואשר דעל חילוק זה כיון המקובל בעל חסל״א שהבאתי בפתיחת ספרי דאפילו ברואין ח״ו שאינן מתנהגים כשורה אסור לזלזל בהם דכיון דאין הארץ מקיא אותן מכלל שהן צדיקים והיינו כמו שכתבתי דכיון דמה שעושין שלא מדעת עושין כמעט לא נחשב להם לעון דהם אנוסים על הכל כיון דלא נתגדלו על רוח התורה וכמו שכתב הקדוש מקאמארנא ז״ל ועוד יש לומר עם דברי הדמב״ם בה׳ תשובה דאין הקב״ה שוקל הזכיות לפי דעתינו דק לפי אל דעות ה׳ והוא יתברך יודע לשקול זכות אחת המכריע הרבה רעות ועתה אלו העוסקים בישובה

של הארץ הקדושה ששקולה נגד כל התורה כולה כמו שמבואר בספרי בפ׳ ראה ויוכל להיות שזכות זה מכריע הרבה עבירות ומה גם שבא להם זאת הרבה פעמים כמש במסירת נפש ואינו דומה לעת שהיו יושבין על אדמתן והדעו לעשות כמעשה הגוים אז קטרג עליהם חטא זה עד שהקיא אותם אבל כעת שהארץ בידי טמאים והם נוסרים נפשם עליה לפדותה מידם ולבנותה זכות גדול נחשב להם עד שמכריע את החטאים שעושין עליה מה גם שהוא בלא דעת וכמו שכתבתי והארץ מחבבה אותן ומחכה עליהם ואומרת מוטב שאשיא עצמי להם ממה שאשיא לעבדים ולשפחות דעלמא וכמו שהבאתי לעיל בשם המדרש וזה אמת לדעתי ואך למותר להודיע שכל מה שכתבתי פה הוא רק לעורר זכות עליהם ולא ח״ו כמסכים על ידיהם ורק גליתי דעתי שלא לרחקם מטעם הנ״ל אבל הנני מצפה על השעה שרוח טהרה יבא בלבותם לאהבה את ה׳ בכל לבבם ובכל נפשם אכי״ר.

ל) **כבר** הוכחתי בפתיחת הספר שבנין הארץ מאד רצוי והגון לפניו יתברך אפילו יהי׳ ע״י מי שיהי׳ והעיקר הוא רק שיהי׳ נבנה והולך כדי שיהי׳ ראוי להתיישב בה וכעת נראה לי להוסיף עוד ראי׳ לזה ממדרש רבה ויצא א״ר יוסי בר חנינא ארבע מדות בשמות יש ששמותיהם נאים ומעשיהם נאים יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם כעורים יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים ויש ששמותיהם נאים ומעשיהם כעורים וכו׳ שמותיהם כעורים ומעשיהם נאים אלו בני הגולה בני בקבוק בני הקופא בני חרחור וזכו ועלו ובנו בית המקדש ונשנו דברי המדרש הללו בפ׳ שלח וזה לשונם שם שמותיהם כעורים ומעשיהם נאים אלו עולה הגולה בני ברקוס בני סיסרא בני תמח (ובמדרש שם איתא בני בדק וזה טעות סופר כי בפסוק כתיב בני ברקוס) ובעזרא כתיב ואלה העולים מתל מלח תל תרשא כרוב אדן ואמר עוד ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם ופירש רש״י לפי שאבדו יחס שלהם ולא ידעו אם מישראל הם עכ״ל הרי דרבותינו בעלי המדרש אמרו על עולי הגולה בימי עזרא ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים שמותיהם כעורים דהיו שמות של גוים כמו שידענו מסיסרא דהוא שם של גוי וילמוד סתום מן המפורש דגם שאר השמות היו שמות של גוים ועל כן היו כעורים והנה כמה מהם היו בשפל המצב כל כך עד שלא יכלו להגיד כלל אם מזרע ישראל המה כמפורש בכתוב הנ״ל עוד יש להכיר את דל מצבם הרוחניי משמות הגוים הנזכרים בפסוק ואסביר הדברים מן החיים שלנו שאנו

חיים

חיים בגלות ואקדים את דברי הרא"ש בגיטין דכתב דכבר נהוג בגלות
דמלבד שם הקודש שמקבל בר ישראל במחנה העברים עוד יש לו שם
של גוים שמשתמש בו בשעה שעומד בקישור עמהם כגון במשא ומתן
עמהם וכדומה בעת שעומד בשייכות עמהם עיי"ש אך כשהוא בינו ובין
ישראל משתמש רק בשם הקודש ומכש"כ בשייכות לדבר שבקדושה כמו
בעליית התורה בביהכ"נ ובשמחת תורה בהקפות וכדומה בסעודת מצוה
ולכל דבר שבקדושה קורין אותו רק בשם הקודש ושם של גוי לא יוכר
ולא יפקד שם ואדרבא עוד לחרפה יהי' לו אם יכנו אותו שם בחבורת
ישראל ומכש"כ אם יהי' בחבודת צדיק ומה גם אצל צדיק הדור בשם
של גוי ויהי' לו זה לכלימה היותר גדולה ונקח דמיון אם צדיק רבן של
ישראל כמו הצדיק מבעלז או משאר צדיקי הדור יעשו אסיפה לצורך
ענין הנוגע לכלל ישראל אשר יתנהל עפ"י צדיק הדור הזה בעצמו וכל
אחד מן הנאספים צריך להתקרב אל הצדיק כדי להגיד שמו אליו כדי
שידע מי ומי ההולכים ומשתתפים אתו יהי' הדרך כשיתקרבו אחד אחד וישאלו
על שמו כל אחד יאמר אני שמעון בן משה אני יעקב בן לוי וכדומה
וכדומה והי' אם אחד יאמר על השאלה מה שכך יאמר הערר ראבבינער
איך בין פראנץ היינריך אדאלף וכדומה מן שמות הגוים יהי' לצחוק
ולחוכא ואטלולא בין הנאספים כי נגד צדיק הדור הייסט ער ניכט פראנץ
ניכט היינריך אויך ניכט אדאלף נור משה שמעון, אברהם וכדומה מן
שמות ישראל כן הוא הדרך אצל ישראלים שנתגדלו במקומות רחרדים
והיראים המה יודעים שבינו ובין ישראל אין לקרוא רק בשם הקודש
ומכש"כ נגד צדיק מפורסם לחרפה יהי' לו להזכיר עצמו בשם של גוי
אבל אם יבא אחד שנתגדל במקומות שכבר שכחו את היהדות ר"ל
ונתגדלו לגמרי ברוח העמים כמו בבעהמין מעהרין וכדומה מן המקומות
שכבר נשכח שם חינוך היהודי איש כזה אינו יודע משם הקודש כלל ורק
שם הגוי לבד ידוע לו בכל דרכי החיים שלו אם איש כזה יבא בתוך
הבאים לפני צדיק הדור הזה אשר ידדוש אחר כל שם שנאספו שמה
וכשיגיע התור אליו להגיד שמו לפני הרבי מבעלז וישאלו הרבי איו
איפא שמך ישיבהו לפי תומו רבי שמי הוא פראנץ או אדאלף וכדומה
ואם כי העומדים סביבו יצחקו ממנו וגם הרבי בעצמו יעביר צחוק קלה
על שפתיו אבל איש התם הזה לא יבין ולא ידע מה מקום לצחוק הזה
הלא רק שמו הגיד לפני הרבי ומה לצחוק על זה? ומה און פעלתי בזה?
עכ"פ אנו רואין דהגדת שם של גוי לפני צדיק הדור בשעה שדורש

וחוקר

וחוקר על שמו אם כי היא בתום לבבו עכ"ז הוא עדות על שפל מצבו הרוחניי וכי הוא גרוע מאד כן הי' ממש בעולי הגולה בזמן בית שני דכתיב ואלה בני המדינה העולים משבי הגולה וכו' אשר באו עם זרבבל ישוע נחמי' שריה רעליה מרדכי בלשון וכו' הם הם היו הצדיקי הדור אשר כולם נאספו תחת דגלם לעלות לארץ ישראל והם הם אשר שאלו לכל אחד אחר שמו כדי לדשום שמם עלי גליון לידע שמות העולים עמהם ובטח כל אחד אמר את שם הקודש שקיבל ולא שם הגוים כי לא לכבוד יהי' לו להשתמש בשם של גוי לפני צדיקים כאלו אבל הי' ביניהם ג"כ אנשים כאלו שעמדו כל כך בשפל המצב ברוחניות עד שלא הבינו כלל שאין מן הכבוד להשתמש בשם של גוי לפני צדיק ע"כ כששאלו אותו מה שמך השיב ברקוס סיסרא חמה וכדומה ולא הי' בש כלל לפניהם של הצדיקים בשם זה כי כל כך נטמעו והתבוללו בין הגוים עד שלא ידעו ולא מושג כלל הי' להם מחיי היהדות ועל כן סיים הכתוב על זה ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מזרע ישראל המה וכאשר רש"י כתב שאבדו יחס שלהם ולא ידעו אם מישראל הם ונראה פשוט דהכתוב רוצה לרמז לנו זאת את כל מה שכתבתי איך לא התבוששו מלבא בשמות הגוים לפני צדיקי הדור על זה תירץ הכתוב כי כל כך התבוללו בין הגוים כי לא ידעו אם מזרע ישראל המה ולא הבינו כלל שיהי' זה שלא מן הכבוד וזה אמת וברור בבאור הכתוב בעזה"י, ע"פ שפיר כתבתי דזאת לבד היינו הגדת שם הגוים לפני צדיקים הנ"ל תעיד על שפלות דור ההוא של העולים בבית שני ואעפי"כ על אנשים כאלו העידו חכמינו ז"ל במדרש דאם ששמותיהם כעורים אבל מעשיהם היו נאים לפני הבורא כל עולמים.

ועתה יתפלא מאד כל עין הרואה את דברי חז"ל הנ"ל איך אפשר לומר על אנשים כאלו שמעשיהם נאים הלא ידוע שעולי הגולה בימי עזרא הי' מעשיהם רעים וחטאים מאד עיין רד"ק ריש מלאכי שכתב בזה"ל כי הדור העולה מבבל היו רובם מחזיקים במעשים שאינם טובים שהיו נושאים נשים נכריות כמו שהוכיחם עזרא בזה וכן מלאכי הוכיחם בזה כמו שאמר ובעל בת אל נכר וכן בחלול שבתות לא היו נזהרים ובדברים אחרים כמו שכתוב בספר עזרא ע"ל ומקרא מלא דבר הכתוב בעזרא ט' נגשו אלי השרים לאמור לא נבדל העם ישראל והכהנים והלוים מעמי הארצות כתועבותיהם לכנעני וכו' (ופירש במצודות רצה לומר עודם עושים כתועבותיהם של הכנענים) ויד השרים והסגנים היתה במעל

הזה

אם הבנים שמחה

הזה ראשונה (ופירש במצודות מהם למדו יתר העם) ובנחמי׳ ט׳ כתיב ולא שבו ממעליהם הרעים ובעזרא ט׳ כתיב הארץ אשר אתם באים לרשתה ארץ נדה היא בנדת עמי הארצות בתועבותיהם אשר מלאוה מפה אל פה בטומאתם ובנחמי׳ י״ג כתיב ואריבה את חורי יהודה ואומרה להם מה הדבר הרע הזה אשר אתם עושים ומחללים את יום השבת הלא כה עשו אבותיכם וירא אלקים עלינו את כל הרעה הזאת ועל העיר הזאת ואתר מוסיפים חרון על ישראל לחלל את השבת ועיין עוד בקידושין דף ע׳ ע״א דדרשו חז״ל על הקרא שהבאתי לעיל ואלה העולים מתל מלח שהי׳ מעשיהם דומים למעשה סדום דכתיב ותחי לנציב מלח שהיו רעים וחטאים לה׳ (עי״ש בפרש״י) בגזל ובעריות ועיין עוד בספורני שה״ש בפסוק אל גינת אגוז ירדתי שהקב״ה התרעם על הצדיקים ואנשי מעשי שנשארו בבבל למה לא עלו עם העולים לארץ ישראל כי אין לו שם למי שישרה שכינתו בתוכם עי״ש ואחרי כל זאת איך אפשר לומר על עולים כאלו שהי׳ מעשיהם נאים רק שמותיהם לבד היו כעורים עד שחז״ל נקטו אותם לדוגמא דיש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים אלו עולי הגולה ואיך אפשר לומר על דור של העליה שהי׳ דור רע כזה מלאים במעשה תעתועים שמעשיהם נאים ואיה איפה נאותם ? והיא פליאה עצומה מאד הפלא ופלא !

ועל כרחך מוכרח לן לומר דזאת היתה נאותם במעשה העליה גופא ובמעשה הבנין שבנו את הארץ ואח״כ בית המקדש בזה הי׳ יופיפותם ונאותם והיתה רצויה מאד לפניו יתברך אף שמלבד זאת היו עוברים כמעט על כל התורה כולה ר״ל מ״מ בזה הי׳ מעשיהם רצוים ונאים לפניו יתברך ומשום זה לחוד היו כדאים להקרא נאים ולנקוט אותם לדוגמא ולומר עליהם יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים ואולי מפני כמו שאמרו בספרי דגדולה מצות ישיבת ארץ ישראל ששקולה כנגד כל התורה כולה ואחר שהם עסקו בזה הי׳ מכריע זכות זה כל כך עד שיש לומר עליהם שמעשיהם נאים וכמו שכתבתי לעיל עכ״פ אנו רואים שמעשה הבנין של הארץ הקדושה כמה חביב אל הקב״ה יהי׳ ממי שיהי׳ אפילו מן היותר גרועים ח״ו מישראל עד שהיו נקראים עי״ז לחוד מעשיהם נאים וזה ראי׳ שאין עליה תשובה ועיין רש״י שה״ש בפסוק יפה את רעיתי כתרצה נאוה כירושלים דפירש דזה קאי על בוני ירושלים ומקדש בימי עזרא הרי דהקב״ה בעצמו כינה את עולי הגולה בשם זה יפה ונאים א״כ צדקו חז״ל דכתבו על עולי הגולה דמעשיהם נאים בשביל מעשה העליה והבנין לבד

כדאים

כדאים לזה להקרא נאים וגם מצינו בעזרא דעשרים שנה אחר הבנין לקח עצמו להרחיקם מהנשים זרות וצעק ומרט שערותיו וקילל ועשה מה שעשה עד שעלה בידו לטהרם ולנקם מעבירות החמורות שבידם אבל בתחלה בשעת העליה לא עשה דבר מזה רק אסף וקבץ את כל מי שבא יהי' מי שיהי' ולא שאל על מעשיו אם כי ידע היטב את מעשיהם הרעים אעפי"כ לא הרחיקם וקיבלם בשתי ידים משום דידע דמעשה הבנין והישוב צריך לאנשים רבים וכל מה שישתתפו בזה רבים יותר יושלם ביותר ואולי ידע ברוח הקודש שמעשיהם נאים ורצוים לפני שי"ת ע"כ לא שאל על מעשה איש הבא לסייעו בזה*).

ועתה

---

*) **אמרן** בגמרא דע"ז דף כ"ו ע"א ת"ח מה בין גנבי בבל ללסטים דארץ ישראל עיין פרש"י והגאון רבינו שלמה קלוגר ז"ל בספרו עבודת עבודה שם הביא לשם הכתוב ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והיא יכוננה עליון ותוכן דבריו שחילוק יש בין חוץ לארץ לארץ ישראל שבא"י אף מהרשעים שישנן שם גם מהם תמשוך טובה והנאה לכבודו יתברך ובזה יתפרש פסוק הנ"ל שהמשורר אמר ההפרש והחילוק שיש בין א"י לחו"ל ואמר נכבדות מדובר בך עיר אלקים סלה דהנה בחו"ל לא נחשב לו יתברך רק אלו המכירים אותו יתברך אבל אלו שאין מכירין אותו והם רשעים אין בהם לו כבוד והנאה וזה שאמר בא וראה החילוק בין א"י לחו"ל הנה אזכיר רהב ובבל רק ליודעי אלו שמכירים אותי ויודעים אותי עבורם אזכיר מקומם הנה פלשת וצור עם כוש אינם חשובין בעיני רק מכח שזה יולד שם כלומר שזה היודע אותי זה יולד שם אבל עבור מי שאינו יודע אותי אין המקומות חשובין לפני לכלום אבל ולציון יאמר איש ואיש הן הצדיק והן הרשע עבור שניהם המקום חשוב לפני שכולם נולדו בה והנה מזה הוי סימן שעתיד הקב"ה לחדשה שנית כבראשונה אם ראינו גם בהיותנו עתה בגלות וא"י חרבה אף בכל זאת אין הרשעים שבא"י ורשעים שבחו"ל שוין מזה מוכח דעדיין יש קדושה בארץ ולא נפקע קדושתה ממנה ומזה מוכח דעתידה להתחדשה כבראשונה וז"ש ממה שלציון יאמר איש ואיש יולד בה הן צדיק והן רשע מכולם ניכר כבודו יתברך ושנולדו בא"י כי אין דומין לרשעי חו"ל זה סימן שהוא יכוננה עליון אח"כ מחדש ולא נפקעה קדושתה לגמרי עכ"ד הקדושים וזה ראי' למה שכתבתי שאין לזלזל בהם ח"ו כי כבודו יתברך יתקלס גם מהם ומעשיהם רצויין לפניו יתברך ויתעלו בשלימות העליון אכי"ר.

ועתה מאן ספין ומאן יהיר בזמנינו לכנות את העולים דזמנינו בשם כעורים וח״ו בשם רשעים ולגנות את מעשיהם שעלה בידם לבנות ולהפריח את הארץ ממש במסירת נפש ולדבר עליהם בוז וקלון אשר קיימו בזה אף בלתי ידיעתם מ״ע הגדולה דירשת וישבת בה בכל התיקונים שיש בזה בנגלה ובנסתר וכמו שהוכחתי בפתיחת ספרי זה (עיין לעיל צד ״ז מה שהבאתי בשם מהר״מ הגיז וחסל״א בעונש המדברים על יושבי א״י) ובפה מלא אני אומר שמעשיהם נאים לפני הקב״ה ושכרם גדול מאד והלואי שיהא חלקי בזה עמהם ורק צדיק לבקש מהם שמהיום והלאה ילכו בדרך ה׳ בדרכי התודה והיראה והכל יהי׳ נעשה ברוח התורה ועפ״י ציווי גדולי הדור וחכמי התורה וזאת נשיג בעזה״י אם נהי׳ מקרבים אותם באהבה וחיבה ובכבוד אליהם ודברי חכמים בנחת ישמעו ולא ברעש ולא בקול צעקה עליהם אז המה יכייפו עצמם אל דוח התורה והיראה ויעלה בידינו לטהרם כמו שעלה ביד עזרא לקדב אותם אל התורה ואל הקדושה אחד שראו שקירבם ולא רחקם מעליו וזה אמת וברור לכל הרוצה לראות את האמת ועיין דש״י שה״ש בפסוק הדודאים נתנו דיח וכתב בזה״ל הדודאים נתנו ריח דודאי התאנים הטובות והרעות כענין שנאמר הראני ה׳ והנה שני דודאי תאנים הדוד האחד תאנים טובות והדוד אחד תאנים רעות מאד אלו פושעי ישראל עכשיו שניהם נתנו ריח כולם מבקשים פניך עכ״ל וכל זה מרמז על מעשה העליה והבנין של בית שני וכן שייך זה על מעשיה העליה והבנין של זמנינו ודוק.

עוד ראי׳ לדברינו ממה שהבאתי לעיל באות י״ד שהיתה שנאה כבושה לבני א״י לבני הגולה על שלא עלו בימי עזרא והשתא מה מקום לשנאה זו דלמא משום דרוב העולים לא היו אינשי דבני מעלי דק אנשים גרועים וחוטאים גדולים כמבואר בקידושין דף ע׳ ע״א שהבאתי לעיל ע״כ לא היו דוצים להשתתף עמהם ועל כדחך דלא יפה עשו בזה משום דהם בגרמתן דלא עלו גרמו שלא נעשה גאולה שלמה ואלמלי היו עולים היו מופיעין קדושה וטהרה בכל עם בני ישראל דגם הגרועים היו נעשים טובים והי׳ הכל בשלמות וכמו כן שייך כל זה בזמנינו שאלמלי ישתתפו כולם בזה יהי׳ קדושת הארץ בשלמות וכמו שהבאתי לעיל בשם הח״ס ומהד״ם שיק וכן כתב רביני הקדוש מגור שליט״א וכמו שאביא אי״ה להלן ודוק.

ל״א) **הנביא** אמר הרימי בכח קולך מבשרת ירושלים וכו׳ אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם עכ״ל הפסוק והך אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם אינו מובן כלל והרי זה מקרא קצד דמשמע כאלו הי׳ רוצה לומר איזה ענין שיעשה אלקיכם לערי יהודה וגם תיבת הנה מורה על

דבר חדש שנתחדש כידוע מכללי התיבות ולבסוף הפסיק הפסוק ולא אמר מידי.

ונראה בזה דבר נכון ואמת בביאור פסוק זה בעזה"י ואקדים דברי רבינו באוה"ח בפסוק ואתם חדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום הידועים שביאר עם דברי הרמב"ם בפ"ו מה' יסה"ת גבי ו' שמות שאינם נמחקים דפסק כל הנטפל לה' מלפניו מותר למחקו מלאחריו כגון "ך" של אלקיך "כם" של אלקיכם אינם נמחקים והרי הם כשאר אותיות של השם שהשם מקדשם עכ"ד הרמב"ם וזה מה שנתכוין לומר להם במאמר הדבקים בה' פירוש לפי ששם זה המיוחד שם הוי"ה ב"ה אין אות נדבקת ונסמכת לו מלאחריו אלא מלפניו כגון לה' או בה' ואותיות אלו אין בהם קדושה ומותר למוחקם וא"כ תהי' דביקות ישראל בה' בדרך זה שאין השם מקדשם לזה גמר אומר אלקיכם פירוש דבקות זה שאתם דבקים בה' אינה כדבקות כאותיות שלפניו אלא כאותיות שלאחריו שהם "כם" של אלקיכם שהם קדושים כשאר אותיות של השם וכתב עוד שם דעל כן נקט הקרא ג"כ בה' ולא אלקיכם לחוד כדי להורות דדבקות ישראל הוא בשם המיוחד עצמו עיי"ש כי דבריו נפלאים ואמתיים ודברי אלקים חיים המורם מדברי רבינו הקדוש בעל אוה"ח דשם אלקיכם מורה על דבקות ישראל בשם הקדוש שנטפל לקדושת השם ומקודש כשם עצמו, והנה ראיתי דבר נפלא בספר הקדוש צרור המור לחמיו זקנו של רבינו הב"י מרנא ר' אברהם סבע שהי' ממגורשי ספרד, בפ' מסעי שכתב דקדושת ארץ ישראל הוא תיכף אחרי הקב"ה בעצמו והיינו דקודם הוא הקב"ה ואחריו תיכף בא ארץ ישראל וזה שאמר הכתוב גבי כלב בן יפונה עקב שמילא אחרי היינו אחרי ממש שארץ ישראל הוא אחר שי"ת עיי"ש נמצא דארץ ישראל הוא נטפל מאחוריו של השם א"כ נתקדש כמו אותיות השם בעצמו וכמו "כם" מאלקיכם ועפי"ז מובן שפיר כוונת דברי הנביא במאמרו שאמר "אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם" דהיינו דזאת יאמרו ויודיעו לערי יהודה דהם ממש השם של אלקיכם דכמו דאותיות הנטפלים לאחורי השם המה כאותיות השם בעצמו ונתקדשו בקדושת השם כמו כן הוא בערי יהודה דנטפלים אל השם מאחוריו א"כ הן המה "אלקיכם" ממש וזאת החידוש השמיענו חנביא במאמרו הנ"ל ועל זה החידוש מורה תיבת "הנה" שהשתמש בו כאן ואין כאן מקרא קצר כלל דזה גופא בא להשמיענו דערי יהודה המה "אלקיכם" והפירוש הוא ב"ה נפלא ואמת וברוך השם שהאיר עיני בזה ודוק.

ומה

אם הבנים שמחה

ומה שאמר הנביא ערי יהודה ולא ארץ ישראל סתם נראה ברור דעיקר חביבת ארץ ישראל הוא כדי שישכנו עליה ישראל וישבו בה כדאמרו במדרש תנחומא בפ׳ ראה חביבה א״י שבחר בה הקב״ה את מוצא כשברא הקב״ה את העולם חלק הארצות לשרי האו״ה ובחר בא״י ובחר לחלקו ישראל שנאמר כי חלק ה׳ עמו יעקב חבל נחלתו אמר הקב״ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבחרתי לחלקי וע״י״ש במדרש דמזה הטעם עיכב הקב״ה את ישראל במדבר ארבעים שנה מפני האומות כששמעו שישראל יכנסו לא״י חרבו ושממו את הכל והקב״ה רצה שיבואו ישראל לארץ כשהיא בבנינה ועל מכונה בבתים ושדות ואילנות וגנות ואחר שחזרו והתקינו את הכל אמר הקב״ה למשה שיכניסם ע״י״ש הרי דכל חביבת א״י להקב״ה הוא בשראוי לישיבה לישראל אבל לא כשהוא שממה מבלי יכולת לישב בה נמצא כשהוא שממה בלי בנין אינה ראויה להיות נטפל להקב״ה ואז באינה ראוי להיות נטפל אין השם מקדש וכמו שפסק הטו״ז בי״ד סי׳ רע״ו כשכתב אותיות דאין להם משמעות להשם אין השם מקדשם ע״י״ש כמו כן בא״י כשהוא שממה מבלי יושב אינו ראוי להיות נטפל להקב״ה וא״כ לא נתקדש בקדושת אלקיכם ע״כ אמר הנביא אמרי לערי יהודה דייקא ״לערי״ יהודה היינו ערים בנויים שהם ראויים לישיבה וכמו שמצינו גבי בני גד ובני דאובן שאמרו נבנה ערים לטפנו הרי דשם ערים מורה כשהם דאויין לישיבה ואז המה ראוים להיות נטפל להקב״ח ואז באמת השם מקדש בקדושת השם וע״כ אמר הנביא אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם כשהם ערים בנויים דאוי לישיבה אז המה בקדושת אלקיכם ודוק.

ובדברינו הנ״ל יובנו ג״כ דברי המדרש רבה בפ׳ קדושים ר״י ב״ר סימון פתח אחרי ה׳ אלקיכם תלכו וכי אפשר לבשר ודם להלוך אחר הקב״ה וכו׳ אלא מתחלת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב״ה אלא במטע תחלה הה״ד ויטע ה׳ אלקים בגן עדן אף אתם כשנכנסים לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחלה הה״ד כי תבואו אל הארץ ונטעתם ע״כ המדרש ואם כי דברי המדרש מובנים גם בפשיטות דהכונה באחרי ה׳ תלכו להדמות אליו יתברך במעשים דכמו שהוא התעסק תחלה בנטיעה ובמטע כמו כן בבואנו לארץ יהי׳ תחלת מעשינו להתעסק בנטיעת הארץ אבל עם דברינו שלמעלה יש להעמיס עוד כונה נאותה בדבריהם ז״ל ובפסוק אחרי ה׳ תלכו דדרשו חז״ל פסוק זה על ביאת הארץ ונטיעתה כי למדו זאת מפסוק גופא כי כבר הבאתי מהמקובל צדור המור שארץ

ישראל

ישראל הוא תיכף אחד שי"ת בעצמו א"כ זהו המכוון בפסוק הנ"ל אחדי ה' אלקיכם תלכו היינו שילכו לארץ ישראל שהוא אחרי ה' ויבנו אותה שיהי' ראוי להתקדש בקדושת אלקיכם וזה יהי' ע"י שתיכף בבואכם לשם תתעסקו במטע תחלה לבנותה ולשכללה שתהי' ראוי לישוב להושיב את בני ישראל בתוכה ואז תהי' ראוי להיות נטפל לקדושת השם ולהיות בבחינת אלקיכם והדבדים מתוקים כדבש ומאירים כאור הבהיר בס"ד.

היוצא מדברינו הנ"ל שבשעה שאיש הישראלי בא לארצינו הקדושה ועובד את אדמתה הקודש במטע אילנות וצמחות ובבנין בתים וכדומה מן הדברים הנחוצים לישוב הארץ נתקדש הארץ על ידו בקדושת השם הקדוש ואפילו לא נתכוין לזה כלל וכדפסק השו"ע ביו"ד סי' רע"ו דכל שם אפילו נכתב שלא בכונה אסור למחוק עי"ש וכן נקטו להלכה כל גדולי האהרונים בתשובותיהם כמו כן הוא ברור בקדושת ארץ ישראל דג"כ נטפל לאחורי שי"ת ונתקדש בקדושת השם וכנ"ל וכל זה נעשה ממילא אפילו בלי שום כונה וכל הבונה אותה מקיים בזה הפסוק אחדי ה' אלקיכם תלכו ובו תדבקון כמשמעה וכמדרשה הנ"ל וכל זה ברור ואמת לאמיתה של תורה בעה"י.

ונראה דכל זה מרומז בתהלים ק"א בפסוק אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו ויראו גוים שם ה' וכל מלכי הארץ את כבודך. והמהרש"א בתענית ביאר פסוק זה דע"י דחומדין ומתאוין את אבניה ועפרה מקרבין את מועד דגאולה והכונה דבונין אותה ומישבין אותה ועל זה מסיים הקרא ויראו גוים את "שם" ה' היינו דע"י הבנין נתקדש הארץ בקדושת השם בשם ה' וכל מלכי הארץ יראו את כבוד ה' עליה והכל הוא בשביל דנתקדשה הארץ בקדושת השם אכי"ר.

ל"ב) **וכדי** ליתן איזה ההשגה מגודל החיוב והמצוה שיש לנו בעבודת האדמה של אדמת ארצינו הקדושה שהוא עולה על הכל כמעט אעתיק פה לשון רבינו איש אלקים מרן החס"ס דשמעתותיו ופסקיו מבדרין בכל יומא בבי מדרשא בכל הפוצות הארץ וזה לשונו בחידושיו לסוכה דף ל"ו על הגמרא אמר מר אחרוג כושי פסול והתניא כושי כשר דומה לכושי פסול אמר אביי כי תנן נמי מתניתין דומה לכושי תנן רבא אמר לא קשיא הא לן והא להו עי"ש פרש"י וכתב החס"ס בזה"ל דומה לכושי תנן שמעתי ממו"ר הפלא"ה זצ"ל בהא דפליגי רשב"י ור' ישמעאל בברכות (דשב"י ס"ל דאם אדם חורש בשעת הרישה וזורע בשעת זריעה

תורה מה תהא עליה אלא ילמוד תורה ומלאכתו נעשית ע״י אחרים ר׳ ישמעאל ס״ל הנהג בהם מנהג דרך ארץ כדכתיב ואספת את דגנך וכו׳ דבשעת חרישה יחרוש וכן באינך ובשעה שהוא פונה ממלאכתו ילמוד תורה ואמרו שם דהרבה עשו כרשב״י ולא עלתה בידם ואלו שעשו כר׳ ישמעאל עלתה בידם) ומסקי הרבה עשו כרשב״י ולא עלתה בידם אמר הוא ז״ל דהכונה שעשו כרשב״י ולא רשב״י ממש (ר״ל זיא האבען נור נאכגעמאכט רשב״י אבער זיא ווארען ניכט בייא דיא בחינה פאן רשב״י ממש) דודאי מי שכוונתו לשם ה׳ הבוחן מחשבותיו ויודע עשתנותיו בודאי יעלה בידם אלא הם עשו כרשב״י נדמו לו ולא בעצם תכונותיו על כן לא עלתה בידם ואמר היינו דאמרו הכא אתרוג הכושי היינו הצדיק המשונה במעשיו ככושי המשונה בעורו הוא כשר אך דומה לכושי שרוצה לדמות עצמו לרשב״י זה פסול כי לא עלתה בידו ע״כ דברי הרב ודפח״ח מכאן ואילך תוספות דברי תלמידו הפעיט כמוני נלע״ד ר׳ ישמעאל נמי לא אמר מקרא ואספת דגנך אלא בארץ ישראל ורוב ישראל שרויין שהעבודה בקרקע גופא מצוה משום ישוב א״י ולהוציא פירותיה הקדושים ועל זה צותה התורה ואספת דגנך ובועז זורה גורן השעורים הלילה משום מצוה

וכאלו תאמר לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה הכא נמי לא יאמר לא אאסוף דגני מפני עסק התורה ואפשר אפילו שאר אומניות שיש בהם יישוב העולם הכל בכלל מצוה אבל כשאנו מפוזרים בעוה״ר בין אומות העולם וכל שמרבה העולם יישוב מוסיף בעבודת ה׳ חורבן (עיין בתשובותיו חיו״ד סי׳ קל״ח ושל״ה סוף ה׳ סוכה בזה) מודה ר׳ ישמעאל לרשב״י (דלא יעסוק ביישוב העולם רק בתורה) וע״ז אנו סומכין על ר׳ נהוראי בסוף קידושין מניח אני כל אומניות שבעולם ואינו מלמד בני אלא תורה היינו בחוץ לארץ וכנ״ל והיינו דמחדש רבא באתרוג הכושי אפילו אינו נדמה אלא כושי ממש שהוא צדיק גמור כרשב״י וחבריו האמתיים מ״מ הא לן והא להו היינו לבני בבל שהוא בחוץ לארץ כשר לעשות כרשב״י שלא לעסוק ביישוב הארץ רק ללמוד ת״ת ולבני ארץ ישראל פסול דבעי יישוב א״י ע״י ישראל עכ״ד הקדושים והדברים מבהיל כל רעיון עד כמה הוקיר רבינו מלאכת יישוב הארץ עד דקפסיק ותני דבא״י אסור לעשות כר׳ נהוראי וכרשב״י וחבריו ללמוד רק תורה ולנטוש את הארץ דק החיוב לעשות כר׳ ישמעאל לעסוק בישוב הארץ מפני שזה גופא מצוה והמשיל זה כאלו תאמר לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה

ה״נ לא יאמר לא אאסוף דגני מפני עסק התורה וכן בשאר אומניות שיש בהם ישוב העולם הכלל בכלל מצוה זו שכה פסק ראש הפוסקים מגדולי פוסקים האחרונים כרבינו החתם סופר שנתקבלו פסקיו כמשה מפי הגבורה ומאן ספין ומאן יהיר ומאן רקיע לזלזל בדבר שרבינו החס הגביה ערכו כל כך למעלה ראש עד שהשוה עבודת האדמה באי למ״ע דתפילין שאדם הישראלי מניח בכל יום ובלא מ״ע דתפילין אינו בר ישראל כלל והוא מן היורדין ואינם עולים כמבואר בר״ה על כן בושה וכלימה יכסה פניהם של אלו המזלזלים במ״ע דישוב הארץ בטעמים בדוים ודחוים ודבריהם בטלים ומבוטלים נגד דברי רבינו החס זיל ולית צריך לאשגיח בהן כלל וכלל לא ודוק.

ל״ג **במדבר** פ׳ קדושים ר״י ב״ר סימון פתח אחרי ה׳ אלקיכם תלכו ובו תדבקון וכי אפשר לבשר ודם להלוך אחר הקב״ה וכו׳ אלא מתחלת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב״ה אלא במטע תחלה ההי״ד ויטע אלקים גן בעדן אף אתם כשנכנסים לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחלה ההי״ד כי תבואו אל הארץ ונטעתם מי שת בטוחות חכמה מהו בטוחות בטויא (פירוש במ״כ בטויא מין עוף) או מי נתן לשכוי בינה (איוב ל״ח) הדא תרנגולתא א״ר לוי בערביא קורין לתרנגולתא שכוי הדא תרנגולתא כד אפרוחיה דקיקין היא מכנשא להון ויהבת להון תחת אגפיא ומשחנא להון ומעדרא קדמיהון וכד אינון רבייה חד מנהון רעי למקרב לותיה והיא נקרא ליה בגו ריפיה ואמר ליה זיל עדור בקילתך (ופירש במ״כ כשאפרוחים דקים וקטנים היא מאספת אותם ונותנת אותם תחת כנפיה ומחממת אותם והיא עודרת ומנקרת לפניהם באשפה וכשהן גדולים אחד מהם שרוצה לקרב אליה והיא מנקרת בחוטמה בתוך ראשו ואומרת לו לך ועדור באשפך) כך כשהיו ישראל במדבר מ׳ שנה הי׳ המן יורד והבאר עולה להן והשליו מצוי להן וענני כבוד מיפות אותן ועמוד הענן מסיע לפניהם כיון שנכנסו יש אל לארץ אמר להם משה כל אחד ואחד מכם יטעון מכושיה ויפוק וינציב לי נציבין ההי״ד כי תבואו אל הארץ ונטעתם עכ״ל המדרש (ופירש במ״כ יטעון מכושיה ישא על כתפו מרה חצובה שחופרין בו לנטוע נטיעות ויפוק וינציב יצא ויציב ויטע לו נטיעות) הרי דמשה רבינו צוה לישראל בעת שיבאו לארץ יהי׳ תחלת מעשיהם להתעסק במטעות וכל אחד ואחד ישא על כתפו מרא חצובה לחפוד ולנטוע עיין רש״י פ׳ עקב בפסוק על כן לא יהי׳ ללוי חלק ונחלה עם אחיו ה׳ הוא נחלתו ופרש״י לפי שהובדלו לעבודת מזבח ואינן פנויין

לחרוש

לחרוש ולזרוע ופירש בשפתי חכמים דכוונת רש"י לא מצד דעבודת האדמה נמבזה היא למשרתי עליון אך כיון דאין להם פנאי לעסוק בזה עי"ש, ובתנחומא שם בקדושים איתא כי תבאו אל הארץ ונטעתם אמר להם הקב"ה לישראל אעפ"י שתמצאו אותה מלאה כל טוב לא תאמרו נשב ולא נטע אלא הוו זהירין בנטיעות שנאמר ונטעתם כל עץ מאכל כשם שנכנסתם ומצאתם נטועות שנטעו אחרים אף אתם היו נוטעים לבניכם שלא יאמר אדם אני זקן כמה שנים אני חי מה אני עומד ומתיגע לאחרים וכו' לפיכך לא יבטל אדם מן הנטיעות אלא כשם שמצא עוד יוסיף ויטע אפילו יהי' זקן אמר הקב"ה לישראל למדו ממני כביכול לנטיעה אני צריך שנאמר ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם עכ"ל ובמד"ר בראשית פרשה ס"ד אמרו בפסוק אל תרד מצרימה שכון בארץ עשה שכינה בארץ ישראל הוי נוטע הוי זורע הוי נציב (ופירש במתנות כהונה נציב אילנות בהרכבה או עקרן במקום זה ושתלן במקום אחר) וכן איתא בתנחומא פ' ראה על פסוק שאמר דוד בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ וראה אמונה שכן ארץ עשה שכינה של ארץ הוי זורע הוי נוטע וראה אמונה ראה אמונתן של אבות עוד דרשו ברבה ובתנחומא שכן ארץ שכון השכינה בארץ ופירשו המפורשים היינו שאם יהי' הזריעה והנטיעה בדרך האמונה וברוח התורה אז ממילא תשרה השכינה בארץ וזה נמי כונת המדרש רבה שם בפסוק הזה כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל הה"ד עץ חיים היא למחזיקים בה רב הונא בשם ר' בנימין בן לוי אמר משל למלך שאמר לבנו צא לפרקמטיא אמר לו אבא מתיירא אני בדרך מהלסטים ובים מפני אפורטין מה עשה אביו נטל מקל וחקקו ונתן בו קמיע ונתנה לבנו ואמר לו יהא המקל הזה בידך ואי אתה מתיירא משום בריה אף כך אמר הקב"ה למשה אמור לישראל בני עסקו בתורה ואין אתם מתיראין משום אומה אילו נאמר עץ חיים היא לעמלים בה לא היתה תקומה לשונאי ישראל אלא למחזיקים בה אילו נאמר אשר לא ילמד לא היתה תקומה לשונאי ישראל אלא אשר לא יקום את דברי התורה הזאת לכך נאמר עץ חיים היא למחזיקים בה שאלו נאמר ארור אשר לא ילמד לא הותה תקומה אלא אשר לא יקום כי בצל החכמה בצל הכסף ר"ה ור' ירמי' אמרו בשם ר' חייא בר אבא עתיד הקב"ה לעשות צל וחופות לבעלי המצוה (היינו לבעלי כסף שמחזיקים את התורה במעותיהם) אצל בני תורה בגן עדן ואית ליה ג' קריין כי בצל החכמה בצל הכסף אשרי אנוש יעשה זאת עץ חיים היא למחזיקים בה שמעון

אחי עזריא אמר משמו והלא שמעון הי׳ גדול מעזריה (ולמה אמר משמו של עזריא) אלא ע״י שעזריא הי׳ עוסק בפרקמטיא ונותן בפיו של שמעון לפיכך נקרא הלכה על שמו ודכוותה ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך וישכר באהליך והלא יששכר גדול הי׳ מזבולון אלא ע״י שהי׳ זבולון מפרש מיישוב ועוסק בפרקמטיא ובא ונותן לתוך פיו של יששכר נותן לו שכר בעמלו לפיכך יקרא הפסוק על שמו שנאמר שמח זבולון בצאתך וישכר באהליך אמר ר׳ תנחומא כל מי שיוצא לדרך ואינו מכוון לבו למלחמה סוף הוא נופל במלחמה אבל שבטו של זבולון בין מתכוין בין שאינו מתכוין יוצאין למלחמה ונוצחין ה״ד ומזבולון יוצא צבא עורכי מלחמה ולעדור בלא לב ולב (דברי הימים י״א) מהו בלא לב ולב אלא בין מתכוין בין שאינו מתכוין הם יוצאים ומנצחין ע״כ המדרש ולכאורה יש סתירה בדרשות הללו בפסוק זה של כי תבואו אל הארץ דתחלה דרשו דמשה אמר לישראל דמשנכנסין לא״י יהיו עוסקין בנטיעות ובחפירת קרקע ובמטע אילנות ואח״כ דרשו שיהיו עוסקין בתורה ועל כרחך צדיך לומר דכוונתם הי׳ דבאמת תרווייהו צדיך להיות בארץ צריך להיות בני ישיבה שיהיו עוסקים בתורה וגם עובדי אדמה ויחזקו אלו את אלו וע״כ דרשו ואמרו אילו הי׳ אומר עץ חיים היא לעמלים בה או ארור אשר לא ילמד וכו׳ אלא אמר למחזיקים בה או אשר לא יקום היינו חלק מהם שילמדו וחלק מהם שיתעסקו בנטיעה ובמלאכת אדמה והכל יהי׳ נעשה ברוח התורה ואז יצליחו במלאכתם ובמלחמותיהם כזבולון וכיששכר ודומה לזה אמרו בסנהדרין דף מ״ט אלמלא הי׳ דוד יושב בישיבה לא הי׳ יואב בן צרויה מנצח במלחמה ואלמלא לא הי׳ יואב בן צרויה עושה מלחמה לא הי׳ יכול דוד להיות יושב בישיבה וכן כאן אלמלא לא יהיו בני יושבי ישיבה לא יהיו אלו מצליחים בעבודת האדמה ואלמלא עובדי האדמה לא היו יכולין לישב בישיבה רק אלו ישלימו את אלו ואז יצליחו כולן במלאכתם וכן מצינו בדוד שאמר חצים ילכו במלחמה וחצים ישבו על הכלים ומפורש במדרש דבישר להם לישראל דלא יהיו כולם בעלי תריסין (הייגו ת״ח) אלא חצים ישבו על התורה ועל העבודה וחצים יהיו עמא דבר (עיין אהבת יונתן פ׳ תרומה) והא לך לשון הרמב״ם בהקדמתו לזרעים וז״ל והסבה השנית במציאות מי שאין בו חכמה מפני שאנשי החכמה הם מועטים מאד וזה הדבר נתחייב בדרך ההכמה האלקית ואין לומר מדוע הי׳ כך כמו שאין לשאול למה היו הגלגלים תשעה וכוכבי לכת שבעה והיסודות ארבע ועל כן נבראו ההמון לעשות חברה לחכמים

שלא

שלא ישאדו שוממים ואולי תחשוב שזאת התועלת קטנה אבל היא צריכה וראוי יותר שהרי הקב"ה העמיד הרשעים בארץ ישראל כדי לעשות להם חברה ולהסיר שממות נפשות החסידים וזה הענין פירשו חכמים ואמרו מה זה כל האדם כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה פירוש להסיר עצבונו ושממון יחידתו עכ"ל הקדוש הצריך לענינינו הרי לך דברי אדונינו הרמב"ם דלאלו אנשי החכמה המעטים מוכרח החברה של ההמון הרבים המעסקים בישוב הארץ ואי אפשר לאלו בלא אלו ועל כן תיכף מתחלה צריך לתקן את ישוב הארץ באופן זה לדאוג שיהי' האפשרות לאלו המוכשרים להצליח בלימוד התורה להיותם יושבים באוהל תורה ולחנכם ולגדלם לת"ח בעלי תריסין ולההמון בעסק ישוב הארץ אבל גם זה יהי' ברוח התורה ואז יפריחו ויצליחו במעשה ידיהם וכן הי' בימי עזרא עיין מלבי"ם עזרא בפסוק הוא עזרא עלה מבבל והוא סופר מהיר בתורת משה אשר נ ן ה' אלקי ישראל ויתן לו המלך כיד ה' אלקים עליו כל בקשתו וכתב המלבי"ם כי שמעון הצדיק שהי' משיירי כנה"ג אמר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח ובימי הכנה"ג נתבצרו שלשה עמודים אלה ע"י ג' אנשים מסוימים ע"י זרובבל ויהושע כה"ג נבנה המקדש ונתבצרה עמוד העבודה ואחריו יצא עזרא לכונן עמוד התורה ואחריו נחמיה שבנה חומות העיר ועסק במדיניות לבצר עמוד גמ"ח וז"ש הכתוב שהוא עלה מצד שהוא סופר מהיר בתורת ה' ועלה לכונן עמוד התורה וזאת בקש מן המלך ונתן לו ומצד זה היתה יד אלקים טובה עליו בהשגחתו הפרטית שלא תשתכח הורה מישראל עי"ש, וכמו כן עלינו לעשות להעמיד אנשים מסוימים לכונן עמוד התורה ועבודה (כי בעוה"ר עדיין לא זכינו לבנין ביהמ"ק ויה"ד שנזכה לזה בב"א) ולהעמיד בשלובי זרוע אנשים על התעסקות של ישוב הארץ ואז תהי' ארצינו ארץ חפץ וחפץ ה' יצליח בידנו שיהי' בנין עדי עד וישתלשל מזה גאולה שלמה ולביאת בן דוד בב"א עיין סוכה פ"ה משנה ד' דתנן התם ואמרו אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל ההיכל ופניהם קדמה והמה משתחוים קדמה לשמש ואנו לק"י עינינו ר"י אומר היו שונין ואומרים אנו לק"י ולק"י עינינו עכ"ל המשנה והיא פלא מה להן לגנות את אבותיהם אך ראיתי בהון עשיר שם שפידש להוציא מלב הרואין בשמחה זו שלא יהיו אומרין אחרית שמחה תוגה והא ראי' כי בית ראשון נחרב וזה אומרת אבותינו וכו' ובשביל זה נחרב אבל אנו לק"י עינינו ובזה יהי' קיום למעשה ידינו עכ"ד המקובל בהון עשיר הנ"ל עי"ש, וכן אנו אם נתקן

את

את מעשינו באופן הנ״ל אז אין להתיירא שאחרית שמחה יהי׳ ח״ו תוגה כי אנו לק״י עינינו לעשות הכל ברוח התורה ואז ממילא ויהי נועם אדוני אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו וכפידוש המקובל איש אלקי מהר״מ גבאי בסוף ספרו עבודת הקודש בפסוק הזה שאם אנחנו נתחיל במעשה ידינו אף שאנחנו לא נוכל לעשות בשלמות אבל יחול על מעשה ידינו נעימות האלקי והוא ישלים את מעשינו שיהי׳ בשלמות גמור וממילא יהי׳ לה קיום ואחרית טובה.

מה שעוררתי לעיל על רבותינו בעלי המדרש שדרשו על פסוק כי תבאו אל הארץ שני דרשות חלוקות תחלה שיהיו עוסקין במטע הארץ ובחפירת קרקע ואח״כ שיהיו עוסקין בתורה וביארתי לעיל ששניהם אמת ובאופן שאמרתי כעת ראיתי לרבינו האור החיים הקדוש שם בפסוק הנ״ל שכתב בזה״ל וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל ג׳ מצות נאמרו כאן א׳ ביאת הארץ ע״ד אומרו הכל מעלין לא״י, ב׳ לנטוע כל עץ מאכל לשבח הארץ, ג׳ לנהוג שני ערלה עוד ירמוז באומרו וכי תבואו אל הארץ (ר״ל בה״א הידוע) שלא תהי׳ הכוונה לתיאבון כמורגשות אלא תהי׳ כוונת הביאה אל הארץ הידוע לחיבוב ולחשק הארץ הקדושה אשר בחר ה׳ בה הר ה׳ שמה ואמר כי אין כוונת דיבור זה להחליט המניעה מהשתדל בישוב הארץ אלא ונטעתם וגו׳ הא למדת שמה שהתנה במאמר אל הארץ הוא בחינת תכלית המחשבה שתהי׳ למעלת הארץ במושכלות לא להנאת הגוף (כוונתו בזה מבואר דבאמת עיקר המצוה הוא בהשתדלות ישוב הארץ בנטיעות ובבנין ועל זה בא הלשון ונטעתם שאמר הכתוב בלשון מוחלט היינו מ״מ שזה עיקר המצוה רק צריך לדאות שלא יכוין להנאת הגוף לבד רק למעלת הארץ הקדושה במושכלות ובממילא מי שאינו בר השגה זו בודאי לא יעזוב מלעסוק במצות ישוב הארץ אף בדרך פשטות לחוד כשאר מצות התורה שאדם הפשוט עושה בפשטות והתיקונים נעשים מאליה כידוע) ואולי ירמוז באומרו עץ מאכל על בני תורה שגם הם נקראו נטעים כמו שאמר ר׳ יוסי ה׳ בעילות בעלתי וה׳ נטיעות נטעתי ונקראים ג״כ עץ וכמו שדרשו בזהר בפסוק לא תשחית את עצה שמדבר באדם בן תורה ויצו ה׳ שתהא עיקר הכנסת הארץ לנטוע בה עץ מאכל שהם בני תורה כי אוירא דא״י מחכים ומטהר הנפש ע״ש שהאריך בזה הרי שדבינו בעל האור החיים הקדוש דרש מעצמו פסוק זה על שני ענינים הנ״ל א׳ על עסק הנטיעה, ב׳ על לימוד התורה וחידוש שלא נסתייע לזה מרבותינו בעלי המדרש שגם הם דרשו מקרא

זה

זה על שני דברים הנ"ל ובאמת תדוייהו איתנייהו וכמו שביארתי לעיל שצריך להעמיד אנשים על זה ועל זה ועיין ג"כ לדבינו הח"ס באו"ח סי' ד"ה שעודד ג"כ להחזיק ישיבה בא"י ודוק.

ל"ד) **בא** לידי קונטרס „אוסף מכתבים" לדבינו מגור שליט"א ומצאתי כתוב בו בזה"ל וכן הוא באמת דעתי אשר מצות ישוב ארץ ישראל שנצטוינו בתורתינו הקדושה איננה דבר תלוי בזמן מן הזמנים רק בהיכולת והאפשרות ולכן גם עתה צריכים להשתמש בהאפשרות של עכשיו ולעבוד בכל עוז **כי בריבוי העולים החרדים לארץ ישראל תתגדל השפעתם שמה וזה יגרום שמירת קדושת הארץ** עכ"ד וכן הכפיל עוד הדברים שם וכתב בזה"ל: **ועי"ז תגדל השפעת היהדות החרדית וישוב ארה"ק יוסד ברוח התורה הקדושה הכתובה והמסורא** עכ"ל הקדוש. הא לך דעת דבינו איש אלקים מגור שליט"א שמצות בנין וישוב ארצנו הקדושה איננו קשור בשום זמן רק בהאפשרות והיכולת לבד (ובטח כוונתו הי' בזה לשלול דעת המגילת אסתר שהבאתי לעיל שתלה מצוה זו בזמן ביאת המשיח ולא בזמן הגלות וכן מצאתי ביוסף דעת לדבינו הגאון ר' יוסף שאול סי' שע"ב שהשיג ג"כ על המג"א בזה והוכיח מכמה מקומות כהרמב"ן דמצוה זו אינו תלוי בזמן רק בהאפשרות וכה סיים דבריו וע"כ ברור כהרמב"ן וה' יזכנו לקיים המצוה הלז עכ"ל וכן דעת החרדים בפ"א ממ"ע התלויות בא"י שכ' בזה"ל מצות עשה מה"ת לדור בא"י שנאמר וירשת וישבת בה ואמרו חז"ל שמצוה זו שקולה כנגד כל מצות התורה והוא מתרי"ג מצות לרמב"ן ולרשב"ץ עכ"ל וכן פסק המהר"ם שיק חיו"ד סי' רכ"ה וכן כ' במהרש"ם ח"א סי' ת"י והביא בשם תשו' מהר"ם סי' קצ"ט דאין חילוק בין זמן הזה לזמן הבית דהשתא נמי איכא מצוה ועיין בסה"ק אזור אלי' להקדוש בעל שבט מוסר דאפילו בחורבנה איכא מצוה זו וישיבת א"י וכן כ' בסה"ק אספקלריא המאירה בפ' ויצא מובא בניצוצי אורות בזהר פ' ויצא מכאן משמע דאפילו בחורבנה אסור לצאת מא"י לחו"ל שהרי בזמן יעקב לא הי' מקדש עיי"ש וכבר כתבתי לעיל דגם להרמב"ם הוא מן התורה הישיבה בארץ ומה דלא חשבה בתרי"ג משום דהיא כוללת כל התורה על כן לא בא במספר מנין המצות וכעת מצאתי לדבינו האוה"ח הקדוש בסוף פ' נצבים שכתב בזה"ל כי ישיבת הארץ היא מצות כוללת כל התורה עיי"ש ודוק). והחיוב לכל בר ישראל להשתמש בכל האפשרות שיזדמן לו בכל עת ובכל שעה בכל כח ועוז וגם דעתו כי בריבוי העולים החרדים לא"י תתגדל השפעתם שמה

ויתגדל

ויתגדל היהדות והישוב ייסד ברוח התורה הכתובה והמסורה וזה יגרום קדושת הארץ נראה לי ראי׳ ברורה לדברי רבינו שליט״א דבמקום דנתדבו אנשים יראי ה׳ הם משפיעים על הסביבה מבלי משים שום פעולה לזה כי השפעתם בא ממילא ומעצמה על אחרים מדברי רבינו הרמב״ן בפ׳ לך שהקשה למה גבי אברהם ויצחק מצינו שבכל מקום שהלכו המה קראו בחוצות בשם ה׳ כדכתיב ויקרא שם בשם ה׳ וגבי יעקב לא מצינו שעשה כן ותירץ דאברהם ויצחק היו אנשים מעטים וכת קטנה ולא הי׳ ניכרת להסביבה עבודתם שעבדו שי״ת ע״כ הי׳ נחוץ להם לקרוא בקול גדול משא״כ גבי יעקב דהי׳ לו י״ב בנים נשואות ולהם בנים כבר היו כתה גדולה ורב עם לא הי׳ צורך לו לקרוא בחוצות כי כבר היו ניכרים במעשיהם לדור להמשיך את לב רבים לאבינו שבשמים עכ״ד הא לך בפירוש דברי רבינו מגור דבריבוי החרדים בא ההשפעה על אחרים מעצמה בדברי רבינו הרמב״ן וחידוש שלא זכר להביא סיוע לדבריו מרמב״ן הנ״ל עכ״פ צדק מאד בזה הרבי מגור דהעיקר לראות שרבים מהחרדים יעלו לא״י ואז יתגדל הקדושה בארץ בעזר השי״ת.

ל״ה) **בימי** הקיץ דשנת תש״ג שהייתי איזה שבועות בעיר בעקעשטשאבא עם ב״ב שם מצאתי את ידי״נ מנוער הרב הגאון מו״ה נתן צבי בריסק שליט״א אבדק״ק נאדיסאלאנטא (חתן הגאון בעל בית נפתלי שהי׳ בנו של הגאון בעל קול אדי׳ ז״ל) והראה לי בסה״ק אך פרי תבואה לרבינו הקדוש מליסקא זצ״ל בפ׳ ויחי דכתב בשם הנח״ק דארץ ישראל הוא עולה במספר „תת־לב״ והיינו אם כל ישראל יתנו לב לדור בא״י יבא משיח צדקנו וכ״ל ואביא ראי׳ לדברי רבותינו הקדושים הללו שכתבו דבנתינת הלב לשוב לא״י תלוי גאולתינו ממה שהבאתי לעיל בפרק ב׳ מהגמרא דפרק גיד הנשה ומרש״י על התורה דאמרו חז״ל איהו לא יהב דעתיה למיהדר מן השמים יעכבוהו בתמי׳ וכבר כתבו חז״ל דמאורע דיעקב הנ״ל הוא סימן לגאולתנו האחרון הזה אשר אנו מצפין עליה בכל יום ומעת שיהב דעתיה למיהדר וגם הדר אירע לו נס וכמו כן גם לנו רק בנתינת הלב לדור בא״י וגם למיהדר לא״י תלוי גאולתינו ואז יארע לנו נסים כמו אצל יעקב אבינו ע״ה ובזה יבואר פסוק ביחזקאל (סי׳ ז׳ ב׳) ואתה בן אדם כה אמר ה׳ לאדמת ישראל קץ בא קץ על ארבע כנפות הארץ עתה הקץ אליך וכ״ל והפשט בזה הפסוק מבואר מעצמו עפ״י הנ״ל כשישתדלו ישראל לעשות קץ לאדמת ישראל לפדות אותה מידי טמאים וכמו שהבאתי לעיל משו״ת הריב״ש סי׳ ק״א ובשם הרמב״ן

הרמב"ן בפסוק גאולה תתנו לארץ היינו שיתנו לב לשוב עליה ולפדות אותה אז יבא הקץ לישראל על ארבע כנפות הארץ וממילא עתה לפי"ז הקץ אליך היינו שהוא בידיך ובכל עת שתתן לבך לזה אז תשיג אותה וגם מן השמים יסייעו בידך אך העיקר תלוי בנתינת הלב מישראל לזה והדבר מבואר כחומר.

עוד אמר לי ידי"נ הרב הנ"ל בשם אביו הגאון הצדיק מו"ה יהושע שהי' אבדק"ק טיסאדאדא זצ"ל (ואני בילדותי הכרתי אותו צדיק והיה מפורסם בעולם לצדיק נפלא בעל מע"ט ורבים נהרו אליו לדרוש את אלקים בבקשות) שהי' תלמיד מרן הקדוש מליסקא ששמע מפי קדשו ששלח מעות לא"י לקנות בעדו נחלת שדה שאמר שכל אחד מישראל צריך ומחויב להשתדל שארצינו הקדושה יתיישב עם זרע ישראל וגם יהי' בנוי בבתים ונזרע בשדות וכרמים עכ"ד. ולי הפעוט נראה להוסיף לזה מדברי רש"י בישעי' סי' נ"ט בפסוק ובא לציון גואל שכ' בזה"ל כל זמן שציון חרבה עדיין לא בא הגואל עכ"ל ע"כ החיוב לנו לבנות את ארצינו כדי לקרב בזה את גאולתינו וכמו שהבאתי לעיל בשם הקדוש המקובל בעל הון עשיר דבבנין הארץ תלוי גאולתינו וכעת אנו רואין שהוא גם רש"י מפורשת.

ל"ו) הנה בירושלמי סוף פרק הי' קורא מכנה את ארץ ישראל בשם אם של ישראל וכן הוא בירושלמי סוף כתובות ומר"ק פרק ג' ה"א הניח חק אמו (א"י) וחיבק חק נכריה (חו"ל) ואדצות הגולה בשם איחת אבוה שקורין "שטיעף מאמע" ונראה לי לתת טעם לזה עפ"י מה שראיתי בספר אוצרות יוסף להגאון רבן של כבה"ג מרן ר' יוסף ענגיל זי"ל בשם המקובלים דארץ ישראל היא בחי' מלכות ומלכות היא בחינת אם לישראל וכאשר ביארו המקובלים הפסוק ובפשעיכם שלחה אמכם" דקאי על השכינה כאשר אמרו חז"ל במגילה דף כ"ט בא וראה כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהם וכבר ידוע כי שכינה מורה על מלכות ומלכות הוא אם לישראל ע"כ אמר הכתוב ובפשעיכם שולחה אמכם עכ"ד המקובלים ועפי"ז מבואר היטב הטעם למה מכנה הירושלמי את א"י לאם של ישראל כך נראה לי והוא אמתי בטעם דירושלמי ועפ"י דברי הירושלמי הלז ביארתי המדרש בפסוק בניך ובנותיך נתונים לעם אחר אל תקרא לעם אחר אלא לאם אחר היינו דבניך ובנותיך יהיו נתונים בארצות הגולה שהוא לנו אם אחר (שקורין שטיעף מאמע) יהיו מסורות לה בלב ונפש וברוח זר שבקרבה עד שנהפכו לגמרי לאם אחר והסיחו דעתם לגמרי מארץ שהיא אמתי האמתי ועינך רואות

ואות וכלות אליהם כל היום לראות בגדולתם אשר בשבילם מסרת אותם בידי אם אחר היינו שנתת להם חינוך של אם זר וגדלת אותם ברות האם אחר וכל מגמתם הי׳ רק להיות ולעבוד את ארצות הגולה וכמאמר שלמה בשה״ש שמוני נוטרה את הכרמים ואמרו במדרש לכבוד האומות וכרמי שלי זה הקב״ה לא נטרתי אבל הסוף מזה מה הי׳ ואין לאל ידך שלא ישאר מכל טרחך שטרחת בעד השטיעף מוטטער היינו בעד ארצות הגולה לא ישאר לך מזה כלום כי את הכל יקחו ממך ותשאר בעירום ובחוסר כל כאשר בעוה״ר ראינו כל זה בעינינו את כל הנעשה עמנו בארצות אירופא על כן תדע בר ישראל שמהיום והלאה לא תבקש לך מנוח רק אצל אמך האמיתי שהיא ארץ ישראל ולא ינחמנו כעת אחר תוקף כל הצרות שעברו עלינו ואחר כל אותו הצער שציער אותנו השטיעף מאמע שלנו שהיא ארצות הגולה רק אמנו האמיתית שהיא ארץ ישראל היא תנחמנו וכמאמר הנביא (בישעי׳ ס״ו) כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם ובירושלים תנחמנו היינו שרק אצל אמנו האמיתי נור בייא אונזער ריכטיגע מאמע (שהיא א״י) וועדען ווייר טראסט פינדען וזה שאמר הנביא ובירושלים שהוא כללית א״י (כנזכר בהקדמה ראשונה בשם הזהר) תנחמנו ולא נתן עוד אומן לאמנו החורגת שהיא ארצות הגולה להשאר עוד בה וכמה ממון שקעו בה אבותינו ואבות אבותינו גם בניהם אחריהם ובנו לנו היכלות ואדמונות וכמה מיני פלטרונות וטרקלונ ה כי כל אחד חשב ואמר זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה והסיח דעתו לגמרי מאמו האמיתית שהיא א״י עיין רבינו השל״ה סוף מסכת סוכה וח״ס יו״ד סי׳ קל״ח שהתמרמרו מאד על אלו ששקעו דעתם לגמרי בחוץ לארץ ע״י שבונים להם בתים ומגדלות וכל כספם וזהבם משקעים בנכסי חוץ לארץ להגדיל ולהרחיב את גבול אם החורגית ולא זכרו להציב את גבול אלמנה גבול אמנו הצדקת הבוכית ומיללת עלינו ולא עלתה על דעתם כלל להתעסק גם עמה באיזה עסק לטובתה כי כל ישעם וכל חפצם לא הי׳ כי אם שיהי׳ להם פרנסה בכבוד ושיזכה לבנות לו בית גדול וחצר מאבני גזית למען יעמוד ימים רבים ויירשוה בניו ובני בניו אשר יולדו בארץ נכריה ויראה זרע ויאריך ימים בגלות וכה אבדנו מאות ואלפים שנים בגלות וכל כחנו וכל דמנו נתננו לאמנו החורגית ועכשיו זכינו לקבל ממנה ההכרת תודה על כל טרחנו שטרחנו בעדה לקחה מקל ולקחה אותנו הכאות אכזריות בלי רחמנות ובלי חומל ופצתה אותנו בכל גופנו מכף רגל ועד ראש אין בנו מתום ווס גרשה אותנו

כלה

כלה גרש יגרש ונטלה ממונינו מידינו והוכרחנו לצאת מביתה בעירום ובחוסר כל וכמה וכמה מאחב"י מתו במיתות משונות על ידה לאלפים ולרבבות זאת מפעלות של אמנו החורגת ועתה היש ליתן לה אומן על להבא שנחזור אליה שנית מאין לנו הבטחה אם לאחר איזה עשיריות שנים לא תעשה עמנו עוד כזאת וכזאת וכאשר באמת אנו רואין בקורות ימי חיינו שמעשים כזאת עשו עמנו בכל חלופות שנים ועד כעת לא למדנו מהעבר ממה שעברה עלינו בכל תקופות השנים שלא ליתן אומן עוד אל ארצות הגולה גלל כן אחיי! ואחיותי לא כן! ולא כן! לא נשוב עוד אל אמנו החורגת רק נקומה ונעלה אל אמנו האמיתית ולהקריב אליה כל כחותינו מעתה ועד עולם לבנות חומותיה ולתקן חורבותיה וחזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלקינו וה' הטוב יעשה עמנו אות לטובה ויראו שונאינו ויבשו.

ל"ז) **במדרש** אמרו (מובא בקול יעקב) מיום שחרב בית המקדש נגזר על הת"ח שילמדו מתוך צער מתוך דוחק ומתוך טירוף הדעת כדי שיתפללו על ביאת המשיח עכ"ל. ביאור מדרש זה נראה לי עם מה ששמעתי מפי גיסי הרב הגאון בנש"ק מו"ה משה קליין שליט"א רב בפועל צדק בק"ק גראסווארדיין יע"א שבעת שנסע הגאון ר' מאיר שפירא אנדק"ק לובלין זי"ל בארץ הגר לישא וליתן עם גדולי ומנהיגי הדור בענין ישוב ובנין הארץ שהיו מתנגדים לזה כידוע ואחר כל טענותיו והוכחותיו לא עלה בידו לפעול על לבם שיסכימו לזה והי' בשבת אצל רבי ומנהיג הדור במדינה וראה אצלו שהי' מנהגו לאכול שני פעמים דגים בסעודה השלישית קודם הדלקת נרות ואחר ההדלקה והיו קורין אותן אכילות של קודם הדלקה פינסטערע פיש ושל אחר הדלקה ליכטיגע פיש אמר לו הרב מלובלין עכשיו נודע לי למה אתם מתנגדים על העליה ובנין הארץ שכל זמן שאתם אוכלים ליכטיגע פיש אין נחוץ לכם ארץ ישראל אבל בעוה"ר רוב כלל ישראל אין אוכלין רק פינסטערע פיש ואי אתם יודעין בצערן של ישראל עכ"ד ודפח"ח. וממילא עתה אחר מה שאירע לנו פה במלוכות האירופא שכלנו אכלנו פינסטערע פיש בודאי שכלנו צריכים להסכים לזה ומה שעוד נמצא במדינה זו בארץ הגר אנשים פרטים וביחוד אצל הרבי"ם שמתנגדים לזה הוא רק משום שלא טעמו עוד טעם שטעמו רוב כלל ישראל ה' יצילם מזה וד"ל וזה המכוון במדרש הנ"ל כדי שיתפללו על ביאת המשיח ודוק.

ל"ח) **באגרא** דפרקא להגאון קדוש ישראל מרנא צבי אלימלך זצ"ל באות

באות ק"ח כ' שמעתי בשם צדיק אחד שביותר יש מעלה בישיבת ארץ ישראל כשיוצא מא"י לפי שעה ואח"כ חוזר לשוב לשבת בארץ טועם האדם בה קדושה יתירה בפעם שנית מבראשונה והיא לדעתי נלמד מאברהם אבינו שכל עיקר מדרגתו ועילויו הי' בפעם השני' ויעל אברהם ממצרים עכ"ל הק' ואני מוסיף על דברי רבינו עיין בחרדים שהביא מדרש שהקב"ה אמר לאברהם אבינו פעם ראשונה לך לך לא"י וירא אנה ויחזור ואחר שחזר לא נתן לו רשות לחזור ללכת לא"י עד חמש שנים ואותו חמש שנים הי' משתוקק לחזור ללכת והוא אמר זה הפסוק מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה הנה ארחיק נדוד אלין במדבר מוטב ללון במדבריות של א"י ולא ללון בפלטריות של חוצה לארץ וקודם בואו אל הארץ לא הי' משתוקק אבל אחר שבא שמה פעם ראשונה וראה במראה הנבואה יקר תפארת קדושת הארץ אז נכסוף נכסף וממנו נלמוד לדורות אנחנו יוצאי חלציו להיות נכספים כמוהו עכ"ל והיא ראי' מפורשת לקבלת הצדיק הנ"ל, שבפעם שני' מרגישין קדושה יתירה מבפעם ראשונה ולפי"ד הקדושים הי' אפשר ליתן טעם לפסק הרמב"ם בה' בית הבחירה לענין קדושת א"י לגבי שביעית ומעשרות דבחורבן בית ראשון בטלה הקדושה ונפטרה מן התורה ממעשרות ושביעית אבל קדושת עורא לא בטלה וגם אפילו היום שנלקח הארץ מידינו הארץ בקדושתה וחייב בשביעית ומעשרות מה"ת עי"ש ולהנ"ל א"ש דבעליה השניה נתפס הקדושה בה בגבורה יותרת מבפעם הראשונה עד דשוב לא חלף והלך ממנה לעולם אף דהקדושה לא הי' בשלמות כל כך כבראשונה דהא הי' חסר בה ה' דברים כידוע זה הי' מפני שלא הי' קיבוץ כל ישראל בתוכה כידוע אבל מה שנתפס בה נתפס בגבורה יותר גדולה מבראשונה ונראה ליתן טעם פשוט לקבלת צדיק הנ"ל דלמה טועמין בה טעם לשבח יותר בפעם שני' מפעם ראשונה דנקח דמיון באחד שהי' גמול עלי אמו תמיד המגדלתו ומטפלת עמו ולא הי' זז מלישב בחיק אמו אף רגע זה אינו יכול להוקיר את ערך גמולה עמו אבל אם נלקח מאתה באיזה סיבה ובא ליד אם חורגת על איזה זמן ויהי' טועם שם אצלה טעם של אם חורגת וירא וירגיש את הגמול שגמלתו ואת התמיכת יד כהה שלה שהכל הי' ממנה באי רצון ורק מדוחק ולפנים ולא מרצון לבה ומה גם אם הרגיש את המקל רצועה שלה אשר בא לו ממנה בהשתפכות הנפש של שנאה עליו אז בשוב בחזרה אל חיק אמו יהי' יודע ומבין להוקיר ולהעריך מהו גמול עלי אמו ובפה מלא יאמר מה שאמר

דוד המלך ע״ה אם לא שויתי ורוממתי נפשי כגמל עלי אמו כגמול עלי נפשי ומרגיש שנפש אמו קשור בנפשו ויותר ערב לו הלחם צר שמושיט לו אמו מובחי ריב שנתנה לו האם החורגת ועתה שכבר הבאתי שחו״ל הוא בחינת אם חורגת וא״י אם אמיתית בנקל להבין מדוע טועמין טעם לשבח יותר בשוב שנית לא״י משלא הלך ממנה לעולם ועיין בירושלמי סנהדר׳ פ״ב ה״ד דדרש על פסוק הנ״ל שאמר דוד אם לא שויתי וכו׳ כדין ינוקא דנחית ממעי אמיה כן הוות נפשי עלי ורצה לומר כן מרגישין בארץ ישראל דנחית ממעי אמיה דא״י הוא אמו ונחית ממעיה עיי״ש, וכמוני היום שטעמנו הטעם של אמנו החורגת בארצות הגולה במדה היותר גדולה די והותר על ידי כוס התרעלה ששמה לפנינו בימינו אלה בכל מלוכות אירופא ומצינו ושתינו את שמריה אין ספק שכל יליד ישראל יעור משינתו ויתחזק בו השאיפה והגעגועין אחרי אמו הנכונה והאמיתית שהוא ארצינו הקדושה ולא ירצה להשאר עוד פה בגולה אפילו אם יתנו לו כל חללי דעלמא ויתאמץ בכל עוז בכל נפשו ולבבו ובממונו לשוב ולחזור אל חיק אמו בעת היותר מוקדם שֶׁיִּמָּצֵא לו ויאמר לעצמו כמו שאמר אברהם אבינו בעת השתוקקותו לשוב לארץ ישראל וכמו שהזכרתי למעלה ממד״ר בראשית פרק ל״ט מוסב ללון במרבריות של א״י ולא ללון בפלטריות של חוץ לארץ ועיין מדרש משלי בפסוק טוב פת חרבה ושלוה בה א״ר זו ארץ ישראל שאפילו אוכל אדם בכל יום פת חרבה ומלח ודר בא״י מובטח לו שהוא בן עוה״ב מבית מלא זבהי ריב זה חו״ל שהיא מלא חמסים וגזלות עיי״ש.

ל״ט) והנה כעת בשעה שאני כותב דברים הללו שעודנו אנו עומדים בתוך קישוי הגלות ואנו מסובבים בפחדים ובהלות מכל צד יש לשמוע בתוך מחנה העברים מכל פינה ועברים קולות ורצונות לשוב לארץ אחוזתנו ולבנות את חומת העיר ולהרים ארצינו הק׳ מעֲרמות עפרה אך יש להתיירא שאחר שישקטו חגורות בעזה״י וישובו ארצות הגולה לאיתנם הראשון וכמבואר במסכת דרך ארץ זוטא בפרק השלום גזרה הלכת וגזרה באה ומתחדשות על שונאי ישראל לעולם עומדין לא עוזבן ולא מיעזבין לא כלין ולא מיכלין שנאמר כי אני ה׳ לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם ועבידא גזרה דבטלי ויהי׳ עת מנוחה והשקט לישראל אז שוב יסתפקו במצבם הראשון להשאר עוד פה בגולה ומה גם אם ימצא להם פה איזה עסק טוב ופרנסה טובה שוב ינחמו ע״י אמתלאות שונות להתקשר עצמם שנית עם אמם החורגת ולבגיד

ולבגוד עוד להלאה באמם האמיתית שהוא ארץ ישראל ובאופן שישטו את עצמם שאמם ההורגת תטיב להם עתה מאז ויפלו שוב בחסרונם הישנה להסיח דעתם מארץ ישראל וכאשר שמעתי מידיד נפשי הרב הגאון הצדיק מו"ה ישראל דוד מרגליות שלעזינגער שליט"א שהי' אב"ד דקקה"י בסאלנאק וכעת רב בבית המדרש החסידים „לינת הצדק" בעיר הבירה בודאפעסט בביאור המסורה המובא בבעה"ט פ' וארא ויחדלו הקולות ויחדלו לבנות את העיר ר"ל כל זמן שנשמעו הקולות והזעקות וצעקות של הגוזרות הקשות ר"ל כל אחד מתלהב לבו לבנות את העיר הקדושה אבל כאשר יחדלו הקולות וישקטו הגזרות אז שוב יחדלו לבנות את העיר וילך וישוב אל מקומו הראשון ויתאהב עצמו עם מצבו בגולה כמקדם עכ"ד ודפח"ח, על זה אני אומר שצריך להזהיר ולהזכיר את אחנו בני ישראל מדור הזה שעברה עליהם תקופה הקשה הלזה מה דתנן במתניתין בפ"ז דסנהדרין משנה ד' הבא על הבהמה והאשה המביאה את הבהמה שניהם בסקילה אם אדם חטא בהמה מה חטאת אלא לפי שבאת לאדם תקלה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל דבר אחר שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה עכ"ל המשנה וכן קי"ל בש"ס וברמב"ם שהסייף שנהרגו בו הנהרגין אסור בהנאה אף דנעבד בו מצוה של ובעת הרעה מקרבך מ"מ כיון שנהרג בו אדם אסור בהנאה מכש"כ היכא דההריגה הי' בעבירה בודאי דאסור בהנאה הדי דאמרה התורה דבר שבא לאדם תקלה על ידה תסקל ואסור בהנאה או בשעה שעוברת בשוק לא יאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה ועתה במדינות הללו שבא לכלל ישראל תקלות גדולות כאלו שנעשה בימינו על ידה אסור לנו ליהנות ממנה עוד וגם איך נעבור בארצות הללו עוד ונאמר במקום פלוני ובמקום פלוני נהרגו ונשרפו ונסקלו ונשללו ונחטפו פלוני ופלוני כי אין משפחה בישראל שלא נלקט להם אחד מבני המשפחה בפח יקשם אב או אח או בן ובת למאות ולאלפים ולרבבות כידוע ומפורסם היא בעולם ועתה איך אפשר עוד להביט על מקומות הללו ומי הוא האדם שיש בו רק קצת הרגש זך שיוכל להתרועע עוד עם מקומות כאלו אשר שפכו עלינו בוז וקלון ועשו לנו תקלות גדולות במדה גדולה כזו אשר לא נשמע עוד בכל קורות ימי חיינו שעברו עלינו עד עתה זאת וכזאת צריך לעורר ולהזכיר את הנשארים מפליטת הגולה במדינות אלו וגם כי ידוע דבמקום שנהרג או ניזק אדם נשאר שם רושם ושורה עליו רוח רעה האורב עוד לנפש אדם עיין בילקוט

בפ'

בפ׳ מסעי בפסוק כי הדם הוא יחניף את הארץ ר׳ יאשיה אומר לשון נוטריקון יחון אף על הארץ ע״י״ש הרי בפירוש דבמקום שנשפך דם יחון אף על הארץ ר״ל והיינו טעמא דמתניתין הנ״ל דדבר שבא לאדם תקלה על ידה אמר הכתוב תסקל ותאסר בהנאה וכמה אלפים ורבבות ורובי רבבות רוחות רעות כאלו נשארו במדינות הללו שניזקו ונתקלו בה אחינו בני ישראל בימים הללו ולדעת המדרש הנ״ל כל המדינות הללו מלאים מחרון אף מחמת הדמים שנשפכו בם לאלפים ולרבבות ועתה איך נשאר עוד פה וזה הי׳ הטעם של זבותינו בימי גלות שפאניא שלא רצו לחזור אליה עוד אף אחר ששקטה המדינה מהגזרות על כן אל יעור האדם את עינו ואל יפתה את לבו באיזה עסק פרנסה טובה שימציא לעצמו פה כי לא יראה סימן ברכה בה כי רוח רעה שורה עליה ושמור לו לרעתו לבסוף ח״ו וכן אמרתי מכבר על אלו אנשים יחידים שנשארו במקום שהי׳ גירוש לישראל ונתגרשו משם כמעט כל כלל ישראל רק אנשים פרטים נשארו שמה ע״י ריצוי כסף ופראטעקטיאן ומשתמשים בהקוניאקטור שנעשה שם לאסוף ממון והון רב או אלו המשתמשים בהקריעגס־קוניאקטור לרכוש ממון רב ושוכחים את התכלית שכיון עליה הבורא כל עולמים במכות הללו ששלח עלינו הקב״ה לעורר את לב בניו ישראל לעזוב את ארצות הגולה ולחמוד ולכסוף לשוב לאחוזת אבותינו וכאשר הוכחתי לעיל ממדרשי חז״ל שזה הוא התכלית מכל הצרות שבאו עלינו בעתים הללו והמה שוכחים מכל זה והשמן לבם מלהבין זאת והמה משוקעים באסיפת הממון ע״י העסקים הגדולים שמזדמן להם בעת קוניאָקטור הגדולה הזאת שנעשה בימים אי סדרים הללו אמרתי עליהם שלא יעלה בידם כלום כי אם רעות רוח בעלמא והבאתי ממדרש רבה פ׳ בא פרשה י״ג גבי מכת הארבה שאמר המדרש מזו לא נשאר ארבה אחד א״ר יוחנן כיון שבא ארבה שמחו המצריים אמרו נקבוץ ונמלא מהם חביות אמר הקב״ה רשעים במכה שהבאתי עליכם בה אתם שמחים מיד ויהפוך ה׳ רוח ים חזק מאד וישא את הארבה מהו לא נשאר ארבה אחד אפילו מה שהיו בקדרות ובחביות מלוחות פרחו והלכו להם עכ״ל, כמו כן הוא באנשים האלו השמחים בהקוניאקטור שנעשה ע״י הצרות שאירעו בזמנינו לאסוף ממון גם אליהם אומר הקב״ה במכה שאני מביא עליכם אתם שמחים בה חייכם שלא ישאר מאומה בידכם כי את כולם ישא הרוח וכן הוא בהקוניאקטור שיהי׳ אחר השקטת המלחמה אין לנו לבקש ממנה כלום כי אם זאת יהי׳ התכלית מהצרות

שהגיענו

שהגיענו רק לעזוב את הגולה ונקומה ונעלה לערי ציון ולישב בה ואז נשכיל ונצליח ונשיג השקט ומנוחה לעולם ועד וזה רצון השם וכאשר הארכתי בהוכחות לעיל, ואל ידמה האדם בנפשו ולומר יען כי במלוכות אירופא פה אחר שישקוט המלחמה וישובו המדינות למרוץ הטבעי ישארו פה רק מעט מזעיר מאחינו בני ישראל כי בעוה״ר רבת ההמון מאחינו בני ישראל נאבדו ונשמדו בתוך שערורת המלחמה ולאלו המעט שישארו יהי׳ להם פה עסק טוב בין הגוים ולא יירא מהקנאה שיעלה עליהם מהגוים כי הקנאה רק רב עם בני ישראל עושה אבל המעט שישארו זעיר שם וזעיר שם לא יעשו קנאה בין שכיניהם הגוים אין אני חושד שום בר ישראל שיאמר או יחשוב כן כי תחלה אני אומר מי שם אותו ליורש שיורש את רב ההמון מישראל שנהרגו על קידוש השם וגם מי הוא האיש בר לבב שירצה לבנות עצמו על הדמים שנשפכו בישראל ויעשה מזה איזה תועלת לעצמו וגם מה יחשוב שכל פועל היוצא מאלו הדמים שנשפכו בישראל הי׳ רק בשביל זה שהוא יבנה ביתו על הדמים הללו וירומם קרנו עליהם לא כן! ולא כן! תכלית הדמים שנשפכו בישראל הי׳ כמבואר במדרש שוח״ט סי׳ י״ז אשר הבאתיו לעיל איזה פעמים כדי שיבקש ישראל לילך לארץ ישראל וכמו שאמרו שם גבי אלו שנפלו במגפה בימי דוד כדי שיבקשו בנין בית המקדש ותיכף אחר המגפה הלך דוד אל ארונא וקנה המקום לבנות בית המקדש נמצא דבזה תיקן את נפש אלו שנפלו אז מפני שהם גרמו למהר בקניית מקום המקדש כמו כן בימינו אם נקומה ונעלה לציון נתקן בזה את נפשות בני ישראל שנהרגו על קידוש השם מפני שהם בנפשותם גרמו לנו לשוב לאחוזת אבותינו ואם נזכה לקיבוץ גדול בא״י ויכון ה׳ את לבנו לאהוב את שי״ת ולעבדו בלבב שלם וכאשר הבאתי למעלה מרבינו הרמב״ם שעוד קודם ביאת המשיח יהי׳ קיבוץ גדול בא״י וה׳ יכונן את לבם ברוח טהרה לשוב אליו יתברך באמת ובלבב שלם אז נזכה תיכף לתחיית המתים לאלו שנאבדו ונהרגו ומתו ע״י הגלות והם יקומו בראשונה כמבואר בריטב״א תענית סוף פרק קמא וכן הביא בעקרי הד״ט בשם תשובת הרדב״ז וחידוש שלא ראה שגם הריטב״א שם כתב כן נמצא דבזה שנעזוב את ארצות הגלות פה ונשוב לארץ ישראל חוץ ממה שכתבתי שנתקן בזה נפשות אחב״י שנהרגו ונפלו פה בגלות ע״י שבגרמתם אנו שבים לאחוזת אבותינו עוד נקרב בזה את תחייתם א״כ ממילא לא הי׳ לריק קדושתם שקדשו את השם במיתתם שמתו בתוך הגולה וגם נודע מהאר״י

הקדוש

הקדוש בטעם עשרה הרוגי מלכות שהי׳ כדי להחליש כח הקליפות ע״י קדושת השם שקדשו במיתתם כמו כן באלו קדושים של ימינו שידוע שתגבורת הקליפות מעכבות עלינו לשוב לארצינו הקדושה וע״י קדושת השם שקדשו אלפים ורבבות מישראל במיתתם נחלשו הקליפות ונפתחה השער ליכנס לארצינו הקדושה ועל זאת ניבא הנביא (נחום ג׳) פתוח נפתחו שערי ארצך וכל זאת נשיג רק אם נבין ונדע את תכלית היסורין שבאו עלינו וכמו שהבאתי לעיל בשם הגאון בעל ערך דל שמהיסורין יש להכיר מהו רצון הבורא שאם המצב בחוץ לארץ נעשה קשה לדור בתוכה אז נדע שרצון הבורא היא שנעזוב את הגולה ונשוב לארץ אבותינו ובזה נתקן את נפשינו ונפש אחב״י שנאבדו בעוה״ר בשערורת הגלות ובזה באנו לתכלית הנרצה מהבורא כ״ע אבל אם לא נעשה כן ח״ו רק נפתח לבנו מהיצה״ר עוד להשאר פה בגולה אז לא די כי חטאנו בזה נגד רצון הבורא עוד אשמים אנחנו על הדמים שנשפכו בישראל לריק וללא לא הועיל ע״כ אחיי ורעיי נלבב את הדברים שכתבתי פה ואז יתקלס עילאה על ידינו לעילא ולתתא אכי״ר.

והלום ראיתי בעתונים היומים שהביאו בשם החכם האדון הגדול החסיד ראאזעוועלט הנשיא של ארצות הברית שבאמעריקא שאמר שאין די באם יחזרו העתות הטובים גרידא שלפני המלחמה רק הבריות מצפים שהעתיד שלאחר המלחמה הנוראה הזו יביא לנו דבר מערך הגדול שבערכין עכ״ד ומה נאמר אנן בני ישראל אחר אלו הקרבנות שהבאנו הכי נתפיים בעתות שעברו בלחוד וד״ל, כתיב בפ׳ וילך וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והי׳ העם לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאנו הרעות האלה ואנכי הסתר אסתר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה עכ״ד הקרא והקשו כל המפורשים כיון דישראל התוודו על עונם דעל כי אין אלקי בקרבם מצאום כל זאת למה יחרה אף ה׳ ויכפול עוד ההסתרה עליהם כדכתיב אנכי הסתר אסתיר וכו׳, וראיתי בספר יד יוסף להחכם ר׳ יוסף צרפתי ז״ל שהי׳ חי בשנת שע״ז שאמר דבר טוב ונאה בזה דהנה מצינו גם בפרעה שעשה תשובה ואמר ה׳ הצדיק ואני ועמי הרשעים אבל לא ארכה לו התשובה רק כל זמן שהמכה היתה לוקה בו וכשהי׳ לו הרווחה חזר ונעשה הפרעה הישן עד שהוכרח להלקותו שנית עוד ועוד כן הוא גם אצלנו אם התשובה הוא דק ביום ההוא דוקא בעוד שהצרה

שהצרה שוהה עלינו וכשיעבור הצרה שוב יחזור למדתו הישנה אז לא הוי התשובה תשובה ואדרבא יוסיף חרון אף ה' ח"ו וזה שא"ה ואמר ביום ההוא דייקא ביום ההוא כל זמן שהוא בצרה יתודה ויאמר על כי אין אלקי בקרבי מצאנו הרעות האלה אבל כשיעבור הצרה לא יכיר זאת ויהי' שב על קיאו ע"כ ואנכי הסתר אסתיר פני וכו' עכ"ד ודפח"ח, וכמו כן אם כשיעבור הצרה מאתנו נשכח כל זאת שעברו עלינו ואת אשר נדרנו ונדבנו לשוב לארץ מולדתנו ונתפייס שוב להשאר פה אז יעשן חרון אף ה' עלינו בהסתרה כפולה כנ"ל ועיין מה שכתבתי בסוף פרק שלישי בהשמטה בזה וה' יתן בלבנו שנשוב אליו באמת ובלבב טהור ולעבדו בלבב שלם בא"י בב"א.

מ"ם) במדרש ילקוט איכה אמרו א"ר שמלאי מאי דכתיב ער מתי פתאים תאהבו פתי אמר הקב"ה בנוהג שבעולם אדם אוכל צחנה (דבר מאוס) ב' או ג' ימים ונפשו קניטה עליו (נפשו נגעל בה) ואתם הרי כמה שנים אתם עובדים אלילים שכתוב בה צא תאמר לו צואה תאמר לו ואין נפשכם קניטה עכ"ל. הנה נראה ברור בעזה"י דמה שאמר המדרש שאומר הקב"ה לישראל דכמה שנים אתם עובדים אלילים ואין נפשכם קניטה לאו עובדי אלילים ממש קאמר רק הכונה הוא כמו שמבואר בפ' ואתחנן והפיץ ה' אתכם בעמים ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם ופרש"י שם ועבדתם שם אלהים כתרגומו (עיין בשפ"ח שם דפירש משום דקשה הי' לרש"י משום שהפיץ ה' אותם בין העמים משו"ה ח"ו יעבדו ע"א ותירץ כתרגומו) והתרגום מפורש ותפלחון תמן לעממיא פלחי טעותא עיי"ש ועפי"ז ברור דגם כאן הוא הכונה דהקב"ה מוכיח לישראל וזורק על פניהם דהרי כמה שנים אתם בין העמים ונעשים עבדים להם ואין נפשכם תגעל בזה והלא חיים כזה להיות שרוי ביניהם ולהשתעבד להם הי' מן הראוי להיות אצליכם כצואה נמאסת וצא תאמר לו ואתה תשוב ותחמוד ללכת אל בית אביך לארץ אבותיך ולחיות חיי יחידית בין עצמך ובין בני עמך חיי משפחית עם אחיך בני אמך בחיק אמכם זאת ממתין הקב"ה מאתנו ועל זאת הוא מתאונן עלינו על שפלות הרוח שבקרבנו שאין אומה הישראל ממאסת חיים כזאת שהורגל מאז בגלות בין העמים וכלפי שהי' מן הראוי להיות בעיניו כצואה נמאסת עוד הוא ערב עליו כצפיחת בדבש ונזכרתי מהסיפור ששמעתי שאחד כפרי בא לאחד מצדיקי הדור שיתפלל עליו שיהי' לו פרנסה ומסר לו פתקא והרבי בירכו שיהי' לו ברכה והצלחה ענה על

זה

זה הכפרי ניין רבי! אַ ברכה ברויך איך ניכט נור הצלחה אליין והרבי לא הבין דבריו ושאלו למה אין אתה רוצה בברכה השיב לו הכפרי רבי איך האבע איין ווירטסהויז פאָן זאָלכע לייט וואָס מאכין א ברכה האבע איך קיין פרנסה נור זאָלכע לייט וואָס מאכין קיין ברכה געבען מיר פרנסה הרי דכל כך הוחלט בנפשו של הכפרי הנ"ל דכל צינורות השפע לפרנסתו מסורות דוקא לשכיניו הגוים ותכונת דרכו והילוכו זו רחקו לגמרי מקשר האחים של בני עמו וכמו שהוא אצל הכפרי בפרטית בעוה"ר כן הוא במתאים עם כל האומה בכללה כי כל כך הורגלה בכל ימי משך גלותה לינק מדד אשה זרה עד שחושבת שאי אפשר להיות בענין אחר ועל זאת מתאונן שי"ת באומרו להאומה הישראלית שכמה שנים אתה הורגל בכך ואין נפשך קניטה בה והוא יתברך מבקש מאתנו עד שמכריח אותנו ע"י דברים המתרגשים בעולם שאם אין אנחנו מואסים בם הם מואסים בנו עד שתסור מאתנו תכונת דרכנו והליכותינו בארצות הגולה שהורגלנו מכמה שנים להיות בקשר עם הגוים ותלמדנו לחיות בקשר ואגודת אחים עם בני בריתנו מבלי קנאה ושנאה ותחרית בארצינו ובאהוות נחלתינו אמן כן יאמר ה'.

מ"א) עוד אחי שים נגד פניך ותכיר את קורות ימי חיינו במשך ימי גלותינו כי תמיד הי' כך אחר תקופות קשות באו תקופות קלות וחירות אבל לא המשיכו ימי החירות רק איזה שנים עשריות ואז חוזר הלילה התחילו שוב ימי הקשות כן הי' גורל עם בני ישראל תמיד במסע הגלות ע"כ אל תתן אומן ואל יבטח לבך אל הפנים שוחקת שיראוך כעת אחר עבור ימי הקשים האלה כי לא לעולם הוא חוסן לך רק תשים מגמתך ולבך לשוב לבית אמך שם אצלה ובכנפיה הצמא לך מנוח נצחי וקיים בעזה"י ואילו היו עושין כן אבותינו מדור שלפנינו ושלפני פנינו בעת שגאוני הדורות בשנת תרכ"ד עוררו על זה לא היינו אנחנו בניהם באים לתוקף הצרות האלו שהגיענו בתקופה הקשה הזה אבל הם בטלו את עצמם לגמרי כוונתי שבטלו את אישייתם מלהשתדל אצל מלכי האומות להרשות להם לחיות חיי לאומית בפני עצמם בארץ אבותינו רק הסתפקו עצמם לחיות בארצות הגליות בנזיד עדשים שהשיגו שמה באיזה עסק ופרנסה טובה למען ישבו שמה על סיר הבשר ובזה וכיוצא בזה כבר נשלמה רצונם ומאוויים ושוב אין להם עסק עם ארץ ישראל ועם האומה הקדושה בכללה כה הי' שיטת אבותינו בגלות מדור דור וע"כ אנו בניהם הגיענו למה שהגיענו וזה המכוון בקינת ירמי' הנביא „אבותינו

חטאו

חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו" הכוונה דבזה הטאו במה שבטלו את עצמם מלבקש ולהשתדל לחיות חיים בפני עצמם בארצם הק' כדרך כל עם ועם ועשו את עצמם כאילו אינם בעולם כלל כאילו אינם אומה בפני עצמה המגיע לה לדור בארצה רק הסתפקו עצמם להיות סרח העודף בין העמים ומה הפועל יוצא מזה שאנחנו עונותיהם סבלנו שאנחנו סובלים כעת עבור זה, והגענו למה שהגענו ע"כ אחיי! ורעיי! נראה נא שגם אנחנו בעצמינו לא נפול עוד באותו חטא של דורות שלפנינו ושגם בנינו אחרינו לא יבכו אחרינו ולא יקוננו עלינו אותה קינה הנ"ל אבותינו חטאו "ואינם" ואנחנו עונותיהם סבלנו ע"כ מעתה אין לנו עצה אחרת רק להשתדל בכל כחנו רק לשוב לארצינו הקדושה כולנו יחד ואז נשיג ברכה שלמה מה' אנחנו ובנינו ובני בנינו עד סוף כל הדורות וישתלשל מזה ביאת בן דוד בב"א.

מ"ב) **ובזה** אני מפרש המסורה ד' פעמים "הלוך" הלוך ונסוע, הלוך וחסור, הלוך ושוב, הלוך וגדול, היינו אם נהי' מסתפקים עצמינו עוד להלאה להיות עוד "הלוך ונסוע" בגלות כמקדם אז יהי' הפועל יוצא מזה שנהי' "הלוך וחסור" כי הגלות מחסרת בנו תמיד כירוע לכל ולדאבונינו ראינו בעינינו שכבר כמה היתה מחסרת בנו גלות הקשה והתקופה שאירע לנו בימינו בעוה"ר משא"כ אם נהי' "הלוך ושוב" לארצינו הקדושה אז נהי' "הלוך וגדול" שאומתנו הקדושה תהי' מגדלת והולכת בכמות ובאיכות ברוחניות ובגשמיות ויתקדש שם שמים על ידינו כי גידול האומה הוא ג"כ גידול שמו הקדוש יתברך ויתעלה כמבואר בתורה ובנביאים ובכתובים בכמה מקראות אין מספר וזה אמת וברור בס"ד.

מ"ג) **ודע** עוד אחי מה שכתוב בתורה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואת עיף ויגע ולא ירא אלקים והי' בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר ה"א נותן לך נחלה לירשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח ע"כ הכתוב ונראה לפרש לפי ענינינו ולפי גלותינו הקשה שאירע בימינו דאיתא במדרש רבה ויקרא דתיבת מצרים אינו מורה רוקא על גלות מצרים לחוד רק כל צרה וצרה שאירע לנו במשך גלותינו נתכנה בשם מצרים מלשון מצרים עיי"ש וראינו עתה בימינו כשאדם הישראלי בא באיזה צרה ר"ל ורצה לעשות איזה צעדים להועיל לעצמו כדי לצאת מהצרה שהגיעו בא איזה עמלק וסגר עליו את הדרך ולא הניחו לעשות דבר ועיין מהרש"א תענית ד' י"ז שפירש הקראות שאמר דוד בסי' ק"ב דמיתי לקאת מדבר הייתי בכוס חרבות

כל

כל היום חדפוני אויבי שדוד המלך מספר התלאות שיגיעו לישראל בגלות
שיש עופות שנקראים כוס, וקאת ומעונתם הוא במדבר וחורבות מקום
שלא נמצאו שם אדם וכשיש להם איזה צרה הם צועקים לעזרה אבל
אין שומע להם כמו כן אנו בגלות כשעושין לנו איזה חמס ועולה אנו
צועקים על עזרה אבל אין שומע לנו וכשאנו הולכים לשרי המשפט
לקבול לפניהם על השוד שעשו לנו לא די שאין נותנים לנו עזר עוד
מחרפים אותנו ומענישים אותנו וז"ה דמיתי לקאת מדבר לקאת שהוא
במדבר ולכוס שהוא בחורבות בלי שומע ועוד כי חרפוני אויבי על זה
עי"ש וכן באמת ראינו בעינינו בזמן הצרה שהי' לנו עתה וזה שאמר
לנו הכתוב זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך צאתכם ממצרים הכוונה
בעת שבאת בצרה ורצית לצאת מהצרה בא איזה עמלק וקדך בדרך
ועיכב עליך את הדרך ולא הניחך לעשות דבר ועי"כ נשארת בצרה וגם
זכור את כל האכזריות שעשה לך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך לא חמל
באכזריותו שעשה לנו על החלושים ועל החולים ואתה היית עיף ויגע
מתוקף הצרות שהביאו עליך ולא הי' ירא מאלקים כלל מלעשות לך
רעות וצרות בלי שיעור וערך אבל תדע מה שאני מצוך לזכור כל זאת
הוא רק כדי שבעת שהניח ה"א לך מכל אויביך מסביב היינו שלכל דבר
יש לו סוף וגם לאלו הצרות שבאו לך מאויביך יהי' להם סוף או תזכור
ליתן כחך וחילך דק "בארץ" אשר ה"א נותן לך נחלה לירשתה היינו שלא
יעלה בלבך להשאר עוד פה בגלות דק תתאמץ לשוב לידושת אבותיך
ובזה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים משא"כ אם תשאר עוד פה אז
לא די שלא תמחה את עמלק מתחת השמים רק עוד יתחזק על ידך במה
שתתן חילך לו וזה שאמר הכתוב והי' בהניח ה"א לך מכל אויביך מסביב
אז תתן מגמת לבך וכחך בארץ וכו' היינו שכל ענין הזכירה מה שאני
מצוך לזכור כל מה שעשה לך הוא רק למאס אותו ואת ארצו ואתה
תלך לך לארצך אל הארץ אשר אנכי נותן לך לנחלה ולירשתה לירושת
אבותיך ועל זה מסיים הכתוב לא תשכח היינו שאנכי ידעתי את מדתך
החלושה שאתה שוכח מהר את כל התלאות שעשו לך בימים הקשים
ובקל אתה מתרצה ומתפיים עמהם באיזה חיבה קטנה וקרה שמראים לך
כדי שתוכל להחזיק בפרנסתך הרזה והמעטה והמצומצמת שהי' לך קודם
הגזרות שבאו עליך ומה גם אם יושיטו לך איזה פרנסה טובה רחבה
ושמנה בודאי תשכח כל הדברים שעשו לך ותשלים אתם להשים מושבך
עוד להלאה ביניהם ותסיח שוב דעתך מנחלתך וירושתך ע"כ מזהיר הכתוב

ואמר

ואמר לא תשכח: מה שעשו לך ולא תתפייס עמהם לעולם רק תשוב להחזיק בירושת אבותיך כי זה רצון השי"ת ומשום כך באו עליך כל אלו הצרות כדי לעוררך על זה וכמו שכתבתי לעיל ודוק.

מ"ד) **שוב** מצאתי בדרשות הח"ס בהספד לרבינו ר' ישעי' בדלין ז"ל שפירש בפסוק ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלינו יבחר לנו את נחלתינו את גאון יעקב כי ידוע כי כל התורה היא בבחירה (ר"ל לקיים אותה בבחידתנו הטוב) ולא בהכרח וכתב הרמב"ן בפ' מסעי על פסוק והורשתם את הארץ וישבתם בה שהוא מצוה עשה מפורשת לישב בארץ הקדושה והנה כשאין לנו חנינה על פני כל הארץ רק בארץ הזאת א"כ לא נקיים מ"ע זו כי אם בהכרח ולא יוכר בחירתנו אותה ברצון לשם ה' אך כשיש לנו טוב ארצות הגוים ולא נבחר לשבת כי אם בה אז נקיים מ"ע הנ"ל ברצון נפשינו וכבר ידוע כי הקב"ה תומך גורלנו ומניח ידו על החלק הטוב לומר את זה תבחרו לכם (כמפורש ברש"י פ' נצבים בפסוק ובחרת בחיים שיהי' בבחינת בחירה לנו ולא על צד הדכרח) וזה שאמר הכתוב ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלינו באופן שנוכל לשבת בארצות הגוים כרצוננו ואח"כ אעפי"כ יבחר לנו את נחלתינו (היינו שנשתדל לשוב לארצינו) ובזה יוכר שהיא בבחירה ולא בהכרח עכ"ד הקדושים והיא ראי' לדברינו הנ"ל ע"כ אחי ורעי אדרבא עתה שישראל נושע בה' והאומות העולם חזרו לנו החרות לשבת בכל מקום אדרבה עתה ביותר החיוב לנו לבחור לנו את נחלתינו וכדברי רבינו הח"ס ז"ל, ובזה נראה לכל את גאון יעקב ודוק.

מ"ה) **ובמדרש** אמרו חז"ל בפסוק ישראל לא ידע עמי לא התבונן ישראל לא ידע לשעבר עמי לא התבונן לעתיד לבא והכונה פשוטה לדעתי היינו דהנביא מוכיח לישראל דשוכח מהרה את הצרות שעברו עליו וכלפי שהי' ללמוד ולהתבונן מהעבר על העתיד ללמוד מהימים ושנים הקשות שעברו עליהם שתקפו עליהם גזרות קשות והפשיטו עורם מעליהם ונתקיים בהם וזרעתם לדיק כחכם ורמסו וחמסו אותם בלי חמל את העבר הזה הי' להם לידע כדי להתבונן מזה על העתיד שלא ליתן אומן להם עוד על להבא זאת המה שוכחים מהר ועושים עצמם כאילו אינם יודעים וממילא התולדה מזה שאינם מתבוננים על לעתיד וזה שצעק הנביא ישראל לא ידע לשעבר עמי לא התבונן לעתיד לבא שהדבר הזה יוכל לחזור ולבא ח"ו כמו שמעשים דקורות ימי חיינו מוכיחים על זה ודוק, ויתורגם בל"א ניכט דיא טרויריגע גע־שעהענישסע זינד דיא הויפט טראגיק דעס יידישען פאָלקעס נור דאס, דאסס ז א דאפאָן קיינע בעלעהרונג אבציהען וואָללען דארין ליעגט דיא גראָססע דעס טראגיקס.

מ"ו) **נוסח** הספרדי בתפלת מוסף דר"ח ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו

צרותינו תחלה וראש לפדיון נפשינו" ויש בזה כפילות הרבה א') סוף וקץ לכל צרותינו תחלה וראש לפדיון נפשינו הוא ענין אחד דכיון דנעשה סוף להצרות ממילא הוא תחלה וראש לפדיון הנפש או דאם נפדה נפשו ממילא יש סוף להצרות א"כ חד מהני תרי לשונות אך למותר הוא, ב') מהו הלשון סוף וקץ הלא ענינם אחד לכאורה, ג') מהו הלשון תחלה וראש הלא ג"כ משמעות אחת להם וא"כ יש כפלות הרבה בלשון נוסח תפלה זו ובודאי דלא על חנם תקנו לשון זה ובטח איזה כוונה נאותה טמור בהם.

ודאיר ה' עיני להבין ולהשכיל עומק לשון תפלה זו עם מה דקמן מה דאירע לנו בזמנינו בשנים האחרונים דהיינו חיים וקיימים עם שכינתו הגוים בארצות אירופא שנים ארוכים שנים עשיריות וגם מאות בשלום ובשלוה בהשקט ובבטח ובאין דבר מפריד בינינו ובפתע פתאום נהפכו לנו לאויבים צרים ומצירים ומעיקים לנו עד שנעשה עם ה' לשסוי ולבזוז ממש נתקיים בנו נבואת ישעי' (סי' מ"ב) והוא עם בזוז ושסוי הפח בחורים כלם ובבתי כלאים החבאו היו לבז ואין מציל משסה ואין אומר השב עי"ש ברש"י ממש כל זה קוים בנו בזמנינו במלא מובן המלה רכושנו נטלו מאחנו וגם לקינו בכמה מיני מלקיות אכזריות ונתגרשנו לארץ גזרה וקצרה היריעה להכיל לכתוב את כל הנעשה אתנו בגלות החל והמר הזה מעשים אשר לא יעשה עשו עמנו והגענו לעומק השפלות והגלות ויש להפליא מאד דלמה באה כזאת עלינו ולמה נגרע משאר עם ולשון שישנם בעולם דלכל אחד ואחד מן האומות יש לה זכות חיית האדם לחיות חיי נעימים עלי התבל ומאתנו גזלו כל זכות חיית האדם ונתנו נפשינו עוד גרוע מחיות הארץ כידוע ומפורסם לכל.

ועוד זאת היא נפלאת בעינינו הלא ידענו מרוב אחינו בני ישראל שבארצות אירופא בעוה"ר התדמו והתבוללו עצמם בתוך הגוים שבשכיניהם בכל מכל כל ברוח ובשפה ובנימוס ועזבו והפרו ברית אבות וא"כ מן השכל הי' להם להיות באחוה ובריעות ובאהבה עמהם כי דמיון מוליד אהבה ואנו רואין ההיפך כי ביום מר היו רודפין אותנו עד חרמה מבלי משים שום חילוק בין ישראל אדוק בדרכי אבותינו הקדושים ובין ישראל פרוץ ומתבולל הכל חד בעיני האויבים והמה יודעין ממאמר חז"ל ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא והוא פלא לכאורה, עוד יש להפליא על קורות ימי חיינו בגלתינו הארוך הזה שבכל משך איזה שנים עשיריות או מאות חוזר חלילה מעשיות כאלו של זמנינו זה אחב"י יושבים בגלות

איזה

איזה שנים עשיריות בהשקט ובמנוחה בין העמים ושוב פרצו הפרעות עליהם ונתנו למבוזה ולמשיסה לשלול ולשדוד אותם ולהריגה כה הי׳ בשפאניען היה להם הרבה שנים של מנוחה ואח״כ בא הביזה והגירוש וכמה פעמים הי׳ לנו כן באשכנז ובאסטרייך הישנה וכה נעשה עמנו כעת כמעט בכל הארצות אירופא ולמה לא הנענו לידי מדה זו של אחד משאר עמי הארץ לישב בטח על האדמה בהשקט ובמנוחה שנים רבים וארוכים מבלי הפסק שנות רעות ביניהם כלל וכלל, ואולי אחי תרצה לומר כי הכל היא גזרה מן השמים והכל נכלל בכלל הגלות שנגזרה עלינו עד ביאת משיחנו בב״א ואין אנו חייבים בדבר תדע אחי שאין אני מודה לך בזה כי עיין ברמב״ן בפ׳ תבא שכתב היפך דבריך ואדרבא כי באה הפסוק ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וכו׳ על הבטחת הגלות להבטיח אותנו שכל זמן שנהי׳ בגלות יהי׳ לנו מנוחה והשקט ופרנסה מרווחת ונהי׳ נהנים כל הזכותים של שאר עמי הארץ ואולי עוד יותר מהם עי״ש ועל כן אין מוכרח מן השמים להיות כן ואדרבא יש ללמוד מדברי הרמב״ן הנ״ל שאנו בעצמינו האשמים בדבר הזה ע״כ צריך לידע ולהבין איך ? ומה ?

אבל הסכת ושמע לדברי ותבין פשר דבר כי תדע דכמו דאדם פרטי עומד מב׳ חלקים מגוף ונשמה ולכל אחד מחלקים אלו דרוש להרווחתו במזון ומחיה הגוף במזון גשמי והנשמה במזון רוחניי ובכלל המזון רוחניי הוא הסדר הנכון בעניינים החיים על הארץ בהשכל ובדעת ובמדה ומשקל כי אם יוסיף יותר מכפי המדה הנצרך לגוף יושחת הגוף ויכלה חייו, ורוח האדם ושכלו מכלכל דבריו במשפט לטובת הגוף והנפש וכה צריך שיהי׳ חיים משותפים בין הגוף והנשמה ושלא להעביר המדה מן האחת אל השניה רק להשתמש בחיי שניהם בשוה ורק אז ישכיל ויצליח לחיות חיי ארוכים ונעימים משא״כ אם יאבד את קו המשוה של שניהם ויכריע לצד אחד יותר מלחבירו כמו למשל אם יטה את חייו לחיי גופנים לבד ולא ישתמש בשכלו שהוא הרוחניי שבו לכלכל את חיי הגופנים עפ״י השכל המגבלת את הגופניות שלא להשתמש בו יותר מהצורך מפני שהנזק לגוף כרוך בחיי הגופנים בלתי מגבלת או אדם כזה נדון להאבדן והכליה יען ששמע לקול הגוף האומר הב הב ולא שמע גם לקול השכל האומר לא כן ולא כן, וכמו שהוא כן באדם פרטי כמו כן הוא ג״כ אצל אומה בכללה דצריך לקיום האומה ג״כ שני חלקים הנ״ל חיים גופניים וחיים רוחניים חיים גופניים של האומה היא הגשמיות והוא ענין הכלכלי והמסחר ומעשי

חורש

אם הבנים שמחה

חורש והכל הנצרך לחיי האומה וחיים הרוחניים הוא הרוח של האומה והוא הנשמה של האומה וכמו שאנו רואים שכל מדינה ומדינה נותנת ערך גדול להפריח הרוח של האומה בכל מקצעות החיים ובכל נקודה ונקודה של החיים יהי' מבטת ומביע רוח השכלי שבה וכפי הגברת רוח השכלי של המדינה כן יגבר ג"כ כח החומרי שבה כמו שאנו רואים מעשים דכל יום בזמנינו דמדינה שעומדת במדה גבוה ברוח החכמה שקורין "טעכניק" עומדת ג"כ במדרגה גבוה בגבורה גשמיית נמצא עפ"י זה דרוח החכמה שבמדינה הוא הנפש החיים של המדינה וכנשמה לגוף ואם האומה לא תתן שום ערך ושווי להרוי את הרוח שבה ורק תתן כל כחה בהגופניית וגשמיות לבד להרבות הון ועושר ומבלי תת עין גם להגביר את דוח השכל והחכמה אזי חסר לה הנשמה ונפש החיים של האומה וממילא עפ"ז אין לה שום זכות חיים וקיום בעולם ונדונה לאבדון ולכליה ובמוקדם או באיחור תאבד גם את הגשמיות שאליה מסרה כל כחה ותאבד שמה וזכרה מן העולם וכאשר מעשה רב של קורות ימי העולם יוכיחו על זה.

והנה כבר הבאתי לעיל דבעת שנעשה קשה לנו המצב בגלות ושי"ת לקח מאתנו הבטחת הגלות הנ"ל זה סימן ששי"ת רוצה שנעזוב את ארצות הגולה ושנשתדל לשוב לארצינו וההתחלה נעשה אנחנו וה' יגמור בעדנו לטובה וכמו באדם פרטי כשאין לו מנוחה אי אפשר לו להשיג שלמות נפשו כמו כן הוא באומה בכללה כשאין לה מקום לדור לישב במנוחה אי אפשר לה לעסוק בשלמות הנפשיות שבה ובהדיא אמרו חז"ל בפ"ק דחגיגה כיון דגלו ישראל ממקומם אין לך ביטול תורה גדול מזה, ועכשיו נבא לביאור נוסח תפלה הנ"ל דשפיר יש כוונות חלוקות בלשונות הנ"ל ואקדים תחלה דחילוק יש בין מלת "סוף" ובין מלת "קץ" דסוף מורה על סוף דבר דהתחילה מזמן ידוע והגיע עד סופו ואל הגמר של אותו דבר כמו למשל הצרות של זמנינו התחילו בשנה ידוע ונגמרו ג"כ בשנה ידוע אז זאת השנה שנגמרו בו הצדות הוא סוף של הצרות שהתחילו מלפנים אבל אינו מן הנמנע על השנות אותו דבר בזמן מן הזמנים אח"כ פעם שנית כמו שהי' מלפנים ושיהי' חוזר חלילה שיחזרו אלו הצרות שנית בשנים הבאים אבל לשון קץ מורה שיהיה לזה הדבר קץ לעולמי עד שלא יבא ולא ישונה עוד לעולם כמו דכתיב בסוף דניאל לקץ הימין והרבה דומה לו במקרא, וכן "תחלה" "וראש" ג"כ שני מושגים חלוקים המה כי תחלה הוא לשון התחלה וראש הוא לשון עיקר וקרן ומורה על

אם הבנים שמחה

מה שהוא עושה לעיקר בפעולתו שפועל בשיש לפעולתו שני תכליתים לאיזה תכלית עושה לעיקר בפעולתו ועל זה בא לשון ראש להורות שהוא עיקר כמו הראש שהוא עיקר בגוף. ועפי"ז יבואר היטב לשון נוסח תפלה הנ"ל רק אקדים הקדמה קטנה עוד דידוע דבעת שיד האויבים תקופה עלינו ונוטלים כל זכות החיים מידינו אנו מושבתים ככל מלאכה ואין אנו יכולים לעשות שום דבר ולעסוק בשום פעולה ומה גם פעולה שנוגע להכלל ובעת שבטלו חגזרות ותנועות החפשי הוחזר לנו אנו מתחילין מחדש לעסוק בפעולות ובמלאכה כחפץ לבבנו.

ועפי"ז יבואר היטב כל נוסח התפלה הנ"ל דאנו מתפללין לשי"ת דיהי' החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו היינו שלא די לנו בהסוף לחוד דהגיענו לזמן שיהי' סוף להצרות שבאו עלינו דיכול להיות שכעת יהי' להם סוף אבל לאחר זמן יחזרו ויבואו עלינו ויהיו חוזר חלילה ע"כ אנו מבקשים שיהיו להצרות גם "קץ" לעולמי עד שלא יחזרו עלינו עוד לעולם ועל זה אנו מסיימים תחלה וראש לפדיון נפשינו והכונה שבקשתך שאתה מבקש שיהי' קץ להצדות ולא יבואו עוד לעולם תלוי בך ובעצמך במה שתעשה לעיקר בעבודתך שתתחיל לעבוד מחד אחר שעברו הצדות אם תעשה עוד עיקר מהגופניות והגשמיות אז אין לך ערבות שלא יחזרו חלילה אלו הצדות וקרוב לודאי שאחר עבור איזה שנים יחזרו ויבואו עליך צדות הללו וכמו שמודין כן קורות ימי עולם מפני שיחסר לך הנפש של האומה שלך ועדיין לא תעבוד רק עבור הגופניות שבך וגוף בלא נפש אין לה זכות הקיים ונידון ממילא לאבדון ח"ו אבל אם תעשה לראש ולעיקר מפדיון נפשך היינו שכל עבודתך יהי' לטובת פדיון נפשך ונפש האומה שהוא בנין אדצינו הקדושה שרק על ידה יהי' נפדה נפש אומתנו הקדושה ואז כאשד תהי' אומתנו יושבת באי"י ותבנה ותכונן על דוח טהרת וקדושת ארץ ישראל בדוח התורה אז תהי' לבך נכון ובטוח שיהי' קץ לצרותינו עד עולם וזה שמסיים תחלה וראש לפדיון נפשינו שיהיה תחלת עבודתינו אחר שעברו הצרות מעלינו והשגנו מנוחה מאויבינו יהי' תחלת מעשינו לפדיון נפשינו ומזה נעשה ראש ועיקר מעבודתינו לא כמו שעשינו עד עתה שהסתפקנו עצמינו בהרווחת הארציות והגשמיות לבד ועל זה לחוד מסדנו כל כחנו והפקדנו בשבילה תורתינו ומסודתינו וקדושת עמנו וארצינו הקדושה שהסחנו דעתינו ממנה לגמרי בשביל החיים הקטעים והשפלות שהשגנו בארצות הגולה ממילא הי' כדוך אחר זה האבדון והכליה ח"ו אבל אם נעשה לעיקר העבודה בשביל פדיון נפשינו ודאש ודאשון לזה

אם הבנים שמחה

לזה הוא ההתאמצות לשוב לארצינו הקדושה מפני שארץ ישראל הוא הלב של האומה וכמו שהבאתי לעיל בשם המקובל אלקי מהר"מ קורדאווארי והרמב"ם בספר המצות ובלא לב אין שום בריה יכולה לחיות ואז כאשר נשיג את "הלב" של האומה הישראלית נשיג את הנפש של אומתינו הקדושה והיא תתן לנו קיום וחיים של נצחית שתהיה קץ לצרותינו לעולמי עד כן נראה לי בביאור תפלה זו והיא אמת וברור אמן כן יאמר ה' והעיקר לזה ההתאמצות של כתות החרדים והיראים שבעמנו שיתאמצו לשוב לארצינו הקדושה ולא ימתינו על קול קריאת הנביא וכאשר הבאתי לעיל בשם הרמב"ן ז"ל ויראו שיהי' שם קיבוץ גדול מההרדים על דבר ה' אז נגביר ונגביה את קדושת הארץ ונבטיח קיום התורה והמצות בארץ וכאשר הבאתי לעיל מרבינו איש אלקים מגור שליט"א ובזה נשיג את פדיון נפשינו ולהשים סוף וקץ לכל צרותינו ויבינו את דברת העז שמדברת אלינו שהגיע עת דודים לשוב אל כעוננו ואחוזת נחלתינו ואין לנו עוד פה מה לבקש כאשר רבינו מהר"ל בספריו כותב כמה פעמים דתמיד בעת ששי"ת רוצה לגלות דעתו בעולם הוא מגלה דעתו ע"י מעשים שנעשים בעולם וזהו אמירתו וגילוי דעתו שנדע שרצונו בכך ועיין הח"ס בדרשותיו לשבועות בשם הרד"ק בענין שנאמר אצל אליהו ואת העורבים ציויתי לכלכלך לא שצוה בפירוש להעורבים על כך רק במה שנתן בדעתם להביא לו לחם היא היא ציווי עי"ש וביפ"ת בב"ר פ"י כתב על מה שאמרו חז"ל במדרש ללמדך שבכל דבר הקב"ה עושה שליחתו פעמים ע"י צפרדע פעמים ע"י יהוש ומביא הרבה מעשיות על זה וכתב הנ"ל בזה"ל אעפ"י שאין ענינם כציווי ממש אלא שהוא יתברך יעורר הבעל חי באיזה סיבה לעשות הדבר ההוא אעפ"י שנראה בחירי או טבעי מ"מ שייך לשון שליחות משום שהוא יתברך המעורר החידוש ההוא בעצמו ואפילו הטבע שלולי חפצו בו יתברך לא יפעול עכ"ל כמו כן מכל הנעשה בזמנינו יש להכיר שהם שלוחי שי"ת להביאנו אל הר נחלתנו.

מ"ז **הנביא** בישעי' אומר לנו ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי, נראה דהנביא ברוח קדשו העביר עין מבטו על ימי גלותנו ומה גם על מה שקרה לנו בימינו במלוכות האירופא שעמלנו בזעת אפנו ונתננו כל דמי כוחנו על כל מקצעות החיים בהשכלה ובכלכלה ובמסחר ויד ישראל וכחו ומוחו הי' בסיועת הפריחה להפריח את חחיים פה באירופא על ראש הגבעה ולבסוף נתקיים בנו וזרעתם לריק כחכם כי אחרים אוכלים את עמל

יגיעתנו

יגיעתנו ואנחנו מתבוססים עלי ארץ בלי מכסה מזרם כל פורעניות המתרגשות ובאות עלינו בעוה״ר על זה קורא הנביא אלינו בחיל ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך בדמיך שנתת אל ארצות הגולה ודמים תרתי משמע ממון ודמים ממש ממונך ודמי כחך ועם כל זה אתה מתבוססת עלי ארץ ואת עירום ועריה ואומר לך שמהיום והלאה תראה שבדמיך חיי ובדמיך חיי היינו שתשוב לארצך ונחלתך ולה תתן שני מיני דמים הנ״ל ואז אתה חיי ולא אחר שאם תבלה כחך ויגיעך בארצנו הקדושה אם בנית בית בא״י אתה תשב בו לאורך ימים ובניך אחריך ישבו בו ואם נטעת כרם בא״י אתה תחנכו ואתה תאכל ממנו ולא זרים וכן בכל עבודת מלאכה שתעבוד בארצך אתה ובניך תאכלו מהם ולא תגעו לריק ע״כ אני מזהירך ואומר לך בדמיך חיי אתה! בדמיך חיי אתה! והבן כי זה אמת.

ודאיר ה׳ עיני למצוא תנא גדול וקדוש לסייע לי לרעיון זה שמצאתי בפסוק הנ״ל ה״ה לא פחות כרבינו החס״ס בדרשותיו בהספד על רבינו ר׳ ישעי׳ מברלין ז״ל שפירש בקרא הנאמר בדברים ה׳ אלקינו דבר אלינו בחורב לאמור רב לכם שבת בהר הזה פנו לכם וסעו לכם ובואו הר האמורי ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ אשר נשבע ה׳ לאבותיכם לתת להם ולזרעם אחריהם ואחר שהקשה כמה דקדוקים בקראי הללו כתב בזה הלשון דמה שזכו ישראל לנחול כל העולם ולהכניע עמים תחתם הי׳ ביום מתן תורה שהרי נתמוטטו מוסדי ארץ ולולי מעמד הנבחר הי׳ העולם חזר לתוהו ובוהו על כן כל העולם קיים בשביל ישראל ולא תאמר דוקא ע״י קיום התורה והמצות זה אינו דהרי אמרו אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו התורה דיינו הרי כי המעמד הנבחר לבדו כדאי הוא לקיים את העולם היות כן הברירה ביד ישראל לברור לעצמם חלק יפה בעולם לקבוע מקום דירתם שם ואומות העולם יקבלום על כרחך מדינא הנ״ל אך מה לנו לזון עמים אחרים משלנו ואנחנו חסרים כל רעיבים גם צמאים כי כל העולם בשביל עם ה׳ והם אין להם חלק בעוה״ז ולא נחלה בו ולא יצוייר קנות שלמות מעלתם הראוי לתקן גם עולמות העליונים כי אם בארץ הקדושה ע״כ כשישראל מתעצלים קנות שלמותם האמיתיות סופם שתתהפך הקערה על פיה וגורמים פורעניות לכל העולם ונבוא לביאור פסוקים הנ״ל כי הקב״ה אמר להם רב לכם שבת בהר הזה פירוש די לכם זכות וכבוד רק בישיבת ההר הזה אפילו בלא קבלת וקיום התורה וא״כ מעתה פנו וסעו לכם בשביל עצמיכם ומתי תעשו לביתכם ובואו אל הר האמורי כי שם הוא

קנין שלמות האמיתי ואמר ראה נתתי לפניכם את הארץ פירוש העולם בכללו נתתי לכם ע"י שבת בהר הזה אמנם איעצכם בואו ורשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם למה תיגעו לאחרים להאכיל יגיעכם לאומות העולם ע"כ ובחרת בחיים בואו ורשו את הארץ עי"ש הרי לפי דבריו הק' שהקב"ה אומר אלינו שלמה ניגע לריק לתת לאחרים כחנו ומבקש מאתנו להתאמץ לבא ולירש את ארץ אבותינו והוא ממש דברינו הנ"ל

והדבר תלוי בידינו ושי"ת יסייע לנו לגמור לטובה.

מ"ח) נלמוד מיעקב אבינו דבעודו הי' אחוז מיראת עשו השתדל מתחלה להציל ממונו שלא יפול בידי עשו כדכתיב ויעבור את כל אשר לו ופירש רש"י בשם המדרש בהמה ומטלטלין עשה עצמו כגשר נוטל מכאן ומניח כאן עכ"ל והיא פלא דאיך הי' אפשר לו בשתי ידיו להעביר עשירות גדולה כזו שהי' אז ליעקב עיין בשל"ה פרשת וישלח שהביא מדרש דהמתנה ששלח לעשו הי' עומד משש ריבוא עדרים והי' נצרך לזה ששים ריבוא כלבים כלב אחד לעדר אחד ובודאי שנשאר לו יותר מזה ואיך הי' אפשר לו להעביר כל זה בשתי ידיו ע"י שנתן רגלו אחת בצד זה ורגלו האחר בצד שני ועשה עצמו כגשר וגם למה הי' נצרך לזה הלא הי' לו כמה מעברות להעביר עליהם רכושו עיין רשב"ם שם, אך נראה דרמזו בזה מוסר השכל לנו זרע יעקב איך שממנו נלמוד וכן נעשה וכבר הבאתי לעיל מגדולי קדמונים שכל המאורעות של האבות נרמז לבניהם אחריהם, כי נתבונן נא במעשה דיעקב שעמד במלחמה עם עשו אחיו ובראש עוד לא נודע מאן נצח מי יצא מן המלחמה מנוצח על כן קודם כל נתן לבו לדאוג בשביל ממונו שרכש ביגיע כפו שלא יפול בידי עשו ובאמת עלה בידו להעביר ממונו מפני עשו ולהציל מידו והמדרש גילה לנו הסיבה והטעם שעלה לו להציל ממונו ממנו רק זה דיעקב תמיד עשה עצמו כגשר דלגשר יש שני רגלים רגל אחד משפת נהר זה ורגל השני משפת השני וכן יעקב אבינו תמיד עמד ברגל אחד בשפת עבר הנהר שהי' ארץ ישראל וברגלו השני עמד בצד שעמד עשו אחיו וזאת גרם לו שהעביר כל רכושו לארץ ישראל והצילם שלא יפלו בידי עשו ומעולם לא עמד יעקב אבינו על הצד שעמד בו עשו בשני רגליו רק בחד כרעא הי' עומד בעבר השני שהי' א"י ובכרעא השני הי' עומד באויר ארץ טמאה ע"כ עלה בידו ליטול מכאן ולהניח כאן אבל אם הי' עומד תמיד בשני רגליו בארצו של עשו אז לא הי' עולה בידו להציל את ממונו ורכושו שלא יפלו בידי עשו וזאת מודיענו המדרש ורש"י במה שכתבו עשה עצמו כגשר ר"ל כל ימיו הי' כגשר אשר ברגלו האחת עמד בארץ ישראל

ישראל וראשו ולבו הי׳ שם להעביר ממנו לשם וגם עלה בידו כי זאת הי׳ לו לגשר להעביר עליו ממונו לא״י כן אנחנו בניו אלמלא לא היינו עומדים בראשנו ובלבנו פה בארצות הגולה בשני דגלינו עד ששכחנו לגמרי מארצינו הקדושה אז לא הי׳ ממוננו נפלה בידי עשו אוי נא לנו על ממון של ישראל שבארצות אירופא שנפל ביד עשו ועד כמה היינו יכולין לפדות ולבנות אדמתינו הקדושה בממון זה וכל זה גדמה לנו יען שעמדנו בשני רגלינו בארצות הגולה והבטחנו מאד על ישיבתנו בגלות והסחנו דעתינו מארצינו ונחלתינו ולא עשינו כמו שעשה יעקב אבינו שלא עמד בגולה רק ברגל אחת ובדגלו השני עמד בארץ הקדושה והי׳ עינו ולבו שם ע״כ לא שלטו זרים בממונו אבל אנחנו לא עשינו כן ע״כ הגענו למה שהגענו וזאת היתה בעכרנו.

ונראה דזה המכוון במדרש איכה אלו זכינו היינו קוראין לא יהמוד איש את ארצך ועכשיו שלא זכינו אנו קוראין ידו פרש צר על כל מחמדיה הכונה דאלו זכינו להיות במחשבותינו תמיד בארץ ישראל ולא להשתקע פה בארצות הגלות אז היינו קוראין לא יחמוד איש את ארצך כי אז הי׳ נחשב גם ישיבתינו פה בבחי׳ ארץ ישראל כמבואר בחרדים ובספר החיים לאחי המהר״ל ז״ל וכמו שאביא אי״ה להלן דבריהם ואז לא הי׳ להם שליטה על ממוננו ועכשיו שלא זכינו כי אמרנו על ארצות הגולה פה אשב כי אותיה ועמדנו פה בשני ו׳גלינו לא כיעקב אבינו ע״ה ע״כ אנו קוראין בעוה״ר ידו פרש צר על כל מחמדיה כי לקחו הכל מאתנו כאשר עינינו ראו הנעשה לנו בימינו בעוה״ר וזה אמת וברור ויהי׳ לנו זאת למוסר השכל שמהיום והלאה לא נעמוד עוד פה בגולה בשני רגלנו רק ברגל אחת וברגל השני נהי׳ תמיד בארץ ישראל ונהי׳ בעינינו ולבנו שם כל הימים אז נשיג ברכה מאת ה׳ אכי״ר.

מ״ט) **עיין** מדרש רבה פ׳ אחרי הרי שקעה ספינתו בים ויש לו קרקע יעמוד ואם אין לו קרקע אין לך כשל גדול מזה וכתב על זה בספר פרדס יוסף להגאון החסיד הגביר היחסן ממשפחת רבינו הרי״ם מפאבייאניץ וזה לשונו כל זמן שלא ישוב ישראל לארצו ולא ישב תחת גפנו ותאנתו הבל הבלים עשרו ומסחרו ועיין בספר שלום ירושלים מהרב הקדוש מהד״י האדמו״ר מקאצק הנדפס מחדש סי׳ ר׳ שהאריך ג״כ בזה ובשו״ת אבני נזר יו״ד ח״ב סי׳ תנ״ד ובסי׳ תנ״ה תשובה להנ״ל ובסי׳ תנ״ז ודוק עכ״ל הגאון החסיד הגביר הנ״ל (וכעת לא ידעתי מה הי׳ לו וזכות תודתו וצדקתו וחסידותו וגמ״ח יעמוד לו בעת הצוק הזה).

נ׳)

אם הבנים שמחה

נ׳) **אגב** אעתיק עוד מדברי ספר פרדס יוסף הנ״ל שכתב בפ׳ בשלח בזה הלשון ומכאן מודעה רבה להרודפים המקולקלים שבישראל לבער קוצים מכרם ולא ידעו כי לא הקבורה לברה תחבולה נגד בנים משחיתים ומוטב שינסו להחיות נפשם לחנכם וללמדם וברוב המקרים יצא תועלת המבוקש ועכ״פ טוב להחיות מלקבור אך לדאבוננו רבים הם שנוח להם להטמא בקבירת אחיהם ולא להטהר בהחיותם ובחגיגה ט״ו באחר שקראו הפסוק שובו בנים שובבים חוץ מאחר ע״ז יצא לתרבות רעה אבל אם מקרבים אותם הרבה פושעים נעשו צדיקים וחסידים כמ״ש באבות דר״נ סופ״ב הרבה פושעים היו בישראל ונתקרבו לת״ח ויצאו מהם צדיקים חסידים וכשרים ובקידושין דף כ׳ ובערכין דף ל׳ הנמכר לעכו״ם יכול הואיל ונמכר לעכו״ם לידחי אבן אחר הנופל ת״ל אחרי נמכר גאולה תהי׳ לו וע״כ צריך להוציאו ולא לעזבו ולרודפו ולדהותו בידים ועיין מקו״ב ח״ב דף קנ״ב וח״ג תשנ״ה וגם לעולם תהי׳ שמאל דוחה וימין מקרב ולא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידים סוטה מ״ז סנהדרין ק״ז ועיין עוד עירובין דף כ״א תאנים רעות אלו רשעים ושמא תאמר אבד סברם וכו׳ ועיין תשובת הגאונים הנדפס בספר שערי צדק סי׳ ז׳ ובסנהדרין דף מ״ד אעפ״י שחטא ישראל הוא ורדב״ז בשו״ת החדשות סי׳ קפ״ז סיים שצריך להיות מתון בזה עכ״ד ובפ׳ קדושים הביא בפרדס יוסף מהנ״ל בהגדה נאמר שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו רצה לומר לא אחר בלבד מה שלא יש אחדות בינינו זה לבד גורם לכלותינו ח״ו ושי״ת יקרב לבבנו אחד אל אחד ויהי׳ אחדות בישראל אכי״ר.

נ״א) **בדרושי** עומד במקום הזה עם הדפסת ספרי הנוכחי הוכרח לי לעזוב את העיר הבירה מאיזה סיבה עד שעור שי״ת שעת הכושר לחזור ולהלכתי לקהלה אחת קהלה נאה עם בע״ב מופלגי תורה ויראי ה׳ ושם נמצא ג״כ בית המדרש עם חסידים ואנשי מעשה ואני במשך איזה שבועות שנתגוררתי שם בחרתי לי להתפלל בקלויז של חסידים כי מאד היתה לי נעים חבורתם והרב הג׳ אב״ד שליט״א כבדני בדרשה בבהכ״נ ורק חסיד אחד ששמע מדרשות שדרשתי בעיר הבירה שאני מן המשתדלים ומן הלוחמים בעד העליה לארצינו הקדושה ובעד בנינה קנא קנאה גדולה לעכב עלי שלא לדרוש בבהכ״נ כי הי׳ מתירא שאצא עם הרעיון הנשגב הלזה ולרבר ולהוכיח את גודל חיובה מצדנו ומעשה שטן הצליח שלא דרשתי בשבת הראשון שהייתי שם אבל אח״כ בקשו פני טובי העיר שנית לדרוש ונעתרתי לבקשתם ובשבת שלישית דרשתי

בקיבוץ

בקיבוץ עם רב ודברתי ממצב אומתנו הקדושה בעתים הללו במלוכות אירופא בהתרגשות ובהשתפכות נפש עד שכל השומעים הורידו דמעות ומסקנתי בהדרשה היתה שאין לנו תקומה אחרת מגלותנו המר רק שבעת שיניח ה׳ לנו מגלות המר הזה לשוב לארצינו הקדושה ושכל אחד מישראל מוטל עליו החוב הקדוש הזה להתאמץ בכל עוז לעזוב את ארצות הגולה ולשוב לחיק אמנו שהיא א״י, וזאת היתה הכונה משי״ת בגלות המר שהגיענו עתה לעורר אותנו משינת הגלות לכסוף ולחמוד לשוב לאחוזת אבותינו וגם אמרתי לפניהם את הדברים שהבאתי לעיל בהסכמה בשם הגאון החסיד בעל נפש חי׳ שהביא בשם הרב הקדוש מלאך ה׳ צבאות מרן ר׳ אלי׳ מגריידיטץ זצ״ל שמה שנמצאים אף בצריקים היותר גדולים שהם מתנגדים לזה הוא רק מחמת התגברות הקליפות ר״ל לעכב על זאת מפני שהקליפות יודעים שסופם תלוי בזה והגאון הקדוש הנ״ל אמר כן בשעתו שישבו ישראל במנוחה על אחת כמה וכמה בשעתנו ששטף הגלות עבר עלינו בגלים מרובים ברוח סערה מאד הכי נוכל להנחם בנחמה אחרת אם לא בארץ חמדתנו ועם כל זאת נמצאים גם כעת ממאנים ומתנגדים לזה הכי אפשר להבין זאת בשכל האנושי אם לא שהוא מצד תגבורת הקליפות ד״ל, (ובדרך אגב אעתיק פה מכתב קצרה שקבלתי בימים אלו מרב גאון א׳ מפורסם בנש״ק רב בעיר גדולה במדינה זו שבקשתיו אודות תלמיד אחד ששמש לפני והי׳ בעבורת הצבא ונחלה והובילו אותו לעירו בבית החולים שישגיח עליו בעין פקיחה וע״ז השיבני מכתב קצרה וז״ל אחרי תת שלום וברכה הנני להשיב על מכתבו הנכבד ותומ״י שלחתי שמה אל בית החולים וגם אחרי הקירה וררישה עקבות האיש הידוע לא נודע לדאבוני מאד מאד אני משתתף בצערו ובצערן של אחב״י לאלפים ורבבות שגלו ממקומן נעיין חגיגה ה׳ ודמוע תדמע ותרד עיני דמעה ג׳ רמעות נגר חורבן בית ראשון ושני ועל ישראל שגלו ממקומן, אוי לנו שכך עלתה בימינו, ר׳ ירחם על שארית הפליטה ויקבץ נדחנו לא למקומן הראשון בגלות אלא לארץ אבותינו שהיא ארץ חמדתנו עכ״ל, דברי הגאון הללו שבאו ממקור טהור לב בהשתתפותו בצערן של אלפי ישראל שגלו ממקומן פעלו כל כך על רגשי לבבי עד שדמוע תדמעו עיני דמעות מאין הפוגות ופוק חזי מה שמסיים שלא על שבותנו על מקומנו הראשון עינינו צופיות רק אל ארץ אבותינו שהוא ארץ חמדתנו כי בלא זה לא נרפא מחץ מכתנו ושבר עמנו שנשבר כעת בימינו לשברי שברים לא ישיג חבושה בהעמדם רק על מעמדם

הראשון ולהיות עוד חבוי בצלן של ארצות הגליות ועל זאת כיון דוד המע״ה באומרו בונה ירושלים ה׳ נדחי ישראל יכנס הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם ר״ל שרק בנין ירושלים וכינוס נדחי ישראל לתוכה יהי׳ הרפואה לשבורי לב של ישראל ורק הוא יהי׳ החבוש לעצבותם שוב מצאתי כן במדרש שוח״ט וכבר הוכחתי מכמה מקומות מדברי חז״ל שהקב״ה ממתין על התחלתנו בזה לשוב לארץ חמדתנו והוא יגמור בעדנו לטובה ועתה איך ימצאו עוד אחר כל המאורע בימינו להתנגד לזה זולת אם לא רק שהוא מצד תגבורת הקליפות כמאמר הקדוש המקובל אלקי הנ״ל ועלינו להתגבר בעזר מי שהגבורה שלו ואנחנו בשם אלקינו נדגול והקליפות כעשן תכלו ועלה נעלה ויתקדש שם שמים על ידנו ויקוים בנו מקרא שכתוב (בחגי ב׳) וחזק כל העם הארץ נאם ה׳ ועשו כי אנכי ה׳ אתכם נאם ה׳ צבאות ורוחי עומדת בתוככם אל תיראו אכי״ר) ודברים אלו עדר עלי קנאה גדולה אצל החסיד הנ״ל עד שבשבת האחרת שעמדתי לפני יאהרצייט עכב עלי שלא להתפלל מוסף לפני התיבה שהוא הי׳ הגבאי של בית המדרש ואמר שכבר קדמני איזה חיוב אחר בע״ב תושב העיר אשר לו זכות המוקדם בזה ולבסוף נתודע שלא היו הדברים מעולם ורק עבר עלי ברוח קנאה מחמת דרשה הנ״ל ואמת כי רבים גם רבים תפסו עליו בזה (והנה בשבת שאח״כ היו מברכין ר״ח אב כבדו אותי לברך את החודש ולהתפלל מוסף וכן עשיתי) אבל הוא כבר עשה את שלו ואח״כ ביום ב׳ לסדר מטות ומסעי בבקר הגיע שמועה בבית המדרש מבשורה הנעימה מההשתנות שנעשה בעולם ושון ושמחה ליהודים כי הכרנו בשמועה זו אתחלתא דגאולה ובכל המנינים שהתפללו אז בביהמד״ד לא היו אומרים תחנון על סמך יו״ט זה וממש הי׳ לנו אז ברגע זו כמו שמחת היהודים בימי מרדכי ואסתר ואחר גמר כל המנינים נשארנו עוד בביה״מ ודברנו ממעין המאורע ועמדתי בתוך קיבוץ אנשים באים בימים ובחורים צעירים יראי אלקים באמת ומחונכים ברוח של חסידות האמיתיים זרע ברך ה׳ וצלם אלקים על פניהם עניתי ואמרתי לפניהם אבל עתה אחר שכבר התחילה הישועה למשמש ולבא ידע כל בר ישראל חיובו לפני ה׳ ולפני אומתו הקדושה לעזוב את הארץ הטמאה ולכסוף לשוב לארצנו הקדושה כי אז ל״ה הגלות המר שעבר עלינו לריק אבל באם עוד נשאר פה באויר ארץ העמים הי׳ כל זאת לבלי תכלית ולבלי הועיל על זה ענה אחד מהקובצים זה לא! כי אין דעת הרבי שלו כן בענין א״י עוד אמר שמפני כך

ניצולו

ניצולו אחינו בני ישראל יושבי אונגארן יען שלא התעדבו עצמם בתנועת בנין הארץ למכאב לבנו באמת יש לשמוע מפי הרבה שוטים לאמור כן שעל כן חסה הקב״ה על אחב״י יושבי אונגארן יען שמאסו בתנועת בנין הארץ ולא נתנו ידם לזה ר״ל מהאי דעתא פוק חזי עד כמה עקשנותם ועם אנשים כאלו אין לטעון כלל ועליהם אמר שלמה אל תען כסיל כאולתם וכן הבחורים צעירים ענו אחרי׳ כן כי בא״י ישנם כעת הרבה פושעים ואין להתחבר עמהם וכיוצא בו מאלו הטענות ולא עלה בידי בשום טענה ובשום ויכוח להטות לבבם אלי והם באחת יען כי רבם הוא מתנגד לזה על זה אמרתי להם אמת שהרבי שלכם הוא אדם גדול בענקים אבל תראו שגם הרבי מגור לא פחות ממנו כי הוא גאון עולם ואיש אלקים קדוש והרבה אלפים ורבבות מת״ח ואנשי מעשה מסתופפים תחת צילו והוא אומר שאם יתקבצו לא״י הרבה יראים וחרדים לדבר ה׳ יגבירו בזה את קדושת הארץ, וכעת שמעתי פה שגם הגאון הקדוש רבינו יוסף חיים זאנענפעלד ז״ל מרא דארעא דישראל אמר כן להגאון הצדיק מו״ה פישל סופר סוזמאן ז״ל ראבדקה״י פה שאם רבים מיראי ה׳ יתקבצו שמה יגבירו בזה את קדושת הארץ, וכה אמר לו וראה בטוב ירושלים שלא די בזה בעומד מבחוץ ועושה קריטיג על הארץ ויושביה דק לבא לתוכה ולהגביר את קדושת הארץ עכ״ד, א״כ ממילא טענתכם אינו טענה בכל זאת לא הי׳ להועיל להטות לבבם מדעתם, הנה באמת יש להתאונן כי האנשים הנ״ל המה באמת אנשים כשרים וצדיקים ונאמנים לה׳ והמה זרע ברך ה׳ ובענין הנשגב הלז המה עקשנים מבלי לזוז אף זוז כל שהוא וכל הצדיקים שהבאתי לעיל בתחלת ספרי וכל הדאיות וגם הרבי מגור אין להם די עד מוכיח לזה ומה יש לומר על זה זולת מה שאמר הקדוש הנ״ל שהוא מחמת התגברות הקליפות שמעכבים עלינו יען שזה סופם, או כמו שאמר הרב הגאון גדול הדור מלובלין ז״ל לאחד ממנהיגי אונגארן שעוד אתם אוכלים לעכטיגע פיש וכן יעזרם ה׳ גם להלאה שישארו בהלעכטיגע פיש עד עולם אבל ידעו מצעד העולם ומדברי קדוש ישראל רבינו מאונסדארף שהבאתי בהקדמת ספרי שהסכים לבנין הישוב מפני צערן של ישראל, או מפאת איזה נגיעה שיש לאותן הממאנים בזה כי לא עדיפי המה מהמרגלים שהתורה העידה שהיו כשרים ולבסוף נלכדו בענין א״י מחמת נגיעת עצמן וכמו שהבאתי בהקדמה עיין מד״ר דברים פי״א שכתב על משה רבינו בזה״ל לבו בדור עליו שאינו תובע צרכי עצמו אלא צורכן של ישראל עכ״ל ועוד אמרו במד״ר פ׳ מטות אמר הקב״ה משה הצדיק נתן נפשו על בני ישו׳אל אלו רצה משה לחיות כמה שנים הי׳ חי שאמר לו הקב״ה אחר האסף תלה הקב״ה מיתתו

בנקמת

בנקמת מדין אלא להודיעך שבחו של משה שלא אמר בשביל שאחיה אעכב את נקמת בנ״י אעפ״י שנתבשר בשורת מות לא אמר מחר אני מת מה יועיל לי שאנקם במדין אלא נזדרז לאותו ענין אבל יהושע לא כן כשבא להלחם עם ל״א מלכים אמר אם אני הורגם מיד אני מת כמו שאירע למשה מה עשה התחיל באחד ומעכב במלחמתם שנאמר ימים רבים עשה יהושע עכ״ל המדרש הרי דהפסוק האשים ליהושע אף שהי׳ צריך גמור שעיכב כניסתן של ישראל משום נגיעת עצמו א״כ פשיטא ופשיטא שלא להאמין על אלו המעכבים של זמנינו דשלא מחמת איזה נגיעת עצמן עישין כן וגם הם בעצמם משטים את עצמן שלש״ש כוונתם ורק המה מנוהלים מהנגיעה הטמון בקרבם וכמו שהבאתי לעיל בשם הקדוש ר׳ ישעי׳ מושקאט מפראגא ז״ל וכן עיין ברבינו דברי חיים ח״א חו״מ סי׳ כ״ה מה רעתו בעסקנים של לש״ש בזמנו כ״ש בזמנינו ודוק,

וזה ברור ואמת לאמיתה של תורה.

אבל מקרה הנ״ל שקרה לי לקפחני בעבודתי הקודש לאו חרש הוא כי כן קרה עוד גם לקדמונינו שנתנו נפשם על חיבת הארץ פוק חזי מה שכתב רבינו בעל כפתור ופרח שהי׳ עוד מבעלי התוס׳ ומתלמידי בעלי תוס׳ הקודמים וחי׳ בזמן הרשב״א והרא״ש ונתן נפשו על חיבת א״י וישובה ועבד בזה עשרים ושבעה שנה כמו שכתב בפרק י״א בזה״ל הן הייתי עשרים ושתים שנים בגליל דורש וחוקר ועוד חמש שנים בשאר ארצות השבטים לא מנעתי עצמי שעה אחת מרגל את הארץ ברוך העוזר עכ״ל והוא כתב בהקדמת ספרו בזה״ל ולא אתן על לב מי שיבקש תואנה או עבר עליו רוח קנאה תמה אני אם מזה הדור נמלט אם בפרסום והודעה אם בסתר או בלט עכ״ל הרי דהי׳ נמצאים גם אז מתעקשים ומתנגדים בפרסום והודעה ובסתר ובלט נגד הרעיון הקדוש והנשגב הזה דישיבת א״י ונגד מי שמחבר וכותב דבר בזה הענין יהי׳ המחבר גם גדול שבגדולים כמו רבינו המחבר בעל כפתור ופרח ועיין שם בכפתור ופרח בפ״ז בדברו מבית שאן שקרא תגר וכתב בזה״ל היום נמצאים פה עמנו אנשים מקרוב באו מוחזקים ביודעים מניעים לב עמי הארץ לשבת שם שאומרים להם שאינה ארץ ישראל במוחלט אלא חו״ל עכ״ל הרי דקרא תגר על שמפריעים אותו מעבודתו לחבב הארץ בעיני ההמון והם עמדו לו לשטן ולהשניא את הארץ בעיניהם וכן מצאתי בהקדמה לקונטרס מצות ישיבת א״י להגאון הגדול מו״ה יונה דוב בלומבערג מדווינסק שהבאתיו לעיל שנדפס בשנת תרנ״ח בווילנא בהסכמת גדולי דורו שהי׳ בעל בית סוחר יער ועשה ספרו הנפלא הנ״ל לש״ש וכותב שם בההקדמה וז״ל ציידתי לי

בדמיוני

בדמיוני שהרעיון הזה הקדוש מוסכם מכל צד ואין מי מכל אחיי בית ישראל שיחשוב אהרת ולתמהוני ראיתי כי לא כמחשבותי כן הוא כי הרבה מאחינו הגם רחוקים מאד מזה ורבים עוד אשר ירהבו עוז בנפשם להרחיב פה ולשון ולדבר אשר אין להעלות על כתב עד כי לא אחת קרה לי להפגש בוכוחי דברים עם מרחיבי פה ולשון אלה אשר לא יוסרו בדברים של טעם כי אם בשבט פה בגערת מדון וכן כתב עוד שם כי לא אחת הביא לו יד המקרה בהפגשו בדברים עם אלה אשר ה' ברכם בעושר ובחכמה ושמע שריקת שפתותיהם העושה שרטת בנפש האיש הנלבב עד כי יצא מגדר חוק הסבלנות וגם מצב בריאתו סבל הרבה מזה והביא שם מתנדב"א (א"ר פ"ו) כי רעה זו היתה בימי מלכי ישראל שהפחות נתן עיניו במי שגדול ממנו ואמר לו אעפ"י שאתה אומר כהלכה ואני אומר שלא כהלכה יעברו דבריך ויתקיימו דברי אפילו כל העולם כולו יחרב עכ"ל התנד"א וכתב שם כי מקרים כאלה פגשו אותו בדרכו על דרך חיבת הקודש והי' לו למפגע עז של תוגה ומורת רוח תמיד ולפעמים הסבו לו גם כעס ומכאובים רוח כהה ודאבון נפש עיי"ש וגם ממה שכתב הגאון רשכבה"ג מקונטא בהסכמתו להגאון ר' הערש קאלישער שבל יפול לבי ואל ירך מדברי המנגדים כי לא בהשכל ידברו יש להכיר כי רבו עליו המנגדים בזה הרי הראיתך שאין חדש תחת השמש ולא עדיך גורלי מגורל שקדמוני בזה והיו גדולים וטובים ממני ועתה מה אתפלא אם נמצאים בזמננו המדברים עתק עלי בשביל עבודתי הקודש ואעפי"כ לא יניעני כל זה מעבודתי אחרי אשר מצאתי עזר וסעד מרבותינו הקדמונים והאחרונים אשר הבאתי לעיל ותקותי תאמצני כי ימצאון גם ברי לבב כאלה שיאמרו לפעלי יישר ויחזקו אותי בעבודתי בעזה"י ויכירו גודל התכלית בזה יען שהקליפה גובר כל כך להטות גם לב צדיקים לבטל הטוב הזה וכמו שהבאתי בתחלת ספרי בשם המקובל אלקי מגריידיטץ ז"ל. *)

נ"ב)

*) **ובעמדי** במקהלות בדרשה שרשתי פה בביהכ"נ „לינת הצדק" ביאדתי מה שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים נ"א היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים וקשה דהא אמרו בשבועות דף י"ד דליכא חשובות קמי' שמיא בקרבנות גדולות דאחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים וא"כ מאי קאמר דאז יעלו על מזבחך פרים דנראה כאלו

רוצה

נ"ב) **ראיתי** בספר שמרו משפט תנינא להגאון המקובל ר' עקיבא יוסף ז"ל בעל לב העברי שמספר מה שאירע לו בעת עסקו בענין ישוב ארץ ישראל וזה לשונו ואני כאשר עסקתי בענין ישוב א"י למצוא באי"י מקום לה' משכנות לאביר יעקב עברתי בגבולי ארץ ישראל וכאשר כן רכבתי על חמורי מן צאנן (שם מקום) אל ירושלים

הובי"ב

רוצה לשחד ח"ו כביכול בקרבנות גדולות כפרים, אבל נראה בהקדם דברי רבינו הקדוש מלובלין זצ"ל בקדא בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת דידוע דבעבודת הכהן גדול בקדש הקדשים הי' תלוי כל קיום עם הישראלי אם עבד עבודתו כתקנה אז היו עולין והצליחו בכל מכל כל אבל אם ח"ו הי' בפגם ובפיסול אז הי' בזה ירידה לשונאי ישראל על כן הי' השטן וכת דיליה אורבים עליו להפיל במעשהו איזה פגם והי' מוכרח להכהן הגדול לחגור חרב על ירכו ולהגביר חיילים לנצח את הסט"א שלא יכלו לגרום לו איזה היזק במעשהו ולזה הי' נחוץ לו גבורה גדולה וידוע דהגבור שבבהמות וחיות הוא פר בן בקר וזה שאמר הכתוב בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת היינו לחטאת לנצח את החטאת אשר לפתח רובץ להכשיל את הצדיק בעבודתו היה מוכרח לאהרן לבא אל הקודש בגבורת פר בן בקר שהוא משל על גבורה גדולה כדי לנצח את הסט"א לבל להכשיל לו עכתו"ד ודפח"ח וכבר הבאתי בפנים דתמיד בעת שהיו אנשים מישראל שנתנו לבם לעבוד משום הקמת ציון מעפרה ולבנות את הארץ מצאו התנגדות לזה והרבה עיכובים עמדו להם על אם דרכם אבל האדם השלם צריך לאמץ את לבבו וכמו שכ' הגאון מקוטנא שבל יפול לבו ובל ירך מהמנגדים כי לא בהשכל ידברו ושהוא רק מעשה שטן וכמו שכ' הגאון אלקי מגריידיטץ ז"ל וזה שאמר דוד המע"ה היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים היינו כשעולה ברצון השם לבנות ציון וירושלים ומעודר בזה את האנשים שיתנו לבם אל זה ולעומת זה השטן מעמיד מתנגדים ועיכובים בזה אז תחפוץ היינו אז הוא חפץ ה' זבחי צדק עולה וכליל היינו כמו עולה וכליל שהוא כולה עולה למזבח כמו כן נחוץ שיתנו אותן האנשים העובדים בשביל בנין הארץ כל כוחותיהם וכל נפשותיהם לעבודה זו ויהיו מסורות לה כולה כמו עולה וכליל ואז יעלו על מזבחך פרים רצה לומר שבגבורת פרים יעמדו עצמן אל עבודה זו לנצח כל המעכבים וכל המפדיעים אותם בעבודת הקודש הלזו החשוב בעיני ה' כמזבה ואז יחשב להם עבודתם כעולה וכליל ודוק.

תוב"ב בעברי נחלה בניכן לבי היה הומה לי באמרי (כמו אמרו בלבבכם) ונדמה כי בא לקראתי זקן נשוא פנים ואמר לי אתה רוצה לעשות את ישוב ארץ ישראל בשביל פושעים ושקצים עם פרוצים ובריונים ונבהלתי לאחור והצצתי בו במיטב הגיון ואמרתי לו כמדומה כי אתה שרו של אדום בשם כנודע ומקודם היית מלך זקן וכסיל עתה אין מלך בצרפת ונשארת זקן וכסיל וכתיב אל תען כסיל כאולתו ורכבתי לדרכי בזמר זמדתי (עי"ש שכתב שחיבר זמר להלהיב לבו למפעל הקדוש של ישוב א"י שבל יפול לבבו מן הרודפים ומציקים מן הרשעים ומתקדשים עי"ש) והוא כמו שכתבתי לעיל על טענת אלו מאיזה חסדים קטני הדעת פה בארץ הגר שאמרו שעל כן יצא הקצף על אחב"י יושבי מדינות סלאוואקייא ופולין מפני שעסקו בבנין ישוב הארץ ויושבי מדינת אונגארן ע"כ נצילו מפני שהיו ממאנין בזה ואוי לאזנים שכך שומעות ואוי לדור שכך נתטפשו וכך נתגדלו וכך נתחנכו בחינוך שוא כזה להוציא משפט מעוקל כזה על אלפים ורבבות מישראל שנהרגו על קידוש השם וגם להשפיל את ערך מצות ישוב א"י שחז"ל הגביהו ערכה ושפלוהו ככל התורה כולה על זה מה להשיב רק אל תען כסיל כאולתו כמאמר החכם מכל אדם וה' יכפר בעדם.

נ"ג) **בימי** הקיץ הזה דשנת תש"ג מדי התגוררי פה עיר הבירה היה חום גדול מאד חוץ מהרגל הטבע והייתי שבועות אחדים בבית החולים ארטה' הנקרא ווארוש מאיר שעומד על ההר באויר זך ונקי לשאוף אויר צח ובשבת פרשת ראה הפצירו בי האנשים שהיו עמי שם לאמור להם איזה דברי כבושים מענינא דיומא שהיו מברכין חודש אלול ומענינא דחבלי משיח שעברו עלינו בעתות הללו והי' ביניהם שני ת"ח בנן של קדושים והם הפצירו בי ביותר שלא לסרב בזה כי בתחלה סירבתי בכל עוז ולא דציתי לקבל את הכבוד הזה מטעם הכמוס עמדי אבל הפצירו בי עד בוש ולא יכולתי לסרב יותר ובטרם עלותי לדבר התנו השני ת"ח הנ"ל שלא להזכיר בדברי מענין ישוב ארץ ישראל אמרתי לאחד מהת"ח הנ"ל שהוא באמת גדול בתורה ויושב על כסא הוראה בעיר גדולה לאלקים וחסיד מתחסד עם קונו וצדיק תמים וזקן אשר נתזקן בחסידות ובתמימות והולך בתום לבבו בקרב ביתו ומבחוץ אמרתי לו ידעתי שאך בתמימות ידבר עמי במה שהתנה עמי שלא אזכיד מענין א"י בדרשה שלי*) אבל אפלפל עמו עם הצדק אתו בזה במה שאינו דוצה

*) **ודכי** אין התורה חוגרת שק על זה? והכי אין ארץ ישראל מרגשת עצמה עי"ז לנפגמת בכבודה ולאם נעלבה שבניה מלעיבין אותה כל

דוצה לשמוע את הדורש ברבים מענין חיבת הארץ ומגודל החיוב שיש בזה כי כה אמר אלי שאם אזכיר מזה בהדרשה אזי לא יבא לשמוע אותה אמרתי לו שאביא לו ראי׳ שאך סימת עינים הוא מהס״ם ר״ל לדבר כן כי מי לנו גדול מרבינו בעל צמח ה׳ לצבי שהי׳ מגדולי תלמידים של הרבינו ר׳ בער זצ״ל ואיש קדוש ונורא כאשר יש להכיר גדולתו ומדרגתו מספרו הקדוש הנ״ל והלא הוא כתב בפרשת וארא בפסוק הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה וז״ל וקשה הא בנ״י לא שמעו מקוצר רוח

כל כך במה שאוסרין ומפריעין למי שרוצה להרים קולו להזכיר ולאמץ את הרבים שיתנו ידם לחזק אותה ולהרימה מעפרה כמצוה עלינו מפי הקב״ה כאשר הוכחתי והבאתי לעיל באריכות מדברי חז״ל מקדמונים ואחרונים קדושי עליונים והם אלו המתקדשים דזמנינו משימים אותה לחרפה ולביזה עד שאסור לדרוש ברבים משום ישוב הארץ או אם יתרמי אחד אשר משים פניו כחלמיש ואינו חת מלומר האמת כאשר הוא אומרים הם שאסור לשמוע דרשתו או אם אין גורמים בדבורים כאלו כאשר באזני שמעתי לא מאחד בלבד אלא בעוה״ר מרבים שאמרו שעל כן נענשו אלו אלפים ורבבות מאחב״י יען שעסקו בישוב הארץ ובנינה הכי אין זה חידוף וגידוף כלפי תורה הקדושה וכי אין גורמין בזה ליש״ת דעת ועיגום נפש להשכינה הקדושה שהיא מלכות וא״י היא ג״כ מלכות שהיא אם דישראל וכמו שכתבתי לעיל בדיבורים כאלו אוי לאונים שכך שומעת אפילו להוציא מפיו דיבורים כאלו היא חטא גדול כמובן מעצמו ועתה יאמר נא כל בר דעת שיש לו מח בקדקדו הכי אין זה ממש מעשה יהושע וכלב אשר לא היו יראים מלומר ברבים האמת נגד כל העדה והנשיאים בכלל שהיו מתקדשים עצמם במה שהפריעו ומנעו את ישראל מלילך לא״י כמו שהביא הגאון המקובל ר׳ עקיבא יוסף ז״ל בפירושו על התנד״א בשם הזהר שהמרגלים היו טוענין שפה במדבר יש לנו מן ואינם טרודים בפרנסה יש להם עת ושעת הכושר לישב על התורה ועבודה משא״כ אם ילכו לארץ ויצטרכו לעסוק בעבודת האדמה יפרעו מעבודת השם ע״י״ש ויהושע וכלב עמדו נגדם וצעקו אם חפץ בנו ה׳ והביא אותנו אל הארץ וכו׳ אך בה׳ אל תמרודו וה׳ אתנו ומה כתיב אחר זה ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים הכי אין עושים גם בזמנינו כן אבל כמו ביהושע וכלב כתיב וכבוד ה׳ נראה באוהל וכמו שפירש רש״י שירד הענן להצילם מידם כן יהי׳ גם כן בכל עת שיתרמי שאחד יחזיק בכבוד הארץ ולא יתן לבו לדברי המנרגים ואליהם יאמר אל תען כסיל כאולתו וד״ל.

רוח ומעבודה קשה אבל פרעה דלא הי׳ בו זאת יוכל לשמוע אליו ויש לפרש דהנה לכאורה השליחות לבני ישראל הי׳ ללא צורך שבודאי ירצו שיגאלום השי״ת ולמה הי׳ צריך לשלחם להם כלל אך הענין כתיב דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם וכבר כתב הרמב״ן בפ׳ לך שכל גזרה לטובה שיצא מפי הקב״ה צריך לעשות לה פה למטה פועל דמיונו שתוכל להתקיים בלי מונע משום צד שירצו למנוע וגלוי וידוע הי׳ לפני שי״ת שפרעה לא ירצה לשמוע לדברים אלה ואז הי׳ לדברי השי״ת ריקם על כן עשה שי״ת וצוה לומר לבני ישראל תחלה דברי הגאולה וישראל ודאי יהיו שומעים לדברי הגאולה שידבר משה אליהם ובזה יעשו פועל דמיוני בשמיעתם לשישמע גם פרעה לדברים אלה וכך הבין משה בכוונת השי״ת ששלח תחלה לבני ישראל ולכן אמר בגודל תמיהתו אחר שבנ״י לא שמעו אלי לפועל דמיוני איך ישמעני פרעה עכ״ד ודפח״ח.

דרי שלך לפניך דאז בזמן שבא משה לישראל כבר הי׳ זמן גאולתם כמבואר במדרש שיש השירים בפסוק קול דודי דופק שאמר משה לישראל שהגיע זמן גאולתכם ואעפי״כ יען שמדת הדין הי׳ רוצה לעכב על זה כידוע הי׳ מוכרח למשה לעשות פועל דמיוני תחלה כדי לבטל בזה כל המקטריגים וכל המונעים וזאת היתה על ידי שידבר משה לפני בני ישראל מדברי הגאולה וישראל יהיו שומעים לדבריו ויקבלו ממנו וכאשר הכתוב העיד שלבסוף עשו כן בני ישראל כדכתיב וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני ישראל וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה׳ אל משה ויאמן העם וישמעו כי פקד ה׳ את בני ישראל וכי ראה את עניים ויקדו וישתחוו ובאמת נגאלו אז בני ישראל משעבוד מצרים וכל זאת נפעל ע״י ששמעו ישראל אל משה בדברו לפניהם מדברי הגאולה והפועל דמיוני נעשה בזה להכריח כל המקטריגים והמשטינים אשר רצו למנוע שלא יכלו לבטל גזרת הקב״ה ודברו אשר יצא מפיו לא ישוב ריקם ועתה נדון את אשר לפנינו דהנה כבר הגענו לעת של בעתה והקץ של הגאולה כבר בא וכאשר הבאתי לעיל באריכות מדברי חז״ל ורק המדת הדין מעכבת עלינו וכאשר הבאתי משי״ס סנהדרין וממדרש שה״ש בפסוק עד שתחפץ ואמרו חז״ל עד שתחפץ מדת הדין הנה מוכרח גם לנו לדבר ברבים לפני עם בני ישראל מדברי הגאולה לשוב לארץ חמדתינו וכדומה מן הדברים הנוגע לישיבת ישראל בארץ ישראל ואם בני ישראל ישמעו ויקבלו הדברים ממי שדורש בזה ברבים יעשו בזה פועל דמיוני לשתק עי״ז כל המקטריגים ולבטלם וכל הרשעה

כלה

אם הבנים שמחה

כלה כעשן תכלה ובני ישראל יצאו מהגלות ביד רמה כמו שהי׳ אז בשעת יציאת מצרים וכל זאת גדם במה ששמעו ישראל לדברי משה שדרש לפניהם תחלה מענין הגאולה וכן ראוי לעשות גם בזמנינו וכל ת״ח הדורש מניצוץ משה יש בו כידוע א״כ אם יהיו שומעין לו יהי׳ ממש כמו שהי׳ בזמן משה דע״י שישראל ששמעו למשה את דרשותיו שדרש מענין הגאולה נעשה הגאולה באמת כמו כן יהי׳ בזמנינו א״כ אדרבא החוב מוטל על כל ת״ח לדרוש ברבים מענין חיבת הארץ ומהבאה אלוה והחוב מוטל על כל בר ישראל לילך אל הדרשה ולשמוע ולקבל דבריו ובזה יקרבו את הגאולה כנ״ל ולבסוף אמר מר ידידי נ״י אשר הנהו אית בריתי ועמיתי מנוער ואשר שנינו שתינו מבאר מים חיים של מורינו מרנא בעל ערוגת הבושם ז״ל שאם אדרוש מענינא דמ״ע ישיבת הארץ לא יבוא לשמוע דרשתי אתמהה! אם האמת הוא כן.

ועוד אמינא לו הלא כבר הבאתי למעלה ממה שגילה המלאך למרן הב״י בטעם ששלח משה מדגלים דכוונתו הי׳ יען שישראל אז באותו שעה לא הי׳ כדאים ליכנס בארץ ע״כ שלח לשם אנשים שיחורו משם ויספרו בשבח הארץ ובזה יעוררו חשק וחמדה בלבם אל הארץ הקדושה ובזכות זה לחוד שיחמדו לה יהיו כדאים לירש אותה ועתה למה לא נעשה כן גם אנו לדבר ברבים משבח הארץ וממעלותיה ומגנות ארצות הגולה כדי לעורר חשק וחמדה בלבות אחינו בני ישראל לארץ ישראל ובזכות זה נזכה באמת אל הגאולה האמיתית אשר כבר הניעה זמנה רק חסר לנו הזכות לזכות אליה ועתה ע״י הכסיפה וחמדה שנכסוף ונחמוד אליה נזכה לבא לידה ולכל זה נגיע ע״י הדרשת שידרשו ברבים מחמדת ארץ ישראל ועתה לא אבין איך יוכל מעכ״ת לומר שאסור לדרוש ברבים מענין מ״ע דישוב הארץ וגם אם יש מי שדורש בזה שאסור לשמוע דרשותיו עיין יערות דבש דרשה י״ד שהאריך כמה מצוה גדולה יש לחמוד לעלות לא״י כמ״ש השל״ה וספרי יראים שתמיד יהי׳ בלב אדם חשק וחמדה לא״י כדכתיב והי׳ עינך ולבך שם כל הימים ותמיד אם אדם מלא כל חמודות יזכור שהוא חסר שאינו בארץ ישראל ויתעצב על כך כי עיקר חסר אצלו עי״ש.

עוד אמינא לו מה שראיתי באיזה ספר (וכעת שאני כותב בלי ספרים אין אני יכול לציין הספר) שהביא אשר רבינו הקדוש שר שלום מבעלז ז״ל זי״ע ועל כל ישראל שאל בחלום את רבינו בעל נועם אלימלך ז״ל זי״ע ועכ״י בפסוק פ׳ בשלח מה תצעק אלי דבר אל בנ״י ויסעו מה

זו שאלה מה תצעק אלי הלא אז היו ישראל בצרה גדולה לפניהם הים ולאחריהם המצרים ולצדדים הנחשים והעקרבים א"כ מה הי' לו למשה לעשות אם לא לצעוק לש"ת שיעזור להם, השיבו הדבי ר' מילך עפ"י מעשה (הובא ג"כ בספר תפארת יונתן בפ' לך) פעם אחת באת מלכה אחת עד למשבר וכאשר נודעו מזה המכשפים עשו בלהטיהם מחמת שנאה אל המלך שלא תוכל המלכה להוליד והיתה יללה גדולה בבית המלך כי שהתה בקשיותה כמה ימים והי' שם חכם אחד ויעץ אל המלך שיעביר קול בכל מלכותו אשר אשתו המלכה כבר ילדה בן זכר תמים וממילא כאשר ישמעו המכשפים את הקול ישפטו כי הכישוף שלהם לא פעל מאומה וממילא ינוחו ידיהם מהכישוף וכאשנ תפסוק הכישוף תוכל המלכה להוליד הולד וכן עשה המלך מיד וחפצו הצליח באמת ע"כ המעשה וכן הי' ביצ"מ והגיעו ישראל לים סוף והצרכו לנס הגדול של ק"ס ונתעורר הקטרוג הגדול עליהם כידוע והי' מעכב על הנס על כן כאשר צעק משה רבינו לפני הקב"ה אמר לו ש"ת שלא יצעק כי אדרבא ע"י צעקתו ידינו המקטריגים שעוד לא נגמר למעלה הצלתן של ישראל ויקטרגו עוד על כן טוב שישתוק ולא יצעק עוד רק ידבר אל בני ישראל ויסעו וכשיראו המקטריגים כך שמשה רבינו צוה לישראל ליסע ולילך בתוך הים יבינו שכבר נגמר למעלה שיהי' נס דקרי"ס וינוחו מלקטרג ויהי' באמת אח"כ קרי"ס עכ"ד תשובת רבינו בעל נועם אלימלך לדבינו שר שלום מבעלז בחזיון לילה וכמו כן הוא בימינו שהגענו עד למשבר וכח אין ללידה מחמת המקטריגים שעומדים עלינו לעכב עלינו את הגאולה ע"כ העצה לזה כמו שאמר הרבי ד' מילך לדבר אל בני ישראל ויסעו לארץ ישראל ויסיחו דעתם לגמרי מארצות הגולה ואז יבינו וידינו המקטריגים שכבר נגמד כן למעלה א"כ ממילא ינוחו מלקטרג עוד ואז יבוא באמת הגאולה האמיתית מבלי מונע כלל כן הורה אותנו הדבי ר' מילך ז"ל ועתה איך לא יבושו עצמם העומדים בתור מתקדשים מלומר שאסור לדרוש ברבים ליסע ולילך לא"י וגם אם יש מי שדורש כן שאסור לשמוע דרשותיו אתמהה! הפלא פלא ז ומה יש לומד על זה כי הוא רק מסימת עינים של הס"ם רחמנא ליצלן אשר רוצה לעכב את הגאולה בכל עוז כי יודע שסופו הוא בקרבת הגאולה וכמו שהבאתי לעיל בשם כמה צדיקים אמיתיים כה טענתי לפני ידידי ועמיתי הנ"ל אשר הוא באמת צדיק תמים ובתמימות ידבר ולא מצא מענה לדברי ושתק כשעה חדא אח"כ פתח ואמר שראיותי המה אמיתיים וצדיקים והוא מעולם לא עסק בשאלה זו לבחון הדברים

רק הלך בתום לבבו אחר איזה מצדיקי הדור שהיו מתנגדים לזה, על זה אמרתו לו מה שהבאתי לעיל בסיום הקדמה שניה מרבינו המהר"ם שיק בפסוק וארשתיך לי באמונה וידעת את ה' שכל קשרותינו עם הקב"ה הוא באמונה בלי דעת וטעם אבל וידעת את ה' היינו הת"ח שנתרבה מאת ה' אם אומר דבר מה שמצינו בדברי חז"ל היפך דבריו לא צריך להאמין לו באמונה גרידא ואסור לילך אחד דעתו שוב מצאתי כן גם בספר הקדוש סור מרע מרבינו הקדוש מזידוטשוב ז"ל זי"ע וכבר הבאתי לעיל בשם המדרש דאמר דרק משה רבינו לא כיון על עצמו כלל רק על צרכי ישראל והפקיר צרכי עצמו בשביל צרכי ישראל אבל יהושע כבר נחית ממדרגה זו ודאג על צרכי עצמו יותר מעל צרכי ישראל א"כ אנן בדור האחרון הזה מה נענין אבתריה וכמו שהבאתי בהקדמה שני' מירושלמי דגיטין פ"ו איך שהדורות נופלים מדור האב לדור הבן מכש"כ מדורו של יהושע עד דורנו ואם דורו של מרגלים שהיו צדיקים הוציאו דבה על א"י בשביל נגיעת עצמם על אחת כמה וכמה בדורנו ואמרתי בפשט הכתוב מה שאמר משה ולא אביתם לעלות ותמרו את פי ה' אלקיכם ר"ל ולא אביתם לעלות מטעם נגיעת העצמית שבכם ותמרו את פי ה' מלשון לא יחלפנו ולא ימיר אותו ומלשון מר שחוטה שאמרו בחולין דף צ"ו שהוא מלשון חילוף היינו שתחליפו את פי ה' את מצות השם שאתם עושין ממצוה עבירה ומעבירה מצוה היינו ממצוה ישיבת הארץ שהוא לכל הפוסקים מצוה מגודל הערך כמו שהארכתי לעיל אתם עושים עבירה שאסור לדבר ממנה ברבים וכל מי שנותן לבו עליה המה מרדפין אותו עד חרמה מהעבירה היינו מי שמתרשל בזה ומרחק עצמו ממצוה זו ואינו רוצה להשתתף בה ולא להיות במסייע לזה לא בגופו ולא בממונו שהוא באמת עבירה היותר גדולה כידוע מהז"ל אתם עושים מצוה וזה שאמר הכתוב לא די שאתם לא אביתם לעלות עוד ותמרו את פי ה' אתם מהפכים את דברי אלקים חיים ועושים ממצוה עבירה ומעבירה מצוה ומה שאומרים בהתנצלותם יען כי הבונים המה אינשי דלא מעלי כבר הארכתי שאין זה די בהתנצלותם וכאשר גם הבאתי מגמרא דברכות מה דמפקדת עבוד ובהדי כבשי דרחמנא למה לך וגם מצוה גוררת מצוה וגם כדברי הקדושים מגור ומעיר הקודש ירושלים יצ"ו שאם ישתתפו בזה רבים מהחרדים יוגבר על ידי זה קדושת הארץ וכמו שהארכתי למעלה ואין מן הצורך להכפיל הדברים והוא האמת כי כל טענותיהם המה דברים בטלים ואין להם מצד האמת קיום כלל ושי"ת יתן בלב כל בר ישראל להכיר האמת ולקבל האמת ממי שאמרו אכי"ר. נ"ד)

נ"ד) **בקיץ** דשנת תש"ג ביום ב' פרשת עקב הלכתי בצירוף עמיתי איש ברייתי הגאון המפורסם מובהק בהוראה כמוה"ה **ישראל וועלץ** שליט"א דיינא רבא דפקה"י לקבל אפי רברבי פגי רבינו צדיק הדור מבעלז שליט"א ה"ה **מרנא ורבנא איש אלקים קדוש כ"ק מרן ר' אדרלע** המקום יה' בעזרו ועדי עד יציץ נזרו שחנה את פני עיר הבירה אחר מאורעות קשות וסכנות עצומות שעברו עליו בעון הדור ובהמלת ה' עליו נמלט כאוד מוצל מאש מגזרת פולין ובא לכאן וטרם כניסתנו לפני ולפנים קבלנו פני אחיו הצעיר הגאון הקדוש **ר' מאטעלע** אבדק"ק **בילגוריא** שליט"א אשר מכירו הייתיו מלשעבר מימי קדם מימי טל ילדותי משנות שלוה ומנוחה עוד טרם מלחמת העולם הראשון שדרכי צי' להיות יושב שם בצל קדושת מרן הקודש רבנא **ר' ישכר בער** זצ"ל זי"ע ועכ"י בחדשי אלול תשרי וגם מעת יושבם בראצפערט בשנות מלחמת העולם הראשון, והגאון הקדוש הלז שח לפנינו מדברים העומדים על הפרק ממצב האיומה של אחב"י בפולין אשר בעיניו ראה את כל הנעשה שם ומכל הנעשה לו שם ואיך שהצילו ה' בנסים ונפלאות ומענין לענין בא השיחה מענין ארץ ישראל והרב ר' ישראל הנ"ל הגיד לו שאני עוסק בענין זה ומחבר ספר על זה, פתח ואמר כי הרב הקדוש רבן של ישראל ואיש האלוקי המגיד ואדמו"ר מטריסק זצ"ל בספרו הקדוש מגן אברהם בפ' וארא כתב כי הגאולה העתידה תהי' על פי דרך הטבע וממילא דצריך להכין הכל מה שבידנו לעשות בדרך הטבע וה' יגמור בעדנו לטובה וצר לי מאד שאין ספר הקדוש הנ"ל בידי לראות בפנים את דבריו הקדושים אבל נאמן עלי עדותו של הרב הקדוש הנ"ל וביותר חביב עלי דברי הספר של איש הקדוש הנ"ל יען כי אני תלמיד מובהק של רבינו הקדוש בעל תשובת יד שלום (שהי' מגדולי היחוס בן בתו ותלמידו של רבינו בעל אמרי נועם מדזיקוב וגם חתנו של הקדוש ר' משהלע מראזווערעוו) והגאון רבן של ישראל בעל יד שלום הנ"ל שהי' האדמו"ר מזאבנא הי' מחסידי טריסק שנסע אליו כמה שנים לשתות ממי בארו נמצא שאני תלמיד תלמידו של רבינו מטריסק וברוך ה' שהמציא לי גואל ההולך בשיטתי אדם גדול כמוהו כמו רבינו מטריסק ז"ל וכדי ליתן מושג לפני שדרות המון ישראל מגדולת רבינו מטריסק הנ"ל לא אמנע מלהציג פה מה ששמעה אזנינו באותו שיחה מפיו קדוש של הרב ר' מאטעלע הנ"ל מה ששמע לספר מאביו רבן של ישראל ר' ישכר בער ז"ל מגדולת המגיד מטריסק ז"ל, אשר הרב המגיד מטריסק הי' פעם אחת בקראקא ובא אשה אחת ובקשה

מהגבאים להכניסה לפנים אל הרבי ואחר רבת הקישוי עלה לה ליכנס
אל המגיד ז״ל ובבואה לפניו אמרה לו רבי הן אני בעל חוב אל הרבי
איזה מאות רובעל כי לפני שנים רבות הי׳ רבינו פה ואז הייתי חשוכי
בנים ובאתי לפני רבינו בבקשה שיברכני בפקידה טובה לזכות לבנים
של קיימא ואז פקד עלי הרבי ליתן לו סך כזאת ומחמת שלא הי׳ בידי
אז ליתן כל הסך נשארתי חייב היתר ולא הי׳ לי שעת הכושר לשלם
חובתי כי רב הדרך מכאן למקום מושבו של רבינו וגם לא הזדמן לי
איש נאמן עם מי לשלח המעות וכעת ששמעתי שהרבי כאן הבאתי בעצמי
לשלם החוב לרבינו כי תפילתו עשתה פירות כי ברכני ה׳ בבנים הגונים
בריאים והמה זרע ברך ה׳ בתורה וגדולה ומסרה איזה מאות רובעל אל
הרבי והוא קיבלם ממנה בסבר פנים יפות ונתנם אל כיסו והאשה הלכה
לדרכה והגבאים שראו מעשה הזאת התחילו לרנן בינם לבין עצמם
באשר כי ידעו שרבם המגיד מעולם לא הי׳ עוד בקראקא רק זה פעם
ראשונה שבא לשם ובטח טעות נזדקר לאשה הנ״ל והחליפה אותו במגיד
אחר וכי נשאר בזכרונה איזה מגיד הי׳ אז בפעם ראשונה שהלכה אליו
אם טריסקער מגיד או קאזניצער מגיד או איזה מגיד אחר וכל מגיד שוה
בעיניה עכ״פ זה ברור שמגיד זה לא הי׳ כי זה פעם ראשונה שבא
לקראקא א״כ אין הכסף מגיע לו ואיך קיבלו מיד האשה הבאה בתום
לבבה לשלם חובתה כי לא הוא בעל חוב שלה ואפילו בעל בית פשוט
ההולך תמים לא יעשה כזאת כה דברו הגבאים בינם לבין עצמם (וכבד
ידוע מה שנאמר על כל הגבאים משמשי צדיקים כי כל גבאי יש לו
ניצוץ גחזי) והצדיק המגיד מטריסק הרגיש ממה שדברו ביניהם ואמר
להם אספר לכם מעשה שאירע לבעל שם טוב ז״ל, בימיו היו שני אברכים
תלמידי חכמים שהיו מתכרנסין בקישוי גדול ויחדיו היו מחזירין על
הפתחים וכתתו רגליהם ממקום למקום פעם אחד אמר אחד לחברו ראה
אנו מתעמלין וטורחים כל היום ואין עולה בידינו אלא דבר מועט יש
לי עצה טובה איך לבא לידי רווחה מרוכה ולפרנסה קלה וטובה ומכובדה
שאלו חברו איו! איפה! הן אני מסכים ודאי לזה ולו יהי׳ כדברך אמר
תאמר לי מהר עצתך הטובה כי תאוה אני לשמוע אותה, השיבו הן ידעת
מהבעש״ט שנתפרסם בעולם וכל העולם כולו חורדים לקראתו על כן עצתי
שחד מינן יתן עצמו לבעל שם ואידך יהי׳ גבאי שלו ונכתוב מכתב לכל
מקום בואנו טרם ביאתנו לשם כי רבינו הבעל שם יבא ביום פלוני אל
המקום ויפנו מקום חשוב לפני ביאתו לפי כבודו ובזה יתפרסם שמו טרם

ביאתו

ביאתו ויתקבצו מכל המקומות והקוויטליך והפריונים יפלו בשפוע רב וכה יגיעו להצלחה נדולה כה יעץ האחד וחברו בשמעו עצה הנכונה הלזו הסכים לדבריו וכה עשו וגדלו והצליחו ועשו פרי כי הבעש"ט המזיוף הזה עשה גם מופתים ובכל פעם שפנו אליו בבקשות היותר גדולות כמו במקשה לילד או בחולה קשה או שהי' ישראל במאסר והוא ברכם נפקדו בדבר ישועה ורחמים והי' לפלא, פעם אחת בישבם לבדם דברו זה לזה שהדבר פלא בעינם כי לבם יודע האמת שאינו בע"ש האמיתי ורק הנהו איש מזיוף ואיך יוכל לעשות מופתים בארץ ואולי הוא מצד הס"א רחמנא ליצלן והתחילו להתחרט על כל המעשה כי היו ידיאי חטא ואחד זה התחילו לדבר ולחשב הן דאינו כי מעשה שטן יוכל להצליח במופתים אף אם אינם במדרגה זו ע"כ אולי גם הבעש"ט האמת אין כחו יפה מכחנו ורק ג"כ הוא בסיוע כחו של הס"א ח"ו כה חשבו וכה דברו בינם לבין עצמם והסכימו להפסיק במעשיהם ולנסוע למקום של בע"ש האמת ולתהות על קנקנו, ובבואם לפניו אף טרם שדברו אף דבור קל התחיל הבעש"ט בקול ואמר להם ידעתי כל מה שעשיתם ולולי שחסתי על בני ביתכם הייתי עושה עמכם כמשפט הראוי לכם ומה שיכולתם לעשות מופתים מכוחי היתה זאת כי אני באתי לזה העולם לחזק האמונה ברלת המון ישראל ועל כן נתן הקב"ה כח בידי לעשות מופתים כי רק ע"י המופתים שעושים בארץ יחוזק האמונה בתוך ההמון (אמר המחבר עיין במגיד מישרים שאמר המלאך למרן הב"י שה' יזכהו לעשות מופתים כדי שיאמינו בו כל ההמון) ועתה כאשר אתם היו נותנים עצמיכם לבעל שם וחלקתם ברכות וישועות להמון ישראל ואם לא יתקיימו תגדמו בזה חילול השם גדול ויחלש האמונה בלב המון מישראל כי העולם לא ידעו שאינכם הבעש"ט האמיתי ע"כ חלקתי מכחי אליכם כדי שיתקיימו דבריכם ויתקדש ש"ש על ידיכם אף אם אינכם כדאים לזה כה הי' דברי הבע"ש אל אברכים הנ"ל וכה הי' המעשה גם אצלי שלפני שנים בא אחד לכאן בשם טריסקער מגיד ונתן ברכה לאשה זאת שתזכה לבנים בעד סך כמה מאות רובעל והיא הי' איש מזיוף אך כדי שלא יצא חילול ה' מסרתי לו כחי ונתקיים ברכתו נמצא מכחי בא לה זאת והחוב מגיע לי באמת ע"כ המעשה שסיפר הרה"ק ר' מאטעלע ששמע מפי קדשו של אביו רבן של ישראל ז"ל פוק חזי מאן גברא רבה כרבינו הקדוש איש אלקים מרנא ורבנא ר' ישכר דוב מבעלז ז"ל זי"ע ועל כל ישראל אשר כל אנשי דורו הכתירהו לצדיק הדור קמסהיד עליה דהרב המגיד מטריסק שהי' לו

מדרגת בעש״ט ז״ל וגם אין חידוש לזה כי הוא הי׳ דור שלישי מרבינו הבעש״ט ז״ל כי הי׳ בן רבינו ר׳ מאטעלע מסשערנאבל בן רבינו בעל מאור עינים שהי׳ תלמיד הבעש״ט והנה דעת אדם גדול בענקים הלזה בספרו שם הוא שגאולה העתידה תחלתה יבא בדרך הטבע ומאן ספין ומאן יהיר בזמנינו להחליט היפך דעתו ומה גם שאתו עמו גם גדולי ראשונים קדושי עליונים קדמאי ובתראי שהבאתי לעיל שדעתם כן וברוך השם שהניחני בדרך האמת ועוררני לאחוז בשטה זו אחר עיוני בעומק הלכה זו כאשר כתבתי בהקדמה שניה ובלתי ספק שרק זכות מורי הקדוש בעל יד שלום ששמשתי לפניו באמונה (כי לקחוני לביתו למורה לבנו היניק וחכים שהי׳ מאורס עם בתו של מרן בעל קדושת יו״ט ז״ל מסיגעט ואני הייתי באותו פרק בן י״ז שנה, והייתי בביתו זמן זמנים טובא והייתי סמוך על שלחנו כל משך התגוררותי שם ואהבני מאד וספי לי כתורא בתורה ובחסידות) עמדה לי להכיר האמת וכאשר הזכרתי לעיל שמורי ז״ל הי׳ משותי מימיו של הרב המגיד מטריסק ז״ל כי בשנת י״ז לימי חייו נעשה אב״ד בק״ק ראקוב במדינת רוססישפולין שהי׳ עילוי מפורסם בעולם ועיר העתיקא הג״ל קבלו לאב״ד אם דהי׳ עוד צעיר לימים ובמשך התגוררותו שם דבק עצמו לרבו מטריסק שהי׳ ג״כ ברוססישפולין ותמיד הי׳ שמו של רבו רגיל על לשונו וסיפר ממנו נפלאות ועתה יש לי עוד עמוד ברזל לסמוך עליו ה״ה רבו דרבי שלי וזאת ירהיבני עוד במדה יתירה ללמוד ולדרוש ברבים שיסה זו בעזרת השם יתברך למען כבוד שמו ולמען כבוד אומתנו הקדושה וידעתי בטח שאלמלי היו יודעים המון ישראל וגם אפילו ת״ח מכל מה שהבאתי פה לא היו נמצאים בינינו קטני הדעת כאלו לאמור שאסור לדרוש ברבים או שאסור לשמוע דרשה כזו שדורשים מענין ישוב ובנין הארץ אשר באי ידיעתם ובתום לבבם הם פוגמים ופוגעים בכבודה של הארץ הקדושה ובמצוה אחת מתרי״ג מצות התורה והם נכשלין בלתי ידיעתם באחד מכ״ד דברים שמנדין עליהם כל המונע את חברו מדבר מצוה כמבואר ברמב״ם ה׳ תשובה ובש״ע יו״ד סי׳ של״ד ומה גם במצוה מגדולת הערך כזו ששקולה כנגד כל התורה כולה כמבואר בספרי פ׳ ראה וה׳ הטוב יכפר בעדם ודו״ל ועוד זאת כבר הבאתי בראש ספרי מספר שפת אמת לרבינו מהר״מ חגיז בגודל עונש המדברים בגנות יושבי א״י שיצאה הגזרה מלפניו יתברך וגם לדורות הבאים כל מי שיוציא שם רע על הארץ יכנס בעונש של וכל מנאצי לא יראוה עי״ש דכתב דקאי על העתיד על כל דור ודור בעת שיהיו נגד ארץ ישראל יכנסו בעונש של המרגלים (עיין לעיל בראש ספרי דף י״ז ע״א עוד מה שהבאתי מבעל חסל״א ומספר נחלה לישראל)

ועיין

ועיין במדרש תנחומא פ׳ חקת שם כתב ושלא היו יכול אותו הדור (של מרגלים) לטעום מן פירות הארץ כלום אמר ר׳ עקיבא כשהיו מגלים להם התגרים הסל הבא מפירות הארץ היו מתים שנאמר אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה כל טוב הבא מחמת הארץ עכ״ל המדרש פוק חזי מה שאמר ר״ע דכל טוב הבא מחמת הארץ עצר הקב״ה מאותן האנשים המדברים בגנות הארץ ויושביה וכל הנאה הבא מחמת הארץ ישראל הוא בסכנה להם ועתה איך לא יראו לנפשם כל אלו המצפצפים ומהגים בחידוף ובבזיון על כל העוסקים בישוב הארץ ובבנינה מן יפלו בסוג המרגלים ותחת עונשם הקשה וכמו שאמר הגאון רבינו משה חגיז ז״ל ורק זכות אחת יכולני ללמוד עליהם שאינם יודעים עד היכן הדברים מגיעים והיא להם כשגגה היוצאה מלפני השליח אבל שעה ישמעו וייראו ולא יזידון לעשות עוד והוא רחום יכפר עון וד״ל.

(נ״ה) אמר המחבר אחר האריכי בדברים בדרך כלל להוכיח מחד״ל שדבר ישועתנו להרים אותנו משפל מצבינו האיומה והנורא אל מעלות העולות מעלה להרים קרננו בכבוד תלוי רק בנו בעצמינו בהתעוררת נפשינו להניח ולעזוב את ארצות הגולה ולעלות אל ארץ חמדתינו וכפי ההתעוררת ושימת לב לזה כן תהי׳ שלימות העליה וכמו שהבאתי לעיל בשם רבינו הקדוש מליסקא ז״ל בספרו פ׳ ויחי בשם רבינו החיד״א דארץ ישראל בגמטריא חת לבי דאם כל ישראל יתנו לב לעלות לא״י יבא משיח צדקנו עכ״ל. אשא דברתי אל הגלות-ירדי׳ בפרט אתה גלות-ירדי׳ כל כך אתה קשור אל רגבי האדמה של ארץ הגלות הלזו שאתה יושב בה מעת שיצאת בגולה עד שאפילו אם יכוך כל היום כולה במכות גדולות ונוראות והמכה ירפה ידו ממך רק על שעה קלה שוב אתה מתפייס עם אותו המקום ואין אתה מתחשב כלל עם המחר שלמחר יחזור המכה ידו עליך להכותך עוד יש מחר תיכף ויש מחר לאחר זמן וכה בלית ימיך ושנותיך במכות של הוזר חלילה כאלפים שנה בגלות ועוד לא למדת מהעבר להתבונן על העתיד ואדמה שעל זאת כיתו חכמינו ז״ל במאמרם במדרש על פסוק ישראל לא ידע עמי לא התבונן ישראל לא ידע לשעבר עמי לא התבונן לעתיד היינו דהנביא קונן על קוצר ההשגה של אנשי הגלות שאינם רוצים ללמוד מהעבר ומשסים עצמם שלעתיד ייטיב מצבם פה בגלות ועל כן אינם נותנים לב לשוב לאחוזת אבותינו וכיון דהם אינם נותנים לב לזה גם מן השמים אין משיבים אותם לארץ וכמו שהבאתי לעיל מיעקב אבינו איהו לא יהב

דעתיה

אם הבנים שמחה

דעתיה למיהדר גם מן השמים לא עכבוהו שמרמז עלינו בגלות וכמו שכתב רבינו המבי"ט ז"ל וגם דברי רבינו החיד"א דלעיל מורים על זה דשובתנו לארץ תלוי רק בשימת לבנו לזה ומכלל הן אתה שומע לאו ויתורגם בלשון אשכנז דיא גראסטע טראגעדיע דעס יידישען פאלקס איזט דאס זיא נאך זאלכע ביטטערע אונד טראגישע געשעהעניססע וועלכע איבער איהנען דורכגעגאנגען איזט דאפאן קיינע בעלעהרונג אבציהען וואללען דארין ליעגט דיא יידישע טראגיק ועל זה קונן הנביא ישראל לא ידע לשעבר ועמי לא התבונן לעתיד ודו"ל. שנית אתפלא עליך "גלות-יו"ד" שכל כך עיניך קשורים ואין אתה רואה מה שנעשה סביבותיך אתה רואה איך שמכים ומענים את אחיך במכות ובעינוים קשים ולבך לא מתרגש מזה כלל אתה רואה דמי אחיך נגרים עלי ארץ כמים הנשפכים ולבך לא מתפחד כי תאמין אל השעה אשר עודנה משחקת לך ותאמר בלבך דברים אלה לא יבואו עליך ולא ישיגוך כלל כי אתה עומד ויושב במקום בטוח ותתברך בלבך כי שלום יהי' לי הן לו יהי' כדבריך וכן יאמר ה'.

אבל אתה "גלות-יוד" הסכת ושמע לדברי פקח עינך וראה כי גם אחיך שבא עליהם הצרה הזאת של מכת חרב ואבדן ושללם לבוז היו יושבים במקום בטוח ובמשכנות מובטחים כמו אתה ולבסוף נהפך עליהם הגלגל ר"ל והגיעו למה שהגיעו מנין יש לך בטהון עוז כל כך שאתה תהי' מחומל מזה עד שאתה לא מתפחד ולבך לא מתרכך בצרת חברך ואם כי לא אפשר לומר כי אינך משתתף בצערו כלל כי הלא אם באים לפניך שתתן מכיסך להפיג צער של הנפגעים בצרה אתה נותן מה שנדבה לבך אבל תתבונן נא מה נדבת ליתן אם הוא בערך של הצער המצוערים או אם הוא בערך היכולת שיכולת ליתן כפי הברכה שבידכך השם א"כ ממילא לא יצאת ידי חובותך במה שנתת וכל זה גרם לך יען שחסר לך מדת האחוה ואהבת ישראל באמת לראות בהנפגע בצרה את אחיך במלוא מובן המלה כדמצינו במשה רבינו וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו והך מאחיו הוא מיותר לגמרי ועוד דהא כבר נזכר ברישא דקרא ויצא אל אחיו רק דהורה לנו הכתוב דכל כך כאב למשה הכאת המצרי לאיש עברי כמו שהי' אחד מאחיו ממש וע"כ הכניס עצמו בסכנה להציל עשוק מיד עשקו מפני שהי' כאב לו מאד כמו שהי' מכה את אחיו וכיון דכל כך הי' בנפשו להציל את אחיו לא הי' שוקל במדה ומשקל עד כמה לעשות והכניס עצמו ג"כ בסכנה רק להצילו מבלי להביט על תוצאות הדבר מצדו זאת הוא ממדת ישראל בנוגע להצלת חברו וכה הי' צריך

להיות

להיות גם בזמנינו באלו שנפלטו ממקומם ממדינה של גיהנם למדינה אחרת להציל את נפשם ונפש ביתם מפח יקוש ומתוא מכמר שהי׳ פרוש עליהם במדינתם וכלפי שחשבו שיושיטו להם יד העזר בהרגשת הלב ובהשתתפות יתירה קבלו אותם בקר רוח וברוח מעמסה חוץ מאיזה יחידים שמסרו ממש נפשם על הצלת אחיהם הנפלטים אבל הגדולים היושבים בראש ובחלונות גבוהים נשארו קר נגדם כאלו אין הדבר נוגע לעצמם כלל וכדי בזיון וקצף על מיעוט הרגש לבבם בצרת ישראל מה גם בעת צרה כזו שיצאה על כלל כל ישראל במדינות אירופא שנעשה ישראל ממש כהפקר בנפשו ובממונו והי׳ צריך להיות שיתר לבם ממקומם אבל מה אנו רואים לדאבונינו שרוח ונפשם של אלו העשירים והנבירים ששלוה בארמונותם לא זזו ממקומם אף זיז כל שהיא ואינם משתתפים בצערתן של ישראל באמת ואף אם עושים דבר מה בטובתן עושין זאת בכבדות מאד ובקר רוח ונעשה לו לטרחא לטרוח פעמים ושלש עבור הנפלטים ויצא ידי חובתו בעשיה של פעם אחת כזו וכיוצא בזו מה שנשמע מן היושבים בראש ומנהיגי המדינה לא כן אמרו חז״ל ממשה רבינו וזה לשונם בשמות רבה שתי יציאות יצא אותו צדיק וכתבן התורה זו אחר זו ביום הראשון יצא ועשה מעשה שהרג את המצרי וביום השני יצא ואמר לרשע למה תכה רעך ופירש מרן המהר״ל בגבורות ה׳ דזה הרבותא השמיעני התורה שהי׳ לו להיות מתיירא לעשות מעשה תיכף ביום השני ועם כל זה לא נתיירא ועשה מעשה וזה מוסר השכל לכל מנהיג ישראל שלא לחוש לעצמו כלל היכא דנוגע להציל עשוק מיד עשקו ואפילו הרבה פעמים עיי״ש אבל בעוונינו לא כן ראינו אצל המנהיגים דזמנינו רק קרירות יתירה ראינו בם בנוגע להצלת הנפלטים רוחם קר ודיבורם קר וכל מעשיהם קר ואף מה שעשו הי׳ רק מפנים ולחוץ ולא מפנימית לבם וכל זאת בא להם יען שלא ראו בהנפלט את איש העברי מאחיו שיכאב לבו עליו כמו על אחיו ממש כמו שהי׳ אצל משה רבינו שראה תמיד באיש העברי את אחיו ממש על כן לא ידע גבול ומדה בעזרתו שהושיט לו אף חוץ מנדרי כח אנושי והי׳ נמסר אליו ברוחו ובנפשו ובכל גופו ואין צריך לומר בממונו עיין בהגיגה דף ה׳ אמר רב כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בוהיה לאכול אינו מהם ופרש״י אינו מהם מזרע ישראל דכתיב והסתרתי פני מהם שצועק מצרות הבאות עליו והי׳ לאכול שהעכו״ם שוללין מממונו עכ״ל והוא פלא מה ראה רב בזה ומה למד אותנו בזה וכי אדם שנמלט ונפלט מצרה חייב

אם הבנים שמחה

וחיו להכניס עצמו בהצרה שאירע לאחרים הלא אדרבא קי"ל בש"ע שכל מי שיכול להמליט עצמו מחויב להציל עצמו וכן כתב השל"ה בשער האותיות אבל נראה ברור בעזה"י דכוונת רב הי' ללמדנו בזה דבעת שאירע צרה לאחרים ודוא נמלט מזה שהצרה לא פגע בו לא בנפשו ולא בממונו אז הוא לא יאמר שלום עליך נפשי ומה איכפת לי בצרה דאחרינא עיין תענית פרק קמא בזמן דצבור שרוי בצער והיא אינו בצרה זו אם יאמר האדם שלום עליך נפשי ולא יחשוש על הצער שאירע לצבור אזי שני מלאכי השרת מניחין ידיהם על ראשו ומקללין אותו שלא יזכה לראות בנחמות הצבור עיי"ש (וכעת אין הגמרא לפני לציין המקום) כמו כן אמר רב דאם דהוא אינו בצרה זו שאירע לאחרים מ"מ כל כך יכאב נפשו עליהם וירגיש בצערם עד שיחשוב עצמו כאילו הוא מהם וימסור נפשו וגופו וממונו עליהם כאילו הוא אחד מהם וכאילו בו נגע הצרה ממש ואזי יעשה כל מה שבכחו ואולי יותר מכפי כוחו במה שנוגע להצלתן ולא יתחשב כלל אם יגיע לו בשביל זאת איזה נזק וכמו שהאדם עושה בשביל עצמו בשעה שבא בצרה וזאת משמיעני רב כל שאינו בהסתר פנים היינו שאינו מרגיש עצמו בהסתר פנים של אחרים שהוא שם עמהם בצרה וכל מי שאינו בוהיה לאכול היינו מי שעכו"ם שוללין ממונו והרואה ושומע מזה אינו מרגיש עמו כמו שהעכו"ם היו שוללין את ממונו אינה מהם אינו מזרע ישראל וזה הי' ממש מדת משה רביגו ע"ה שהכניס עצמו בסכנה ולא פעם אחת רק בכל פעם שהי' רואה בצרת איש עברי מאחיו שהי' רואה בו את אחיו ממש את עצמו ובשרו וע"כ לא עשה גבול ומדה במסירתו אל זרע ישראל לצורך הצלתן וכמו כן הי' צריך להיות אצל כל בר ישראל וכמו שאמרו חז"ל במדרש רבה ויקרא בפסוק שה פזורה ישראל דישראל נמשלו לשה מה שה (שהיא רך המוג בטבע) כשעה שנלקה באחד מאבריו כל האברים מרגישין עמו כך ישראל בשעה שאחד מישראל נלקה כל ישראל מרגישין עמו כך היא המדה נכונה בישראל ובעמדי במקהלות שנתכבדתי בעיר בעקעש־טשאבא מהאקרו"ס לדרוש בבהכ"נ בפ' קרח העבר ביארתי את המסורה ב' פעמים פרה אחר אך פרה תפרה את בכור האדם ואירך את לא סדה יפרה איש לא יתן לאלקים כפרו ויקר פדיון נפשם וחדל לעולם, דיש לדייק בלשון הקרא אך פרה תפרה את בכור האדם את בכור בניך הל"ל כמו שכ' בפ' בא אך נראה דידוע בעת שאנו רואין שאחד מאחינו בני ישראל בצרה ר"ל ויש בידינו להצילו מחויבים אנו להצילו ומקרא מלא אמר

הכתוב

הכתוב לא תעמוד על דם רעך אך בזמנינו הצרה משונה מהצרות שעברו עלינו בשנים קדמוניות דיצאה הגזרה שאסור להושיט יד להבורחים להציל את נפשם ובעבור עזרה כל שהוא שמושיט להם מרהף עליו עונשים גדולים וגזרה זו מכפיל הצרה להנפלט כי לא די שהי' מיכרח לעזוב את הכל ולברוח בנפשו עוד זאת ששום אחד אינו רוצה לאסוף אותו הביתה ואנה ילך מצרת נפשו אך ידוע שאין שום מקרה בעולם ולא לחנם הניח הקב"ה להביא גזרה כזו וגם זאת גופא נעשה מן השמים אבל בל ידמה האדם שמן השמים הסכימו לגזרה זו כדי לפסור את אדם הישראלי מהצלת חברו זה לא! ולא כן הוא! רק אדרבא כי מן השמים היו רוצים בזה כדי להגדיל הנסיון כדי שיעשה ההצלה ממש במסירת נפש כי ידוע דבעת שמדת הדין מתוחה בעולם אי אפשר להשתיק ולבטל את מרת הדין רק במסירת נפש וע"כ עשה ה' ככה והביא גזרה כזו שאסור להיות בעזר הנפלטים כדי לקיים המצוה ממש במס"נ אבל לא לפטרו מזה וידוע דכל כפל לשון מורה על גודל החיוב אפילו מאה פעמים כמו שדרשו חז"ל על שלח תשלח וכדומה וגם ידוע דישראל נקרא בכור שהוא בכור של האומות וזה כיונת המסורה אך פדה תפדה את בכור האדם ר"ל את ישראל שהוא בכור האדם וכידוע שאוה"ע קרויין האדם לא תחשוב שעל כן הביאו מן השמים גזרה כזו שאסור לפדות את הנפלט ממדינה אחרת כדי לפוסרך מחיוב זה. זה לא! אך אדרבא פדה תפדה חיוב כפולה יש עליך לפדותו אפילו אם בא לך הצלתו בסכנת עצמך וכמו שפסק הסמ"ע בסי' תי"ך בשם הירושלמי דמחייב להכניס עצמו בספק סכנה כשחבדו בודאי סכנה ואם לא תעשה כן מחמת יראת עצמך שמא תפול בסכנה עי"ז על זה בא הפסוק הב' ואמר את לא פדה יפדה כשלא תפדה את אחיך בטענה שאסור להושיט עזרה מטעם הממשלה ואחיך יפול בתוא מכמר או איש לא יתן לאלקים כפרו ודמו מידך יבוקש אבל כשתפדה אותו במסירת נפשך אז ויקר פדיון נפשם כל כך לפני שי"ת שכל הצרות והגזרות יבטלו וישבתו מישראל וזהו וחדל לעולם היינו שהגזירות יחדלו וישבתו לעולם וזהו ג"כ מה שמצינו אצל אסתר כשאמרה ואני לא נקראתי לבא אל המלך שלא כדת וכו' קצף עליה מרדכי מפני שהבין מדבריה דכדי שלא לסכן נפשה לא רצתה לעשות בהצלת ישראל דבר שלא כדת על זה אמר לה אם החרש תחרישי וכו' אל תאמין שאתה מובטח כי יוכל להיות בהיפך ע"ז השיבה לו לך וכנוס וכו' וכאשר אבדתי אתה כן הסכמתי בלבי כבר לאבד עצמי לצורך הצלת ישראל וזהו אבדתי מכבר אבל רצוני בתשובתן של ישראל ובדרוש הארכתי ודוק. אבל בעוה"ר

אין רואין כן בהפראקטיקא ואין דברינו אמורים רק על הרוב אבל פרטים היוצאים מן הכלל תמיד נמצאים ב״ה המוסרים עצמם וממונם בשביל הצלת ישראל אבל אלו הפרטים לא יצאו משדרות העם הגבוהים היושבים בפלטין של מלכים ויושבים בראש כל משטר והנהגה אלו סגרו חלבמם וקמצו ממונם ותמיד ימצאו לעצמם אמתלאות שונות להפטר מלצאת ידי חובתן נגד ישראל הנמצאים בצרה ר״ל כמו שראינו עתה בזמנינו שעת צרה היא ליעקב ודרכי לפרש מאמר קרא שאמר דוד גפן ממצרים תסיע שהוא על הכוונה שאמרו חז״ל בחולין דף צ״ב ע״א אמר רשל״ק אומה זו כגפן נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים ופרש״י דמה הזמורה זו מוציאה לולבין ועלין ופרי והוא עיקר הגפן כך בעלי בתים גומלי חסד ומחזיקים ידי עניים **ומפזרים ממונם למלכות בשביל אחיהם** ומתקיימים על ידם עכ״ל וזה שאמר דוד גפן ממצרים תסיע היינו בשעה שהבעלי בתים אוחזין במדת הגפן שמפזרים ממונם בשביל אחיהם הנתונים בצרה או בשבילן באה ישועה לישראל להסיע אותן ממצרים להצילן מצרה כמבואר במדרש ויקרא דתיבת מצרים הוא סמל כל צרה שבאה על ישראל רחמנא ליצלן.

אבל כל זאת גרם לך רק במה שעשאך הגלות **״לגלות־יוד״** כונתי בזה שעשאך החיים של הגלות לאישי הנבדל והנפרד מהכלל כולו שאין אתה חי בגלות חיי העממי ויתורגם בלשון אשכנז דוא פֿיהרסט ניכט אים גלות איין פֿאלקישעס־לעבען דוא זאלסט דיך פֿיהלען מיטגליעד צו זיין פֿאָן דעם הייליגען פֿאָלק ישראל שאין אתה מרגיש עצמך לחלק מן העם הישראלי המפוזר ומפורד בין העמים רק אתה מתחשב עצמך לאיש אזרחי במקום שאתה יושב דוא ביסט נור איין בירגער דאָרט וואָ דוא זיצט אונד פֿיהרסט נור איין בירגערליכעס לעבען דצוני לומר בזה שאין אתה מתחשב עצמך עם ההתחייבות שאתה מתחייב נגד עמך הקדוש עם הישראלי רק אתה מתחשב עס ההתחייבות שאתה מתחייב נגד אנשי חבורתך האזרחיים שאתה יושב ביניהם ולזה אתה נמסר בכל לבך ובכל נפשך ועי״ז נבדלת והפרדת מהעם הקדוש ומכללה ונעשיתה לאיש בודל ובודד במקום מושבך בגלות והחלפת עולם עומד בעולם עובר כי העולם של אומה הקדושה בכלל היא עולם עומד ונצחי אבל עולמך הנפרד והיחידי הוא עולם עובר בין לילה הי׳ ובין לילה אבד כאשר מעשה רב דזמנינו מוכיח על זה שבין לילה אבדת כל הצלחת עולמך שהי׳ לך בגלות וכה נעשה **״הגלות־יוד״** לאיש הבוגד בעמו ובנחלתו האמיתי לא מיבעא ולא

מדברים מיהודי ההדיוטי אשר כל מגמת נפשו היא רק עסק מסחרו ועסק פרנסתו אשר היא בו בראשו ורובו הוא אינו יודע ולא חלי ולא מרגיש כלל שהוא חלק מהעם הנצחי והכללי עם הישראלי ושיהי׳ לו עוד איזה התחייבות נגד הכלל ישראל כמו שרואין ממעשים דכל יום שיודע שחייב ליתן להעיר ולהמלכות ולהחבורה שיושב בה אבל אם מבקשים ממנו לדבר הנוגע לכלל ישראל הוא מצמצם מאד ואף אם יתן יתן בעל כרחו כמי שאינו חייב בדבר והיש לך בגידה נדולה מזו ? אלא אפילו באחינו בני ישראל האדוקים בתורה ומצות בעלי תורה ויראה חסידים ואנשי מעשה ג״כ יש להכיר בדילתם והפרדתם מהעם הכללי עם הישראלי ואין לו שום חיבור ושום קשר עם הכלל כולו מפני שחוג מבטו אינו יוצא להלן ממקום שהוא מתהפך בו ונקח לדמיון החסיד הזה שהוא אדוק ברבו ובההסידים שמסתופפים בצל רבם עולמו מתהפך רק בהחוג הקצר שעובר ושב בו ועד כאן תחום שבת יותר לא איכפת ליה ולא מתחשב כלל עם העם הכללי הישראלי המפוזר ומפורד בעולם ולו ישאלו ממנו ליתן לדבר הנוגע לכלל ישראל בקושי גדולה יכלו להוציא ממנו דבר מה אבל בחוג עולמו שהוא מתהפך בו אין כסף נחשב לכלום וכמו כן נתבונן באדם הארטאדאקסי ההולך תמים ואשר לא חסר בבקר ובערב מבית התפלה ונוטל חלק בראש בכל השיעורין שלומדים בהש״ס חברה חוג עולמו הוא הש״ס חברה אבל להלן מגבולי הש״ס חברה לא ידע כלל וחושב שכבר יצא ידי חובתו ותעודתו נגד התורה ונגד עם הישראלי במה שמתחשב עם ההתחייבות דש״ס חברה וכל המסתעף לה ויותר מזה אינו רוצה לידע כלל וכיוצא בזה מהדמיונות שיש למצוא ״בהגלות־יוך״ הכי לא נבדל ולא נפרד הוא מחיבור כלל עם הישראלי אבל רגיל הוא בכך מעת צאתו לאויר העולם מעת ישבו בגולה שקשור ואדוק רק אל רגבי האדמה שיושב בה ואינו מביט למרחוק מחוג סביבתו ע״כ אין חידוש גמה שאינו יכול להתחמם את לבבו בעת צרת חברו שהוא רחוק מחוג מושבו ושלא הי׳ עמו שום התקשרות עד עתה וזה אמת וברור בהבנת הדברים והמאה שנות האחרונות שניתן חפשי לאדם הישראלי במלוכות אירופא ועשאו אותו שוה לשאר אזרחי הארץ להינות מטוב הארץ כמו כל יושביה ולעשות כל מה שלבו חפץ לדור בכל מקום שרוצה וללמוד ולהתעסק בחכמתם ובלשונם וכדומה לזה זכות זאת נתן עוד כח הדוחה האחרון להפרידו מחיבור הכללי ומקשר עם הישראלי כי זאת גרם הטמיעה וההתבוללת בין העם שיושב בה ולציון יאמר איש ואיש יולד

בא שהצטיין לגמרי לאישים שיולד בה ברוח וברעת ובהנהגה ומאז נרתק לגמרי החבל מעם הכללי הישראלי שבשאר המדינות ולא הי׳ שום שויון ביניהם כי מקודם שניתן להם החירות והיו יושבים בגיטות לא היו בדילי כל כך זה מזה כאשר יש להכיר זאת מהרבנים שלקחו להם באשכנז ובאונגארן ובבעהמין מעהרין רבני פולין והיו ישרים בעיניהם ולא כן אחר החפשי והחירות שניתן לישראל לא מצינו שרב פולני יהי׳ מוכשר להיות רב באונגארין ובאשכנז ובמעהרין כי נפרדו ונתרחקו זה מזה כרחוק מזרח ממערב וכל זאת גרם ההתבוללת שהתבללו בין העכו״ם והשפעה זו של ההתבוללת עשה פעולתו ,פילו אצל ישראל אדוק בתורה ומצות כאשר היינו רואין ושומעין באשכנז אפילו באונגארין שאדם ישראלי פסולין הי׳ אצלם כאדם מפחת הערך אין ״פולישער יוד״ ובאשכנז היו רגילים לקרותו איין ״אכט־יודע״ ושם כינוי זה הי׳ די להעריכו בערך נחות שבערכין ואפילו ברבנים נושאי דגל תורה יראים ושלמים הי׳ להכיר איזה זלזול שיש בלבם על אדם הפולני כאילו אדם הפולני הזה הוא בן עם אחר ולא מבן עמו והוא הוא מה שאמרתי לעיל שהגלות עשאו לאדם הישראלי ל״גלות־יוך״ וכמו שפירשתי למעלה להיות מובדל ומופרש מעם הכללי ולחיות חיי הבדידות בכל מקום מושבו בגלות ולהפסיק הקשר שהי׳ צריך לו להיות עם עם הכללי ולחיות חיי העממי ולהרגיש בעד עמו ונחלתו הוא ניסל מכל זה ואינו יודע יותר מחוג מצבו וזאת הוא התואר של גלות־יוך באמת. וזאת גרם לנו שהגענו למה שהגענו.

(נ״ו) אמרן רבותינו במדרש רבה ויחי גבי יעקב שאמר לבניו האספו ואגידה לכם את אשר יקרה אתכם באחרית הימים אמר להון תהון כלכם אסיפה אחת ה״ד ואתם בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבדו (כתיב חברו וקרינן חבדיו) חברו כתיב נעשו בני ישראל אגודה אחת התקינו עצמיכם לגאולה מה כתיב אחריו ועשיתי אתכם לגוי אחד בארץ עכ״ד המדרש שם (ואני מוסיף על מה דכתיב אחריו עוד וסהרתי אתכם והיו לי לעם ואני אהי׳ להם לאלקים והיינו שבזכות זה שיאגדו כלם באגודה אחת ישלח ה׳ ממרום רוח טהרה עליהם עד שיהיו כולם ראויים להיות לעם ה׳ ולהיות ה׳ לנו לאלקים) גם במדרש קהלת אמרו על הקרא את לתפור דכתיב וקרב אותם אחד אל אחד והיו לאחדים בידך ומה כתיב בתריה כה אמר ה׳ הנני לוקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אותם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ הוי את לתפור עכ״ד

המדרש

המדרש הרי דגאולתן של ישראל תלוי בתסירת כל ישראל לעם אחד וכן אמרו עוד במדרש בפסוק אתם נצבים חיים כלכם אימתי בזמן שתהיו כלכם באגודה אחת וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן באגודה אחת שנאמר בימים ההם ובעת ההוא יבואו בני ישראל ובני יהודה יחדיו עכ"ל וכן אמרו במנחות רף כ"ז בפסוק ואגודתו על ארץ יסדה אין ישראל נגאלין אלא בזמן שנעשים אגודה אחת עיי"ש ונם קיום עם הישראלי תלוי רק כשהם אחודים ואגודים יחד כמאמר מדרש הנ"ל אתם נצבים חיים איפתי בזמן שתהיו כלכם באגודה ובעוה"ר זאת גרם לירידת קרן ישראל ושפלות עמנו שנשפל כל כך עד דיוסא התחתונה והגענו למה שהגענו מחמת שעם בני ישראל הוא נקרע לקרעים ונקסע לקסעים וכמו שערכתי לפניך תואר של "הגלות־יוד" ודין גרמא לכל הצרות שהגיענו ואין תרופא למכותינו עד שנשוב ונעשה לגוי אחד לקרב אחד אחד מישראל והיו לאחדים אחד ממש גוי אחד ועם אחד או נוכל לתקן עצמינו אל הגאולה כמבואר במדרש שהבאתי נעשו ישראל אגודה אחת התקינו עצמיכם לגאולה ובזה תלוי הכל כל קיומנו וכל עתידותנו וכן כתב המקובל והחוקר אלקי רבינו מהר"ל מפראג ז"ל בספרו נצח ישראל דע"כ נחרב בית שני יען שירושלים וביהמ"ק המה המרכז שמאחד ומקבץ את כללות ישראל ועושים אותם לעם אחד ויען שישראל לא היו באחדות לא היו כדאים למקום הזה ואם נתקן הדבר להיות באחדות נזכה לגאולה ולמקום המאחד אותנו לגוי אחד וכבר הבאתי לעיל הגמרא דסרק חלק דפריך הגמרא מאחר דאנו מחכים והוא מחכה (היינו דגם הקב"ה מחכה על הגאולה) מי מעכב ומתרץ הגמרא דמדת הדין מעכב וכן אמרו במדרש שיר השירים בפסוק אם תעירו תעוררו את האהבה עד שתחפץ עד שתחפץ מדת הדין היינו עד שתחפץ מדת הדין המעכב עלינו את הגאולה וכבר הבאתי לעיל בסוף אות י"ג בשם רבינו המנ"א שניתן רשות למקטרג לקטרג עד שיבוטל המבטל והנה בעת שישראל אגודים בכלל אחד שלם או נגצח בזה את מדת הדין ונשתיק את משטיננו ומקטריגנו ולא יהי' שום שליטה לאויבינו עלינו ויקוים בנו ובני ישראל יוצאים ביד רמה מגלות

והמר הזה ונזכה לגאולה שלמה בב"א כמו שכתב רבינו בנועם אלימלך בפסוק ויקח לו את כל אלה ויבתר אותם בתוך ויתן את בתרו לקראת רעהו ואת הצפור לא בתר הנאמר אצל אברהם בברית בין הבתרים שבתב וזה לשונו דהיינו שהעמיד הכל זה לעומת זה ואת הצפור רמז לישראל לא בתר רצה לומר נגד כללית ישראל אין לך דבר שישוער נגד זכותם שנם רשעים מלאים מצות כרמון עכ"ל וכוונתו למה שכתב בנועם אלימלך

בפרשת

אם הבנים שמחה

בפרשת דברים כי כללות ישראל הם צדיקים בלי שום פגם כמ"ש ועמך כולם צדיקים ואף שהפרטים חוטאים אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדושתם ואין שטן ואין פגע רע בהם חלילה ותמיד צורתם חקוקה למעלה ואין שליטה לסט"א עליהם והאדם הפרטי מקשר עצמו בהתכללות ההוא ע"כ וזה הי' נמי כונת אברהם שהעמיד הצפור נגד הבתרים שהם רמז לאומות העולם והסט"א והצפור רמז לישראל דבזמן דהצפור לא בתר והוא באחדות אז לא ישוער זכותם ואין שליטה לסט"א עליהם ועיין שם בתרגום ירושלמי ובתרגום יונתן שכתבו דכל העצות רעות שמיעצים עלינו זכותא דאברהם יבטל אותם *) וגם לא ישלטו בממוניהם של ישראל דזכותיה דאברהם מגין עליהם עי"ש וכל זה דוקא בעת שהצפור שהוא רמז על ישראל לא יבותר היינו בעת שכללות ישראל הוא בכלל אחד שלם ולא יבותר לבתרים אז כחם גדול ואין שטן ואין פגע רע ובאמת כדברי רבינו בעל נועם אלימלך שכתב שכללית ישראל תמיד בקדושה מבלי שום פגם מצאתי ג"כ בספר הקדוש נצח ישראל לרבינו מהר"ל מפראג וכתב עוד שהוא אהובה וקשורה במקום בקשר אמיץ אשר תמיד לא יופר שוב מצאתי כן מבואר גם באגרת תימן לרבינו הרמב"ם ושם כתב בזה הלשון וכמו כן בשרנו והאמץ אותנו יתברך שמו שנמנע אצלו לנאוס אותנו בכלינו ואעפ"י שנכעיסהו ונעבור על מצותיו שכן כתב ישעי' ל"א כ"ה אמר ה' וכו' ע"כ הזהב הרי לך שלשה עדים גדולים אשר כל אחד כדאי לעצמו וכש"כ בצירופם יחד שהעידו על גודל הערך של ההתכללות ישראל בכלל אחד שאף אם הם רשעים בפרוטרוט מ"מ

בכללות

*) **בדברי** התרגום הללו נבין דברי הילקוט במלאכי בפסוק כה אמר ה' צבאות המה יבנו ואני אהרוס פילוסוף אחד שאל את ר' אלעזר לא כך אמר הנביא המה יבנו ואני אהרוס והלא כל מה שבנו הרומיים קיימים אנר ליה ר"א לא דבר הכתוב כנגד הבנין אלא כנגד העצות כל מה שאתם יושבים ומחשבים בלבבכם לבנות עלינו ולכלותינו הקב"ה הורס עצתכם א"ל חייך כך הוא בכל שנה אנו יושבים ומתיעצים איך לגזור גזרות לכלות אתכם וחד סבא אתי ומבטל להון ע"כ ועיין במפורש שם שכתב השורש בנה נופל גם על מחשבת הלב והוא בנין רוחני שונאי ישראל מחשבים תמיד לכלותינו ח"ו והקב"ה מבטל עצתם וחד סבא הוא ישראל סבא אשר יעורר את אחד מיועצי הממשלה להציל אותנו כאשר מצינו בהרבה מקומות באגדה ע"כ ועפ"י התרגום דנ"ל נראה פשוט דהאי סבא הוא אברהם דזכותיה עומדת זאת והבן.

בכללות לית עליהם שום פגם והם קשורים במקום בקשר אמיץ ואהובים ונחמדים לפניו יתברך וצורתם חקוקה לפניו יתברך וכמו שכתב רבינו הנועי"א ואף שהפרטים חוטאים אבל הכללות הם תמיד בקדושתם ואין שטן ואין פגע רע חלילה *) ואחר כל אלה הדברים שערכתי פה יבין כל אחד מה שאמרתי למעלה שכל ישועתנו ועתידתנו תלוי רק בפרט זה שנהי' אחודים ואגודים יחד בכלל אחד ולאחד בנו כל חלקי בני אדם הנמצאים בינינו מאדם העומד בקצה הימיני עד האדם העומד בקצה השמאלי עד שנתכללה כללית ישראל בכלל אחד שלם ואז ננצח בזה את מרה"ד ונשתיק את השטן לבל ישטיננו כאמור למעלה ויקוים

בנו ובני ישראל יוצאים ביד רמה בב"א.

"ז) **באמנה** ידעתי כי הכל יתמהו עלי ויצחקו מניני באמרם רבריך הם אמת שבהתקבצות כל איש ישראל בכלל אחד תלוי כל ישועתינו אבל איך אפשר לתקן זאת מי ומי יכול לכוללם יחד ואיך מן המציאות ומן האפשרות לכלול ולקבץ את כל ישראל מכל חמשה חלקי התבל אשר הם בדעות ובמדות שונות בכנופיא אחת וכבר נתקשה בזה באמת רבינו הפלא"ה בסוף כתובות על התאהדות כל ישראל לגוי

אחה

---

*) **בדברי** רבותינו הנ"ל נראה לבאר דברי הפסיקתא (בפיסקא ויהי המקריב) שאמר לפי שירמיה אמר כסף נמאס קראו להם (ירמי' ו') ויחזקאל קורא אותם סיגים שנאמר היו לי בית ישראל לסיגים (יחזקאל כ"ב) בא זכריה ואמר והנה מנורת זהב כולה (זכריה ד') כולה של זהב היא למה כולך יפה רעיתי ומום אין בך עכ"ל ובדברי רבותינו הנ"ל דעל כללות ישראל אין שום פגם והם בקדושתם כעת עמדם על הר סיני וצורתם חקוקים בכסא כבודו ית' והם תמיד באהבה לפני הקב"ה אף אם ח"ו אין עושין רצונו של מקום ורק כשרנין אותם בפרטית יש למצוא עליהם חטא ועון אבל בכללות אין שטן ואין פגע רע ולא חטא ולא עון ולא שום פגם מאירים דברי הפסיקתא הנ"ל כאורים דעיין בספורני פ' בהעלותך דהמנורה בא לרמז על ההתכללות כל עם הישראלי בכלל אחד עי"ש באר היטב ובאופן זה היינו בכללות ישראל באמת אין עליהם שום פגם ולא סיג וזה כונת הפסיקתא לפי שירמי' אמר על ישראל שהם ח"ו כסף נמאס ויחזקאל קורא אותם סיגים בא זכריה ואמר והנה מנורת זהב כולה כולה של זהב היא ולמה כולך ר"ל כשהם בבחי' "כולך" כשהם נכללים בכלל אחד וכמו שהמנורה מרמז על זה אז כולך יפה רעיתי ומום אין בך וזה אמת בבאור הפסיקתא בס"ד ודוק.

אם הבנים שמחה

אחד בימינו דהוא מן הנמנע מכח דעותיהם השונות זו מזו עיי"ש. אך כבר הורינו חז"ל ואמרו אל תהי מפליג לכל דבר וגם הנסיון של העתות אי נארמאלי שעברו עלינו למד אותנו שדברים שהבריות החזיקו לאי מציאות נעשה מציאות ממשי וגם דברים ששום איש לא רצה להאמין שיהי' לו אפשרות בעולם בא לידי האמנה מאפשרותו כך הוא גם בדבר התכללות ישראל בכלל אחד ששפיר יש לו מציאות בעולם ושפיר יש למצוא אפשרותו וגם אין הדבר רחוק כל כך מטבע הענין בעצמו וכאשר אגיד לך בעזרת השם כי ראיתי בספר הבהיר נצח ישראל לרבינו מהר"ל מפראג ז"ל בפרק א' שכתב לנו כלל אחד כי מחוק הטבע לעמוד בתמידות על מעמדו וקיומו הוא קיום חזק ואמיץ אשר אינו מניח לו לצאת מגדרו הטבע שהטביע בו הבורא כל עולמים ואף אם יזדמן איזה מקרה שיכריח אותו לצאת מגדרו הטבע לא ישאר במעמד זה שהוא בלתי טבעי רק יחזור על מעמד הטבעו כי הדבר שהיא בלתי הטבע אין לו קיום להתקיים במעמדו אבל הטבע קיים לעד וגלל כן אומה הישראלית שהיא מטבע שהטביע בה הקב"ה להיות גוי אחד בלתי מחולקת ובלתי מופרדת יותר מכל האומות וכמו שאמרו חז"ל דביעקב כתיב כל נפש הבא את יעקב ובעשו כתיב כל נפשות ביתו דביעקב האחדות הוא בטבע מה שאין כן בעשו וכן מצינו במתן תורה ויחן שם ישראל כאיש אחד ובלב אחד הרי מראש היותם לגוי הטביע בם הבורא להיותם גוי אחד ע"כ הפיזור בישראל הוא רבר בלתי טבעי היוצא חוץ מגדרי הטבע שאין לו קיום וכמו שכל דבר ודבר שיצא מסדרו הטבע חוזר אל מקומו כך חוזרים החלקים המפוזרים והנפרדים שבישראל אל מקומם להיותם כלל אחד ולכך כל פיזור עומד להתכנס יחד ולפיכך פיזור ישראל בין העמים הוא דבר יוצא מן הטבע מאחר שהן אומה אחת ראוי שיהיו עומדים יחד להיות אחד כי הפיזור להם בפרט אינו טבעי כלל ואי אפשר לומר שדבר זה הוא בשביל חטא ועון סוף סוף רבר זה הוא בלתי טבעי דהיינו הפיזור לישראל ועיי"ש שפירש בזה מדרש חז"ל ויאמר ה' אל אברם ידוע תדע ידוע שאני מפזרן תדע שאני מקבצן היינו מפיזור עצמו תדע שאני מקבצן כי הפיזור אינו לפי סדר המציאות שיהי' דבר אחד כמו ישראל שהם עם אחד כי הדברים שהם אחד הם יחד ולכך תדע שאני מקבצם עיין בדבריו שם שהאריך להוכיח כי הגלות בעצמו היא ראי' והוכחה ברורה על הגאולה כי הגלות הוא שינוי ויציאה מן הסדר שהשי"ת סידר כל אומה במקומה הראוי לה וסידר את ישראל במקום הראוי להם

שהוא

שהוא ארץ ישראל והגלות מן מקומם הוא שינוי ויציאה ממקום הטבעי וכל הדברים כאשר הם יוצאים ממקום הטבעי והם חוץ למקומם אין להם עמידה במקום הבלתי טבעי להם רק הם חוזרים למקומם הטבעי כך ישראל יחזרו אל מקומם שהוא א"י ודבר זה מבואר לכל אדם אשר הוא בן דעת ולכך מן הגלות נוכל לעמוד על הגאולה וכתב עוד כי לשון „גלה" (שהוא הגלות) ולשון „גאל" (שהוא הגאולה) אותיות שניהם שוות רק שבתיבת „גאל" הא' באמצע ובתיבת „גלה" הה' בסוף וגם „גאל" הוא בא' ו„גלה" הוא בה' ולכל אחד יש בו כונה מיוחדת כי בלשון „גאל" נרמז בו שהוא יתברך גאל אותם מכל ד' רוחות העולם ומאחד את הפיזור שלהם להיות אחד בתכלית האחדות וע"כ נכתב בא' שהוא אחדות וגם כל אחדות שבעולם הוא באמצע שהקצוות הם מחולקים והאמצע הוא אחד ולכך הא' שהוא האחדות והקיבוץ מן הפיזור הוא באמצע התיבה לרמז בזה שרק בזכות האחדות יקבץ אותם השם מן פיזור גלותם ובתיבת „גלה" יש ה' כי האות ה' מורה על הפיזור בד' רוחות בכל הקצוות וגם באמצע שהדבר שהוא מפוזר הוא מפוזר בכל השטח שהוא כולל ארבע רוחות וגם באמצע שהאמצע עם הד' רוחות הוא חמשה שהוא אות ה' כך ישראל נתפזרו בכל ד' רוחות שבעולם וגם באמצע העולם ועל זה רומז אות ה' שבתיבת גלה וע"כ נכתב הה' בסוף התיבה ולא באמצע להורות דהיציאה בגלות הוא יציאה מסדר הטבע ויציאה ושינוי ממקומם הראוי שהוא א"י שהוא אמצע העולם ולא יעמוד לעולם כן וכנ"ל ואף שהאמצעי אינו פיזור כי האמצע נשאר במקומו ולא נתפזר דבר זה מה שיש בהם אמצעי בא להודות כי נשאר בישראל כח האחדות והקבוץ כמו שיתבאר ולומר לך כי הגלות בעצמו הוא סיבה לגאולה לקבץ הפיזור ולהיות ישראל אחד לכך אותיות „גלה" הם אותיות „גאל" רק שנעשה הפיזור לאחדות שהוא נרמז באל"ף של גאל ובמה שיש ה' במלת „גלה" אשר הה' מורה על שיש ה' פזורים בכל ד' קצוות ובאמצע בשביל זה נשאר בהם האחדות אף בגלותן שהאחד שהוא באמצע בתוך הארבע הוא מאחד ומקשר פיזור הארבע אליו כי לעולם האמצעי מאחד ומקשר הכל ודבר זה מורה כי עדיין יש כח אחדות בישראל בגלותן ולא נתחלקו לגמרי ובשביל כח אחדות זה שנשאר אצלם יהאחדו עוד שאם כבר ח"ו לא נשאר בהם כח האחדות לא הי' להם כח להיות חוזרים להתאחד אבל עתה יתאחדו מכח האחדות שנשאר אצל ישראל אף

אם הבנים שמחה

בעודן בגלותן עיי"ש*) שהאריך עוד בזה וכתב דעל כן נקראו ישראל על שם רחל כדכתיב רחל מבכה על בניה ומפורש במדרש דישראל נקראים על שם רחל כי האשה תקרא בית כמו שאמר ר' יוסי מעולם לא קראתי לאשתי אשתי רק ביתי ומפני כי רחל היתה עקרת הבית של יעקב וכל מי שנקרא בית כולל ומאחד הכל כמו שהבית כולל ומאחד הכל אשר בתוכו ולפיכך נקראו ישראל על שם רחל מפני שהיא נותנת לנו

---

*) עיין בזכרי' ב' במראה המנורה שראה וישב המלאך הדובר בי ויעירני כאיש אשר יעיר משנתו ויאמר אלי מה אתה רואה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגלה על ראשה ובמדרש רבה סוף אמור אמרו תרין אמוראין חד אמר גולה וחר אמר גאולה מ"ד גולה שגולה לבבל ושכינה עמהם ומ"ד גאולה פירוקא שנאמר וגואלנו ה' צבאות ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם עכ"ל המדרש באור מדרש זה נראה לי עם דברי רבינו מהר"ל הנ"ל ודבריו ממש מרומזין בדברי תרין אמוראין הנ"ל ד"גלה" עם "גאל" הם ממש שווין דנשאר כח האחדות בגולה ובכח זה יגאלו ואז ה' בראשם ונראה דעל כן בא מראה זה במנורה דהמנורה מורה על אחדות ישראל כמבואר בספורני בפ' בהעלותך ועי"ז יזכו לבנות בכח ה' והנה מבואר בדברי מהר"ל הנ"ל דה' מורה על קיבוץ והאחרות וגלה וגאולה הם תיבות שוות רק בגאולה האל"ף באמצע לרמז דנשאר כח הקיבוץ בגלות ועל זה מרמז ג"כ ה"ה שיש בה כח הקיבוץ לכלול כל כלל ישראל בכלל אחד ואז יצטרף עמהם האל"ף שהוא אלופו של עולם וי"י גאולה ופשוט רזה הכונה במדרש הנ"ל חר אמר גלה רגם בגלות יש לקבץ את האומה הקדושה בכלל אחד וחד אמר גאולה הכונה דאז יהי' הגאולה ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וזה אמת וברור ודוק, ובהנ"ל יתבארו היטב דברי הקדוש אלוקי רבינו מנחם מענדל מפרעמישלאן תלמיד מרן הבעש"ט מובא בספר הקדוש אגרא דפירקא לרבינו מרן צבי אלימלך ז"ל אות ד' שכתב בזה"ל ספרו לי מעשה רב מקדוש ה' ה"ה הרב הקדוש מוהר"מ מענדל מפרעמישלאן ומעשה שהי' כך הי' שהיו יושבים במסובה בסעודה ונתן מטבע של ארבעה פשוטים להביא שכר ואמר למשרת שיביא בעד חמשה פשוטים והמשרת לא התבונן במטבע והי' סבר שהוא של ה' פשוטין ובעת בואו למוכר הביט המוכר ואמר

לנו הכח להתאחד שנקראת בית ונשאר בישראל כח המאחד את ישראל רק שאינו בפועל רק בכח בלבד ולכך רחל שהיא כח המאחד את ישראל שהרי כל ישראל נקראו על שמה מבקשת רחמים עד שיהיו ישראל מקובצים בארצם לגמרי והיינו שהשיב לה הקב"ה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי בזכות רחל שהוא כח המקבץ ישראל ישובו ישראל מגלותם וזהו ושבו בנים לגבולם כי יש כח מאחד את ישראל בתוך גלותם ובשביל אותו כח המאחד ישובו ישראל מגלותם וזהו מה שרצינו לבאר עכ"ד הגאון המקובל החוקר אלקי רבינו מהר"ל מפראג אשר דבר ברוח קדשו כידוע שרוח הקודש הופיע בבית מדרשו זכותו יגן עלי ועל כל ישראל אמן.

(נ"ח) הרי כפי מה שלמד אותנו הפילוסוף האלקי הנ"ל האחדות בישראל היא נתונה בטבע והאי אחדות בהם הוא דבר שיצא מגדרי הטבע אשר אין לו קיום ולא ישקוט ולא ינוח עד שיחזור על מקומו הטבעי כונתי שמרת האחדות שהושם בטבע בישראל אף שע"י מקרה חיצונית יצא מישראל אבל יחזור לשום משכונו בישראל כי הטבע בעצמו מסייעתו בזה א"כ אדרבא מצד הטבע בעצמו לא רחוק הדבר להחזיר האחדות

ואמר הנה המטבע היא רק ד' פשוטין וחזר השליח ואמר להרב המטבע היא רק של ד' פשוטין והרב התחיל לריב עם השליח ואמר ה' פשוטין צריכין להיות והשליח נתעקש עד הגיע הדבר למריבות עד שהתלמידי הרב רמזו להשליח המשרת שיודה לדברי הרב (כי הבינו שלא לחנם היא) וכן עשה השליח ואמר יהי כדברי אדוני אז עמד הרב בתפלה ואמר בזה"ל יהא רעוא שכל באי עולם ידעו ויכירו בלשון אשכנז אז איין פֿירער איז איין פֿינסֿטער זה ששמעתי והיא לדעתי היחוד עפ"י הזהר ה' ד' הוויות וכד איתמלא דכורא עמה נעשית ה' והבן הענין ותתבונן עד היכן מגיע מעשה צדיקים ודיבורם ותעמוד מרעיד עכ"ד הגאון רבן של ישראל באגרא דפרקא שם, ולפע"ד ירמזון מלות הנ"ל על דברי רבינו מהר"ל הנ"ל דד' מורה על הגלות דישראל פזורין בד' פינות העולם וה' מורה על הקיבוץ והגאולה דע"י הקיבוץ דנשאר בכח בגלות אם יוציא לפועל יהי' הגאולה ואפשר דעל זה מרמזין ג"כ דברי הזהר שאמר וכד איתמלא דכורה עמה נעשית ה' ודוק וע"ז התפלל צדיק הנ"ל דמד' יהי' נעשית ה' ודוק.

האחדות בישראל ועוד שנית גילה לנו רבינו האלקי הנ״ל ברוח קדשו דאף בגלות נשאר הכח האחדות בישראל רק היא בכח לבד וצריך להוציאו מכח אל הפועל ובפעולה נכונה שיפעלו ישראל בכלל יעוררו את הכח שיצא אל הפועל וישוב האחדות בישראל ועוד בה שלישיה כאשר כתב רבינו הנ״ל שרחל בזכותה ובתפלתה היא הנותנת לנו כח האחדות לאחד ולקבץ את ישראל בכלל אחד אף בהיותינו בגלות א״כ משלשה פנים חנ״ל לא מוזר לנו מושג האחדות ולא היא אצלנו דבר מבלתי מציאות ומסוג האי אפשרות כאשר חשבנו מראש רק אדרבא היא במציאות אצלנו והיא מן האפשרות לנו אבל רק אם נשתמש בפעולות ואמצעות אמיתיות ונכונות ונשים לבנו ומחשבותינו לכוון האמת ונבקש את ש״ת שיאיר עינינו בזה למצוא את הדרך והמסלל אשר יוליכו אותנו לתכלית הנשגב הזה לעסוק בפעולות המסוגלות והמוכשרות לעורר את האחדות אשר היא עתה רק בכח להוציאה אל הפועל בינינו ושי״ת בעצמו יהי׳ בסייעתינו כמאמר חז״ל הבא לטהר מסייעין לו וכפירוש התיקוני זהר דכל צבא השמים מסייעין בזה והא לך לשון רבינו הרשב״א (בהקדמה לספרו תורת הבית) גלוי לכל בעלי עינים שהכל לפי הצורך מסייעים למלאכת שמים ע״כ, וכן הוא גם בנדון שלפנינו ואודה את ה׳ בכל לבבי שאחר שנתתי לבי לדרוש ולחקור במקצוע זו שבו תלוי ישועת ישראל העיר ה׳ את לבי וגדול העצה נתן בלבי עצה נכונה ותיקונה איך להביא בפועל את כל עם קדוש ישראל באחדות אחת ובכנופיא אחת והוא לבחור במצוה אחת ממצות התורה שיתעסקו בה כל ישראל מקטן ועד גדול וזה המצוה יהי׳ חוט המקיף אותנו לעשותינו לגוף וגוי אחד בארץ ועי״ז יהי׳ כל עם הישראלית כלל אחד שלם בגופניות וברוחניות בקדושה ובטהרה כמפורש לעיל שהכלל ישראל ביחד הוא תמיד בקדושתו ואין שטן ואין פגע רע וכבר הבאתי לעיל באות י״ז בשם הרמב״ם והר״ן בדרשותיו ובשם המקובל אלקי מרנא ר׳ שלום שרעבי זצ״ל שהביא בפלא יועץ שבקבלת מצוה אחת נקראים בעלי תשובה גמורה ויכלו לזכות לגאולה על ידה וכדאמרו בפ״ק דקידושין כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ וזה ביחיד וכש״כ ברבים העושין מצוה דפעולתה גדולה מאד בלי שיעור וערך ויכולה לפעול כל פעולות הנ״ל וידעתי שרבים ישאלו איזה מצוה ממצות התורה יהי׳ זה שיבחרו לעסוק בה כל כלל ישראל ע״ז אשוב כדברי הר״ן בדרשותיו שהבאתי לעיל שכתב דצריך שיהי׳ מצוה זו דיזכה על ידה לחיי עוה״ב שיהי׳ מצוה זו מצוה של ערך גדול שיהי׳ שקול כנגד כמה מצות יעי״ש, כמו כן בנדון דידן לקבץ כל כלל ישראל בכללות אחד צריך שיהי׳ מצוה זו שנבחור מצוה

שהיא

שהיא היותר גדולה ויותר חשובה משאר מצות התורה ועדיין ישאלו וכי אפשר לנו לשקול בפלס ולהכריע בין מצוה למצוה הלא אורח חיים פן תפלס כתיב אבל לעומת זה כתיב פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכונו (ובאמת כבר עמדו חז"ל במו"ק דף ט' בסתירה זו) ועל כרחך היכא שהורינו חז"ל שהוא מצוה היותר גדולה שבמצות מותר לנו לפלס ולבחור בה והנה בספרי פ' ראה ובתוספתא דע"ז פ"ה אמרו חז"ל בפירוש דמצות ישיבת ארץ ישראל היא מצוה ששקולה נגד כל התורה כולה (ולדעת הרמב"ן בספר המצות הוא נמנה במספר התרי"ג מצוה והסכימו אתו רוב גדולי פוסקים ראשונים ואחרונים וכבר הוכחתי לעיל לדעת דגם לדעת הרמב"ם הוא מן התורה אף שלא בא לדעתו בכלל מספר המצות) על כן נבחור נא מצוה זושל ישוב הארץ להתעסק בה כולנו יחד כל נפש ישראל שחי בעולם ועל ידה יהי' אנחנו נעשים גוי אחד בארץ ויחזור האחדות בישראל למקומה ואז נזכה שהאחדות שנשאר בישראל בכח יבא מכח אל הפועל ונזכה לגאולה שלמה על ידי זה וכאמור לעיל ונזכה לכל העתידות הגדולה שנבאו לנו נביאנו הקדושים.

(נ"ט) ועוד מלבד מה שאמרתי שנבחור במצות עשה דישוב ארץ ישראל מפני ששקולה נגד כל המצות עוד זאת מפני שאי אפשר לנו יושבי חוץ לארץ להיות גוי אחד זולת מצוה זו דישוב הארץ לבד כי רבינו הקדוש בספר חרדים הביא בסוף ספרו בשם התנא הגדול ר' שמעון בן יוחאי דרק עם ארץ ישראל אנו גוי אחד וכמו שאמר הכתוב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ דייקא בארץ ממש אנו נעשים לגוי אחד נמצא דבחוץ לארץ אי אפשר כלל לבא לבחינה זו דגוי אחד אך כבר כתב הגאון ר' חיים אחי המהר"ל מפראג בספר החיים סוף פ"א מספר גאולה דכל המצפה תמיד לעלות לא"י ועינו ולבו שם כל הימים מעלה עליו הכתוב כאלו דר ועמד בתוכה וכן מה שאמרו חז"ל שמתי חוץ לארץ אינו חיין רק בצער גלגול מחילות לא אמרו זה רק על אותם שאינם מחבבין את הארץ אבל המחבבין את הארץ בחייהם ומצפים על הגאולה גם במותם לא נפרדו מאותה קדושה שהיתה מצוייר חקוקה על לוח לבם עכ"ד הקדושים והדברים האלה כתב ג"כ הגאון המבי"ט (חברו של רבינו הב"י והי' מבית דינו) בספרו בית אלקים בשער היסודות פרק נ"ח וזה לשונו אם דקי"ל דאין תחיה אלא בא"י ומתי חו"ל יצטערו בגלגול מחילות אבל אלו העולים לארץ ישראל ולאיזה סיבה מתו באמצע הילוכם אלו יזכו לחיות תיכף בחו"ל ולגמור העליה שהתחילו בעודם

בחיים

בחיים והביא דאי׳ ממתים שהחיה יחזקאל שהי׳ בחו״ל בבקעת בית דורא והלכו לא״י ונשאו נשים עמד ריב״ב על רגליו ואמר אני מבני בניהם ואמד רב אלו בני אדם שמנו לקץ וטעו שנאמר ובני אפרים וכו׳ הדי שהיו בחו״ל ועלו אח״כ לא״י והוא מפני שהיו עולים ומתו בדרך מצוה לרב שאמר שהיו בני אפדים שמנו וטעו והיו עולים לא״י רצה הקב״ה לזכותם שיגמרו המצוה שהתחילו עכ״ד ואני מוסיף שזה אפילו ברשעים גמורים דהא המדרש רבה שמות כתב דאלו בני אפרים היו רשעים עי״ש ואפ״ה זכו לזה מפני העליה שדצו לעלות וכן כתב רבינו החי״ס בדרשותיו לשה״ג שנת תקנ״ח דכל הרוצה לעלות לא״י ה״ה כאלו כבר עלה עי״ש וכן כתב בדומה לזה בתשב״ץ ח״ג סי׳ דפ״ח עכ״פ המחבבים את הארץ ומשתדלים לבא בחוכה הוי כאלו דר בתוכה נמצא דע״י התעסקות לבנותה ולייישבה הדי היא חשובה כאלו כבר דדים בתוכה א״כ שפיר יכולין לבא לבחינת גוי אחד אף בהיותינו עוד בחוץ לארץ, נמצא על פי האמור דשאד מצות התורה אינן מסוגלות כלל לעשותינו לגוי אחד רק מצות ישיבת הארץ בלחוד וכמו שביאדתי (עיין עזדא ב׳ פסוק א׳ ואלה בני המדינה העולים וכו׳ ונתקשו כל המפודשים ואלה בני הגולה העולים הוי ליה למימר כי אז לא היו עוד במדינה רק בגולה אבל לפי הנ״ל א״ש דתיכף שחשבו לעלות כבד קרויין בני המדינה וחשוב כאלו היו במדינה והיא ראי׳ עצומה לדברינו הנ״ל) ע״כ שפיר כתבתי לבחור דוקא במצוה זו לאחד ולקבץ ולארג את כללית ישראל על ידה ואז נשיג את מטרתיגו הקדושה ומאויינו בעזר השם לרומם קרנינו וקרן השם קדשינו וקרן בית דוד מלכנו בב״א.

(ס׳) **ודע** אחי שאל תקל בעיניך דברים שכתבתי פה שאך בההתאחדות ישדאל בכלל אחד דוקא תלוי ישועתינו ואין מבוא לבא לידי האחדות כלל ישראל אלא בעצה שהצעתי למעלה לאחד ולארג כל האומה כולה בעסק ישוב הארץ ובנינה כי כל דברי רבותינו מוכיחין על זה וכמו שאומר בעזה״י.

איתא בפסיקתא (בפיסקא והי׳ בעת ההוא) על מה שאמר הקב״ה והי׳ בעת ההוא אחפש את ירושלים בנרות (צפניה א׳) דקאי על עת הגאולה אמדו לו ישראל רבון העולמים הרי כל הפרוקפי (הרי זה כל הכבוד שהבטחת לנו) שתחפש את ידושלים בנרות והיכן היא הבטחת הנביאים שהבטחתנו לא יהי׳ לך אור השמש לאור יומם והי׳ ה׳ לך לאור ואומר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה׳ עליך יזרח ואת אומר אחפש את ירושלים בנרות (ר״ל דישראל היו מתרעמים במה שהקבה״ו אמר

אמר שיחפש את ירושלים בנרות הלא הוא הבטיח להם יותר מזה) אמר להם הקב"ה מה שאתם סבורים אינו כך אלא כשם שהראיתי לזכריה את מראה המנורה כמו שאמר הכתוב והנה מנורת זהב כולה זו כנסת ישראל כולך יפה רעיתי מום אין בך וכך הראה למשה ועשית מנורת זהב טהור זו כנס"י עכ"ל וכן הוא בילקוט צפניה וז"ל לא מה שאתם סבורים אלא כשם שהראיתי לזכריה ראיתי והנה מנורת זהב כולה זו כנס"י כולך יפה רעיתי וכן הראה למשה ועשית זהב טהור זו כנס"י עכ"ל והדבר אינו מובן איזה תשובה זו הוא מקוב"ה לישראל על התרעמותם שאמרו שהבטחתנו שאתה תהי' לנו לאור ולבסוף אתה בא בנרות. אבל יובן עם מה שכתבתי לעיל דמנורה היא סמל האחדות מישראל ושום ישועה לא יוכל לבא לישראל עד שיהיו באחדות דמדת הדין מעכב וכשהם באחדות אין שטן ואין פגע רע כי בכללות אין על ישראל שום פגם וכמו שכתבתי לעיל ועל זאת הי' מורה מראה דמנורה בזכריה וזה שאמר הכתוב והנה מנורת זהב כולה זו כנסת ישראל דדוקא שהם מכונסים יחד אז המה מאירים כזהב בלי פגם וכן היתה הכונה במנורת משה ועשית זהב טהור תיינו דישראל יהי' זהב טהור ואימתי כשהם מכונסין יחד וזה שאמרו חז"ל זו כנס"י דייקא כנס"י אז המה זהב טהור וזאת הי' תשובת הקב"ה לישראל דבאמת אהי' לכם לאור ולא תצרכו להשתמש באור אחר אבל אי אפשר לי לבא לזה להופיע אליכם באור שלי עד שתהיו כלכם באגודה אחת ובאחדות גמור כמו שמורה על זה מנורה דעשה משה דבא לרמז על ההתכללות כל ישראל בכלל אחד וכמו שכתב הספורני בפ' בהעלותך וזה שהשיב להם הקב"ה לא כמו שאתם סבורים דרק בנרות פשוטים אחפש אתכם רק כונתי בנרות שאמרתי שתהיו על דרך מראה המנורה דזכרי' ודמשה דמורה על כנסת ישראל שתהיו מכונסין יחד באחדות אחד אז כלך יפה רעיתי ומום אין בך ואז באמת אהי' לכם לאור ואומר אליכם קומי אורי כי בא אורך וכבוד א' עליך יזרח זה נראה לי בבאור הדברים והיא אמת וברור בס"ד.

(ס"א) **וכה** באמת עשו בעליית עזרא כמראה המנורה דזכריה דהתכללו עצמם בכלל אחד וכאיש אחד בעסק בנין הארץ ובעסק עליית הארץ כדכתיב (עזרא ג') ויאספו העם כאיש אחד אל ירושלים ועוד כתיב (בעזרא ד') אנחנו יחד נבנה לה' אלקי ישראל כאשר צונו המלך כורש וכו' וכתב האבן עזרא שם אנחנו יחד רמז לכל קהל ישראל עכ"ל הרי דנשתתפו יחד כל קהל ישראל דהי' שם אף שהי' ביניהם מאד גרועים כאשר

אם הבנים שמחה

כאשר כתבתי לעיל אבל בכללות ישראל לא ניכר גריעות עליהם וזכות זה עמדה להם לנצח צרי יהודה ובנימין שהם הגוים שהיו סביבותיהם שהיו רוצים לעכב עליהם *) ואלמלי היו מצטרפין אליהם כל כלל ישראל הי' מזה גאולה נצחית כאשר הבאתי לעיל מדברי חז"ל עכ"פ אנו רואין שרק ההכללותם יחד כאיש אחד ובלב אחד בעסק בנין הארץ עלתה על ידים לכונן בית חיינו מחדש ע"כ גם עלינו לעשות כזאת ורק על זה האופן חפץ ה' יצליח בידינו בעזרת השם יתברך שמו ויהעלה לנצח ונזכה על ידי זה שה' יהי' לנו לאור וכבודו יזרח עלינו בב"א.

(ס"ב) **ודע** עוד אחי מלבד מה שכתבתי לעיל דכיון דישועתנו תלוי בההתאחדות ואי אפשר להעלות ולפעול את האחדות בישראל רק בהתכללות ישראל בעסק מ"ע דישוב ובנין הארץ דהדברים הם אמיתיים לאמיתה של תורה עוד זאת תדע דאנו מחויבים לעשות כן לחבר כל כלל ישראל כחבורה אחת בעסק מצוה זו מצד חוב ישן שמעמיס עלינו מאז ומראש היותינו לעם שבשביל שילום חוב זה אנו בגלות וסובלין שעבוד קשה כל כך אלפי שנה וגרם לנו כל כך בכיות עצומות שבכינו בישובינו על אדמת נכר והוא כמו שאומר בסייעתא דשמיא ולזה אקדים לך מדרש ילקוט פ' שלח וז"ל ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא זה שאמר הכתוב דברי נרגן כמתלהמים (משלי כ"ו) ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר דברי נרגן כמתלהמים (כמת להם) כך הם כיון שבאו מתור הארץ עמדו ופזרו עצמם בכל שבטי ישראל כל אחד ואחד בתוך שבטו ומחנפל להוך כל זוית של בית (ר"ל שהשליך עצמו לארצה בכל פנות וזויות הבית) ובניו ובנותיו באות עליו והיו אומרים לו מה לך מרי? ובעיד שהוא עומד עושה עצמו נופל לפניהם אומר להם אוי לי עליכם בנים ובנותי וכלותי חאיך האמוריים

עתידים

*) זה לשון הגאון בשפתי חכמים פ"ב דמגילה דף כ' בד"ה ואנחנו וגו' בענין בנין חומות ירושלים בימי עזרא בבית שני וחצי העם היו אוחזים ברמחים לשמור מהאויבים שרצו לבטל הבנין שם כתיב ואנחנו עושים במלאכה והצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים והי' לנו הלילה למשמר והיום למלאכה נמצא שעד כמה מסרו נפשם ומיהדו בבנין וזה מוסר השכל לנו והיינו דקאמר וכי תימא וכו' ואינהו מקדמי ומהשכי פירוש משום חביבות א"י מיהרו ובנו אף בלילה לפי שבנו במסי' הנפש כמו שכתוב בענין וחצי' מחזיקי' ברמחי' עכ"ל רצה המחבר הנ"ל בזה להורות לנו שעד כמה צריך גם לנו למסור נפשינו בעד בנין ארצינו ודוק.

עתידים לתעתע בכם האיך הן עתידים לשלוט בכם מי יוכל לראות פני אחד מהם אני יודע מה שראיתי מיד הם כולן גועין בבכיה בניהם ובנותיהם וכלותיהם עד שהיו השכינות שומעות את הדבר אף הם היו בוכות עד שהי' משפחה למשפחה משמעת עד שהי' כל השבט בוכה וכן חברו מבכה את שבטו וכן כל אחד ואחד עד שנעשו ששים ריבוא חבורה אחת וגעו ונתנו קול בכייתם למדום מנין ממה שקרינו בענין ותשא כל העדה ויתנו את קולם (ר"ל דהי' קשה לי' למדרש על הלשון כל העדה האמור בפסוק על זה דרש דנעשו כל העדה כחבורה אחת וגעו ובכו יחד בכיה זו של המרגלים ע"י האיום והפחד שעשו המרגלים כל אחד ואחד בתוך שבטו בבית של כל אחד ואחד וכאמור) ד"א ותשא אמר להם הקב"ה לויתם מלוה רעה ותשא כשם שאתה אומר כי תשה ברעך חייכם שסופיכם ליפרע אמר הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם אני אקבע לכם בכיה לדורות ומן אותה שעה נגזרה גזרה על בית המקדש ליחרב ושיגלו ישראל לבין האומות העולם שנאמר וישא ידו להם נשיאת יד כנגד נשיאת קול עכ"ד הילקוט בפ' שלח, וכן בפרשת דברים בפסוק ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו וכו' לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו לאמור עם גדול ורם ממנו וכו' וגם בני ענק ראינו שם (עיין שם ברש"י ותרגנו לשון הרע וכן דברי נרגן אדם המוציא דבה) וכמדרש ילקוט בפסוק ותרגנו באהליכם אמר מלמד שהיו יושבים בתוך משכניהם ואומרים דברים כמתלהמים שנאמר דברי נרגן כמתלהמים בוכין ומבכין כמת להם (דרש כמתלהמים כמת להם) נוטלין את בניהם ואומרים אוי לכם סגיפים למחר יהיו צולבין מכם על הצלוב נוטלין את בנותיהן ואומרים להם או לכם דויות או לכם סגפות למחר יהיו הורגין מכם ושובין מכם ומעמידין מכם בקלון עכ"ל הרי לפניך שהמרגלים שהיו הראשים שבישראל וכל האומה נתנו בטחונם בידם ושלהום לרגל את הארץ כדי שידעו איך למהר בכניסתם לארץ לירש וליישב את ארץ אבותם מעלו ובגדו בבטחון זה שכלל ישראל נתן בידם וזה שאמר משה והוכיח ובשלוח ה' אתכם מקדש ברנע לאמור עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם (ר"ל דכל תכלית של שילוח המרגלים י' כדי לעלות ולירש את הארץ) ולבסוף ותמרו את פי ה' אלקיכם וכו' וראו אחיי איך שהשתמשו אז במאָדערנע מדות שהדרך להשתמש בזמנינו כשרוצים לרכוש את לב ההמון לדבר מה שקורין „פרפאגאנדא" והשתמשו בעבודת הפראפאגאנדא במדה גדולה כל כך כאשר יסופר במדרש הנ"ל

שכל

שכל נשיא הלך בתוך שבטו ונכנס לתוך ביתו ועשה עצמו כאדם הנופל מחמת חולשא או צער עד שהתבהלו כל בני המשפחה והקימו אותו וחזר ונפל ושאלו אותו מה לך אבי! מה לך מרי! והוא אומר להם שמחמת דאגה עליהם ועל חייהם ועל כבודן של בנותיהן הוא בחולשא גדולה כל כך עד שנפל ארצה והתחיל לבכות עד שהם מבכין עמו וכה עשו בכל משפחה ומשפחה ומשכונה לשכונה עד שנעשה כל העדה חבורה אחת חבורה של בוכים בקול גדול עד למרום הכי תמצא פראפאגאנדא גדולה מזו! אשר גם בזמנינו לא במהרה תמצא כזה והגיעו לזה על ידי שלא חסו על הטדחא ליכנס בתוך בית של כל אחד ואחד משלשים ריבוא אנשים ע"י שלוחיהם ושליח שלוחיהם ולאיים ולהפחיד את אנשי הבית עד שגעו כולם כל העדה כחבורה אחת בכיה עצומה עד למרום וזה שאמרו ישראל אחנו המסו את לבבנו ע"י שרגנו באוהל של כל אחד ואחד וזה ג"כ מה שאמד משה ותרגנו באהליכם וגם דוד אמר וירגנו באהליהם וימאסו בארץ חמדה דייקא באהליהם היינו ע"י שדיגנו באוהל של כל אחד ואחד מהם ע"ז עלה בידם למאס אצל כל העדה כחבורה אחת את ארץ חמדה.

(ס"ג) **ועתה** אחי התבונן וראה איך שלא התעצלו אז להשתמש באמצעות שונות של כזביות וערממיות ולא חסו על שום טרחא להטדיח ולשלוח באוהל של ששים ריבוא אנשים כדי להתעות את כל העם ולעורר בקרבם שנאה ושטנה ומיאוס בארץ חמדה והשיגו כל זאת ע"י הפראפאגאנדא העצומה וגדולה שהשתמשו בה ועלה בידם לעשותם כולה כחבורה אחת נגד ארץ חמדתינו כדי להשיג מטרתם האנכיית שבקרב הנשיאים מנהגי העדה בעת הזאת (ויתורגם בל"א וועגען איהרע עאָגיס־טישע ציעלע וכמו שהבאתי לעיל בשם הזה"ק ובשם השל"ה הקדוש האבען זיא אירע געפֿיהרט דאס גאנצע פֿאָלק ישראל מיט איינע פֿאלשע פֿראפאגאנדא דאס זיא אללע געשטאנדען דא וויא איין מאנן געגען ארץ ישראל) וגרמו לנו את הגליות המר שעברו עלינו זה כאלפים שנה אשד אנו עודנה בקרבה ואין אנו רואין סוף וקץ לגליותינו ואדרבה עוד מתגברת עלינו מדי יום ביום עד שהגענו עתה למה שהגענו וכל זאת נגרם לנו ע"י מלוה הרעה כמו שהמדרש הנ"ל קורא לעון זה דמרגלים למלוה רעה שעשינו אז שאמר הקב"ה חייכם שסופיכם ליפרע ועדיין לא נשתלם חוב זה ע"כ אנו מוכרחין לסבול כל מה שבא עלינו וגם במדרש איכה אמרו חובה בישא הלוו ישראל לדורות בבכייתם זאת נמצא דכל זמן שלא נשלם חוב זה אין לצפות שייטיב מעמדנו ח"ו.

והנה

והנה איתא במג"א סי' תצ"ד בה' שבועות הטעם שאנו נעודים בליל שבועות כדי לתקן מה שקלקלו אבותינו אז במתן תורה שהיו ישנים בלילה הזאת והנה אם על קלקול קל כזה עלינו לתקן והנהיגו באמת דבותינו לתקן זאת על אחת כמה וכמה שעלינו לתקן קלקול רב כזה אשר כל חיינו וכבודינו וכבוד השי"ת וכבוד תורתינו הקדושה וכבוד מלכות בית דוד וכבוד ארצינו הקדושה תלוי בה ע"כ ברוד כשמש לכל הרוצה להודות על האמת שאין לנו עצה אחרת לצאת ממעמדנו הרע הזה שאנו בו זה כאלפים שנה בשביל החוב בישא שלוינו אז עד שנתקן ונשלם חוב זה ואז כשנקרע שטר חוב זה מעלינו נצא בעזר השם מהגלות החל והמר הזה ביד רמה ונשכון כבוד בארצינו הקדושה וישובו בנים לגבולם בב"א.

והנה כמו גבי תיקון דליל שבועות דהתיקון הוא דאנו משלימין עתה מה שהי' לנו צדיך לעשות אז להיות נעוד כל הלילה ולהכין עצמינו בקישוטי כלה על יום המיועד עת שהקב"ה יבא בברית אידוסין ונשואין עם כנס"י תחת החופה שהוא מעמד הר סיני ויען שאנו היו מחסדין אז זאת אנו משלימין עתה זאת בכל שנה ושנה כמו כן בתיקון הקלקול של המרגלים ושל כל דור ההוא שגדמו לנו חוב דעה כל כך שעלינו לפרוע אותה עד היום הזה הוא ג"כ שעלינו להשלים את מה שהסדו אז ובשילום החסדון ישתלם החוב ויקדע השטר חוב מעלינו ואז נזכה בעזר השם להישועה הגדולה והנפלא שעיני כל ישראל מצפין עליה בכליון עינים כל כך והנה כבר הבאתי לעיל בשם ספר הקדוש מגיד מישדים להמלאך של דבינו הב"י שגילה למרן הב"י דכוונת משה דבינו בשילוח המרגלים הי' דהם יבואו בחזדה ויספדו בשבח ארץ ישראל ומעלותיה אז יעודדו בזה בלבות עם ישראל תשוקה וחמדה וכסיפה לארץ ישראל עד שיבעד בלב אדם הישראלי חשק וחמדה עזה ליכנס לארץ בעת היותר קודם וע"י אש התשוקה הזאת לא"י יהיו כדאים לידש את הארץ אף שמצד עצמם לא היו כדאים לזה זה הי' כוונת משה דבינו בשילוח המרגלים אבל המרגלים עשו היפך זה בשביל נגיעת עצמם וארדבא עוד עודדו שנאה ומיאוס בלב האומה לא"י באמצעות שונות ובפעולה רבה שהשתמשו בזה וכמו שהזכדתי לעיל נמצא דאם אנו דוצים לתקן זאת מוכדחין אנו להשלים עתה כה שהם חסדו אז היינו לעשות פעלים לעודד אהבה וחמדה בלבות עם בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם להיותם חושקים ומחמדין לארץ חמדה של אבותינו ואש יקוד בקרבם לבא ולידש את הארץ הקדושה

ויחמדו

אם הבנים שמחה

ויחמדו אליה יותר מכל חמדה שבעולם זאת יהי׳ תיקון השלם לקלקול רב הנ״ל ובזה יהי׳ נפרץ החוב הישן שעשינו אז מראש היותינו לעם המעמיס עלינו כל כך עד היום הזה בצרות חבולות ושונות ותכופות עד שכמעט אבדנו וגועגו ותמנו לגוע ח״ו ובעשותינו תיקון הנ״ל יופסק החוב ויהי׳ נקרע השטר חוב מעלינו ויום הישועה בא יבא לנו בהפלאה גדולה ובמעלה יתירה וזה היום שקיוינו לו ונגילה ונשמחה בישועתו בב״א.

אך צריך לך לדעת אהובי אחי׳ מה שאמרו חז״ל במדרש דצדיקים במדה שמקלקלין בה במדה הם מתקנין ע״כ במדה שהיו משתמשין אז אבותינו לקלקל חשקת ישראל לארץ ישראל בה במדה מחויבים אנו להשתמש להלהיב בלבם ולהבעיר בקרבם אש החמדה לארץ ישראל וכמו שעשו אז בהשתדלותם כל העדה כחבורה אחת נגד א״י צריכין אנו עתה לעשות בפעלתינו כל כלל ישראל כחבורה אחת בשביל ארץ ישראל וכמו שעשו אז דור של המרגלים עבודה רבה של פראפאגאנדא (איינע גאנצע פראפאגאנדא אָרגאניזאטיאָן זיא דאבען אָרגאניזיערט מענשען צו פּראָפּאָגירען געגען א״י) מה שקורין עתה פּראָפּאָגאנדא־מיניסטעריאום כמו כן צריכין אנו להעמיד ג״כ איין פּראָפּאָגאנדא־אפּאראט דאס זיא איינדרינגען זאָללען אין יעדעם אייגצעלנעם יודישעם הויז אונד בעארבייטען זאָללען יעדע יידישע נשמה פֿיר א״י ממש כמו שעשו אז המרגלים וכמו שמספר לנו המדרש הנ״ל באריכות אם נעבוד בפעולות כאלה אז יעלה בידינו בעזה״י לעשות את כל כלל ישראל כחבורה אחת בעד א״י ובזה נשלם החוב בישא הנ״ל ויתקרע השטר ויתוקן הקלקול ויסתלק הקטגור ויתגבר הסנגור ויום הישועה בא ויקוים בנו הקרא ישמחו השמים ותגל הארץ כי השמחה יהי׳ בעליונים ותחתונים אכי״ר.

(ס״ד) עיין בספר בית רבי לרבינו ש״ע התניא דכמה ענינים אשר למדו מן המלחמה שהי׳ אז בזמנו מלחמת מלך נאפּאָלעאָן עם מלכות רוסיא כמו כן לנו ללמוד מן הנהוג בזמנינו בין המלכיות שעושין קרב זה עם זה שהעמידו איינע פּראָפּאָגאנדא מיניסטעריאום ותעודתה היא ביחוד לרכוש את לב ההמון לעניעם ע״י האויפקלאַרונגס־ארבייטען שעושה כת של הפּראָפּאָגאנדא הנ״ל כמו כן יש לנו ללמוד שלרכוש את לב ההמון לרעיון הקדוש והנשגב הנ״ל צריך להעמיד ביחוד אנשים גדולים מחונן בדעת אמת ובבינה יתירה ומטולא ביראת ה׳ ובכשרונות מסוגלים להאיר את עיני העם קדוש מה שהם מחויבים לעשות בענין הישוב א״י ולעורר בהם התשוקה והחמדה לרומם את קרן הארץ ולהקימה

מעפרה ומצאתי גם בתד"א פ"ה אשד משם יש ללמוד שדבד כזה שרי ללמוד מהם וממנהגיהם אף זולת מה שמצאתי בספר של בית רבי הנ"ל כי שם מבואר דאלקנה תיקן לעלות לרגל בקיבוץ עם רב ובהרגש גדול כדי שיהי' ברוב עם הדרת מלך ואמר להם לישראל למדו דרך עבודה מן הכנענים ומן העכו"ם שעשו דרך עבודה לע"ז שלהם אעפ"י שהם הבל וריק ק"ו שאתם צריכים לעשות דרך עבודה ולעלות לפני ארון בדית ה' שהוא אל חי וקיים ברוך שמי' לעלם ולעלמי עלמיא אמר להם שיעלו כלו עמו וכשעלו עמו דרכן הי' ללין בדחובה של עיר כדי לעשות פדסום עי"ש באריכות איך שהמשיך את לבם של ישראל שיעלו עמו ברב המון חוגג כדי להדר את פני מלכו של עולם והקב"ה הכיר לו תודה על זאת ונתן לו בשכר זאת את שמואל הנביא וסיים התד"א בזה הלשון הא למדת בשכר מעשה אלקנה שמואל עי"ש, הרי דלמד לעשות אָדגאניזאטיאָן ופראָפאָגאנדא לדבר שבקדושה ממנהגי הגוים להבדיל א"כ לא נפלאת היא דברי שאמרתי ללמוד מהם בענין עשיית הפראָפאָגאנדא על דבר חיבת הארץ אך לענין שלפנינו בלאו"ה אין אנו צריכין לזה ללמוד מהגוים כי באמת אז עשו ועבדו דרך עבודה זו ממש נגד ה' ונגד הארץ ממילא החיוב לנו לתקן זאת ולעשות דרך עבודה זו לכבד את ה' ובשביל הארץ וידעתי בטח דאם היינו עובדים בדרך זו מאז ומקדם להשכיל את לב העם ולהודיעם מגודל המעלה שיש בחיבת הארץ ומהחמדה לה שבשביל זה לחוד נוכל לזכות לגאולה וכמו שכתב המלאך לרבינו הב"י אז לא היינו בא לידי דבר זה שיתרמו אנשים תמימים סהורי לב אפילו בני תורה שיחשבו שאסור לדרוש ברבים בשביל חיבת הארץ ושאסור לשמוע דרשות כאלה ועוד זאת לדבר דברים כאלה אשר צולל כל אוזן שומע שעל כן יצאה הקצף על אחב"י ממדינות אחרות יען שעסקו בישוב הארץ ושעל כן יושבי אונגארן ניצולו יען שדחקו מעליהם התעסקות כאלו ובאזני שמעתי מאנשים תמימים בעלי בתים פשוטים יראי ה' ההולכים בדרך תמים וגם מחסידים בעלי תורה שהתחממו לדבר על העוסקים בחיבת הארץ ושפטו משפט העקום הנ"ל והם לא ידעו ולא הרגישו שנפלו בחטא של המרגלים הנ"ל ועוד הגדילו בזה החוב הישן הנ"ל ובתום לבבם הם מגדילים בזה חרון אף ה' ח"ו ה' הטוב יכפר בעדם בעד דבר זה כי רק מחמת אי ידיעתם הם דובדים כן ואינם יודעים עד היכן הדברים מגיעים וכל זאת הוא מחמת שחסר להם הידוע במקצוע הגדול הזה על כן החיוב להודיעם וללמדם עיקר הגדול שיש

בזה

בזה כי בזה נתקן קלקול הישן הנ״ל ונלמדם לחשוק ולכסוף את ארצינו וח״ו שלא לעורר שום שנאה ושום שטנה על יושביה ובזה נרצות את פני האדון ה׳ ונזכה לגאולה שלמה בב״א.

(ס״ה) ודע עוד אחי דדבר זה לעשות פראָפּאָגאנדא בעד ארץ ישראל אם אנו רוצים לתקן בזה מה שקלקלו אבותינו אז צריך להיות שיהי׳ בדמיון שוה ממש כמו שהי׳ אז וכמו שאז יצא הפראָפּאָגאנדא לרעה נגד א״י מהראשים וממנהיגי העדה כמו כן עתה אם אנו רוצים לשלם את המלוה הרעה הנ״ל שהשטר חוב יקרע מעלינו צריך ג״כ שיהי׳ ע״י אנשים ראשי העדה שהם יהיו הראשונים בזה לפקח עיני העם ולדבר על לבם דמה לנו להשתקע בארצות הגלות שהמה ארץ נכריה לנו ובאויר עכור ומזוהם לנו ולזרוע לריק כחנו ולעינינו עשקו עמלנו וכדומה מהדברים לדבר על לבם לעורר בקרבם אש וזיק אהבה לארץ חמדתינו אשר ע״ז בעצמו נזכה להגאולה וכמו שהבאתי בשם המגיד של הב״י וגם המהרש״א בתענית דף י״ז כתב כן וכמו שהבאתי לעיל בשמו דע״י שישראל אוהבים אבניה ועפרה של א״י אנו מקרבין את העת מועד של הגאולה והם יעשו את כל כלל ישראל כחבורה אחת בעד ארץ ישראל אז ישולם חובא בישא הנ״ל ואם יתרשלו בזה הראשים אזי ח״ו מרחפת עליהם הסכנה דהם יפרעו את הלואה רעה זו שעשו אז מפני דקי״ל בחו״מ סי׳ ע״ז דשותפים שלוו מאחד רצה גובה את כולה מאחד דכל אחד נעשה ערב בעד חברו ומאיזה שותף דעדיף ליה למלוה גובה חובו כולה ממנו א״כ גם גבי חובה רעה שעשו המדגלים וכל הדור ההוא שנעשו כולם כחבודה אחת וכמו שהבאתי לעיל בשם המדרש א״כ הוויין אז כשותפין שלוו מהקב״ה א״כ אם רצה השי״ת יוכל לגבות כל החוב של כלל ישראל בעד גדמת הגלות מראשים שבישראל ומה גם אז גרמו הלוואה זו רק הראשים והם היו העקרים בהלוואה זו א״כ עליהם מוטל לשלם זאת ובזה יובנו דברי רבינו האור החיים בפ׳ בהר שכתב דמנהיגי ישראל שבכל דור עתידין ליתן את הדין עבור שעוד אנו שוהין בגלות מפני שהי׳ להם להלהיב את לבות בני ישראל על חיבת הארץ ואם שהוא ז״ל כתב דהחוב על מנהיגי ישראל להגביהן ברוחניות שיהיו כדאין לגאולה עי״ש אך הוא בעצמו כתב דיסורי חבלי משיח שיסבלו הוא משלים את התשובה וכבר סבלנו עתה בימינו די והותר מחבלי משיח אשר מעת שנעשו ישראל לעם לא נהיתה צרה כזאת וא״כ גם מדת התשובה לא חסר לנו עתה רק זאת חסר לנו חמדת וחיבת הארץ שבשבילה אנו באים לארץ וכדברי המגיד והמהרש״א הנ״ל

וגם

וגם כי האור החיים בעצמו כתב בפ׳ בלק שאם לא יעשו תשובה יבא הגאולה עפ״י דרך הטבע וא״כ כמונו היום שאי אפשר להביא את העולם לידי תשובה כמו שאנו רואין ועיין ג״כ במדרש ילקוט סוף תרי עשר דאמר רב יהודה שלא יעשו ישראל תשובה עד שיבא אליהו וא״כ ע״כ אנו מצפין על הגאולה רק בדרך הטבע וא״כ כעת החוב על מנהיגי הדור להלהיב את לבות בני ישראל ליקח חלק בקרבת הגאולה ע״י ההכנות שהמציא לנו הש״ת בדרך הטבע כי אין אנו זוכין שיהי׳ עפ״י נסים נגלות רק לנסים המלובשים בטבע כמו שהי׳ בימי כורש נס מלובש בטבע כמו שביאר כל זאת רבינו בקדושת לוי בקדושה ראשונה וא״כ החוב מפרנסי הדור לאמץ כל לב ישראל בזה לסייע בשילום הלוואה שעשו ישראל אז בדור של מרגלים בשיתפות ובחבורה אחת דהוויין כשותפין שלווין דנעשים ערבין זה לזה ואם רצה מזה גובה ואם רצה מזה גובה וגם כאן כל אחד מישראל ערב בעד גלותינו המר ששוהה כל כך בארוכה וביותר ערבים על זה המנהיגים שמהם יצאה הלוואה הרעה הזאת וגם שיש בידם להזהיר ולעורר את העם על חיבת הארץ ולהמוד עליה וכן כתב הגאון שר התורה מדווינסק בקונטרס ישוב א״י וזה לשונו ובפרט הגאונים היושבים באהלי התורה והחכמה על כסאות הרבנות למקומותיהם ה׳ יאריך ימיהם עליהם החובה והמצוה לפרסם את המצוה החביבה הגבוה והעמוקה הזאת הנוגעת לכללות קיום התורה ותכונת כל אומתנו שמפני אריכות ההמשך הנורא של הזמן הגלות כמעט נשכחה מלב רבים ועוד נמצאים כאלה המתעקשים להתנגד אליה בפומביה והשגיאה הזאת של אלו המתעקשים לא במהרה ינתק אם לא יתעורדו רבנינו הגאונים יושבי על מדין להפרידם מהם עכ״ל ואם המנהיגים לא יעשו כן המה יעכבו מלשלם חוב ישן הנ״ל וממילא יעכבו בזה את הגאולה וא״כ ח״ו יגבה הקב״ה את כל החוב מידם בעד כל ישראל כדין הלואה בשותפות שהמלוה יכול לגבות מאחד בעד כולן ומה גם היכא שהאחד גורם שלא לשלם את הלואה וזה שאמר האור החיים הקדוש שהמנהיגים עתידין ליתן את הדין בעד זה ואנכי הראיתי לך לדעת שהוא בנוי על דין המבואר בחו״מ סי׳ ע״ז ודוק. *) (ס״ו)

---

*) **ובהקדמה** לספרי שו״ת משנה שכיר ח״ב שהדפסתי בשנות תרצ״ט-ת״ש (שמונח עוד בבית הדפוס קאטצבורג בעיר סירנא השי״ת יזכני להוציאו משם מתוך ישועתן של ישראל בקרוב וצר לי מאד על ספר

(ס"ו) ועפ"י מה שהצעתי לפניך כל הנ"ל תבין מה שכתבתי לעיל שמלבד נחיצת האחדות של כללית ישראל שבו תלוי גאולתינו צריך לחבר כל כלל ישראל בכללית אחד במ"ע דישוב הארץ גם מצד שילום חוב הישן הנ"ל דכמו אז נעשו כל ישראל כחבורה אחת לרעה נגד א"י צריך עתה לעשות מכל ישראל כחבורה אחת בעד א"י לטובה ובזה נשלם החוב ונקרע השטר חוב וכבוד ה' יזרח עלינו בגאולה שלמה בב"א וכל זמן

שלא

ספר זה כי הרבה טרחתי עד שנדפס והוא ספר גדול בכמות מחזיק מאה וחמשים דפים ובאיכות יש בו ריי"ד תשובות על ד"ח ש"ע וכמעט כולם להלכה ולמעשה) ביארתי מאמר קרא ביחזקאל ל"ג צופה נתתיך לבית ישראל ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש וביארתי דהך תיבת "דמו" תרתי משמע דם ממש וגם כסף משמע וכמו שאומר בעזה"י ואקדים דברי מדרש רבה באיכה בפסוק ודמעתה על לחיה על כהניה כמו דאמרת ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה עכ"ל והוא תמוה מאד וכי לא הי' להם אז בשעת חורבן הארץ על מה לבכות רק על מתנות אלו מקטני הערך שנתנו לכהן אתמהה? אבל מדרש זה יפה נדרשת בהקדמה לספר תואר משה על ה' שהיטה להגאון בעל מתא דירושלים מפרעסבורג דכתיב וזה יהי' משפט הכהנים מאת העם ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ויש לעיין בלשון משפט דאמרה תורה גבי מתנות כהונה ונראה דהתורה מודיע דזה הוא משפט משני הצדדים מצד הכהנים אל העם ומצד העם אל הכהנים כי בהיות דכהני ה' המה מורים לעם ה' להורות להם דרכי התורה והמצות כדכתיב יורו משפטיך ליעקב א"כ מתנתם להם הוא במשפט חלף עבודתם שעובדים להם וכן להיפך אחרי שמתנות כהונה ניתן להם על השגחתן והוראתם לעם ה' אם לא יעשו הכהנים כפי המוטל עליהם יש ג"כ לעם ה' עליהם משפט כאשר אמר הכתוב ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם דכיון שאין משגיחים על עם ה' הרי מנתם ופרס שלהם גזילה בידם והנה ידוע מה שדרשו חז"ל על פסוק היו שריה כאילים שכבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו לישראל נמצא דלא השגיחו עליהם כלל עד שגרמו בזה שאבדה הארץ והנה בעוד שהארץ עמד בתקפו והעם הלך בשרורית לבם מבלי מונע מצד הכהנים המורים בעם לא הי' בלבם עליהם על שתיקתם ואדרבא החזיקו להם טובה על זאת אבל אחרי שנחרב הארץ והרגישו בצרות וגלות המר שתקפה עליהם היו בוכים על הכהנים

על

שלא נעשה כן בחנם אנו מתרעמים על הקב״ה על אריכות הגלות כל כך ובחנם אנו מתפללים בכל הבתי כנסיות ובתי מדרשים אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו כל זמן ששטר חוב של מיאוס ארץ חמדה שעשינו אז כדכתיב וירגנו באהליהם וימאסו בארץ חמדה שעפ״י המדרש מלוה רעה הלוו אז ישראל עודנו קיים עלינו ואיך נתפלל שימחוק שטר חוב זה מעלינו כיון דעלינו לשלם ובידינו לתקן זאת וכמו שאמרתי והוא דמיון ללוה שיש לו לשלם ויבקש מהמלוה שיקרע לו שטר חוב שיש בידו עליו הכי יעשה זאת ודאי לא וכמו כן היא בנדון דידן ועלינו לבקש משי״ת שיטה לבב כל ישראל להכיר האמת ויקבלו את דברינו שכתבתי פה כי הם בנויים על אדני אמת על דברי חז״ל במדרשים שכל דבריהם אמת וצדק ודוק.

(ס״ו) **וידעתי** שגם אלו הצנועים שמושכים ידיהם מזה כונתם לשם שמים מפני היראה שאולי ע״י התחברותם לאנשים שהטו דרכם

מדרך

על שלא השגיחו עליהם שילכו בדרך ה׳ ואמרו אנו מצדנו היינו יוצאים ידי חובותינו נגדם והיינו נותנים להם מנתם אבל הם לא יצאו ידי חובתם נגדנו וזה שאמרו חז״ל בכה תבכה וכו׳ ודמעתה על לחיה על כהניה כמד״א ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה היינו שאנו יצאנו ידי המשפט שיש להם עלינו אבל הם לא יצאו ידי המשפט שיש לנו עליהם ונמצא שכל הפרס שקבלו מאתנו גזלה היא בידם והם הם הגורמים על גורלנו המר ועל חורבן הארץ שהפרס והמתנות ידעו לקבל מאתנו אבל להשגיח עלינו שלא נבוא למה שבאנו לא ידעו לעשות על כן עלינו רק עליהם לבכות ולהתאונן עכ״ד ודפח״ח.

והלום מצאתי בספר הקדוש בית אהרן מרבינו הקדוש והנורא נשגב מאד ממדנא ר׳ אהרן קארלינער ז״ל שכתב אגרת תוכחה לרבנים ומורי הוראות יושבי כסאות למשפט שמקבלים מהקהל פרס שלהם ונהנים מן ההקדש שכתב בזה הלשון ואם ימעלו במלאכתם מלאכת שמים המה כאלו מועלין ומפגלים ח״ו בקבלת דמים קודש ישראל לה׳ וממלאים כרסם מקדשי שמים מבלי הנאה לריח ניחוח לה׳ עכ״ל בקצרה והוא האריך בתוכחה זו מאד וזה שאמר הנביא „דמו״ מידך אבקש תרתי משמע דם ממש שהאחריות של דמים הנשפכים בישראל ח״ו מידך אדרוש וכמו שהבאתי בתחלת ספרי מתנדב״א וגם כסף משמע שמידך אדרוש הכסף והפרס שקבלת ממנו ולא השגחת עליו נמצא שהיא גזלה בידך ודוק.

אם הבנים שמחה

מדרך התורה יזיק להם ולבניהם הנה עליהם נוכל לומר אם שכונתם רצויה אבל מעשיהם אינה רצויה מכמה טעמים חדא כבר כתבתי לעיל מהגמרא ותדב"א כמו שאמר הנביא לחזקי' המלך מה דמפקרת עביד ובהדי כבשי דרחמנא למה לך כמו כן הכא כיון דבעל כרחך כדי לבנות וליישב את הארץ שהוא ממ"ע מה"ת צריך שיהי' מן הכלל כאיש אחד דאי אפשר לעשות בד בבד ומה דמפקת עביד ובהדי כבשי דרחמנא למה לך ועוד מצוה גוררת מצוה ולא יוצמח לשום בר ישראל שום היזק מזה בהשתתפו לדבר מצוה רבה הזו אשר מעלתה הוא גבוה עד רום שמים ואדרבה אם ישתתפו בזה רבים מן החרדים יגבירו בזה את קדושת הארץ וכמו שהבאתי לעיל בשם רבינו הקדוש מגור שי' ומהרמב"ן ועוד יש לי רא' ברורה מהקרא דאין טענתם הנ"ל צורקת מתחלת הוויית אורו של משיח צדקנו שבא מרות המואביה שאמרה אל בועז ופרשת כנפך על אמתך כי גואל אתה והוא השיבה שיש גואל קרוב ממנו ליני פה הלילה והי' בבקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי ובועז עלה השער וישב שם והנה הגואל עבר אשר דבר בועז ויאמר סורה שבה פה פלוני אלמוני ויסר וישב שם וכו' ויאמר בועז ביום קנותך השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה אשת המת קנית להקים שם המת על נחלתו ויאמר הגואל לא אוכל לגאול לי פן אשחית את נחלתי גאל לך אתה וכן עשה בועז שלקח את רות והוליד ממנו את משיח צדקנו ורש"י פירש פן אשחית נחלתי זרעי כמו נחלת ה' בנים לתת פגם בזרעי הרי דהך גואל הי' איין פֿרוממער דהי' ירא לקחת את רות ולהצמיח את אורו של משיח פן יגרום על ידה פגם לבניו ואמר לא אוכל לגאול פן אשחית נחלתי והפסוק האשימו על כך וכמו שכתב רש"י שם על פלוני אלמוני ולא נכתב שמו לפי שלא אבה לגאול אף דהי' טענתו בצדו פן אשחית את נחלתי אעפי"כ האשימו הכתוב שלא טוב עשה יען דאָרט וויא עס האנדעלט זיך לגלות אורו של משיח טור מען ניכט זיין קיין נאר און קוממען מיט פֿרימקייט*) כמו כן בנדון בנין הארץ דכבר הבאתי מגדולי

רבותינו

*) הנה העולם אומרים בשם רבינו הקדוש ר' ר' נפתלי מראפשיץ זי"ל שהי' מישתעי בלשון הכמתא ואמר כי צריך ליהודי כשר להיות גיט אין פֿרים אין קליג" והא בלא הא לא סגי כי גיט אליין איז מען א נואף ר"ל פֿרים אליין איז מען א שוטה קליג אליין איז מען אפיקורס אבער גיט אין פֿרים אין קליג איז מען א יוד וויע עס ברויך צו זיין

רבותינו הקדושים דבזכות בנין וחיבת הארץ נזכה לאורו של משיח קיממען זייא דיא פֿריממע צו געהן מיט דיא טענה פֿון אשחית את נחלתי גראדע זאָ וויא דער פלוני אלמוני אבער בועז איז געווען א חכם און האס ניכט געגעבין אויף דיא טענה פֿון פֿן אשחית את נחלתי איז טאקע נולד געווארין אורו של משיח כמו כן אין ליתן כלל על טענתם אלו

פֿון
עכ״ד ודפח״ח ובאמת מצאתי כי דבריו מפורשים בתוס׳ בפ״ק דעבודה זרה דף י״ח ע״ב בשם המדרש דצריך להיות חכם ועניו וירא שמים ובחדא בלא אינך תרי לא סגי עיי״ש וכן מובא מדרש זה באור זרוע הגדול בתחלת הספר בדרוש האלפא ביתא אות מ״ד עיי״ש והם הם דברי רבינו מראפשיץ ז״ל ובועז הלך בשיטת רבינו הקדוש הנ״ל במה שלא הי׳ מתיירא מפני הפן אשחית את נחלתי יען הגם שהי׳ יר״ש הי׳ גם חכם וידע מדברי החובת הלבבות שהבאתי לעיל מן הזהירות שלא תזהר הרבה רק עשה מה דמפקדת וקב״ה יעשה את שלו וידע דאס עס האנ־ דעלט זיך לגלות אור של משיח דארף מען ניכט קיממען מיט קיינע פֿריממע זאכען גלל כן זכה שנתגלה על ידו אור של משיח כיון דהוא עשה את שלו והכי נמי בנדון בנין הארץ כיון דהדיבור הוא לבנות את הארץ הקדושה ולהרימה מערמות עפרה אסור לבא עם פֿריממע זאכען כדי צו שטערין דען בנין ח״ו נור געהען בויען מיט וועם איממער אין צו טראכטען אויף התגברות הקדושה בארץ ושי״ת יסייע לזה כאשר ביארתי בפנים אבל לא ח״ו להשבית ולמנוע את הבנין כי אין זה מעשה החכם ור״ל, וכבר הבאתי לעיל אות י״ד דברי החות יאיר סי׳ קנ״ב דר׳ זירא קרא לבבלאי הני בבלאי טפשאי מכח חבבותא דארץ ישראל הנה חזינן עד כמה כאב לו לר׳ זירא על שלא עלו עם עזרא כולם שגרמו בזה שלא יהי׳ גאולה נצחית אף דר׳ זירא הי׳ איין ערנסטער מענש מאר שלא עבר מעולם צחוק קלה על שפתיו כמבואר בגדה דף כ״ר שער כמה הטריח ר׳ ירמי׳ להביאו לידי גיחוך ולא גחך וגם הי׳ מתענה כמה תעניתים על כל דבר קל כמבואר בב״מ כש״כ שלא שח שיחה יתירה ומה גם לרבר דברי חרודין ולפגוע בכבוד אחרים לקרא לבבלאי טפשים אבל הוא הדבר שדברתי מפני שמאד הי׳ כואב לו על שהני בבלאי לא עלו לא״י בימי עזרא שאז הי׳ גאולה נצחית מפני איזה פֿריממע טענות לא עלו וגרמו מה שגרמו ע״כ קורא אותם טפשים מפני וועז עס האנדאָלט זיך זאָלכע גראָסטע זאכען וויא עליה לארץ דארף מען ניכט קיממען מיט שטותים והבלים ועיין סוף כתובות שעד כמה בער בלבו של ר׳ זירא חיבת הארץ ורוק.

פון דיא פרוממע רק נלך ונחבב את ארצינו הקדושה ונמסור נפשינו אליה וע״ז יתגלה על ידינו בעזר השם אורו של משיח בב״א וכבר הבאתי בראש ספרי בשמא דהגאון רבן של ישראל ר׳ ישועלע קוטנער ז״ל דכתב להגאון ר׳ צבי קאלישער דאל יתן לדכרי המנגדים כי לא בהשכל ידברו והגאון קדוש אלקי ר׳ אלי׳ מגרידיטץ כתב עוד יותר על אלו המתנגדים בזה כי הוא מסימת עינים של הקליפות ר״ל וכן הגאון המקובל ר׳ עקיבא יוסף בעל לב העברי אמר עליהם כן כאשר הבאתי לעיל באות נ״ב ועוד דעה שלישית יש בזה כי הוא רק מכח עצת של המרגלים שהיו יראים ליכנס לארץ מכח נגיעת עצמם וכמו שכתבתי לעיל באריכות כללו של דבר מי שיש לו מח בקדקדו ומי שיש לו אמת־דיגע אמונה צו ש״ת ואל ארצו לא ימאס בשום פנים מלהרים קרן ארצינו בשום טענה שבעולם ומי שהוא שבא בטענות למנוע את העולם מזה המה טענות של ס״ם וכת דיליה רחמנא ליצלן מדעתא דילן וכבר כתב היעב״ץ בסידור דהטענות משום דיש שם פושעים אינה טענה דמה יש לך פה בחוץ לארץ עי״ש ומכש״כ בזמננו דאנו רואין מה שנעשה מאתנו והיכן המה המרכזי תורה מפולין ומליטא ומאונגארין והעוד לנו חלק ונחלה פה הלא נכריות נחשבנו אצלם ויאכל גם אכול את כספנו ואת נופינו ואת כל רוחניותנו מכל זה כל בר דעת וירא ה׳ באמת נוכח לדעת שאין לנו עוד לבקש מאומה פה רק הגיע השעה לכולנו לשוב לאחוזת אבותינו וזה אמת וברור לאמיתה של תורה וכל החולק על זה חולק על האמת ועל התורה ודוק.

(ס״ח) עוד אמשול לך משל אחי׳ ואספר לך מעשה שאירע לי לעצמי ובדידי הוי עובדא בברחי ממדינה של גיהנם להציל את נפשי הערמה לא יכולתי ליקח עמי שום חבילה של חפצים ולא הצלתי עמי שום דבר רק תפילין של רש״י לחוד ואפילו תפילין של ר״ת מוכרח הי׳ להניח כי כך הי׳ אופיה של ההברחה שלא ליקח כלום עמו אבל תפילין דרש״י לא הנחתי כי לא הי׳ אפשר לי להפרד מהם כי המה עולין לי לרכוש היותר גדול שבעולם כי אין לי להם תמורה ועוד בילדותי עוד קודם מלחמת העולם הראשון רכשתי אותם והנחתים לכתוב אצל הסופר המפורסם צדיק תמים ר׳ חיים סופר ממונקאטש ז״ל גלל כן הם חשובים לי מאד ואין אני זז בלא הם אף זיז כל שהוא וכשבאתי לכאן עי״ה הבירה הי׳ חסר לי תפילין דר״ת וטלית והנני מכיר תודה לידידי הרב הגאון צדיק תמים בנש״ק מו״ה ישראל דוד מרגליות שלעזינגער רב בביה״מ

בביה״מ לינת צדק דפה שבהשתדלותו נתן לי בע״ב נכבד ויר״ש מו״ה חיים מרדכי שטערן נ״י תפילין דר״ת מאד נאים ומהודרים ממש החי׳ את נפשי בזה וכבר הי׳ לי ב׳ זוגי תפילין הנ״ל אבל הי׳ חסר לי עוד טלית ואזכיר את ידידי הגביר ר׳ וואלף רייכמאן נ״י מפה לטובה שהוא נתן לי טלית להתפלל בו וכבר עזר לי שי״ת שהי׳ לי ב׳ זוגי תפילין וגם טלית להתפלל בהם אבל לא הי׳ עוד הכל בשלימות כי הי׳ חסר עוד לי אבנט להתפלל בו ועזר ה׳ אותי גם בזה כי יש לי פה תלמיד ותיק אחד שלמד בישיבתנו הוא נתן לי גארטעל להתפלל אבל עוד לא היה הכל בשלימות כי אחר שהי׳ לי כל חפצי קודש הנ״ל עוד הי׳ חסר לי סידור להתפלל בו ואזכיר תודה לידידי תלמידי הרבני המופלג בתורה וביר״ש כמו״ה זלמן ליב קליין נ״י חד מנטורי דחברא ש״ס דקה״י פה עיר הבירה גם תלמיד מו״ח הגה״צ ז״ל שהוא נתן לי סידור להתפלל וב״ה שהזמין לי כל חפצי קודש הנ״ל שצריכין לי בכל יום להתפלל בם אבל בכל זאת בכל עת בבקר כשרציתי להתפלל הי׳ לי יגון ואנחה בחפצי קודש הנ״ל כי תמיד לא היו לי מזומנים כולם בבת אחת שאוכל להתפלל בם בלי מפריע כי פעם הי׳ חסר לי תפילין דרש״י ופעם תפילין דר״ת וכשהיו שניהם מזומנים הי׳ חסר לי הטלית ופעם חסר לי הגארטעל ופעם הסידור וכה הי׳ לי מדי יום ביומו עד שבקישוי עלה לי להכינם שיהיו כולם מזומנים בידי בפעם אחת וכל זאת גרם לי יען שלא הי׳ לי טלית בייטל ליתן כל חפצי קודש בה כדי שיהיו מכוללים יחד ושלא יתפזרו לכאן ולכאן עד שריחם עלי ידידי תלמידי ר׳ זלמן ליב הנ״ל ונתן לי גם טלית בייטל והנחתי את חפצי קודש הנ״ל בהטלית בייטל ומאז הי׳ לי נחת ועונג שכבכל עת שהלכתי להתפלל מצאתי הכל מוכן ומזומן ולא הי׳ חסר לי כלום מהם והייתי עושר מילך ובלב מלא שמחה מהטלית בייטל הנ״ל שעשה לי טובה גדולה הזאת לקבץ ולאחד לי את החפיצים הנ״ל בכל עת שמצטרך לי מבלי שאצטרך לילך ולחפש אחר כל אחד ואחד והתבוננתי על גודל כחה של טלית בייטל הזאת שיש לה כח הקיבוץ והחיבור לחבר את הכל יחד שלא יחסרו ולא יפרדו זה מזה בשום פעם וטלית בייטל הזאת נותן השיווי והערך אל החפיצים הנ״ל שיכלו למלאות תפקידם לעת המצטרך אבל אחר ההתבוננת רב בכחה של הטלית־בייטל הנ״ל ראיתי והכרתי שעם גדול כח הקיבוץ שיש בה אין בכחה להשפיע איזה השפעה של שינוי למעליותא או לגריעותא בכל החפיצים שמונחים בה כי לעולם לא מצאתי ששום אחד מחפצי קודש הנ״ל שירד מקדושתו או

שיתחלף

שיתחלף בעצם באחד כי תמיד מצאתי את תפילין דרש"י כמו שהיו ולא
נתחלפו זה בזה כי מעולם לא נעשה מתפילין דרש"י תפילין דר"ת או
מר"ת דש"י וגם לא נעשה מתפילין גארטעל או סידור או טלית וכן להיפך
וראיתי כי אין להטלית־בייטל רק כח קיבוץ גדידא שמקבץ לי את החפיצים
הנ"ל שלא יתפזרו אנה ואנה ולא יחסר לי שום אחד מהם בכל עת
שמצטרכים לי אבל אינו משפיע שום השפעה עליהם כלל וכלל ע"כ
המעשה והלימוד שלמדתי מטלית בייטל הנ"ל והמעשה של טלית בייטל
הנ"ל הוא דמיון מתאים לישראל בגולה שיש בינינו מדרגות ומדרגות
שונות ישנם שהן בקדושה גדולה כתפילין דרש"י ויש שהן בקדושה דר"ת
ויש שהן במדרגת טלית ויש שהן במדרגת הגארטיל ויש שהן במדרגת
הסידורל והן פשוטי העם שהם יהודים פשוטים כמו סידורל שהוא פשוט
ויש שהן פחותי ערך אבל אעפי"כ הם יהודים וכל אלו הכתות צריך
שיהיו באגודה אחת ובקשר אחת כדמוכח ממצות ד' מינים כמבואר בפייט
לסוכות ובמדרש וגם כי צריכין אנו זה לזה כאשר ביאר זאת היטב
רבינו מצאנו בכפרו דברי היים על התורה בהשמטות לפ' ראה בדמיון
הגוף שיש בגוף חלקים שונים שהנפש תלוי בם והם העיקר שבגוף כמו
הראש והלב ויש חלקים שהם אינם עיקר בחיי האדם כמו הידים והרגלים
דהא יכולים לחיות בלי ידים ובלי רגלים היכול הראש לומר לרגלים
או לידים אינו רוצה להיות בקושרים עמכם מפני שאני יכול לחיות
זולתכם וכדומה מן הטענות יען שהם פחותים ממנו אינו רוצה שיהי'
בשייכות עמהם ודאי לא כי אם דיכולים לחיות בלי ידים ובלי רגלים
אבל איזה חיות הוא בלי ידים ובלי רגלים רחמנא ליצלן מחיות כזאת
אבל האמת היא דיש צורך להראש לרגלים דכל כח המשא הוא ברגלים
וכל כח הפעולה היא בידים והן משלימים הקומה השלמה שבאדם ואז
הוא אדם השלם וכמו כן הוא באומה אם דיש אנשים ברמי השגה ובדעת
שלמה וישנם אנשים קטני הדעת ופחותי ערך אבל כולם צריכים להאומה
ומשלימים אלו את אלו וצריכים להיות באגודה אחת ע"כ דברי רבינו
שם, (ועיין לעיל אות ל"ו שדביאתי מרמב"ם בהקדמה לזרעים שע"כ הניח
הקב"ה רשעים באי"י כדי לעשות חברה לצדיקים להסיר השממה)
אבל מכח פזרנו בין הגוים אי אפשר לקבץ אותנו בקיבוץ אחת
ותמיד יש חיסור בנו וזה חלושתינו ועל כן יד הכל שולטת וממשמש
בנו ואנו בין עצמינו קטועים וגדועים זה מזה כמו שתיארתי לעיל באות
ג"ה את התואר גלות יו"ד והכל בשביל שחסר לנו דבר שיקבץ
אותנו בקיבוץ אחד שבל יתפזרו החלקים שבנו על כן אם נתקן את קלקול
הישן הנ"ל בעזר הבורא ונחדש בנו את האחדות להתאחד כל כלל ישראל
בקיבוץ אחד לקיים את מצות עשה דישוב הארץ ובענין זה נעשה אותנו
כחבורה

כחבורה אחת כאשר ביארתי לעיל בארוכה דרק מצוה זו לבד מסוגלת לאחד את ישראל כולה ולעשותם גוי אחד אז יהי' חבורה הנ"ל רק הטלית־בייטל הגדולה של האומה הקדושה שיקבץ בקיבוץ אחד כל הלקי ישראל שבעולם אבל לא מוכרח שישפיע על החלקים איזה השפעה להיות כי כל אחד ואחד יוכל לסדר ענינו כפי מה שהורגל מימיו החסידים יעשו להם קלויז ללמוד ולהתפלל ולחנך בניהם כפי אות נפשם הטהורה וכן הפרושים בקדושה ובטהרה וכן אינך ורק בנוגע בבנין הארץ ובישובה יד אחת לכלנו כאיש אחד ובלב אחד וכל ישראל כחבורה אחת בפרט זה וכמו שהיו בימי עזרא כאיש אחד וכמו שהבאתי לעיל ובזה ישולם חוב הנ"ל ויתרומם קרן ישראל וכל אחד יבא בשלום על מקומו ואדרבא יתרבה הדעת וכמו שהבאתי לעיל בשם רבינו מגור שליט"א ובשם הרמב"ן דבריבוי יראי השם נתרבה הדעת ע"י ההשפעה שמשפיעים על סביבותם אף בלי שום עשיה לזה ויתקיימו דברי רבינו הרמב"ם שהבאתי כמה פעמים לעיל דאחר שיתקבצו רבים מישראל יתן ה' בלבותם רוח טהרה ויטו שכם אחד לעבדו בלבב שלם ולקיים מצותיו יתברך שמו אכי"ר.

(ס"ט) **כללן** של דבר שבפרט בנין הארץ מוכרח לכלנו להתאחד בכלל אחד כי רק אז נראה ברכה אי"ה במעשה ידינו רצוני לומר רק אקאנאמיש מיסטען ווייר איינס זיין אונד צוזאממען ארבייטען כאשר הוכחתי לעיל שאך בכח היחוד והחיבור של כלל ישראל בכנופיה אחת מונח הישועה והגאולה וגם הפראקטיקא מוכחת כן כאשר אנו רואין עתה ממלחמות העמים שכל צד של שתי המערכות שעומדים זה כנגד זה בזה תולין כל נצחונם בהתאחדות העמים לעמוד יחד ובאגודה אחת במטרה אחת כאיש אחד ובלב אחד בלי פירוד לבבות ובלי חילוקי דעות כדי להשיג המטרה שבעבורה עושין המלחמה ואלמלי היו חילוקי דעות בצד מן הצדדים בזה היו נותנים יד לצד שכנגדם להתגבר עליהם וע"כ כל התפעלותם של הצדדים הוא לשמור אחדותם אפילו בעל כרחם שמכריחים כל הכתות שהי' ביניהם בשעת שלום עתה בשעת מלחמה אין להתגדד באגודות אגודות רק כולם יאתגדו באגודה אחת במטרה אחת כדי לנצח בזה את האויב האורב עליהם לאבדם וכה הוא מוכרח לעשות גם בנו כי רק ע"י נשיג בעזה"י מטרת חפצינו וזה נמי מה שרמזה התורה בברית בין הבתרים שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו בשאלו במה אדע כי ארישנה והשיב לו הקב"ה קח לך וכו' והצפור לא בתר רמז לו הקב"ה כשהצפור היינו ישראל (וכמו שהבאתי לעיל בשם הנוע"א) לא בתר היינו כלא יבתרו לבתרים רק יהיו באגודה אחת אז יירשו את

הארץ

הארץ הרי קמן הבטחת הקב״ה לאברהם שרק בזמן שישראל הם מאוחדים יחד בכלל אחד שלם רק אז המה מובטחים על ירושת הארץ.

(ע׳) **ע״כ** אליכם אישים אישי ישראל החיים בכל חמשה חלקי התבל אקרא מקטן ועד גדול מאיש עד אשה מנער ועד זקן כלכם קיימו והתייצבו עמדו נא והתעוררו נא ליכנס בברית הזה של בנין הארץ ולא ישאר אפילו נפש אחת חוצה (ומדינא סגי אפילו ברוב כמבואר בהוריות דף ג׳) ונבנה ארצינו בבחינת ביאת כלכם דמהאי טעמא לא הי׳ קיום לא למקדש ראשון ולא למקדש שני משום דלא כולם נשתתפו בו ע״כ אם נשתתף עתה כולנו בה אז יהי׳ לה כח הנצחיי וה׳ יהי׳ אתנו כמאמר הקרא (בחגי ב׳) וחזק כל עם הארץ נאום ה׳ ועשו כי אני אתכם נאם ה׳ צבאות ורוחי עומדת בתוככם אל תיראו ונזכה לגאולה שלימה בביאת מלכות בית דוד דכיון שבא בהתאחדות הכלל כולה אין שטן ואין פגע רע וכמו שהבאתי לעיל בשם רבותינו הקדושים בעלי רוח הקודש ע״כ לדעתי לזה צריך עיקר ההשתדלות בימינו לחבר ולקשר את כל האומה הקדושה במקצוע זו של בנין הארץ שיהיו כחבורה אחת וכמו שכתבתי לעיל בארוכה ויפקדו פקידים להוציא את ההתאחדות הזאת שהוא בכח וכמו שהבאתי לעיל בשם רבינו מהר״ל אל הפועל ואז נזכה להרמת קרן ה׳ ועמו ומשיחו וכמו שהוכחתי לעיל שרק בזה תלוי כל ישועתינו והרמת קרנינו בב״א ואמן כן יאמר ה׳.

(ע״א) **והנה** כבר בפתיחת הספר הטפתי מלין לעולי ובוני הארץ של זמננו אבא עתה למלאות דברי ולדבר אליהם עוד שנית כבר הוכחתי לדעת שאור ישועת ישראל תלוי בהשתתפות כל כלל ישראל בעבודת הקודש של מלאכת בנין הארץ וישובה והיינו השתתפות היראים וחרדים על דבר ה׳ וגם ההשתתפות כל המון מישראל יהי׳ מי שיהי׳ וזה בלא זה לא יושג תכלית הנרצה כי צריך לידע ולהבין כי בלי היראים לא יובנו ערי ציון ורק ברוח ה׳ יבנה ערי יהודה ואם כי עלה ביד חלק מהמון להתחיל בבנין הארץ אל יחשבו שזה הוא מעשה ידי אדם לחוד רק נעשה הכל בסיעתא דשמיא ועפ״י סיבת כל הסיבות שסיבב בידם לעשות ההתחלה על ידם דוקא וכמו שביארתי למעלה בארוכה אבל עדיין צריכים לסיעתא דשמיא על להלאה להלוך למעלה מעלה בעבודה זו ולפתחותה עד שיוגמר בשלימות ובלי עזר ח״ו מן השמים יוכל כל הדבר להתבטל וכמו שהי׳ אצל הנשיא דון יוסף שרמזתי לעיל וביום אחד יכלו לאבד כל יגיעתם שיגעו עד עתה אם לא יהי׳ מרצון השם ח״ו עיין לעיל

לעיל אות ל״ג מה שהבאתי בשם המקובל אלקי בעל הון עשיר שאם אינו כפי רצון השם יוכל להיות ח״ו אחדית שמחה תוגה עיי״ש. ע״כ יתאמצו לעשות הכל בדוח התורה ועפ״י עצת חכמי הדור וכמו שכתבתי בפתיחה ואז יעלה לרצון לפני אדון כל ומן השמים יסייעו לזה והעיקר שבאתי עתה לעורר את רבת ההמון שבאו לארץ ועובדים עבודת האדמה ועבודת חומה לבנות בתים וכדומה מעבודת הבנין והישוב שאל יחשבו שעבודת האדמה והישוב בארץ הקדושה היא רק עבודת הומריית גרידא כעבודת האדמה והישוב בחוץ לארץ שקורין באָדען־קולטוד שהיא דק לתכלית החומריית שבה לבד וכמו שהרגילו וחינכו בהיותם בחוץ לארץ בקולטור של אומות העולם וכמו שכתב המדרש בשה״ש על פסוק שמוני נטרה את הכרמים וכרמי שלי לא נטרתי שמוני נטרה את הכרמים לכבוד האומות וכרמי שלי זה הקב״ה לא נטרתי וזה למוסד השכל ולתוכחה מגולה לאחב״י שבגולה שנתנו כל כהתיהם הרוחניית להקולטור של אומות העולם להגדילה ולהרימה ולהביא אותה על דום המעלה בכל מדינות איירופא כי רוב מדינות אלו שהגיעה קולטור שלהם על ראש הגבעה הי׳ דק ע״י התפתחותן של ישראל שנתנו כל כוחותיהם הרוחניות לזה וכלפי שהי׳ להם להחזיק טובה על זה וליתן להם חלק בראש בטובת הנאה של הקולטור עוד גזלו מהן זכותם ונשלכו חוצה מכל נתח טוב ואחדים אוכלים את יגיעתם זאת גודל אחב״י שנזורו אחור מלנטוד כרם ה׳ צבאות והלכו לנטוד כרמי הגוים עכ״פ השבעו נפשם בקולטור הגוים וכשבאו לארץ והתחילו בעבודתם שהרגלו בהם בחוץ לארץ צריך להודיעם כי עבודה זו שהרגלו בהם בחוץ לארץ ששם נחשב לעבודה חומריית לבד בארץ הקדושה לעבודה רוחניות היא נחשבה מפני שכל עבודה ופעולה שעובדים ופועלים בעבודת הארץ כמו לחדוש ולזרוע וליטע אילנות ולבנות בתים ולעשות דרכים וכדומה וכדומה מן הפעולות שנצדכים לישוב הארץ למצוה יחשב והוא כמו מי שעושה תפילין ולולב וסוכה ושאר מכשירי מצוה וכמו שכתב רבינו הח״ס בחידושיו לסוכה שהבאתיו לעיל אבל כבר קדמו בזה הגאון קדמון בשו״ת הרשב״ש בן התשב״ץ סי׳ א־ב־ג׳ שביאר דין זה באורך מאד ומסקנת דבריו שהישיבה בארץ הוא מצות עשה מן התורה כרעת אביו תשב״ץ וכדעת זקנו הרמב״ן אלא דעיקר מצוה היא הישיבה היא הדירה והיא תליא בשתי סיבות, הא׳ הוא העליה שאם לא יעלה איך ידור שם, וסיבה הב׳ היא הישוב, והישוב הוא כמו נטיעת גנות ופרדסים ואילנות וקניית שדה לבניית בתים

ושאר

ושאר צדכי האדם שכל זמן שימצא מזון ומדור תמצא הישיבה ועליה הוא השגת הישיבה והישוב הוא צורך קיום הישיבה וכן שנה ושלש שם דבריו ומסיק בזה"ל על כן אני אומר שהישוב והעליה שתיהן סיבות המצוה אלא שהאחת מקדמת והאחרת מגעת היינו הישוב מגיע ומקיים אותו בקיום המצוה והמה מכשירי מצוה כמו תפילין וסוכה ולולב שמגיע את האדם לקיום המצוה עכ"ד בקצרה (ובאמת נפלא בעיני על הגאון בשד"ח שכל רז לא אנס ליה איך לא ראה את הרשב"ש הנ"ל שביאר את מצוה זו באורך והוא לא ציין כלל עליו ואולי לא הי' ספר זה בידו) עכ"פ אנו רואין שהעבודת הישוב בארץ המה מכשידי מצוה כמו עשית סוכה ולולב ותפילין ומזוזה ובאמת לולי דמסתפינא מחביריי וביותר מרבותיי שיחכו עלי הייתי אומר דבר חדש דכמו שאמרו חז"ל בסוכה מ"ו ובמנחות דף מ"ב דהעושה לולב לעצמו או סוכה לעצמו מברך שהחיינו כמו כן מי שהתחיל בארץ ישראל בעבודת האדמה לעצמו או בבנין בית לעצמו יברך שהחיינו בפעם הראשונה שמתחיל לבנות ואולי דגם כשאינו לעצמו דיש לחלק בין סוכה ולולב ובין ישוב הארץ דהמצוה לעשות את הארץ ראוי לישוב א"כ אינו צריך שיהי' דוקא לעצמו ואפילו לאחרים סגי כיון דראוי גם לו וקצרתי בטברא ועיין בתוס' סוכה שם דמסתפקו למה באיזה מצות תיקנו שהחיינו ובאיזה מצות לא ומסקו דבמצוה שיש עליה שמחה מברכין והיכא דליכא שמחה אין מברכין ובנ"ד דודאי איכא שמחה ודאי דהי' מן הראוי לברך שהחיינו כל הבא בראשונה להתחיל בעבודת הארץ ובבנין הארץ ולא באתי אלא להעיר ולא להלכה וכש"כ למעשה עד שיסכימו אתי גדולי הדור ודוק.

(ע"ב) **עכ"פ** מזה יבינו כל עובדי אדמה שבארץ ישראל שעבודתם אינה עבודה חומריית רק עבודה רוחניות ושיש במעשה ידיהם קדושת ורוחניית אלקינו בכל פעולה ופעולה שעושין בישוב הארץ ואפשר שעל זה כיון הנביא ישעי' באמרו אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם שלעיל באות ל"א (עיין מה שכתבתי שם) נתקשיתי בהך הנה אלקיכם דמה כיון בזה ומלבד מה שכתבתי לעיל יש לומר עוד דכוונתו היתה לומר בזה כמו שכתבתי פה דעל כל פעולה ופעולה שעושין בערי יהודה שורה עליו קדושת ורוחנ ות אלקיכם מפני שכל פעולה ופעולה הוא מצוה כשאר מצות התורה וגם הארץ מתקדש על ידו בקדושת השם וכמו שביארתי לעיל באות ל"א עי"ש וכיון שכן צריך כל פועל להכין את לבו ואת דעתו ואת שכלו ואת השגתו לעבודה הקדושה ומעולה כזו וישליך

וישלך את דעה הזרה מלבו מה שהביא אתו עמו מחוץ לארץ בעבודה
זו ויעורר את נפשו לרוחניות שבה או יהי׳ בטוח שה׳ ישלח עזרו מקודש
וישלח ברכה במעשה ידיהם והישוב יתגדל ויתרחב ויתרבה עד שנגיע
לתכלית ולהשלמת הגאולה בב״א ולזאת נחוץ שיתקרבו עצמם אל היראים
ויקבלו לקח ולימוד מהכמי הדור לעשות הכל ברוח התורה וברוח חדשה
זו של התורה תלכו ותמלאו העודתכם שבשבילה באתם לארץ לבנותה
ולעודדה הכל כמו שעשיתם בחוץ לארץ רק בשינוי לטובה כי שם הי׳
ברוח זרה רוח העמים וכאן תהי׳ ברוח התורה וברוח ה׳ צבאות ובעיניכם
תראו כי חפץ ה׳ יצליח בידכם וכל הברכות המבוארות בספרי נביאות
ישוגין אתכם וכמו שהבאתי בסוף פתיחת הספר מרש״י זאת ברכה שכל
כסף וזהב שבעולם יזוב לארץ ישראל אם יהי׳ התנהגות הארץ ברוח
התורה ע״י״ש ותבנה ותכונן ארצינו הקדושה בטעמפא מהירית כל כך
עד שבעצמינו נהי׳ מתפלאים על זה שבזמן קצרה נתרחבו גבוליה וה׳
יהי׳ בעזרינו בכל מפעל ומפעל ומלאכים מן השמים יבואו לסייענו
כמסופר במדרש קהלת מעשה בר׳ חנינא בן דוסא שראה בני עירו מעלין
לירושלים נדרים ונדבות ואני אינו מעלה דבר, מה עשה יצא למדברה
של עירו וראה שם אבן אחת ושכבה וסיתתא ומורקה (עיין מ״ר שכבה
לשון שבירה כדאמרינן פרק ר״ע ומירקה עשאה חלקה ובהירא כד״א
תמרוקי הנשים) ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים ביקש לשכור לו
פועלים נזדמנו לו ה׳ בני אדם אמר להם מעלין לי אבן זו לירושלים
אמרו לו תן לנו חמשים סלעים ואנו מעלים אותה לירושלים ביקש ליתן
להם ולא נמצא בידו הניחוהו והלכו להם זימן לו הקב״ה חמשה מלאכים
בדמות בני אדם אמר להם אתם מעלין לי אבן זו אמרו לו תן לנו ה׳
סלעים ואנו מעלים לך אבנך לירושלים ובלבד שתתן אצבעך עמנו נתן
ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים ביקש ליתן להם שכרן ולא
מצאן נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילם אמרו לו דומה שמלאכי שרת
העלו אבנך לירושלים עכ״ד המדרש ומדרש הזה איתא ג״כ בראש מדרש
שה״ש ולכאורה יש להפליא כיון דהי׳ לו ליתן ה׳ סלעים בעד שכר
מלאכה למה לא הביא שלמים בעדם הלא בעד ה׳ סלעים הי׳ יכול ליקח
בהמה לשלמים אלא שרצה להראות שכל המסייע לבנין העיר או להחזיק
בדקה עולה לרצון לשי״ת כעולה וכקרבן ע״כ העלה דוקא אבן לירושלים
ששייך לחומת העיר ומן השמים היו מסייעין אותו שהרי באו מלאכי
שרת ונשאו את האבן ומה שבקשו ממנו ליתן אצבעו למשא האבן אף

דהם נשאוהו ומה הועיל למשא זו אצבעו הכי היו צריכים לו? נראה לי דהוא עפ"י שראיתי בספר אחד שהביא בשם הגאון קדוש ישראל ר' ישעי' מושקאט ז"ל אבדק"ק פראגא אצל ווארשא במה שאמרו חז"ל הארון הי' נושא את נושאיו ואעפ"כ צוה ה' לשאת אותו הוא משום דשי"ת רוצה להתעורר דלמטה וכמ"ש הזוה"ק דבאתערותא דלתתא אתער אתערותא דלעילא עכ"ד כמו כן רצו המלאכים דההתעוררת דלמטה יעשה הוא באצבעו ואח"כ יבא הסיוע מן השמים כמו כן אהובי! אם עבודתכם יהי' נעשה הכל עפ"י רוח התורה והמסורה בעצת הכמי התורה ומנהיגיה בטחוני הזקה שה' ישלח עזרו מקודש ומציון יסעדכם וכפירוש המדרש מקדושת מעשים שבכם ומציון מעשים שבכם ותלכו מעלה מעלה בעבודתכם הקדושה ותתברכו ממעון הברכות ויקוים בכם כל הברכות הכתובים בפ' בחקותי ובפ' תבא וה' יאמר אלינו אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים (היינו מארץ שהיינו במיצר ובדוחק) מהיות להם עבדים ואשבור מוטות עלכם ואולך אתכם קוממיות אכי"ר.

(ע"ג) הנה הארכתי עד כה בפרק זה של בנין וישוב הארץ בביאור מצוה זו באר היטב וטיילתי בה באריכות ובקצרות בכל פינה ופינה והוכחתי בראיות מוכחות ומוכרחות שהחוב של מצוה זו מוטל על הכלל כולה בכל עת ובכל זמן ואין שום יחיד יכול לפטור עצמו ממנה וביותר נתכפלה החוב עלינו בזמנינו לקום ולהתעודד מתרדמותינו ומעצלותינו כי כעת יש די התעוררת לזה למי שיש לו עינים לראות ואזנים לשמוע וראה או שמע מהנעשה אתנו בימים הקשים שעברו עלינו בגזרות דארבע שנים שעברו עלינו אשר הכותב קורות הדורות יוכל לכנותם גזירת ת"ש־ת"ש"א־ת"ש"ב־ת"ש"ג כמו שכינו לגזרות נוסף הצלב גזרת תתנ"ו והפה ילאה לספר אותם והעט לא יספיק לכותבם והכל נעשה בהסכם רצון העליון בעוה"ר וכמו שביארתי המדרש באיכה שאלו לר' יהושע בן לוי איו הקב"ה השיב להם בכרך גדול של רומי והיא פלא על השאלה ועל התשובה על השאלה וכי זו שאלה איו הוא יתברך איה היא לא? וגם למה דוקא בימיו של ר' יב"ל נשאלה שאלה זו וגם מה השיב להם בכרך גדול של רומי הלא מלא הארץ כבודו! אבל הפירוש האמת בזה דידוע דבימיו של ריב"ל היו גזרות תקופות על ישראל דהי' קרוב לחורבן וצר לישראל מאד בגזרות קשות ואכזריות באו אליו בתמהון לבב ושאלו אותו איו הקב"ה למה שותק הקב"ה על כל זאת על הנעשה בישראל וכמו שהי' לשמוע בימינו מרבים מההמון ששאלו כך ווא איזט

דער

דער יידישער גאָטט וואָרום שווייגט ער צו דעם אללעם כך שאלו גם לריב"ל על זה השיב להם בכרך גדול של רומי הכוונה בזה מפני שכל אלו הגזרות יצאו מרומי ששם היתה מושב של יעצי המלוכה אשר שם יעצו הגזרות על ישראל ואמר להם כסבורין אתם שאלו הגזרות נעשו בלתי ידיעתו של הקב"ה לא כן אלא הוא כביכול הי' ג"כ שם במושב של המיניסטעראט הזאת שהביאו גזרות קשות האלו והכל נעשה בהסכמתו מפני שכך עלתה במחשבה לפניו וכך השבתי אני ג"כ לרבים השואלים ממני כך בהיותי עוד במדינה של גיהנם הידוע וואָ איזט דער יידישער גאָטט ב"ה והשבתי להם עד איזט אין דער רעזידענץ שטאדט ביים מיניסטעראט והסכים על ידיהם בעוה"ר והטעם דהסכים על ידיהם הוא כמו שכתב הר' ר' יונתן באהבת יהונתן בהפטרת פ' עקב כדי שיתדבר לבם לילך לארץ ישראל וכן רבינו היעב"ץ בסידור כתב בשמסיחים דעתם מא"י באו גזרות קשות על ישראל וכבר הארכתי בזה לעיל ואין מהצורך להכפיל הדברים עכ"פ בימינו יש די התעוררת לזה לנדב לבנו לשוב לארץ חמדתינו ע"כ אחיי ורעיי! קימו נא! התעוררו נא! התיאבו נא! והתחברו נא! וחזק ונתחזק בעד ה' ובעד עמנו ובעד ערי אלקינו ובעד תורתינו כלנו יחדיו כאיש אחד ובלב אחד בעד ערי אלקינו כי הגיע השעה שהכל יהיו עולין ויהיו מעלין כי קרבה ישועתינו לבא כמו שנראה מכל הסימנים שנראין בזמנינו וכל אחד יהי' זריז לתמוך בכספו את מצות העליה והבנין.

(ע"ד) **אמרו** בירושלמי דפיאה פ"ד על הפסוק שאמר דוד (בד"ה כ"ב) והנה בעניי הכינותי לבית ה' זהב וכו' מהו בעניי (הלא הי' לו זהב לרוב) אמר רבי שאין עשירות לפני מי שאמר והי' העולם (ר"ל נגד הקב"ה קרא עצמו עני) דבר אחר בעניי בעינוי שהי' מתענה ומקדיש סעודתו לשמים (היינו על בנין ביהמ"ק) ויש לי פלא על רבינו מהר"ם שיף בדרשותיו שכתב על זה הפסוק שהוא על דרך דאמרו חז"ל אגרא דתעניתא צדקתא ובכל יום התענית נתן לצדקה וכתב שם בעל הג"ה לפרש דברי הגאון משום דלא ניחא ליה לפרש מלת בעניי מלשון עניות שהרי הכין כסף וזהב הרבה מאד ולא בעניו אלא בעניי פירוש מלשון עינוי נפשו ותענית על דרך אגרא דתעניתא צדקתא עכ"ד, והיא פלא איך לא ראו שניהם כי דבריהם מפורשים שם בירושלמי דהירושלמי מקשה קושיית בעל הג"ה הנ"ל ומפרש כפירוש המהר"ם שיף והיא פלא על המהר"ם שיף דכל רז לא אנס ליה וכאן העלים עין מירושלמי הנ"ל

ודוק

ודוק עכ״פ אנו רואין דדוד המלך ע״ה צמצם מפיו על בנין ירושלים וביהמ״ק והי׳ נראה לי להציע לפני עמנו הקדוש שבכל כדור הארץ בכל מקומות מושבותיהם לאחוז במדת מלכנו הקדוש וליתן כל ערשפאר־ניס וואס דער יידישער־מענש מקטן ועד גדול פֿאָן זיך ערשפארען ווירד על בנין ארצינו הקדושה ואין כוונתי להרבות בצומות ובעינוי נפש וליתן הסך לא״י כמו שעשה דוד מלכנו רק כוונתי להפריש עצמו מן המותרות ולהקדיש שיווי זה שהי׳ רוצה להוציא על המותרות על בנין הארץ ואפרש דבריי מה כוונתי בזה שינהגו בכל בית ישראל מאיש ועד אשה גם הקטנים שבישראל שנהגו לילך בטיאטרות ובמיני שחוק וכדומיהם שקורין שפאָרט שיקבלו עליהם שלא לילך לשם מהיום והלאה ולהקדיש שיווי זה שנהגו להוציא על הנ״ל על בנין ארצינו הקדושה וישלחו אותו למרכזים שהעמידו לגבות הכספים לבנין הארץ ואם יקבלו זאת עליהם כל אחינו שבארצות הגולה בכל כדור הארץ יגבו כסף וזהב לרוב ונחוק בזה את עצמינו ואת ארצינו ולא את ארץ נכריה וכן כדומה לזה מה שהוא מותרות לחיי האדם ומי יתן שישמעו מליי בזה ויעלה לרצון לפני אדון כל.

ועוד נראה דכבר הבאתי לעיל דיש פ״ג אות א׳ מספר עזרת כהנים שכתב דעיקר הבנין ודאי על כל ישראל בצירוף כאחד הוטל המשא ומלאכת רבים הוא וכן כתב הרמב״ם והרא״ה בספר החינוך והכל חייבים לבנות ולסעד בעצמם ובממונם וכן מצינו בדוד המלך שגבה כסף מכל שבטי ישראל וקנה קרקע ביהמ״ק עיין זבחים דף קט״ז ע״ב וכן דש״י דברי הימים כי׳ כ״א כדי שיהי׳ חלק לכל ישראל בבנין הזה עיי״ש והנה מצינו בדוד בדברי הימים א׳ סי׳ כ״ט באמרו לפני שי״ת (בעת שאסף נדבות לבנין הביהמ״ק) ועתה עמך הנמצאים פה בשמחה להתנדב לך ופרש״י הנמצאים אבל עשירי ישראל כולם אשר בכל עיר ועיר לא נמצאו פה ועל כן רבש״ע נתמסטה הנדבה שאילו הי׳ שאר כל ישראל כאן אז הרבה הנדבה עכ״ל (וכבר הבאתי דברי רש״י הללו לעיל בפרק ג׳ אות ט״ו עיי״ש מה שכתבתי בזה) הרי דדוד אסף נדבות מיחידים למפעל הקדוש הזה ואעפי״כ הקפיד דוד לגבות ג״כ חמשים שקלים מכל שבט בשוה להיות הכסף בא מצבור שיהי׳ עסק זה עסק צבורי ג״כ חוץ ממה שיתנו היחידים לזה עיין שם כל הסוגיא ותבין דבריי לאשורן כמו כן לנו בזמנינו בעסק בנין הארץ לא די במה שיתנדבו יחידי ישראל לעסק הקדוש הזה רק צריך שיהי׳ גם עסק צבורי ג״כ והיינו באופן שכל קהלה וקהלה בכל תפוצות הגולה

יתנו בכל שנה ושנה איזה סכום ידוע מקופת הקהל שהוא מעות צבורי לצורך העליה והבנין ואז נהי' יוצאים ידי חובותינו בזה כי הוא מצוה דרבים ג"כ כמו שאמר הכתוב בואו ורשו את הארץ עיין דמב"ן שם ואז תעמוד לנו זכותא דא"י להלצינו ממיצר (עיין בהקדמה ראשונה) דהרי דוד עשה גביית הכסף מי"ב שבטים תיכף אחר שהיו בצדת המגיפה שגילה לו הנביא גד שהצרה בא עליהם יען שהתדשלו בבנין ביהמ"ק עיין מדרש תהלים סי' י"ז כמו כן לנו שכל הצרות שבאו עלינו יען שהסחנו דעתינו מא"י כמו שהבאתי לעיל מהרבה מקומות חז"ל עלינו לעסוק בזה בעסק צבורי כמו שעשה דוד וליתן לזה מקופת הקהל ואז יהי' כח דרבים בזה לחלצנו ממיצר ועוד כי כבד הבאתי לעיל בפתיחת הספר הנוכחי את הירושלמי דבבא בתרא סוף הלכה ב' שדימו את מצות ירושת הארץ למצות ירושת התורה כי בשניהם נאמר מורשה בתורה כתיב תורה צוה לנו משה מורשה בארץ ישראל כתיב ונתתי אותה לכם מורשה עי"ש (ועיין לעיל בפתיחה שהאדכתי במושג זה) עכ"פ גילו לנו חז"ל דשני מצות אלו שוין בחיובן והנה עיין רמב"ן בפ' זאת הברכה שכתב דהתורה היא ירושה של קהלת יעקב ולא ירושה של יחידים מבני ישראל ובספרי משנה שכיר ח"ה אשר עודנו בכתי"י השי"ת יזכנו להוציאה לאור מתוך ישועתן של ישראל הוריהי להלכה למעשה מכח דברי הרמב"ן הללו שאין יוצאין ידי חובת מצות קיום התורה כדכתיב ארור אשר לא יקום את התורה הזאת עיי"ש בדמב"ן דקאי על קיום התורה מדור דור באם יחידים שוכרין מלמד ויחידים משלמין לו שכר כי הוא מצוה של קהילת יעקב לדברי הרמב"ן הנ"ל והוא עסק צבורי ולא עסק הפרטים ע"כ צריך לשלם להמלמד מתוך קופת הצבור והבאתי ראי' מדוד שרצה שיהי' לרבים חלק בבנין המקדש לא הסתפק במה שנתנו יחידים לזה רק עוד גבה כסף שקלים מכל שבט והחליף אותם בזהב עיין תוס' זבחים דף קט"ז ע"ב ורש"י ד"ה הנ"ל וכל זאת עשה כדי שיהי' בזה עסק הצבור ולא עסק היחיד וגם הבאתי ראי' שרק באופן הזאת שניתנים מקופת הצבור נקרא עסק רבים ולא עסק יחיד מדברי הפרישה ה' עירובין ושם הארכתי ואין כאן מקום להאריך בזה ועתה דהירושלמי דבב"ב הנ"ל מדמה ירושת הארץ לירושת התורה מכח גזרה שוה הנ"ל דבשניהם כתיב תיבת מורשה א"כ אין יוצאים ידי חובת מ"ע דישוב הארץ במה שעוסקים בזה רק יחידים ומהפרישה דעירובין מוכח דאפילו אם כל ישראל יתעסקו בזה רק כל אחד פורע

לעצמו

אם הבנים שמחה

לעצמו מכיסו דין יחיד עליה רק צריך לגבות אותם מיחידים ולשום אותה בקופת הקהל והקהל ישלמו מכיסם אז יש עליו דין רבים ולא יחידים והוא כתב כן לדין עירובין אבל יש ללמוד מדבריו לכל מקום שהחיוב על הכלל ולא על יחידים שיש לעשות כן והפרישה הזה הוא חידוש נפלא ולא ראיתי עוד לאיזה פוסק שירגיש בחידוש מילתא הזה עכ"פ במצות עשה דישוב הארץ דהיא חיוב דרבים וכמו שהבאתי מירושלמי הנ"ל החוב מוטל על כל קהלות הגולה להפריש למצות עשה זו סכום מה כפי יכולתם מקופת הקהל מזמן לזמן כן מוכח מהנ"ל להלכה ולמעשה ואז נהי' יוצאים ידי חובתינו ויעמוד לנו זכותא דא"י לחלצני ממיצר אכי"ר ודוק.

(ע"ה) **ומלבד** זה יחשוב האדם הישראלי מה שנעשה עם הכסף והזהב ועם כל הרכוש ישראל ממאות שנים ולפנים עד עתה פה בארצות הגלות איך שהכל הלך לטמיון ונפלו ביד עשו ולא הי' להם שכל ותבונה להמציא רכוש זה לארץ ישראל לקנות שדות ולבנות בתים אשר עומד לעולם ולעולמי עולמים ביד ישראל וכמו שכתב הריב"ש בתשובה סי' ק"א וסי' שפ"ז שישוב א"י אינה מצוה לשעתא אלא מצוה המתקיימת לעולם ומצוה ותועלת לכל ישראל שלא תשתקע ארץ הקודש ביד טמאים ע"י"ש והי' לבני הגולה ללמוד מיעקב אבינו שבשעה שעמד עם עשו במלחמה היו מחשבותיו ועשתנותיו איך להבטיח שלא יפול ממונו ורכושו ביד עשו והצליח בידו להציל ממונו ע"י שעשה עצמו כגשר רגלו אחת נתן משפת הנהר השני לצד א"י וברגלו השני עמד בצד של עשו הרשע שהוא חו"ל וכבר פירשתי למעלה שהדברים אינם נאמרים בפשיטות רק בדרך מליצה להודיעני מה הי' הגשר שבו העביר כל רכושו לא"י ע"י שמעולם לא עמד בשתי רגליו בצד שעמד עשו רק תמיד עמד בדגל אחת באי"י והי' בעניו ובלבו באי"י ע"כ הי' בידו להעביר ממונו לאט לאט לא"י אבל אם הי' עמד פה בחו"ל בשתי רגליו והי' מסיח דעת מא"י אז הי' הסוף שכל עמלו הי' נופל ביד עשו וזהו הענין ממה שנעשה כעת בימינו עם רכוש ישראל שהי' רכוש גדול ונפלא והכל הלך לטמיון מפני שבעוה"ר עמדנו בשתי רגלינו פה בגלות והסחנו דעתינו מא"י ע"כ לעינינו עשקו עמלנו מידינו וזה יגי' למוסר השכל לנו שנדע על העתיד שלא להשתקע פה בשתי רגלים דק ברגל אחת נעמוד באי"י ועינינו ולבנו שם כל הימים אז יעלה בידינו בעזר השם לשתול ממוננו שם וכל כסף המותר בידינו נשתקע בבנין ארצינו ושם יפרה וירבה הכסף לנו ולבנינו ולתועלת כל אומתנו הקדושה ולקידוש שמו יתברך ויתעלה. (ע"ו)

(ע"ו) וביותר מוטל חוב עלינו אחר שיושבת הגלות החל המר הזה מעלינו ונמצא מנוחה מאויבינו להפניא דעתינו לארץ ישראל ולהרים קרנה בקנין שדות ובבניית בתים ונלמוד זאת מיעקב אבינו דכתיב גביה ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען וכו' ויקן את חלקת השדה ופרש"י כאדם שהאומר לחברו יצא פלוני מבין שיני אריות ובא שלם ויקן את חלקת השדה ועיין שם באבן עזרא שכתב וזה לשונו חלק בשדה והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ ישראל ומי שיש לו בה חלק חשוב כחלק עוה"ב עכ"ל והרמב"ן הביאו והספרים למדו מזה דבידושת הארץ נעשה בני עוה"ב ופירשו בזה ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ ע"י ירושת הארץ נקראים עמך כולם צדיקים ובני עוה"ב ומבואר במדרש דיעקב אחר שניצול מידי עכו חשב בלבו אעשה מצוה שיהי' חשוב בעיני הקב"ה יותר מכל המצות ולקח חלקת השדה באי' וכמו כן עלינו לעשות כעת שבחמלת ה' עלינו נשארנו מיתר הפליטה ויצאנו מבין שיני אריות שלם לכל הפחות בגופנו ע"כ עלינו לעשות כיעקב אבינו להתאמץ וליקח חלק בקניית שדות ובתים ובישוב הארץ ויעלה לרצון לפני אדון כל.

(ע"ז) וכן מצינו במדרש תהלים סי' י"ז גבי המגפה ר"ל שהי' בימי דוד שגד הנביא גילה לדוד שבא על עונש שלא תבעו בנין ביהמ"ק ודוד הלך תיכף אחר פסיקת הדבר וקנה מארנון מקום לבנין ביהמ"ק וכתיב בדברי הימים סי' כ"א ויתן דוד לארנון במקום שקלי זהב משקל שש מאות ובספר שמואל בסופו כתיב בכסף שקלים חמשים עיין זבחים דף קט"ז דרבא רמי קראי אהדדי וברש"י דברי הימים שם כתב בזה הלשון שקלי זהב משקל שש מאות ובשמואל כתיב בכסף שקלים חמשים הא כיצד נטל מכל שבט ושבט חמשים שקלים הרי שש מאות שקלים כדי שיהי' חלק לכל ישראל עכ"ד הרי דדוד הי' רוצה בשעת קניית המקום לזכות את כל כלל ישראל כדי לרצות בזה את פני האדון עבור חטא הנ"ל ששהו בתביעת ביהמ"ק ועיין במדרש תהלים הנ"ל דדן קל וחומר מה בימי דוד שעוד לא היתה ביהמ"ק נענשו על שלא תבעו את בנין ביהמ"ק כש"כ אנו שכבר הי' לנו ואבדנו אותה בעונינו על אחת כמה וכמה שח"ו אנו נענשים על ההיסח הדעת מתביעת בנין בית מקדשינו והביא משל על זה מאב שלקה את בנו וחזר ולקה אותו כמה פעמים עד שהבן שאל מאביו למה אתה מלקיני כל כך הרבה פעמים השיבו אביו למה אין אתה עושה מה שצויתך ולכך תקנו להתפלל בכל יום

שלש פעמים על שובנו לארצינו ולבנות ביהמ"ק עיי"ש הרי דכל אלו הלוקין שאנו נלקין בגלות הוא מפני ההיסח הדעת משובנו לארצינו א"כ עתה בימינו אחר שפסקו המכות הנוראות שעברו עלינו צריכין אנו לעשות כמו שעשה דוד תיכף בלי איחור לילך ולקנות הארץ והמקום לבנין בית חיינו כדי שלא יחזור העונש עלינו ח"ו וכההוא מעשה דאב דלקה את בנו וחזר ולקה אותו עד ששמע לקול אביו וגם כבר כתבתי לעיל שנוכל ללמוד מדוד שלא די בזה בקניית אנשים פרטים חלקת השדות באי"י רק חוב זה מוטל גם על הכלל שבכללות ישראל ובהשתתפות כולם צריך להתענין בזה ועל כן גבה מכולם וקנה את המקום כדי שיהי' חלק לכל ישראל בזה מזה תדין שחוב על הקהלות בכל אתר ואתר בהשתתפות ציבורי ישראל לסייע בבנין הארץ ואז נרצות את פני האדון ה' עבור החטא שהתרשלנו בזה עד עתה וכן הבאתי לעיל באות א' בשם הגאון בעל עזרת כהנים דעיקר הבנין ודאי על כל ישראל בצירוף כאחד הוטל המשא ואינו כשר עפ"י יחיד ומלאכת רבים הוא והביא ראי' מדוד עיי"ש מה גם כאשר אנו מקוים בעזר השם שאחר שיושבת המלחמה יתנו המלכיות רשות להאומה הישראלית לשוב לארץ ירושתינו ולהחזיק בה אז בודאי החוב מונח ומוטל על הכללות שבישראל והוא עסק צבורי ולא עסק יחידי עיין תשובת רשב"ש בן התשב"ץ שביאר מ"ע דישוב א"י באר היטב וכתב שם דזו מצוה על יחידים לעלות ולא על הכלל כולו כיון דאנו נשבעין שלא נעלה בחומה נגד רצון המלכיות עיי"ש נמצא דאחר דהמלכיות יתנו לנו רשות להחזיק בא"י ולעלות עליה אז שבה מצוה זו להיות מצוה על הכלל וחוץ ממה שכל יחיד ויחיד מחויב להתאמץ בזה עוד הוא חיוב כללי וכמו שנלמד מדוד המלך ע"ה וכמו שאמרתי ובמדרש ובתנד"א אמרו כי על כן לא התחיל הגלות עד בזמן הושע בן בארי כי כל זמן אשר מלכות ירבעם ביטל עליות הרגל בזרוע הי' הקולר תלוי בצאורו לבר (וגם באותו זמן אוהבי ה' מסרו נפשם לעליית הרגל כמובא בתענית דף כ"ח ונזכר להם לדורות עולם) משא"כ בזמן הושע נתבטלו הפרדסאות והי' להם רשות לעלות לרגל ולא עלו אז הי' ההטא על הכלל כולו ע"כ נגלו עכ"ד המדרש וכן אנן בדידן בזמנינו דהורשה מטעם הממשלה לעלות החוב הוא על הכלל והוא עסק צבורי ולא פרטי ומחויבים לתמוך מצוה זו מקופת הקהל וכמו שכתבתי לעיל ודוק.

(ע"ח) נראה לי בעזה"י ללמד את הנודבים נדבות לבנין ארצינו הקדושה שיאמרו בשעת ההרשה הריני נותן נדבה זו לצורך בנין ארצינו לקיים

לקיים בזה מצות עשה דישוב הארץ שצונו הבורא כל עולמים לתקן
את שרשו במקום העליון ובזה ישרה על הנדבה קדושה דלעילא
ולא יהי׳ כח לסט״א לעשות איזה קלקול במעשה הבנין ולא להיות לו
חלק בזה והכל יהי׳ נעשה בקדושה וכפי רצון העליון ומקור לזה למדתי
מדברי המגיד מישרים בפ׳ תרומה שכתב בזה״ל והלא בפרשתא קדישתא
דא אמר ועשו לי מקדש וכן אמר ויקחו לי תרומה למירמז דבמילי
קדישא איבעי למימר האי מלה לקדושה בכל עובדא די עבד לימא הכי
האי לשם קדושה כי היכא דבעי בכורסייא דמניחין בבדית אליהו דאיבעי
דלימא האי כורסייא לאליהו עב״ד המלאך שהגיד לרבינו הב״י ונראה לי
להוסיף דעל זה רמז רש״י ז״ל בדבריו שכתב על ויקחו לי, לי לשמי
היינו דיאמר בשעת הפרשת המעות וכמו שכתב רש״י על ויקחו לי יפרישו
לי ממונם נדבה והיינו דבשעת הפרשה זו יאמר בפיו הריני מפריש זאת
לשם קדושת המשכן ודברי רבינו רש״י עם דברי המלאך עולים בקנה
אחד שוב מצאתי בשל״ה בשער האותיות אות אלף שהביא בשם הראשית
הכמה שער אהבה פ״ט שהביא מזהר ויקהל שכתב בזה״ל ת״ח וכל הנשים
אשר נשא לבן בשעתא דהוי עבדין עבידתא הוו אמרין דא למקדשא דא
למשכנא והא לפרוכתא וכן כל אינון אומנין בגין דשריא קדישא על ידייהו
ואתקדש האי עבידתא וכד סליק לאתריה בקדושא סליק עכ״ד וכן הביא
עוד זהר וז״ל א״ר אליעזר בכל עובדי דבר נש בעי ליה דלהוי בולהו
לשמא קדישא לאדכרא בפומיה שמא קדישא על כל מה דאיהו עבד דכולא
היא לפלחנא ולא לישרי עלוי סטרא אחרא בגין דאיהו זמין הדיר לגביה
בני נשא ויכול לאשראה על ההיא עבידתא עכ״ל ועיי״ש בשל״ה דבתב
דיאמר בכל פעולה לשם יחוד קבה״ו ושכינתיה ע״י ההוא טמיר ונעלם
בשם כל ישראל וכל זה הוא כדברי המגיד הנ״ל ע״כ ראוי לעשות כמו
שאמרתי בכל נדבה שמפרישין לצורך בנין הארץ ומה גם אם יאמר כל
פועל קודם פעולת הבנין או החורש או הזורע וכדומה מן הפעולות יאמר
כנ״ל יעשה בזה תיקון גדול ולא יהי׳ כח לחיצונים לאחוז בשום פעולה
מפעולת הבעלי מלאכה שעוסקים בבנין ובישוב הארץ אך צריך לדעת
דכל מה שאמרתי אינו מעכב בגוף המצוה של הישוב ואף העובד ופועל
סתם אף בלי אמירה כנ״ל ובלי כוונה כלל קיים בל פועל מ״ע הנ״ל
וכן משמע מדברי האוה״ח שהבאתי לעיל באות ל״ג וכמו דקי״ל
במקום דאיכא מעשה אין הכוונה מעכב ואפילו מצוה הבא בעבירה
איני מזיק היכא דהמעשה כבר נעשה ואי אפשר למיהדר וכמו שכתב
הרשב״א ביבמות דף ק״ג עיי״ש אך למצוה מן המובחר בודאי נכון
לעשות כמו שכתבתי ויתקלס עילאה לעילא ולתתא אכי״ר ודוק. (ע״ט)

(ע"ט) **ראיתי** בספר דרישת ציון שהקשה על דברי הרמב"ן שכתב על דברי ישעי' הנביא נאם ה"א מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו פירוש שמתחלה יקבץ רבים מנדחי ישראל ולא כולם ואחר מלחמת גוג אמר עוד אקבץ עליו לנקבציו שיקבצו שנית על הנקבצים מכבר וקאי על האובדים בארץ אשור דהם עשרת השבטים דהם יקבצו שנית והקשה על זה ממה שכתב הרמב"ן בעצמו בשה"ש דעשרת השבטים יקובצו תחלה וכתב דשניהם אמת כי אם יקבצו קהל גדול מן האובדים בארץ אשור אשו יבואו לארץ שממח וחרבה בלי ספק יוקדם להם ולפניהם להוציא לחם מן הארץ ואח"כ יבואו כולם אל ארץ מלא ברכת ה' וממדבר יהי' הכרמל מלא שדות וכרמים ביד ישראל וכן מבואר בהושע גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי עכ"ל הפסוק ונדחקו מאד בהבנתו ויובן היטב לדרכי כי ידבר שם עם אפרים שהם מעשרת השבטים בכל הקאפטל ואמר לכו ונשובה וכו' ביום השלישי פרש"י על בנין בית השלישי ואח"כ מאריך בתוכחה ואמר מה אעשה לך אפרים וגו' ואח"כ חוזר על דבריו הראשונים שאמר ביום השלישי יקימנו ויבא כגשם לנו על זה אמר לאפרים גם יהודה שת לך קציר בשובי שבות עמי אפרים בטרם יבא קהל גדול יעשה יהודה קציר לך ויכון לפניך ארץ נושבת ואח"כ יהי' הקבוץ הגדול ואח"כ בלי ספק יבא משיח בן יוסף וימלוך בירושלים ואח"כ יבא גוג אשר בו יתקדש שמו הגדול ויהי' ה' אחד ושמו אחד וכלם שפה אחת לעבדו שכם אחד אמן עכ"ד הגאון ר' צבי קאלישער ז"ל בספרו הנ"ל.

הנה מה שחידש הגאון ז"ל מדעת עצמו שיהודה יהי' תחלה בביאה לארץ כדי להכין הארץ לפני השבטים וסמך דבריו בקרא הנ"ל גם יהודה שת לך קציר וכו' וכתב דרבים נדחקו בבאור הכתוב אבל לפי דרכו מובן היטב.

הנה אני מצאתי בפירוש במדרש כן שיהודה יהי' תחלה לשוב לארץ דנחום אומר הנה על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום חגי יהודה חגיך (נחום ב') ואמרו על זה בילקוט שם ובתנחומא פ' במדבר את מוצא בכל מקום יהודה תחלה לחנייה יהודה תחלה והחונים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה לנסיעה יהודה תחלה ונסע דגל מחנה יהודה לקרבות יהודה תחלה ויהי המקריב ביום הראשון נשיא לבני יהודה למלחמה יהודה תחלה שנאמר מי יעלה לנו אל הכנעני ויאמר יהודה יעלה וכשיבא המבשר יהודה יבשר בתחלה שנאמר חגי יהודה חגיך עכ"ל המדרש היינו על כרחך שהוא יחזור תחלה לארץ ויחוג בתחלה חג בואו בארץ ואז

יבשר

יבשר בתחלה את הגאולה לישראל שוב ראיתי שהדבר מפורש בזכריה ב' פסוק יו"ד-י"א הוי הוי ונסו מארץ צפון נאם ה' כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאם ה' הוי ציון המלטי יושבת בבל ועיין רש"י ומצודות שפירשו הוי הוי יאמר על הגאולה העתידה וכאלו יקרא אליהם אתם בני יו"ד השבטים שגלו לארץ אשור העומדת בצפון צאו משם במרוצה לשוב אל ארצכם כי כארבע רוחות השמים כמו שארבע רוחות השמים המה רחוקים זו מזו כן פרשתי אתכם לארץ מרחק ולכן מהרו ולכו לפי רוב המרחק הוי ציון המלטי כאלו יקרא ליהודה ויאמר את עדת יהודה שגלית מתחלה לבבל לשבת ביניהם המלטי ממקום שאתה עתה לבא לציון עכ"ד. הרי דקרא בקריאה מיוחדת ליהודה שנגלה תחלה וכן יכהר עתה לחזור מתחלה וכדברי המדרש הנ"ל שבכל דבר יהודה תחלה ע"כ גם בהחזרה ושובה לארץ יהי' יהודה תחלה א"כ דברי הגאון הנ"ל כנים ואמתיים בבאור הכתוב הנ"ל ואילו הי' זוכר ממדרש הנ"ל הי' שמח ואני מוסיף על דבריו דעל זה כיון הושע באמרו (הושע יו"ד) יחרוש יהודה ושדד לו יעקב דוק והבן.

עכ"פ אנו רואין דיהודה הוא תחלה בכל דבר ודבר וגם הוא יהי' תחלה בשעת הגאולה לחזור להארץ ע"כ אנו דאנו מבני יהודה ובנימין ע"כ עלינו החיוב להיות תחלה בבנין הארץ ואח"כ יתגלו העשרת השבטים ויהי' קיבוץ שלם אמן כן יאמר ה' בב"א ואחר שירחיב ה' גבולינו ויתן לנו מנוחה מאויבינו מסביבותינו אשר סבבונו כדבורים בעקציהם שעקצו לנו באכזריות גדולות ה' ינקום את נקמתינו מהם אז נתחיל בעזה"י להתעסק בזה כלנו יחדיו כי ב"ה נתקיים בנו נבואת נחום הנביא פתוח נפתחו שערי ארצך (נחום ג') ולא נביט על החידות שנתן לנו מחדש פה ולא נשתמש בה להשאר ח"ו עוד כאן כמקדם כי אז ח"ו יחזור חלילה לחיצת העמים עלינו וכמאמר הנביא (בעמוס ו') השמחים ללא דבר האומרים הלא בחזקנו לקחנו לנו קרנים כי הנני מקים עליכם בית ישראל נאם ה' גוי ולחצו אתכם עכ"ל הנביא הרי דכל לחיצת הגוים אותנו הי' רק מפני דהיינו שמחים בחלקינו פה בגלות והרגשנו עצמינו לחוקים ושיש לנו קרנים לנגח בהם ימה וצפונה ונגבה וקדמה והראה ה' לנו כי היינו שמחים ללא דבר וכל גדולתינו פה כחלום יעוף ע"כ נשכילה ממה שערר עלינו לידע איך להשתמש בהחירות שנתן לנו מחדש לעשות תנועות גדולות מכל שדרות עמנו לעלות לציון ברנה ובשמחת עולם ואז יקיים ה' מאמרו שאמר לנו ע"י נביאו ויקנא ה' לארצו ויחמול על עמו (יואל ב') אכי"ר.

אם הבנים שמחה

מאמר מקדש ה׳.

(פ׳) **כתיב** בעזרא ו׳ ויעשו חנוכת הבית הזה בחדוה עיין מלבי״ם שם שהביא בשם קדמונים בדקדוק לשון הכתוב ״הבית הזה״ כי אם היו זוכים אז הי׳ מגיע זמן הגאולה העתידה ותיכף אחר בנין זה הי׳ יורד ביהמ״ק מן השמים כמקדש שראה יחזקאל לעתיד לבא והיו מתחילים החנוכה השנית שנאמרה ביחזקאל ולעת עתה עשו חנוכת הבית הזה שמלת הזה מורה שמצפה על חנוכת בית אחר והנה חנוכת יחזקאל תתחיל בכ״ג אדר כמבואר שם והם המשיכו חנוכה שלהם עד כ״ג אדר שהם כ״א יום ואם היו זוכים הי׳ תיכף חנוכת הבית האחרון שיבנה בידי שמים ויען שבימים האלה חל פורים שהם ימי משתה ושמחה אמר שהי׳ עיקר החדוה על החנוכה שהיתה גדולה משמחת פורים עכ״ד בשם קדמונים, מדברי קדמונים אלו נראה שאם שבנין דלעתיד יהי׳ בידי שמים עכ״ז מתחלה נהי׳ אנו בונים ביהמ״ק בידינו ואח״כ יורד הבנין דבידה״ש המקוה וכדברים אלו מצאתי בספה״ק אספקלריא המאירה על הזהר בפ׳ שופטים דהביא שם הגמרא דבב״ק דף ס׳ אמר הקב״ה עלי לשלם את הבערה שהיבערתי אני הציתי אש בציון שנאמר ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנאמר ואני אהי׳ לה חומת אש סביב ולכבוד אהי׳ בתוכה וכן כתב בזהר פ׳ פנחס שהמקדש לעתיד יבנה הקב״ה בעצמו ויהי׳ פעולת ידיו לא ידי בו״ד דכתיב בונה ירושלים ה׳ והגלאנטי מייתי בשם הזהר פ׳ פקודי שכל האבנים ויסודי המקדש לא נחרבו ועתיד הקב״ה לבנות ביהמ״ק מאותן אבנים עצמם שנגנזו (והוא פירש בזה קרא (דחגי ב׳) גדול יהי׳ כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון דקשה למה לא כתיב מן הראשונים שהרי שני בתי מקדשות חרבו לנו אולם לפי הזהר פקודי הנ״ל מה מתקו דברי הכתוב דהא אתי לאשמעינן שלא נאבדו כל האבנים מבנין הראשון ומאותם אבנים עצמם יבנה המקדש לעתיד וזה שאמר גדול יהי׳ כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון ר״ל מאבני הראשון ממש) והנה לפי דברי הזהר פקודי הנ״ל הרי יבנה המקדש מאבנים שהיו מעשה ידי אדם ולא מעשה הקב״ה כביכול עצמו והרי זה סותר הגמרא דבב״ק והזהר דפ׳ פנחס הנ״ל דיהי׳ בידה״ש ממש וצריכין אנו על כרחך לומר דעת שלישית המכרעת והוא מדרש פסיקתא דאיתא התם שהקב״ה יוריד כביכול את ירושלים דלמעלה למטה ויעמיד את שלמעלה על שלמטה ונמצא שתי מדרשות אמת שאותו שיעמוד למעלה כולו אש מעשה ידי הקב״ה ושלמטה ממנו הוא מעשה אדם אבני גזר

אם הבנים שמחה

מתנוססת על האדמה מימי שלמה ע"ה עכ"ד הגאון המקובל הנ"ל ואני תמה מאד על דבינו בעל אספקלריא המאירה דעשה הכרעה זו מדעת עצמו מכח מדרש פסיקתא הנ"ל הלא דבדיו אלו מפודשין כן בתיקוני זהר תיקון כ"א וז"ל התי"ז שם בהאי זימנא אתבנא ביתא דשכינתא דאיהי בית הבחירה ע"י דקבה"ו דאתמר בה ואני אהי' לה נאם ה' חומת אש סביב ואני אבנה אינון אבנים טבין דאיתבני מינה ההי"ד ואבנה גם אנכי ממנה נטיעין קדישין וכו' ובניינא דבי מקדשא תהא בנויה מכספא ודהבא ואבנין יקידין ותהא מרקמא מכל ציורא דעובדא דבראשית ועלה נהדא ירושלים דלעילא לעילא מדקמא מכל מיני גוונין דנהורא ודזא דמלה ירושלים הבנויה כעיד שחוברה לה יחדיו דאנהדא על גבוי עכ"ד והכסא מלך כתב על מה שכתב התי"ז ובניינא דבי מקדשא תהא בנויה מכספא וכו' וז"ל זה התחתון יהי' ג"כ בנין מפואד ומצויר בו כל מעשה בראשית ואז עלה נהדא ירושלים דלעילא הדוחנית עכ"ל ונראה לי דאפשד לכוון בדבדי התי"ז שכתב ואני אבנה אינון אבנין טבין דאיתבני מינה ד"ל מהאבנים דאיתבני מינה בקדמייתא מן הבית הראשון וכדבדי הזהר דפקודי הנ"ל עכ"פ כל דבדי האספקלדיא המאידה הנ"ל מפודשין בתי"ז הנ"ל ופלא גדולה עליו שהי' מן המקובלים הגדולים מדודות קדמאי איך לא זכד על לשונו את דבדי התי"ז הנ"ל, ועיין לעיל אות ב' מה שכתבתי בטעמא דמילתא דאנו בונים תחלה ועליה ידד ביהמ"ק דלמעלה ודו"ק.

עכ"פ אין סתירה מזהר פינחס ומגמדא דב"ק דמשמע דבית דלעתיד יהי' מעשה ידי הקב"ה על הזהר דף' פקודי דמשמע דיהי' מעשה ידי אדם וכן משמע עוד מהזהר דף' תולדות דשניהם אמת דתחלה נבנה למטה מעשה ידי אדם ואח"כ ידד עליו מלמעלה וכמבואד בתיקוני זהר בפירוש כן וכהכדעת האספקלדיא המאידה שזכה לכוון לדעת התי"ז מעצמו ובדבדי עם ידיד נפשי הגאון הגדול שר התורה כמו"ה יצחק ווייס שליט"א דאבדק"ק ווערבא (כעת בהעתקת הכתבים לבית הדפוס לא ידעתי מה הי' לו כי בעוה"ר גם הוא נתפס בידי האכזדים והובל לארץ גזדה וזכות תודתו יעמוד לו שיעמד חי וידאה בישועתן של ישדאל בב"א) הוסיף לכוון כל הנ"ל בפסוק ואני אהי' להם נאם ה' חומת אש סביב ולכאורה מה הכוונה במלת סביב אבל בהנ"ל א"ש מאד דיהי' ביהמ"ק תחתון מעשה ידי אדם ועל זה ידד ביהמ"ק דלעילא של אש ויסבב אותה עכ"ד ודפח"ח ובבואי לכאן עיד הבידה ובא לידי לשעה קלה ספר דרישת ציון מהגאון ד' העדש קאלישער שם מצאתי תשובה להגאון בעל עדוך לנר שהעלה ג"כ כן שתחלה יבנו ישראל למטה ביהמ"ק ואח"כ על זה ידד ביהמ"ק

אם הבנים שמחה

ביהמ"ק דלמעלה וכן כתב עוד בספרו ערוך לנר על סוכה ופירש בזה דברי רש"י ותוס' בשבועות וברי"ה ובסוכה שהביאו ממדרש תנחומא דבנין דלעתיד יהי' בידו"ש היינו שעל הנבנה בידו"א למטה ירד עליו מלמעלה בית המקדש דלעילא שהוא בידו"ש ושם בתשובה הנ"ל פירש תיבת סביב הנאמר בקרא כפירוש של הגאון הנ"ל ושניהם לדבר אחד נתכוונו אבל הגאון בעל ערוך לנר לא זכר לא מדברי הת"ז הנ"ל ולא מדברי הספר אספקלריא המאירה הנ"ל שנכתב שם כדבריו ואילו הי' רואה אותם הי' שמח מאד שכוון לדבריהם.

ונראה פשוט דבית המקדש דלמטה דיהי' מעשה ידי אדם יהי' נבנה עוד קודם ביאת המשיח רק דיהי' קיבוץ ישראל תחלה ע"י רשיון המלכיות ונבנה בית המקדש דלמטה (ואפשר דע"י זכות הרבים יגלו אבנים דנגנזו) ואח"כ יבא משיח ואח"כ ירד ביהמ"ק דלמעלה ודבר זה מבואר בפסיקתא דקומי אורי דאיתא שם בזה הלשון ת"ר בשעה שמלך המשיח נגלה בא ועומד על גג בית המקדש והי' משמיע להם לישראל ואומר להם עניים הגיע זמן גאולתכם ואם אין אתם מאמינים ראו באורו שזרח עליכם שנאמר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח וכתב שם בביאור זרע אפרים לרבינו ר' אפריים זלמן מרגליות וז"ל עומד על גג ביהמ"ק בירושלמי דמעשר שני הובא בתיו"ט שם שבנין ביהמ"ק יהי' ארבעים שנה קודם לביאת המשיח לפי"ז א"ש עומד על הגג בהמ"ק בפשיטות עכ"ד הרי בפירוש דבנין ביהמ"ק דלמטה יהי' קודם ביאת המשיח. (ועוררני הרב הג' מו"ה משה שמעון האפמאן נ"י רב בביה"כ פה קה"י על לשון התוספתא פ"ח דפסחים ניתן להן לישראל לבנות בית הבחירה עיי"ש ופלא על המנ"ח שכתב מדעת עצמו דאם יתנו המלכיות רשות לבנות ביהמ"ק מצוה לבנות ולא הרגיש מתוספתא זו דמפורש בהדיא כן עכ"פ גם מכאן משמע דבית השלישי אנו נהי' בונים אותה ודו"ק) והמורם מכל דברינו שלמעלה שדעת כולם כן שתהלה נבנה ביהמ"ק למטה על ידינו ואח"כ על זה ירד ביהמ"ק דלמעלה כן הוא דעת הקדמונים שהביא המלבי"ם וכן הוא דעת הת"ז והאספקלריא המאירה ואולי כוון המלבי"ם על הת"ז והאספקלריא הנ"ל שהם הם הקדמונים שזכר או שראה קדמונים אחרים זולתם עכ"פ דעת הערוך לנר דעת קדמונים הוא. (והנה מה שכתבו הקדמונים הנ"ל שהביא המלבי"ם דאילו היו זוכים בימי עזרא הי' תיכף יורד אז ביהמ"ק דלמעלה העתיד לבא והי' אז זמן הגאולה העתידה נראה דענין הזכיה הוא כמו שאמרו בברכות פ"ק דדאוי הי' לעשות נס בימי עזרא להיות גאולה שלמה אלא שגרם החטא וענין החטא ביאר המהרש"א ביומא דף ט' היינו שלא עלו כולם עיי"ש ודוק). ונראה לי לרמז ענין הנ"ל בקרא דזכריה סי' א' פסוק ט"ז לכן כה אמר ה' שבתי לירושלים ברחמים ביתי יבנה בה נאם ה' צבאות וקו ינטה על ירושלים עכ"ל הקרא היינו דקודם יבנה בית

בירושלים היינו דע"י האדם יבנה בית למטה ואח"כ קו ינטה על ירושלים דירד ביהמ"ק דלמעלה על ירושלים ודוק.

(פ"א) **ודע** דבהנ"ל יתיישב לנו קושיא עצומה שהקשיתי עוד בילדותי ונדפסה בספרי שו"ת משנה שכיר ח"א סי' ל"ד על רש"י ותוס' סוכה מ"א דכתבו דמקדש דלעתיד יהי' ביד"ש דכתיב מקדש ה' כוננו ידיך מכתובות דף ה' דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך ועי"ש ברש"י ותוס' דמקדש מעשה צדיקים הוא וא"כ מוכח דיבנה ע"י מעשה צדיקים ולא ע"י הקב"ה וא"כ יהי' סתירה מתוס' ורש"י דכתובות על תוס' ורש"י דסוכה והנה המהרש"א בכתובות כתב דקאי על בצלאל וחבריו דעשו המשכן עי"ש א"כ בנין דלעתיד שפיר יכול דיהי' ע"י הקב"ה וא"כ לק"מ אבל אכתי יוקשה על רש"י בפ' בשלח בפסוק מקדש ה' כוננו ידיך כתב בזה"ל חביב המקדש שהעולם נברא ביד אחת שנאמר ידי יסדה ארץ ומקדש בשתי ידים אימתי יבנה בשתי ידים בזמן שה' ימלוך לע"ו לעתיד לבא שהמלוכה שלו עכ"ד הרי דרש"י כתב בפירוש דמקדש דלעתיד יהי' בשתי ידים וכבר מבואר בכתיבות דבשתי ידים הוא מעשה צדיקים ולא מעשה הקב"ה וא"כ מוכרח לרש"י דבנין דלעתיד יהי' מעשה צדיקים וא"כ יהי' סתירה מדש"י לרש"י כה הקשיתי בימי עילומי והיא קושיא אלימתא ושם בספרי הנ"ל כתבתי לתרץ דרש"י שם כתב על הקרא מקדש אדני כוננו ידיך דעל תיבת מקדש הטעם זקף גדול להפרידו מתיבת השם שלאחריו לומר המקדש אשר כוננו ידיך ה' היינו שהקב"ה יבנהו א"כ מדבר הכתוב ממעשה ידיו של הקב"ה ואעפ"כ כתיב בי' כוננו ידיך היינו שתי ידים ודברי רש"י הללו לקוחים מהמכילתא א"כ על כרחך לנו לומר דהמכילתא אינו סובר דרש דבר קפרא הנ"ל דחילק בין מעשה צדיקים למעשה דקב"ה רק המכילתא חילק חילוק אחר וכמו שהביא רש"י שם חביב ביהמ"ק שהעולם נברא ביד אחת שנאמר ידי יסדה ארץ ומקדש בשתי ידים ואימתי יבנה בשתי ידים בזמן שה' ימלוך לע"ל שהמלוכה שלו היינו שהמכילתא סובר חילוק בין מעשה המקדש למעשה העולם אבל מעשה דהקב"ה הוי ג"כ בשתי ידים במעשה חביב כמקדש דלעתיד נמצא דבד קפרא דסובר החילוק בין מעשה צדיקים למעשה דקב"ה ואינו מחלק בין מעשה חביב לשאינו חביב ודי"ק כן הואיל במקדש כתיב כוננו ידיך

אם הבנים שמחה

ידיך ע״כ לא ס״ל דמקדש דלעתיד יהי׳ בי״ד רק יהי׳ מעשה צדיקים בשתי ידים א״כ לפי״ז רש״י לשיטתו שפיר כתב דיהי׳ בי״ד אבל לבר קפרא יהי׳ בי״א ובזה ישבתי דברי הרמב״ם דמשמע מדבריו דיהי׳ בי״א משום דנקט דבריו אליבא דב״ק עכ״ד שכתבתי בימי ילדותי בספרי שם.

וכעת נדאה לי לומר דלא צריכין לעשות פלוגתא הנ״ל ורק דיש לתרץ קושיא הנ״ל בפשיטות דכיון דתחלה נבנה ביהמ״ק דלמטה ואח״כ על זה ירד ביהמ״ק דלמעלה ויתאחדו זה עם זה א״כ יהי׳ שם גם מעשה צדיקים ואגב חלק הצדיקים שבו נקט הקרא חשיבות דשתי ידים ואינו דומה למעשה שמים וארץ דשם לא הי׳ רק מעשה הקב״ה לבד ע״כ לא נזכר רק יד אחת משא״כ בבנין דלעתיד דיהי׳ בו גם מעשה צדיקים ע״כ נקט הקרא שתי ידים וזה התירץ נראה מאד ואין צורך לעשות פלוגתא בין המכילתא לבר קפרא.

(פ״ב) **ודע** עוד דבהנ״ל שהבאתי בשם הקדמונים ות״ז דתחלה יבנה הבית למטה ע״י מעשה יד״א ואח״כ ירד עליו מקדש הרוחני דלמעלה יתיישבו ג״כ דברי רש״י ותוס׳ דסוכה הנ״ל דכתבו וא״ת והא אין בנין ביהמ״ק בלילה דכתיב וביום הקים את המשכן והקשו עוד על התירץ דשם דאיבני בחמיסר והא אין בנין ביהמ״ק דוחה יו״ט ותירצו דבנין דלעתיד דיהי׳ בי״ד יכול להיות בלילה ויכול להיות ביו״ט עכ״ד ונתקשיתי בדבריהם טובא בשלמא במה דכתבו דהואיל דיהי׳ בי״ד יכול להיות ביו״ט מובן שפיר והוא על דרך שאמרו בגמרא דשבת דף ע״ד ע״ב גבי טוויית השער על גבי העזים דלית בה חילול שבת משום דחכמה יתירה שאני ואין דרך מלאכה בכך ומזה למד הח״ס בח״ו דכל מלאכה שהוא על דרך נס אין בה חילול שבת ובזה ישב דברי הרא״ש בע״פ דמשה כתב י״ג ס״ת ביום שנסתלק אף דהי׳ בשבת משום דכיון דהוי דרך נס לית ביה חילול שבת דאין דרך מלאכה בכך והכ״נ גבי בנין דלעתיד דיהי׳ עפ״י נס בי״ד אין דרך מלאכה בכך ואין בו חילול יו״ט ע״כ שפיר יכול להיות ביו״ט אבל במה שכתבו דיכול ג״כ להיות בלילה הואיל דהוא בי״ד זה אינו מובן כלל כיון דהלילה פסול לבנין ביהמ״ק כמו דנלמד מקרא דביום הקים את המשכן א״כ ודאי דאם נבנה בלילה הוא פסול כמו בקרבנות דנלמד מקרא דביום צוותו דלילה פסול לקרבנות א״כ מה מהני לן האי מעלה דיהי׳ בי״ד להכשירו אף בלילה כיון דהלילה מצד עצמו פסול לבניית המקדש א״כ אין חילוק בין בי״א לי״ד

לי"ש וכעת אני כותב בגלותי פה עיר הבירה טמון בירכתי ביתי מבלי ספרים לחפש אם עמדו בזה אבל בהנ"ל א"ש דכיון דעיקר המקדש שהי' מעשה בי"א הי' נבנה ביום כדינא ורק המקדש הרוחני דלמעלה בא בלילה זאת לא מזיק אם הוא גם בלילה כיון דעיקר הבנין הי' ביום ויש להסביר הדברים ממה שרואין בקרבן שנשחט ונזרק ביום הקטר חלבים ואימורים שהוא הגמר יכול להיות בלילה כמו כן בבנין הבית כיון דהי' ההתחלה ביום יכול להיות הגמר בלילה וא"ש בהבנת הדברים בס"ד.

(פ"ד) **ואני** מדי כתבי דברים האלה הגיע לידי ספר קטן אחד הנקוב בשמו מנחת יהודה (אשר הזכרתיו למעלה) שהזמין לי ה' פה עיר הבירה בהשגחה פרטית כי אינו בנמצא ומחברו הי' איש ספרדי חכם גדול ומקובל תלמיד הגאונים וקדושים מרן בעל פלא יועץ ומרן בעל שושנים לדוד וראיתי שהאריך בספרו שם באות ל"ז-ל"ח בענין זה וכתב ג"כ דביהמ"ק דלעתיד יבנה תחלה ע"י אדם ורק אח"כ ירד עליו ביהמ"ק דלמעלה והביא בשם הרב כבוד חכמים בירושלמי ברכות פ"ד אגדה כ' בזה"ל נראה פשוט שגם בית יעקב (שהוא בית ג') יהי' נבנה מאבני בתי מקדשים של ארץ ישראל שקדושת הראשונות לא בטלו ואם הי' מקובל הדבר הזה כפשוטו שהקב"ה בעצמו יבנה הבית לא היו מקבלים ישראל לבנותו בימי ר' יהושע בן חנניא כדאיתא בב"ר סוף פרשה ס"ד וגם לא הי' צריך ר' יהושע לאותה דרשה כדי לשכך צבורא כי אם במקהלים הי' מברך שנתבטלה הגזרה (כי במדרש מספר דצרי ישראל דברו על לב המלך לחזור מהרשות שנתן לישראל לבנות ביהמ"ק והרע לישראל על זה ונתבקש ריב"ח מטעם המלך לשכך את ישראל בדרשה ע"כ) והביא שם הזהר דפ' פינחס דבית ראשון ושני יחית קבה"ו מלעילא והאריך וכתב וזה שאמרו ז"ל שהבית השלישי יבנה הקב"ה ויורד מן השמים כשהיא בנוי ר"ל הקדושה שיחול על הבנין שיבנה מלך המשיח כמפורש במדרש שה"ש שמשיח יבנה ביהמ"ק וזהו ג"כ כוונת הכתוב מקדש ה' כוננו ידיך פירוש רש"י בית המקדש העתיד יבנה בשתי ידים ר"ל קדושת שני הבתים הראשונים שיוריד הקב"ה מלעילא על בנין העתיד שיבנה ע"י הצדיקים מפני שהבתי מקדשים לא שלטה בהם יד זרים והחרבן לה הי' בו אלא לפנים אבל הי' גניזה עיין ככוד חכמים בירושלמי ברכות הנ"ל שכתב דר"ל הרוחני שבהם נגנז וזהו מה שיוריד הקב"ה מלעילא ממקום שנגנז ע"י"ש ומדי עברי בדברי הגאון המקובל הנ"ל

אם הבנים שמחה

נתמלא לבי בשמחה עצומה מאד כי מצאתי שם את הקושיא העצומה הנ"ל שהקשיתי בימי ילדותי בשם הרב החסיד בעל ספר מערכי לב ושנדחק בישובו מאד והגאון בעל מנחת יהודה ישב קושיא זו על דרך שהירצתי אני לעיל ומאד שמחתי שזכיתי בילדותי לכוון לשני חכמי ספרד הנ"ל ואעתיק את דברי בעל מנחת יהודה ככתבו וכלשונו שכתב בזה באות ל"ח וז"ל ונראה לי שזהו כוונת הכתוב מקדש ה' כוננו ידיך פירש רש"י ז"ל בית המקדש העתיד יבנה בשתי ידים ר"ל קדושת שני הבתים הראשונים שיוריד הקב"ה מלעילא (וכדברי הזהר דפנחס הנ"ל) על בנין העתיד שיבנה ע"י הצדיקים ועפ"י האמור נראה לי לישב קושיא עצומה דאיתא בכתובות דף ה' דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ ובמעשה צדיקים כתיב מקדש ה' כוננו ידיך שתי ידים פירש רש"י מקדש מעשה ידי צדיקים היא ובסוכה דף מ"א כתב רש"י להיפך שבנין העתיד אנו מצפים בנוי ומשוכלל שיגלה ויבא מן השמים שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך וכן בחומש כתב ואימתי יבנה בשתי ידים בזמן שימלוך לע"ז דהיינו לעתיד וכן כתבו תוס' בשבועות דף ט"ו דביהמ"ק דלעתיד שהוא עשו בידים"ש כדכתיב מקדש ה' כוננו ידיך וכן מפורש בתנחומא וכן ראיתי להרב החסיד ז"ל בספר מערכי לב דרוש צ"ה שהקשה על התוס' ממאמר דכתובות הנ"ל (והוא הוא הקושיא דהקשיתי בימי ילדותי ונדפסה בספרי משנה שכיר ח"א בסי' ל"ד וספרי הנ"ל נדפס זה י"ט שנה בשנת תרפ"ד וספר מנחת יהודא הנ"ל הנדפס בשנת תר"ג בערי ספרד יקר המציאות בא עתה לידי ע"י אחד שהי' בירושלים ומשם הביאו לכאן והוא מסרו לידי יען שאני עוסק בענין זה ואין שיעור לשמחתי שזכיתי לכוון לשני חכמי ספרדי הנ"ל) ורצה לישב דסבר בר קפרא דכי כתיב מקדש ה' כוננו ידיך גם על בנין שלמה כתיב וכי דריש התנחומא דאיירי קרא בבנין העתיד אה"נ דמודה דגם על בנין שלמה הי' הנבואה (אמר המחבר כנראה דהגאון בעל מערכי לב לא ראה דברי המהרש"א בכתובות שהבאתי לעיל שכתב דקאי על בצלאל וחבריו ובזה מתורץ הקושיא הנ"ל כאשר כתבתי לעיל אבל לרש"י לא יספיק התירץ כאשר כתבתי ע"כ נדחק לתרץ דקאי על תרווייהו) וקשה מנ"ל דגדולים מעשה צדיקים כיון דכולה עלמא מודו דקרא איירי בבנין העתיד שיהי' בידי שמים כמ"ש רש"י ותוס' ואי כולא עלמא מודו דקאי קרא גם על בנין שלמה מנ"ל דבנין העתיד יהי' על יד הקב"ה ועפ"י האמור יבא על נכון שהבית השלישי

יבנה ב"ב ע"י הצדיקים ואנשי מעשה רועי ישראל כמו שדרש בר קפרא ופירש רש"י והבנין הזה אלקים יכוננהו עד עולם בשתי ידים דהיינו קדושת שני הבתים הראשונים שיוריד עליו מלעילא כמ"ש בזוה"ק ובתנחומא וזהו פשרה נכונה (וזהו ממש תירוצי הנ"ל ושישו מעי שזכיתם לכוון לאדם גדול ומקובל כמוהו) ועל דרך זה ראיתי לאביר הרועים רבינו הכהן הגדול במדרש האיתמרי (לבעל שבט מוסר) זרוש י"ח וז"ל ידוע שיש מאמרים מחולקים זה עם זה שיש שמהם נראה שמלך המשיח יושב בגן עדן כדאיתא במ"ר איכה באותו תינוק שנולד ביום תשעה באב ובמסכתא תענית ובכמה מקומות ויש מאמרים אחרים שנראה שהוא בחיים אין מספר למאמרים האלה והפשרה בזה כשהקב"ה ירצה לגאול את ישראל יתלבש נשמתו של משיח באיש הראוי ונמצא שיושב בזה העולם והוא הגוף ויושב בגן עדן והיא הנשמה עכ"ל וכן משמע לשון הכתוב מקדש ה' כוננו ידיך ולא ההתכוננות הוא הבנין כמו שא"ה כירח יכון לעולם וכן כתיב ומעשה ידינו כוננהו והכתוב מירי בבנין שלמה ובבנין העתיד כמ"ש הרב החסיד ז"ל ומבנין העתיד מוכח דגדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ביד אחת לומר שאין להם קיום כי אם בעוה"ז אבל לעתיד שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תכלה עיין רש"י ישעי' אבל מעשה ידיהם של צדיקים כתיב מקדש ה' כוננו ידיך שתי ידים שיש להם בעוה"ז ויש להם בעוה"ב שיורידם הקב"ה פעם שנית על בנין העתיד ואז יודע גדולת מעשה הצדיקים האלה שמעשיהם רצוים ותשרה השכינה והקדושה במעשה ידיהם ומה שאמר התנחומא פרשת כי תשא שתהי' מוקפת מחומת אש אפשר שהקדושה הזאת שיוריד מלעילא דיתחזי לכל עלמא יהי' כמראה אש לוהט עד רום יקר שמיא או היא ע"ד משל רצה לומר שיהי' בנין נצחי עכ"ל הספר מנחת יהודה הנ"ל.

(פ"ה) ברם עדיין יש לפנינו קושיא גדולה על הכלל שהנחנו לעיל בשם רבותינו בעלי המדרש זוהר וקדמונינו ואחרונינו דכך היא אופיה של בנין בית הי'נו דלעתיד בתחלה למטה ע"י אדם ואח"כ יבא עליה מלעילא בי"ד ש"כ אכתי יהדר הקושיא בר"ה ד' ל' ובסוכה ד' מ"א אהא דהתקין ריב"ז דיהא יום הנף כולה אסור ופריך הגמרא למה כל היום עד חצות יסגי דהא אין ב"ד מתעצלין ומשני דאיבעי סמוך לשקיעת החמה עיין רש"י ותוס' דיבא פתאום מן השמים מבלי שהי' להם שהות להכין את העומר בתחלה ויתמשך כל היום ע"ש,

והשתא

אם הבנים שמחה

והשתא דבתחלה יבנה למטה ע״י אדם לא יבא פתאום מבלי ידיעה מתחלה מהבנתו א״כ הי׳ להם שהות להכין את העומר מתחלה א״כ שוב תהדר הקושיא למה כל היום בחצות סגי והיא קושיא אלימתא על שיטה הנ״ל, ונצטערתי מאד בישוב קושיא זו עד שהאיר ה׳ לראות בספר עזרת כהנים על מדות שנדפס בשנת תרל״ד לאחד מגדולי הדור מרוססיש־פולין בראש הלק ג׳ הנקרא פנות עזרה שכתב בזה״ל נזדמן לי ספר מנחת חינוך על ספר הרא״ה שנדפס מחדש ומצאתי שם שכתב מצוה צ״ה (מצות בנין בהמ״ק) וגם היום אפשר מצוה לבנות כמבואר במדרש בימי ריב״ח דנתנו רשות והתחילו לבנות ועיין כפות תמרים שרבינו נתנאל בעל התוס׳ רצה להקריב קרבנות בירושלים א״כ ה״ה לבנות בית המקדש ע״כ״ל הרי לך כמ״ש ומהמדרש הנ״ל מוכח שאנחנו בעצמינו נבנה בית המקדש (וכן מוכח מהתוספתא דהבאתי לעיל) ומעשה רב ודאי הי׳ בהסכמת ריב״ח והלכה כמותו בכל מקום ודוחק לומר דנעשה בלי הסכמתו דהוא הי׳ אז גדול הדור ההוא וכדמסיים שם במדרש ודאי היו שומעים בקולו כאשר שמעו אח״כ בקולו כשאמר להם לחזור מהבנין וכמש״ל והי׳ לי בזה הצעת דברים לפני כבוד קדושת הגאון הרב הקדוש בוצינא קדישא חסידא ופרישא אדמו״ר שליט״א ואמר לי בפיו הקדוש שאנחנו בעצמינו נבנה ביהמ״ק עיין הגדה ר״צ קאלישער זצ״ל וראי׳ לזה ממדרש הנ״ל (ואני המחבר מוסיף דגם מהתוספתא מוכח כן) ואמרתי אני לפני כבוד קדשו הנה הגם שיש לי ת״ל קצת ידיעה בענין תבנית בנין המקדש עדיין מסופקני באיזה תבנית ומדה לבנות אם כתבנית ומדת בית שני או כתבנית ומדת בנין יחזקאל כי לא פורש בזה רק בתיו״ט ז״ל בפתיחה לנס׳ זו כתב שנבנה בנין יחזקאל כי הגם מדבריאר לנו רבי במשניות תבנית בית שני יש קצת הוכחה לזה שנבנה תבנית בית שני אכן יש לומר דאולי הוא רק אגב איזה מקצת דברים שיש בו שישנם בבנין של יחזקאל לזה אגב אורחיה ביאר יתר הדברים שבבית שני או כמ״ש התיו״ט ז״ל דע״י הסיפור הזה של בית שני אנו יכולין לדרוש ולהבין בבנין יחזקאל ואדרבא הרי חזינן דכתב לן הקרא בנין יחזקאל ש״מ דכן נבנה א״כ הדעת נוטה יותר דנבנה בנין יחזקאל (אמר המחבר כפר אם הבנים שמחה הנוכחי עיין מה שדן בזה רבינו החס״ס בחיו״ד סי׳ רל״ו) והשיב לי הרב הגאון הק׳ כבוד אדמו״ר שליט״א חסידא ופרישא בו״ק מהר״י מראדזין ואמר לי בזה הלשון ודאי נבנה תבנית בית שני ומדתו אה״כ בעת התיקון הגמור היינו בביאת המשיח יבנה מאליו מהשמים בנין יחזקאל (עיין קול הרמ״ז על הפתיחה דתיו״ט ז״ל במכילתין) כשומעי זאת מפי קדשו שמחתי מאד כי בזה נפתחו לפני

שערי בינה ולעשות פשר דבר בין דברי רבותינו ז"ל היינו בין התרגום יונתן והתנחומא לדעת התוס' בשבועות דף ט"ו ע"ב בד"ה אין בנין (דלדעתם יהי' נבנה מהשמים) ובין הירושלמי והזהר הק' (דלדעתם יהי' נבנה בידי"א) וכן נמי בין הרמב"ם ורש"י (דלרמב"ם בידי"א ולרש"י בידי"ש) ונאמר דמ"ש רש"י ותוס' בכוונת הגמרא דר"ה דף ל' ע"א דס"ל דבנין העתיד יהי' בידי שמים הוא רק לפי מאי דס"ל שם בגמרא דיום הנף הוא רק מדרבנן ומפני זה ממילא מוכרחין אנו לומר מחמת קושיא שהקשה שם בגמרא ולומר דבנין העתיד יהי' בידי שמים והיינו מיד בראשית בנינה ועי"ז באמת נאמר דהתנחומא חולק על הירושלמי וזה"ק הנ"ל וס"ל דלא נבנה בעצמינו כלל רק מיד יבנה בי"ש ויבנה בלילה או ביו"ט ועשה תיקן ריב"ז דיום הנף כולה אסור וכאמור שם בגמרא דאי לא תימא הכי ישאר הקושיא שהקשו שם בגמרא משו"ה מוכרחין אנו לומר בדעת הגמרא דס"ל דבנין העתיד תהי' בי"ש ועפי"ז הכרחו רש"י ותוס' דזהו שיטת התנחומא אבל למאי דמסיק שם רב נחמן בר יצחק דיום הנף היא כדאורייתא אין אנו מוכרחין עוד לומר דאיבני בלילה ואין הכרח לומר דס"ל הגמרא שיהי' בנין ביה"ק מיד בי"ש וא"כ נוכל לומר דגם התנחומא מודה לזה והתנחומא מיירי בבנין העתיד שיבנה אח"כ והוא הוא שיבנה בידי שמים אבל מ"מ מודה התנחומא דמתחלה יהי' בנין תבנית בית שני שאנחנו בעצמינו נבנהו וכדעת הירושלמי וזה"ק נמצא דליכא פלוגתא בדברי חז"ל ואולי כן נמי נשוה דברי הרמב"ם בפירושו לדבריו שבחבורו ז"ל עכ"ד הגאון בעל עזרת כהנים ועפי"ז סרה קושיא הנ"ל מעל השיטה שאנחנו נבנהו מתחלה מהגמרא דר"ה הנ"ל וכדברי הגאון בעזרת כהנים וכבר הבאתי בראש דברינו דכן גם דעת התי"ז ואספקלריא המאירא בשם המדרש דאנחנו נבנה מתחלה ואח"כ ירד משמים ביה"ק דלמעלה שוב מצאתי גם בספר האמונות והדעות לרבינו סעדיא גאון דמתחלה נבנה בית המקדש ברשון המלכות וזה יהי' הכנה לבנין שיבא לנו מן השמים ובכן נתקיים שיטה זו כיתד שלא תמוט ויה"ר שנזכה לזה במהרה בימינו אמן.

(פ"ו) **שוב** הצצתי בספר הקדוש מנחת יהודה הנ"ל ומצאתי שגם הוא הרגיש בהקושיא הגדולה הנ"ל מגמרא דר"ה הנ"ל על השיטה דאנחנו נבנהו מתחלה וישבה בטוב ואעתיק את לשונו וז"ל ומה שאמרו רז"ל ראש השנה דף ל' התקין ריב"ז שיהא יום הנף כולה אסור והאריכו למעניתם אימתי יבנה הבית. אלקים הוא יודע תעלומות אפשר אחד שיבנה

הבית

אם הבנים שמחה

הבית יהי׳ סגור עד שהרד הקדושה הזאת מן השמים כמו שמצינו בבנין שלמה יהי׳ מסוגר י״ב חדש יכן המשכן הי׳ מקופל מכ״ה בכסליו עד כ״ח ניסן וחכ״ש ריב״ז שהקדושה הזאת התגלה ותראה בששה עשר ניסן או אפשר שכל הפלפול ההוא איני דרך החלטה כי אם דרך אפשרי שיזכו ישראל אפשר שהקב״ה יבנה הבית וישכללנה כהרף עין כמ״ש רז״ל ראוים היו בימי עזרא להעשות להם נס אלא שגרם החטא וכן מאמר הלכתא למשיחא וכדומה הם דרך אפשרי ולא החלטה דכך יהי׳ בהחלט כמו כן הסוגיא דר״ה לא הוי החלט דכך יהי׳ רק בדרך אפשרי אם יזכו יהי׳ בהרף עין ועשה ריב״ז התיקון שמא יהי׳ בדרך אכשרות הנ״ל ועיין למורי ורבי בספר שושנים לדוד בפתיחתו למס׳ מדות שאמר בפירוש שכל מאמרים האלה (היינו שהכל יהי׳ לעתיד בדרך נס) הם אליבא דרבי יוחנן ופליגא דשמואל (אבל לשמואל יהי׳ הכל בדרך הטבע) ולכן לא נמצא לרז״ל שאסרו לישראל לבנות הבית עפ״י המאמרים האלה וראי׳ ממדרש דריב״ח הנ״ל דהלך לבנות בידים ולא חש למאמר דיהי׳ בידים (ואני מוסיף מתוספתא הנ״ל דכתב בפירוש ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה הי׳ דהתוספתא לא חש על שיהי׳ בידים) ועכ״פ דהם רק אליבא דרבי יוחנן והדבר צריך עיון ופלפול ארוך והנראה לי כתבתי בדחילו ורחימו איך שיהי׳ התיקון הראשון הוא למנות זקנים וכשנזכה לאסיפה הנבחרת של שבעים ואחד להם יגלו כל תעלומות עכ״ל הקדוש (ע״ש כי דעתו היא שיעשו אסיפה מכל כלל ישראל ויבחרו שבעים ואחד זקנים) עכ״פ גם היא הרגיש בקושיא הנ״ל והסידה בחכמתו הגדולה הדק היטב ונתקיימה דעה הנ״ל שהיא מדוב מנין ומרוב בנין ברודה וקיימא ונזכה לזה בב״א.

(פ״ז) **ומדי** איירי בסוגיא דר״ה וסוכה הנ״ל אציגה פה קושיא אחת שהקשיתי בהיותי בחור צעיר לימים בן י״ז שנה ביצקי מים על יד מורי ורבי הגאון הקדוש עילוי נפלא האדמו״ר מזאבנא בעל תשו׳ יד שלום (שלקחוני לביתו להיות מורה לבנו הב׳ החתן אלעזר שהי׳ בן י״ד שנים ונתארס עם בתו של מרן בעל קדושת יו״ט) ומורי ז״ל הפלא מאד קושייתי והוא דבר״ה וסוכה ומנחות אמרו התקין ריב״ז שיהא יום הנף כולה אסור מ״ט מהרה יבנה ביהמ״ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר המזרח עכשיו נמי נאכל ולא ידעי׳ דאשתקד דלא הי׳ עומר האיר המזרח מתיר עכשיו דאיכא עומר עומר מתיר עיי״ש דמסיק השי״ס דהחשש היא דיבנה פתאום ולא הי׳ שהות להכין העומר ע״כ אסרו כל היום עיי״ש.

והנה הפליתי בסי׳ ק״ב העלה דבעת שיבא משיח צדקינו בב״א יאסרו כל

כל התבואות אפילו חיטין שבעליות משום איסור חדש כמו שכתבו תוס׳ ר״ה י״ג דבעת כניסתן לא״י נאסר הכל אפילו חטים שבעליה כמו כן יהי׳ בזמן שיבא משיח ומתרץ בזה שי׳ הר׳ יו״ט שבמרדכי פ״ק דביצה דכתב דהדש ל״ה דשיל״מ יען שחוזר לאיסורו עיי״ש שוב מצאתי שגם כרן החי״ס בספרו תורת משה בפ׳ וישב העלה כן עיי״ש.

והשתא קשה לי לדעת הני תרי רברוותא הנ״ל דבעת שיבנה ביהמ״ק יהיו כל הביאות שבעולם נאסרין משום אי׳ חדש יוקשה לי קושיא גדולה על סוגיא הנ״ל דהלא קיי״ל דכהן שהולך לעבוד בפעם הראשון צריך להקריב תחלה מנחת חינוך עיין מנחות דף נ׳ ובשקלים פ״ז ודעת התו״כ מובא במל״מ פ״ה מכלי מקדש דמנ״ח מעכב העבודה דאם עבד בלי הקרב מנ״ח עבודתו פסולה וכן מצאתי בויקרא רבה פ׳ צו דר׳ יוחנן אמר דמעכב עבודה והנה קיי״ל עוד במנחות דף ס״ח דאין מביאין מנחות קודם העומר ואם הביא פסול דלא הוי ממשקה ישראל בן המותר לישראל, והשתא בעת שיבנה ביהמ״ק וירצה הכהן להקריב מנחת העומר על כרחך יצטרך להקריב תחלה מנ״ח להתחנך בעבודה והשתא לדברי הפליתי והחי״ס דכל החטים יהיו אסורים משום חדש א״כ לא יהיו יכולין להקריב מנ״ח תחלה דהא ל״ה ממשקה ישראל ופסול וכיון דלא יוכל להקריב מנ״ח ממילא לא יהיו יכולין להקריב את העומר ולעשות שאר עבודות וא״כ איפה מה יהי׳ תקנתם וע״כ דגם אז יצטרך להאיר המזרח שיתיר את אי׳ חדש שיוכל להקריב אח״כ מנ״ח כדי שיוכל לעשות שאר העבודות וא״כ מה קאמר בגמרא עכשיו דאיכא עומר עומר מתיר ז״א דעל כרחך מוכרח יהי׳ גם אז דהאיר המזרח יתיר כדי שיוכל להקריב מנ״ח ולעבוד שאר עבודות כי זולת זה לא יכלו לעשות שום עבודה. ואל תשיבני הא באמת פסק הרמב״ם דמנ״ח אינו מעכב וא״כ אפשר דבאמת לא יקריבו מנ״ח תחלה י״ל דעדיין יוקשה דהלא מבואר במו״ק דף ט״ו על נביאת יחזקאל דאמר וביום בואו אל תצר וכו׳ יקריב ומאתו זו עשירית האיפה היינו דביום בואו לעבוד עבודה יהי׳ ראשון שבעבודה הקרבן דמנ״ח וידוע דנביאת יחזקאל על עתיד נאמר הרי בפירוש דרצון הש״י הוא דיקריב מתחלה מנ״ח ואיך יהי׳ אפשר כיון דהכל הוא אסור משום אי׳ חדש וצ״ע. ע״כ הקושיא והצעתיה אז לפני גאוני הדור וטרחו לישבה אבל לא עלתה בידם כמו שנדפסו הדברים בספרי שו״ת משנה שכיר ח״א סי׳ צ״ב ודוק.

סליק מאמר מקדש ה׳.

אם הבנים שמחה

(פ"ח) **דואיל** שאני עומר כעת בכ"ג אלול שנת תש"ג קרוב ליום הכסא הבע"ל אסיים פרק זה במאמר שחרשתי בר"ה העבר וכתבתי בפנקסי ביום צום גדליה בק"ק נייטרא בעת גלותי שגלתי מפישטיאן בחצי אלול דשנת **תשב** אנוש עד דכה דיסרו אותנו האכזרים דשם עד דכדוכה של נפש וברחנו אני וב"ב בלילה בעירום ובחוסר כל לעיר הנ"ל ושם היינו עד אחר הימים טובים ומשם עזרני השם לברוח לכאן ושי"ת יסוך עלינו פה באברתו עד עת בא הישועה לכלל ישראל בב"א.

בתפלת הימים נוראים אנו מתפללים לשי"ת ובכן תן כבוד ה' לעמך וכו' שמחה לארצך וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבריך וראיתי במחזור ישן שפירש המפורש על דרך הא דתניא לא גלו ישראל אלא בשביל שמאסו ישראל בג' דברים במלכות שמים ובמלכות בן דוד ובבית המקדש אמר ר' שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן והיינו דקאמר ובכן תן כבוד לעמך על דרך ובקשו את ה' שמחה לארצך וששון לעירך היינו ביהמ"ק וצמיחת קרן לדוד היינו מלכות בית דוד עכ"ל המפורש והנה כעת בזמנינו אחר ששהינו בין עכו"ם כשני אלפים שנה ונתערבו בגוים ולמדו מעשיהם והם עפ"י רוב בלי שום השגה איזה מושג יהדות אין לבקש מהם שיחזרו ויבקשו את מלכות שמים ומלכות בית דוד כי אין להם שום השגה בזה מהו מלכות שמים ומהו מלכות בית דוד רק מה שמבקשים את ארץ ישראל בזה נכלל כל שלשתן וכמו שכתבתי למעלה באריכות ועל זה רמזו חז"ל כל הדר באי' דומה כאלו יש לו אלקי ומלכות בי"ד ומלכות שמים אחת היא כידוע למקובלים ואחר שאנו רואים שהם מוסרין נפשם בעד ארץ ישראל וכמו שכתבתי למעלה א"כ אף בלי ידיעתם המה מבקשים את שלשתן (כה כתבתי מכבר מעצמי וכעת ראיתי בספר מנחת יהודה הנ"ל שהבאתיו לעיל באות י"ז שכתב כן והביא בשם הזהר אין הקב"ה נקרא מ"ך אלא באי' א"כ מה דאמרו חז"ל דיבקשו מלכות שמים היינו לשוב לא"י כדי שיקרא הקב"ה מלך ובזה תלוי בראשונה כל תשובתינו) ועוד י"ל בהקדם דברי הפסיקתא פרשה מ' הרנינו לאלקים עזנו הריעו לאלקי יעקב פתח ר' תנחומא ברבי אבא לא הביט און ביעקב מה ראה בלעם להזכיר ליעקב ולא לאברהם ולא ליצחק אלא ליעקב לפי שדאה מאברהם פסולת ישמעאל ובני קטורה מיצחק פסולת עשו ואלופיו אבל יעקב כולו קודש כמה שכתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר לפיכך לא הזכיר לאחד מן האבות אלא ליעקב הריעו לאלקי יעקב עכ"ל הפסיקתא ולכאורה

ולכאורה יש להקשות הלא כעת בעוה"ר נמצא הרבה פסולת גם בבני יעקב א"כ מה רבותא דיעקב משאר האבות אך נראה דהכל הולך אחר השורש וכיון דהשורש טוב גם הענפים שיש בהם פסולת לאו פסולת מיחשיב דינקו לחלוחית מהשורש ויחזרו לפרוח מחדש משא"כ כשהשורש מקולקל אז שדי תיכלא בכולו ע"כ יעקב דכולו קודש השורש כולו טוב יתן חיות חדש לכל בניו ובני בניו עד סוף כל הדורות ויחזרו לפרוח והעיקר שלא יתלשו מהשורש דאז יחזרו לקבל חיות חדש מהשורש וזה שאמר בלעם מראש צורים אראנו ומגבעות אשרנו היינו ששרשם כולו טוב ע"כ לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל כי העמל והאון בהם אינו אלא עובר אורח ומיד שיתקשרו בשורשם יחזרו ויפרחו כשושנה וע"כ העיקר בר"ה לקשר עצמו ביעקב אבינו ע"ה ועי"ז יהי' נמשך עלינו קדושתו לתקן בנו כל הפגמים שפגמנו בכל השנה שעברה עלינו ומעת שיצאנו לאויר העולם וזה שאמר הכתוב תקעו בחדש שופר וכו' כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב דייקא לאלקי יעקב דהוא כולו קודש ואנו משורשין בו ונמשיך חיים וקדושה מהשורש אל הענפים שיחזרו ויפריחו וזה שאמד הפייטין באין מליץ יושר תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט דייקא ליעקב דהשורש טוב בזה יתוקן הכל לטובה כן נראה לי בעוה"י בבאור הפסיקתא הנ"ל ושי"ת יעזרנו לקשר עצמינו ביעקב אבינו תמיד בכל עת ובכל שעה אמן.

(פ"ט) עוד איתא שם בפסיקתא ד"א למה יעקב מכל האבות כך שנו רבותינו במדה שאדם מודד מודדין לו למלך שהיו לו ג' אוהבים ובקש לבנות פלטין הביא לראשון אמר ראה המקום הזה שאני מבקש לעשות בי פלטין אמר לו אותו אוהב זכור הייתי אותו הר מתחלה הביא לשני ואמר לו זכור הייתי אותו שדה מתחלה הניחו המלך הביא אוהבו השלישי ואמר זכור הייתי אותה פלטין מתחלה אמר לו חייך שאני בונה אותו פלטין וקורא אותו לשמך כך אברהם יצחק יעקב היו אוהביו של הקב"ה אברהם קרא לביהמ"ק הר שנאמר בהר ה' יראה ויצחק קרא אותה שדה שנאמר ראה ריח בני כריח שדה ויעקב קרא אותו פלטין שנאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים אמר לו הקב"ה אתה קורא אותו בית עד שלא נבנה חייך שאני בונה אותו וקורא אותו בשמך בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וכן והלכו עמים רבים אל בית אלקי יעקב ואף ירמיה אומר כן הנני שב את שבות אהלי יעקב ואף אסף קשט הדברים (ר"ל מאמת הדברים) ולא הזכיר בתדועה אלא יעקב שנאמר הריעו לאלקי יעקב ע"כ הפסיקתא.

אם הבנים שמחה

נראה לי באור הפסיקתא בס"ד דשני אוהבים הראשונים שהיו קוראין למקום הפלטין בשם הר ושדה הי' כוונתם בזה לומר דלבנות פלטין למלך צריך שיהי' המקום מצד עצמו מוכן ומוכשר מקודם לקבל בנין נכבד כזה להיות פלטין למלך וע"כ הר ושדה פשוטה אינן מוכשרים לבנות עליהם פלטין למלך ע"כ אמר הראשון שזכור הייתי הר מתחלה והשני אמר זכור הייתי שדה מתחלה ר"ל הר פשוטה ושדה פשוטה ואינם ראויין מצד עצמן להיות נבנה עליהם פלטין המלך משא"כ האוהב השלישי אמר אני רואה בעין רוחי את הפלטין היינו שאין אני מביט על ההוה של עתה שהוא רק הר ושדה פשוטה רק על העתיד היינו שהפלטין יקדש את המקום ויגביהו לרום המעלה שיהי' ראוי לכבוד המלך ומדה זאת מאד הוטב לפני המקום עד שמפני זה יחד שמו של יעקב על הבית שיקרא הבית על שמו הרי שזאת מדתו של יעקב להעריך הדבר על שם העתיד אף אם עתה עוד איננו כדאי מצד עצמו אבל מכח העתיד להיות מקודש, כבר הוא מקודש גם כעת וע"כ הי' קורא יעקב את בית המקדש בית אלקים אף טרם בנייתו על שם העתיד ומדה זו מאר היא רצויה לפני הקב"ה עד שבשביל זה הקבע להיות הבית נקרא על שמו להודיע שהסכים הקב"ה על ידו במדה זו ומדה זו נוהגת בכל דבר ודבר וכן הוא אצלינו אם שאין שום זכות בידינו כי נתרשלנו בתורה ומצות בכל השנה שעבר ועתה בר"ה שצריך לנו לקבל את עול מלכות שמים עלינו איך נוכל לכנות את ש"ת למלך עלינו בלא היינו עושים רצונו יתברך בימים שעברו אך בהיותינו מקבלים שמהיום והלאה לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם אז משום זה לחוד היינו משום העתיד נוכל לכנותו למלך עלינו וזה הי' מדתו של יעקב אבינו ע"ה לכנות את הדבר על שם העתיד וזה המכוון בפסיקתא הנ"ל ואף אסף קשט לדברים ולא הזכיר בתרועה אלא יעקב שנאמר הריעו לאלקי יעקב היינו על שם העתיד שאנו מקבלים עלינו לשמוע בקולו ולעשות רצונו על שם העתיד הזה הקב"ה הוא מלך עלינו גם עתה ומקבלים עלינו עול מלכותו ויה"ר שיהי' שנה הבאה עלינו לטובה שנת גאולה וישועה עכ"ד הדברים שחדשתי בר"ה שעבר הרי דיש לפנינו שני מדות טובות איך להגביה את אדם ההדיוטי משפל מצבו הרוחניי הראשון הוא בהתקשרו לשרשו שהוא יעקב אבינו שהוא כולו קודש משם יהיו נגרים בו מים חיים עד שיופיעו בקרבו חיים חדשים בשפע קדושה והשני הוא על שם העתיד מתקבל תיכף בתחלה וכל שני מדות הללו יש בעולי הארץ של זמנינו אף אם הדיוטים ופשוטים המה או

אפילו

אפילו גרועים ביותר ח״ו כי מצינו שיעקב אבינו חוקיר את ישיבת הארץ יותר מכל הון דעלמא דהרי נתן כל רכושו הגדול שהי׳ רכוש מופלא ומופלג מאד לעשו ואמר אין נכסי חוץ לארץ כדאי לו וגם מסר נפשו על מ״ע דישוב הארץ כמבואר במדרש ועתה הני העולים מוסרים נפשם על חיבת הארץ כידוע ע״כ בזה המה מתקשרים אל שורש יעקב וקישור זה יגביהם גם ברוחניות ועוד הא יעקב דן על העתיד ובעתיד כבר הבטיחו לנו רז״ל וכמו שכ׳ הרמב״ם שהבאתי בפנים ומשם עוד גרולינו שה׳ יכון את לבבם וישלח בהם רוח טהרה לעשות רצונו בלבב שלם אחר הקיבוץ שיהי׳ בא״י ע״כ פשוט וברור שמצוה לכל ישראל להשתתף עמהם ויתקדש ש״ש ע״י כלל כל ישראל וכמו שאנו אומרים בתפלתינו הקדושה בימים נוראים ויעשו כלם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם כמו שידענו ח׳ אלקינו שהשלטן לפניך עוז בידך וגבורה בימינך ר״ל אם כל ישראל המה באגודה אחת אז מוסיפים לו בזה כביכול עוז וגבורה שהוא השליט בעולם ומגביה קרננו עד למעלה אכי״ר. וכמו שהביא הרמב״ן בפסוק ויהי בישורין מלך בהתאסף יחד שבטי ישראל מדרש אימתי הקב״ה מבוסם למעלה כשישראל באגודה אחת למטה ובזה נשלם פרק זה השלישי יום כ״ג אלול שנת תש״ג פה עיר הבירה בודאפעסט ושי״ת יקיים קרא כדכתיב ביום השלישי יקיימנו ונחי׳ לפניו בב״א.

השמטה לפרק השלישי

בא אלי אחד ובידו ספר פתוח ואמר לי שארשה לו להראות לי מה שכתוב בספר הקדוש הלזה נטלתי הספר מידו וראיתי שהוא הספר דברי יחזקאל מרבינו הקדוש משינאווע ז״ל והראה לי דעת רבינו איש אלקים בענין בנין ישוב הארץ שאין דעתו נוחא מזה לעבוד שרות בארץ ישראל רק לראות לחזק ישוב הארץ בהרבות לשלוח שקלי קודש ליושבים על התורה ועל העבודה עד ירים ה׳ קרנינו וישוב שבותינו במהרה בימינו עכתו״ד שם בסוף הליקוטים **והשבתי** לו כך דע מה שכתב רבינו הח״ס בחידושיו לחולין דף ז׳ וז״ל דעיקר שמוש התלמידים אצל רבם הוא לדמות מילתא למילתא וז״ל הרא״ש הובא בב״י בבד״ה ביו״ד סי׳ רמ״ב וי״ל דעכשיו נמי אין כל מעשה בא בגמרא אלא שמדמה מילתא למילתא ואיכא למיחש שמדמה מה דלא דמי עכ״ל שם ועל זה נהגו כשאדם מחדש דבר אומרים בלשון אשכנז גלייך או אום גלייך פי׳ דומה או אינו דומה שהדמיון עולה יפה או אינו עולה יפה והיות הסברות עמוקות ודקות כחוט השערה להלק בין זה לזה ועי״ז יתרצו כמה קושיות שיודע לחלק ביניהם מה שהי׳ בעיני התלמידים דומין זה לזה יבוא רבו וחקרו שאין

זה

אם הבנים שמחה

זה דומה ומורה להתלמידים הסדק שבין זה לזה וזה הוא חילוק שהי' רב מראה לתלמידים החילוק וההפרש בין הסברות שהי' נראה להם במושכל הראשון שהם דומים זה לזה ומזה ילמדו דרך האמת בהוראה עכ"ד הקדושים הצדיק לענינו הרי דעיקר ההוראה בדבר הלכה למעשה תלוי בדמיון מילתא למילתא שיהא דומה ממש להא שרוצה ללמוד ממנה לנדון שלפניו שיהא דומה לו בכל תנאיו ופרטיו ואם יש שינוי ביניהם אף בהפרש מעט אף דקה מן הדקה כבר נשתנה הדין ואין למידין זה מזה ועל כן אם היו תלמידים שלא שמשו די צדכם וחשבו שהדברים דומין זה לזה ורצו ללמוד דבר מדבר בא חכם וחקרו והראה להם בעליל שדמיונם אינו עולה יפה ובטל הדין שדנו בתחלה לאסור או להתיר ואחר שהקדמתי לך דבר זה העיקר בהוראה אשוב לך על המציאה שחשבת למצוא כתירה לכל דברי מדברי הספר הקדוש הנ"ל שהראית לי דע בני כי דברי רבינו משינאוע הללו אינם חדשים לי וכבר לעיל באות ואי"ו דמזתי עליהם וחלקתי בין זמנו לזמנינו ושאין ענין חיינו כזנתי זמן הייתנו שאנו דיים בו דומה לזמן וענין שהי' הוא ז"ל חי בו וכתבתי לעיל בזה הלשון וכן מה שכתב רבינו הקדוש משינאוע בכוף ספרו דברי יחזקאל הוא מדבר משעתו שהי' לישראל פה בגולה מנוחה אבל לא כן עתה בזמננו שניכל מאתנו כל חיותנו ממש גם רבינו החס ואהבת יונתן ורבינו משינאוע יודו שזה הוראה מן השמים שנעזוב את ארצות הגולה ונקומה ונעלה אל ארץ אשר ה' אלקינו דורש אותה ושזה רצונו כעת עכ"ל שכתבתי שם ועיין שם באות ד' ה' ואי"ו מה שהארכתי להוכיח ככל מה שאירע לנו בזמנינו הוא הוראה מן השמים לכך לשוב אל ארץ המדתינו עכ"פ הדגשתי מעצמי בהמציאה שמצאתי וחלקתי בהדמיון שרצית לדמות מילתא למילתא והראיתי לדעת שאינם דומים זה לזה וממילא אין למידים ממם לנדון שלפנינו ודברי כראוי מוצקים להלכה ולמעשה.

ובעת אוכיף בעזהי"ת עוד ראי' על אמיתת דבריו מרבינו הקדוש בעל השל"ה בפרשת לך לך שביאר את דברי רש"י שכתב על מארצך והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד לחרן אלא כך אמר לו הקדוש עוד משם וצא מבית אביך עכ"ל רש"י ז"ל וכתב רבינו השל"ה וז"ל הקבה"ה ידע באברהם שמקיים כל התורה כולה ואפילו כל דברי דבנן וגזרות דרבנן שמחמיר בכל החומרא ואפשר שהי' מחמיר ג"כ שלא יעלה לארץ ישראל לדור שם בקביעות לקיים דברי רבי יודא בכתובות האומר העולה

מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יבואו ושם ימותו ועניני אברהם אבינו היו כולם רומזים על העתידות אף שעדיין לא היו על כן צוה הקב"ה מתחלה שיעקור דירתו ממקומו הראשון שהוא בבל ויבא לחרן שאין לה דין בבל ומאחר שהי' דר בחרן אז אמר לו הקב"ה צא והתרחק עוד כי אז מותר לך לעלות לא"י כי רב יודא לא אסר אלא לעלות מבבל לא"י משום דכתיב בבלה יבואו ושם ימותו אבל משאר ארצות מותר לעלות לא"י ואין להקשות מה היתר הי' לילך מבבל לחרן מאחר דכתיב בבלה יבואו ושם ימותו ואם אסור לילך לקבוע דירה בא"י קיל לשאר ארצות ויל בזה הי' להצלת נפשות כי אין סומכין על הנס מאחר שהושלך לכבשן האש זהו רומז צא והתרחק עוד כדי שיקבע דירה תחלה בחרן ואחיכ יעלה משם לא"י עכיל הרי דאם דאברהם אבינו הי' מחזיק באיסור עשה דרב יודא דאסור לצאת מבבל לא"י וכש"כ לשאר ארצות עכ"ז אכריחו השי"ת לצאת מבבל ולא להשאר עוד שם יען שבא שם בסכנת נפשות שהושלך לכבשן האש אם כי הצילו השם אך כיון דההצלה הי' בדרך נס אכר לו שי"ת להשאר עוד שם והכריחו הנם להתרחק משם ולילך לא"י ואף דיש איסור עשה בההליכה משם שהי' בבבל דכתיב בבלה יבואו ושם ימותו אך כיון דהצלת נפשות יחשב לו בהליכה משם הי' מותר לו לצאת דפקוח נפש דוחה כל האיסורין שבתורה כדילפינן מקרא דוחי בהם ולא שימות נהם כיון דהצלתו הי' בדרך נס ואין סומכין על הנס מכאן ולהבא על כן הי' אסור להשאר עוד שם משם ולהלאה כיון שבא פעם אחת בסכנה מדי היותו שם ואף שאחר הנס שאירע לו באור כשדים זיו הכל חרדים ויראים ממנו והכירו בו שאיש אלקים הנהו ושהשגחה עליונה משגחת עליו בעין פקיחה וכולם היו מגדלהו ומנשאהו עד למעלה ראש כמבואר כל זאת במדרש ואם כן תו לא הי' חשש שיוכפל לו סכנה כזאת לבא שנית בסכנת נפשות עכ"ז כיון דקיי"ל דאין סומכין על הנס והוא בא שם פעם אחת בסכנה אכר לו שי"ת להשאר עוד שם והליכתו משם להצלת נפשות יחשב וכבר כתב רבינו השלי"ה בדבריו שם דעניני אברהם אבינו כולם רומזים על העתידות על כן הורינו בזה על בניו אדריו שאם באו בפעם אחת במקום שישנו שם בסכנת נפשות וניצולו שוב אסור להם להשאר עוד שם במקומם רק מוכרחים להתרחק משם ולילך לא"י כן יוצא מדברי רבינו השלי"ה הנ"ל.

ועתה נדון במה שכתבו כללינו הנה כללית ישראל שבמלוכת האירופא נחלקים שנפלו תחת השפעת צד הצורר הידוע בא בסכנה גדולה כזו אשר

לא

לא נהייתה מהיותם בגלות מהם הרגו כהם שרפו מהם הפשישום והעמידום ערומים ושתו הרבה כופות התרעלה אשר לא יספר מרוב והוא על הכלל כולו יצא לכלות אותם חי׳ ובעוה״ר עלה בידו להוציא זממו ברובא דמיניכר כידוע ולא נשאר אלא חלק המעט וגם זה המעט שנשאר בהיים הוא ממש נס גדול והוא כאחד מהנסים שעשה הקב״ה בעמו ישראל כי אותו רשע הרק שיניו גם על אותו שארית הפליטה שהשאיר שי״ת ממש על פי נס ותמיד היו תלויים ועומדים בסכנה ליפול במכמרו חי׳ ולא בפעם אחת באנו בסכנת נפשות וזכור אני כהיום אחד והבהלה שהי׳ בתהלת הקיץ הזה במחנת העבריים פה במדינה בעת שהצר הצורר הי׳ נוגש על האדון שר המיניסטער לפתור פה שאלת היהודים וידוע איך הוא פתרון שאלה זו אצלו לשלחם לארץ גזרה שוורין דעפורטיערען חי׳ ותוצאות מעשה הדעפורטיערונג ידוע לכל מה הוא וכן הי׳ רוצה לעשות גם כן עם היהודים שבמדינה זו ארץ הגר והי׳ נוגש ודוחק על שר הנ״ל לכלות מעשיהו כן והי׳ נשמע במדינה שהאדון המיניסטער היושב ראש בבית המחוקקים יסיף שיחה בבית המחוקק בענין זה ואז יגלה דעתו בפתרון שאלה זו ואימה וחשכה גדולה היתה נופלת על כל פנים מבני ישראל והיינו נמצאים אז בסכנה גדולה אם לשבט חי׳ או לחסד ולא הי׳ חסר רק כתיבת קלמוס אחד שם בפתרון שאלת היהודים והי׳ נחתם גזר דין של ישראל חי׳ וכמו שאמרו במדרש ילקוט תהלים סי׳ ס״ח בפסוק גער חית קנה דבביאת המשיח ירצה מלכות רביעית (שהוא אדום) להביא דורון למשיח ואמר הקב״ה לגבריאל גער חית קנה מאי גער חית קנה אמר ר׳ חייא בר אבא אמר רב יונתן אמר ליה הקב״ה לגבריאל גער בחיה שכל מעשיה נכתבים בקולמוס אחד עכ״ל היינו מיט איין פעדערשטריך האט ער בעזיעגעלט דאס לאָזן דעס יור דענסומס ולולי שהי׳ עשה לנו אז ממש נס גדול שנתן בדעת השר ואדון הנ״ל שאבר שגם הם יפתרו שאלת היהודים כן כמבוקש מצר הצורר הנ״ל רק ימתינו בזה עד אחר החלחמה ולולי נס זה כבר חי׳ אבדנו כולנו וכן מאז חי׳ מרחפת עלינו אימה ופחד כאשר אנו רואים כעת בשעה שאני כותב טורים הללו שכל האדמוריים של מדינתינו עושים השתדלות לברוח מכאן לא״י מפחד הסכנה מחמת המציק ואינם מביטים על מה שמפילין בזה לבן ישראל כאשר שומעין מהמון שמרננים ואומרים הרבי׳ס ב רחין ומה יקר׳ עמנו ועיין מדרש רות שמה״ט נענש אלימלך מפני שהפיל את לבן של ישראל בברחו מהצרה עי״ש ותקותינו חזקה ה׳ שיצילנו מידו גם הפלאה אבל הכל יודעין כי באנו בסכנות נפשות לא בפעם אחת וה׳ הצילנו ממש בדרך נס ואחר שכן מחויבין לעשות כמו שהורה לנו אבינו הזקן להתרחק עוד מכאן ולילך לא״י כשום דבוע להצלת נפשות ואין סומכין על הנס יאחר שהצעתי לפניך כל אלו הדברים הנ״ל תאמר לי ידידי האם שייכים דברי רבינו בשינאווע ז״ל שכתב שם שאין לנו לילך לא״י עד ירים ה׳ קרנינו ויעוב שכותינו בב״א לזמנינו אחר שכל

יתר

יתר הפליטה הנשארים הכל יודעים שהיו בסכנה תמיד והצלתם מידו הוא ממש נס גדול ומופלא נמצא דאנו מחויבים להתרחק מפה ולילך לא"י כמו שהורה לנו מעשה דאברהם אבינו הנ"ל דרמז רק עלינו וכנ"ל נמצא דאין אנו רשאין להמתין עוד פה רק אנו מעצמינו מחויבים לעשות ההתחלה בזה ואז יבוא לנו הסיוע מן השמים וכמו שהי' באברהם אבינו ככתוב בזהר שם מובא בשל"ה שם ודברי רבינו משינאווע נאמרים בעת דישראל היו יושבים פה בהשקט ובמנוחה אבל לא על עת קשה כזו כשנים שעברו עלינו דהגע בעצמך הנה ידעת וגם שמעת מהנעשה עם הרב הקדוש בוצינא קדישא חסידא ופרישה ר' ישעי־לע קראקאווער בנו הצעיר של רבינו מצאנז ואחיו של רבינו משיאנאווע ז"ל שהי' טמון וחבוא בעיר באָכניא אצל קראקאָ עם איזה מאות או אלפים נפשות ישראל ופה בעיר הבירה היו מתענין בהצלתו להביאו לכאן וכל הון בוז יבוזו לעסק הצלתו ולא הספיק השעה ונטרפה לו שם השעה ונהרגו כולם על קידוש השם ארץ אל תכסה דמם וכן דם של שאר אלפים ורבבות מישראל שנשפכו וזכותם יעמוד לנו לומר לצרותינו די וכדברי האור החיים הקדוש בפסוק כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם וזה לשונו הקדוש כי ידין ה' עמו פי' יעמיד במשפט כוסות התרעלה אשר עברום וידאה הצרות שעברו על הצדיקים מהם הרגו מהם נשרפו מהם הפשיטום ובשביל הצדיקים אשר נצטערו יתנחם והוא אומרו ועל עבדיו יתנחם פי' בשבילם יתנחם לומר די צרות הגלות עכ"ל הקדוש ואמן כן יאמר ה' גם בזמנינו שהכל ממש נתקיים בנו עתה בימינו ועתה תאמר נא לי ידידי בהרב הקדוש ר' ישעי־לע הנ"ל שהי' יושב שם בבאכניא בסכנה גדולה כאשר הוכיח סופו על תחלתה שנטרפה לו שם השעה ואלמלי הי' לו שם שעת הכושר להמלט משם לא"י והיינו עושה שאלה אצל הרב הקדוש משינאווע אם ילך לא"י או יתעכב עוד שם עד שירים ה' קרנינו וישוב את שבותינו במהרה בימינו הכי יש אפילו צל ספק שרבינו משינאווע הי' משיב פשיטא ופשיטא שלא ימתין שם אפילו דגע כמימרא רק ימלט על נפשו וילך לא"י דהוא לא אמר דבריו על זמנים כאלו שבאו עלינו שנוגע להצלת נפשות וכמו כן הוא גם אצלינו דכיון דהיינו בסכנה ונמלטנו בדרך נס שוב גם אצלינו להצלת נפשות יחשב וכמו דהורה לנו מעשה דאברהם אבינו הנ"ל דעלינו היתה מדמזת וכמו שכתב רבינו השל"ה ושי"ת מצוה לנו להתרחק ממקום כזה דהיתה מסוכן לנו ומוכרחין אנו לילך לא"י ובמה שכתבתי פה יתורץ היטב מאד מה ששמעתי שרבים

הרוצים

אם הבנים שמחה

הרוצים להבאיש ריחי בענין התפעלתי כעת בעסק העליה לא"י מהמכתב שנדפס ממני בספר תיקון עולם שהוציא הרב הקדוש ממונקאטש ז"ל ששם גליתי דעתי נגד העליה ועתה אני אומד היפך דבריי משם ובהנ"ל מתורץ היטב שאז בעת כתיבת מכתבי הנ"ל הי' עת של מנוחה והשקט ולא הגענו לסכנת נפשות ולא הי' נוגע להצלת נפשות אבל עתה שנשתנו העתים נשתנה גם הדין וכדברי רבינו השל"ה הנ"ל וזולת זה כבר כתבתי בפתיחת ספרי זה שמעולם לא ירדתי לעומק הדין של הלכה זו ועתה אחרי שלנתי בעמק הלכה זו ראיתי באמת שטעות הי' בידי ואעשה כהדבה מרבותינו בש"ס שאמר והודה דברים שאמרתי לכם טעות הי' בידי ומצינו ג"כ בפוסקים שאח"כ חזרו ממה שהורו בתחלה ודוק וה' יביאנו אל הר קדשו בב"א וכתבתי וחתמתי אלו הדברים אור ליום ד' ד' דעשי"ת שנת אשדת לפ"ק פה עיר הבירה בודאפעסט יצ"ו.

הנה אנו אומרים בכל יום אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואעפ"י שיתמהמה עכ"ז אחכה לו בכל יום שיבא וכן אמרו חז"ל במדרש את מוצא שלא נגאלו אבותינו ממצרים אלא בזכות אמונה שהאמינו שנאמר ויאמן העם וכן את מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכד אמונה שנאמר אתי מלבנון כלה וגו' וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי באמונה עכ"ל המדרש בילקוט פ' בשלח אבל תדע שאמונה בלא מעשה לא סגי ולא מהני וכמו שראיתי בספר הנפלא יד יוסף להחכם אלקי ר' יוסף צרפתי שהי' רב בק"ק אנדרינפול בשנת שע"ז בדרוש שני לסוכות שכתב בביאור המדרש תכתב זאת לדור אחרון אלו דורות שהן נטויין למיתה ועם נברא יהלל יה שעתיד הקב"ה לברוא אותם בריה חדשה ומה עלינו ליקח לולב ואתרוג ונקלס להקב"ה לפיכך משה מזהיד לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון ע"כ המדרש והקשה דאיך יומשך ממה שאמר שהקב"ה עתיד לברוא אותנו בריה חדשה השאלה ומה עלינו ליקח דמי מחייב לנו משום זה דהקב"ה יעשה אותנו בריה חדשה ליקח שום דבר דשאל ומה עלינו ליקח וגם קשה אומרו לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון דמי יאמר דלפיכך זה צוה כך וכתב לפרש דאלו הד' מינים באו להורות על אמונת התשובה שהבחירה בידינו לתקן כל חטאותינו בתשובה שלמה שהוא במחשבה ודבור ומעשה כמו שאמר הכתוב כי קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו שקאי על תשובה ואלו המינים רומזים על המחשבה ודבור ומעשה כמו שכתב שם וכאן אני מקצר וזה המכוון במדרש הנ"ל להיות אמת דגדולה תשובה

שמקרע

שיקרע הגזרה וזה שאמר תכתב זאת לדור אחרון אלו דורות שמצד חטאותם הם נטויין למיתה וכשחוזרין בתשובה עתיד הקב"ה לבראותם בריה חדשה ושאל אבל מה עלינו ליקח להורות על אמונה זו שהבחירה בידינו לשוב בתשובה ויען **כל אמונה שאין בה מעשה אין לה קיום ולא מהני** כדכתב הרמב"ם במורה נבוכים בטעם השבת כדי שיהי' קיימת אמונת החדוש א"כ מה עלינו ליקח להורות על אמונת הבחירה שבידינו לשוב בתשובה יש עלינו ליקח לולב ואתרוג בידינו להורות שהכל בידינו מחשבה ודבור ומעשה שהם כלי התשובה לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון עכתו"ד עכ"פ הורה לנו החכם האלקי הנ"ל שאמונה בלא מעשה שיחזק האמונה לא מהני והביא כן בשם רבינו הרמב"ם והעמיס כן גם בדברי רבותינו בעלי המדרש שזאת היתה כוונתם במה שאמרו ומה עלינו ליקח שעלינו ליקח במעשה ובפעולה מה שאנו מאמינים באמונה וזולת המעשה לא יועיל האמונה גרידה ובזאת יאיר לנו לפרש הכתוב מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו דהקשו כל המפורשים דהלא בעת צרה מה לו לאדם הישראלי לעשות אם לא לצעוק להקב"ה ורש"י שם פירש דבר אל בני ישראל ויסעו אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים ופידש בשפתי חכמים והכי פירושו שע"י שיסעו יועיל הרמת מטך שיבקע הים משא"כ אם לא יסעו לא יקדע הים אעפ"י שתרום מטך על הים כי כדאי זכות וכו' והאמונה וכו' ולפי"ז יהי' הפירוש מה תצעק אלי סבור אתה להועיל בתפלתך אין הדבר כן אלא ויסעו עכ"ד, ולכאודה קשה כיון דהי' להם האמונה למה לא יהי' הועיל תפלת משה לחוד בזכות האמונה וגם קשה על עיקר הראה שהי' להם לישראל עתה ממצרים כדכתיב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ויראו מאד והלא לעיל מזה כתיב ובני ישראל יוצאים ביד רמה ופירש רש"י בגבורה גבוה ומפורסמת א"כ כבר ראו גבורתם על מצרים ומה מקום הי' ליראא עוד מהם שוב ראיתי בדרשות הר"ן דרוש יו"ד שעמד בזה ע"ש אבל בכלל הנ"ל שהשרישו לנו גדולי קדמונינו הנ"ל שאמונה בלא מעשה בפועל לא מהני א"ש הכל דעד עתה משעה שיצאו בני ישראל ממצרים לא הי' בידם רק אמונה לחוד בלא מעשה בפועל לגלות על חוזק אמונתם שבלבם כי משעה שיצאו ממצרים עד שעה זו לא היו בסכנה כלל כי יציאתם משם ונסיעתם בדרך הי' בדרך נס ונשאו אותם בכנפי נשרים וכיון דנעשה להם נסים בכל דרכם שהלכו לא נחשב להם

אם הבנים שמחה

להם יציאה ונסיעה זו למעשה לחזק האמונה כמובן ע"כ סיבב הקב"ה עתה שיבואו בסכנה שמאחריהם היו המצרים ומצדיהם המדבר עם חיות טורפות ומלפניהם הים וצוה הקב"ה שיסעו אל הים בעודם מים כדכתיב ויבואו בני ישראל אל הים ואח"כ נעשה יבשה כידוע נמצא דבנסיעה זו אל הים הראו אמונתם גם בפועל אז היו כראים שיבקע הים לפניהם וזה הכוונה ברש"י אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם כדאי זכות והאמונה לקדוע להם הים והיינו כמו שאמר המדרש גבי לולב ומה להם ליקח וכו' שאל האמונה צריך עוד מעשה כמו כן הכא שאין די באמונה לחוד אלא אין להם אלא ליסע אל הים ואז אין הים עומד בפניהם אבל בלא מעשה גם תפלתך לא יועיל וכמו שכתב השפ"ח בכוונת רש"י וכמו כן הוא ג"כ באמונת המשיח שאם שכלנו מגדלינו עד קטניגו מאמינים בו עד שאפילו כל הדוחות ומאודעות שבעולם לא יכולים לזיז אמונה זו מלבנו אפילו זיז כל שהוא אבל לא די באמונה בלחוד דק צריך לזה עוד מעשה מצדנו לקיים אמונה זו וכמו שהורו לנו כלל זה דבותינו הקדמונים הנ"ל ועלינו לעשות כמו שעשו בימי צאתם ממצרים דבר אל בני ישראל ויסעו ואח"כ בא הישועה מהקב"ה כמו כן המצוה לנו לדבר אל בני ישראל ויסעו לארץ ישראל וכדי לחזק אמונתינו לביאת המשיח בב"א במעשה ובפועל ואז יבא הישועה מהקב"ה אבל זולת מעשה גם מצדנו גם התפלה לא יועיל וכמו שכתב בשפ"ח אבל בשנעשה מעשה בפועל לעלות לא"י אז יצליח ה' מעשה ידינו ונזכה לגאולה שלמה בב"א נמצא לפי הכלל שהניח דבינו הדמב"ם הנ"ל שכל אמונה צריך שיוחזק במעשה וזולת המעשה אין להאמונה קיום ומאד חלושה אצל האדם ויבוטל לגמרי אצלו נמצא אנן נמי בדידן באמונת ביאת המשיח מי שאינו דוצה לעשות דבר בזה דק ממתין על בואו שיבא לפדות וישא אותו לארץ ישראל הוא סימן שאין לו אמונה כלל בזה וכל אמונתו הוא דק משפה ולחוץ ומשטה את עצמו בכך אך מי שעושה דבר בזה מראה שמאמין בזה וזאת האמונה מאמצהו לעשות פעלים בזה מצד עצמו ובזה יחזק האמונה בקרבו ואז יבא הסיוע מן השמים וכאשר דאינו כי כן הי' במצדים בגאולה הראשונה שהוא שורש כל הגאולות האחרונות שה' הקפיד מה תצעק אלי בתפלה שהתפילה לא תועיל לך כאן כלל דק דבר אל בני ישראל ויסעו אף שהנסיעה מצד עצמה הי' בסכנה כי לא הי' להם דרך אחר ליסע דק אל תוך הים בהיותו עוד מים שוטף אבל מעשה הנסיעה הזו השלים להם האמונה בהגאול' ואז בא מהקב"ה הגאול' האמיתית כן ממש צריך להיות אצלינו וזה שאמר הנביא כימי צאתך מארץ מצדים אראנו נפלאות ובאופן שהי' במצרים צריך להיות גם אצלינו ואז ידאה ה' לנו נפלאות א"ס.

פרק רביעי

פרק האחדות והשלום

הנקרא

מאמר "תקנת ישראל"

כמבואר בספר הקדוש אוהב ישראל לרבינו הקדוש מאפטא זצ"ל בהקדמה
כי מספר "אוהב ישראל" הוא כמספר "תקנה"
להורות כי רק הוא הוא תקנתן של ישראל ולא זולת.

א) במדרש איכה פרשה ג' בפסוק בילה בשרי ועורי שבר עצמותי בילה בשרי זה צבור ועורי זה סנהדרין כשם שהעור חופה על הבשר כך סנהדרין חופין על ישראל שבר עצמותי עיצומי בני אדם שהיו כבני העצומים עכ"ל המדרש והיא פלא איך דרשו חז"ל מקרא זה על צבור ועל סנהדרין ואנשים גדולים ועצומים שבישראל ומה רצו בזה? אך האיר ה' עיני להבין עומק כוונתם ללמד בזה מוסר השכל איך להתנהג עם הצבור שיגיעו להצלחה ולברכה ומה הוא החיוב של המנהיגים כלפי העם איך להנהילם ולנחותם בדרך האמת להגיעם אל שלימות האמיתי בכל הענינים, ואקדים מה שראיתי לשני נביאים שמתנבאים בסגנון אחד בפירוש פסוק זה שהצגתי בראש דברי הלא המה החכם המופלא מו"ה שלמה וירגא בספרו שבט יהודא (בעל קורא הדורות שהי' חי באיטאליא לפני שלש מאות שנה) והחכם רבינו בעל מהר"ם שי"ף בדרשותיו לפ' דברים (הנספח לש"ס חולין) שדקדקו בפסוק שאמר בילה בשרי ועורי ושב עצמותי שהוא בלא סדר כי תחלה הוא העור ואח"כ בשר ואח"כ העצמות וא"כ הי' לו להתחיל מן העור וללכת לצד פנים בילה עורי ובשרי ושבר עצמותי או להתחיל מן העצמות ולצאת לצד חוץ היינו שבר עצמותי ובילה בשרי ועורי אבל עתה אין סדר למו ודחקו לפרש דהפסוק רצה לומר שהנגע עומד באמצע והוא בבשר ופעמים יוצאה לחוץ וזהו אומרו ועורי שיצאה לעור ופעמים נכנסת יותר לפנים וזהו ושבר עצמותי ולפעמים יוצאת ונכנסת לחוץ ולפנים עכ"ד אבל עדיין צריכין למודעי מה הי' כוונת המקונן בזה שצייר המכה באופן זה דוקא שהתחילה מאמצע והלכת ומתפשטת לצדדים לחוץ ולפנים ולמה לא צייר שהתחילה מן העור ונכנסת אל הבשר ומשם לעצמות כאשר מצינו כן במקרא אדם כי יהי' בעור בשרו וכו' או שהתחילה מעצמות והתפשטה לצד חוץ אל העור שיהי' עכ"פ כסדר ולמה כיון המקונן לצייר דוקא

באופן

אם הבנים שמחה

באופן הנ"ל ונראה לי דכוונה מיוחדת הי' לו בזה לרמז מה הי' הסיבה שאבדנו את ארצינו וחרב בית מקדשינו וגלינו מאדמתינו אף שהיינו אומה חזקה ואימתינו הי' מוטלת על כל יושבי הארץ כמאמר המקונן לא האמינו מלכי ארץ וכל יושבי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים רק החסרון האחדות בעם הישראלי גרמה לנו את החורבן כי אילו היינו באחדות ובאגודה אחת בלי פירוד לא הי' אומה בעולם שהי' יכול לכבוש ארצינו מידינו רק פרצה המכה באמצעותינו ע"י פירוד הלבבות שנעשה בחיק ישראל שנהייתה בתוכינו מפלגות שונות ולחמו זה בזה מה שזה בונה זה סותר ואין סדרים למו כמבואר בקורות ימי חיינו מעת הזאת ונרמז בקצרה בש"ס ומדרש נמצא דיצאה המכה אז מאמצע מאמצעות ישראל בעצמה ויצאה לחוץ ולפנים עד שע"י שנהרס היסוד בחיק ישראל עצמה ע"ז הי' יכולת ביד האויבים מבחוץ לבא עליהם ולכובשם והי' להם המלחמה לפנים ולאחור וזה שקונן הנביא בילה בשרי היינו שהמכה בא מאמצע ישראל עצמם וכמו שא"ה מהרסיך ומחריבך ממך יצאו ע"י אי הסדרים שנתהוה במחנה ישראל וזה הי' הגורם שפרצה המכה אח"כ לפנים ולאחור וזהו עורי שהוא מבחוץ ושבר עצמותי שהוא מבפנים וזהו נמי כוונת המדרש בילה בשרי זה צבור היינו שפרצה המכה בצבור הישראלי עצמה שנקרעה לקרעים וכתות ומפלגות שונות עם שיטות ואידעאָלאגים שונות וכל כת לחמה בעד אידעאָלאגיע שלה, וכת שכנגדה בעד שלה ולחמו זה את זה וכך פסקה כל סדר ומשטור בארץ ואין סדרים למו ורק צרות וצלמות העירו בזה בכל מחנות ישראל ודין גרמא שהאויב בא מבחוץ וכילה את הכל וזה ג"כ מה שאמר המדרש ועורי זה סנהדרין כשם שהעור חופה על הבשר כך סנהדרין חופין על ישראל רצו לומר בזה דחוב הסנהדרין בתור מנהיגי העם הוא לאחד את כל העם הישראלי להיותן באחדות ובאגודה אחת כשם שהעור מאחד את כל חלקי הבשר וחופה אותה להיות אחד כך יהיו הרועים משתדלים בכל עוז לאחד את כל חלקי העם שיהיו באגודה אחת ואז יהי' קיום לעם הישראלי ויפרחו ויציצו עד רום המעלה ואין שטן ואין פגע רע אבל אם הרועים לא ישגיחו על זה לאחד אותם להיותם באחדות אז יגרמו בזה שיפרוץ המכה בצבור ותצא גם אליהם ושיאבדו השפעתם עליהם ויהרס היסוד ותכלה ותבלה את הכל והיינו בילה בשרי זה הצבוד ואח"כ ועורי היינו שגם הסנהדרין יאבדו את מקומם ואח"כ ושיבר כל עצמותי אלו עצומי בני אדם היינו שהי' בעם אנשים גדולים ועצומים שהיו עתודים להועיל

להאומה

להאומה ג"כ ישברו ויאבדו מבלי להביא איזה תועלת להדור וכן הי' באמת בעת הזאת ודין גרמא בנזיקין והחורבן והגלות וזה גם הגורם לאריכות הגלות בעוה"ר מפאת חסרון האחדות ביניכו כי עדיין השטן מרקד ביניכו ועתידין הרועים ליתן את הדין על זה יען שאינם משתדלים לאחד את כל עם הישראלי באגודה אחת וכי רק זה לבד התרופה למכותינו כידוע מחז"ל*

ב')

* וזה לשון רבינו קדוש ה' רבינו ר' שעפטל בן רבינו השל"ה בווי העמודים בעמוד הדין סוף פרק כ"ז ודע מה שמסיק (במס' ד"א זוטא) בפרק השלום אמר ריב"ל אמר הקב"ה לישראל אתם גרמתם להחריב את ביתי ולהגלות בני היו שואלים בשלומם ואני מוחל לכם מאי טעמא שאלו שלום ירושלים ואומר ודרשו שלום העיר ואומר יהי שלום בחילך ואומר למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך א"כ גדול השלום שהקב"ה מוחל לנו כאשר שאנחנו היינו גורמים להחריב ביהמ"ק א"כ מי שאוחז במחלוקת מהפך השלום נוסף על חטא שאנו חייבים עליהם שבסיבה זו נחרב הבית וגלינו מארצינו אלא גם החורבן הבית נחשב לנו לחטא וזה שקנן המקונן נפלה עטרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו וקשה מה חידש המקונן הלא כבר נאמר כמה פעמים חטא חטאה ירושלים אלא הוא הדבר אשר דברתי שהמקונן אמר נפלה עטרת ראשינו קאי על ביהמ"ק ואמר אוי נא לנו כי חטאנו כי גם זה נחשב לנו לחטאת שהיינו גודם לחורבן ביהמ"ק ומצאתי במדרש כל דור שאין ביהמ"ק נבנה בימיו מעלה עליהם כאלו החריבו וקשה למה זה אבותינו חטאו ואינם והם היו הגורמים בחורבן הבית ולמה יחשב לכל דור ודור כאלו הם החריבו ואגב באתי לסלק תלונות בני ישראל אשר המה מלינים ומהרהרים על מדותיו יתברך באמרם כי עדיין לא נושענו ואנחנו עובדים לה' אלקינו ודבוקים בתורתו ומחזיקים באמונתו ומקיימין מצותיו וא"כ על מה עשה ה' ככה לנו שאנחנו מגורשים מבית ה' ומדוע לא בא בן ישי הן אמת דתיובתא לא קחזינא וכו' ונוסף ע"ז שנאת חנם ועין הרע ולה"ר מצויה ביניכו ומדה הזאת גמשכה אחריכו עדיין בעוה"ר ועון בית שני כמבואר בדברי חז"ל ביומא מקדש שני שהיו עוסקים בתורה ומצות וגמ"ח ומפני מה נחרב מפני שהי' שנאת חנם ובזה נראה לבאר מה שאמרו חז"ל דלדידן אבילות בית שני חמור מאבילות בית ראשון וקשה אדרבה בית ראשון חמור כי בבית שני לא הי' ארון וכפרת וכרובים ולוחות אלא הוא הדבר אשר דברתי לדידן שמדת שנאת חנם בנו לכן לדידן חמור כי באם מפני חטא

זה

ב) ורבינו הר׳ ר׳ בער זצ״ל אמר לתלמידיו קודם הסתלקותו מיינע קינדער איהר זאלט זיך האלטען אין איינעם וועט איהר אללעס איבער קיממען וועט איהר גיין אלץ ווייטער נישט צוריק חי״ו והרמז ווא באחד ומי ישיבנו עכ״ד ולימוד ומוסר זה שייך גם לאומתנו בכללה ויפה פספס פייטין אחד אודות ישראל ואמר

עמי המאושר! והאומלל!
מאושר הנך בהתאחדותך. אימלל הנך בהתפזרותך
חלש הנך בפזרותך וחזק הנך באיחוד רצונך
עמי המאושר! והאומלל!
אומלל הנך בריבוי הבמות שבך כי ריבוי הבמות קללה באהליך. ומאושר הנך באחדותך כי אחדותך מכת מות להקמים עליך
על במיתיך הלל!
הרים במותיך הקם את הימיתיך ואזור ברזל מתניך להתאחדיך
ואז תקום ותכונן ותעמוד לנצח ודפה״ח.

ג) שוב ראיתי שכל דברי האכורים למעלה מבוארים בקינת ירמיה שקנן לא האמינו מלכי ארץ וכל יושבי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים מחטאת נביאיה עונות כהניה (ופירש רש״י מחטאת נביאיה של שקר היתה לה הדעה הזאת) כי נצו גם נעו אמרו בגוים לא יוסיפו לגור פני ה׳ חלקם (ופירשו המפורשים כי נצו מלשון כי ינצו אנשים שהיו מריבים זה עם זה ועי״ז גם נעו התנענע מצבם ונתרופף קיומם

זה נחרב הבית ק״ו שמעכב ביאת המשיח ובזה יתבאר גמרא פ׳ הניזקין במעשה דקמצא ובר קמצא אזיל אמר לקיסר מרדו בך יהודאי שדר להו קרבן בהדי דקאתא שדא ליה מומא בניב שפתים ואמרי ליה בדוקין שבעין ונראה לי דאלו ואלו דברי אלקים חיים כי מבח שהיו בעלי להי״ר לכן ס״ל שדא מומא בניב שפתים וגם היו בעלי עין הרע משום הכי שדא ביה מומא בדוקין שבעין וזה כוונת המדרש כל דור שאין ביהמ״ק נבנה בימיו דהייגו שאוחזין במדת של בית שני משום הכי מעלה עליו כאלו חרב בימיו וזה תירץ לאריכות גלותינו שתקפו רעות עלינו וכמה וכמה תלאות עברו ראשינו וכמעט אנחנו גוענו כלנו אבדנו בעוונינו וברחמיו ירחמנו עכתו״ד והאריך עוד שם בזה ודוק.

קיומם מתחתם) אמרו בגוים אחר ששמעו הגוים שהם נצים זה בזה והם כבר הורגים איש באחיו אמרו לא יוסיפו עוד לגור דהיינו שמתחילה לא האמינו שיכולין לכבוש את ישראל מפני שהוא עם חזק הנה עתה אמרו לא יוסיפו עוד לגור אותם (והוא מלשון ויגר מואב) כי פני ה' חלקם (דכל כי חרון אף ה' חלקם הפרידם וחלקם לחלקים רבים ועי"ז נתשה גבורתם מהם והכל בא מחטאת נביאיה ועונות כהניה היינו חטאת המנהיגים שלא ראו לאחדם ולאגדם באגודה אחת עכ"ד המפורשים והן הן הדברים שכתבתי למעלה. **יחכם אחד מחכמי הפאליטיקער אמר בזהל דיע ענטצווייאינג איינעם פאלקעם בעדייטעט איהר אונטערנאנג** עיין ירושלמי יומא פ"ק ר' יוחנן בר תירהא אמר מצאנו שלא חרב בראשונה אלא שהיו עבדו כוכבים ומזלות ומגלי עריות ושופכין דמים אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה ומהירין במצות וכל ווסת טובה היתה בהן (כל מדה טובה הי' להם) אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם וקשה היא שנאת חנם מג' עבירות החמורות הנ"ל (עיין עשרה מאמרות להגאון המקובל אלקי מפאנו שפירש שהשנאת חנם בא"י שהיו אוהבי ממון והיו מקנאים זה את זה שלחברו יש ממון וגדולה יותר מכנו) ועי"ש בירושלמי דהעון קנאה דהי' בבית שני גרם חורבן יותר מהעון של בית ראשון דבבית ראשון לא הרסו האויבים רק את התקרה אבל הכתלים נשארו אך בבית שני החריבו והרסו גם את הכתלים ואת היסודות שנאמר ערו ערו עד היסוד בה וסיים הירושלמי שם כל דור שלא נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו היינו ע"י שגם בימינו עדיין השטן מרקד בינינו בשנאת חנם וקנאת איש מרעהו גורמין בזה אריכות הגלות ודחיית בנין ביהמ"ק ע"כ נחשב כאילו נחרב בימינו פוק חזי מה שאמרו חז"ל דבבית שני היו יגיעין בתורה והזירין במצות ורק משום הקנאה שהי' ביניהם גרמו חורבן יותר גדולה מבבית ראשון עד שאפילו היסודות נהרסו מזה אתה דן לומר שאם רואין אנשים אפילו מיגעין עצמם בתורה והזירין במצות אך המה מטילים קנאה ושנאה ועושים פירוד לבבות ע"י אמתלאות שונות המה המהרסין כל בנין ישראל ומחריבין את היסודות של קיום עם הישראלי ומאריכין את הגלות ועליהם אמר דוד כי השתות יהרסון צדיק מה פעל מה תועלת יש בצדקתו ובעבודתו אם גירם במעשיו להרוס

אם הבנים שמחה

יסוד בנין וקיום עם הישראלי ושי"ת יעזרינו שנהי' באהבה ובאחוה זה
לזה ואז אין אומה ולשון ישלוט בנו אכי"ר.

ד) **נתחדש** לי בעזה"י טעם נכון בדברי חז"ל שאמרו שכל זמן שישראל
באגודה אחת אין אומה ולשון יכולה לשלוט בהם עם
דברי הרבינו בחיי בפ' ויקהל בפסוק שאמר שלמה מעין נרפש מקור
משחת צדיק מט לפני רשע ופירש הרב רבינו בחיי שפירוש הפסוק הי'
כך דמה שהצדיק מט לפני הרשע הוא דומה למעין נרפש ומקור משחת
כלומר כמו מעין זה שנעשה עכור בטיט ושאר דברים המעורבים בו
אפי"ה סופו שיצלל מימיו ודברים המעורבים בו נופלים למטה ומים
העליונים נשארו צלולים כן אף שהצדיק הי' מט לפני רשע סופו שיצלל
ויעלה למעלה והרשע נופל למטה וראי' לזה ממעשה פרעה וישראל
וממעשה מרדכי והמן עכ"ד ודפח"ח. ואני מוסיף על דברי הרבינו בחיי
דזה דוקא אם המים של המקור והמעין המה נחים ושקטים ויושבים
בשלוה זה עם זה ואינם מתנענעים ממקומם אז יצללו המים והדברים
המעורבים בתוכם נופלים למטה והם עולים למעלה וך וצלול אבל אם
המים בעצמם זזים ונדים ממקום למקום ולוחצים זה בזה אז בזה מעכירו
את עצמם כי ע"י הנענוע שמנענעים והמלחמה שיש בין חלקי המים
יעלו את הטיט שכבר נפל למטה למעלה ויעכירו את עצמם כן הוא ממש
אצל בנ"י אם הם יושבים במנוחה ושלוה בין עצמם אז יפלו הרשעים
למטה אבל אם יש התאבקות ופירוד ומלחמות בין עצמם בזה יעלו את
הדברים המעורבים ביניהם המה שונאי ישראל ויעכירו את המקור חי'ו
ויגביהו שונאיהם של ישראל למעלה חי'ו ונראה דזה הי' כוונת אסתר
במה שהזהירה את מרדכי לך וכנוס את כל היהודים שיהיו בכניסה אחת
באהבה ובחיבה ונוחים זה לזה ואז יצללו ויעלו למעלה והמן הרשע יהי'
מט לפני הצדיק ועשו כן ותיכף הרגישו הפעולה מזה כי התחיל המן
ליפול למטה וזה שאמרה זרש להמן אשר החילות ליפול כי נפול תפול
יותר ויותר למטה כי ע"י מנוחת המים יצללו ויעלו למעלה וזה שכיונו
חז"ל במאמרם שאמרו כל זמן שישראל באגודה אחת אין אומה ולשון
יכולה לשלוט בהם כי אז יקוים בנו שבע יפול צדיק וקם ורשע באחת
יפול וכדברי הרבינו בחיי הנ"ל.

ה) **על** כן החיוב מוטל בראש וראשון על הרועים ומנהיגים שבישראל
להשתדל בכל עוז ומאמצי כחם לעשות שלום בישראל ולקרבם
זה לזה שיהיו באהבה ובאחדות זה עם זה פוק חזי מה שכתב רבינו

החס בדרשותיו בהפטורה ליום ב׳ דר״ה בפסוק מצא חן במדבר עם שרודי חרב הלוך להרגיעו ישראל ופירש הוא ז״ל חה לשונו כבר כתבתי במקום אחר כי המחלוקת הוא מסריד ישוב בני אדם ועושהו מדבר ונם כבר נאמר כי מטבע הגדים להיות שלום גדול ביניהם (כוונתו על הגר בארץ נכריה) ע״כ אמר הנביא כמתמיה עם שרודי חרב הי׳ מהראוי להיות אוהבים זה לזה והנה מצאו חן להיות מדבר דוקא נפרדים במחלוקת אז הלוך להרגיעו ישראל אמר הלוך במקוד לא אמר הלך אלא הלוך כאומר הישראל שהוא התח הממונה על ישראל אין לו לעשות שום דבר תמיד כי אם להרגיעו ולשום שלום ומנוחה ביניהם ע״כ הצריך לעניינו וביותר דבריו הקדושים מתאימים על זמנינו כי אנו כעת באמת עם שרודי חרב שנשארנו ונמלטנו מחרב היונה שהי׳ מכלה כמה אלפים ורבבות ודבי רבבות מישראל וה׳ הצילנו ואנו נותנים תודה על לשעבר וצועקים על להבא ה׳ שמע בקולנו סעוד וסמוך לנמהרים עזור נא את הנשארים קרב קץ נחמה דחם אום לא רוחמה ע״כ הי׳ מן הראוי שאנחנו יתר הפליטה נהי׳ אוהבים זה את זה ולהסיר מאתנו כל דבר הגורם פירוד לבבות ולא לגרות זה כנגד זה רק נהי׳ כלנו כאיש אחד ובלב אחד ועל זאת מחויבים התח המימונים על הצבור בכל אתר ואתר להשתדל וכדברי רבינו החס בביאור הכתוב הלוך להרגיעו ישראל וכנ״ל.

ו׳) ומרגלא בפומיה דרבינו הקדוש מצאנו זצ״ל לספר משל נפלא לאחד שתעה במדבר גדול וארוך ימים רבים ולא מצא הדרך הנכונה להביאו לעיר מושב ובהלכו נבוך אנה ואנה סגש באדד זקן שבא לקראתו ושמח נגדו שמחה גדולה בחשבו שאדם זה בודאי ינחנו בדרך נכוחה לצאת מהמדבר האיום הזה שאלו אי מזה בא ולאנה הולך ושח לו דאגתו כי זה ימים רבים אשר תועה במדבר הנודא הזה ואינו מוצא מבוא ליכנס לעיר וביקש מאתו לדחם עליו שינחנו במעגלי צדק להצילו מהמבוכה שהוא בו ענהו זקן זה שגם לו קרה מקרה כזאת ושהוא ג״כ תועה במדבר הזה לא רק ימים רבים רק שנים רבות עד שנעשה זקן ועד כעת לא מצא המסילה לצאת מהמדבר הגדול הזה ולא טוב גודלו מגורלו ודק אחת מיעצהו שבדרך הזה שהלכו עד כה לא ילכו מעתה כי בדרך הזה בטח לא ישיגו אורחות חיים כאשר נוכחו לדעת שעד לא השיגו הפצם בדרכם שהלכו עד כה ורק מוכרחים לבקש להם דרך חדש ולילך בו בכח משותף כי טובים השנים מן האחד ואז יש לקוות שבעזר השם ישיגו מטרת נפשם ע״כ רבינו.

אם הבנים שמחה

כמו כן אני אומר על דורינו זה שכנסו אותנו בכור ברזל ובתנור בוער כאש ובעוה״ר רוב מאחב״י יושבי אירופא נאבדו בכור ברזל הזה והמעט שנשארו המה ממש כאוד המוצל מאש ועם שרודי חרב והנה ראינו והוכחנו לדעת שהדרך שהלכנו עד כה באריכות הגלות שהי׳ מלא במחלוקת ופירוד לבבות ובמפלגות שונות ובשנאת חנם לא נחם אותנו אל מקום חפצינו רק אדרבא נחם אותנו אל הכליה רחמנא ליצלן וכמו שכתב רבינו הרמ״א בתשובה שראה כמה קהלות שנחרבו ע״י המחלוקת וכמה וכמה מדינות ובתוכם היו כמה אלפי קהלות גדולות וקטנות קדושות כעת המה שממות וחרבות ודרכי ציון אבלות וכל זאת יש לתלות רק ע״י ריבוי המחלוקת שהי׳ בישראל כאשר כתוב באור זרוע הגדול ה׳ תפלה בתשובת ר׳ חסדאי כמה שנוא המחלוקת שגורם כילוי ממון ישראל והסתלקות השכינה וכיון שאין שכינה בישראל אין שומר ישראל עי״ש (וכעת אינו לפני) וכבר כתב רבינו הנו״ב להגאון ר׳ איצקל האמבורגער ז״ל שאין מחלוקה לש״ש בזה״ז ואם הוא כתב כן בימיו שהי׳ עוד דור דעה אנן יתמי דיתמי מה נענין אבתריה גלל כן אין לנו עתה שנשארנו במתי מעט והננו עם שרודי חרב אין לנו לעשות רק כדברי רבינו החס״ס הנ״ל לתווך השלום בינינו ולקרב אחדים אחר אל אחד ולחזק האחדות בינינו ולהתחיל חיים חדשים לגמרי ולנתק מאתנו המוסרות הישנות שגרמו פירוד לבבות בינינו ויתורגם בל״א ווער מיסטען בעגינען איין גאנץ נייעס לעבען צו פֿיהרען איין לעבען דער איינטראכט איין לעבען דער איינהייט ולקבץ כל הכוחות שנשאר עוד ביתר הפליטה בעמנו בני ישראל להיות כאיש אחד ובלב אחד אז יהי׳ ה׳ בעזרינו לבנות את הנהרסות ולעשות לנו קיום עומד וחזק בעולם ולא נהי׳ עוד לשמצא בגוים כי ה׳ ישרה שכינתו בינינו ויהי׳ שומר עלינו וכדברי ר׳ חסדאי בתשובה הנ״ל שמכלל לאו אתה שומע הן.

ז׳ ואל יתמה עלי השומע איך אפשר לכלול יחד בכלל אחד כל אלו הקצוות שיש בישראל על זה אשוב דהלא מצינו בזמן מרדכי ואסתר דכינס וקיבץ את ישראל בכלל אחד והאם תחשוב שבימי מרדכי הצדיק היו כולם בדעה אחת הלא גם אז היו בדעות שונות והרבה מהם היו מהמתבוללים פקח עיניך וראה במדרש איך הי׳ מרדכי מתחנן אליהם שלא יתגאלו בפת בג המלך כיון דהסעודה הי׳ בלא אונס ואעפי״כ שמנה עשר אלף נתגאלו במאכלי אסורות ועשו תועבות גדולות ולא נהנו לבם לדברי הצדיק מזה תבין שהיו גם אז בחלוקי דעות ושונות ואעפי״כ

כשבא

אם הבנים שמחה

כשבא עליהם גזירה כלולה שכלל כל כלל ישראל בין ישראל אדוק בתורה ומצות בין ישראל חוטא ופושע ר״ל הי׳ מבין שהתרופה להמכה הזאת אינו רק לקבץ ג״כ יחד כל כלל ישראל בקיבוץ וכלל אחד שיהיו באחדות יחד מן הקיצון יותר שמאלי עד הקיצון יותר ימיני מבלי משים שום חילוק בין ישראל לישראל וכאשר אמרה לו אסתר לך כנוס את כל היהודים ושזה דוקא יהי׳ הרפואה להמכה שאירע לישראל דכמו שהצרה בא בהתכללות כל ישראל כן הרפואה ג״כ צריך שיבא ע״י התכללות שיכוללם יחד וע״כ אמרה לו כנוס את כל היהודים דוקא כל היהודים מבלי משים שום חילוק בין ישראל לישראל וכן מצאתי באשכול הכופר להמקובל אלקי רבינו אברהם סבע לחותנו זקנו של דבינו הב״י בפירושו על המגילה בפסוק ליהודים היתה אורה שכתב שכל הדברים שהיתה בצרה נגדם היתה בהצלה ע״י ש.

ובזה אני מפרש הקרא את צרה הוא ליעקב וממנה יושע וכן אנו אומרים בתפלתינו ומתוך צרה המציאם רווחה היינו שאנו יכולים ללמוד הרפואה מהצרה עצמה דכיון ביאת הצרה כעין זה היא ביאת הישועה וכמו דהצרה בא בהתכללות כל כללי ישראל כמו כן נמצא רווחה ורפואה בהתכללותינו יחד לדבר ה׳ אז נשיג רווחה וישועה מה׳ וכן עשה מרדכי ועלה בידו לכוללם יחד ע״י שהי׳ נותן לבו על צרת הדור והי׳ דואג ומתאנח על כבודן של ישראל והי׳ נותן אל לבו מה שמבואר בזהר ובש״ס ובמדרשים שצריך לאהוב ולקרב את כל בר ישראל אפילו איהו גרוע כי גם המה זרע אברהם יצחק יעקב וקרבם ולא ריחקם עד שבכח האהבה שהראה להם הי׳ יכול להשפיע עליהם לאט לאט עד שחזרו למוטב בקבלת התורה מחדש וכמו שכתב באשכול הכופר בפסוק כי מרדכי היהודי וכו׳ ורצוי לרוב אחיו דורש טוב לעמו שהי׳ מתעסק בעניניהם ומשתדל לעשות שלום ביניהם והי׳ מועיל להם ואומר להם דברים טובים והי׳ מישרם בדעות אמיתיות ע״י ש אבל הכל הי׳ במענה רך ולא בצעקות ובקולות ולמידין אני מכל האמור דבמקום שהצרה כלולה לכל ישראל צריך שיהי׳ השלום ג״כ כלולה לכל ישראל וכמו שכתב האשכול הכופר מה שהי׳ בצרה צריך להיות נגדה בהצלה ורק אז נשיג רווחה וישועה מן השמים, וכבר הארכתי והוכחתי לעיל בפרק ג׳ מאות נ״ו עד אות ס״ו שגאולתינו תלוי באהדותינו כלנו יחד כל כלל ישראל מכל הקצוות ושיש לנו הכח לזה וחוט המקיף והמחבר אותנו יהי׳ בהשתתפותינו כלנו במפעל בנין הארץ ולעיין הקורא שם ואין מהצורך

להכפי

גם הבנים שמחה

להכפיל הדברים פה שנית ורציתי כאן בפרק האחדות רק לחזק הדברים
שכתבתי למעלה ולהראות כי זה רצון אבינו שבשמים וכמו שבתב רבינו
הקדוש בסוף האותיות סוף א' דעל כן נקראים אנחנו כנסת ישראל
כי כלנו מכוונים ומתייחדים בסוד אחדותו יתברך וע"כ יש למנוע שלא
להתקוטט ושלא לעשות מחלוקת בישראל כי הרעה הגדולה שבעולם הי'
המחלוקת שהוא קשה מע"ז כמ"ש רז"ל דורו של אחאב היו מנצחים
במלחמותיהן אף שהיו עובדי ע"ז מפני שהי' חיבור ושלום ביניהם ודורו
של שאול היו מנוצחים במלחמה אעפ"י שלא הי' בהם הסא מפני שהי'
דלסורין מהרחרי ריב ביניהם וסוד הענין במבואר לעיל בי אנחנו כנסת
ישראל מיוחדים בסוד האחד האמיתי וכשיש מחלוקת אז חס' ושלום חלוקה
ופירוד למעלה וקיצוץ בנטיעות ע"כ מי שמצפה להיות זוכה פני השכינה
ירוץ כזהבית הנחש וירחיק ממחלוקת אפילו ממיעוט קמה ומה לי להאריך
בגנות המחלוקת בי כל הספרים מלאים מזה נקיש האי כללא בידך כי
עון הפירוד והמחלוקת יותר קשה מעון ע"ז כמו שמצינו באחאב ושאול
עוד אמרו חז"ל בג' מקומות ויתר הקב"ה על ע"ז ולא ויתר על המחלוקת
וביאר שם אלו הסלסה מקומות דויתר הקב"ה על ע"ז ואת המקום שלא
ויתר על המחלוקת ע"י שהאריך בזה ע"כ אחיי! ורעי! אל תאמינו לאלו
הבאים לעשות פירוד בין דבקות ישראל באמרם שאי אפשר לאחד את
כל חלקי ישראל שיהיו לעץ אחד מפני שהוא סכנה להיהדות דאפילו לי
יהי' כדבריהם ות"ה הי' איזה שמץ סכנה יותר אהוב לקב"ה שיהיו
לאחדים באחדות מבה שיהיו פרודות וכמו ש תב רבינו השל"ה בשם
חז"ל והכפיל בדבריו דראי' מאחאב ושאול ובאמת לאו סכנה הוא כלל
ואדרבא אם יהי' להם קירוב הדעת מצד החרדים גם המה יהיו מתקרבים
אלינו בהסיית לבם לטוב וכמו שהבאתי לעיל בפרק ג' אות נון בשם
הפרדס יוסף בשם אבות דר"נ דהרבה פושעים היו בישראל ונתקרבו
לת"ח ויצאו מהם צדיקים וחסידים וכשרים ויותר נאמנים לנו דברי
חז"ל והשל"ה מדברי הנפרידים בין הדביקים אפילו יהיו כי שיהיו
אפילו עם א ברייתן פערנעם גדור מאד וגם כבר הבאתי שם מדברי
החוקר אלקי פ"ן מהר"ל שרוח הקודש מדברת מתוך גרונו שהאחדות
בישראל הוסם בסבע וגם זכותה דאבנ' רחל מסייעת לזה שלא יהי' לנו
האחדות הזאת למכשול ולפוקה חיו כה גם דורנו זה שנכנסו בור ברזל
ואלו שיצאו בעור ה' יצאו בלובן וכרוכך אשר יכולין להסיתן לטובה
וכבר כתב השל"ה כי אחדות ישראל הוא אהדותו יתברך והגאון בתשובה

מאהבה ח"א סי' ר"ה כתב בזה"ל אם לבנות ביהמ"ק אלא במהלוקת מוסב שלא תבנה עכ"ל וכ"כ כשיש מקום לבנות ארצינו הקדושה שהוא אתחלתא דגאולה ולקרב בזה בנין ביהמ"ק וכמו שהארכתי לעיל והבאתי כן מבעל מטעם חסידים ותלוי באחדות ישראל בודאי החוב לאחד את כל ישראל ולהמניע כל מחלוקה וכל פירוד ולבנות ארצינו באחדות וגם דיתי בתשובת מהר"י ענזיל זצ"ל שהביא בשם דבינו נהר"ל שכ' בספריו דידוע דשמו של הקב"ה הוא שלום וחותמו אמ"ת והנה מי קדוב יותר אל הגוף שמו או חותמו בודאי יודה הכל ששמו קרוב אל עצמות האדם יותר מחותמו וכן הוא אצל הקב"ה ששמו שלום חשוב אצלו יותר מחותמו שהוא אמת ע"כ צריך הרבה פעמים לוותר על האמת שהוא רק חותמו של הקב"ה מפני השלום שהוא שמו של הקב"ה עכ"ד דבינו מהר"ל שדיבר ברוח קדשו *)

ח) **והנה** נצאתי כתוב בכת"י אדם גדול (בשעד הכת"י לא מצאתי דשום שמו של הכותב אבל מכותלי מכתבו ניכר שאדם גדול הוא) שביאר הקרא והי' הקשורים ליעקב והעטופים ללבן דידוע דמדת יעקב הי' האמת כדכתיב תתן אמת ליעקב ותיבת אמת הוויין אותיות מרוחקין מאד כדאמרו בגמרא דשבת הא' והת' המה האותיות הקצוות והמ' הוא באמצע והאמת מחברם להראות שיש כח למדת האמת לחבר אפילו השני קצוות שהן היותר מרוחקין זה מזה כמו הא' שהוא קצה ימיני עם הת' שהוא קצה השמאלי אפ"ה המ' שהוא אמצעי שבאותיות מחברם יחד וידוע שהאות מ' הוא כ' ו' כמבואר בכ"י סי' ל"ו שהוא עולה עם הוי"ה לרמז שבעת שרוצים לחבר שני הקצוות השי"ת מכייעם לזה ושזה דצונו ומאויו לאהד הקצוות להיות אחד וע"כ חותמו אמת עין כ"ה שער האותיות שכתב שאמת דומז על האחדות כמו שאמר אפייטן אמת חותמו להודיעו כי הוא אחד וזה הי' מדת יעקב אבינו לחבר ולקשר הכל אפילו המרוחקים ולעשותם אחד וזהו והי' הקשורים ליעקב

---

*) **בסוף** יומא אמרו חז"ל מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל ופירש הגאון מאור הגולה ר' עמדם בלום ז"ל דכוונת חז"ל בדמיונם טהרת ישראל מהקב"ה למקוה לומר דמה מקוה מטהר דוקא באשר הרינו כשהמים מכונסים יחד ושקטים ונחים זה עם זה אף הקב"ה מטהר את ישראל דוקא באופן כשהם בבחינה זו שהלבבות הם קרובים זה לזה ומכונסים בקיבוץ אחד יושבים יחד בשלום ובשלוה אז הקב"ה מטהר אותם עכ"ד ודפח"ח.

אם הבנים שמחה

ליעקב לקשר ולחבר הכל ביחד כי הקדושה הוא דשות היחיד ואלו ההולכים בדרך זה המה מכת יעקב וזהו והי׳ הקשודים ליעקב שייכים ליעקב והעטופים אלו הרוציכ לעשות פירוד בין הדבקים ומעטיפים דבריהם במעטה הידאה המה ללבן המה שייכים לכת לבן שגם הוא נתחסד ורצה להיות יותר חסיד מיעקב כמו דמצינו שאמר ליעקב לא עשה כן במקומינו וכו׳ וגדם בחסידתו זה חורבן לעולם כדאיתא במקובלים שאלמלא הי׳ ניתן דחל ליעקב תיכף בראשונה הי׳ מעמיד ממנה י״ב שבטים שבטי י״ה והי׳ תיכף עולם התיקון ולא הי׳ גלות מצרים ולא שאר גליות וזה שא״ה ארמי אובד אבי וירד מצרים ודש״י נדהק בזה איך אברו אבל בהנ״ל מובן מאד שבאמת אבדו בחסידותו וגרם גלות מצרים וזש״ה ארמי אובד אבי ומפורש במה וירד מצרים שעל ידו ירד מצרים ובזה אבדו עד היום הזה מה שאנו היום בגלות הכל גרם לבן במה שרימה ליעקב ורצה להיות חסיד יותר מיעקב וכן הוא גורל כל אלו המתחסדים העושים פירוד בין הדבקים ומעטיפים דבריהם בהסידות ויראה המה שייכים ללבן וזהו והעטופים ללבן וגורמין חורבן וקלקול לישראל כמו לבן עכ״ד הגדול הנ״ל ודפח״ח, ואני מוסיף על דברי הגדול הנ״ל מדברי מדרש תהלים סי׳ י״ח בפסוק תפלטני מריבי עם אמר בן עזאי אמר דוד נח לי למלוך על כל העולם כולו ולא למלוך על שני עטופי סדינין עכ״ל ופירש המפורש (שהוא הגאון מהר״י כהן חתן המהר״ל מפראג) העטופים בטליתות ובציצית עכ״ד, היינו „שיינע יידען״ והיא פלא והפלא שדוד המלך התפלל לפני הקב״ה שיצילו מדיבי עם היינו מ„שיינע יידען״ שנח לו למלוך על כל העולם כולו ולא למלוך על אלו העטופים שמעטיפים הכל תחת טלית וציצית רצונו לומר במעטה היראה ובאמת המה בעיניו רק מריבי עם והוא דאי׳ גדולה ואלימתא לדברי הגדול הנ״ל עכ״פ אנו רואין שגם דוד המלך הי׳ מרעיד מפניהם והתפלל עליהם להצילו מהם ומהמונם מפני שאלו גורמים הדיסות וחורבות בעולם הישראלי וכמו שהבאתי לעיל מהידושלמי דפ״ק דיומא וד״ל וח״ו לא כלל כל שיינע יידען נכנסו בתפלת דוד המלך רק אלו שהמה מריבי עם שעושים מריבות בישראל באמתלאות שאלו ואלו מזיקים להיהדות וכדומה לזה וצריך להרחיקם ולדחותם ולהדיפם מעדת ישראל על אלו יצא בתפלתו הנ״ל כי מי שבאמת שיינער יוד מדתו לקדב ולא לרחק וכמו שהבאתי לעיל בפרק קמא מרבינו הח״ס בענין שמאי והלל ששמאי הי׳ מדתו לרחק והלל הי׳ מדתו לקרב ואמר ששמאי עשה כדין שריחק רק מי שהי׳ בדין לרחק והלל עשה שלא כדין שקירב מי שבדין הי׳ שלא לקרב

וסיים אעפי"כ הלכה כהלל עי"ש וכן עיין במדרש פינהס לרבינו ר' פינחסל מקאריץ שידוע ומפורסם שרוח הקודש הופיע בבית מדרשו והי' לו גילוי אליהו ועיין ברף ס"ב ע"ב שכתב תלמידו בזה"ל בקיץ האחרון לפני הסתלקותו אמר שצריך להניח כל המחלוקת בישראל שלא יהי' פירוד לבבות משום יהודי עכ"ל הא לך בפירוש שאמר רבינו שלא יהי' פירוד לבבות משום יהורי משמע אפילו מן הגרועים ופחותים שג"כ יהודים המה וכמו שאמרו בסנהדרין דף מ"ד ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא ודוק וכור ממי יצאו דברים הללו מצדיקים כמו רבינו הח"ס ורבינו פינחס מקאריץ אשר השכינה הי' מדברת מתוך גרונם וכן הוא באמת מדת השיינער יור אשר הוא באמת שיינער יור ודי להכימא ודוק.

ט') **כתב** רבינו המקובל אלקי הרמ"ע בשברי לוחות על מה שדרשו חז"ל בפסוק הן אל כביר ולא ימאס כביר כח לב (איוב ל"ו) מגין שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים שנאמר הן אל כביר לא ימאס ולכאורה בקרא לא נאמר הכי רק ולא ימאס בוא"ו וכתב הרמ"ע כי זה דרך הגמרא כי הכא דהא כביר קמא דוקא שבחו של מקום היא והדר כתיב ולא ימאס כביר כח לב הרי שיש וא"ו במלת ולא וגם בגמרא לא כתבו כביר בתרא שהוא שבחן של צבור בשעה שהן באגודה אחת בכח לב שהיא התפלה והגמרא לקצר נקט כביר חרא זימנא והשמיט הוא"ו שלא להפסיק הענין כאילו יאמר הן אל כביר לא ימאס ופשוט והנה כפל כביר בכתוב הוא ככפל מלת יברך שבפסוק ה' זכרנו יברך זה וזה (היינו כביר ויברך) בגמיטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן (שהוא רל"ב והוא הר' מילואין של שם הוי"ה יתי"ש) כי בזמן שישראל באגודה אחת הן הן שמו של הקב"ה עכ"ד הקדושים ואני הפעוט אוסיף נופך משלי על דבריו הקדושים כי כביר הן אותיות יברך לרמז על ענין נשגב מאד של האחדות כי בזמן שהמה כביר כח היינו באגודה אחת ממילא ה' יזכרם לטובה ויברך אותם וזה שאמר הרמ"ע כי כפל כביר בכתוב הוא ככפל מלת יברך שבפסוק ה' זכרנו יברך להודות ששני פסוקים אלו עומדים זה מול זה שבזמן שהן כביר כח היינו באגודה אחת אז ה' זכרנו יברך ונכון מאד בסייעתא דשמיא.

י"ד) **אחיי ורעיי** התבוננו וראו עד כמה גדול כח של אחדות ישראל שהרי רבינו הרמ"ע שכל דבריו דברי קבלה אמר שבזמן שישראל באגודה אחת הן הן שמו של הקב"ה ממש ולא דוקא שם פשוט רק השם הגדול עם כל ד' מילוי שהן ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כלול בהם

כי

כי ד' מילואין של הוי"ה ב"ה עולה כמנין כביר והוא שם הגדול, ובזה נראה לפרש קרא כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול היינו כשהן באגודה אחת שאז המה ממש שמו הגדול וכנ"ל אז לא יטוש אותם ולא ימאס אותם אף גם המה ח"ו במדרגה פחותה מאד כאשר אמר הכתוב הן אל כביר ולא ימאס כביר כח לב כשהן כאיש אחד ובלב אחד דמהוצרך לומר לא ימאס מכלל דהוי ראויין למאס ח"ו עכ"ז כשהם כביר כח לב באגודה אחת לא ימאס אותם ועוד יברך אותם כדכתיב ה' זכרנו יברך שבאו שניהם על ענין אחד לדברי רבינו הרמ"ע וגם כאשר הוספתי אני כי כביר היא אותיות יברך להורות בזמן שאנו בבחינת כביר באגודה אחת אז ה' יברך אותנו וכעת נראה להוסיף עוד עם דברי האריז"ל המובא בשל"ה במאמר בית דוד כי "יהי אור" עולה ד' מילואין הוי"ה רל"ב ע"כ אם נהי' בבחינת כביר באגודה אחת נזכה ל"יהי אור" שהוא כמנין "כביר" שיהי' לנו כמו שהי' בימי מרדכי ליהודים היתה אורה שמחה וששון וכו' אכי"ר.

י"א **ובמקו"א** ביארתי דברי רש"י בפ' בהעלותך גבי אהרן כשראה חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא הי' עמהם בחנוכה אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות עכ"ד וצריך להבין במה הי' שלו גדולה משלהם ובמדרש הוסיפו שאמר לו הקב"ה אל תירא לגדולה מזו אתה מתוקן הקרבנות בזמן ביהמ"ק הן נוהגים אבל הנרות הן לעולם שנאמר אל מול פני המנורה עכ"ל ג"כ קשה איך מורה מאל פני המנורה שהוא לעולם גם קשה הלא באמת גם הדלקת נרות הי' רק בזמן שביהמ"ק קיים.

אבל נראה בעזה"י ואקדים מדרש בפסוק ביום כלות משה להקים את המשכן אמר ר' יוסי בר סימון יום שהוקם המשכן נכנס משה והי' שומע קול הדר וקול נאה וקול משובח אמר משה אשמעה מה ידבר האל אמר ליה הקב"ה למשה שלום אני מדבר להם שנאמר כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו לכסלה וכתיב בתריה אך קרוב ליראיו ישעו לשכון כבוד בארצינו אימתי ביום הוקם המשכן וכל מדדש הזה הוא כלא וצריך ביאור.

ונראה בסייעתא דשמיא דידוע מטבע העולם דיותר יוקשה על האדם לקיים כל דבר שנעשה ונפעל מהקישוי שהי' לו בעשותו מתחלה ואם כי מתחלת עשייתו הי' לו להתאמץ ולאסוף כל כחותיו לנצח כל העיכובים והמניעות שעמדו לו לשטנו במלאכתו והוא נקשה לבו וגומר

פעולתו ובאמת עלה לו זה בקישוי גדולה אבל עוד יותר מן הקישוי יש בקיום פעולתו שיתקיים ויעמוד חי ולא יתבטל ברוב הזמן ובאמת צריך לזה התאמצות יותר גדולה להחזיק ולקיים מה שכבר נפעל ונעשה שלא יושלט בה ההפסד והכליון כמאמר החכם הזמן קשה שמפסיד ומכלה את הכל וכמו שרואין ממעשים דכל יום שעשו ותיקנו איזה דבר במסירת נפש וברוב הזמן נתבטל ונאבד ומה גם אם פעולה ההוא הוא דבר גדול אשר חיי האדם תלוי בו וכש"כ פעולה כזו אשר חיי הרבים תלויין בה בודאי דשלא בנקל עלה להביאה לידי גמר והי' צריך לזה התקשות והתאמצות גדולה מאד אבל עוד יותר מן ההתקשות וההתאמצות נחוץ לזה לקיים ולהחזיק על להבא שתוכל לפעול פעולתה ולהשפיע טובתה לבני אדם שבשבילה נתקנה ונתהווה בעולם והוא ידוע מחק הטבע.

ועתה נחזי במה דקמן בבנין המשכן שצוה הקב"ה כמו שא"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם שתכליתה היתה לעשות מרכז לישראל ושהקב"ה ישרה שכינתו שם כדי שיהי' קרוב לעם קרובו ומשם יצא להם כל מיני השפעות טובות ושיהיו בנ"י ע"י מרכז זה תמיד בהתקשרות ובדבקות עם אבינו שבשמים בודאי שפעולה גדולה ויקרה כזו אשר הי' מעותד להיות קשר אמיץ בין הקב"ה לישראל היתה צדיכה התאמצות גדולה להכינה ולחוקרה ולעשותה הכל על מכונה כדי שתוכל למלאות תעודתה הנשגבה אשר בשבילה נתקנה וכל אחד ואחד מישראל נתן חלקו לזה רק איש אחד נשאר מעל ועמד מבחוץ מבלי תת חלק בפעולה הרוממה הלזו ואיש הלזה לא הי' אחר רק אהרן כהנא רבה דישראל איש אלקי קדוש ונורא כזה ואך בצדק חלשה דעתו שלא נשתתף בפעל הנשגב הלזה ונצטער מאד כאילו היתה סיבה מן השמים לדחותו מזה עד שבא לו הרגיעה מפי הקב"ה בעצמו להניח ולהפיס דעתו ואמר לו אהרן בני לגדולה מזו אתה מתוקן והענין הוא כאשר אמרתי דהעיקר באיזה פעולה קיומו של הפעולה שתתקיים בתמידית ותפעול פעולתה בלי הפסק לצורך מה שניתקן והנה פעולתו של המשכן הי' לרכז את כל עם ישראל למקום אחד ולקשרם לאבינו שבשמים והי' מוכרח לבחור באדם אחד שידאוג עבור זה שיתקיים מרכז וקישור הזה תמיד שלא יבוטל ח"ו וידוע שביהמ"ק נחרב ע"י חסרון השלום בין ישראל וגברה השנאת חנם ומחלוקת ופירוד לבבות עד שנחרב על כן הי' נחוץ אחר בנין המשכן וגומרה וחינוכה וניתנה לפעולתה המיועד לה להחזיק השלום בין ישראל ולקרב הלבבות זה לזה שיהיו באהבה ובאחוה זה עם זה כדי שיתקיים המשכן ואז ישיגו המטרה

בבנין

אם הבנים שמחה

בבנין המשכן משא"כ אם יהי' פירוד לבבות ביניהם ויפרץ השלום אזי חי' יחרב המשכן ויבוסל כל הענין לגמרי ופעולה יקרה כזו תלך לאבדון חי' ובזה יתבאר מאד מדרש הנ"ל דבאמת בנין המשכן הי' פעולה נשגבה מאד אבל קיום המשכן עוד נשגב ממנה וקיומו אינו בטוח בלתי השלום ועיקר הפירוד נצמח עפ"י רוב שאלו מחזיקים עצמם לחסידים ות"ח ואת ההמון לפחותי ערך ואינם רוצים להתחבר עמהם וזה גורם מחלוקת ופירוד לבבות בישראל ובין כך ובין כך השלום נפרעת ושכינה מסתלקת מישראל וכמו שכתב באו"ז ה' תפלה בתשובת רבינו חסראי עי"ש.

וזה המכוון במדרש הנ"ל דבאמת ביום שהוקם המשכן הי' להקב"ה נחת רוח מבניו שהקימו בנין דם ונשגב כזה וחינכו אותו בשמחה ובהתלהבות גדולה עד שעלתה לרצון לפני אדון כל ומשה רבינו חשב בלבו שבודאי בלתי ספק עוז וחדוה במקומו ומיום שברא עולמו לא הי' לפניו יתברך שמחה כזו וכמו שאמרו במדרש שיום הקמת המשכן הי' גדול כיום בריאת שמים וארץ עד שחשב משה בלבו אשמעה מה ידבר ה' כאומר שבודאי הקב"ה ידבר בשבח רצון מבניו ישראל וישבח אותם לפניו על הנחת רוח שקיבל מהם וזה יהי' אישורו היותר גדולה בעולם לשמוע מפי הקב"ה את שבח ישראל אבל הקב"ה אמר לו אהובי משה תדע שבאמת יש לי שבע רצון מבניי אבל יראה אחת מרחפת על פני עבור קיום התמידי של מפעל הנשגב הלזה שיתקיים כן תמיד וחלילה וחס שלא יתבטל כי גדול קיומו של דבר מבנינו ועל זה אין רק עצה אחת והוא כי שלום אני מדבר להם שיהי' שלום ביניהם כי באמת אין בלבי על בני כלום רק כי ידבר שלום אל "עמו" ואל "חסידיו" היינו שיהי' השלום בין אנשים חסידים ובין פשוטי העם המכונים בשם עם ואל ישובו לכסלה מה שהיצה"ר מסכל דעתם לומר שא"א לאנשי מעשה להתחבר יחד עם דלת העם כי זה מעצת היצה"ר לגרום פירוד בין דבקות ישראל זה עם זה ולעשות חילוק לבבות ביניהם אך קרוב לירצי כי באמת כולם יראים את ה' ואפילו ריקנים שבהם מלאים מצות כרמון ואז כי יהיו באחדות ובשלום כולם יחדיו ישיגו ישעו לשכון כבוד בארצנו וזה קאי גם על העתיד להורות שתמיד יהי' כן כשיהיו באגודה אחת אז יזכו לשכון כבוד בארצינו ואימתי גילה הקב"ה סוד זה סוד קיומו של משכן וסוד לשכון כבוד בארצינו שתלוי רק בהשלום ואחדות של ישראל ביום שהוקם המשכן אז גילה זאת הקב"ה למשה שסוד קיומו של ישראל וסוד לשכון כבוד בארצנו שנעלה מהגלות ונשכון בארצנו

בכבוד ובתפארת הוא רק כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו לכל הסוגי בני אדם שיהיו בישראל יהי׳ שלום ביניהם כי כולם אהובים לפניו יתברך ועיין באוה״ח הק׳ בפ׳ האזינו בפסוק ואמר אי אלקימו צור חסיו בו שכתב בזה״ל ואמר ישראל אי אלקימו הגם שאין מעשיהם מהוגנים אעפי״כ יבא בטענה לפני האלקים הרמוז בתיבת צור והיא חסיו בו כי ישראל הגם שירשיעו ויעברו על חלק ממצות ה׳ אעפי״כ כל מחסיהם בה׳ ועליו סובלים דלות ושפלות ונהרגים על קדושת שמו ועומדים ומצפים לצור גואלם והוא אומרו חסיו בו עכ״ד הק׳. ואנו בזמנינו בעתות הקשות הללו רואין בעינינו שנאמנים דברי רבינו הקדוש זי״ע ועכ״י.

ועתה נבא לביאור דברי רש״י הנ״ל והוא אחר דגילה הקב״ה למשה דאם דבנין המשכן בעצמו הי׳ מפעל נורא ונשגב אבל קיומו הוא עוד יותר נכבדה מבנינה והקיום תלוי בשלום בין ישראל בכל חלקי העם הוצרך לברור איש אחד שיהי׳ נפשו מסוגלה לסגל ולהחזיק השלום בין העם ומי הי׳ מוכשר לזה יותר מאהרן שהי׳ מתכונת נפשו אוהב שלום ורודף שלום כמבואר בפרק׳ אבות ועיין בספורני שם בהעלותך שביאר ענין המנורה עשייתו והדלקתו הי׳ לאחד ולקשר כל חלקי העם המיימינים הם העוסקים בתורה שנקראת ימין והמשמאלים שהם העוסקים בחיי שעה להיות אחד להפיק רצון האל יתברך באופן שיושג כוונתו יתברך בין כולם וירוממו שמו יחדיו כמו שקבלו עליהם כאשר כתוב ויענו כל העם יחדיו כל אשר דבר ה׳ נעשה כלומר בין כלנו נשלים כוונתו וזה מעשה המנורה להורות האחדות המכוון לתכלית אחד עכתו״ד הרי דהדלקת המנורה הי׳ לפעול האחדות בישראל וע״ז יוחזק השלום ויובטח קיום המשכן בישראל וזה שאמר הקב״ה לאהרן שלך גדולה משלהם דעל ידך יהי׳ קיום למשכן ופעולתו יתמשך בתמידית ובזה יגדל כחך מהם כי קיום הדבר יותר נכבד מבנין הדבר וגם זה הי׳ הכונה במדרש שהוסיף שאמר הקב״ה לאהרן אבל הנרות הן לעולם רצה לומר כל ענין הנרות שבא על אחדות ישראל הוא לעולם שלעולם תלוי קיום עם הישראלי בהתאחדותם יחד ודוק והבן כי הדברים מתוקנים מאד בעזה״י.

י״ב) **ודברים** הנ״ל נוגעים גם לנו בזמנינו שאנו יגיע כח ועיפי רוח מרוב הצרות ומרירות נפש שהשתרגו עלי צווארנו עד שהגענו לידי יאוש כמו שיש לשמוע מפי רבים שח״ו תמנו לגוע ואין חזון ואין תק ה לאיזה שינוי לטובה במעמדנו ונראה דעל דורינו זה כיון דוד המלך בתפלותיו בתהלים סי׳ פ״ה דעיין תוס׳ ישנים ביומא דכתבו דדוד המלך תיקן ספר תהלים על עת שיהיו ישראל בגלות וה׳ פלל בעדם

בעדם (וכבר הזכרתי כמה פעמים דבעת כתבי ספר זה אין ספרים במחיצתי לציין בדיוק המקומות) שובנו אלקי ישענו והפר כעסך עמנו הלעולם תאנף בנו תמשוך אפך לדור ודור הלא אתה תשוב תחיינו ועמך ישמחו בך הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו (כאופר רבש"ע האם אין די בהצרות שהגיענו וכנראה שהכעס והאף חי' יתמשך עלינו לעולם ולדור דור הלא כבר הי' העת שתשוב תחיינו ותראה לנו חסדך וישעך תתן לנו וע"ז משיב דוד לעצמו) אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו לכסלה אך קרוב ליראיו ישעו לשכון כבוד בארצינו רצונו לומר שהטה אזנו לשמוע מה ידבר ה' על טענתו זה שטען לפני הקב"ה שיפיר כעסו מעמנו וידאה לנו מעתה חסדו וישועתו ועל זה בא לו התשובה משי"ת כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו לכסלה היינו שכל זמן שלא יוחזר השלום אמיתי בין ישראל בין כל הכתות כחכם כעם מן שיינעם יוד המכונה בשם חסיד עד איש פשוט וגרוע המכונה בשם עם כי אפילו הגרוע ביותר מישראל מעם ישראל הוא והוא חלק מחלקי עמנו שכל זמן שלא יתווך השלום בינינו שנהיה באחדות עם הכל עם כל העם מן הקצה אל הקצה אין לצפות על איזה הטבה חי"ו וזה שאמר הכתוב כי ידבר שלום אל "עמו" ואל "חסידיו" שיוחזר השלום בכל חלקי העם מחלק שנקרא עם עד חלק שנקראו חסידים ואל ישובו לכסלה שלא ישובו אל הכסילות הישנה בהרבה מיני פירוד לבבות ומחלוקות ובכמה מיני במות שבנו במחנות ישראל כאשר הבאתי לעיל באות א' שאלו ריבוי הבמות בישראל הביאו רק קללות והריסות בישראל ודין גרמא לכל הצרות שהגיענו אבל כשנתאחד שנהי' כלנו עם אחד אז אין שטן ואין פגע רע נוגע בנו וכמו שהבאתי לעיל בשם הרבינו ר' אלימלך וגם במדרש אמרו אמר ר"א בנו של ר"א הקפר אפילו עובדים ע"ז ושלום ביניהם כביכול הקב"ה אומר אין השטן נוגע בהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו אבל בשנחלקו מה נאמר חלק לבם עתה יאשמו עכ"ל וכשאנו באחדות נחשבנו כולנו לפניו יתברך ליראים וחושבים שמו יתברך כאשר הבאתי לעיל מרבינו ר' ד' מילך ז"ל שרק על הפרט יש למצוא פגם ועון אבל לא כשהם בכללות בכלל אחד כי אז הם עומדים בקדושתם וצורתם חקוקה לפניו יתברך ואז יקוים בנו אך קרוב ליראיו ישעו לשכון כבוד בארצנו היינו ששי"ת יהי' קרוב לנו ונזכה ע"ז לגאולה שלמה ולחזור לכבודנו ולארצנו ורק על ידי זה נשיג הישועה שאנו מצפין עליה כל כך בכליון עינים

וזה

וזה אמת לאמיתה של תורה וכבר הבאתי לעיל בשם רבינו אברהם סבע חמיו זקנו של רבינו הב"י דמהצרה יש להתחכם על הרפואה דכמו דהצרה היתה כוללת את כל כלל ישראל רק כן יש להשיג את הרפואה דיכללו את כל כלל ישראל בכלל אחד אז אין שטן ואין פגע רע וכן היתה בגזרת המן וכנ"ל וכן יש לנו לעשות אחר ההצדה שבאה עלינו היתה כוללת את כל אישי ישדאלי אשד רק בשם ישראל יכונה,

י"ג) על כן ארימה קולי אל בני דורינו אשר עברו בכוד הבדזל הנורא והקשה וכל יסודי איוב ואולי עוד יותר עברו עלינו ואין חזון ואין סבר לאיזה תרופה למכותינו ננסה נא אך הפעם לקיים את דברי חז"ל כפשטן שהודיעו אותנו כמה פעמים אין מספר שכל תקותינו הוא רק באופן שנאחד אותנו באחדות גמור בלי פירוד וכמו שהבאתי למעלה ממדרש ומש"ם ואז נראה אמיתת דבריהם כי נשיג את המטרה שאנו חפיצים ונזכה לישועה האמיתית בעזר הבורא ועל כן עלינו להבריח את כל האומה הקדושה מקצה אל קצה והבריח התיכון הזה שיבריח אותנו מקצה אל קצה יהי' דוקא במפעל הבנין של ישוב ארצינו הקדושה שרק מצוה זו מסוגלה לזה וכמו שהארכתי בפרק דלעיל וגם מטעם ההוב הישן המעמים עלינו מאז ומקדם מחויבים אנו לעשות כן וכמו שכתבתי לעיל ואז נפיק רצון מאת השם ויפקדנו בדבר ישועה ורחמים בב"א וחי"ו יהי' נזכר שום היזק להחדדים ע"י קיבוץ ואיחוד זה כי ניקח דמיון מבנין בית חרושת גדול שקורין פאבריק שחומה גדולה מקפת אותה מבחוץ וחומה זו עושה אותה לאחד אף שמבפנים יש בתוכה כמה וכמה מיני חדרים וחאים ומפלגות שכל אחד ואחד מיוחד למלאכתה השייכים להפאבריק והחומה הגדולה המקפת אותם עושה אותם כולם לדבר אחד וקורין את כולם לפאבריק אחד כמו כן בענין חיבוד כל כלל ישראל במפעל הקדוש הנ"ל הוא רק החומה המקפת את כולנו אבל מבפנים יהי' כל חרד וחרד נוהג כחפץ לבבו ובחינוך הבנים ככתוב בתורה וכמסורה לנו מאבותינו הקדושים ורק בבנין ובישוב הארץ נהי' אגודים וקשורים יחד כי באמת לזה מוכרח ההתאספות כל הכחות של האומה יחד ככתוב בעזרא ויאספו העם כאיש אחד אל ירושלים עוד שם כי אנחנו יחד נבנה לה' אלקינו וכתב באבן עזרא כי אנחנו יחד רמז לכל קהל ישראל עייש וכבר הבאתי לעיל את דברי רבינו הרמב"ם בהקדמה

אם הבנים שמחה

בהקדמה לזרעים שמוכרח לאנשי החכמה אנשי ההמון עם כדי שלא יהי׳ הארץ שממה ועל כן נבראו ההמון לעשות חברה להחכמים שלא ישארו שוממים שהרי הקב״ה העמיד הרשעים בא״י כדי להסיר השממות וזה הענין פירשו חכמים ואמרו מה זה כל האדם כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה עכ״ל הרי דיש תועלת בם ע״כ בודאי דלענין הבנין צריך ההתחברות דכולם ויצא כבוד שמים גם מהם וכמו שהבאתי לעיל בפ״ג אות ג׳ בגליון בשם הגאון ר׳ שלמה קלגר ז״ל, ועלינו לקוות כי אחר שיהי׳ שם קיבוץ גדול יכוון ה׳ את לב כל אחב״י המקובצים שם לאהבה את ה׳ ותורתו כמו שכתב הרמב״ם והח״ס מביאו והאוה״ח הק׳ ואהבת יונתן שכל זה יהי׳ עוד קודם ביאת המשיח וכמו שהבאתי לעיל בארוכה ע״כ אין לנו להתחכם כלל רק לנו לעשות את שלנו וה׳ יעשה את שלו וכמו שכ׳ רש״י בפ׳ במדבר. י״ד) עיין דברי חיים לרבינו מצאנז זצ״ל בהשמטות לפ׳ ראה שביאר

דברי המדרש שכל העולם לוים זה מזה וכתב רבינו הטעם שיהי׳ העולם כולו קשור זה עם זה המציאות כלו כאיש אחד ובלב אחד והאברים קשורים באיש יחד ואם לא הי׳ התקשרות באברים הי׳ האדם בטל וזהו תכלית האדם שיהיו האברים קצתם נצרכים לקצתם וקצתם משמשים לקצתם והנה ידוע לכל משכיל שאין התנשאות לידים לומר שהמה עושין בשביל שאר אברים כי כלם הם אחד וגם אין ליתר האברים להתעצב ולדאוג שאין להם פעולות הידים כי גם הידים יש לה חסרון שהם חסרי השכל ורק במח הוא השכל וא״כ אינו מגדר חסרון והתנשאות לאחד על חברו כי זה הוא בכללות דבר אחד אשר לו אברים כאלו הללו בעלי פעולה והללו בעלי שכל ובזה מושלם שלמות האנושי ואם יחסרו אברי השכל או אברי הפעולה או שישתמשו הראש בפעולה והידים במושכל בודאי הי׳ בטל מין אנושי אך למה הי׳ הבריאה בדרך זה זהו מרצון ש״ת כמו שאין טעם למעשה בראשית למה נבראו כך ובגמרא ירושלמי ובמדרשים אמרו שכביכול נמלך עם ב״ד שלמעלה על כל אבר ואבר האיך לבראתו ובכל מעשה בראשית אמרו לדעתן נבראו ובצבינון נבראו וא״כ בודאי כן הוא דרך הבריאה באיש להיות בו אברים חסרים הצריכים להשלמת זולתם וכן העולם בכללו נברא כך עכ״ד הקדושים הנאמרים בחכמה ובאמת וכן הוא ג״כ בחיי האומה שצריכים זה לזה צריכים אנשים שיהיו בבחינת ידים עושי מלאכה בכל המינים שהוא וכן צריכים אנשים שיהיו בבחינת ראש והם עיני העדה ובהצטרפותם יחד המה אומה אחת ושלמה בכל מיני שלימות אבל כשיתחלקו ויפרדו זה מזה אז יובטל חיי המדינית ולעולם לא ישיגו

אורחות חיים ע"כ אנו צריכין לכל איש ואיש לבנין ארצינו הקדושה ונתאחד ונתקשר כלנו להיות עומד כאיש אחד ובלב אחד וזהו רצון העליון בקישור כל פרטי ישראל בקשר אחת וכמו שמוכיח על זה מצות ד' מינים כידוע ממדרש חז"ל שמורים על ד' מינים שבישראל דיתקשרו כולם באגודה אחת ובזה אנו מקשרים עצמינו לבורא כל עולמים וימתקו כל הדינים מעלינו ושי"ת ישפיע עלינו ברחמיו המרובים שפע חיים וברכה עד בלי די ויקוים בנו ולתתך עליון על כל גוי הארץ ע"כ **אחיי! ורעיי!** אין לנו עצה אחרת רק לעשות כמו שכתבתי לקשר ולאחד את כל כלל ישראל ולעשותם כחבורה אחת לענין מ"ש דישוב א"י וגם הנביא (בזכרי' ח') אמר כי זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן יבולה והשמים יתנו טלם ונחלתי את שארית העם הזה את כל אלה ובמדרש למדו מזה דברכת הארץ תלוי בשלום כדכתיב כי זרע השלום וכו' והבן, ונראה לומר דמפני מה נקט הנביא פה לשון זרע ולא אמר כי בני השלום לרמז על מה שאמר הגאון המקובל רבינו חיים בספרו ספר החיים (לאחי המהר"ל מפראג וחברו של הרמ"א זצ"ל) בסוף ספר גאולה וישועה וז"ל ומפני שמצינו שהקב"ה מבטיח ישראל שלא יעשה בהם כלה מזכירם תמיד בלשון זרע כמו אתן לזרעכם ונחלו לעולם וכן הרבה פעמים בתנ"ך והטעם כי כמו שיש כמה בצלים ושאר מיני ירקות שאינם ראוים למאכל מפני שנתקשו בארץ ואפי"ה אינו עוקרם מן הקרקע רק מניחם עוד ויעשו זרע כי מאותו זרע הוא מצפה להביא עוד פרי מאכל לשנה אחרת כך אין הקב"ה מכלה את הדור הרע הזה אעפ"י שנמצאו חייבים לפניו לפי שע"פ צריך להעמיד מהם זרע האבות הקדושים ומצפה כי משרש גזע הדור השפל הזה יצאו עוד צדיקים גמורים שעתידים להיות בימי הגאולה ואז ישמח ה' במעשיו וביום ההוא יהיה ה' אחד ואז מן הגלות נעשה גאולת עולם על ראשם בהוספת הא' המורה על יחוד שמו יתברך ויתעלה זכרו לעד ולנצח עכ"ר הקדושים הרי אפילו אם הדור אינו ראוי ח"ו הקב"ה משתמש בהם בתור זרעים על דורות הבאים שיהיה דור כשר וכמו שכתב הרשב"ם בסוף פ' ואתחנן דאפשד דילכו אלף דורות שיהיו מכעיסים לפניו ח"ו ואח"כ יצמח מהם דור כשר עי"ש כמו כן יהי' הדור של קיבוץ ישראל לארץ ישראל שלא יהיו ראויין כלל מצד עצמן לכנות אותם בשם ישראל כי לא יהי' ניכר עליהם היהדות כלל אעפ"כ הם חשובים לפני הקב"ה ויביא אותם לארצם כי ישתמש בהם בתור זרעים כי יתגדל מהם בדורות הבאים זרע ברך ה' אשר יהיו

ראויין להשרות שכינתו עליהם ועל כן נקט הקרא הנ"ל מלת זרע להורות דאפילו עם אלו דהמה רק בבחינת זרע לחוד צריך לקשר השלום עמהם ואז ינחיל ה' את כל אלה לשארית עמו והבן עד היכן הדברים מגיעים ודוק.

ס"ו) והלום אינה ה' לידי קונטרס אלה מסעי (מספר מנסיעת הגאון הצדיק מו"ה פישל סופר זוסמאן זצ"ל ראבדקקה"י דפה עיר הבירה) וראיתי שם בעמוד ל"ב בשם הגאון הצדיק ר' יוסף חיים זאָגענפֿעלד זצ"ל דלימד זכות על אלו חלוצים הנשחתים וכה לשונו שם שנדפס בל"א וועגען דיעזע פֿערדאָרבענע חלוצים זאָפֿיעל אָפּפֿער קראָפֿט אונר אויסדויער אויפֿבריגען דען באָדען בעארבייטען זאָ בעקונדען זיע דאמיט דאָך איינען זאָלכען חיבת הארץ דאס צו ערווארטען איזט דאס דער כח חיבת הארץ זיע מחזיד למוטב זיין ווירד עכ"ד (עיין לעיל פ"ב אות ח' ט' מה שכתבתי אודות חלוצים אלו ודוק).

ואגב אעתיק את תשובת הגאון הצדיק מרא דאר"א דישראל מרן ר' יוסף חיים זאָגענפֿעלד זצ"ל שהשיב להגאון הצדיק מו"ה פישל סופר הנ"ל על שאלתו אודות קנין שדות בא"י מה דעתו בזה והשיב לו בזה"ל.

בעזה"י ירושלים עה"ק תובב"א יום הששי עש"ק לסדר אמור ל"א למטמוני"ם פור"ת לפ"ק.

חיים וברכה ושלום וכל טוב סלה מצוין לכבוד אהובי מחותני הרב וכו' התנא דבי נשיאה המפורסם לשם ולתהלה כש"ת מו"ה פישל סופר זוסמן נ"י ויזכה לראות בטוב ירושלים בב"א.

אחדש"ה הד"כ והנני אומר לו לעבודתו בקודש חזק ואמץ וכינוס לצדיקים נאה להם ונאה לעולם השי"ת ברחמיו יחון על עמו ועל חסידיו ונזכה להתעוררת שלמה ולגאולה קרובה לכלל ופרט לישועתו ועל דבר השאלה אומר אני בודאי הגיע השעה שיתעוררו בעלי יכולת ליתן לב להיישוב בקודש אם כי מאז לבם של ישראל עם הקודש הומה לחיבת הקודש לא הי' כי אם לתמוך באותם המעטים השרידים שנתנו לבם לעלות בקודש אבל לשום לב להתישוב בקודש בזה כנראה לא התעוררו וכבר דבר בקדשו הגאון הצדיק זצ"ל בהקדמות סדרו היעב"ץ כראוי בענין הקודש והעיר אוזן ומוסר ובכל זאת הגם כי אגודת ישראל עשו למעשה בזה והתעוררת גדולי גאוני חסידי פולין נ"י עשה רושם גדול הלא המה ג"כ עשו לאחד שנתנו לבם לעלות לאה"ק ע"י שלוחיהם

שלוחיהם ולהתבונן על הדבר וכמו כן יעשו כל המתנדבים בעם בזה לבור מתוכם אנשי מדע היודעים פרק בדרך ארץ ולהתבונן בענין הקדוש הזה ולאחר תועצה אח"כ עם הגדולים אשר בארץ וכנראה נתקיים בנו אם תעירו וכו' עד שתחפץ והנראה שהחפץ הזה התעוררת עליון השי"ת ברחמיו יחיש ישועה לעמו בב"א ואשמח לקראתו בבואו לבקר ארץ הקדושה ואחתום מעין הפתיחה בברכה יזכה לעשות חיל מתורה ומצות ומע"ט ועוד לראות בישועה קרובה כעתירת לב ונפש המחכה ד"ש הד"כ ושלום חותנו הגאון סבא קדישא שי' לאי"ט.

ה"ק יוסף חיים זאנענפעלד

ואח"כ כנסוע הגאון ר' פישל סופר לאה"ק בפגשו עם הגאון הצדיק הנ"ל אמר לו אלוף דער רבי איזט מסכים (ר"ל לעסוק בענין ישוב הארץ) וואס הייסט מסכים! זאגטע ער ענטריסטעט איך ווינשע עס אונד פֿערלאנגע פֿאָן איך קאָממט אונד קויפֿט נחלות באה"ק אונד האלטעט שמיטה, נאטירליך וויץ עס דיא אנדערע מאכען עד מיינטע דאמיט דיא בני ברק פֿאָן געדער רבי ג"י אונד פתח תקוה ע"כ בקונטרס אלה מסעי הנ"ל מה שהעתקתי לענינינו.

ט"ז) עוד ראיתי בקונטרס הנ"ל שהביא בשם מרא דארעא ישראל הגאון הצדיק הנ"ל מה דמרגלא בפומיה לומר וראה בטוב ירושלים דלעולם צריך רק לראות את הטוב של א"י דאס הייסט דיע גוטע זייטע פֿאָן ירושלים מען זאָלל זיך היטען ח"ו קיין מרגל צו ווערדען דיא מרגלים זינר נענש געוואָרדען ווייל זיא האבען מרנן געוועז אויף א"י בעת שלא הי' שם שום יהודי על אחת כמה וכמה עתה שיש שם קיבוץ גדול מיהודים עכ"ד (עיין מה שכתבתי לעיל ד' י"ז בשם החסל"א, ופת אמת, ונחלה לישראל).

ואפריון נמטי לידי"נ הרב האברך החריף עצום הגביר מו"ה אליעזר זוסמאן שליט"א בן להגאון הצדיק מו"ה אפרים פישל סופר ז"ל ראבדקקה"י דפה שהעתיק לי מכת"י אביו ז"ל מתוך ההספד שהספיד את רבינו הגאון מו"ה חיים יוסף זאָנענפֿעלד ז"ל וזה לשונו כי מי יחמול עליך ירושלים ומי ינוד לך חיבת ארץ! בלא רסן ובלא גבול לא קלל לשום אדם הי' מצער את עצמו יותר מכל על אלו אשר באו וטמאו את הארץ בחילול שבת קודש מאכלי אסורות חמץ בפסח והוא היה מלמד זכות על אלו הנדחים ואמר האדמה אשר הם עובדים בחיבה יתירה תהזור אותם למוטב ותטהר לבבם מי שמוציא שם רע אפילו כל

הוא

שהוא על יושבי העיר הקדושה הי׳ מוכיח אותו ולי אינר כי בש״ע או״ח סי׳ תק״פ כתב המחבר שי״ז אלול הוא תענית צדיקים שבו מתו מוציאי דבת הארץ והקשה המג״א הא נאמר באבוד רשעים רינה ותירץ השל״ה שהיו צדיקים עיי״ש הרי **דאפילו צדיקים יכולים להיות מרגלים** עד כאן מתוך הכת״י הנ״ל אות באות שהעתיק לי ידי״נ הנ״ל עכ״פ נשמע מדברי רבן של ישראל הנ״ל דאפילו צדיקים יכולים להיות מרגלים ודוק.

והנה נאמר על ארץ ישראל שה׳ אלקינו דורש אותה תמיד וקדושת הארץ קשור בקדושת בוראנו ית״ש וכאשר הבאתי לעיל בפרקים הקודמים מצרור המור ע״כ כמו שהקב״ה הוא סוד האחדות כן הוא גם ארצינו הקדושה אחוז בסוד האחדות וכבר האריכו בזה בנצח ישראל ממרן מהר״ל מפראג ז״ל ע״כ ממילא אין סובל את ישראל עליו רק ג״כ כשהם בסוד האחדות ועל זה רמז הכתוב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ היינו דוקא כשהם באחדות אחד בלי פירוד אז המה נשואים מן הארץ וסובלתם עליה ע״כ מן הראוי לעשות כמו שכתבתי לעשות את כל ישראל כחבורה אחת בעסק בנין הארץ הקדושה וע״ז יהיו באחדות.

ר״ז כבר הבאתי לעיל פרק שלישי מהתניא ז״ל דלמד מהמלחמה דהי׳ בזמנו לענינים הנוגעים אלינו עם הישראלי וגם הבאתי מהתנדב״א שיש ללמוד מהם דרך עבודה לנו ע״כ גם לנו ללמוד מהמלחמה דזמנינו למה שנוגע לנו אנו רואים כעת דכדי להגיע להמטרה הגבוה ששמו נגד פניהם התאחדו מלוכות שעמדו זה מול זה בדרך התנהגות המדינה משני קצוות קיצונות ואעפי״כ כדי לאסף הכוחות לגבור חיילים התאחדו בקשר אחת ושמו מן הצד כל דבר העושה פירוד וחילוקי דעות שרק באופן זה יש להשיג את המטרה כמו כן לנו לעשות לאחד כל כוחותינו בעבור מטרת קדשינו וכה ראיתי ג״כ בעתון היומים שכומר גדול ממדינה זו אמר בעת שעשו לו במקום אחד קבלת פנים ששי״ת יסייע לנו שלא לחפש בין אדם לחברו דברים הגורמים התרחקות והתפרדות זה מזה רק דברים הגורמים התחברות והתקרבות זה לזה ואם כי בעת שלום היינו מרשים לעצמינו להתחלק במפלגות שונות אך בעתים הקשים האלו שכמונו חיים כעת אסור להתפרד זה מזה רק אנו מחיובים לראות שנהי׳ כלנו כאיש אחד ובלב אחד עכ״ד ומה נאמר ומה נדבר אנו שכל כך מצבנו איום ונורא איך מן המוסר לנו לעשות כך עוד ראיתי בעתונים שהאדון יושב ראש המיניסטעריאום פה במדינה שהי׳ נקרא גראף טעל קיא אמר ג״כ בשעת קבלת פנים אחת, שהוא דק רב החובל הנקרא שיפס־

קאפיטאן

קאפיטאן ותעודתו הוא להוביל הספינה למקום חפץ ההצלחה אבל כל זה יעלה לו אם הספינה הוא אחת ושלמה אבל אם הספינה נשבר לשברים ונחלק לחלקים אי אפשר בידו להובילה על גבהי ההצלחה כי טרם הגיעה למטרת חפצה תשקע הספינה בתהומות הים עכ"ד עור ראיתי שהאדון מיניסטער של מדינת שוועדען אמר באסיפה אחת שצריך לחשב עם מצב העת וכפי המצב יכלכל האדם את דבריו ומי שרוצה לאחוז בעתים קשים כאלו בחקים ומנהגים של עת הנארמאלי בעת שהכל הלוך במרוץ הטבעי וההרגלי הוא מעשה שגעון עכ"ד, וכבר אמרו חז"ל במגילה אם חכם מאומות העולם אומר דבר חכמה חכם יתקרי וגם אמרו במדרש איכה אם יאמר לך אדם דיש חכמה בגוים תאמין וכבר הקדמתי לעיל דדבר טוב שרי ללמוד מהם ע"כ העליתי אלו דבדים הנ"ל דיהי' לנו למוסר השכל בעת הקשה הזה שאנו בו כעת אך באמת אין אנו צריכין ללמוד זאת מהם כי כבר אמר כן רבינו הקדוש בעל נועם אלימלך שנראה כל אחד מעלות חברינו ולא חסרונם ומומם ושנדבר כל אחד את חברו בדרך הישר וכו' ותמיד כשהיו ישראל בצרה הי' ההשתדלות היותר גדולה של מנהיג הדור לתווך את השלום ביניהם ולאחד אותם באחדות גמור וכן מצינו בשמואל א' ז' כשבאו הפלשתים על ישראל כתיב ויאמר שמואל קבצו את כל ישראל המצפתה ואתפלל אל ה' ויקבצו המצפתה וישאבו מים וכו' ובירושלמי תענית פ"ב איתא אמר רבי שמואל בר רב יצחק לבש שמואל חלוקן של כל ישראל עי"ש והיא פלא מהו חלוקן של כל ישראל רק הכונה דלבש את כל ישראל בחלוק אחד היינו שאיחדן באחדות אחת זהו הי' ראשית מעשהו ועי"ז פעל הצלתן של ישראל מיד הפלשתים וזהו נמי מה דנאמר שם דאמר שמואל קבצו את כל ישראל ויקבצו היינו דנתקבצו ונתחברו זה עם זה וכן אמר שם ויקח שמואל אבן אחת וכו' ויקרא את שמה אבן העזר היינו להורות שרק מה שנעשו כולם כאבן אחת עזרם מיד הפלשתים ודוק וזה נמי הרמז ביעקב אבינו שנאמר בו ויקח מאבני המקום ואמרו חז"ל דלקח י"ב אבנים ונעשו כולם אבן אחת דהנה יעקב ראה אז החורבן והראה בזה דאין תרופה למכת הגלות עד שיהיו נעשו כולם כאבן אחת ומיד שנעשו כאבן אחת והנה ה' נצב עליו והבטיח לו שמירתו והבן כי הדברים כנים ואמיתיים. *)

חי"ו

---

*) אחר כתבי דברים הנ"ל עוררני אחד מידידיי שכבר קדמני בבאור אבני יעקב שהיו לאבן אחד להורות על אחדות ישראל שבו

אם הבנים שמחה

ח״י) **אמר** המחבר באות זה שהוא אות חי רצוני בעזה״י לכיים ספר הנוכחי וביחוד פרק זה הד׳ המדבר מאחדות ושלום בין ישראל וכבר אמרו חז״ל סימנא מילתא לטבא ועיין לרבינו יעב״ץ בסידורו בדיני תקיעת שופר שכתב בזה״ל דבר נפלא קרה בטור או״ח בסימניו שנזדמנו דיני שופר בסי׳ השוה עם גימטריא שלו ואעפ״י שלא נתכוון המחבר לכך מ״מ נפל האמת באמת להראות כי מן השמים הסכימו על ידו לפי שעשה חבורו לש״ש וכל העוסקים במלאכת שמים לשמה מראין להם סימן טוב מה שלא עלה על דעתם עכ״ל הקדוש (עיין בסידור הנ״ל בהנהגת ליל שבת חוליא ג׳ אות י״ז שכתב ג״כ כן) וכבר הבאתי לעיל שגם רבינו הרשב״א בהקדמתו לתורת הבית כתב ג״כ שגלוי לכל בעלי עינים שהכל לפי הצורך מסייעין למלאכת שמים וכן כמוני בספרי הנוכחי סהדי בשחק שלא הי׳ לי שום כוונה מתחלה לסיים ספרי בתיבת ח״י רק אח״כ כאשר ציינתי האותיות מצאתי שהסיום הוא במלת חי ועל זה שמחתי מאד כי אני רואה בזה **כהסכמה מן השמים** על כל הדברים שהעליתי בספרי זה ואברר יותר דברי כי מצינו בברכות שמונה עשרה דאנשי כנה״ג תקנוה ומהם כמה נביאים ובעלי רוח הקודש כמבואר במגילה ד׳ י״ז סיימו השמ״ע בברכת שים שלום טובה וכו׳ בא״י המברך את עמו ישראל בשלום לרמז דיסוד הכל הוא השלום ואם אין שלום אין כלום (כדברי רש״י בחקותי) ובברכה שלפניה הנוסח וכל החיים יודוך סלה למה נקטו דוקא הלשון וכל החיים לרמז דאם אנו רוצים בחיים אזי הסיבה לזה הוא השלום וכמו שאומר אח״כ שים שלום המברך עמו ישראל בשלום אז נזכה לחיים ועל זה בא סמיכת תיבת החיים לשלום הנזכרת בברכה דאחריה על דרך שאמר הכתוב בריתי היתה אתו **החיים והשלום** היינו שני מושגים הללו אגודים זה בזה ומצינו כמה פעמים בתורה ויאמר ה׳ אל משה **דבר אל בני ישראל** וידוע

דתירתינו

תלוי גאולתן של ישראל רבינו המלבי״ם בחומש פ׳ ויצא ושאלתי לי את חומש עם המלבי״ם ומצאתי שם כן ומאד שמחתי להיות בן גילו בזה ואעתיק את דבריו בקצרה וזה לשונו: וכן אמר במדרש ריב״ל פתר קרא בגלות ויצא יעקב ההי״ד ויצא מבת ציון הדרה ויען שהגלות הי׳ בעון שנאת חנם ואי אפשר שיגאלו עד שיתאחדו לגוי אחד כמ״ש לקח עץ אחד וכו׳ וקרב אותם אהד אל אחד לזה עשה סימן אם יתאחדו האבנים אבני שבטי יה לאבן אחד וכו׳ ואז ראה שיתאחדו כל האבנים לאבן אחד וע״ז אמר ויקח את האבן עכ״ל, ראה שסופם להתאחד באגודה אחת ואז יגאלו מצרתם וע״ז לקח את האבן ודוק.

אם הבנים שמחה

דתורתינו הקדושה היא נצחית וא"א על כל דור ודור היינו שבכל דור ודור יש בחינת משה כידוע מתיקוני זהר דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא שהוא הת"ח ובכל זמן אומר לו הקב"ה שידבר אל בני ישראל והחבוננתי ונתעוררתי כי ראשי התיבות של **דבר אל בני ישראל** הוא מספר "טוב" וס"ת הן מספר "רע" רמז על הקרא דפ' נצבים ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע (ופרש"י שם זה תלוי בזה אם תעשה טוב הרי לך חיים ואם תעשה רע הרי לך המות) ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך (ופרש"י אני מורה לך שתבחרו בחלק החיים) ואותיות האמצעות של דבר אל בני ישראל המה מספר תקנ"ג ואם נקח עוד השני אותיות "אל" שאין בה אות אמצעי ונצרף אל האותיות האמצעות הנ"ל אזי הוא מספר תקנ"ה שהוא מספר "אוהב ישראל" שמרמז על תקנתן של ישראל וכמו שהצגתי בראש פרק זה בשם רבינו מאפטא זצ"ל להורות כי אהבת ישראל הוא הקו המכרעת בין טוב ובין רע שהוא החיים והמות אם יהיו באהבה ובאחדות זה עם זה אזי יכריע הטוב וזה תקנתן וח"ו אם יהי' היפך זה אז יכריע הרע ח"ו וע"כ ניתן בפסוק אהבת ישראל בין טוב לרע להודות על ענין הנ"ל וכל זאת חייב הת"ח שבכל דור ודור לדבר אל בני ישראל להודיע אותם ענין זה ולומר להם שרק זאת הוא תקנתן לאהוב את כל אחד מישראל אפילו היותר גרועים (עיין תומר דבורה להאיש אלקי מקורדווארי בהדבה מקומות מגודל החיוב ומגודל התקנה שיש בזה כשישראלים אוהבים זה את זה אפילו הפחותים והשפלים והגרועים ח"ו ובספד מקדש מעט על תהלים הביא בשם הקדוש רבינו מלובלין זי"ע שאמר שהוא אוהב יותר הרשע שיודע שהוא רשע מהצדיק שיודע שהוא צדיק עי"ש שאמר בטעמא דמילתא להקדוש מפשיסחא זצ"ל) והנביא אומר בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו והפסוק הוא מקישוי ההבנה א' קשה לקרוב ולרחוק הוי ליה למימר כי תחלה צריך האדם לשלום עם הקדובים לו ואח"כ עם הרחוקים לו. ב' מהו ההמשך אמר ה' ורפאתיו עם מה שאומר מקודם אבל נראה בהקדם מה ששמעתי מגיסי הרב הגאון הצ' מו"ה שלמה שליט"א (בן לאדמו"ה הגאון הצדיק ז"ל מו"ה דוד פריעד' מאנן זצ"ל אבדק"ק צעהלים שהי' רב בק"ק באדען אצל וויען וכעת בין הגולים בשווייץ המקום יהי' בעזדו לראות במהדה בישועתן של ישראל) שזקנינו הגאון קדוש אלקי מו"נא ד' מנחם כ"ץ שהי' נקדא בפי כל ר' מנחם פראסניטץ אבדק"ק צעהלים (שהי' מגדולי תלמידי רבינו הח"ס

שלמד

אם הבנים שמחה

שלמד אצלו חמשה עשר שנים עשר שנים בימי בחרותו וחמש שנים אחר חתונתו והי׳ אדם מבעלי מדרגות גבוהות וכשהי׳ יחד עם דבינו מצאנו אכל אתו יחד מקערה אחת וכשהייתי אצל גיסי הגאון ר׳ מרדכי דאס־סענבעדג אבדק״ק אנטוועדפען מצאתי אצלו כת״י ממנו ז״ל פנקס גדול מלא בקבלה מעשיות שקיבל מרבו הח״ס וכה לשונו שם קבלתי ממודי וכו׳ ובקשתי את גיסי נ״י שיתן לי פנקס זה אבל לא רצה ליתן וכעת לא ידענו מה הי׳ לו לגיסי עם ביתו ה׳ ירחם עליו בכלל כל ישראל אכי״ר).

קודם הסתלקותו קרא להחברה קדישא (כי אמר להם שלא יעמדו סביבו כי כשיגיע השעה ישלח אחדיהם) והתקבצו כל הקהלה ובירך אותם והזהירם על השלום ואמר בביאור דברי חז״ל גדול השלום ששמו של הקב״ה נמחק על ידו כי שני מיני שלום יש, א׳ כשאין מתחברין זה עם זה רק כל אחד פונה לעצמו ואין ביניהם דבר מה וממילא אין מחלוקה ביניהם אבל אין זה שלום אמיתי רק בדרך שלילית, ב׳ כשמחברין זה עם זה ויושבים באהבה ובחיבה באגודה אחת וזהו השלום האמיתי והנה מצינו בסוטה דמחמת החשש שהי׳ להבעל על אשתו נעשה פירוד ביניהם ונתדחקו זה מזה וע״י שנמחק שמו של הקב״ה חזרו ונתקרבו ונעשה שלום ביניהם וזה שאמרו חז״ל גדול השלום תדע שאיזה שלום הוא מגודל העדך ועיקר זה ששמו של הקב״ה נמחק על ידו היינו שלום כזה שמקרב רחוקים וחיים חיי האחוה ושלום ורעות שמתחלה היו רחוקים ונעשו קרובים שלום כזה הוא גדול ומאד נעלה עכ״ד הקדושים ואלו היו דבדיו האחרונים ובהם נפטר לעולמו זכותו יעמוד לצאצאיו ולכל ישראל והנה איתא בחובב הלבבות דהדבור נברא באדם לחבר נפרדים דע״י הדיבור יתחברו האנשים זה עם זה וכבר הארכתי לעיל דעיקר החביבות אצל הקב״ה היא כשישראל הוא באחדות ובשלום עם כל חלקי העם ואפילו ח״ו עובדים עבודה זרה ואז יכוין ה׳ את לבם ברוח סהרה שיחזירו למוטב וכאשר הבאתי לעיל מהדבה מקומות ועפי״ז יבואר קרא הנ״ל בורא ניב שפתים היינו דעיקר בריאת הדבור הי׳ לעשות שלום וז״ש שלום שלום (כפילת תיבת שלום מודה על העיקר שיש בזה) לרחוק דייקא לדחוק היינו לקרב אנשים כאלו שעמדו עד כעת דחוקים זה מזה ולהשלימם יחדיו כי זהו שלום הגדול וכנ״ל ע״כ הקדימו הפסוק תחלה ואח״כ אמר ולקרוב היינו לחזק השלום יותר גם באלו שהיו קרובים מתחלה אבל לא חזק כל כך או יאמר להעמיד השלום גם באלו שהיו עומדים בקצה האחרון זה מזה והיו רחוקים מאד זה לזה וגם בקרוב באנשים שלא היו כ״כ רחוקים

זה

זה מזה בכולם צריך לחזק השלום ואל תחיש שיזיק לך כשתעשה שלום בין הקצוות שאמר ה' ורפאתיו אהה תעשה שלך ושי"ת יעשה את שלו שירפא ברוחניות ובגופניות את כולם כן נראה לי בביאור קרא הנ"ל וזה אמת לאמיתה של תורה בעזה"י.

דברי לך אחי שהחיוב לכל בר ישראל לדבר שלום אל עמו ושלא לעשות פירוד בין הדבקים ובזה תלוי כל ישועתינו ע"כ מאד לבי עלי דוי על מה שנמצאים עיד כעת ביניגו אנשים שמשמיעים קולם ברבים לעורר קטגוריא ומדון על בוני הארץ והעוסקים בישובה ומפטירין בהודע לבדוק בתועבת אמנו הקדושה ולעורר שנאה ושטנה על בוניה באומרם שהמה כופרים ופושעים ומינים ושאסור להתחבר עמהם וכדומה מן הדברים הגורמים לעשות פירוד בין הדבקים ומעכבים מלדבק את כל האומה בכלל אחד בעסק מצוה זו שעניגה הוא עד גבהי מרומים וכמו שביארתי לעיל בארוכה.

אליכם אישים אישי ישראל מקטן ועד גדול אקרא בקלא דלא פסיק אל תתנו אין קושבת לדברים כאלו אפילו יצאו מפי אדם מפורסם ויהי' לו א ברייטען פערנעם גדול בעולם כי אין האמת אתו ולא ניחא ליה למרא דעלמא לומר כן כי כבר הבאתי לעיל פרק ב' אות י"ג כי מפעולת אנשים הללו אשר הקורא תגר קורא ומכנה אותם לפושעים ומורדים ישתלשלו דברים גדולים וגבוהים עד גבהי מרומים והגבהת קרן ישראל וקרן משיחו ובנין בית דוד כאשר הבאתי מרבותינו מהר"ל מפראג ומדרש שמואל ושי"ך ונועם אלימלך שהיו כולם בעלי רוח הקודש שדבר גדול שבקדושה מוכרח להשתלשל מדברי חול ובעלי עבירה ר"ל ונאמנים לנו דברי רבותינו הקדושים הנ"ל יותר מכל מפורסמים דזמנינו כי מה המה נגד אריות הנ"ל ורק אדרבא החוב לכל החרד על דבר ה' להשתתף עמהם במפעל הקדוש הזה ובזה יגבירו את הקדושה בארץ אחר שכבר נעשה ההתחלה בחול וכאשר הבאתי לעיל מגאוני עולם וקדושי עליונים וגם בזכות האחדות עם כל אחד מישראל נזכה להשראת השכינה שה' ישכון שכינתו ביניגו ואז יכון ה' את לבם ברוח טהרה שישובו כולם לעבדו בלבב שלם כאשר אמר הנביא ומשתי את עון הארץ ביום אחד ועל זה אמר ה' שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו היינו אתם תראו שיהי' שלום ביניכם בלי פירוד כלל אפילו עם מה שאתם מכנים בשם פושעים תתאחדו בדבר פעולת בנין הארץ כי רק מצוה זו מסוגלה להאחדות כאשר ביארתי לעיל בארוכה ואל תדאגו כלל כי אני ארפא

את

את לבם ברוח טהרה ממרום ואלו המתקדשים הצועקים בקול על הסירוד בלא דעת ידברו כאשר כתב הגאון הקדוש ר׳ יהושעלע מקוטנא כמבואר בתחלת הספר ואל תתמה היתכן ? שאדם צדיק ומפורסם ידבר בלא דעת כי אראה לך גדולה מזו כי כבר הבאתי לעיל בשם המלאך במגיד מישרים שגילה לרבינו הבי׳ שמשה בחר במרגלים התי״ח היותר גדולים ואנשי מעשה היותר מובחרים ואעפי״כ כינה אותם בעלי המדרש ששלוחי טפשים היו יען שהוציאו דבה על הארץ עיין מד״ר ותנחומא פ׳ שלח כמו כן בזמנינו דודאי לא עדיפי בצדקות ובתורה ממרגלים וגם ר׳ זירא שהי׳ זהיר מאד בדיבורו אעפי״כ הי׳ קורא לבבלאי הני בבלאי טפשאי יען שלא עלו בימי עזרא אף שהיו גדולי תורה וכאשר הארכתי לעיל בפי״ג אות ס״ז ובגליון עיי״ש ועוד כעת דנשאינו מעט מהרבה בעוה״ר ואנו עם שרודי חרב הסברא מחייבת דנחבק עצמינו ונושיט ידינו זה לזה כאשר הבאתי לעיל מרבינו החי״ס ע״כ אחי ! ורעי ! לא תציתו למלייהו כלל וכלל אפילו יהיו באמת צדיקים דכבר הבאתי בהגאון מרא דארעא דישראל רבינו יוסף חיים זאָגענפּעלד זי״ל שלמ״ד מדברי השליה דאפילו צדיקים יכולין להיות מרגלים ע״כ תדעו שכל אלו אשר המה גם בזמן כזה שאנו בו כעת נגד העליה ונגד הבנין וישוב הארץ המה מכת המרגלים וכל אלו הבוחרין בעילה המה מכת יהושע וכלב וכבר גילה רבינו האר״י ז״ל לתלמידו רבינו חיים ווימאל ז״ל שכל הבוחר במצוה שבעבורה מסר צדיק אחד את נפשו אזי בא נפש הצדיק ומסייע להבא לבחור במצוה זו כידוע מהמעשה של בעל מדרש שמואל שבא לביה״מ והאר״י הקדוש עמד לפניו ודי״ל וכן אנן בדידן יהושע וכלב מסרו נפשם בעבור העליה שכל העם רצו לרוגמם באבנים והם אמרו עלו נעלה וכן אנן אם נמסור נפשינו בעבור העליה יבואו נשמת יהושע וכלב לסייע אותנו וזה אמת וברור כמשה מפי הגבורה.

ע״כ עלינו לקבל למסור עצמינו על הרמת קרן ארצינו בעת שה׳ ירויח לנו מצדינו וזכות זה דא״י יגן בעדנו להצילנו מכל צרה ולחלצינו ממיצר כמו שעשה יעקב אבינו בעת צרתו וכמו שביארתי בהקדמה ראשונה עיי״ש אבל זאת נשיג רק ע״י התאחדות של כל ישראל וכמו שביארתי לעיל באר׳ מפי חכמינו ז״ל כי כולם המה זרע אברהם יצחק יעקב וכולם נצרכים לזה וידי״נ הרב הישיש הצדיק תמים בנש״ק הגאון מו״ה ישראל דוד מרגליות שליט״א רב בבהכ״נ לינה הצדק מפה עוררני על דברי הש״ס בע״ז דף מ״ה ע״ב דאמר ריב״ל כיבוש ארץ ישראל קודם לביעור עבודת כוכבים ופרש״י דלאחר כיבוש יחפשו אחריהם לשרשם ולבערם עיי״ש ונראה לי דמזה

הטעם

הטעם לא התעסק עזרא תיכף בכניסתו לארץ לרחק בני דורו מתעבותיהם כמפורש בעזרא ובנחמיה וכמו שהבאתי לעיל רק לאחר עשרים שנה שבנה המקדש וירושלים משום שלא רצה לעשות מדון וקטגוריא בעת שעסק בכיבוש ובניית הארץ וקיים בנפשו דברי ריב"ל הנ"ל דכיבוש הארץ קודם לביעור עכו"ם וכמו כן נדון למה שלפנינו כי צריך לכל כח האומה הקדושה לזה ונלך בשלובי זרוע במפעל הקדוש הזה ואז פועל ידינו יתרצה לפני הקב"ה והוא יגמור בעדנו לטובה וישתלשל מזה גאולה שלמה בב"א. *)

ודין כדברים האלה וכיוצא בזה מחויבים אנו כעת לדבר אל בני ישראל ואז נהי' יוצאים ידי חיוב הקרא ויאמר ה' אל משה דבר אל בני ישראל דקאי על כל ת"ח שבדור שיעורר על אהבת ישראל ועל אחדות ושלום שיכ"ע את ישראל לטוב ולזכות לחיים ולשלום וכמו שכתבתי לעיל ואם ישאל השואל מי שמך לאיש להרים קול לדבר אל בני ישראל על זה אשיב דשתי תשובות יש בדבר חדא דבאמת רשות נתונה לכל ת"ח שבדור להרים קולו ולדבר אל הדור וכמפורש יוצא מפי הפוסק הגדול רבינו המבי"ט (שהי' חברו של רבינו הב"י) בהקדמתו לספרו בית אלקים וזה לשונו אמרו במדרש על הפסוק זה ספר תולדות אדם מלמד שהראה הקב"ה לאדה"ר דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו דור דור ופרנסיו מה שאמר דור דור ולא אמרו דור ודורשיו דור וחכמיו וכו' לרמוז כי לא יטוש ה' את עמו בכל דור ודור מבלי דורשים וחכמים ופרנסים או לפחות שנים או אחד מהם בכל דור ודור זה אחר זה לא יחסר שום דור שלא יהיו בו רועים ולכן בכל דור ודור חייב אדם שתורתו אומנתו להראות את עצמו כאלו הוא מספר תולדות אדם מדורשיו והכמיו

---

*) וכעת מצאתי ג"כ לרבינו בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' ק"א שכתב בזה"ל והנה ידוע גודל מעלת ישיבת א"י אשר א"צ להאריך בזה וכדאיתא סוף כתובות והרמב"ן מנאה בתוך מ"ע מצות ועתה עלינו ליתן לב שלא יהי' עכ"פ ארצינו ח"ו שממה וזה מצוה מוטלת על כל ישראל ועליהם להלהיב לב אחיהם לעלות למקום אשר בחר בו ה' עכ"ל הקדוש הרי שכתב ג"כ דהוא מצוה המוטלת על כל ישראל והוא עסק צבורי וכמו שכתבתי למעלה ומצוה להלהיב זה את זה לעלות למקום אשר בחר ה', וכן הרמב"ן בחידושיו לשבת דף ק"ל כתב דמצות ישוב א"י הוא מצוה ותועלת לכל ישראל הוא שלא תחרב ארץ הקדושה עכ"ל ודוק.

אם הבנים שמחה

וחכמיו ופרנסיו ואין בזה משום יוהרא כי בזה יקשט עצמו להיות זוכה ומזכה עי״ש שהאריך בזה הא חדא ועוד קאמינא כי עיין במפורש ברמב״ם ה׳ קידוש החודש פ״ד הלכה יו״ד שכתב דבעיבור חשנה כיון דמוציא השנה ממנהגה הוי דינו כדיני נפשות וצריך הטייה עפ״י שנים כדין דיני נפשות עי״ש הרי דבד דרוצים להוציא ממנהג ההרגלי הוי דינו כדיני נפשות ונימא אנן בדידן כיון דאנו רוצים להוציא את עם בני ישראל ממנהג שהרגלו בגלות כדיני נפשות דמי ומה גם שבאמת נוגע מצב הגלות לדיני נפשות כמו שראינו בימינו ע״כ ודאי שכדיני נפשות דמי ובדיני נפשות קי״ל שמתחילין מן הקטן ע״כ ודאי יען שאני הקטן שבדור לי נאה ולי יאה לדבר בתהלה ולגלות דעתי העניה בתיקון הדור ובבנינה על תילה בעזר השם והגדולים שבדור ישמעו דברי ויקבלו האמת ממי שאמרו ויקיימו בעצמם אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים כי באמת כל הדברים שהעליתי בספרי הנוכחי לא אמרתי אפילו דבר אחד מלבי רק שאבתי אותם מבאר מים חיים באר שחפרוה שרים שרי התורה רבותינו בעלי הש״ס ומדרש וזהר ושאר ספרותינו הקדושים ועל יסוד דבריהם בניתי בית הספר הזה שאני נותן לפניכם ועיין בשנות אליהו לרבינו הגר״א בפאה פ״ד שמלמדנו כלל גדול בחיי העולם וזה לשונו שם תנא בתורת כהנים פ׳ קדושים תעזוב הנח לפניהם והם יבוזו אפילו זה שאמר לבוז הוא בריא והצ״ט שאמרו לחלק המה חלשים א״כ יש להבריא פניה בדבר מפני שהוא בריא יכול לבוז יותר מהחלשים אעפ״כ שומעין לו מפני שאומר כהלכה הכלל מי שעושה דבר או אומר דבר אף שיש לו איזה פניה במעשה או בדבר זה רק אם המעשה או הדבר הוא כהלכה שומעין לו וזה מוכח מתו״כ הנ״ל עכ״ד הקדושים ע״כ אני אומר הדור אתם ראו מכל מה שכתבתי והעליתי בספרי זה שאני אומר כהלכה שזה דעת התורה ורצון הבורא ע״כ צריך לכם לשמוע לי וזה אמת והלכה ברורה כמשה מפי הגבורה וה׳ יטה את לבות כל בני ישראל לקבל האמת מפי מי שאמרו ויתקלס שמו יתברך לעילא ולתתא אכי״ר.

וידעתי כי לא כל האדם יריח ריח טוב בדברי שהעליתי פה וירעם בקולו עלי אבל עוד טרם הרמת קולו עלי אזכירו על המעשה המובא בירושלמי דסנהדרין ריש פ״ב ובהוריות ריש פ״ג גבי רש״ל שאמר נשיא שחטא מלקין אותו ושמע ר׳ יהודה נשיא וכעס וברח ואח״כ הלך אחריו ר׳ יהודא נשיא בעצמו אמר ליה מה ראית לומר אותו דבר שביזתני בו אמר מאי סוברית וכי בשביל יראה דלכון אמנע מלמימר

אולפנא דרחמנא ע"ל הידושלמי כמו כן אומר אני וכי בשביל הקפדת אלו שיהיו נפגעים בכבודם ע"י הדברים שהעליתי בספרי מפי חז"ל אמנע מלמימר אולפנא דרחמנא הדברים שהבאתי והעליתי בספרי המה אמת לאמיתה של תורה וכל מי שהאמת חתולתו יודה על האמת ואני מוכן להתוכח עם כל הבא לוכח אבל רק עפ"י ויכוח של הלכה וכדברי תוס' דיש הוריות בביאור דברי חז"ל אין למידין הלכה עפ"י מעשה וכמו שהבאתי ג"כ בהקדמה שני' בשם מהריב"ל בתשו' מבי"ט סי' קי"ו יעי"ש ודוק.

עוד עצור בלבי דברים הדברים בענין זה אבל מפני שכבר נתגדל כמות הספר אסתגר בזה אבל עוד אשוב אליכם אנשי דורי בעזה"י בכתב ובדבור ובלשון חכמים מדפא, יחבוש ה' את שבר בת עמו ומחץ מכתו ירפא בב"א אכי"ר אמן ואמן ובריך רחמנא דסייען חתמתי ספרי באור ליום ו' עש"ק לסדר "ויירש זרעך את שער שונאיו" שנת ישראל אשר **בך אתפאר** וכדברי הילקוט בפ' תצוה ובירמיה סי' ל"א אמר הקב"ה למשה משה כל מה שאתה יכול לשבח את ישראל לפני שבח לפארן פאר שאני עתיד להתפאר בם שנאמר ישראל אשר בך אתפאר ע"כ הלשון "שאני עתיד להתפאר בם" מורה בעליל שאף אם עתה עוד אינם ראוים שאתפאר בם אעפי"כ אני מבקש ממך משה מה שאתה יכול לשבח את ישראל לפני שבח לפארן פאר וזה ראי' מוכחת לכל דברי הספר הזה פה עיר הבירה בודאפעסט יצ"ו ואני בתוך הגולה ויה"ר שיעשה הקב"ה מן גלות גאולת ישראל בהוספת הא' המורה על יחוד שמו יתברך כאשר הבאתי בתוך ספרי לעיל בשם רבינו מהר"ל מפראג ועתה מצאתי ג"כ כן בסוף ספר נאולה וישועה לרבינו חיים ז"ל אחי המהר"ל ועפ"י שני עדים יקום דבר ה' לעולם וה' אשר קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו וברוך שם כבודו מן העולם ועד העולם אמן כן יהי רצון אמן ואמן.

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם.

אמר המחבר יען שספרי מיוסד על גאולתן של ישראל וידוע
כי בזכות שבת אנו נגאלין אספה מאמר אחד לספרי הנוגע
לקדושת שבת להלכה ולמעשה ונקרא

מאמר שבת קודש

סימן א'

ב"ה אור ליום ג' לסדר וישב שנת אש דת לפ"ק פה עיר הבירה בודאפעסט יצ"ו.

הנה ראיתי בקהל יראים לנהוג להביא תינוק בשבת משפיטאל לימול בביהכ"נ ע"י מרכבה שנקרא אויטא ואני כשראיתי זאת מחיתי בזה ולדעתי הוא רחמנא ליצלן חילול שבת גמור בפרהסיא גדולה כאשר בירדתי דבר זה לפני שנים בתשובת שאלה שנשאלתי בזה מרב גדול אחד ותשובתי זאת היא נדפסה בספרי שו"ת משנה שכיר ח"ב (אשר היא מונחת עוד בבית הדפוס קאטצבורג בטירנא ה' יזכני להוציא ספרי משם מתוך ישועתן של ישראל בב"א) ויען שאין כעת ספרים במחיצתי אשנה פרק זה בעזה"י כפי אשר נקלט בזכרוני, וזה החלי בעזה"י.

הנה כבר נפסק להלכה בש"ע בשני מקומות באו"ח סי' של"א וביו"ד סי' רס"ו שאין מתירין משום מצות מילה לעשות ע"י נכרי רק דבר שאצל הישראל היא רק שבות אבל דבר שהוא אצל ישראל מלאכה דאורייתא אסור לעשות ע"י נכרי ונדחה מ"ע דמילה בשבילה וכתב ע"ז המג"א שם בסי' של"א סק"ה וז"ל דפשוט דאסור להביא התינוק לביהכ"נ דרך חצר שאינה מעורבת אפילו ע"י עכו"ם דהא יכולין למול בביתו רק שוב כתב דאם אי אפשר בענין אחר (היינו דיש להוש דיובטל לגמרי מ"ע דמילה) יש לסמוך על שיטת בעל העיטור דסימן רע"ז דמתיר במקום מצוה אפילו במלאכה דאורייתא ע"י נכרי ובמילה יש לסמוך עליו אם א"א בענין אחר יע"ש ודבריו נקטו להלכה כל פוסקים האחרונים עיין ש"ע התניא סי' של"א אות ז' שכתב אם א"א בענין אחר היינו שיבוטל מצות מילה אז יש לסמוך על דברי המג"א וכן האריך בזה בספר יד דוד להגאון ר' דוד זינצהיים בשבת דף צ"ד וכתב דאין להקל במלאכה גמורה לעשות ע"י גוי אפילו גבי מצות מילה ע"ש ועתה הלא אפשר למול בבית החולים ומעשים דכל יום הוא דמלין בבית החולים כמו שידוע לי מעת שאני שוהה פה לכמה וכמה ברית מילות שהיו עושין שם אפי'

בחול

בחול ובודאי אינו בגדר להקרא א״א בענין אחר שיכלו להתיר פרסום חילול שבת כזה בלאכת איסור דאורייתא כמו שראיתי בעצמי שעמד אויטאָ לפני הביהכ״נ ורבים הנכנסים בביהכ״ס רואים שהובא התינוק בשבת ומתחלל כבוד השבת ר״ל והלום מצאתי בשו״ת שדי יצחק להגאון מבראד בסי׳ ד׳ שנשאל בכיו״ב בתינוק בכפר בשבת ולא מצאו מוהל שילך על שבת בכפר אי מותר להביא התינוק במרכבה ע״י גוי אל העיר בשבת והביא מהמבואר ביו״ד סי׳ רס״ו דכללו של דבר כי בדבר דאו׳ אסור לומר לגוי ובאיסור דרבנן מותר וברש״י ד״ה דף ל״ב נראה דבמרכבה איבא ג״כ איסור דאורייתא שמא יחתוך זמורה שהוא מה״ת וא״כ הנסיעה במרכבה אולי הוי מה״ת שאין מתירין בזה איסור אמירה לגוי וגם ביו״ד שם איתא רק להביא איזמל וכרומה אבל להביא התינוק לא מצינו ועיין באו״ח שמ״ג דלקטן אין מאכילין לו איסור בידים ואף לבהן מותר ליכנס לאוהל המת הוא רק מטעם ס״ס ע״ש וא״כ יש כאן איסור על האב להניח קטן ליסע במרכבה בשבת לכן לא נראה לי להתיר ובפרט במצות מילה ישראל קדושים ואין מהנכון שיטפל הולד ע״י גוי עכ״ל וכל דבריו שייכים בנ״ד כי גם כאן יש איסור דאורייתא מלאכת הבער אש וגם איסור נסיעה לקטן על מרכבה בשבת וגם אי׳ העברה ברה״ר א״כ מכל הלין טעמא יש למחות בזה.

והנה מעכ״ת נ״י הביא מהטו״ז שהתיר הבאת התינוק ע״י גוי לביהכנ״ס בסי׳ רס״ו ובסי׳ שמ״ס וכמו כן יש להתיר ע״י אויטאָ לפע״ד כמה תשובות יש בדבר חדא דהמג״א הנ״ל לא התיר רק באי אפשר בענין אחר אבל באפשר בענין אחר כתב בפירוש דאסור להביא גם ע״י גוי ודלא כהטו״ז דהתיר אף בסתם וכבר ידוע דהלכה כהמג״א וכן נקטו דבריו להלכה כל גדולי הפוסקים האהרונים ועוד נראה לי דע״י אויטאָ גם הטו״ז מודה דאסור דהא הוא לא התיר רק הוצאה מרשות היחיד לרה״ר ע״י גוי דלרוב פוסקים וכן נפסק בש״ע בזה״ז אין לנו רשות הרבים רק כרמלית וא״כ ל״ה רק שבות דרבנן אבל במלאכת דאורייתא כמו באויטאָ דיש מלאכת הבער אש שהוא איסור דאורייתא גם הטו״ז יודה דאסור וזה פשוט וברור בעזה״י.

ועוד יותר נראה לי לומר דלהביא ע״י אויטאָ אף באי אפשר בענין אחר ויבוטל ח״ו מצות מילה בזמנו לגמרי אין להתיר וכפסק הגאון מבראד ז״ל במעשה שלו דפסק לבטל המצוה ושלא לחלל שבת וכמו שאומר בס״ד מפני דמה שהתיר המג״א באי״א בענין אחר להביא התינוק לביהכ״נ

לביהכ"נ הוא רק מכח דיש לסמוך על בעל העיטור בסי' רע"ו דהתיר להדליק נר ע"י עכו"ם משום מצות סעודת שבת דס"ל כבה"ג דאפילו במלאכה דאורייתא יש להתיר אמירה לעכו"ם לצורך מצוה אך ראיתי בשו"ת זכרון יהודא או"ח סי' קע"ה שכתב דאף הבה"ג לא התיר רק מלאכה אחת אבל לעשות שתי מלאכות אף הוא סובר דאין להתיר האמירה לנכרי יעי"ש שכתב כן מדעת עצמו ולא ראה שכבר קדמו בזה רבו רבינו בכתב סופר על גיטין דף ח' עיין שם דביאר כשמלה את כל דין האמירה לעכו"ם בשבת באריכות נפלא כל השיטות שיש בזה ותורת אמת על לשונו והביא בראשונה את השיטת הבה"ג דס"ל מה דאמרו בעירובין ולא שני לך בין שבות דאית בה מעשה לשבות דלית בה מעשה היינו לשבות דישראל בעצמו עושה או מצוה לנכרי לעשות דזה מותר לצורך מצוה אפילו במלאכה דאורייתא וזה מקרי שבות דלית בה מעשה דהא הישראל אינו עושה מידי רק עובר על שבות דאמירה לעכו"ם והרי"ף דחה לשיטה זו בשתי ידים דאין יפרש הא דאמרו שם בעירובין אטו אמרו ליה זיל אחים עיי"ש ולדעת הבה"ג גם זה מוחר כיון דאין הישראל עושה השבות בידים וכתב שם הכ"ס דלא מצא לקושיא זו ישוב בשום מקום והוא בעים רוחי העלה בישוב קושיא זו בדרך נכון מאד בחכמתו הגדולה אחר שהאריך בביאור ענין אמירה לעכו"ם דאסרו חז"ל בשבת העלה דאף הבה"ג ובעל העיטור דמתירין שבות במקום מצוה אף במלאכה דאורייי' זה דוקא במצוהו לעשות רק מלאכה אחת כמו להביא מרה"ר לרשות היחיד אבל במצוהו לעשות שתי מלאכות אז גם הם מודים דאין רשאי אף במקום מצוה ולפי"ז א"ש קושיא הנ"ל ולק"מ דלפי"מ שכתב הבה"ג דמיירי דגוי אייתי מר"ה וכ"כ ראשונים משמו ושפיר אמר רבה לא שני בין שבות דאית בה מעשה לשבות דלית בה מעשה דהיינו דהגוי מביא מר"ה וישראל לא עביד מעשה רק שבות דאמירה דלית בה מעשה וקאמר הגמרא אח"כ אטו אמרו ליה זיל אחים היינו אי הוי מצווהו להחם המים בביתו וגם להביא דרך רשה"ר זה בודאי איסור דאיכא תרי מלאכות אבל הרי לא ציווה לו רק להביא דרך רה"ר עכהו"ד הרי בפירוש דרבינו הכ"ס למד בדעת הבה"ג ובעל העיטור דהוא הדעה שבסי' רע"ו דעליה סמך המג"א להתיר במקום מצוה דמילה בא"א בענין אחר אפילו אי' דאו' באמירה לעכו"ם דזה דוקא לעשות מלאכת הבאה לחוד אבל לומר לו לעשות הבערת אש וגם הוצאה מרה"ר לרה"י זה לא התיר וא"כ בנ"ד דאיכא ג"כ מלאכת הבערת האש וגם איסור הבאה דרך רה"ר ועוד

איסור

איסור נסיעה בהרכבה לתינוק ועוד כמה איסורים התלוים במעשה נסיעה במרכבה כזו אבל די בשתי מלאכות הראשונות לחוד מלאכת הבער אש ומלאכת הבאה ברה"ר דאין להתיר שתיהם יחד וכמו דאמרו בש"ס אטו אמרו לי' זיל אחים וא"כ אין להתיר כאן בנ"ד אפילו באם אי אפשר בענין אחר ויבוטל ח"ו לגמרי מ"ע דמילה וכש"כ בנדון שלנו דאפשר ואפשר בענין אחר דודאי אין שום היתר בעולם וזה ברור בעזה"י.

עוד ראיתי שם בכ"ס שכתב במה שכתב הרמ"א בסי' רע"ו דעת בעל העיטור דמותר לומר לגוי להדליק נר לצורך סעודת שבת ומזה למד הרמ"א זכות על הנוהגים להדליק נרות לסעודת חתונה ומילה וכתב ע"ז מרן הכ"ס דהוא לא ידע שום סמך להתיר מלאכה דאורייתא משום מצוה דבעל העיטור לא התיר רק בסעודת שבת כיון דקביע וקיימא בכל שבת לא אסרו מתחלה להדליק לצורך סעודת שבת או כיון שהסעודה לכבוד שבת עצמו אבל להתיר לסעודת חתונה ומילה דבאים במקרה בשבת ולא שייכים לכבוד וקידוש היום מנ"ל להתיר עיי"ש שהאריך בזה וסיים דכל זה צ"ע רבה לדינא ותמהני מאד על רבינו ז"ל למה לא הביא ראי' מוכחת לדבריו מש"ס מנחות דף מ"ח עמוד וחטא בחטאת כדי שתזכה בחטאת אמרינן עמוד וחטא בחטאת כדי שתזכה בעולה לא אמרינן עיי"ש בכל הסוגיא וב"מוס' שם וכן נפסק להלכה ברמב"ם הרי בפירוש דעמוד וחטא במצוה זו כדי שתזכה במצוה זו אמרינן אבל עמוד וחטא במצוה זו כדי שתזכה באחרת לא אמרינן וא"כ חילוקו ברור דדוקא לסעודת שבת התיר הבעה"ע משום דהוי עמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בשבת אבל לגבי מצוה אחרת לא התיר הבעה"ט כלל ובאמת גם מהרמ"א נראה דלא ברור לו לומר כך ללמוד מכאן לגבי שאר מצות ורק רצה ללמוד זכות על העושים כן וגם המג"א כתב מוטב שיהי' שוגגין וכו' הי' דלא הסכים להלכה כן, וכבר כתב בתשובת תשב"ץ דלא בכל מקום אמרינן מוטב שיהי' שוגגין וכו' כי כבר אמרו בירושלמי דילפי מקלקלתא ואם יהיו שותקין יתפשט להתירא בטעות ואם אנו אומרים מוטב שיהיו שוגגין בכל דבר ודבר אזי ח"ו תתבטל התורה לאט לאט עיי"ש על כן לא ישתקו ואין אומרין מוטב שיהיו שוגגין ומחויבין למחות וכבר הבאתי דבריו בספרי משנה שכיר ח"ד וכמו כן בנ"ד דנעשה בפרהסיא גדול וילמוד חד מחבריה בודאי גם להמג"א צריך למחות ודוק.

ועוד יותר נראה לי דבנ"ד גם המג"א שכתב על הרמ"א שכתב שעפ"י

זה נהגו רבים להקל לצוות עכו"ם להדליק נרות לצורך סעודה נחתנה
או מילה ואין מוחה בידם ויש להחמיר במקום שאין צורך גדול דהא
רוב הפוסקים חולקים על סברא זו עכ"ל הרמ"א הרי דהרמ"א בעצמו
כתב דרוב פוסקים לא ס"ל כן ולא הקיל רק לצורך גדול והשל"ה החמיד
אף לצורך גדול כמובא שם בבאה"ט והמג"א כתב שם בטעם דאין מוחין
בידם דמוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין והביא כן בשם הב"ח הרי
דכמעט לכל הפוסקים אסור לעשות כן ורק מטעם מוטב שיהיו שוגגין
אין מוחין ונראה לומר דבנ"ד לא שייך לומר כן וממילא דשפיר צריך
למחות ביד העושין כן וכמו שאומר בעזה"י דהנה זכור אני שראיתי
בספר שו"ת מחזה אברהם להגאון מבראד ז"ל שהביא קושיא בשם המהרש"ק
מברזד למה במקוה דקיי"ל דאסור לעשות מקוה בדבר המקבל טומאה
ואם נשבר דפרח הטומאה ותו אינו מקבל טומאה כשר למקוה וגבי סוכה
דקיי"ל ג"כ דאסור לסכך בדבר המקבל טומאה ואסרו חז"ל גם בבלאי
כלים אע"ג דאינן מקבלים טומאה עוד והוא קושיא גדולה לכאורה וכתב
המחזה אברהם לתרץ דסוכה כיון דמסורה לכל החמירו חז"ל אף בדבר
שאינו עוד מק"ט כיון דעכ"פ הי' בפעם אחת בר קבולי טומאה משא"כ
גבי מקוה דאינה מסורה לכל רק לת"ח היא מסורה כמבואר בתשב"ץ
דאמרינן רוב המצויין אצל מקוה מומחין הן ות"ח בודאי לא יעשו שלא
כהוגן ע"כ לא גזרו היכא דאינו מק"ט עוד עכ"ד וכן נאמר ג"כ חילוק
זה בין נדון דהרמ"א הנ"ל לנ"ד, דשם מירי הרמ"א מסעודת החתונה
ומילה דמסורה לכל דאף אם יהיו מוחין בהן לא ישמעו לנו ע"כ מוטב
שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין משא"כ בנ"ד דאיירינן בקיום מ"ע דמילה
דמסורה רק לת"ח בודאי אם נאמר להם שלא ימולו באופן זה רק ילכו
למקום היולדת בודאי ישמעו לנו ולא יעשו במזיד נגד דעת הב"ד ע"כ
לא שייך כאן טעם המג"א הנ"ל דאין למחות ע"כ פשיטא ופשיטא דמחויבים
אנו למחות ביד העושים כן ואעתיק את לשון הרמב"ן בחידושיו לשבת דף
ק"ל והוא מוסר השכל שלא להקל בשבותין אף דמצינו דהקילו במקום
אחד שלא לילף משם למקום אחר וזה לשונו ועוד שאין אנו שוקלין
מצות זו בזו ואין אנו יודעין מתן שכרן של מצות כדי שנאמר כמו
שהתירו זו נתיר זו כמו שמצינו שהתירו שבות עצמה ע"י ישואל גבי
מת ולא מצינו לו היתר למילה אעפ"י שמצות עשה שבה יותר מפורשת
בתורה ונכרתו עליה י"ג בריתות עכ"ל הק' והוא הכלל שכתבו תוס'
בכמה מקומות וכן שאר הפוסקים דאין מדמין שבותין זו לזו והרמב"ן

נתן טעם לשבח בזה והוא מוסר השכל והפוסקים כתבו כך אפילו בשבותין דהתירו חו"ל בפירוש במקום אחד שלא ללמוד משם למקום אחר כש"כ שאין ללמוד ממקום למקום בשבות שלא התירו כלל רק מצד הדוחק וגם מטעם מוטב שיהיו שוגגין ללמוד מזה למקום אחר ודוק.

ועוד הא הכת"ס שם כתב דלדעתו לא התיר המג"א בסי' של"א בא"א בענין אחר רק באיסור הוצאה לבד דאיירי ביה המג"א אבל שאר מלאכות לא התיר כלל עיי"ש דנתן טעם לשבח לחלק בזה וסיים דכן נראה לו לדינא וממילא בנ"ד דחוץ ממלאכת הוצאה איכא עוד מלאכת הבערה ובזה לא התיר המג"א מעולם לדעת רבינו הכ"ס, ומאן ספין ויהיר להורות כן אף בשאר מלאכות נגד דעת רבן של ישראל הכתב סופר דכתב בפירוש דכן נראה לו לדינא דדוקא הוצאה יש להתיר ולא שאר מלאכות דגם המג"א לא התיר רק בהוצא' לחוד ומטע' שכ' שם ולי נראה להוסיף בטעמא דמילתא שלא להתיר בשאר מלא' דבאמת כמה עיקולי ופשורי יש בזה להתיר שבות במקום מצוה דרוב מנין ורוב בנין מהפוסקים לא התירו בזה וכמו שכתב הרמ"א שהבאתי לעיל ועיין בכת"ס שם דשקיל וטרי הרבה בזה וסיים דלדינא צ"ע רבה אם להתיר אפילו שבות דשבות לצורך מצוה וכש"כ שבות גרידא דאסור לרוב פוסקים א"כ מה שהתיר המג"א בא"א בענין אחר בשבות אחד היא חידוש גדול מאד ובהידוש קיי"ל דאין לך בו אלא חידושו והבו דלא לוסיף עלה ומה שהתירו בפירוש היינו איסור הוצאה יש להתיר אבל שאר מלאכות לא וא"כ אין להתיר בנ"ד, וגם דכבר הבאתי בשם הכת"ס וזכרון יהודא דגם הרמ"א בסי' רע"ו (דהוא דעת העיטור ובה"ג) לא התיר רק במלאכה אחד אבל בשני מלאכות כמו בהבערת אש והוצאה יחד לא התירו מעולם ויש מקור לזה בש"ס עירובין דאמרו אטו אמרו לי זיל אחים א"כ מפורש בש"ס דאסור לצוות שני מלאכות אלו אפילו לצורך מ"ע דמילה וא"כ במעשה דלפנינו דיש באמת שני מלאכות אלו אסור לעשות כן אפילו באי אפשר בענין אחר ודין ברורה דהך מילתא וכש"כ בצירוף כל הסברות והטעמים שהעליתי הדין ברור דמחויבים למחות ולבטל מנהג הרע הזה להביא התינוק בשבת קודש ע"י מרכבת אויטאָ לביהכ"נ ועיין בזכרון יהודא להגה"צ מסאטמאר או"ח סי' קע"ה דלא התיר ביוה"כ לשאת התינוק בבהכ"נ וכש"כ כמו בנ"ד ע"י מרכבת אש בודאי דלא הי' מתיר עיי"ש ודו"ק, ובזכות שמירת שבת נזכה להגאולה ולישועת ישראל בב"א כמפורש במד"ר בפסוק ושובה ונחת תושעון אכי"ר. כ"ד הפעיט **ישכר שלמה טייכטהאל**

דשף ויתיב מדוכתי'

ועומד ומצפה לישועה, לישראל הנדחים מפני השעה.

וכעת הגיד לי איש מהימן שהגאון הצדיק מו״ה **פישל סופר זום מאן** זצ״ל הראב״ד דפה קה״י ג״כ הי׳ אוסר לעשות כן.

בשולי המכתב

אחר כתבי הנ״ל אתא לידי ספר שו״ת בית היוצר ומצאתי שם באו״ח סי׳ י״ח שהביא את דברי הרמ״א דסי׳ רע״ו לענין שנשאל עליה וכתב דאף הרמ״א לא התיר רק לצורך גדול אבל במקום שאפשר בענין אחר גם הרמ״א אינו מתיר והביא ג״כ את דברי רבינו השל״ה דאף בצורך גדול אין להתיר שום אמירה לעכו״ם אף לצורך מצוה ומה״ט אסר שם בשאלה שנשאל בהי׳ שבת ערב פסח ושכח לבדוק בליל י״ג אם מותר לומר לגוי להדליק נר שיבדק לאורו ולא התיר.

וכשבאתי לחדר הורתי של ידידי הרב הגאון המפורסם כמו״ה **ישראל וועלין** דומ״ץ דפה שליט״א הראה לי תשובה כת״י של גדול הדור הגאון שר התורה מו״ה **שמעון גרינפעלד** זצ״ל מסעמיהאלי בעל ספרי שו״ת מהרש״ג שקיים ואישר פסקו של בית היוצר הנ״ל והאריך להוכיח מש״ס וש״ע ורמב״ם דאין להתיר שום שבות אפילו לצורך מצוה וכה לשונו שם בסיום התשובה ואם אנחנו נרצה להתיר מטעמים שנחפש מלבנו יכולין אנו לבטל ח״ו כל גזרות חז״ל אלא ודאי אין לנו אלא מה שאמרו חז״ל ואין בידינו לחדש סברות לומר דעל אופן כזה לא גזרו והעיקר אצלי דאסור שבות דאמירה לעכו״ם במלאכה דאורייתא אפילו במקום ביטול מ״ע דאורייתא ע״כ״ל על כן לפי דברי הגאונים הללו פשיטא ופשיטא דיש לאסור בנ״ד.

וכמו שאמרתי וב״ה שכיונה דעתי לדעתם הגדולה.

ואם יתעקש המתעקש לומר דיאמרו לנכרית להוביל התינוק לבית הכנסת והנכרית תשכור לעצמה את האיטא להוביל לתינוק לביהכ״נ כאשר שמעתי מהמתחכמים לומר כן עליהם אני אומר הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם נבונים וכבאור הבל״ע ולא עלתה בידם תושיה כי גם זה פשוט וברור לאיסור דמה נפ״מ וכבר פסקו גדולי האחרונים ובכללם מרן הח״ס בחו״מ סי׳ קפ״ה דגם אמירה לאמירה לעכו״ם אסור ואף אם העכו״ם הראשון אומר מעצמו לעכו״ם השני כתב בשו״ת בית יהודא ח״ב (שהיד מלאכי ורבינו האוה״ח ה״ק היו משותי מימיו) בזה״ל בענין אמירה לאמירה לעכו״ם דצידד החו״י בסי׳ נ״ג נלע״ד שהוא פשוט לאיסור דמה לי הוא מה לי חברו דאם נתיר ע״י עכו״ם שני אין גורת חכמים מתקיימת דלעולם איכא למיחש שמא יבא לעשות הוא בעצמו ועוד דכיון דאסמכוה אקרא

דכתיב לא יעשה בצירי דר״ל ע״י אחרים א״כ מה לי עכו״ם אחד או שני ואפילו מאה עכ״ל וא״כ בזה נפלו כל דברי המתעקש הנ״ל וחדרא דינא לדוכתא דיש במעשה שאנו דנין עליה אי׳ ברור דחילול שבת ר״ל הילול שבת דרבנן אשר לדעת רבינו הבעל שמלה חדשה אפילו בחילול שבת דרבנן נעשה מומר לכל התורה ע״כ פשיטא דפשיטא דמחויבים לנחות בזה וגם כבר הבאתי מהגאון שדה יצחק מבראד ז״ל דאסור להוביל את הקטן במרכבה בשבת א״כ אף לפי המתעקש הנ״ל אכתי לא פלטינן ממה שאנו מוסרין את הקטן להובילו באיסור אשר גם מצד זה לחוד יש לאסור כולו של דבר כל מה שכתבתי לעיל הוא אמת וברור בט״ד לאמיתה של תורה ודוק.

ואעתיק עוד את דברי התשב״ץ שרמזתי לעיל עליהם אחר שעיינתי שנית בפנים והוא בח״ב סי׳ מ״ז שכתב בזה״ל ואילו הנחנו בני אדם על מה ששוגגין בכל יום היו מוסיפין שגגות ותפול התודה מעט מעט ונראה לי דהאי מוטב שיהיו שוגגין ולא מזידין לא נאמר אלא בדבר שכולן שוגגין כההיא דפרק חזקת הבתים דף ס׳ ע״ב אבל בדבר שמיעוטן שוגגין מצוה למחות בידם ואף אם יבואו להיות מזידין כדי להזהיר לאחרים שלא יבואו לידי מכשול דילפי מקלקלתא ולא ילפי מתקנתא כדאיתא בירושלמי והמורה הוראה אם הזהיר את העם והם לא הזהרו עליו נאמר אתה את נפשך הצלת עכ״ל ודוק.

סימן ב׳

הנה הרב השואל שהציע מאז לפני שאלה הנ״ל הביא לי הידוש מילתא מאד משמא דרבינו הגאון קדוש ה׳ בעל לבושי מרדכי זצ״ל שהקליש בחידושו את כל דין איסור אמירה לעכו״ם שאסדו חז״ל והוא עפ״י דברי תוס׳ בסוגיא דהואיל דהקשו דא׳ אמרינן הואיל בטלו כל מלאכת שבת הואיל דראוי לחולה שיב״ס ותירצו דהולה שיב״ס לא שכיח משמע דחולה שאב״ס שפיר שכיח (וכן כתב בתשו׳ רעק״א סי׳ ח׳ מסברא דנפשיה ולא הביא ראי׳ מתוס׳ לזה) א״כ עפ״מ דקיי״ל דבחולה שאב״ס אומד לנכדי ועושה צרכו א״כ תמיד יהי׳ שייך התירא דהואיל וא״כ למה אסרו כלל אמירה לעכו״ם וא״ת דבכל הואיל נשאר עוד עכ״פ איסורא דרבנן א״כ לפי״ז יש באי׳ אמירה לעכו״ם רק תרתי דרבנן דקליש איסוריה מאד וביאר בזה דהיינו טעמא דבעל העיטור דמתיר אמירה לעכו״ם אפילו באי׳ דאו׳ במקום מצוה משום דהוי רק תרתי דרבנן עכ״ד הגאון ז״ל.

ולפי

ולפי קט דעתי אחרי מחילת כבוד באונו ז"ל אין לדברים הנ"ל שום מקום לחול דכבר מבואר בחו"י סי' מ"ו בגזרות חז"ל שהכל תקנו וגזרו לפי דעתם הקדושה והרחבה ופעמים עשו חיזוק לדבריהם עוד יותר משל תורה והכל לפי הענין והדבר דחמירא או קולא וכה"ג בחינות אחרות יעי"ש שהאריך בזה ובגזרת אמירה לעכו"ם יען שרצו חז"ל לגדור גדר איסורי שבת ואסרו אמירה לעכו"ם וידעו בשעה שעשו הגזירה דלחולה שאב"ס הותר האמירה ולא אסרוהו כלל א"כ איך שייך לומר דמשום הואיל דיארע חולה שאב"ס יהי' מותר כל האמירה לעכו"ם א"כ יבוטל גזרתם לגמרי ולא העלו מידי אלא על כרחך דהכי היתה גזרתם דבלא יש חולה לפניו לא יהי' ניתר אי' האמירה לעכו"ם מטעם הואיל וזהו גופא היתה בכלל הגזרה דלא נאמר הואיל באמירה לנכרי אף דבאי' דאורייתא אמרינן הואיל אבל באיסור דרבנן אלמוהו לגזרתם דלא נאמר כן דאל"כ אין התחלה כלל לגזרתם ואין תכלית לדבריהם א"כ פשוט דיש בגזרת אמירה לעכו"ם כל תוקף של אי' דרבנן ול"ה כלל בכלל תרתי דרבנן ותיכף מעיקרא עשאוהו בכל תוקף הזה ולא דמי לשאר הרתי דרבנן דעפ"י מקרה נתרמו להדדי (ועיין פני' שבת ריש פ"ב דבתרתי דרבנן מותר אפילו לכתחלה ואני הבאתי סמוכין לדבריו מכתובות דף פ"ב לא אשכחן תנא דמהמיר תרי חומרא בכתובה עיי"ש ברש"י משום דכתובה הוא מד"ס א"כ הוי כתרתי דרבנן וא"כ גם כאן אי נימא דאמירה לנכרי הוי רק תרתי דרבנן ישרי גם לכתחלה ודוק) אבל בגזרה דעשו חז"ל מעיקרא איך נימא דעשאוהו חלושה להיות כתרתי דרבנן זה נגד הסברא וגם אינו אמת וזה ברור לדעתי העני' ודוק.

ולרווחא דמילתא אביא ראי' לדברי דהלא ידוע דבאי' חז"ל יש מהן דיש להם עיקר מהתורה ויש שאין להם עיקר מהתורה ויש נפ"מ להלכה ביניהם כמו שביאר זאת באורך בהקדמת ספר ארעא דרבנן וגם תוס' בפ"ק דביצה כתבו דבאי' דרבנן דיש להם עיקר מהתורה אסור לבטל לכתחלה ועל כרחך דיש כמה נפ"מ בזה להלכה כמבואר בכ"ד והנה לשי' הפוסקים דכל אי' דרבנן הותר לחולה שאב"ס ולדברי הבית שמואל בסי' כ"ח דכל תרתי דרבנן חשוב כאין לו עיקר מה"ת א"כ לפי"ז לא משכחת כלל איסור דרבנן דיהי' לו עיקר מה"ת כיון דכל אי' דרבנן הותר לחולה שאב"ס א"כ נימא הואיל דבעי לחולה שאב"ס דהא שכיח הוא א"כ יהי' כל איסור דדבנן רק תרתי דרבנן ובתרתי דרבנן חשוב כאין לו עיקר מה"ת א"כ אין משכחת איסור דרבנן דיהי' לו עיקר

מהת אלא עכ״ח כיון דבשעת הגזרה ידעו מזה המתקני תקנה דחולה שאב״ס שכיח ואפ״ה גזרו ואסרו על כרחך אלמוהו מעיקרא כך דלא יהי׳ נקלש ע״י ההואיל דיארע חולה לפניו וזה גופא הוי בכלל הגזרה דלא נאמר הואיל בגזרה זו ותקנו וגזרו לפי דעתם הקדושה והרחבה וכדברי החו״י הנ״ל ודוק.

עוד נראה לי ראי׳ לדברי הנ״ל דגבי שבותין דשבת לא אמרינן הואיל דמקלעי חולה שאב״ס למיקלש איסור שבת לעשותו לתדתי דרבנן דעיין בספר ארעא דרבנן ערך שבות דרבנן שהביא בשם הריטב״א שכתב וז״ל וברם צריך את למנדע בכל מה דאמרינן בכל דוכתא שבות דרבנן לאו למימרא שאין לנו שבות מהתורה שא״כ נמצאת שבת כחול מה״ת שחציצות פתוחות ואוצרות התבואה וכו׳ ואינו ברין שאסרה התורה הוצאה כגרוגרת והתירה העמל הגדול הזה שא״כ אין זה יום מנוחה אלא כך עיקרן של הדברים כי בכלל מ״ע דשבות של תורה לשבות ממלאכה יש לשבות מכל שבות דרך כלל שלא כדרך שהוא עושה בחול אבל בכל פרט ופרט כי עביד לי׳ וזהיר באידך הוי שבות דרבנן ונמצא שיש לשבות עיקר מצות ולפיכך העמידו בו חכמים דבריהם לדחות מצוה של תורה וזו מרגליתא שבידנו מרבינו הגדול הרמב״ן ז״ל ולזה נוטים גם דברי הרמב״ם פכ״ד דשבת הי״ב עכ״ר הארעא דרבנן ובאמת הן הן דברי הרמב״ן בפ׳ אמור מובא בח״ס חו״מ סי׳ קצ״ה יעי״ש, היוצא מדברי הריטב״א הנ״ל דהיינו טעמא דדוחין מצוה של תורה מקמיה שבות מפני שיש להם עיקר מהתורה והשתא אי נימא כדעת הלבושי מרדכי דאמרינן הואיל בשבותי דשבת ומקלישי אותם לעשותן כתרתי דרבנן וכבר כתב הב״ש באה״ע סי׳ כ״ח דכל תרתי דרבנן חשוב כאין לו עיקר מה״ת א״כ נפלה טעם הריטב״א שנתן למה שדוחין מצוה קמיה שבות מפני שיש לשבות עיקר מה״ת ולהנ״ל כולן הוויין כמו שאין לו עיקר מה״ת מטעם הואיל אלא ודאי דלא אמרינן הואיל בשבותין וזה ראי׳ אלימתא ודוק.

והואיל ואתא לידן דברי הרמב״ן הנ״ל וגדולי פוסקים האחרונים נקטו דבריו להלכה אציע מה שקשה לי על זה משבת דף קנ״ג ע״ב תנן המחלל את השבת ברבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה מכלל דאיכא מידי דאין חייבין על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי ניהו וכו׳ ומשני לא תחומין ואליבא דר״ע והבערה אליבא דר״י יעי״ש והשתא לדברי הרמב״ן דאם מעמל עצמו בקביעות ולא באקראי אפילו בדבר דלאו מלאכה איכא הילול שבת מה״ת א״כ למה לא משני

עדיפא מינה אליבא דכ״ע ואליבא דהלכתא דמיירי מחילול דרמב״ן הנ״ל דאין בו לא קרבן ולא סקילה ואיכא חילול מה״ת והיא אליבא דהלכתא וככ״ע וצ״ע ודוק.

ובסיום דברי אציגה עוד הערה חדשה בענין שאנו עסוקין בה הנה קיי״ל דמילה דוחה שבת וילפינן לה מקרא דוביום השמיני ימול בשר ערלתו וביום אפילו בשבת וקשה לי מנא לן דהאי וביום אתי לאורוי דמילה דוחה שבת דלמא אדרבא להיפך אתי לאורוי לן דמילה אינו דוחה שבת וכמו דדרשו בפ״ק דמו״ק על הקרא וביום הראות וכו׳ דאתי לאורוי לן דאיכא יום שאתה רואה נגעים ואיכא יום שאין אתה רואה את הנגעים והיינו יו״ט עיי״ש כמו כן נימא הכא גבי מילה ג״כ כן דהתורה אתי להורות לנו וביום השמיני ימול בשר ערלתו דיש יום שאתה מל בשמיני ויש יום שאין אתה מל בשמיני ואיזהו זה יום השבת דאז אין אתה מל בשמיני ועפי״ז אתי הקרא לאורוי לן דמילה א״ד שבת ואל תשיבני דלזה דאין דוחה שבת לא צריך קרא דמהיכי תיתי נאמר דדוחה שבת דיוצרך קרא ע״ז ז״א דשפיר הו״א מסברא דדוחה שבת מגודל מעלת המילה שיש בו כמה מעלות גדולות כמבואר בנדרים וגם כמו שכתבו תוס׳ בשבת בפראד״מ דמה״ט לא ילפינן ממילה דעשה דוחה לעול״ת משום דשאני מילה דנכרתו עליה י״ג בריחות עכ״פ איכא כמה מעלות גדולות במ״ע דמילה ע״כ שפיר הוי אמינא דדוחה שבת הוצרך הכת׳ב דביום לגלות דיש יום שאין אתה מל בשמיני דומיא דרשה דביום הראות במו״ק שם וא״כ אדרבא אתי לגלות דאין מילה דוחה שבת וכמו שהוצרך קרא לגלות דאין משכן דוחה שבת מגודל מעלתה אי לאו קרא הו״א דדוחה א״כ כמו כן יש לומר גבי מילה וא״כ לכאורה טובא קשה קושיא הנ״ל והוא הערה חדשה לגמרי אשר כמדומה לי דלא קדמני אדם בזה וקוב״ה חדה בפלפולא דאורייתא וה׳ ישמח אותנו בישועה קרובה ויובילנו לעיר קדשינו בב״א.

אור ליום ד׳ וישב **אש דת** לפ״ק פה עיר הבירה בודאפעסט יצ״ו.

ה״ק **ישכר שלמה טייכטהאל.**

השמטה לפרק רביעי האחדות והשלום.

בישעי׳ נ״ז בזעקך יצילך קבוציך ואת כלם ישא רוח והחוסה בי ינחל ארץ וירש הר קדשי במדרש אמרו על זה תני כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו את כולם ישא רוח זה עשו והחוסה בי ינחל ארץ וירש הר קדשי זה יעקב עכ״ל המדרש בילקוט שם ובמדרש רבה בפסוק וישב יעקב המורם ממדרש זה דרך הכינוס ביעקב הצילו מיד עשו כן הי׳ וכן יהי׳ תמיד ואז כשיהי׳ יעקב ובניו בכינוס ובקיבוץ ישא הרוח את עשו ויעקב ירש וינחל את הארץ והר קדשו אכי״ר במהרה בימינו אמן ואמן.

Felelős kiadó Teicthal Salamon Budapest Akácfa ucca 4.
Nyom. Katzburg Salamon Budapest, Kazincy-ucca 34.